CORPUS DIPLOMATICUM

NEERLANDO-INDICUM.

VERZAMELING

van Politieke Contracten en verdere Verdragen door de Nederlanders in het Oosten gesloten, van Privilegebrieven, aan hen verleend, enz.,

UITGEGEVEN

DOOR

Prof. Mr. J. E. HEERES.

DERDE DEEL.

(1676—1691).

VERZAMELD EN TOEGELICHT

DOOR

Dr. F. W. STAPEL,
Privaat-docent aan de Universiteit van Amsterdam.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

INHOUD.

		Bladzijde
Inleiding		xv—xix
Documenten		1—575
CCCLXIV.	Molukken—Ternate. 7 Januari 1676	5—7
CCCLXV.	Siak. 11—14 Januari 1676	7—9
CCCLXVI.	Makassar—Zuid-Celebes. 1 Februari 1676	9—12
CCCLXVII.	Koromandel. 7 Februari 1676	12—14
CCCLXVIII.	„ „ „	14—15
CCCLXIX.	„ „ „	15—16
CCCLXX.	„ „ „	16—17
CCCLXXI.	„ „ „	17—18
CCCLXXII.	„ „ „	19
CCCLXXIII.	„ „ „	20
CCCLXXIV.	„ „ „	21—22
CCCLXXV.	„ „ „	22—23
CCCLXXVI.	Makassar—Soembawa. 12 Februari 1676	24—30
CCCLXXVII.	Ceilon—Madura. 2 Juli 1676	31—34
CCCLXXVIII.	Koromandel—Tanjore. 11 December 1676	34—39
CCCLXXIX.	Java—Mataram. 25—28 Februari—25 Juni 1677	39—47
CCCLXXX.	Java—Mataram. 16 Maart 1677	48—51
CCCLXXXI.	Molukken—Ternate. 12 April 1677	51—53
CCCLXXXII.	Molukken—Boeton. 11 Mei 1677	54—55
CCCLXXXIII.	Molukken—Gorontalo en Limbotto. 11 Mei 1677	56—57
CCCLXXXIV.	Kaap de Goede Hoop. 25 Juni 1677	58—59
CCCLXXXV.	Koromandel. 15 Juli 1677	60
CCCLXXXVI.	„ 24 Augustus 1677	61—65
CCCLXXXVII.	Sumatra's Westkust. 30 Augustus 1677	65—68
CCCLXXXVIII.	Banda—Kefting. 18 October 1677.	68—70

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXXIX.	Java—Mataram. 19—20 October 1677	70—74
CCCXC.	„ „ „ „ „ „	74—79
CCCXCI.	„ „ 29 October 1677 . .	79—83
CCCXCII.	Molukken—Sanggir-eilanden. 3 November—20 December 1677	83—90
CCCXCIII.	Molukken—Siauw. 8 November 1677 .	90—93
CCCXCIV.	„ „ 9 November 1677 .	93—98
CCCXCV.	Java—Mataram. 13 November 1677—24 Januari 1678	98—101
CCCXCVI.	Tandjong-Poera (Krawang). 29 November 1677	101—104
CCCXCVII.	Molukken—Manganitoe. 10 December 1677	105—110
CCCXCVIII.	Malabaar. 11 December 1677	110—112
CCCXCIX.	Makassar—Soembawa. 22 December 1677	113—114
CD.	Bengalen. December 1677	114—116
CDI.	„ (15?) Januari 1678 . . .	116
CDII.	„ „ „ „ . . .	117
CDIII.	„ „ „ „ . . .	117—118
CDIV.	„ „ „ „ . . .	118—119
CDV.	„ „ „ „ . . .	119—120
CDVI.	„ „ „ „ . . .	120—121
CDVII.	Java—Mataram. 15 Januari 1678 . . .	121—123
CDVIII.	„ „ „ „ „ . . .	123—125
[1]) CDIX.	Koromandel. (31?) Januari 1678 . .	125—126
CDX.	„ 20 Maart 1678	126—127
CDXI.	Gorontalo en Limbotto. 25 Maart 1678	127—136
CDXII.	Palembang. 20 April—3 Juli 1678 . .	136—142
CDXIII.	Koromandel. 25 April 1678	142—143
CDXIV.	Malabaar. 21 Mei 1678	143—146
CDXV.	Perzië. 8 Juni 1678	146—148
CDXVI.	Koromandel. 7(?) Juli 1678	148—149
CDXVII.	Banda—Nieuw-Guinea. 15 Augustus 1678	149—151
CDXVIII.	Ceilon—Jaffanapatnam. 29 Augustus 1678	152—155
CDXIX.	Banda—Nieuw-Guinea. 31 Augustus 1678	156—157

[1]) Dit contract is in den tekst met No. CDVIII aangegeven; ook de beide volgende contracten zijn daar verkeerd genummerd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXX.	Koromandel—Orissa. 12 September 1678	157—160
CDXXI.	Sumatra's Westkust. 22 September 1678	160—165
CDXXII.	Java—Mataram. 27 September 1678	165—167
CDXXIII.	Ambon—Kelangh. 15 November 1678	167—170
CDXXIV.	Bengalen. 25 December 1678	170—172
CDXXV.	Minahassa—Menado. 10 Januari 1679	172—176
CDXXVI.	Sumatra's Westkust. 18 April 1679	177—181
CDXXVII.	Malabaar. 5 Juni 1679	181—182
CDXXVIII.	Koromandel. 14 Juni 1679	183—187
CDXXIX.	Banda—Keffing. 14 Juli 1679	187—190
CDXXX.	Java—Mataram. 31 Augustus 1679	191—193
CDXXXI.	„ „ 19 November 1679	194—196
CDXXXII.	Sumatra's Westkust. 20 November 1679	196—198
CDXXXIII.	Malakka. 25 Januari—13 Februari—6 Augustus 1680	198—209
CDXXXIV.	Malabaar—28 Februari 1680	210—211
CDXXXV.	Koromandel. Februari—Maart 1680	211—213
CDXXXVI.	Malabaar. 9 April 1680	214—217
CDXXXVII.	Malakka—Perak. 11 April 1680	217—218
CDXXXVIII.	Sumatra's Westkust. 24 Juli 1680	218—219
CDXXXIX.	„ „ 29 Augustus 1680	220—223
CDXL.	Java—Mataram. 15 October 1680	223—225
CDXLI.	Malabaar. 3 December 1680	225—227
CDXLII.	Sumatra's Westkust. 1 Januari 1681.	227—232
CDXLIII.	Cheribon. 7 Januari—27 Februari—31 Juli 1681	233—242
CDXLIV.	Sumatra's Westkust. 27 Januari—31 Maart 1681	243—251
CDXLV.	Sumatra's Westkust. 12 Februari 1681	252—255
CDXLVI.	„ „ 27 Februari 1681	256—259
CDXLVII.	„ „ 10 Maart 1681	259—261
CDXLVIII.	Malabaar. 14 Maart 1681	262
CDXLIX.	„ 3 Mei 1681	263—266
CDL.	Palembang. 19 Mei 1681	267—270
CDLI.	„ Mei 1681	270—272
CDLII.	„ 24 Mei 1681	272—273
CDLIII.	Malabaar. 30 Juni 1681	273—275
CDLIV.	Palembang—Djambi. 5 en 14 Augustus, 30 September 1681	275—280

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLV.	Djambi. 20 Augustus 1681	280—282
CDLVI.	Malabaar. 30 Augustus 1681	283—284
CDLVII.	Palembang. 15 September 1681 . . .	285
CDLVIII.	Ambon—Molukken. 23 November 1681	286—289
CDLIX.	Sumatra's Westkust. 17 Maart 1682 .	290—292
CDLX.	Molukken. 9 Mei 1682	292—294
CDLXI.	Bengalen. 20 Juni 1682	295—296
CDLXII.	„ „ „ „	297
CDLXIII.	Sumatra's Westkust. 5 Juli 1682 . .	298—299
CDLXIV.	Ambon—Molukken. 6 Juli 1682 . . .	299—300
CDLXV.	Solor en Timor. 21 Augustus 1682 .	301—302
CDLXVI.	Koromandel. Maart 1683	303
CDLXVII.	Molukken—Ternate. 7—17 Juli 1683 .	304—321
CDLXVIII.	Djambi. 12 Juli 1683	321—324
CDLXIX.	„ 11 Augustus 1683	324—328
CDLXX.	Indragiri. 29 Augustus 1683	328—329
CDLXXI.	Djambi—Palembang. 7—10 September 1683	330—333
CDLXXII.	Molukken—Ternate. 21—25 Maart 1684	334—335
CDLXXIII.	Bantam. 17—28 April 1684	336—350
CDLXXIV.	Sumatra's Westkust. 19—20 Juni 1684	351—355
CDLXXV.	„ „ 20—21 Juni 1684	355—359
CDLXXVI.	Molukken—Tagoelandang. 29 Juni 1684	359—365
CDLXXVII.	Malabaar. 25 Juli 1684	366—367
CDLXXVIII.	Perzië. 3 Augustus 1684	367—370
CDLXXIX.	Ceilon—Madura. 10 Augustus 1684 .	370—377
CDLXXX.	„ „ 13 Maart 1685 . .	377—380
CDLXXXI.	Malakka—Djohor—Siak. 6 April 1685	380—387
CDLXXXII.	Kaap de Goede Hoop. 14 October 1685	387
CDLXXXIII.	Sumatra's Westkust. 30 November 1685	388—392
CDLXXXIV.	Bantam. 15 Februari 1686	392—406
CDLXXXV.	Sumatra's Westkust. 15 Maart 1686 .	406—410
CDLXXXVI.	Perzië. Juni 1686	410—412
CDLXXXVII.	Koromandel. Juni 1686	413—414
CDLXXXVIII.	„ 17 November 1686 . .	414—416
CDLXXXIX.	„ 18 „ „ . .	416—417
CDXC.	„ „ „ „ . .	417—418
CDXCI.	„ „ „ „ . .	418—419
CDXCII.	„ November 1686 . . .	419—420
CDXCIII.	„ „ „ . . .	420—421

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXCIV.	Koromandel. December 1686	421
CDXCV.	„ „ „ . . .	422
CDXCVI.	„ 8 Januari 1687	422—423
CDXCVII.	Sumatra's Westkust. 23 Januari 1687 .	423—426
CDXCVIII.	„ „ 9 Juni 1687 . .	426—433
CDIC.	Bantam. 4 December 1687—18 Februari 1688	434—441
D.	Sumatra's Westkust. 22 December 1687	442—444
DI.	„ „ „ „ „	444—446
DII.	Koromandel. 17 Maart 1688	446—450
DIII.	„ 18 „ „	450
DIV.	„ 30 „ „	451
DV.	„ 8 Juni 1688	451—455
DVI.	„ 19 „ „	455—456
DVII.	„ 28 „ „	456—457
DVIII.	„ 3 September 1688 . .	458
DIX.	Cheribon. 8 September 1688	459—469
DX.	Molukken—Mindanao. 10 September 1688	470—471
DXI.	Koromandel. 20 October 1688 . . .	471—473
DXII.	Siam. 14 November 1688	473—479
DXIII.	Sumatra's Westkust. 23 Januari 1689 .	479—480
DXIV.	Molukken—Banggai-eilanden. 26 Januari 1689	480—487
DXV.	Suratte. 26 Maart—14 April 1689 . .	488—491
DXVI.	Molukken—Limbotto. 29 Maart 1689 .	491—492
DXVII.	Malakka—Djohor—Siak. 9 April 1689	492—497
DXVIII.	Malabaar. 9 Mei 1689	498
DXIX.	Molukken—Tidore. 31 Juli 1689 . .	499—504
DXX.	„ „ „ „ „ . .	504—506
DXXI.	Ceilon—Madura. 19 Augustus 1689 .	506—508
DXXII.	Koromandel. 28 Augustus 1689 . .	509—510
DXXIII.	„ 7—20 September 1689	511—512
DXXIV.	„ 20 „ „ .	512—513
DXXV.	„ 9 October 1689 . . .	514—516
DXXVI.	„ 24 „ „ . . .	516—523
DXXVII.	Malabaar. 4 December 1689	523—524
DXXVIII.	Koromandel. 5 Mei 1690	524—526
DXXIX.	„ Juli 1690	526—527

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXX.	Ceilon—Madura. 29 Juli—6 Augustus 1690	528—530
DXXXI.	Ceilon—Madura. 7—11 September 1690	531—536
DXXXII.	Sumatra's Westkust. 18 October 1690	536—538
DXXXIII.	Timor—Rotti. 24 November 1690—3 Februari en 4 Mei 1691	538—544
DXXXIV.	Perzië. 27 November 1690	545—546
DXXXV.	Palembang. 15—19 Januari 1691 . .	546—554
DXXXVI.	Bantam. 3 Maart 1691	555—559
DXXXVII.	Koromandel. 17 September 1691 . .	560—563
DXXXVIII.	Malabaar. 29 September 1691 . . .	563—568
DXXXIX.	„ 16 November 1691 . . .	569—574
DXL.	Koromandel. 15 December 1691 . . .	574—575

VERBETERINGEN 576
REGISTER VAN GERAADPLEEGDE WERKEN . . . . . 579—581
REGISTER VAN PERSOONSNAMEN . . . . . 583—596
REGISTER VAN PLAATSNAMEN . . . . . 597—606
VERKLARING VAN DE IN DE DOCUMENTEN VOORKOMENDE VREEMDE WOORDEN EN UITDRUKKINGEN . . . . . 607—616

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

INLEIDING.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

INLEIDING.

In zijn Inleiding tot het tweede deel van het Corpus Diplomaticum Neerlando-Indicum, dat op het einde van 1931 verscheen, schreef Prof. Heeres: „Of ik den tijd zal hebben het werk te voltooien..... In elk geval wordt door mij zorg gedragen, dat het reeds gecopieerde materiaal voor deel III benevens mijne aanteekeningen zoo geordend is, dat een eventueele voortzetter van mijn arbeid zich daarin gemakkelijk zal kunnen orienteeren".

Dit citaat verraadt twijfel, en inderdaad was Heeres, wiens hart ondanks zijn talrijke bezigheden van geheel anderen aard toch steeds aan onze Koloniale Geschiedenis verpand bleef, reeds gedurende de geheele voorbereiding van het tweede deel niet meer de oude stoere werker. Doordat hij eenige malen om gezondheidsredenen de correctie voor geruimen tijd moest laten liggen, waren voor het afdrukken alleen drie volle jaren noodig, en hij was zich volkomen bewust, dat dergelijke onderbrekingen een werk niet ten goede komen. Dit bewijzen zoowel het slot van zijn Inleiding als de 24 bladzijden aanvullingen en verbeteringen, die hij als Aanhangsel aan dat tweede deel toevoegde. Desondanks voelt schrijver dezes zich gedrongen zijn bewondering en waardeering uit te spreken voor de groote kennis en het juiste inzicht, die ook uit dit werk weer blijken, en hij moge hier een eeresaluut brengen aan de nagedachtenis van den geleerde, die zulk verdienstelijk werk leverde op het terrein onzer zoo lang stiefmoederlijk bedeelde Koloniale Geschiedenis.

Na Heeres' heengaan stelde Mevrouw Heeres—Van Troostenburg de Bruyn die stukken, welke op het Corpus betrekking hadden, ter beschikking van het Bestuur van het Koninklijk Instituut; ze bestonden uit een vrij groot aantal kopieën van nog te bewerken contracten, maar de aanteekeningen, waarvan Heeres in zijn Inleiding had gesproken, ontbraken en zijn ook later niet aan den dag gekomen. In zijn vergadering van 17 December 1932 besloot het Instituutsbestuur met ondergeteekende in overleg te treden over de verdere uitgave der Indische contracten tot 1800. Bij de daarop volgende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

besprekingen werd door genoemd Bestuur aangedrongen op een *spoedige* voortzetting, wat zeer begrijpelijk is, daar er reeds 25 jaar verloopen waren sedert het eerste deel van deze Instituutsuitgave was verschenen. En toen de nieuwe bewerker zich tot die verdere uitgave bereid had verklaard, gaf het Bestuur hem nog in overweging de inleidingen bij elk contract „zoo kort mogelijk te stellen, opdat de uitgave zoo min mogelijk wordt vertraagd." Aan dien wenk heeft hij slechts in zooverre gevolg gegeven, dat de inleidende aanteekeningen zeer kort gehouden of geheel weggelaten zijn, als de inhoud van een document voor zichzelf sprak, maar nimmer liet hij een historische uiteenzetting achterwege of besnoeide die te veel, indien zoodanige toelichting naar zijn meening voor het verstaan der juiste beteekenis van een contract, of van de omstandigheden, waaronder het tot stand kwam, noodig was. Een te groote beknoptheid van de geschiedkundige toelichtingen moest ook daarom vermeden worden, wijl dit in strijd was met den opzet van het werk, namelijk om de contracten niet slechts te zien als rechtstitels, „maar ook als zoovele mijlpalen op den weg, door Nederland in de ontwikkeling zijner koloniale macht in het Oosten afgelegd." [1])

Het spreekt welhaast vanzelf, dat de bewerker van dit derde deel zich, om redenen van continuïteit, ook overigens zooveel mogelijk heeft gehouden aan de beginselen, die Heeres aan het werk had ten grondslag gelegd, zoowel wat het innerlijk als het uiterlijk betreft. Zoo heeft hij, om met het laatste te beginnen, de spelling der namen onveranderd overgenomen, en b.v. steeds Koromandel, Golkonda etc. geschreven, ofschoon hij elders liever Cormandel en Golconda schrijft. Zelfs zal men om die reden in den bladtitel steeds Oost-Indische Compagnie lezen, hoewel de eenige juiste spelling Oostindische is. In die gevallen waar Heeres niet steeds consequent was, heeft zijn opvolger eigen inzicht den doorslag doen geven en dit heeft hem er toe gebracht in de titels en in de contracten zelf slechts de namen der plaatsen of gewesten, waarop het document betrekking heeft, vet te doen drukken, en dus niet de namen der contractanten. Aan het slot van elk stuk evenwel zijn steeds de namen der onderteekenaars en van de plaats van onderteekening vet gedrukt.

Als grondslag van zijn uitgave nam Heeres de Contractboeken der Kamer-Amsterdam, aangevuld door de verzamelingen der Kamer-Zeeland, reeds uit literatuur bekende contracten en die, welke

[1]) Corpus II, blz. XXII.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

te vinden zijn in de zoo waardevolle „Overgecomen brieven uyt India" op het Rijksarchief.[1]) Deze werkwijze heeft zijn opvolger overgenomen, doch hij is, wat het onderzoek der Overgecomen brieven aangaat, nog een stap verder gegaan dan Heeres. Deze raadpleegde de registers dier brieven, voor zooveel voorradig, daar nu eenmaal het doorlezen van de gewe dige hoevee.heid brieven zelf une mer à boire is. Daarbij heeft hij evenwel verschillende contracten, die met afzonder.jk geregistreerd waren omdat zij deel uitmaakten van den tekst der brieven, over het hoofd gezien. Thans is een andere methode gevo.gd, door aan het Landsarchief te Batavia een afschrift te vragen van het register van alle door de Compagnie gesloten verdragen en overeenkomsten, en die lijst te vergelijken met de Contractboeken en de andere hierboven genoemde bronnen. Zoo bleek, welke contracten, met welke landen en uit welke jaren, nog ontbraken en dan behoefden slechts de brieven uit dat jaar en van dat gewest onderzocht te worden. Ook dit bleef nog een tijdroovende taak, die echter rijkelijk werd beloond. Immers met alleen konden op deze wijze alle in het Bataviasche register genoemde documenten uit de behandelde periode worden opgespoord, maar bovendien kwamen van een aantal wel in de Contractboeken voorkomende overeenkomsten een of meer afschriften aan het licht — een enkele maal zelfs zes of zeven — wat van groot nut was bij het verklaren van corrupte tekstplaatsen. Heeres had er al eenige ma.en op gewezen, dat de officieele Contractboeken-Amsterdam zeer slordig zijn gecopieerd, door meer afschriften tot zijn beschikking te hebben kon thans de bewerker een aantal onbegrijpelijke lezingen of fouten in de dateering terecht brengen.

Uit de in dit deel behandelde periode vindt men in het Compagnies-archief een groot aanta. overeenkomsten van zuiver commercieelen aard, meestal aangegaan met particuliere inheemsche kooplieden uit Voor Indie, deze zijn niet opgenomen, daar het Corpus een verzameling *politieke* contracten is.

Toen Heeres zijn eerste deel in het licht gaf, sprak hij het voornemen uit om alle contracten tot 1811 in drie deelen van denzelfden omvang uit te geven.[2]) In verband daarmede moge hier allereerst worden opgemerkt, dat het eindjaar 1811 — aanvang van het Engelsche interregnum — thans is vervangen door 1800 — einde van de Compagnie en overgang der Koloniën aan den Staat — wat een

[1]) Corpus I, blz. XXII en volgende.
[2]) Ibidem, blz. XXXI.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

logischer terminus ad quem is [1]) Verder blijkt uit dit derde deel, hoezeer Heeres bij de aanvaarding van zijn taak zich heeft vergist in den omvang daarvan hij meende met drie deelen te komen tot 1811, terwijl het derde deel slechts loopt tot 1691. Die misrekening was haast onvermijdelijk Immers Heeres kon zijn raming slechts gronden op den omvang van de Contractboeken Amsterdam en hij sprak daarbij de verwachting uit. dat die boeken op den duur steeds nauwkeuriger zijn bijgehouden, zoodat ten slotte alle overeenkomsten daarin zijn opgenomen [2]) Het tegenovergestelde is echter het geval gebleken en vooral voor de 18de eeuw stuit men op steeds grooter hiaten. Terwijl er vrijwel geen jaar omgaat, waarin de Compagnie met een of meer nieuwe verdragen afsluit of oude bevestigt is in het Contractboek-Amsterdam IV eenmaal zelfs voor een periode van tien jaar 1743 tot en met 1752 - geen enkel stuk ingeschreven Hoe veel deelen de serie tot 1800 nu wel zal omvatten, kan nog met met zekerheid worden gezegd, dit hangt af van den oogst, dien het verdere onderzoek der Overgecomen brieven zal opleveren Maar stellig dient op 5 a 6 deelen te worden gerekend

Ging deel I tot 1650 en deel II tot 1675, de bewerker van het derde deel leefde eenigen tijd in de illusie tot 1700 te kunnen komen. Al spoedig evenwel bleek hem dat het daartoe noodig zou zijn dit deel een 50 procent grooter te maken dan de circa 40 vel der beide vorige deelen. Aan den normalen omvang vasthoudende — ook de gewone jaarlijksche Bijdragen van het Koninklijk Instituut tellen 40 vel druks — werd dan 1691 de uiterste grens Vergelijkt men nu de drie verschenen deelen van vrijwel gelijken omvang dan geeft het eerste de contracten over 54 jaar — medio 1596 tot medio 1650 , deel twee bestrijkt 25 jaar November 1650 tot October 1675 - en deel drie slechts 16 jaar Januari 1676 tot December 1691 — Deze vermeerdering van de stof is in hoofdzaak het gevolg van de buitengewone expansie der Compagnie in de tweede helft van de 17e eeuw, waardoor haar relaties met verschillende vorsten en staten zich belangrijk uitbreidden en het aantal overeenkomsten evenzeer toenam Men moet evenwel niet uit het oog verliezen dat die toeneming ofschoon van zeer veel beteekens. toch met zoo groot is, als men op het eerste gezicht uit de hiervoor gegeven vergelijking zou afleiden

[1]) Het Bestuur van het Koninklijk Instituut heeft thans in beginsel besloten, de contracten uit de 19de en 20ste eeuw ook uit te geven.
[2]) Corpus I, blz XXXI.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Want niet slechts zijn de beide voorafgaande deelen niet geheel volledig, maar de contracten uit de eerste jaren zijn ook veel beknopter gesteld. Tegen het naderen van de 18de eeuw wordt men ook in Indië breedsprakiger en men gaat er, met den toenemenden invloed der Compagnie, ook meer op détails letten. De beide omvangrijkste contracten uit deel I beslaan respectievelijk 7½ en 8 bladzijden druks, in deel II komen reeds 4 contracten voor van meer dan 8 bladzijden, met een maximum van 10. deel III bevat overeenkomsten van 10, 11, 13, 15 en 18 bladzijden druks. Maar dit neemt niet weg, dat ook het *aantal* contracten en de *belangrijkheid* er van zeer sterk is toegenomen. Wat de aantallen betreft, geeft het eerste deel 192 documenten over 54 jaar, of gemiddeld ruim 3½ per jaar; deel II geeft er 171 over 25 jaar, dus bijna 7 per jaar, terwijl deel III er 177 bevat over 16 jaar, of nog iets meer dan 11 per jaar.

Ook de inhoud der contracten bewijst den sterk toenemenden invloed der Compagnie in deze jaren, speciaal in den Archipel. Belangrijke staten als Ternate, Tidore en andere in de „Oostersche kwartieren" worden officieel haar leenstaten en de beide machtige rijken op Java, Mataram en Bantam, erkennen haar als hun „schutsen schermheer", verleenen haar het absolute handelsmonopolie, staan belangrijke stukken van hun territorium af en krijgen beide in hun hoofdstad een kasteel met een Nederlandsche bezetting. Zoo geeft dan dit deel van het Corpus door aantal, omvang en inhoud der contracten een nieuw en goed gedocumenteerd bewijs van de enorme macht, welke een particuliere handelsvereeniging — wat de Oost-indische Compagnie toch in wezen was — in onze gouden eeuw wist te bereiken.

Het is den bewerker een aangename plicht, zijn hartelijken dank uit te spreken voor de ondervonden medewerking, zoo van de ambtenaren van het Rijksarchief in Den Haag als van den Landsarchivaris in Nederlandsch-Indië. Ten slotte mag ook een woord van hulde aan het adres van de drukkerij voorheen H. L. Smits niet ontbreken, voor haar zeer snelle en accurate werk.

Den Haag, Februari 1934.

F. W. STAPEL.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DOCUMENTEN.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

E.

GENERALE NEDERLANDSCHE GEOCTROYEERDE OOST-INDISCHE COMPAGNIE

1602–1800

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXIV. MOLUKKEN—TERNATE.

7 Januari 1676. [1])

In 1675 had sultan Amsterdam zijn vader Mandarsaha als koning van Ternate opgevolgd. Laatstgenoemde had nog af en toe zijn oude aanspraken op Ambon naar voren gebracht (Zie *Corpus* II, blz. 12 en 13), doch in het contract van 30 Mei 1667 moest hij verklaren, dat zijn onderdanen nimmer meer zouden varen naar Ambon, „en alle andere territoriën onder de gehoorsaamheyt van de Compagnie". Verder waren er moeilijkheden gerezen met de hoofden van de onder Ternate ressorteerende eilanden Makjan en Motir en wel naar aanleiding van het hun toekomend aandeel in de exterpatie-premiën, de uitkeeringen ter vergoeding van de door hen te lijden schade door de vernietiging der kruidnagelboomen in hun gebied (*Corpus* II, blz. 39—40, 349). Tot regeling van een en ander zond sultan Amsterdam na zijn troonsaanvaarding den ambassadeur Majoeda naar Batavia, waar deze onderstaand contract sloot, dat den 12den October d. a. v. door den sultan werd geratificeerd. (*Dagh-Register van Batavia, 1676*, blz. 5 en 10; idem *1677*, blz. 164; DE CLERCQ, *Ternate* blz. 162; Tijdschrift Batav. Genootschap, deel XIV, blz. 187, *Rapport over 's Compagnies regt op de Groote Oost* blz. 10).

Wy, ondergeschrevenen, door Zijn Edelheyt, d'Ed.te heer Gouverneur Generaal etc.a expres gecommitteert om te resumeren de brieven zedert drie jaaren van den coninck Mandarsaha en zynen navolger Amsterdam successive ontfangen, en insonderheyt die van desen jaare, mitsgaders ook om te hooren den ambassadeur Majuda, herwaarts met behoorlycke credentialen overgesonden, om van de Comp.ie te vorderen ende te procureren soodanige dingen, als hem door synen coninck waren aanbevolen, en, in de brieven gemelt, geëxpresseert,

Soo zyn wy, met hem in conferentie getreden zynde uyt de oude schrifturen bequaam gewerden denselven te bewysen, dat den coninck van Ternaten nögh in 't geheel, nogh ten deele, yets op de landen off eylanden van **Amboina** te pretenderen hadde, acquiescerende [2]) dat soowel de coningh, de stenden, als ook hy selven tot nogh toe waren geabuseert geweest, en mitsdien, dat hy ter zyne comste op Ternate by den coninck

[1]) Uit de *Overgenomen brieven 1676*, eerste boeck, folio 310 e. v.

[2]) Scil. de ambassadeur Majoeda.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

daarvan verklaaringe doen soude, opdat de Comp^e en haar regeringe alhier in Indien niet meer met dierge.ycke ongefundeerde versoeken quame vermoeye.ijckt te werden, renuncierende in zyne quahteyt van al het recht, dat oyt off oyt de coningen van Ternaten op die landen mogten gehad hebben, gelijck daarvan by de contracten voornementlijck a^o 1667 met den admiraal Speelman gemaackt,[1] genoegsaam blijckt. Ende waaromme ick, Majuda, expressen ambassadeur van den coninck van Ternaten, als gesegt, neffens de heeren gecommitteerden dit schriftuer in plaats van den coningh ondertekene.

En wat nu aangaat 't versoeck van die van **Macquian** om te hebben het complement van de 5000 realen tot 48 stuyvers, off 4000 rijcxdaelders courant, soo is daarop geexamineert het gebesorgneerde van den E. Arnout de Vlamingh, zaliger gedachtenisse, insonderheyt by de aanteeckeninge in syn resolutie [illegible] doeck dato [illegible],[2] mitsgaders 't verbaal rapport, a^o 1656 in de maant Augusty aan de Hooge Regeringe overgelevert, en uyt dien craghte goetgevonden de Macquianders voortaan jaarlijcx te laten volgen de volle recognitie, die se tot noch toe, om redenen, in de bovengemelte schrifture uytgedruckt, maar ten halven hebben genoten, insgelijcx ook de soasivos[3] van 't coningrijck Ternate de 1200 rijcxdaelders of 1500 slechte realen by het contract ady 31 January a^o 1652. hier op Batavia tusschen de Hooge Regeringe en den coninck van Ternaten gemaackt, bedongen.[4]

Ende alhoewel het consonant is, dat die van **Motir** onder de superintendentie van den heere Arnout de Vlaming selffs door de goetwillige Macquianesen tot Zijn E. syn affgecomen en gedragen licentie tot et extirperen van alle haare nagelboomen, sonder in 't algemeene contract yets tot erkentenis te bedingen, soo is naar resumtie van zaacken verstaan in redelijckheyt en billicheyt te behooren, de drie sinnagos[5] van dat eylant met namen Jole, Tahabo, Benebene, van nu voortaan aarlijcx toe te leggen de somma van rijcxdaelders 300, ende dit alles voor

[1] *Corpus* II, blz. 356 en volgende.
[2] Niet ingevuld, mij niet bekend.
[3] Rijksgrooten
[4] *Corpus* II, blz. 37 en volgende.
[5] Dezen titel kan ik niet terechtbrengen, gewoonlijk worden de hoofden op dat eiland sengadjus genoemd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sooveel de respective recognitien aangaat, tot soo lange, als opgemelte soasavos, Macquanders ende die van Motir, geen reden ter contrarie komen te geven

Onder stondt In 't castee **Batavia** op 't eylandt Groot Java, den 7^en^ January a° 1676, en was geteeckent.

In Maleytse caracters.

Rijckloff van Goens
Cornelis Speelman en
Joan van Riebeeck, secretaris.

Majuda, ambassadeur,
Immelaha [1]) **Tobone** als getuyge,
den secretaris **Niore** als getuyge.

Gecollationeert, accordeert,
Batavia in 't casteel, 8 February 1676

Jan van Riebeeck, secretaris. [2])

CCCLXV. SIAK.

11—14 Januari 1676. [3])

„De Maleytse hooffden van de plaetsen, genaemt Cottarana, Cabon en Gitty, gelegen op Sumatra's Oostkust, aen de ontdeckte thinmyuen ende de reviere Siaka' kwamen begin Januari 1676 op Malakka met een eerste lading tin van circa 100 baar (300 pikoel). Gouverneur Balthazar Bort wisshen te bewegen alvorens naar hun land terug te keeren onderstaand contract met de Compagnie aan te gaan, waarbij zij beloofden, al hun tin alleen op Malakka te zullen brengen (*Onuitgegeven brief van Bort aan de regeering te Batavia, d.d. 2 Maart 1676 Dagh Register van Batavia, 1676*, blz. 76. Voor het vervolg zie ook genoemd *Dagh-Register* blz. 339 en dat van *1677* op blz. 393.

[1]) Lees Kimalaha, in den Compagniestijd de titel voor stadhouder of regent van Ternate buiten dit eiland zelf thans niet veel meer dan kampongh hoofd. Zie *Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, II, glossarium.

[2]) Bovenstaande acte is door sultan Amsterdam op Ternate gerat:ficeerd den 12en October d. a. v. Zie DE CLERCQ, *Ternate*, blz. 162, noot. Het *Dagh-Register van Batavia 1677*, blz. 164, spreekt van de acte van ratificatie, die met het *Contractboek* zou zijn ingeschreven. Dit is niet het geval. In het *Contractboek Amsterdam* komt bovenstaand contract in het geheel niet voor en op een verzoek om informatie aan het Landsarchief te Batavia kreeg ik ten antwoord, dat het ook daar niet bekend was.

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1677* sesde boeck, folio 361 en 361a. In beide kopieen wordt bij den aanhef van het contract als datum 11 Januari, en aan het slot 14 Januari genoemd. Eveneens is bij beide het Mohamedaansche jaartal aan het slot fout

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Binnen de stadt en fortresse Malacca, den 11^e^ January 1676, ten huyse van den sabandaar [1]) hebben wy, orankaya [2]) radja Lella, orancaya sultan Ragagar, orancaya magat Maradja, alle hoofden van de plaatsen **Cottarana, Cabon** en **Gitty,** [3]) gelegen op Sumatra's Oostkust gemaakt dit navolgende contract met d'Ed heer gouverneur Balthasar Bort, Raad-extraordinaris van India, mitsgaders gouverneur en directeur der stat en fortresse Malacca, ende Syn Ed^e^ raad:

dat alle den thin, dewelke binnen **Cottarana, Cabon** en **Gitty** valt, alleenlijk aan de Nederlandse Oostindise Komp^e^ tot Malacca, of die haarentwegen tot **Siaka** komen te verschynen, en aan memand anders, sal verkoft en gelevert werden, à 90 rijxdaelders de bhaar, [4]) ter oorsake wy reets seer veel eere en gunst in 't leveren van onsen eerste gegraven thin erlangt hebben.

Tot ditselve contract sullen wy ook tragten te bewegen de hoofden van **Tandon** [5]) met syn onderhorige plaatsen, en niet nalaten ons goed wedervaren aldaar bekent te maken, en op datter geen bedrog in 't afbrengen van den thin, om aen d'Ed Komp^e^ in 't geheel geleverd en onderwegen daarvan niet aan andre kan of zal verkoft werden, sullen wy met alle de vaartuygen, die thin geladen hebben, een briefie derselver medevoerende quantiteyt aan den sabandaar van Malacca senden, dewelke ons dan van den ontfang antwoorden sal; sullende wy diegene, die de thin aan andre verkopen en niet naar Malacca brengen, conform haar begane schuld straffen.

Ook soo is ons toegestaan, dat onse vaartuygen met een vlag van d'Ed Comp^e^ sullen van en na Malacca mogen varen; mits-

---

[1]) Havenmeester.

[2]) Orang-kaya, letterlijk rijke of voorname menschen, titel voor dorps- en landschapshoofden.

[3]) Van deze plaatsen kan ik alleen de eerste identificeeren als Koto Ranah, in de onderafdeeling Tapoeng Kiri.

[4]) Een baar was 3 pikoel of circa 375 pond.

[5]) ? Misschien wordt een der vele in deze streken gelegen Tandjoeng's bedoeld, en dan vermoedelijk Tandjoeng Alam, in de aangrenzende onderafdeeling Tapoeng Kanan.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gaders twemaal des jaars, met thin, onse hoofden toebehorende, afkomende, van alle geregtigheyd geëxcuseert wesen.

Tot teken deses heeft den gouverneur dit contract, en wy alle, hoofden, ondertekent, waarvan het ons getekende alhier in Malacca verblijft en 't ander mede na ons land nemen sullen

Malacca den 25 van de maand Sawal A° 1070, sijnde naar onse tijdrekening den 15 January 1676.[1])

Gecollationeert.[2]) accordeert, Malacca, prima February 1676, by my, was geteykent **Jn. van Assendelft**.

CCCLXVI MAKASSAR—ZUID-CELEBES.

1 Februari 1676.[3])

Na de onderwerping van Makassar door Speelman in de jaren 1666—1669 was in Zuid-Celebes nog niet alles pais en vreê hertaaldelijk viel er wat te regelen tusschen de strijdlustige vorsten en volkeren (Zie STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 36—39 en *Corpus Diplomaticum* II, blz. 550 e.v.). Radja Palakka, door de Compagnie tot koning van Boni en Bontham benoemd, was niet steeds een gemakkelijk bondgenoot en duldde geen inmenging in wat hij de interne zaken van zijn bestuur oordeelde. In verband met bezwaren zijnerzijds tegen de houding van 's Compagnies dienaren op Makassar droeg de regeering aan Andries Bogaert, nieuw benoemd gouverneur van Banda, die 29 December 1675 uit Batavia vertrok, op, als commissaris Makassar aan te doen en een regeling te treffen met Palakka en zijn medestanders. Blijkens onderstaand contract kwam men tot overeenstemming, waarbij het Bongaaisch Verdrag werd bevestigd (Zie ook *Dagh-Register 1676*, blz. 92—95 en 103—105).

Op het schriftelijk versoek van radja Palacca ende de verdere koninge ende grote van **Bone** en **Soping**, alsmede alle degene, die des Ed Comp[nie] wapenen staande den Macassaarsen oorlog gevolgt hebben, door den heer president van Macasser, David Harthouwer, aen d'Ed heeren, den Gouverneur Generael ende Raden van India tot Batavia, in 't Maleyts overgesonden, naar-

---

[1]) Dit klopt niet, Januari 1676 komt overeen met Schawwāl 1087

[2]) Deze slotalinea komt alleen voor op het exemplaar in de *Overgecomen brieven van 1677*

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook *Dagh-Register 1676*, blz. 103—105, en *Overgecomen brieven 1677*, sesde boeck, folio 231 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dat Hare Hoogheden den inhoud van 't selve duydelyck verclaart en uytgeleyt hadden, dat daarinne begrepen ware de naarvolgende vijf poincten

Eerstelijk, dat d'Ed heer Speelman, alsdoen superintendent, admiraal ende veldoverste over de Oosterse provintiën, aan haar en alle, die den oorlog volgden, belooft hadde zy by goede succes en naar bekomen victorie soude blyven behouden hare wetten en costumen, die zy bevorens hadden gehadt

2.

Dat gemelte Ed heer Speelman aan alle de bovengenoemde ook belooft hat, dat zy in gelyke agtinge en waardigheyt met die van **Ternaten** en **Bouton** souden gehouden werden

3.

Versogten sy, dat men geen regt mogt doen over haar slaven, buyten haar kennisse

4.

Dat haare slaven haarselven niet aen d'onse mogten verpanden buyten hare kennisse en toestemminge.

5.

Dat hare slaven tegens haar niet mogten in regten treden.

Is door de heer Andreas Bogaard,[1]) gedesigneert gouverneur van Banda, en door Haar Ed Hoog Agtbare tot Batavia expres tot de besoignes over dese saken gecommitteert, geadsisteert met den Ed Wybrand Dubbeldekop, opperkoopman en secunde deser presidie, d'Ed Claas Pleun, capiteyn deses guarnisoen en Sr [2]) Willem Basting secretaris der voorschreven presidie geantwoord.

dat de voorschreven poincten in de contracten tusschen haar en de verdere bondgenoten ter eenre en d'Ed heer Speelman wegens d'Ed Komp^e^ ter andre zyde, speciaal ook niet in 't contract, den 18 November 1667 op Bonye[3]) gemaakt, niet goed gevonden wierden;

---

[1]) Meestal geschreven Andries Boogaert
[2]) Sieur
[3]) Bedoeld is Bongay. Het *Dagh-Register* heeft Bonay

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dat egter voorschreven contracten tegen de genoemde gepretendeerde beloften niet waren strydende, alsoo Hare Hoogheden soowel als andre koningen hare regten en costumen behielden, sooverre sy by voorschreven contracten daarvan vrywillig geene afstant gedaan hadden;

dat Haar Ed. H. A. tot Batavia Hare Hoogheden in geen minder agtinge hielden als de Ternatanen en Boutonders, nogte ook eenige meerder liefde of genegentheyt den Ternatanen en Boutonders toedragen als rad.a Palacca, d'andre koningen en continxkinderen ende grooten;

dat uyt de maniere van de vaart der Ternatanen ende Boutonders ook niet anders konde besloten werden, dewyl deselve sodanig niet waren varende, als Syn Hoogheyt Palacca en d'andre koningen abusivelijk gemeent hadden, ende het weynige onderschr.t, dat daarinne mogt wesen, ontstont uyt de verscheyde gelegentheyt dier plaatsen, en niet uyt eenige meerder of minder genegentheyd ofte agtinge van d'een of d'ander, waarop Haare Hoogheden sig gerust gesteld hebben.

Het derde ende vierde poinct, behelsende, dat men geen regt soude doen over haar slaven, sonder haar daarvan kennisse te geven, en dat deselve sig niet sullen mogen aen d'onse verpanden buyten haar meesters kennis ende toestemming, is Haar Hoogheden toegestaan.

En omme te weten of de luyden, die sig aan d'onse willen verpanden, vry ofte slaven syn, zoo sal Syn Hoogheyt Palacca ende d'andre koningen een persoon stellen en ons aanwysen, die d'onse daar versekeringe [van] kan doen.

Het vyfde of laatste poinct, dat hare slaven tegen hare meesters niet souden vermogen in regten te treden, dat is: haar meesters met sullen mogen in 't regt beroepen, hoewel daarvan al seer qualijk mishandelt werden, maar dat men de meesters met haar slaven soude laten begaen, alsoo sulx onder haar een oude gewoonte en regt is, is Haar Hoogheden mede toegestaan.

Protesterende ende verclarende verders Haar Hoogheden

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gesamentlyk, dat sy met dit bovenstaande geschrift en d'artículen, daarin vervat, niet voornemens waren te maken of gemaakt hadden een nieuw contract of ander verbond, maar dat sy haar striktelyck waren houdende aan 't bovengenoemde contract, tusschen haar ende de verdere bondgenoten ter eenre ende d'Ed Heer Speelman wegens d'Ed Comp^e^ ter andre zyde op 18 November 1667 op Bony [1]) gemaakt ende beëedigt sonder daarvan, sooveel 't op haar aplicabel zy, in 't alderminst te willen afwyken.

Aldus gedaan in Comp^es^ thuyn, digt onder 't casteel Rotterdam op **Macasser,** den eersten Februarie a° 1676.

In teken der waarheyd is dese, naardat eerst in 't Duyts en daarnaar in 't Maleyts anex aan den andren van een en selven inhoud gecopieert was, door Syn Hoogheyd Palacca ende d'onderstaande koningen ende grooten met haar gewonelyke zegels of handtekeninge in de name der verdere Bougyse bondgenoten, en door d'Ed heer commissaris Bogaart met 's Comp^es^ segel, mitsgaders syn en syn adjuncten haar gewonelycke signaturen in den name der Hoge Regeringe van India onder tekent.

Ter zyden stond dit contract in de Maleytse tale getranslateerd en was getekend

Zyn Hoogheyt **Palacca,**
Andries Bogaart, **Arou Tanete,**
Wybrant Dubbeldekop, **Arou Marjo,**
Claas Pleun, **Arou Maroangy,**
W. Basting, secretaris. **Arou Salotoengau,**
Galeran Tapaliwen.

CCCLXVII. KOROMANDEL.

7 Februari 1676. [2])

Van 27 Januari tot 12 Februari 1676 bracht de koning van Golkonda, Aboe'l-Hassan (Abdullah Hassan Kutab sjah) een bezoek aan de machtige

[1]) Lees wederom Bongay

[2]) Uit de *Overgecomen brieven 1677*, sesde boeck, folio 667 e.v. Een offi-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

handelsstad Masulipatnam, bij welke gelegenheid hij door de daar reeds deerende Europeesche kooplieden, Nederlanders Engelschen en Denen, zeer luisterrijk werd ontvangen. Vooral de Nederlandsche Compagnie ontzag moesten noch kosten, om den vorst een grootsche ontvangst te bereiden, en de bewijzen van waardeering van 's vorsten zijde bleven niet uit, „waerover de Engelse zoo jaloers zijn, dat van spijt niet weten wat doen off laten zullen". Niet minder dan 9 firmans vaardigde de koning uit, waarbij aan de Nederlandsche Compagnie nieuwe rechten verleend, oude bevestigd en uitgebreid, dan wel bestaande grieven weggenomen werden. (*Onuitgegeven brief der Nederlandsche opperhoofden te Masulipatnam naar Batavia, d.d. 6 Februari 1676*, en aldaar aangehouden dagregister, *Dagh-Register van Batavia 1676*, blz. 64 en 87. HAVART *Carmandel* I, blz. 182—190; VALENTIJN V, I, *Choromandel*, blz. 64 en 65). Men zij er op verdacht, dat HAVART bij de cauls of firmans, welke de koning in 1676 zou hebben geschonken, er een aantal plaatst, die reeds vroeger verleend waren, en waarbij hij eenvoudig het jaartal 1676 plaatst.

> Translaet firman, door den coningh van **Golconda,** Sulthan Aboel Hassan Kotabchia, present in de stadt Masulipatnam, in de maent S'jelkhayda in 't jaer Mahomets 1086, dat naer onse reeckeninghe is de maent February 1676, verleent, en den 7^den^ derselver aen de E. Jacques Caulier bestelt. [4])

Des coninx firman en ordre sy by desen aen de rabaldaers [2]) en andere gesaghebbers over den dienst van den duan, [3]) mitsgaders de onderdane, hoge en lage, brammes, vryheeren, oppassers der wegen en alle andere inwoonders, dat se moeten weten hoe den Hollandsen capiteyn van Masulipatnam den coningh te kennen heeft gegeven, onaengesien hy veel firmans hadde om den handel van de Compagnie onverhindert te mogen dryven, en allerhande coopmanschappen naer **Golconda, Palicol, Daetseron, Bimilepatnam, Nagelwance,** en voorts 't gehele land

meester vertaling met al de wijdloopige titels in de *Overgecomen brieven 1688* vijfde boeck folio 799. De datum is die, waarop de gouverneur van Cormandel, Jacques Caulier, het stuk op Palleacatte ontving. Hoewel de brieven, het *Dagh-Register* en de andere papieren alle spreken van 9 firmans (ook HAVART), komen er in de *Overgecomen brieven* maar 8 voor. Bovenstaand firman, dat algeheele tolvrijheid verleent in Golconda, vindt men ook bij HAVART I, blz. 36—38 in andere bewoordingen. Een exerpt in *Contractboeck Zeeland, no 8368*, V, blz. 62, en in *Pieter van Dam's Beschrijvinge*, II, II, blz. 237.

[3]) Naast dezen titel stond het zegel van den koning. Djul-cada 1086 begint op 17 Januari 1676.

[2]) Lees „habeldaer" of „havildar" hoogste stedelijke autoriteit. Zie *Pieter van Dam's Beschrijvinge*, II, II, glossarium op haweldaar.

[4]) Hoofd der finantiën, tevens vertegenwoordiger van den vorst tegenover de vreemdelingen. Ibidem.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

door te senden, sonder dat ymant sulx beletten of daervoor eenige tollen en geregtigheden van batapoelery,[1] mollawisael,[2] serafy,[3] magh vorderen, en dat d'Comp'e geen arbeytsluyden magh werden onthouden, nogh dat hare coopheden, dienaren en andere dependenten geen nilly[4] magh werden opgedrongen, egter contrarie deselve de habeldaers van Masulipatnam alle beletselen deden en haer naer begeerte den handel allerwegen met gerustelyck laet bevorderen, waerom hy versoeck heeft gedaen, dat sulcx met kragt magh werden tegengegaen en verboden, dierhalven is nu des komrx ordre, dat de Masulipatnamse habaldaers, en die van alle andere lantschappen in 't heen nogh weervaeren van eenige goederen geen tollen, batepoelery, mollawisael, serafy, hoedanigh die ook genoemt moghten werden, zullen hebben te vorderen, off daerom haer eenigh belet doen, want uyt liefde heeft de comngh de Comp'e van alles vrygekent en quytscheldingh gegeven. En zoo ymand contrarie desen doet, die wete, dat hy 's comrx toorn te verwagten heefft; oversulx moet dit firman genoegh gedaen werden.

Onder stont en was geteykent **Madoe Banzy, Madumdaer Siahy.**

CCCLXVIII. KOROMANDEL.

7 Februari 1676.[5]

Zie de inleiding bij het vorige contract.

Translaet firman door den koningh van **Golconda**, Sulthan Aboel Hassan Kotubchia, present in de stad Masulipatnam, in de maend S'jelkhayda in 't jaer Mahomets 1086, dat naer onse reecquentngh is de

---

[1]) Uitgaande rechten. Ibidem op bate poelery.

[2]) Tol- of weggelden. Ibidem op moelawissael.

[3]) Wisselgeld. Saraaf of shroff is wisselaar, sarafi of shroffage is „money-dealer's commission". *Zie Hobson-Jobson* in voce shroff.

[4]) Meestal nely. Rust in den bolster padi.

[5]) Uit de *Overgecomen brieven 1677* sesde boeck. Een exerpt in *Contractboeck Zeeland, no. 8368*, V, blz. 63.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maent February 1676, verleent, en den 7de derselve aen d'E. Jaques Caulier bestelt.[1])

Des koninx firman en ordre zy by desen aen den serleskeer van **Kelingh,** Said Mustaffa chan,[2]) dat hy wete, de coningh nem heff heefft, en Zijn Mayesteyt ter kennisse gecomen is, dat ten tyde van Abu. Naby aen de Holandse kapiteyn pro restant 264 lasten rijs ten afteren[3]) zy gebleven, zonder dat hy die tot nogh ontfangen heefft, hoewel dat all verscheyde firmans tot die restitutie zijn verleent. Om wat reden off mèt is g'effectueert? Dierhalven zoodra dit firman ontfangen wert, moet dat restant voldaen werden, zonder weygeringh, sodanigh dat daerover geen k agten meer werden gedaen en dit firman ten vollen genoegh gedaen zy.

Onder stont en was geteykent **Madomdaer Siahy.**

CCCLXIX. KOROMANDEL.

7 Februari 1676.[4])

Zie de algemeene inleiding bij no. CCCLXVII. Dit firman regelt een kwestie ontstaan na de verovering van San Thomé door de Nederlanders op de Franschen in September 1674 (Corpus II, blz. 505 en volgende).

Translaet firman, door den koningh van **Golconda,** Sulthan Aboel Hassan Kotubchia, present in de stad Masulipatnam, in de maend S'jelkhayda in 't jaer Mahomets 1086, dat naer onse reecqueningh is de maent February 1676, verleent, en den 7^den^ derselve aan d'E. Jacques Caulier bestelt.[5])

[1]) Naast dezen titel stond het zegel van den koning.

[2]) Keling of Kaling lag aan de Noordwestzijde van de Golf van Bengalen, het is thans een deel van Orissa. Serlasker was oorspronkelijk de titel van een legeraanvoerder, sar = lashkar = hoofd van het leger, later uitsluitend titel van den onderkoning van Orissa. Zie HAVART III, blz. 80. De *Versameling der Woorden* zegt „Serlarker is als prins visier op Cormandel."

[3]) Ten achteren, nog schuldig.

[4]) Uit de *Overgecomen brieven 1677*, sesde boeck, folio 668. Een exerpt in *Contractboeck Zeelandt, no. 8368*, V, blz. 62.

[5]) Naast dezen titel stond het zegel van den koning.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Des comm firman en ordre zy by desen aen de habaldaers, mindere regenten en bramines van **Sint Thome**, dat se moeten weten, hoe den Hollandsen capiteyn ende grooten van den coningh bedongen hebben, dat 't geene van t gebleeven Frans schip wert gevonden, en d'ongelden, [1]) die daertoe werden gedaen, elck de helfft sal genieten en draegen Maer Syn Maye steyt verstaen hebbende, dat van 't gevondene haer gedeelte niet gegeven is, heeft daerover 3 firmans afgesonden, dogh die syn ook niet ter harten genomen en aghtervolgt Wie off zou stout is geweest ? Dierhalven weet, dat 't geene gevonden is, moet haer de helft gedeelt, en ook d'ongelden halff en halff moet betaelt werden Soo moet oock met het canon en ander goet gehandelt werden, dat nogh gekreegen wert. Gedenckt dat dese ordre kraghtigh is, stricteliyck aghtervolgt moet werden, en contrarie 't firman niets geschieden magh.

Onder stont en was geteeckent. **Madoe Bansy, Madoemdaer Siahy.**

CCCLXX. KOROMANDEL.

7 Februari 1676. [2])

Zie de algemeene inleiding bij no. CCCLXVII, en *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, II, blz. 237 HAVAART III, blz. 19. plaatst onderstaande schenking in 1675, wat VAN DAM op blz. 154 ook doet, doch op blz. 237 geeft de laatste 1676.

Translaet firman, door den koningh van **Golconda**, Sulthan Aboel Hassan Kotubchia, present in de stad Masulipatnam, in de maend Stelkhayda, in 't jaer Mahomets 1086, dat naer onse reecqueningh is de maend February 1676, verleent, den 7^en^ derselve aen d'E. Jacques Caulier bestelt [3])

[1]) Onkosten.

[2]) Uit de *Overgecomen brieven 1677*, sesde boeck, folio 668a. Een eenigszins andere vertaling in *Overgecomen brieven 1688*, vyfde boeck, folio 801 Een extract in *Contractboek Zeeland, no. 8368*, V, blz. 65.

[3]) Naast dezen titel stond het zegel van den koning

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

's Konincx firman en ordre is sodanigh, dat de habeldaers, landregenten en brammes van Mammedebath **Narsapour**[1] moeten weten, hoe den Hollandsen capiteyn van Masulipatnam Syn Mayesteyt te kennen heeft gegeven, dat 't land voor 's Comp'^es^ timmerwerff op **Ponnepilly** heel door het opperwater is weghgespoelt,[2]) en om een ander timmerwerff en smederye op te stellen tusschen de woningh van Mameth Sahey en de Engelse logie, een erf [is] gelegen, versoeckende hetselve, als den habadaer van Narsapour daervan een caul heefft verleent, in besetting te moghen hebben en behouwen, mitsgaders dat de werckluyden en anderen, die gewoon zijn daeraen te arbeyden en dependeeren, ook rontsom dat erff hare woonhuysen mogen maecken, sonder dat se eenige hoofft-[3]) en andere gelden sullen hebben te betalen, off daerom mogen gevat off eenige overlast aengedaen werden; oock dat andere werckluyden der omgelegen dorpen daer mogen comen arbeyden, sonder dat ymant haer sulx magh beletten. Soodanigh als zy te kennen geven en versoecken, wert haer by desen dat erff, gelegen [tusschen] 't huys van Mameth Sahey[4]) en de Engelse logie, om 's Comp'^es^ werck te verorderen, gegeven met die vryigheden, dat de werckluyden daer rontom sullen mogen woninge timmeren, en andere uyt de dorpen te werck comen, sonder dat haer eenige rendos off geregtigheden sal mogen afgevordert en eenigh belet aengedaen werden. Weest gedagtigh, dat dese ordre kragtigh is en volgens deselve alles moet geobserveert werden.

Onder stont en was geteykent: **Madoe Bansy, Madoemdaer Siahy**

CCCLXXI. KOROMANDEL.

7 Februari 1676.[5])

Zie de algemeene inleiding bij no. CCCLXVII. Dit firman verleent al-

[1]) Narsapour lag tusschen Mazulipatnam en Palicol. De beteekenis van het epitheton Mammedebath is: huis van Mohamed.

[2]) HAVART, III, blz. 19.

[3]) Er staat „hooff".

[4]) Er staat „Masulipatnam Sahey".

[5]) Uit de *Overgecomen brieven 1677* sesde boeck, folio 669. Ook, in een

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

geheele tolvrijheid voor Bimilepatnam. (HAVART, III, blz. 77—78, en *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, II, blz. 161

> Translaet firman, door den koningh van **Golconda, sulthan** Aboel Hassan Kotubchia, present in de stad Masulipatnam, in de maend Sielkhayda in 't jaer Mahomets 1086, dat [naer] onse reecqueningh is de maend February 1676, verleent, en den 7^en^ derselve aan d'E. heer Cauher [bestelt] [1])

Des konings firman en ordre zy by desen, dat de habaldaers, mindere lantregenten, inwoonders en brammes, zoo presente als toecomende, van **Bimilepatnam** in Kelingh,[2]) moeten weten, hoe den Hollandsen capiteyn van Masulipatnam Zyn Mayesteyt heefft te kennen gegeven, dat de Comp^e^ tot Bimilepatnam negotieerde en 2 ten honderd voor tho. bethaelde, en versogt, daervan vrygekent te mogen werden, ook dat haer hande. aldaer vry en onbelemmert g'exerceert, en haere dependenten[3]) ongemoeyt, van alle overlast bevrijt mogen blyven tot welvaert en vermeerderingh van de coophandel aldaer te lande. Daerom heefft de Mayesteyt uyt pure genegentheyt de betaelingh van d' 2 per cento van jaer tot jaer voor a.toos quytgescholden, en ordonneert, dat haer dependenten[3]) vry en onbekommert moeten gelaten werden, zodat se seguur[4]) en gerustelijck den handel mogen dryven, hoevende niemand te dencken, dat hertoe alle jaren een nieuw firman moet gevordert werden, maer neempt copia van dit, geeft 't origineele weder en aghtervolgt t selve prompt.

Onder stont en was geteykent **Madoe Banzy. Madoemdaer Siaby.**

---

andere vertaling, bij HAVART, III, blz. 77—78 en in de *Overgecomen brieven 1688*, vijfde boeck folio 796. Een exerpt in *Contractboeck Zeeland, no 8368* V, blz. 63

[1]) Naast dezen titel stond het zegel van den koning.

[2]) Kalinga, in Orissa. Zie hiervóór, noot 2 op blz. 15

[3]) Er staat „dependen".

[4]) Portugeesch seguro. veilig

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXII. KOROMANDEL.

7 Februari 1676. [1])

Zie de algemeene inleiding bij no. CCCLXVII, *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, II, blz. 236 en HAVART, I, blz. 186—187. Dit firman vermindert de voorgeschreven loonen der ossendryvers bij het opvoeren van 's Compagnies waren uit Mazulipatnam naar Golkonda.

Translaet firman, door den koningh van **Golconda**, Sultan Aboel Hassan Kotubchia, present in de stadt Masulipatnam, in de maend Sielkhayda in 't jaer Mahomets 1086, dat naer onse reecqueningh is de maend February 1676, verleent, en den 7e derselve aan de E Jaques Caulier bestelt. [2])

's Koninx ordre zy met dit firman, dat de habaldaers van **Masulipatnam** moeten weten, hoe met den Hollandsen capiteyn van Masulipatnam geaccordeert is, dat hy van de coopmanschappen, die het schip hier brengt, en naer Golconda opsent, maer zal betalen voor yder baer 4 nieuwe pagoden, soo aen boeyersloonen als kabaram [3]) 's heeren gereghtigheyt [4]). Derhalven is d'ordre, dat van jaer tot jaer het soo geobserveert, niets meer gevordert en dit firman alsoo promptelijck aghtervolgt moet werden.

Onder stont, was geteykent. **Madoe Bansy, Madoemdaer Siahy**

---

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1677*, sesde boeck, folio 669a. In andere bewoordingen ook bij HAVART, I, blz. 186—187 en in de *Overgecomen brieven 1688* vyfde boeck, folio 797. Een exerpt in *Contractboeck Zeeland no. 8368* V, blz. 64.

[2]) Naast dezen titel stond het zegel van den koning.

[3]) Boyeers zijn de opperhoofden der ossendryvers op Mazulipatnam. cabaram is „een soorte van grondregten", betaald voor het doen weiden van de ossen langs de wegen. Zie voor beide *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, glossarium.

[4]) Te voren bedroeg dat recht 4 oude pagoden, wat ongeveer 6 nieuwe pagoden is.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXIII. KOROMANDEL.

7 Februari 1676. [1])

In de dorpen Golepalam en Gondewaron woonden eenige honderden gezinnen van „wassers", lieden, die de in de omliggende plaatsen geweven en geverfde lijnwaden moesten wasschen en opmaken. Om hen en de Compagnie te vrijwaren voor afpersing der hooiden, schonk de koning beide dorpen in pacht aan de Compagnie tegen 150 pagoden per jaar. (Zie de algemeene inleiding bij no. CCCLXVII, HAVART, II, blz. 54—55 en *Pieter van Dam's Beschrijvinge*, II, II, blz. 159—160 en 236—237.)

Translaet firman, door den koningh van **Golconda**, Sulthan Aboel Hassan Kotubchia, present is de stad Masulipatnam, in de maend Sielkhayda, in 't jaer Mahomets 1086, dat naer onse reecquenmgh is de maent February 1676, verleent, en den 7me derselve aen d'E Jacques Caulier bestelt [2])

Des comnx firman en ordre zy by desen, dat de landregenten, inwoonders en bramines van **Gollepalem** en **Gondewaron**, gehoorende onder Sourarum, gelegen in 't landschap van Daetse ran, moeten weten, hoe den Hollandsen capiteyn van Masulipatnam versogt heefft, dat genoemde 2 dorpen, gehorende onder Sourarum, de daeraen dependerende landeryen en gehugten met de hoofftgelden van de wassers en andere incomsten d'E Comp^ie^ volgens 't caul, door Ousseyn-beek [3]) daervan verleent, mogen werden in pagt gegeven voor 150 nieuwe pagoden 's jaers, namentlijck voor Gollepalem 120 en Gondewaron 30 dito's, om dat gelt bysonder te betalen, soo als 't g'eyst is en boven geschreven staet, zijn d'E Comp^ie^ voornoemde 2 dorpen voor 150 nieuwe pagoden in pagt gegeven Dierhalven is 's comnx ordre, dat deselve, met 't gene daeronder gehoort, en d'inwoonders van dien, haer moet opgedraegen, en dit firman alsoo ten vollen naegecomen werden.

Onder stont en was geteeckent **Madoe Banzy. Madoemdaer Srahy.**

---

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1677*, sesde boeck, folio 670. Ook, in eenigszins andere bewoordingen, in de *Overgecomen brieven 1688*, vijfde boeck, folio 801. Een exerpt in *Contractboeck Zeeland, no. 8368*, V, blz. 65

[2]) Naast dezen titel stond het zegel van den koning

[3]) Hoessein-beg, vermoedelijk het hoofd der kanselarij.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXIV. KOROMANDEL.

7 Februari 1676. [1])

Het volgende geschrift beschermt de wasschers der Compagnie te Maxulipatnam tegen afpersingen der inlandsche regenten. (Zie de algemeene inleiding bij no. CCCLXVII, HAVART, I, blz. 187—188 en *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, blz. 236)

> Translaet firman, door den koningh van **Golconda**, Sultan Aboel Hassan Kottubchia, present in de stad Masulipatnam, in de maent Sielkhayda, in 't jaer Mahomets 1086, dat naer onse reecquening is de maent February 1676, verleent, en den 7e derselve aen de E. Jaques Cauher bestelt

's Koninx ordre zy by desen, dat de habaldaers, mindere regenten, overluyden en bramines van **Masulipatnam** moeten weten hoe de capiteyn der Hollanders tot Masulipatnam te kennen heefft gegeven dat van over vele jaren 40 wassers huysgesinnen onder 4 hooffden genaemt Nange Godda Pandoe, Rayarpa Groa en Wenoka, conform geschrifft, door den heer sercheyl [2]) daervan beschreeven en versegelt in 't dorp Masaram, [3]) after tegens Comp^e thuyn lenende huysen gebout, 's Comp^e lywaten gebleekt en 's jaers, volgens salabat [4]) voor yder huysgesin drie ropien tot hoofftgelt betaelt hebben, versoeckende dat haer boven dit niets meer atgevordert en die luyden niet belet mogen werden de plaetsen, daer se van outs de lywaten gewassen en gebleeckt hebben, te gebruycken. Dierhalven is 's coninx ordre, dat jaers (volgens 't gemelte geschriffde) gereghtigheden maer gevordert en volgens salabat de plaetsen, daer se wassen en bleecken

---

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1677* gezde boeck, folio 670. In andere bewoordingen bij HAVART I, blz. 187—188 en in de *Overgecomen brieven 1688*, vijfde boeck, folio 800. Een excerpt in *Contractboeck Zeeland, no. 8368*, V, blz. 64.

[2]) HAVART heeft „by den Sercheyl. die de voortreffelijkste van het land is en bij wien alle zaken des rijks bekend zijn". Sercheil beteekent schatmeester, „minister van financien".

[3]) Bij HAVART, I, blz. 188. Madsjewarom, bij PIETER VAN DAM II, II, blz. 236, Mastsiewarom en blz. 241 Maetsjemarom.

[4]) Salabad = „aarlijks. Het woord wordt veelal gebruikt voor geregelde jaarlijksche verpichtingen of te betalen rechten. Geleidelijk kreeg het evenwel de beteekenis van gewoonte, adat. Zie *Hobson-Jobson* in voce.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ingeruymt werden, sonder haer desen aengaende eenige overlast aen te doen. En soo der contrarie dit firman yets gepleegt wert sal der met kraghtiger ordre in versien werden. Oversulx observeert 't selve, neemt daer copie aff, en geefft 't origineele weder.

Onder stont en was geteeckent: **Madoe Bansy, Madoemdaer Siahy.**

CCCLXXV. KOROMANDEL.

7 Februari 1676. [1])

In de inleiding bij no. CCCLXVII hiervóór hebben wij er op gewezen, dat de koning van Golkonda bij zijn bezoek aan Mazulpatnam in Januari en Februari 1676 aan de Nederlandsche Compagnie een negental firmans verleende, waarvan er in de *Overgecomen brieven 1677* echter maar 8 gegeven worden, die hiervóór staan. Het negende verleende tolvrijheid voor de stad Sadrapatnam (ook Sadrangapatnam genoemd). Het volgt hier.

Bevel van den koninck Sultaan Aboe-il Hassan Kotbs,ah, verleend aan de Hollandse Compagnie wegens de tolvryheyd tot **Sadrangapatam**, van twee-en-een half ten honderd.

Boven aan stond: God is de koninck.
En ager 's Koninks zegel.

Daar is een werelds onderdanig gebod, glinsterende als de zon, èn een bevel van noodzakelyke achtervolging uyt het gezegende hof, vol van Gods stede-houderschap, vergezelschapt met regtvaardigheyd, zodanig te voorschijn gekomen te weten:

Dat de landdrosten, bestierders, oppassers en aanteykenaars, tegenwoordige en toekomende, in de stad **Sadrangapatam** gehoorende onder Carnatica, weten, dat het handvatze. van eer en achtbaarheyd, de beste en uytgelezenste onder de zyne, den Hollandzen capiteyn, woonagtig in de gezegende zee-koopplaats Mazulipatnam, onderdanig te kennen gegeven heeft aan haar,

[1]) Uit HAVART, I, blz. 93—94. Ook in de *Overgecomen brieven 1688*, vijfde boeck, folio 795. Een exerpt in *Contractboeck Zeeland*, no. 8368, V, blz. 63 en in *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, II, blz. 236.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

die 't geluk hebben aangetroffen om te staan by de voet des throons van hem, die een stedehouder Gods is, dat de E. Compagnie in de voorschreven stad Sadrangapatam hare koopmanschappen en handel drijft, en van de honderd pagoden twee-en-een-half betaald, beloopende 's jaarlyks achthonderd pagoden, verzoeken met eenen in alle nedrigheyd, dat voorschrevene penningen haar mogten quytgescholden, en geen moeyelykheden in 't werk gesteld worden omtrent diegene, die des E. Compagnies zaken aldaar verrigten, met belofte, dat de genoemde stad in den handel aldaar overvloedig worden en aangroeyen zoude, en kleyne en grote derwaarts in menigte toevloeyen, en profyten voor des koninks threzoren aanbrengen.

Daarom hebben wy uyt een koninklyke beleefdheyd en een wyduytgespreyde cosroise [1]) toegenegentheyd de tol van twee-en-een-half ten honderd, of in het geheel achthonderd pagoden 's jaars, aan den genoemden Hollandzen capiteyn quytgescholden, des zullen zy regeerders, vaststellen, dat dit eens voor al geschonken is, en geen de minste moeyelykheyd of verstoorenisse aandoen aan de dienaars en de onderhorige der gemelde E. Compagnie, opdat zy hare koopmanschappen met gerusten gemoede en vevligheyd mogen handhaven, buyten twyfel zal dan Sadrangapatam met zegen en overvloedigheyd vervuld worden, zynde het niet nodig dezen aangaande jaarlyks een nieuw bevel te verzoeken; neem dan een affschrift van dit hoogverheven bevel, en geef het origineel weder Zij [2]) zullen zich dan hebben te gedragen naar dit hoge gebod en houden het voor een zake van een sterken aandrang

Geschreven in de mane Sikada. anno Muhammedano 1086, en anno Christi 1676.

Ter zyden stond. Met oorlof van den aldernaasten aan den konink, een vertrouder in het vermogen des Majesteyts, in den welken al de gewoontens en manieren des koninks verzameld zyn. den weter der geheymen van den vorst, een pylaar des verheven koninks, den arm van het grote stedehouderschap Gods, Madoena, algemeyn boekhouder des koninks.

[1]) Havart geeft hierbij de volgende aanteekening „Zo veel of men zeyde een koninklyke omdat Cosroes een voornaam konink in Persia geweest is"

[2]) De ambtenaren des konings.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXVI. MAKASSAR—SOEMBAWA.

12 Februari 1676. [1])

Nadat Holsteyn in 1675 met de verschillende vorsten op Soembawa vredesverdragen had gesloten (zie *Corpus* II, blz. 541 e.v.) bleef het daar na zijn vertrek niet lang rustig. De uitgeweken Makassaren werden door den koning van Soembawa gesteund, het hoofd dier Makassaren, Daru Tellolo, was met een Soembawasche prinses gehuwd. Gezamenlijk deden zij een strooptocht in Bima, waarover een Bimaneesch gezantschap op Batavia kwam klagen. Bovendien waren de opvarenden van eenige Nederlandsche vaartuigjes, die op het eiland gestrand waren, vermoord. Maar in Soembawa zelf waren velen het met dit optreden niet eens, en het gevolg was een soort paleisrevolutie, waarbij de heerschende koning, Mas Goa, werd afgezet, en vervangen door zekeren Mas Bantam. Deze zond gezanten naar 's Compagnies president op Makassar, met wien zij onderstaand contract sloten. (Zie *Dagh-Register 1675*, blz. 339—340, *1676* blz. 93).

Op huyden, den 12^den^ February des jaars 1676 compareerde binnen desen castele Rotterdam op **Macasser** in de ordinary vergadersaal, ongewapend en sonder crissen of eenig ander geweer, Nene [2]) Singerewarong, eerste raadsheer van 't Sumbawase rijk, en Nene Demanglangoe met Nene Deman, representerende volgens luyd van den brief, door haar medegebragt, hunnen koning en heerscher, Maas Bantam genaamt, en hebben dese gesamentlijk, soo voor haar selven als voor hunnen koning en verdere koningen en grooten van **Sumbawa**, behoorlijk voor de Compagnie verootmoedigt, item de volgende poincten, soowel voor haar als hunne nakomelingen, heylighlijk besworen

1

Eerstelijk verclaren opgemelte gesanten, dat sy op de vermaninge van den heere president van haren koning herwaart na desen castele gesonden waren, om met sodanigen magt en cragt, alsof hy selfs in persoon present was, tusschen de Comp^a^ en hem een onverbrekelijk contract van vreede, vriendschap en bondgenootschap aan te gaan.

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Zie de ratificatie hierachter onder 22 December 1677.

[2]) Eeretitel, die eigenlijk beteekent grootvader.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2.

Waarop voorts genegotieert en gehandeld wesende, soo is verstaan, overeengekomen en besloten, dat van nu voortaan tusschen de Generale Komp[ie] en het gantsche rijk en land van **Sumbawa**, soo verre het sig uytstrekt, of na desen nog verder mogt komen uyt te strekken, sal onderhouden werden een goede, vaste en onverbrekelyke vreede, vriend- en bondgenootschap, ten eeuwigen dage toe, in alle eenceerheyt en getrouwigheyt

3.

En opdat dit contract des te bestendiger mag blyven, soo heeft hooggemelte koning a. eer vergund en overgegeven aan d'E. Komp[ie] de frequentatie van sijn geheel land, met seclusie van alle andere Europiaanse natien, of ymand van harentwegen, sonder onderscheyt of ymand uytgesondert, wie het ook moge sijn, sullende ook niemand van deselve ter negotie of andersints vermogen te admitteren sonder toestemminge en permissie van degene, die alsdan sig wegens d'E. Comp[ie] tot Sumbawa kome te bevinden, of, des neen, sonder toestemminge en consent van de heer president tot Macasser, sonder wiens voorweten sy ook van geene sodanige natie, ook van gene andere natie hier in India, vermogen aan te nemen eenige gesanten, brieven of besendinge, onder welken schyn het ook moge sijn

4

Specialyk sa. van nu voortaan alle frequentatie ende correspondentie tusschen **Sombawa** ende de **Macassaren** sijn en blyven g'extirpeert, ten eeuwigen dage toe, met iteratief versoek der gesanten, dat de Macassaren noyt vergund mogte werden met haar prauwen of vaartuygen in 't land van Sumbawa, of op derselver stranden, te varen of aan te komen, sullen mede[1]) expres gehouden wesen diegene, die reets op Sumbawa bennen of hier namaals mogten aankomen, 't sy met minne of kragt van wapenen van daar [te] verdryven

5

Werd d'E. Comp[ie] alleen met uytsluytinge van alle andere voorschreven Europiaanse natiê, onder 't gants gebiet van hoogstgemelte koning overgegeven den vryen handel en negotie,

[1]) Er staat „met".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sonder dat ook eenig ander Indiaansche natie, 't sy Moren, Javanen Ma eyers, Aetchinders etc", geene uytgesonderd, daar eenige waaren of coopmanschappen vermogen aan te brengen ,a, selve met haare vaartuygen aankomen, sonder pascadulle en toelatinge van de Comp".

6

Insgelijx en sullen gene van alle voorschreven natiē, soo Europiaanse als Indiaanse uyt het gebied en jurisdictie van hooggemelte koning vervoeren mogen eenige de alderminste coopmanschappen, besonderlijk sappanhout dassy inge,[1]) schilpatshoorn wax, etc", 't sy dat deselve daar in 't land vallen, of van buyten toegestaan werden te mogen aanbrengen 't sy door de onderdanen van hoogstgemelte koning of andere nabij gelege vreemdelingen, alsoo datselve de Comp'" alleen is toegestaan Den rijs daarvoor neemt de Comp'" aan by alle extra ordinary tyden van hierten wanneer sy deselve met voordeel konnen vervoeren, aan de regering van Sumbawa te betalen vierentwintig rijxdaalders voor een cojang van 80 maten, yder van 54 lb.,[2]) dog by gemene tyden sal d'E. Comp" met meer betalen als marktgang, maar soo d'E. Comp'" met genegen was den rijs, alsook alle andere coopmanschappen, exepto die hier in spetie genoemt sijn, op te kopen, dan so sal het vry staan alle andere negotianten, die met passen van d'E. Comp'" daar verschynen, [die] te vervoeren, opdat evenwel het volk van Sumbawa haar gewin mogen maken

7

Om alle onderlinge moevelijkheden voor te komen over den coers van geden, soo is geaccordeerd, dat alle Nederlantse silvere spetie, hoe[3]) deselve genaemt souden mogen werden, op het land van Sumbawa ganckbaar gemaakt sullen werden

8

Indien t'eenigertijd eenige Nederlanders of andre Christen natie 't sy dat het sijn dienaren of onderdanen van d'E. Comp'"

[1]) Verschrijving voor cassia lignea, een soort kaneel.

[2]) Een kojang is een last, niet overal even zwaar maar gemiddeld van 30 pikols. De hier gegeven hoeveelheid van 80 maa 54 pond komt op ongeveer 33 à 34 pikols

[3]) Het handschrift heeft de verschrijving „soo"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

of ook selfs geen onderdanen so het Christenen sijn, hun tot hoogstgemelte koning quamen te begeven, en toonden genegen te wesen het Mahometaanse geloov' aan te nemen, soo sullen soodanige geensints aengenomen, maar in goede versekering in handen van d'E. Comp'e moeten overleveren, mits ook alsulke, die alhereyts nog ergens onder de jurisdictie van hoogstgemelte koning mogen schuylen. Insgelijx sal ook d'E. Comp'e geen onderdanen van den koning tot het Christengelove trekken, tegen dank en wille van Sijn Hoogheyd.

9.

Soo eenig schip of schepen van d'E. Comp.e by ongeluk of andersints by of omtrent Sumbawa of de stranden van Sumbawa selve te blyven quam, soo sal den koning gehouden wesen naar vermogen d'E. Comp'e by te staan met vaartuygen en volk, om de mensgen [1]) en goederen te bergen, en tragten voor te komen alle vermindering van dien; daarom sal ook wederom d'E. Comp'e dat volk, die hiertoe gebruykt werden, eerlijk belonen.

10.

Den hoogstgemelten koning sal nu of naar desen van d'E. Comp.e over het in- en uytvoeren van goederen, aenkomen van schepen of andersints niet vermogen te vorderen eenige thollen of geregtigheden, onder wat titul het ook wesen mag, alsoo de Komp'e dat alles vrygegeven wert

11

Het sal d'E. Comp'e vrystaan tot Sumbawa en voorts door 't gehele land, daar 't haar believt, en op sodanigen plaats, als sy daartoe komen uyt te kiesen, een logie op te rigten, daartoe sal gemelte Sijn Hoogheyt doen bestellen de materialen naar 's lands wyse; dog begeert de Comp.e haar logie van steen en met een pannendack te maken, daartoe sullen se selve de materialen besorgen, of ten ware gedient konde sijn van de bergsteen, die daar vald, en waarvan d'E. Komp'e de aanbrengers behoorlijk sullen lonen.

12.

Alle het grov' canon en bassen, [2]) dat onder het vermogen

[1]) Sic !

[2]) Een bas was een klein, draagbaar kanon.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van hoogstgemelte koning voor jegenwoordig komt bevonden te werden, sal hoogstgemelte koning gehoude wesen op d'eerste aanmaning in handen van d'E. Comp'e over te leveren, niet een uytgesondert, of sonder daar iets van te verbergen.

13.

Ende opdat dit verbond te onverbrekelyker zy, soo sal hoogstgemelten [koning] zyn vyand van Komp'e vyanden en vrund van Komp'e vrunden, ook gehouden wesen soo veel hulpe te contribueren, daar t vereyscht, als in sijn vermogen staad, maar sal d'E. Komp'e hem of de syne met ergens buyten's lands ten oorlog voeren, of ten ware sy hun selven daartoe presenteerden en vrywillig waren om mede te gaan.

14

Geene forten of fortressen sal den hoogstgemelten koning in eenige syner landen off jurisdictie vermogen te maken, als met kennisse, voorweten en toestaan van d'E. Comp'e of van den residend. En als 't gebeurd, dat d'E. Komp'e tot versekering van Syn Hoogheyd ergens nodig oordeeld een vastigheyt te leggen, sal Syn Hoogheyt op aanseggen van den resident, o. wel die vanwegen d'Ed. Comp'e sulx mogt komen te gelasten, die weder moeten nederwerpen

15

Soo beloovt ook gemelte Syn Hoogheyt en de regeringe aan handen van d'Ed. Comp'e te leveren alle diegene, die mogen schuldig zyn aan de moord van de Nederlanderen van het gesneuvelde agye de Gheyt, item van de twee chaloupen van den vry-ingeseten Kleyn, die op den hoek van Sombawa syn afgelopen nevens alle sodanig geschut en verdere goederen van voorschreven vaartuygen, als daar nog by Haar Hoogheden sal bevonden en nagespeurt konnen werden.

16.

Wanneer de Ed. Heer Gouverneur-Generaal en de Heren Raden van India tot pandluyden van dit contract ymand begeren te vorderen en op Batavia te wonen, soo sal Syn Hoogheyd gehouden wesen een of twee van syn gequalifeerde nabloed verwanten te committeeren, maar ook vermogen de sodan ge te eynde van 't jaar door een ander van geen minder qualiteyt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

.e laten vervangen, gelijk ook de Heer Generaal desulke pand.uyden sal houden in behoorlijk respect en aansien, overeen komende met haar geboorte.

17

Ook beloovt gemelte Syn Hoogheyt, dat hy met gantschen vlijd sal tragten by te leggen alle sodanige differenten en geschillen, als tusschen hem en 't rijk van **Bima** en **Dompo** soude mogen syn, en voorts met deselve bondgenoten, so 't betaemt, in rust en eenigheyt tragten te leven.

18.

Voorts verclaren de gesanten, dat haren heer sijn selven, alsook syn land en onderdanen, in 't geheel overgegeven [1]) onder de bescherming van d'Ed. Komp^, die hy altoos wil en sal erkennen voor synen schut- en schermheer, gelijk ook d'Ed. Komp'^ deselve sodanig aanneemt, en belooft na vermogen tegen alle, wie haar soude begeren overlast te doen, te protegeren, mits dat sy ook in sulken kas haar tot hun defentie sodanig comporteren, als haar door Comp'^ gesaghebbers dan aanbevolen sal werden, en aangesien d'Ed. Comp^ nu al verscheyde onkosten gedaan heeft, om die van Sombawa tot haar behoud te doen vermanen, alsook omdat gemelte koning onse vyanden, de uytgewekene Macassaren, onder syn bescherming gehouden en gedoogt heeft, sal genoemde Syn Hoogheyt ook verbonden syn en blyven hem sodanige breuke te onderwerpen, als Hare gemelte Ed', indien het mogt gecordeeld werden te behoren, hem dierwegen sullen gelieven op te leggen.

19

Belovende de gesanten te bevorderen, dat dit contract by hunnen heer en koning tot Sumbawa, item alle mindere groten van dat rijk, in presentie van diegene, dewelke d'Ed. Comp'^ daartoe geheft te gebruyken, zullen ratificeren, en, gelijk zyheden nu gedaan hebben, heylighijk besweren.

20.

Boven dit alles blijft Syn Hoogheyt [2]) metten eersten op

[1]) Lees. „overgeeft" of „overgegeven heeft".
[2]) Hier is een woord uitgevallen, waarschijnlijk „gehouden" of „verpligt"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

het believen van Haar Wel Ed^e^ selfs in persoon voor Wel gemelte Haar Wel Ed., de Heer Gouverneur Generael en de Heren Raden van India, te compareren, en aldaar te versoeken de aggreatie van dit contract.

21.

Beloven gemelte gesanten wyders, dat se den tegenwoordig afgesetten koning, Maas Goa, voor syn leven lang sullen versorgen van sodanigen onderhout, etc^a^ als enigsints sodanigen persoon toekomt, gelyk als sy tot nu toe gedaan hebben, sonder dat sy hem verders sullen onderdrukken.

Eyndelyk, opdat alle bovenstaande poincten des te religieuser mogen werden onderhouden, soo syn deselve door vermelte heren gesanten van hooggemelte koning, item voor haar selven, gelyk in 't nooft deses geprecisiceert staat, op den alcoran besworen en ondertekend, ende tot te meerder bekragtinge gedronken het crissenwater,[1]) en ten overstaan van Syn Hoogheyd **Palacca, Jou Majuda,** gesant van de koning van Ternaten, **Crain Linques, Arou Tanete, Arou Maru, Crain Layo, Arou Bolo** en **Crain Gillisson,**[2]) die desen ook met hun gewoonelyke handtekening alsmede d'ondergeschreven raden deses casteels als getuygen hebben ondertekent.

Aldus gecontracteert, besloten en becragtigt in 't casteel Rotterdam op **Macassar,** ten dage, jaare en plaatse voornoemt, was getekent **David Harthouwer, Wybrand Dubbeldekop, Claas Pleun, François Prins** en **Adriaan van Laren.**

Ter zyden stond 's Comp^nie^ zegel in roden lacke.

Nog lager stond: Ter ordre van den president, en getekent: **Willem Basting,** secretaris.[3])

---

[1]) Water waarin de gezanten hun krissen hadden gedompeld, en waaraan dezelfde magische kracht werd toegekend als aan het Ambonsche mata kaoe. Zie daarvoor Stapel, *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, I, glossarium.

[2]) Allen grooten uit Zuid-Celebes en bondgenooten van de Compagnie. Jou of d,ao, crain of karaeng en aroe zijn adellijke titels.

[3]) Zie verder de ratificatie van dit verdrag hierachter onder 22 December 1677.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXVII. CEILON—MADURA.

2 Juli 1676. [1])

Het hier volgend contract is in wezen niet anders dan een handelstransactie, maar het leek mettemin van voldoende belang om het op te nemen. De naik van Madura betrok van de Compagnie een aantal begeerde koopmanschappen, voor de betaling waarvan hij de publieke opbrengst van een viertal zeehavens in zijn gebied in pand gaf.

Verbandschrift, door den landregent van den neyck van **Madure** aan de Compagnie gepasseert.

In 't jaar 851 na de Mallabaarse stijl, den 23e van Amma dam, [2]) 't welk is den 2e July 1676, volgens het hantschrift en verzoff van Wiesiwenade Chiockenade, naukur van **Madura**, [3]) en 's Comp^nie^ wegen ter ordre van d'Ed heer gouverneur Rijcxoff van Goens, de jonge, Raad extraordinaris van India, etc^a^, is aan den commandant der Maduresse zeekust, Marten Huysman, door den regent deser landen van Tirewareteesiem, Cammarasuam modhar [4]) dese ola [5]) ende obligatie gepasseert onder verpanding van de zeehavenen **Tutucorijn, Cailpatnam, Collesegapatnam** en **Aetoer**, en onder verband van deselve vier landschappen bekent gemelten modhar ontfangen te hebben namentlijk

drie stux getande elephanten, hoog . . en . . . cobido, [6]) die door malkandren omdat se voor den heer neyke sijn, tot een

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Zie ook *Kamer Zeeland, no. 8147*, blz. 13 e.v.

[2]) Volgens de z.g. Kollam-era. Daarin komt echter geen maand Ammadam voor, welke naam stellig verhaspeld is, misschien wel onder invloed van de Mohamedaansche maandnaam Ramadhan. Onze maand Juli valt in de Kollam-era samen met Cartadagarn.

[3]) Zeeland spelt naanker. Het Hindustani is naukar en schijnt oorspronkelijk te hebben beteekend „vriend" „kameraad", later „dienaar", ook in de beteekenis van „dienstknecht". Hier is het de aanduiding voor den vertegenwoordiger van den naik, in den titel genoemd „landregent van den neyck". Zie voor naukar *Hobson-Jobson* in voce nokar. De naam van den naukar wordt meest gespeld „Sockenade".

[4]) Modhar is de algemeene titel voor „hoofd", Tirewareteesiem is een provincie van Madura. Zie het verslag van Adolph Bassing bij Valentijn, V, I, *Ceylon* blz. 29.

[5]) Brief oorspronkelijk het palmblad, waarop geschreven werd; later „bevelschrift". Zie *Hobson-Jobson* in voce olliah.

[6]) Niet ingevuld. Cobido is een maat, ongeveer 70 c.M. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, glossarium.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

civilen prijs sijn gegeven voor . . . . . rijxdaalders 4800
In koper voor 9¾ bhaar van 480 lb à 130 rd^m^
de bhaar, dog sijn 2½ rd^s^ minder bedongen [1]) „ 1200
Ende in contante fanums, silver en goude
spetie, tot fanums gereduceert, samen met
den intrest, die daarop is gerekent [2]) „ 6000

Somma rd^s^ 12000

ofte een hondert en twintig duysent Madurese fanums

De voorschreven twaalf duysent pardaus [3]) sullen suyver alle maanden werden betaalt, beginnende met de maand Augustus tot July a^o^ aanstaande, uyt de ondergenoemde dorpen, en de dorpshoofden sullen sig daarvoor tot te meerder versekering by handtekening verbinden, om niets aan de armene [4]) te senden sonder alvoren yder sijn deel aan d'E. Comp^nie^ voldaan te hebben, namentlijck

uyt Tutucorijn van Carpen-chitty, [5]) 225 rx^s^ ter
maand, komt voor 12 maanden . . . . . rx^s^ 2700
uyt Cailpatnam door de vier amblegares [6]) 325 rx^s^
maandelijx, komt alsvoren . . . . . „ 3900
uyt Collesegrepatnam door Commaresuani-moepe-
naar [7]) 300 rx^s^ 's maants . . . . . „ 3600
uyt Atoer door Ayen Ariapulle, [8]) des lands schryver
van dat dorp, 150 rx^s^ ter maand . . . . . „ 1800

Somma rx^s^ 12000

[1]) De prijs zou namelijk zijn 9¾ × 130 rijksdaalders, of 1202½ rds.

[2]) Ten dele in nely te voldoen en van het contant is 2 percento's 's maands bedongen. Neh is rijst in den bolster, een fanum is het twaalfde deel van een pagode en ongeveer 50 cent. Hier evenwel is, bijkens hetgeen volgt, sprake van z.g. kleine fanums, berekend tegen 25 cent.

[3]) Hier is pardao dus een inheemsche naam voor rijksdaalder, en zijn beide gelijk aan 10 kleine fanums. Zie voor pardao *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, I, glossarium.

[4]) Valentijn V, I, *Ceylon*, blz 289 zegt „De Armene of 't Hof". Het is in de contracten vaak een omschrijving voor de regeeringsadministratie van Madura. Men sprak het woord uit als armenee.

[5]) Chitty, chetty of sitty is een titel voor leden van de handelskaste, en wordt, als zooveel andere titels, achter den naam geplaatst. Zie *Hobson-Jobson* in voce chetty, en *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, glossarium.

[6]) Dorpshoofden, van Tamil ambalagar.

[7]) Titel voor hoofden der Mohamedanen, van Tamil muppan.

[8]) Ayen is een veelgebruikte titel, eigenlijk aya, „a common adjunct in the South of India to the names of Brahmans". Zie Wilson, *A glossary of judicial*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in nely te voldoen binnen vier en een halve maand uyt 't dorp Wetoer, onder Alwatirnegary sorterende, volgens expresse ordre, aan den mangaar [1]) te geven, als het de beste koop is, boven 2 percento 's maands, soowel voor 't capitaal als den intrest, synde een honderd en tagentig rijcx[d], droog te leveren in 't dorp Tsanramangeram, is samen rd[a] 2180;[2]) en sullen in geen gebreke mogen blyven den nely tegens den besten prys te leveren, al most die ten duursten daarna gekogt werden, sonder schulden te laten tot het andre gesay [3]) Ende sal ook geen belet werden gedaan in 't snyden, vervoeren nog verkopen van den nely, onder geen pretext

Dit voorschreven geld sal onder geen pretext door den heer neyk, nog de armene, mogen ingehouden nog afgerekent werden maar met volle genoegen volgens dit beding, of andersints door de armene, werden voldaan, ende soo de voorschreven betaling niet behoorlijk geschiet, sal d'Ed Comp[a] uyt de voorschreven dorpen en inwoonderen 't selve met haar eygen magt en force vermogen in te vorderen, en de betaling vryelijk door arresteren etc[a] mogen besorgen.

De dorpen en inwoonders, die aan d'E. Comp[a] verpand werden, sullen in alle regt en bulicheyt werden gehandeld, opdat aan de voorschreven betalinge niet komc te gebreken

Was getekent met Tambuse caracters [4]) **Commarentoene**, ende ten oirkonde, dat hetselve den eygen handtekening van den landregent **Commaresuarni-moedeljaar** is,[5]), heeft syn schoonzoon **Sidambrenaden-modelly** [6]) onder sijn schoonvaders hand getekent, en als getuyge was mede ondertekent **Sidambrenaden-chitty.**

and revenue terms , *of British India*" Pulle, letterlijk" kind, was de titel voor de leden eener voorname onderafdeeling van de kaste der Sudra's.

[1]) Dorpshoofd. Zie *Hobson-Jobson* in voce mongar

[2]) De redactie is hier niet duidelijk. Hiervóór is gezegd, dat een gedeelte moet worden betaald in nely, waarbij gelijk is dat gedeelte bepaald op 2000 rijksdaalders, te leveren binnen uiterlijk 4½ maand, met 2 procent rentevergoeding per maand, dus in totaal 2180 rijksdaalders

[3]) De betaling mag niet worden uitgesteld tot den volgenden oogst

[4]) Dit kan niet anders zijn dan een omschrijving of verschrijving voor Tamil.

[5]) Titels als naik, modliar etc. werden als regel achter den naam geplaatst

[6]) Vermoedelijk een der vele schrijfwijzen voor modbar dikwijls als modelliar gespeld. Zie *Hobson Jobson* in voce.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Onder stond Accordeert met de minuyt, Tutucoryn den 9e July 1676. Was getekent **Adolv Basting,** [1]) clercq.

Lager stond Accordeert met de copia, Colombo den 1.e July 1676; was getekent **W.m van Dielen,** eerste clercq

---

CCCLXXVIII. KOROMANDEL—TANJORE.

11 December 1676. [2])

Negapatnam, een der voornaamste vestigingen van de Compagnie aan de kust van Koromandel, lag in het gebied van den „naik of grave" van Tanjore, die te beschouwen is als een leenman van Madura. De Compagnie had deze plaats in 1658 op de Portugeezen veroverd, en de naik had toen, na eenig protest, de eigenrijke binnenstad in vollen eigendom aan de Compagnie moeten afstaan, zooals voorheen de Portugeezen die hadden bezeten, terwijl kregen de Nederlanders, tegen een jaarlijksche vergoeding 10 aangrenzende dorpen. (*Corpus* II, blz. 123—128, 190—192) In 1666 stond genoemde naik ook de stad Trimelepatnam in pacht aan de Compagnie af, en in 1674 schonk hij haar de heffing van de opbrengst der „buytenstad" Negapatnam, d.w.z. van de handeldrijvende voorstad (ibidem blz. 514—517).

Twee jaar later viel de Vijapoersche veldheer Egosie Ragia met een leger in Tanjore en trachtte zich ook van Negapatnam meester te maken, wat niet lukte wel plunderde hij de 10 Compagniesdorpen. Toen hij evenwel de macht der Compagnie leerde kennen, ging hij tot onderhandelingen over en bevestigde als nieuwe landsheer de oude rechten der Compagnie in genoemde plaatsen. (*Daghregister 1676*, blz. 185, 235, 299 *1677*, blz. 98).

Translaet contract en articulen van verdrag en alliantie tusschen d'Ed doorlugtige Nederlandse Oostindische Comp.e en Egosie Ragie, veltoverste en

---

[1]) Dikwijls geschreven Bassing. Zie VALENTIJN *t.a.*

[2]) Uit het *Contractboek-Amsterdam*. Ook in *Overgecomen brieven 1678* sesde boeck, folio 1*62* en volgende en die van *1682*, sesde boeck, folio 1385 verso en volgende, en in die van *1689*, sevende boeck, folio 720 e.v. In de contracterverzameling der Kamer Zeeland komen hiervan bovendien twee kopieen voor, waarvan de eerste aanvangt met de volgende aanteekening, die men ook vindt bij het exemplaar, in 1682 overgekomen:

„Den origeneel op silver gegraveert ende in de Mallabaarsche tale geschreven Contract door Egosie Ragie, present landheer ende vorst van Tansjouwer, origineel gechapt (gestempeld) en het origineel translaat uit het Mallabaars door Ragie Wengena, als gemagtigde van Zyn Hoogheyt Egosie Ragie, in 't veltleger voor Sickel, den 11 December 1679 (lees 1676), in presentie van gecommitteerdens getekent, luidende als volgt".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

groot-gouverneur der Tansiouwerse landen, wegens de croon Visiapoer aangegaan met den oppercoopman P Verwer, coopman Thomas van Rhee en verdere leden van den raad tot **Nagapatnam** en vanwegen d'Ed Heer Rijklof van Goens, de jonge, Raad-extraordinaris van India, gouverneur en directeur van 't eyland Ceylon, de custen Madure-Inchiado,[1]) de stad en landen van Nagapatnam, representerende d'Ed^te Heer Gouverneur-Generaal ende Ed Heren Raden van de Nederlantse Oost indise Comp^nie in India.

I

Dat den oorlog, vyandschap en alle verwyderinge, tusschen d'Ed Komp^e en Egosie Ragie gevallen, van nu aan sal cesseren en verandert werden in een vaste, onverbrekelyke ende euwig durende vreede, alliantie en vrindschap, die met 't aangaan van dit contract wedersyds by de onderdanen stand grypen en onderhouden werden sal, en dat onder conditie van de navolgende articulen, die Egosie Ragie de doorlugtige Nederlandse Oost indise Comp^e uyt den naam van de Visiapoerse croon toestaat, inwilligt en veraccordeert als volgt

2.

Eerstelyk, dat d'Ed Comp^nie sal hebben en onverhinderlyk genieten een vryen coophandel door 't gehele land van **Tansiouwer**, betalende van alle coopmanschappen, die haar dienaars of coopluyden op- en afvoeren, halve thol, even sodanig als hetselve d'Ed Comp^e door den Visiapoersen veltheer Molla Machomoedaal, en daarna den overleden neyk van Tansiouwer, Visiagua Ragua a° 1661 by een caul, op een silvere plaat gegraveert, vergunt is,[2]) welken vryen handel en halve tholsgeregtigheyd Egosie Ragie by desen mede aan de Comp^nie vergund en toestaat, met sodanige vryheden en previlegien meer aan haare coopluyden door 't gehele land, als in 't selve caul, onder d'Ed. Comp^nie berustende, begrepen staat, 't welk Egosie

[1]) De kust van Madura werd door de Portugeezen genoemd Costa d' **Inchiado**.

[2]) Zie *Corpus* II, blz 190—191, waar de Naik genoemd wordt Achita Risia Raghia. HEERES plaatste daar een vraagteeken bij, en dateerde het caul op 5 Januari 1662, wat klaarblijkelijk alleen slaat op het appendix op blz. 192

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ragie verclaard conform den inhoudt met dit articul te renoveren en confirmeren, in manier of Syn Hoogheyd het selfs aan d'Ed. Comp^ie verleend had.

3.

Dat des Ed. Comp^ies thien oude dorpen sullen syn en verblyven aan de zyde van d'Ed. Comp^ie, gelyk ook de thuyn Panjour, gelegen aan de Suytzyde van de stad Nagapatnam, en de thuyn bewesten de pagood China, staande in hetselve cau van den ouden neyk van Tanjouwer begrepen dewelke Egosie Ragie met gelyke regt conform het voorschreven cau. aan de Comp^ie overgeevt

4

Egosie Ragie doed by deser afstand van alle actien en pretentiën, die de croon Visiapoer of Syn Hoogheyd Egosie Ragie uyt cragt van syn conquest als anders soude moge hebben op de buytestadt Nagapatnam en des Ed. Comp^ies thien oude dorpen voormelt, van welke actien en pretentien Egosie Ragie mits desen renuncieert, stellende de voormelte buytenstadt, de thien oude Comp^ies dorpen en de voormelte twee plaatsen Ponsiour en de pagood China onder de heerschappye van de Nederlantsche Oostindische Comp^ie, met gelyke regt en authoritheyt over deselve, sodanig door den Ed. heer Admiraal en Directeur-Generael van India, Rykloff van Goens, by contract van den 13^en September 1674, nevens de zeeplaatsen **Trimelepatnam** en **Carcal** met Cawatta neyk, als gemagtigde van den neyk van Madura, gecontracteert, geaccordeerd en daarop by d'Ed. Comp^ie in possessie genomen zynde,[1]) waarvoor d'Ed. Comp^ie nu aan Egosie Ragie beloovt te voldoen een jaarlyxe recognitie in contant gelt en een getande elephand, te weten

voor de thien Comp^ies oude dorpen	pardaus[2])	1200
voor de buytenstad	„	3000
bedragende t'samen	pardaus	4200

à 10 fanums de pardau van 3½ mat yder, die d'Ed. Comp^ie gehouden sal wesen jaarlyx, benevens een getanden elephant, aan Egosie Ragie ofte syne gemagtigde te voldoen, telkens naar 't eynde van 't jaar

[1]) *Corpus* II, blz. 514—517.
[2]) Zie hiervóór, noot 3 op blz. 32.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5

Egosie Ragie consenteert en staat d'Ed. Comp^e toe, binnen Nagapatnam munt te mogen slaan, soo fanums als pagoden, de fanums na de maniere en alloy als deselve in de landen van Tansjouwer in gewoonten syn van 3½ mat, en de pagoden op de alloy van Palicatta a 8⅝ mat yder, mede op gelyke wyse d'Ed heer admiraal 't selve met Cawatta neyk, boven vermelt, bedongen en geaccordeert heeft, mits dat de Comp^e en Egosie Ragie sullen trekken de helft van de winsten en inkomsten derselver munteryen nadat de onkosten alvoren daaraf getrokken zullen werden; en sal Egosie Ragie in deselve munterye mogen stellen een persoon, om wegens Syn Hoogheyd rekeninge van de incomsten te houden

6.

Egosie Ragie neemt mitsdesen aan, de voorschreven gecontracteerde plaatsen te beschermen, en in gevalle daartoe in gebreke bluft, en d'Ed Comp^e sig genoodsaakt vind op hun kosten 't selve te moeten doen, sullen deselve onkosten d'Ed Comp^e valideren tot vermindering en afkortinge van de jaarlyxe recognitiepenningen.

7

De heydense pagoden, in de buytenstat staande, sullen sy en blyven by haar oude prevelegien, behoudende haar bramines en incomsten volgens gebruyk

8.

Ende nadien d'Ed Comp^e by contract door d'Ed heer admiraal alsboven, a° 1674 met den neyk van Madura gemaakt, en daarby wettig onder haar heerschappy verkregen en gecontracteert heeft de zeeplaatsen **Trimelpatnam, Carcal**, en de dezelve plaatsen nu omtrent de 9 maanden door Egosie Ragie syn in possessie genomen, die deselve uyt cragt van conquest der Tansjouwerse landen mede pretendeert, ende dat hetselve eenjyk met different en verschil zy, waarom de verwydering tusschen d'Ed. Comp^e en Egosie Ragie tot dus lange tot grote schade van de negotie wedersyds continueert werd; mitsdesen, om de vrede daaromtrent met langer te verhinderen maar deselve in alle vrindschap wedersyds te conserveren, ende de koophandel weder aan de gang te helpen geaccordeerd en overeen-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gekomen, dat de pretentie van d'Ed. Comp^ie^ op de voorschreven plaatsen gereserveert, en 't selve pointt gerenvoyeert sal werden aan d'Ed heer gouverneur van 't eyland Ceylon, om naderhand door middel van vrundschap met de komste van Sijn Ed H A. alhier tot Nagapatnam 't selve different onderling met Egosie Ragie af te maken, mits dat Egosie Ragia middelerwyle sal blyven behouden de possessie van de twee voorschreven plaatsen, in maniere als deselve nu, onvermindert 's Comp^nie^ regt en pretentie, possedeert, en dat de Comp^nie^ naar 't aangaan van dese vrede en tekenen van dit contract in voorschreven plaatsen even soo vryen handel en halve thols geregtigheyd. nevens alle haar coopluyden, sal toegelaten werden, als boven is vermelt

Soo mede sal d'Ed Comp^nie^ tot Carcal de steene logie met de packhuysen, sodanig die present nog in 't vierkant en de muyren staan, weder met den eersten mogen opbouwen, en aldaar, gelyk boven gesegt, onder sekere bescherming van Egosie Ragie met 't genieten van de oude previlegiën hun Nederlandse dienaars plaatsen en den handel onverhindert dryven.

9

Dese bovenstaande articulen by Egosie Ragie geaccordeert en getekent synde, sal d'Ed Comp^nie^ aannemen, gelyk doed by desen op ultimo January aanstaande jaar 1677 aan Egosie Ragia te voldoen en betalen 3150 pardaus en een getande elephant, 't welk sal strekken en dienen tot de voldoening van de helft van een en een halv' jaar oft 18 maanden recognitie penningen voor de buytenstad en de thien oude dorpen, gerekent van prima January des aanstaande jaars 1677, op welke tyd d'andere helft ten bedrage van gelyke somma van 3150 pardaaus by d'Ed. Comp^nie^ sal werden voldaan in geat, sonder elephant, en sal dan vervolgens op ultimo Juny 1678 de gecontracteerde recognitiepenningen, ten bedrage van 4200 pardaus en een getanden elephant, aarlyx voldaan werden, en dat, gelyk gesegt alle jaaren en van jaar tot jaar.

Aldus gecontracteert en geaccordeert tusschen den Ed opper coopman Pieter Verwer, opperhooft, coopman Thomas van Rhee, secunde, capiteyn Philippus Pyl, en den ondercoopman Pieter van Outshoorn van Sonnevelt, raad en secretaris, mitsgaders den verderen raad der stat en landen van Nagapatnam

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wegens d'Ed heer Rijklof van Goens de jonge, Raad extraordinaris van India, gouverneur en directeur der eylands Ceylon, de custen Madure Inchiado, de stad en landen voormelt ter eenre, de ragie Wingenna, gouverneur der Tansjourse benedenlanden[1]) als gemagtigde van den landheer deser Tansjourse provintie, Egosie Ragie, ter andre zyde, den 11 December 1676. Was getekent in 't Badtgals.[2]) **Ragia Wengena.**

Ter zyden stond **Pieter Verwer, Thomas van Rhee, P Pijl en Pieter Outshoorn van Sonneveld,** raad en secretaris.

Accordeerd, Nagapatnam, den 16 December 1676, was getekent **A. Immens,** eerste clercq

Onder stond Gecollationeerd, accordeert, Geldria den 12 February 1677, en was geteekend **Michiel Janszoon,** gesworen clercq

CCCLXXIX. JAVA—MATARAM.

25—28 Februari—25 Juni 1677.[3])

Het bewind van den wreeden Soesoehoenan Amangkoerat I had in Mataram veel verzet doen ontstaan en van de heerschende ontevredenheid maakte de Madoereesche prins Taroeno Djojo gebruik, om een opstand te beginnen. Hij kreeg daarbij den steun van een aantal uitgeweken Makassaren, die na het Bongaaisch verdrag hun land hadden verlaten en zich met zeeroof bezighielden. De opstandelingen verwierven zich spoedig grooten aanhang, en de in het nauw gebrachte Soesoehoenan riep den steun der Compagnie in. De regeering te Batavia voelde er weinig voor, zich in dit wespennest te steken, doch zij was krachtens het verdrag van 1646 (*Corpus* I, blz 484—485) gehouden den Soenan bij te staan, indien hij werd aangevallen. „Na diverse en serieuse deliberatiën" besloten Gouverneur-Generaal en Rade ten slotte „in Godsname" een expeditie naar Oost-Java te zenden onder leiding van Cornelis Speelman, die aanvankelijk slechts in opdracht had als „mediateur" tusschen de strijdende partyen op te treden. Den 29 December 1676 verliet Speelman Batavia,

[1]) Het afschrift in het *Contractboek* der Kamer Amsterdam, dat hier gevolgd is, heeft „Nederlanden", de beide kopieën der Kamer Zeeland juister „benedenlanden".

[2]) Dit is de taal der Badega's, „the races . . speaking an old Canarese dialect". Zie *Hobson-Jobson* in voce Badega.

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook in *Dagregister 1677* blz. 112 en volgende, bij De Jonge. *Opkomst VII*, blz. 79 en volgende, en *Overgekomen brieven 1678*, sesde boeck, folio 1623 verso en volgende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

op Japara gekomen vond hij den gouverneur aldaar, Kiahi Ngabehi Wongso Dipo, door den Soenan van voldoende machtiging voorzien, om uit 's vorsten naam een contract met de Nederlanders te sluiten. Dit kwam 25 Februari 1677 tot stand. Met dit contract trok de koopman Jacob Couper naar Mataram's hoofdstad Karta, waar de Soenan, die ziek was, het door zijn vier zonen liet bekrachtigen. Ditzelfde geschiedde door Gouverneur-Generaal en Rade te Batavia op 25 Juni daaraan. (De Jonge, *Opkomst VII*, passim. *Dagregister van Batavia 1676* en *1677*, passim)

> Nader articulen en poincten, waarop tusschen den Hoog-Edelen Welgeboren here Quey Nebey Wangsa Diepa,[1]) groot-gouverneur van alle de Javaanse ze'havenen ende expres gevolmagtigde van synen here, den grootmagtigsten Sousouhoenang in de **Mataram**, uytwysende twee diverse brieven, daarvan synde, welkers translaten en originelen aan desen geannexeert werden,[2]) ter eenre, en de heer Cornelis Speelman, ordinary Raad van India, admiraal etc[a], in den naam van d'Ed. heer Joan Maatsuyker, Gouverneur-Generael, en de heren Raden van India, representerende het hoogste en souveraine gebied vanwegen de Generale Vereenigde Nederlandse Oostindise Comp[a] in dese landen, ter andre zyde, opnieuw bevestigt is de onderlinge goede vreede, vrintschap, gebuurschap en bondgenootschap.

1.

Eerst werd geconfirmeert, voor goed, vast en van waarde gehouden het contract of vredeverbond, in dato 23 September 1646 tusschen den groten Sousouhoenang en d'Ed. Comp[a] gemaakt.[3])

2.

En sa. d'Ed. Comp[ie] volgens den inhoud van dien alsnog gehouden wesen, den Sousouhoenang te beschermen tegens sodanige vyanden, als waarmet de Comp[ie] selfs in geen accoord van vrede staat, mits dat de Sousouhoenang de kosten sa. be-

---

[1]) Kiahi Ngabehi Wongso Dipo.

[2]) De geloofsbrieven, waarnaar hier verwezen wordt, komen bij geen der afschriften voor.

[3]) Het *Dagregister* heeft abusievelijk 23 December 1646. De Jonge, l.c. 23 September. Het verdrag van 1646 is evenwel geteekend op 24 September. Zie *Corpus* I, blz. 485 en Valentijn IV, I, *Groot-Java*, blz. 98—99.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

talen van de adsistentie, die gedaan sal werden, gelijk insgelijx de Comp^e^ sal verbonden en gehouden sijn aan den Sousouhoenang te vergoeden de onkosten van sodanigen bystand, als t' en ger tijd aan d'Ed Komp^e^ tegen haar vyanden mogt komen te doen

3.

De Batavise jurisdictie en limite is en sal blyven tot het midden in de riviere **Carrawan,** [1]) gelijk in den jare 1652 ten aanwesen van den here Rykloff van Goens in de Mattaram met den groten Sousouhoenang versproken is, sulx dat de Javanen oewesten de riviere Carrawan tot aan d' Zuydzee onder Comp^ies^ gebied en gehoorsaamheyt staan, maar werd versogt, dat de limiten mogen vergroot werden tot aan de rivier van **Pamanoecan,** gerekent dwars over tot aan de Suydzee, met het volk, dat daarin wonen, alsoo het den Sousouhoenang dog geen nut toe en brengt [2])

4.

Ende is ook alsnog vernieuwd en bevestigt, dat gene slaven of ook gene debiteuren, 't sy Christenen of Heydenen, die uyt Batavia mogten komen te vlugten, in de landen van den Sousouhoenang mogen toegelaten werden, maar dat men deselve getrouwelijk zal restitueren, wanneer men die komt te attraperen

Insgelijx sal d'Ed Comp^e^ gehouden sijn te doen als ymand van des Sousouhoenangs vlugtelingen in Batavia of de jurisdictie komen ontdeckt te werden

5.

De Comp^e^ sal van gene harer goederen of coopmanschappen die sij in 't rijk off de landen van den grooten Sousouhoenang komt te brengen ende wederom daaruyt te voeren, geen de alderminste thol of geregtigheyt betalen, nog mede geen visite van hare goederen subject sijn, met vryheyd om naar haar eygen wil en believen allerhande coopmanschappen naar de

[1]) Krawang.

[2]) Het *Contractboek* geeft hierbij in een noot de volgende aanteekening: „'t Gene wegens vergroting van 's Comp^e^ limiten tot de rivier Pamanoekan hier versogt werd, heeft den Soussouhoenang geweygert t' approberen, verders [approbeert] Sijn Mayesteyt dit contract in sijn geheel Was geteekent Jacobus Couper

Bij een later contract is, zooals beneden blijken zal, de grens van 's Compagnies gebied toch tot de rivier van Pamanoekan uitgebreid.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bovenlanden en door 't gehele rijk, onder de bescherming des Sousouhoenangs bevelhebberen, te mogen voeren, sonder eenige verhinderinge

6.

De Komp^ie^ sal vry staan, soowel in al de zeehavens als voorts binnen 't gehele land, sonder onderscheyd van steden en plaatsen, hare logies na believen te stabileren, daartoe bequame erven uyt te kiesen, alsmede tot het gebruyk van timmerwerven, 't sy in de bogt van **Rambang** of elders, waartoe sovee timmerluyden, smits, sagers en ander ambagtsvolk in haren vasten dienst of by daghuur sullen mogen nemen, als daartoe van noden hebben, sonder dat de regenten sullen mogen die luyden, soo ange by de Comp^ie^ sijn, meer afnemen voor des Sousouhoenangs geregtigheyd als een Spaansche reaal 's jaars, sonder meer, en sonder ook deselve met eenige andre lasten te mogen beswaren ende van de Comp^ie^ af te trekken.

7

De coopluyden, houtleveranciers, etc^a^, die met d'Ed Comp^e^ handelen, copen en vercopen, in alle zeehavenen van den Sousouhoenang, sonder onderscheyd, sullen van alle soorten wharen, die se van des Comp^ies^ factoors inkopen en weder aan deselve vercopen, aan dien heer betalen twee ten hondert 't sy dan wat voor goederen het wesen mogen, hout, sout, rijs, suyker, en wat dies meer zy sonder dat de regenten deselve coopluyden, soo lange sy met de Comp^ie^ handelen, eenige moeyte sullen mogen aandoen, 't sy aan hare personen of middelen, maar deselve moeten laten onder bescherminge van d'Ed Comp^ie^ opdat alsoo van haar geld versekert mogen wesen

8.

Den groten Sousouhoenam sal jaarlijx aan d'Ed Comp^e^ op Batavia moeten leveren vier duysend lasten rijs, die d'Ed Comp^ie^ sal betalen marktgangs, volgens de prijs op de boom [1] En soo wanneer de Comp^ie^ met hare schepen die selfs kon t af te halen, sal daarvoor betaalt werden, soo als de prijs is ter plaatse, daar de Comp^e^ de ladinge inneemt, mits dat het altyt goed nieuw graan sy, ter keure van de Comp^e^ En sullen de

[1] De aanlegplaats der schepen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

regenten ook gehouden wesen d'Ed Comp'e vóór alle andre haar ladinge te moeten versorgen.

9.

Insgelijx sullen de Bataviase inwoonders en alle andre Comp'es permanente onderdanen, elders woonagtig, en die van Comp'es zegel versien sullen wesen, om te connen onderschyden werden van alle andre negotianten, à prijs courant haar geriev' en lading moeten hebben, mits betalende voor thol van de aanbrengende coopmanschappen 3 ten hondert; item van de uytvoerende wharen, sonder onderscheyd, mede 3 ten hondert maar van elke coyang rijs een Spaansche reaal [1])

10.

De Soesoehoenang sal onder sijn gebied noyt eenige Macassaren, of ook Maleyers, Moren, of ook wat natie het wesen mogte, die in 't alderminste met de Macassaren vermengt sijn, met der woon mogen gedogen, nog ook aan deselve eenige frequentagie of negotie vergunnen, als aan de sodanige, die de passen van d'Ed. Comp.e komen te verthonen, sonder nogtans dat desulke ook haar met haar woning in den groten Sousouhoenangs land sullen ter neer mogen stellen.

11

De Comp'e sal vry staan op alle rheedens van den Sousouhoenang, sonder onderschyd, hare vyanden te mogen aantasten; en sullen des Sousouhoenangs bevelhebbers gehouden wesen, de Comp'e, des nood, daarin te adsisteren, ook mede aan de Comp.e en hare ingesetenen alle hulpe en bystand te bewysen, indien se door eenige vyanden op de rhedens of in 't land van den Sousoehoenang quamen aengerant te werden

12

Soo d'Ed Comp'e of eenige van hare ingesetenen eenig schip of vaartuyg op de Javaanse kust of ergens op de reeven of eylanden onder des Sousouhoenams gebied quamen te verbesen, dan sullen syne ingesetene gehouden sijn d'Ed Comp'e of haar ingesetenen alle mogelyke adsistentie tot 't bergen der goederen en tot bewaren van deselve te bewysen, tot voorcoming van verder schade.

[1]) Zie voor coyang hiervóór, noot 2 op blz 26.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

13.

Voor de adsistentie, die de Comp^e in desen oorlog tegens de uytgeweken Macassaren en Maduresen nu een jaar herwaarts aan den Sousouhoenang reets gedaan heeft, [1]) en nog sal komen te doen tot de herstelling van syn genoegsaam vervallen staat, sal den Sousouhoenam aan de Comp^e tot vergoedinge van hare sware lasten en onkosten uytkeren de somma van tweehonderd en vijftig duysend goede opregte, gangbare Spaensche realen in contant, te weten dit lopende Westersaysoen de helfte of hondert vijf en twintig duysend realen, de resterende helft in twee naastkomende jaaren 1678 en 1679, elk jaar 62 500 Spaensche realen, ytem daarenboven nog 3000 lasten rijs, op Batavia te leveren, mede in voorschreven 3 jaren 1677, 1678 en 1679, elk jaar 1000 coyang, indien de herstellinge der ruste komt verkregen te werden, behoudens dat den Sousouhoenang of syne gemagtigde, wanneer de saken in der minne tusschen den Sousouhoenang en syne parthyen [2]) tot redelyke en eer yke conditie gebragt kunnen werden sig ook aan des Comp^es uytspraak sal gedragen, en hem onderwerpen dese ve religieux na te komen. En soo hiertoe langer tyd als tot ultimo July, ver eyste sal den Sousouhoenang boven de voorschreven vergoedinge nog gehouden wesen maandelyx aan d'Ed Comp^e uyt te keren 20 000 Spaensche realen tot verval van de onvermydelyke ongelden. Des sal ook d'Ed Comp^e gehouden wesen den berg van **Japara** met Nederlands en Inlands guarnisoen voor den Sousouhoenam tot versekeringe van Japara in besit te nemen, behoudens dat den Sousouhoenam jaarlyx de kosten van 't guarnisoen in contant, rijs, of anders voldoe, alsmede d'onge de beta e, om den voorschreven berg in bequame ordre van defentie te brengen.

Aldus gedaan, gecontracteert en besloten op den 25 February 1677 in des Comp^es logie op **Japara**. En opdat dese poincten des te vaster, religieuser en onverbrekelyker mogen werden onderhouden, soo hebben parthyen contrahenten, wedersyts geadsisteert met de hieronder getekende hare raden, desen met

[1]) Vóór de groote expeditie onder Speelman waren reeds twee kleine troepenmachten naar Oost Java gezonden, respectievelijk onder Jan Fransz Hoisteyn en Christiaan Poolman.

[2]) Hier in den zin van „tegenstanders".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hare segelen en hanttekeninge becragtigt, te weten **Wangsa Diepa** met de syne op den alcoran, tot een solemnele verclaringe, na hare wyse, van hare opregte meninge; en beloovde hy, sigh voor dit alles tot voldoeninge te verbinden, gelyk hy sig daarvoor verbind mits desen, en te besorgen, dat dese articulen door den Sousouhoenam en syne vier sone gerat.ficeert en becragtigt werden, sooas ook den admiraal aannam omtrent d'Ed Heer Gouverneur-Generaal en de Raden van India te bevorderen En syn hiervan gemaakt drie eens luydende contracte, besegelt en getekent op den 28 February 1677, mede in Comp^ies logie Was ondertekent **Cornelis Speelman.**

Onder stond Ons ten bywesen **Saint Martin, Jacob Couper, Everhard van der Schuur**

Daar ter syden 's Comp^ies zegel, in roden lacke gedrukt, en daaronder. Ter ordonnantie van Syn Ed en den raad **Joannes Leeuwenson,** raad en secretaris.

En in margine. Hiernevens stond aan de zyde der Javaanse tale d'apperbatie des voorschreven contracts van de Javaanse zyde, een groot zegel van den **Soesoehoenam,** door Pangaran Adapaty Anum geset, 't segel van **Pangarang Adepaty Anum** door hem selvs geset, 't segel van **Pangaran Martasana,** door hem selvs geset, 't segel van **Pangaran Pougar,** door hem selvs geset, 't segel van **Pangaran Singasarie,** door hem selvs geset.

Hiernevens, tusschen bovenstaande zegels, stond 't volgende door Sr Couper in de Duytsche tale geschreven.

Dat desen contracte den Sousouhoenan voorgelesen is, verclaren alle de rijxtresoriers, nevens de vier princen, en dat Syne Mayesteyt niet alleen 't gene hierin geschreve staat (excepto 't versoek der vergrotinge van 's Comp^ies limiten tot Pamanoekan) sonderling wel vergenoegt en tevreden is geweest, wes in de Javaanse taal door Syn Mayesteyts secretaris, genaemt **Tsiarek Sourabaya,** op margine geschreven staat, dat den Sousouhoenang daarmede niet tevreden is,[1]) approberende Syn Mayesteyt 't contract in syn geheel, gelyk mede dat desen contracte tot drie verschyden malen de vier princen en alle de grooten van 't rijk voorgelesen, ende naagteljk, 't geene

[1]) Namelijk met de uitbreiding van 's Compagnies jurisdictie tot de rivier van Pamanoekan.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

yder nader vroegen, te verstaan gegeven zy, waarmede wel vernoegt en tevreden sijn geweest, behalve 't vergroten van Comp'^s^ limiten tot aan Pamanoekan, getuyge ik mits desen, en tekene mitsdien als hiertoe gecommitteerd, en was getekent **Jacob Couper.**

Lager stond aan d' andre zyde ter selver distantie van de bovenstaande tekening van d'Ed. heer Speelman en Sijn Ed raden, (stond) onder het Javaans translaat van dit contract, 't segel van **Keey Angabey Wangsa Diepa,** geschreven door den vice-gouverneur **Keey Wangsa Prana;** ..[1]) geschreven door den sabandaar **Marma Gatty;** 't merk gestelt door **Keey Neby Wiera Gatty; Rading**[2]) **Singaradja; . Intche Japara;** getekent by **Intche Sampson;** getekent by **Intche Soehong;** getekent.. als schryver **Keey Maas Soeto Jaja.**

En daarnevens in margine Hiernevens stond, dat desen contracte den gouverneur en syne geadsisteerde ten bywesen van den admirael en syne presente raadslieden niet alleen voorgelesen, maar ook naactelijk, op 't gene sy nader vroegen, uyt geiegt en te verstaan gegeven zy, en dat zyluyden sonderling wel vergenoegt en tevreden sijn geweest, getuyg ik by desen en teykene mitsdien. **Joannes Leeuwenson,** raad en secretaris.

Ratificatie van 't vorenstaande contract.

Joan Maatsuyker, Gouverneur-Generaal ende de Raaden van India, alle dengenen, die desen sullen sien, saluyt. Nademaal wy tot bescherminge en adsistentie van den Sousouhoenang Mattaram, in nakoming van 't contract, a° 1646 den 23 September,[3]) met Sijn Mayesteyt gemaakt, op diverse tyden naar de Oostcust van Java hebben uytgeset ende afgesonden drie aansienelyke scheeps- en crijgsmagte, d'eerste den 26^e^ February 1676 onder 't beleyd van den capitain Jan France,[4]) de tweede den 6de Augusty desselven jaars, onder de vlagge en commando

---

[1]) Het oorspronkelijke stuk had op de plaats van de stippeltjes eenige Javaansche karakters.

[2]) Raden.

[3]) Het contract van 1646 is geteekend op 24 September. Zie hiervóór, noot 3 op blz. 40.

[4]) Zie *Daghregister 1676*, blz. 38 e.v. en De Jonge VI, blz. 150—151, 154, 194—195 e.v. De aanvoerder heette Jan Franaz. Holsteyn.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van de heer mayoor Christiaen Poolman,[1]) ende de derde den 29ste Desember jongstleden, alsmede vervolgens na die tyd onder het oppergesag en beleyd van den Ed. heer Cornelis Speelman, ordinaris Raad van India, mitsgaders admirael en veldoverste etc", ende dat op den 28ste Februari des jaars 1677 tusschen denselven Ed heere Speelman ende den heer Keey Nebey Wangsa Diepa groot-gouverneur van alle de Javaanse zeehavens ende expres gevolmagtigde van sijn heer, den Sousouhoenang bovengenoemt, sijn gemaakt en gesloten sodanige nader artículen en poincten, als hiervoor soo in 't Nederlands als Javaans geschreven staan, ende door gemelte Syn Mayesteyt, den Sousouhoenang Mattaram, ende syne vier sonen, de Pangerans Adepatty Anom, Martasana, Pougar en Singasarie, ook sijn geapprobeert en geratificeert, soo is 't dat wy, als representerende 't hoogste gebied wegens den Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Compagnie in dese landen, deselve nader poincten en artículen mede hebben geapprobeert ende geratificeert, gelijk doen by desen, belovende deselve onverbrekelijk te onderhouden en te doen onderhouden, sonder te gedogen, dat het bovengemelte contract, a° 1646 gemaekt, nogte ook dese nader poincten en artículen, door ymand van onse onderdanen werde gebroken, gekrenkt ende gevioleert; tot bevesting van 't welke wy dit instrument van ratificatie met onse gewonelyke handtekening en 't zegel van de bovengenoemde Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp" hebben becragtigt.

Aldus gedaan in 't casteel **Batavia**, den 25 Juny a° 1677, en was ondertekent

Joan Maatsuyker, Rijklof van Goens, Laurens Pit, P' Anth. Overtwater, Constantin Ranst, Pieter van Hoorn, Anthony Paviljoen, Willem Volger, Hendrick van Rheede.

Hier ter syden stond 's Comp'" zegel, in roden lacke gedruct en daaronder

Ter ordonnantie van gemelte Haar H Ed", en was getekent **Joan' Camphuys**, secretaris.

[1]) Zie *Daghregister 1676*, blz. 189 e.v. en DE JONGE VI, blz. 202 e.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXX. JAVA—MATARAM.

16 Maart 1677. [1])

Overeenkomstig zijn opdracht trachtte Speelman, alvorens tot vijandelijkheden tegen Taroeno Djojo over te gaan, eerst een „mediatie" te bewerken tusschen den Soesoehoenan en de Madureezen. Hiertoe liet hij Taroeno Djojo verzoeken, tot bespreking naar Japara te komen, doch toen deze daaraan niet voldeed, besloot Speelman hem te Soerabaja te gaan opzoeken. De gouverneur van Japara, Wongso Dipo, gevolmacht gde van den Soesoehoenan, verleende nl. aan Speelman een machtiging, om namens den vorst op te treden, en verklaarde zich bij voorbaat bereid, zich bij zijn beslissingen neer te leggen. Alle onderdanen van den Soesoehoenan kregen opdracht, den admiraal op alle mogelijke wijzen behulpzaam te zijn, „alsoff den Sousouhounang selfs commandeerden" (*Daghregister van Batavia 1677*, blz. 91)

> Volmacht, door den Japaerse gouverneur Wangsa Diepa op den heer admirael Cornelis Speelman, tot het gaan beoorlogen tegens die van Madure etc[a] gepasseert.

Desen brief verleend den kray angaby Wangsa Diepa, die van den Sousouhounang g'ordonneert [is] omme alle de strand plaetsen langs de Oostcust van Java te regeren, en in de groote coopstad Japara residerende die ook verkregen heeft, als gevolmachtigden van den Sousouhounang, om den tegenwoordigen oorlog tegens de Maduresen en de Macassaren nevens de wille van d'E. Comp[ie] uyt te voeren, 't welk hy aen sijn broeder, den admirael Cornelis Speelman, die ook uyt naame van d'E Comp[ie] representeert den Gouverneur-Generaal ende de Raden van India tot Batavia, geheelijk heeft overgedragen, gevende mits desen te kennen, nademael ik niet durf medegaen met mijn broeder, den admirael Speelman na Madure, uyt vreese in de ongunst te vallen van den Sousouhounang, alsoo ik represenieer den persoon van den Sousouhounang, achte het onnodig te wesen om den Toeroena Djaja te gaen ontmoeten naar Madura. Insgelijcx heeft den Sousouhounang met sijn vier sonen alle dit werk, om in desen jegenwoordigen oorlog te

---

[1]) Uit het *Supplement op de contractboeken*, Kamer Zeeland No. 8147 ook in het aanhangsel op *Contractboek Amsterdam IV*, en in de *Overgecomen brieven 1685* elfde boeck, foho 2188.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dingeren en uyt te voeren, aen den admirael Speelman gerefereerd, opdat 't werk volbragt mag worden, mitsgaders opgeleth hebbende 't geene tot welvaren van den Sousouhounang,[1]) ten weiken eynde ik, kiey angabey Wangsa Diepa, nevens kiay d'Jaga Patty, kiay Wiera Gatty, kiay Wangsa Mangala, kiay Wangsa Irana en een sabandhaar kiay Marmagatti gesien bekragtigt ter presentie van de onderstaende aensienelyke personen, sijnde d'naaren van de magasynen met namen ki Nali Wangsa, ki Marta Djaja, ki Marta Wangsa en ki Marta Naja, stelende in goeden oordeele van den admirael Speelman, opdat ik in de ongunst van den Sousouhounang niet quam te vallen, maar alles 't gene in desen vermeld, neem ik op mijn, en ik geve alle dese authoriteyt, om in desen oorlog uyt te voeren, want den Sousouhounang heeft my daertoe macht gegeven, om byaldien mijn broeder, den admirael Speelman naer Madure off na Sourabaja of elders andere plaetse wilde vertrecken, hem dan als gevolmachtigd van den Sousouhoenang te bevestigen, om over alle de groote personen ende de verdere onderdanen te regieren, gelijk den kiay arta balater Idramajoeda,[2]) nevens andere gequalificeerde, opdat de gantsche onderdanen te spoediger mogen te hulp komen aen diegeene, die desen oorlog sal ten eynde brengen.

Voorts soo ordonnere ik mits desen, uyt den naem van den Sousouhounang, dat gylieden, onderdanen van den Sousouhounang, sullen hebben te gehoorsamen in alles, wat den admirael Speelman ordonneren, en ook sijn ordre promtelijk nakomen, alsoff den Sousouhounang selffs commandeerden.

Insgelijex ik, kiay angabey Wangsa Diepa, bekragtigh 't geene hierin geschreven staet, dat alles 't geene den admirael Speelman uytwerken sal, tot dit gevolmagtig in plaets van den Sousouhounang niets uytgesondert, voor goed en welvaren van den Sousouhounang,[3]) als behoorlijk, en eeuwighlijk, alsoff den Sousouhounang selfs heeft uytgewerkt, goed of quaad, 't sy den oorlog te voleyndigen ofte contracteren, nademael de gantsche wapenen sijn aen hem bevolen, want hy is dien ik sekerlijk vertrouwe, en verhoope alles, nadat den admirael Speelman sijn

[1]) Hier zijn vermoedelijk eenige woorden uitgevallen.

[2]) ?

[3]) Ook hier schijnt de kopie corrupt te zijn. De heele vertaling is trouwens onbeholpen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

goeden raed goetvinden sal te behoren, hetsy tot hulp van Toerana Djaja, verdryven [1]) van de Maccassaren, of tot hulp van de Maccassaren en verdistrueeren van Toeroena Djaja, of tot vreede te brengen tusschen haar beyde ende den Sousouhounang, of met Godes hulpe die beyde natiën te verdryven, alsoo ik, kiay Wangsa Diepa, en de verdere committeerdens, ben wel versekert, dat den Gouverneur-Generael en de Raden van India en den admirael Speelman met hun suyver herte niet anders betragten als het welvaren van den Sousouhounang, opdat 'er geen onheyls sullen sijn, maar om het land te doen floreren

Insgelijcx ook om dese vast, bondig en onveranderlijk te blyven, soo nebbe ik, kiay angabey Wangsa Diepa, op den alcoran b'eedigt en met mijn zegel bekragtigt, nevens de gecommitteerdens hun handtekening bevestigt

Geschreven in de Comp'^e^ logie op **Japare,** op den Sondag, sijnde 16de der maand Maharam, in 't jaar Baa, [2]) of den 16de Maart 1677

Onder stond Dit is het zegel van key neby **Wangsa Diepa;** taaronder syne geadsisteerde Op de nevensstaende syde gestelt het zegel en caracter van key nebey **Jaga Patty,** het segel en caracter van key neby **Wiera Gatty,** het zegel en caracter van key **Wangsa Mangala,** het zegel en caracter van key **Wangsa Prana,** het zegel en caracter van den sabandaar **Marmagatty.**

Lager stond Ten bywesen van de vier afgekomen hovelingen, bedienaars van de maguasynen, met namen (daaronder de caracters van) **Marta d'Jaja,** d'caracter **Marta Narya,** de caracter van **Marta Wangsa.** [3])

Nog lager stond En verklaren wy, dat in dese acte niet alleen de volkomene kragt van het Nederlands concept, door Sijn E. [4]) eerst in 't Maleyts overgeset en daerna in 't Javaens doen vertaelen, t' eenemael prompt begrepen, maar nog eer kragtiger en op 't duydelijkste uytgedrukt te sijn, mitsgaders by de een soowel als de andere deselve, naer den inhout wel

---

[1]) Er staat „verdreven"

[2]) Dit is de maand Muharram van het Mohammedaansche jaar 1087, die aanvangt op 16 Maart 1677 Er moest dus staan „sijnde de 1e der maand Maharam"

[3]) Er staan maar 3 van de 4 handteekeningen.

[4]) Cornelis Speelman.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

begrepen te hebben ende promptelyk voorgelesen te syn, met volkomen aplaudissement en vergenoegen op den alcoran als met solemnelen eede gesegelt [1]) ende ondertekent te syn, op den 16de dag van de maend Maart in den jare 1677 in des Compag nies logie op **Japare**, sijnde eene van deselve [2]) naar den Mataram met de 4 hovelingen aen den Sousouhounang opgesonden, om door de Majesteyt ende de 4 princen mede gesegelt te werden, tot teken van nader bevestinge.

Was getekent **Saint Martin, Cornelis van Woenssel, E. van der Schuur,** [3]) **Joannes Leeuwenson,** raed en secretaris.

CCCLXXXI. MOLUKKEN—TERNATE.

12 April 1677. [4])

Van 1648 tot 1675 had Mandarsaha als sultan over Ternate geregeerd, in laatstgenoemd jaar werd hij opgevolgd door zijn oudsten zoon, kantyl Saboer, alias sultan Amsterdam. Deze was een zeer impulsieve persoonlykheid, die door zyn onbeheerschte daden al spoedig met de Compagnie en zijn eigen rijksgrooten en familieleden in conflict kwam „achtende hem met alleen tot een slordigh tirannagh leven, maer ook daerenboven ontrent 's Comp^nie^ hooftministers, als zijn eygen grooten en vaders wyven vry insolent aan te stellen" Toen hij ten slotte een aantal zyner verwanten, waaronder een eigen zuster, naar het leven stond, vluchtten velen naar omliggende landen, of steiden zich onder bescherming van de Compagnie De in 1675 benoemde gouverneur der Molukken, David Harthouwer, was op reis naar zijn gouvernement overleden en daarom gelastte de regeering den energieken gouverneur van Ambon, Anthony Hurdt, naar Ternate te gaan, om in dat „hoofdeloose gouvernement de vereyste ordre te stellen en den wispeturigen en verwoeden comtck Amsterdam aldaar mede tot bedaaren en redelykheyt — des doenelijck — te brengen". Tijdens Hardt's verblijf aldaar verscheen de nieuwe gouverneur Robertus Padbrugge, die onderstaande overeenkomst sloot (*Dagh-register van Batavia, 1676.* blz *228, 267 274, 276, 346—355, 1677* blz *236* VALENTIJN I, *Molucco's*, blz. 333 en volgende).

Gemerkt de onlusten en verwyderinge tusschen Syn Hoogheyd, den koning Amsterdam, en deselvs

---

[1]) Het handschrift heeft: „geregelt".

[2]) Scl. afschriften.

[3]) De kopist schreef „P^r^ van der Schuur", doch deze heette „Everhard".

[4]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1678* vyfde boeck. Folio 143 verso en 144.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

grote soo verre gekomen waren, dat sig al eenige tyd herwaars vele derselve na Tidore hadde moete begeven, omme van hun leven versekert te syn, ende nu onlangs wel het meeste gedeelte sig alhier in Ternate uyt ende van onder 's comm^x gehoorsaamheyt hadden onttrokken ende een afgesonderde plaats vercoren, hebbende de hooggeboren princesse Gammelamme,[1]) en de prins Alam, haren man, en capiteyn-laut Rety[2]) hun vertrek binnen 's Comp^re fortresse[3]) genomen ende onse beschermynge gesogt, alle 't welke sig het aansien te sullen strekken en gedyen tot een wedersijdse onversoenbren haat, en wel lgtelyk eenige dadelykheden,[4]) soo is 't, dat om hetselvig voor te komen al voorhenen is getragt parthyen in der minne te vergelyken, dog vergeevs; tot eyndelyk met de komste van den nieuwen gouverneur der Molu^ccos de bemiddeling geluckelijk is getroffen. Alsoo nogtans de vrese en sorge der groten voor 't toecomende niet ongegront en was, en yder in 't besonder en alle in 't gemeen gaarne versekert waren, soo is overeengekomen in maniere als volgt

Eerst en voora. verclaard den grootmoedigen coning Amsterdam te vergeten en vergeven al 't geen voorheen mogte syn geschied, vergunnende goedertierentlyk een algemeyne vergiffenisse aan allen ende yder, soo tegenwoordig als afwesig, ende om een ygelyk de vreese en sorge voor 't toekomende te benemen, soo verbind sig gemelte Hoogheyd by desen, noyd naar dees tyt aan ymands leven, eere ofte goed te sullen raken, dan met kennisse, voorweten en raad syner groten en d'Ed Comp^re, als medelid in de regeringe ende alsdan nog met huyten behoorlyke regtspleginge naar 's lands wyse.

Tot naarkominge en onderhoudinge van dit steld sig den

[1]) Zuster van sultan Amsterdam. Zy ontleende haar naam aan Gamlamo, de oude hoofdplaats aan de Westkust, die langen tyd door de Spaanaarden was bezet geweest

[2]) Capitan-laoet of hoofd der zeezaken, „admiraal" van Ternate tot behoorde tot de invloedrykste rykstaden

[3]) Het kasteel Oranje op Ternate's hoofdplaats Malajoe.

[4]) Versta „feiteiykheden", „vijandige actes"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

,egenwoordigen gouverneur in den name van d'Ed. Comp^e tot borge, belovende en toeseggende derselver beschermínge aen alle ende een yder die contrarie dese eenige overlast, verdrukkinge ofte geweld [1]) mogten komen te lyden, waarop dan de princesse Gammelamme, prins Alam en verdere ryxgroten hun weder begeven onder de regt en gehoorsaamheyd van Syne Majesteyt, hunnen wettigen coning, belovende goed en bloed voor denselven op te setten by voorvallen te gelegentheiden, en soo lange in hare eere, leven en goederen naar regt en billykheyd werden beschermt en gehandhaavt; wesende dit heyliglyk en plegtiglyk door den coning (met expresse en uytgedrukte woorden, dat soo wanneer Syn Hoogheyd hiertegens mogte komen te doen hem alle tydelyke en eeuwigliyke plagen [2]) overcomen en dat hy als 't wax voor de hitte smelten soude) en ryxgroten op den alcoran en door den gouverneur op het heylig evangelium ider naar syne wyse besworen en becragtigt

Alsus gedaan, geaccordeert, beslóten en besworen, **Maleyo**, in 't casteel Oranje op 't eyland **Ternaten**, desen 12 April 1677

In kennisse der waarheyd en tot nader bevestinge is dese van my, **koning Amsterdam**, en de principaalste ryxgroten van Ternaten, mitsgaders van de heer gouverneur **Robbertus Padbrugge** en die van synen raad, ondertekend, en met gewoonlyke sigille singneert

In margine stond in 't Maleyts getekent **coning Amsterdam**; daaronder desselvs zegel in roden lak gedrukt. Onder dien getekent princesse **Gammelamme**, daarbenevens Comp^e segel, in roden lak gedrukt daaronder getekent **Robbertus Padtbrugge, J. de Gheyn** en **Cornelis Sweris.** Besyden dien verscheyde namen der ryxgroten, met Maleytse letters getekent

Onder stond Gecollationeerd, accordeerd. Maleyo, in 't casteel Orangie, den 20^e May 1677. Was getekent **Andries Oloffz,** secretaris

---

[1]) Het exemplaar in het *Contractboek* heeft hier: geld, dat in de *Overgecomen brieven* is gevelt

[2]) Dit woord ontbreekt in het *Contractboek*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXXII. MOLUKKEN—BOETON.

11 Mei 1677.[1])

Bij artikel 17 van het Bongaaisch Verdrag (*Corpus* II, blz. 376) had Makassar ten behoeve van den sultan van Ternate, 's Compagnies bondgenoot, afstand moeten doen van zijn aanspraken op Pantsiano, een eiland tusschen de Zuidpunt van Celebes en Boeton. Maar de koning van laatstgenoemd eiland, eveneens een bondgenoot van de Compagnie, had oudere aanspraken op Pantsiano, en kon zich op den duur niet vereenigen met den afstand aan Ternate. Bij de ambtsaanvaarding van sultan Amsterdam deed hij zijn oude aanspraak weer gelden, en de verhouding werd zeer gespannen. Padbrugge slaagde er in, den Ternataan te bewegen, het grootste deel van Pantsiano weer aan Boeton af te staan. Slechts het rijkje Tibore, in het Noorden van Pantsiano, bleef onder Ternate. (*Dagh-registers van Batavia, 1677*, blz. 235—236)

Ik, prins Amsterdam, koning van Ternaten, met kennisse ende goedvinden myner rijxgroten, alle die desen sullen sien ofte horen lesen, doen te weten, hoe agtervolgens het 17e articul der Macassaarse vrede, in den jaare 1080,[2]) ons onder anderen ook het eyland **Pantsiane** is toegevoegt, waarom vermeynden daar toe ook geregtigt te wesen, maar nademaal den coning en regeringe van **Bouton** het tegendeel beweerden en staande hielden, soo is het datter wedersyds al eenige dadelijkheden en vyandschap is gepleegt, 't welke veelligt tot moord en verweyderinge aanleyding soude hebben gegeven, ten ware den Edeen heer Generaal en Raad van Nederlants-India, die niets meer ter harten gaat dan de vrede, rust en eenigheyd onder derselver bondgenoten, soo in 't besonder als in 't algemeyn, daarinne tydig hadden gelieven te versien, en de bemiddeling op sig te nemen, ten welker eynde het voorleden jaar haaren gouverneur, de heer David Harthouwer, hadden gelast en bevolen, tot Bouton en Pantsiano vooreerst een stilstant van wapenen te bewerken, en alsdan vervolgens Haar Hoogagtbare van den verderen staat des verschils te onderrigten, hetwelk egter door de wille Gods en 't afsterven des voornoemden heer gouverneur, alstoen niet en heevt willen gelukken, dog dit jaar en met de comste van den nieuwen gouverneur voor de Moluccos getroffen zy, synde door den koning en regeringe van

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1678*, vijfde boeck, folio 144 verso en 145, en in die van *1694*, dert ende boeck, no. 24 (ongefolieerd).

[2]) Hier wordt verwezen naar de bevestiging van het Bongaaisch verdrag op 15—17 Jul. 1669, *Corpus* II, blz. 411

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bouton met Syn Ed herwaars-aan gesonden Bounto-Ladulele, Panglassa-Latobonda, Panglassa-Lasiboloe,[1]) als hunne gesanten, versien met behoorlyke brieven van gelove, die onder anderen medebragten een provisioneel gesegeld contract van onsen heer vader Mandarsaha, loffelyker gedagten, waarby 't ryk van **Woena**[2]) en 't gene verder van outs altyd Bouton heevt toegekomen, weder afstaat, en beloovt aan deselve regering te laten;

Soo is 't, naar het sien en doorlesen van geseyde contract beter van de ware geschapentheyd der sake onderregt wesende, als blykende, dat Bouton tot 't ryk van Woena geregtigt is, en wy op dat eyland eenelyk het ryk van **Tibore**[3]) besitten, soo doen wy met kennisse onser ryxgroten, voor ons en onse nakomelingen by desen volcomen afstand van ons vermeynd regt daarop, verclarende dat het 17e articul der bovenaangehaalde Macassaarse vrede niet op 't gehele eyland, maar eenelyk op ons ryk Tibore moet worden geduyd, met willende nog begerende 't geen eens anders en het onse met en is.

In teken der waarheyd en tot welkers meerder becragtinge en versekeringe desen met ons zegel hebben bevestigt, alsoo bevinden in reden en billykheyd sulx te bestaan en behoren.

Aldus gedaan en gearresteert op 't eyland **Ternaten**, in ons paleys, den 8e dag van de maand Rabioulawal, in 't jaar 1088, naar Christi geboorte den 11me May ao 1677 [4])

Onder stond en was getekend **R. Padbrugge, Cornelis Sweers**[5]) en **Gerbrandt Proost**.

In margine stond 's Comp'es segel, in roden lakke gedrukt, daartegenover in 't Maleyts 's conings zegel insgelyx in roden lakke gedrukt, daarbenevens 's conings en desselvs raden hunne namen, geteykent met Moorse caracters.

Onder stond Gecollationeerd, accordeerd, Maleyo in 't casteel Orangie, den 20me May ao 1677, en was getekend **Andries Olofsz.** secretaris.

[1]) Bontoe en Panglassa zijn Boegineesche adellijke titels.
[2]) Woena of Moena was het Oostelykste gedeelte van Pantsiano; thans is het een andere naam voor het geheele eiland.
[3]) Een staat e aan de Noordkust van Pantsiano.
[4]) Rabi al awwal 1088 begint op 4 Mei 1677
[5]) Teekent zich vaak Sweris of Swerus. Zie ook het vorige contract.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXXIII. MOLUKKEN—GORONTALO EN LIMBOTTO.

11 Mei 1677. [1])

Ook de rijkjes van Gorontalo en Limbotto, waarover Ternate van oudsher hoogheidsrechten had uitgeoefend, maar die later onder invloed van Makassar waren geraakt, werden bij artikel 17 van het Bongaaisch verdrag aan Ternate toegewezen, immers dat artikel spreekt over alle eilanden en landstreken aan de Oost- en Noordkusten van Celebes. Maar ook hier was men niet op de Ternataansche heerschappij gesteld, en de betrokken vorsten wenschten zich onder de bescherming van de Compagnie te stellen. Padbrugge wist sultan-Amsterdam te bewegen, zijn aanspraken op die landen aan de Compagnie over te dragen, waarna de Hooge Regeering Padbrugge machtigde, beide rijkjes „solemneliyck onder de bescherminge van de Compagnie aan te nemen" (*Dagkregister 1677*, blz. 235 en 453. Starr, *De Archipel in 1684* blz. 12, 43—44, *Rapport over 's Compagnies regt op de Groote-Oost*, blz. 10)

Ik, Paduca Sury Sulthan Amsterdam, koning van Ternaten, alle die desen sullen sien ofte hooren lesen, doen te weten, hoe ten tyden van onsen heer grootvader, den coning Hamsia, loffelyker gedenisse, die van **Limbotto** en **Gorrontalo** onder elkanderen twistende, de Ternataanse hulpe en bystand door die van Limbotto is versogt geworden, dog heeft daardoor niet konnen uytgerigt werden, ter tyd en wyle d'Ed. Comp^e^ onder den capteyn Poulus Andriese 2 schepen derwaarts sonden [2]) en aldus dien oorlog ten eynde [3]) bragten en bestegten. sedert welken tyd altoos is getragt geworden die beyde volkeren van Gorentalo en Limbotto onder de Ternataanse croon te hegten, eensdeels uyt ouder gedenisse, dat de voorschreven volkeren weleer onder Ternaten hadden gestaan, andersdeels steunende op 't geluk der wapenen onser vermogende bondgenoot, de Nederlandse Geoctrojeerde Oostindische Comp^e^, in 't dempen der Macassaren en treffen van een voordelige vreede voor beyde waardoor ons, agtervolgens het 17^e^ artikel, verscheyde eylanden en volkeren langs en aan de Oostcust van Celebes sijn ingeruymt, onder dewelk wy dan vermeynden dese van Gorentalo

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in *Overgecomen brieven 1678*, vijfde boeck, folio 145 e.v.

[2]) Zie Heeres, *Bouwstoffen* III, blz. 389 met noot.

[3]) Er staat „ten dien eynde"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en Limbotto al mede begrepen te sijn. Maar nademaal de voorschreven koningen sulx met kragtige redenen ontkennen, nogte sig onse kronen niet willen onderwerpen, met een vast voornemen en opset, van liever goed, bloed en alles voor te wagen, dat wy daarover ook seer ernstig en vrindelijk van onse hooftbondtgenoot, d'Ed. Comp^e, werden aangesproken en versogt, ten insigte van 't algemene best der bondgenoten, en om een algemeyne rust en versekertheyd onder en omtrent deselve te vesten en te bewerken, om alle sorgen en misnoegen, soo van den eenen als d'andre, voor te komen en te weren, so is 't, dat wy met rype overleg, kennisse en bewilliging onser rijxgroten, voor ons en onse nakomelingen by desen afstand doen van ons vermeynd regt, soo van onderwerpinge van eenige eeuwen ofte tijd van voorhenen, ofte duyding van het 17^e artieul der Macassaarse vreede van den jaare 1080, overlatende en ten vollen aan de Comp^e opdragende sodanig een regt, als uyt 't aangehaalde in tijd en wyle betwist mogte werden, vergunnende en magtig makende Haar Ed^e gouverneur alsmeer, d'Ed. Robbertus Padtbrugge, voorschreven koningen en volkeren van Gorontalo en Limbotto aan te nemen en te ontfangen onder de algemeyne bondgenoten, ofte andersints sodanig daarmede handelen, als desselvs goeden raad mogt komen aan te manen en naardat bevinden sal te behoren.

Aldus gedaan en gearresteert op 't eyland **Ternaten,** in ons paleys den 8^en dag van de maand Rabiulawal, in 't jaar 1088, naar Christy geboorte den 11 May 1677. Tot versekeringe en nadere bevestinge hebben desen met onse conninglyke segel bekragtigt, ter presentie van d'Ed. heer gouverneur **Robbertus Padtbrugge.**

Onder stond: Gecollationeerd, accordeert. Maleyo in 't casteel Orangie den 20 May 1677, was getekent **Andries Oloffz,** secretaris.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXXIV. KAAP DE GOEDE HOOP.

25 Juni 1677.[1])

Tot de Hottentotten-stammen, die het de kolonisten aan de Kaap zeer lastig konden maken, behoorden in de eerste plaats de Cochoquas, onder hun hoofden Gonnema (Ngonnomoa) „de swarte capitayn" en Oedasoa junior Meermalen roofden zij vee en doodden burgers. In 1673 overvielen zij zelfs de zwak bezette Compagniespost aan de Saldanha-baai en plunderden die. Dit leidde tot een openlijken oorlog, waarbij de Compagnie steun kreeg van verschillende stammen, die eveneens veel van de Cochoquas te verduren hadden, en in 1677 moesten dezen hun onderwerping aanbieden (Theal, *History of South Africa* I, blz. 229—248, ook Godee Molsbergen, *Reizen in Zuid-Afrika in de Hollandse tijd*, I, passim).

> Conditien, waarop d'Ed. Heer gouverneur Joan Bacx, genaemt Van Herentals, en raadt deser residentie uyt de naam en vanwegen de Ed^te^ Wijdberoemde Vereenigde Nederlandsche Geoctroyeerde Oostindische Compagnie op den 25 Juny 1677 op hun versoeck in vreede hebben aangenoomen de **Hottentots** natie, genaamt **Cohoquaas**, staande onder de twee oversten, genaemt Gonnema en Oedassoa, uyt welckers naam a.hier met vol.e macht tot dien eynde gecompareert sijn de Hottentots ofte de 3 gesanten Nengne, Harru en Nuquma.

Eerstelyck versoecken opgemelde volmachtighde van Gonnema en Oedassoa d'Ed Comp^e^ om vergiffenisse van 't geen staande desen oorlogh tot prejuditie derselver sy geoccasioneert, en dat voortaan de vrundelycke conversatie mogen hebben als vooren

Presenteeren ende belooven jaarlyx tot tribuyt en erkentenis van dese vreede tegens de paresse der eerste retourvloot op te sullen brengen dertigh runderbeesten.

Belooven, de haare soodanigh te sullen straffen als wy de onse

[1]) Uit *Overgekomen Brieven en Papieren van de Cabo de bonne Esperance, 1678*, folio 456—457 Ook bij Godee Molsbergen, *Reizen in Zuid-Afrika in de Hollandse tijd* I (Werken der Linschoten-Vereeniging) blz. 134 en in de *Overgecomen brieven uit Indie, 1678* sesde boeck, folio 1572 verso en 1573.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Insgelijx geen oorlogh met eenige onser bontgenoten te sullen, buyten onse kennisse, aanvangen.

Alsmede dat onder dese vreede sijn beslooten en begrepen de capiteynen Cuyper, Schacher, voorts Cees, cleyne capitayn, en alle die onder Gonnema, Schacher en Cuyper sorteeren.[1])

Aldus gepasseert en gecontracteert, en wedersijts geteekent in vol.e vergaderingh in 't fort de **Goede Hoop**, ten dage en jaare voorschreven; en was onderteyckent met verscheyde mercken **Nengne, Harru, Nquma.** Daarnevens was geteyckent **Johan Bax, genaemt van Herentals, Hendrick Crudop, Direq Jansz. Smient, Jeronimus Cruse.** Lager In mijn kennisse, **Martinus van Banchem.**

Wy, ondergeschreven burgerraden, Elbert Diemer en Johannes Valckenrijck, mitsgaders den vendrigh der burgers en den geprivilligeerden Saldaniabaay-vaarder Willem van Dieden, verclaren in vergaderingh present geweest te sijn en mede gehoort en gesien te hebben, opgemelte Hottentots gesanten de bovenstaende articulen van stucq tot stucq sijn voorgehouden en door haar geteeckent; oocq dat alvoorens verclaert hebben (volgens de vertolckingh van Kemmy) dat om dese vreede te sluyten van Gonnema en Oedassoa gevolmachtigt waren.

In 't fort der **Goede Hoop**, ten dage en jaare alsboven; en was geteyckent **Elbert Diemer, Joannes Valckenrijck, Willem van Dieden.**

Lager stondt t'Oirconde, **Martinus van Banchem,** raedt en secretaris.

Gecollationeert, accordeert, in 't fort de Goede Hoop, 15 May 1678.

A. de Man,
Eerste clercq

[1]) Zie voor hen, THEAL, o.l.; voor Cuyper ook *Corpus* II, blz 470, en voor Schacher ibidem, blz 467 469.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXXV. KOROMANDEL.

15 Juli 1677. [1])

Shivaji (in 's Compagnies papieren op allerlei manieren verhaspeld, als Siwagie Siwasie, Siwagie, Suwagie etc.), in 1660 nog genoemd „capitayn in dienst van den koning van Visiapour, kwam kort daarop tegen zijn vorst in opstand en bracht jaren lang als „rover" geheel Voor-Indië in beroering. Nadat hij zich van de heerschappij had meester gemaakt, moest ook de Compagnie den ex-roover wel als groot-koning erkennen en met hem in verbinding treden. (Zie voor hem *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, II, passim, vooral blz. 438—439, en HAVART I, blz. 40—41, II, blz. 177—178). Hij was een halfbroeder van den hiervóór genoemden Egosie Ragia, eveneens een „soldat de fortune". In onderstaand caul beveshgde hij de positie der Compagnie in Tegenapatnam. (Zie ook *Daghregister 1677*, blz. 319).

> Translaat caul, verleend aen d'Ed. Comp[ie] door den grootmagtighen vorst Siwagie Magaragie,[2]) ontfangen den 15[en] July 1677.

Aen den grooten en magtigen gebieder van de zee en beständer van Comp[ie] negotie tot **Tegenepatnam** etc[a], Albert van Weede, die Godt beware etc[a], in plaatse van de complimenten.

UEd. gesant, Wengetesion-bramine, is by my geweest en heeft my voorgedragen, hoe UE. een caul van mijn hand benoodigde, om op deselve gerustelijck U negotie te mogen dryven, en dat UEd. genegen was my eerst te komen besoeken waaromme ik dan UE. desen firman toesende, daarop UE. sig vastelijck gelievet te verlaten, alsoo ik UEd. licentiere UEd[s] negotie op sodanige wyse te dryven, als UE. vóór desen onder de regeringen van Visiapoer gewoon is geweest. UEd. geheve hieraan geensints te twyfelen en op mijn gegeven belovte gerustelijck te blyven sitten, want UEd. sult in 't minste niet gemoeyt werden. Soo UE. my gelievt te komen besoeken, UEd. werd daertoe mits desen verlov' vergunt, om soodra te kunnen komen als mogelijk is, etc[a].

Onder stond: Gecollationeerd, accordeert in 't casteel Geldria tot Paliaccatta, den 30 July 1677.

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Kamer Zeeland, no. 8147*, folio 17 e.v. en in de *Overgecomen brieven 1678* vijfde boeck, folio 616 verso en 617.

[2]) Maha-radja.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLXXXVI. KOROMANDEL.

24 Augustus 1677. [1])

Nadat Shivaji (zie het contract hiervóór), zich van geheel Tanjore had meester gemaakt, wendde hij de blikken ook naar Noordelijker gelegen landen, en bedreigde zelfs zijn halfbroer Egosie Ragia. De gouverneur van Koromandel, Jacques Caulier achtte het noodig bevestiging van 's Compagnies rechten te verkrijgen voor die plaatsen, welke nu onder Shivaji's souvereiniteit waren gekomen daarbij hoopte hij voor zoover Tegenapatnam betreft, meer rechten te krijgen, dan de nieuwe heerscher bij het caul van Juli aan Albert van Weede, hoofd op Tegenapatnam, had toegestaan. Dit gelukte evenwel niet, en Caulier moest naar Batavia schrijven, dat „ter nauwer noot de confirmatie van de oude firmans aldaer konden verkregen worden" (*Daghregister van Batavia 1677*, blz. 387). Die confirmatie is in onderstaand stuk vervat

> Translaat van het caul, 't geen den ontsaghelyken vorst Suwagie Mageragie [2]) aan den Ed heer Jaques Caulier, gouverneur en directeur der Custe **Cormandel**, heeft verleend, ontfangen [3]) den 5 Maart a° 1678.

Ik, Siwagie Ragie Satrapeddi, verlene dit caul aan den groten en van wie alle menschen eer komen ontfangen, den heer Jaques Caulier, hooft en gouverneur van alle de Hollanders op dese custe **Cormandel**, residerende in de zeeplaats Paleacatta, in voegen als volgt, te weten:

U'Ed hebt aan my gelieven te schryven en by my gesonden S^r De Jager en Sr Clement secunde van 't comptoir Tegenepatnam [4]) welke personen my hebben komen besoeken, en een caul

---

[1]) Uit het *Contractboek* Evenzoo in de *Overgecomen brieven 1679*, gevende boeck folio 1008 verso en volgende. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland* no *8368*, komt dit contract voor, folio 73 e.v., doch in een vertaling, die hier en daar iets afwijkt van de bovenstaande, zonder dat dit verschil maakt wat den geest betreft. Het caul is daar niet gedateerd, doch er is vermoedelijk later — een opschrift bijgevoegd, waarin staat, dat het in November 1677 zou verleend zijn. Dit is niet juist uit het *Daghregister* blijkt, dat 9 November op Batavia al bericht werd ontvangen van de overeenkomst. Een uitvoerige parafrase geeft *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, blz. 113.

[2]) Zie hiervóór, blz. 60 met noot.

[3]) Op Batavia?

[4]) Sinjeur titel voor ambtenaren van de middelklasse. Herbert de Jager was de bekende taalkundige Nicolaas Clement, een eerlijk en bekwaam man, werd later opperhoofd van Tegenapatnam. Voor zijn merkwaardige geschiedenis zie men Hwaet, *Coromandel*, I, blz. 56—79

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

versoeken, waarop 's Comp^ns negotie in dese landen mogte werden gedreven; hetwelk ik dan ter herten genomen hebbende, soo is daarop dit cauI verleend, in sulker voegen, als de costumen de verleden en gepasseerde jaren hebben coers gehadt, namentlyk

De coopluyden, schilders, wevers en andere personen, die meer met UEd negotieren en mogen van het duansvolk [1]) niet gemolesteert werden.

Op wat plaatsen, daar UEd. begeert, moogt ghylieden U^e koopmanschappen vervoeren, verhandelen en daarvoor weder inkopen kleden, indigo, salpeter en rys, sooveel Ulieden begeren, in het land van **Sjingie,** [2]) of elders anders, daar 't Ulieden gelievt, en hetselve vervoeren daar gy begeerd, sonder dat ymand 't selve in den weg, of waar het soude mogen wesen, mag verhinderen of sig daartegens stellen, moetende deselve vrye passagie verlenen

En wanneer UEd. de goederen aan boord willen schepen, dan moet U Ed van honderd pagoden twee en een halv tot geregtigheyt betalen, sonder dat UE. gehouden sult wesen eenige makelaardygelden, of iets, wat het ook soude mogen wesen te betalen, gelijk ook U^E^ coopluyden daar mede van bevryd syn

Wat aangaat den **Tripaloersen** [3]) thol en geregtigheyd. soo sullen UE. volgens aloud gebruyk van 80 patcherys [4]) driequart fanum [5]) betalen

Niemand sal vermogens syn UEd^s^ kisten of packen te openen en besien, maar wanneer U coopmanschappen vercoopt, soo moet UE het volk van den duan daarvan kennisse doen, opdat sylluyden de geregtigheyt daarvan konnen ontfangen

En wanneer UE. eenige goederen of coopmanschappen dis-

[1]) Dienaren van den duan, deze laatste was een hoog, inheemsch ambtenaar, vertegenwoordiger van den landsvorst tegenover de vreemde kooplieden. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, II, glossarium.

[2]) Gingi. Zie *Corpus* I, blz. 55, noot 3.

[3]) Er staat „Tripapaloersen" Tripaloer, meest Triwaloer geschreven, lag een weinig ten Noorden van Negapatnam.

[4]) Patchery is een stel van twee beschilderde Cormandel-kleeden.

[5]) Een pagode was verdeeld in 12 fanums, een fanum gold dus ongeveer 50 cent, een kleine fanum de helft

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

l arqueert, om naar buyten te vervoeren, so sullen UE. daarvan notitie moeten geven, en laten aantekenen de naam, wie deselve toekomen, opdat van deselve (wanneer se vercogt sijn) de geregtigheyd van $2^1/_2$ ten honderd soude konnen werden gevorderd en betaald

Ingevalle den habaldaer [1]) van de zeeplaatse, of ymand anders, U goederen aanvaarde en het geld van den prijs niet betalen, soo sal ik strikte ordre stellen om 't selve te doen betalen.

Indien ymand van UEd^a volck door dit land reyst, en daarin komt, so mag niemand haar daarin verhinderen, nog eenig ondersoek daarover doen.

En wanneer UEd goederen imbarqueert, soo sullen UEd, sonder dat ymand vermogens is de pakken te openen, de geregtigheyd van $2^1/_2$ ten honderd, agtervolgens de lyste van UEd^a aantekeninge, moeten voldoen.

Sooveel personen, als UEd van noden hebt om den handel te dryven, mogen UEd in dienst houden, en indien UEd dan nog meerder volk, om de schepen te dispatchieren, [2]) en meerder vaartuygen etc^a daartoe van doen heeft, soo mag UEd die mede wel gebruyken, onder behoorlyke betalinge, sonder dat UEd verlof van den habaldaar desen aangaande heevt te versoeken.

Wanneer UEd. coopmanschappen tot **Portonovo, Tegenepatnam, Poedechery,** of alle andre Syngierse zeeplaatsen, aanbrengt, met de schepen aldaar ontlaad, soo mag UE deselve in UEd^a woning of elders anders, daar se van noden sijn, bergen, sonder dat ymand 't selve mag verhinderen, gelyk ook niet in 't vervoeren derselver landwaars in; eenelyk wat daarvan vercogt werd, sal van den koper $2^1/_2$ ten hondert moeten gevordert werden, 't geen UEd. dan gehouden is te doen betalen.

Wanneer ymand van UEd^a volk misdoet, en daardoor straffbaar geworden is, so hebben UE. de vryheyd deselve te mogen straffen, zonder dat het volck van den duan sig daarmede mogen bemoeyen

[1]) Havidar gouverneur eener stad. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II. II, glossarium, in voce haweldaar

[2]) Depecheeren of afzenden

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

De woning, die UEd in de zeeplaats hebben gebouwt, komt UEd. toe, en hebbe daaromtrent aen coetuwaal [1]) gelast, dat goed toesigt moet hebben voor de rovers, op dat Syn Ed niet komen te ontstelen waartegens UE sig ook op hoede moet houden

En wanneer het in voorschreven zeeplaats egter quame te gebeuren dat eenige paligaars of dieven [2]) UEd' goederen weg namen, soo sal ik stricte ordre stellen en hetselve UEd doen wedergeven.

Indien eenige wevers, schilders, verwers, cooplieden en wie het ook soude mogen wesen, eenige penningen aan UEd schuldig syn, en sig nalatig betonen om die te betalen, soo mag UEd deselve soolang in verseker[illegible] nemen totdat se U voldaan hebben, sonder dat het duansvolk UEd daarin mogen verhinderen

Indien het gebeurde, dat in myne plaatsen eenige schepen of andere vaartuygen quamen te verongelukken of te breken, soo blyven egter de gebergde goederen UEd eygen, en vermag deselve te aanvaarden, waartoe ook duan syn hulp sal presteren

Indien UEd' volk t' landwaart in reysen, om hare coopmanschappen te dryven, soo mag niemand haar daarin verhinderen of moeyenisse aandoen.

Wanneer eenige slaven of slavinnen of andere dependenten van UEd quamen weg te lopen, soo sal den coetewaal van de zeecoopplaatsen deselve moeten opsoeken en UEd. ter hand stellen

Dit caul sal in eeuwigheyd stand grypen, en wanneer eenige schepen of andre vaartuygen van de Portugesen in myn gebied ten anker leggen, soo vermag UEd deselve niet te moeyen En

[illegible]

[1]) Cotwal of coetewaal, inheemsch politiedienaar, in het bizonder belast met het toezicht op de markt

[2]) Uit de copulatie „paligaars of dieven" zou men ten onrechte kunnen concludeeren dat paligaar de beteekenis heeft van dief Het is echter de titel van een overheidspersoon, namelijk van het hoofd van een leenstaatje. Vgl. *Hobson-Jobson* in voce poligar In een der volgende contracten wordt paligaar omschreven door landheer en boschwagter

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

indien s'UEd eenige moleste aandoen, soo sal ik besorgen en stricte ordre stellen, dat hetselve werd nagelaten.

By tyden van de Moorse regeringe heeft het UEd geoorlovt geweest, slaven en slavinnen te mogen koopen alhier, en deselve te vervoeren, sonder dat ymand 't se ve verhinderde. Maar nu mag UEd, soo lange ik meester van dese landen ben, geen slaven nog slavinnen kopen, nog vervoeren. En indien UEd egter 't selve quam te doen, en aan boort wilde brengen, soo sal myn volk sig daartegen stellen, die 't selve op alle maniere verhinderen en ook niet toelaten, dat se in U huys werden teruggebragt, dit moet U Ed dan sodanig observeren en na komen.

Geschreven in dato van den 26e der maand d'Sjumadi Saker a° 1078 [1]) naar de Moorse reeckeninge, overeenkomende met den 24ten Augustus des jaars 1677 naar de geboorte Christi.

Lager stond: Accordeert, en was getekent: **Michiel Janszoon,** secretaris.

CCCLXXXVII. SUMATRA'S WESTKUST.

30 Augustus 1677. [2])

De verhouding van de Compagnie tot de talryke staatjes aan de Westkust van Sumatra baarde de regeering te Batavia langen tijd veel zorg (*Corpus* II, blz. 369, 383, 410, 435, 443, 482). Tot de lastigste „vrunden" behoorden ongerwyfeld die van Kotta-tengah, achter Padang gelegen, onder hun strendlastigen „gouverneur" Poeti. Zij hadden in 1671 hun onderwerping aangeboden, doch kwamen in 1676 weer in verzet. Op aansporing van Atchehsche onruststokers en mede onder invloed eener Mohamedaansch-religieuze opleving vielen zij 's Compagnies bondgenooten te Padang aan, „sulex een militair secours tot manuten van Compagnies respect guis-over vry nodigh scheen te wesen". Tot tweemaal toe werden in 1676 troepenafdeelingen van Batavia derwaarts gezonden, maar eerst in Augustus 1677 slaagde men er in, hun afgevaardigden naar Padang te

[1]) Dit moet zijn 1088. Dschumada 'l akhir 1088 loopt van 1 tot 29 Augustus 1677. Ook de opgave van den dag klopt niet, maar zou moeten luiden „den 24e der maand." ".

[2]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1678*, vijfde boeck, folio 450 e.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

doen afkomen, waar de vrede werd hersteld. (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz 19, *Daghregister van Batavia 1677*, blz 21, 99—100, 182, 278, 320, *Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, I, blz 272—273 MAC LEOD, *De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de 17de eeuw*: Indische Gids 1905, blz 125 e.v.)

Articulen, waarop de vrede aan de **Cottatengers** staat geaccordeert te werden.[1])

Nademael se nu met onse afgesondenen, die tot twemalen door den gouverneur Poeti en de regering aldaar versogt en ontboden sijn om op **Cottatenga** te verschyn n herwaars gekomen sijn, wat dat nu eygentlijk haar versoek sy, en of sy met uyt den naam van den gemelten gouverneur Poeti en de gantse regeringe aldaar met ons willen contracteren en een vredeverbond aangaan op de navolgende conditien, als vooreerst

1

Dat van nu aan alle hostile actien, soo te water als te lande gene uytgesondert, hoe se ook mogte genaamt wesen, mitsgaders alle oneenigheden, questies en partyschappen sullen cesseren, dood ende te niet gedaan werden.

2.

Of sy d'Ed. Comp^e^ en ons als haren stadhouder niet en erkennen voor hare wettige en souveraine overigheyd, en ingevolge van dien, of sylieden niet alle 't gene sullen nakomen, doen naarkomen en promt observeren, dat wy ten gemenen beste van dese landen en principaal deser strandvolkeren, komen te ordonneren en aan te bevelen.

3.

Off sy niet beloven, sodra sy hierop den eed van getrouwigheyt hebben afgelegt, te sullen besorgen, dat de wegen alomme tot den handel, soo onder als boven **Pauw**[2]) en Cottatenga, opengesteld, en de Bovenlanders sonder eenig verlet of hinder directelijk o. indirectelijk t afkomen toegestaan werden, mitsgaders de rivier wederom te openen en sijn vorige loop weder om te laten nemen sonder die oyt weder te laten stutten, alsoo sulx

[1]) Ofschoon deze titel den indruk wekt, dat wij hier slechts met een voorstel te doen hebben, is dit stuk, blijkens het slot, toch een contract.

[2]) Pauoh, tusschen Padang en Kotta-tengah.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

noyt voordesen, selvs niet in tyden dat 't tusschen Pauw en Padang oorlog sy, gepractiseert is.

4.

Of sy niet tevreden sijn sonder eenige conniventie of 't minste tegenspreken aan ons over te leveren alle sodanige overlopers hoe se ook genaemd mogten wesen, of waar se ook souden mogen sijn, en staande dese jongste troeblen van ons tot haar overgekomen sijn.

5.

Waar of op wat plaats sylieden genegen sijn haar questie met **Padang** finalijk af te doen en te determineeren en hoedanig sy dat vermenen in 't werk te stellen.

Nota: Op Saturdag beloven sy met die van Padang op Oedjong Barrang[1]) in conferentie te treden, en versoeken dat 't poinct wegens de rivier of 't water soo lange in suspens mag blyven, ter tijd en wyle sy met die van Padang eens geworden sijn, en staan de verdere articulen ten vollen toe.

Aldus gecontracteert in rade ten hooftcomptoire **Padang**, desen 30ste Augustus 1677, door den Ed. heer commandeur en raad deser custe en de volmagten en afgesondene van den gouverneur Poeti en gesamentlyke pangelous[2]) of regenten van **Cottatenga**, die sulx te suilen nakomen en observeeren mits-gaders te doen naarcomen en observeren, bevestigt hebben met te seggen, dat de Heere God, soo sy daar iets tegen doen en 't selve niet in allen delen, als gesegt, nakomen, haar en haare valscheyd straffen moet, t welk sy dan ook met haare handteke-ning hebben becragtigt.

Onder stont en was getekent met de merken van **Radja de Sabar**, nachoda, **Bongsoe**, oom van nachoda Poeti,[3]) de naam van **Orang Besaar** in 't Maleyts schrivt de merken van **Indra Moera**, gemagtigde van den pangloe **Radja Sittia Wangsa**, van

[1]) Bedoeld is vermoedelijk Oedjoeng Karang, 7 K.M. ten Noorden van Padang aan den weg naar Kotta-tengah gelegen.

[2]) Panghoeloes of pongloes, regenten.

[3]) Nachoda is eigenlijk de stuurman van een schip, doch in de Menang-kabausche landen werd dit woord ook gebruikt als titel van een gouverneur of regent.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Goenoeng Maas, gemagtigde van **Radja Palawan**, en **Magat Maas**, gemagtigde van **Bhandara** van Cottatenga, **Magat Samporna**, gemagtigde van **Maradja Intam**, **Radja Sittia-goena**, gemagtigde van **Siry Maradja Besaar**, **Radja Indra-poeta**, gemagtigde van **Siebite-Radja**, **Patti Brassa**, gemagtigde van **Radja Miningjou**, **Mara Begantin**, gemagtigde van **Orancaja Maharadja**, **Magat Maradja**, gemachtigde van **Sultan Palawan**.

Tersyden Ons present, en was getekent **Abraham Opdam**, **Johannes Coelomby**, **G M. van Eenhuysen**, **Pieter Maanhout**, **Joan Jacob van der Hel**, secretaris

Onder stond: Quod ita factum attestor, en was getekent **Joan Jacob van der Hel**, secretaris.

CCCLXXXVIII. BANDA—KEFFING.

18 October 1677. [1])

Die van Keffing (zie *Corpus* II, blz. 82 en volgende, en *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, 1, blz. 161—168) bleven het de Compagnie voortdurend lastig maken. Een der vele pogingen, om hen tot gehoorzame onderdanen te maken, geschiedde in 1677 door den gouverneur van Banda, Cornelis van Quaelbergen of Quaalberg. Weldra zou blijken, dat ook ditmaal de rust maar van zeer tijdelijken aard was.

> Cornelis van Quaalberg, gouverneur en directeur deser eylanden **Banda** met den aancleven van dien, doet te weten.

Alsoo niet alleen wy, maar ook de vorige respective gouverneurs veelmaal metterdaad en waarheyt ondervonden hebben, hoe trouwloos de orangtayën [2]) van **Keffing** en hare consoorten haar met d'Ed. Comp.ie opregte en soo duur met eede bevestigde contracten hebben verbroken, met 's Comp.ie vyanden heymelijck correspondentie in 't wisselen van brieven gehouden, Macassaarse, Boutonse en Maleytse vaartuygen met derselver volkeren in hunne negoryen gebragt, geprotigeert en voor de Comp.e

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1679* eerste boeck, folio 106.

[2]) Zie hiervóór, noot 2 op blz. 8.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

verborgen gehouden, de verboodene vaart na Java sonder consent haar jx ondernomen, gelijk se dan noch onlangs opnieuw een vaartuyg met 4 Maleyers en een vrouw van Java op Goram en van daar op Keffing vervoert en verborgen hebben, niettegenstaande deselve door ons ernstelijck opgejst syn, over welk en andre onregelmatige bedryven wy genoegsame oorsake souden hebben de Hooge Regeringe tot Batavia tot correctie aan te soeken, edog gesien hebbende uyt de missive van gemelte orancayen door hare jurabassa patty key [1]) toegesonden dat deselve over de quade bejegeningen, aan onsen heutenand Janb inne voordesen gepleegt, [2]) grotelijx om vergiffenisse oid den, en den ontboden orancay patty Laboan [3]) herwaart te komen sig excuseert, en daerenbover de gesamentlycke orancayen van Keffing aan meergemelte jurabassa volmagt verleend hebben, om alles met ons uyt haren naam voor de Comp^e^ te verhandelen wat doenlijck en tot gerustheyd en met 's Comp^ies^ ordre overeenkomende strekken mag gelijck dan meergemelte jurabasse aan ons met solemnele eede op de Moorse wyse uyt den naam syner gesamentlyke principalen beloovt en sweert, dat se voortaan in allen delen d'Ed Komp^e^ sullen bethonen getrouwe en gehoorsame onderdanen te sullen syn hare vorige contracten, met d'Ed Comp^ie^ opgeregt, punctuelijck onderhouden en naarkomen, de verbodene vaart naar de West voor alsnog, tot nader ordre van ons, naarlaten, en specialijck op syne aankomst op Keffing met den eersten [4]) alle de orancayen te sullen doen vergaderen en serieuslyk vernemen naar de laast gemelte 4 Maleyers en een vrouw, of deselve aldaar nog in handen van orancay Killoloevoe [5]) sijn, om aan d'Ed. Comp^e^ in Banda te leveren, of des neen, deselve wederom met 't klaargelege vaartuyg van hem, Killeloevoe, van daar vervoert wesende, dat sy, orancayen sullen aannemen hem, Killeloevoe, in sodanige boete te sullen doemen, als sy oordelen op sodanig delict, voornamentlijk in de onderhandeling van dit haar soo ernstig versoek

[1]) Djoeroe bahassa tolk pattih en kaihu zijn titels voor regenten en hoofden.

[2]) Hieromtrent heb ik niets kunnen vinden.

[3]) VALENTIJN II a, *Beschryvinge van Amboina*, noemt dezen orang-kaja Taboean.

[4]) Den spoedigsten.

[5]) Dit is de naam van een negory op Keffing in *Corpus* II, blz. 186 genoemd Kelloeloeboe.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

begaan, te behoren, en 't respect van d'Ed. Comp^ie vereyscht, mits dat de beraamde boete aan de approbatie van ons, 't sy deselve te augmenteren ofte te verminderen, ofte naar bevinding van saken gehee. vry te stellen, gedifferreert sal blyven

Naar welken gepresteerden eed wy uyt den naam van d'Ed. Comp^ie ook beloven, gemelte gesamentlyke orancayen op Keetmg nevens hare ondersnorige onderdanen alle hare vorige fauten te sullen vergeten en vergeven, en voorts voor alle hare en onse vyanden te adsisteren ende beschermen, mitsgaders nadat de gedrevene revolte op Java's Oostkust weder in ruste sal gebragt syn, op haar versoek nopende 't frequenteren dier vaart sodanig letten, als na tyds gelegentheyd sullen vinden te behoren, blyvende inmiddens de vaart naar Amboina en Banda als van ouds gepermitteert, om van daar hare nodige behoefte te kunnen afhalen

Aldus gecontracteert, besloten ende door den patty key onderteyckent en op de Moorse wyse gesworen ter raatkamer van justitie in 't casteel **Nassouw,**[1], desen 18^e October 1677, ter presentie van onse expresse gecommitteerdens den Ed **Maarten Roos,** seconde persoon, **Nicolaas de Jamblinne,** heutenant, en **Joachim Bartelsz.,** raad en secretaris van d'Ed heer gouverneur

Lager stond, Gecollationeerd, accordeert, Nassouw, 13 Mei 1678. En was getekent **J. Juriaansz.,** gesworen clercq

CCCLXXXIX. JAVA—MATARAM

19—20 October 1677.[2])

De strijd in Midden- en Oost-Java nam in hevigheid toe. Eenerzijds veroverde Speelman Soerabaja en Arosbaja op Madoera, anderzijds slaagden de aanhangers van Tanoeno Djojo er in, Mataram's hoofdstad,

[1]) Het kasteel Nassau op Banda-Neira.

[2]) Het eigenlijke *Contractboek Amsterdam* III, bevat alleen de tweede acte; de eerste is eerst later overgezonden en staat in het *Supplement* der *Kamer Zeeland* R. A. Kolonaal No. 8147 blz. 25 e.v. en in het *Aanhangsel op het Contractboek Amsterdam* IV, beide acten vindt men bij De Jonge VII, blz. 163—166 en 166—169, alsmede in het *Daghregister van Batavia 1677*, blz. 365—368 en 368—371, en in de *Overgecomen brieven 1678*, 3de boeck, folio 1977 e.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Karta, te veroveren en te plunderen. Soenan Amangkoerat moest door de vlucht het leven redden, vergezeld van zijn oudsten zoon, den Adipatih Anom, trok hij in de richting van de Noordkust, om steun bij de Compagnie te zoeken, doch overleed in de nabijheid van Tegal. Adipatih Anom, zich als den wettigen opvolger beschouwende, wendde zich tot Speelman en riep diens hulp in, zoo tegen de Madoereesche en Makassaarsche troepen, als tegen zijn broeders, die hem niet zonder meer als opvolger wilden erkennen. Speelman verbond zich tot dien steun, maar stelde een aantal voorwaarden. De besprekingen, te Japara gehouden, leidden tot een tweetal overeenkomsten, die op 19 en 20 October werden onderteekend. (*Daghregister van Batavia 1677*, passim. DE JONGE, *Opkomst* VII, passim)

Acte obligatoir van den Sousouhounang Aman Courat aen d'E. Comp[i]e verleend, wegens de gedane adsistentie aen Sijn Hoogheyt en het **Mataramsche rijk** tegen de rebellen etc[a]

Wy, Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, by 't leven van onsen hooghg'eerden vader, den groten Sousouhounang van dit Javaense lant, soowel door ouderdom als door wettige geboorte eerste erfprince van het rijck, en nu naer de aflyvigheyt van hooghgemelden onsen seer waerden en Leven vader gewerd n synen successeur, waertoe hy ons in sijn leven by eygen monde heeft verkooren, verklaren by desen opene en versegelde acte voor my en myne nakomelingen, 't sy soonen, dochters, broeders of andersints, die my in dit rijck komen na te volgen, geadsisteert met myne tegenwoordige rexistenten, my absoluyt te houden en volkomen te binden, sonder eenige de alderminste exceptie of uytsonderinge, aen het contract, hetwelcke tusschen den Ed[a]we geboren heere Keey Nabey Wangsa Diepa groot-gouverneur van alle de Javaense zeehavenen, als expres daertoe door hooghgedachten onse heere vader, den grooten Sousouhounangh, gevo machtigd ende geauthoriseert, ter eenre en den heere Cornelis Speelman, ordinary Raad van India, admirael etc[a], in den name van den Ed[a] heer Joan Maatsuyker, Gouverneur-Generaal, en de heeren Raden van India, representeerende het hoogste en souvreyne gebied vanwegen de Generale Nederlantse Geoctroyeerde Oostindische Compagnie in dese landen, ter andere syde binnen dese stadt **Japara** op den 28sten February 1677 gemaeckt en gesloten is,[1]) en hetwelke ook door hoogstgenoemde onsen vader in de groote stad Mataram, by den coopman J[n] Couper vertoont wesende, en door my a s eerste

[1]) Zie hiervóór blz. 39 en volgende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

prince des rycx onder den name van Pangeran Adepatty Anom, mitsgaders door myne drie broeders, de princen Martasana, Pougar ende Zingazarie op den .... Maart [1]) volkomen g'approbeert sy, [2]) gelyk met mede op Batavia door d'Ed^e heer Gouverneur Generael ende de Raden van India hooggemelt op den 25 juny bevestigt en sulx in volkomen kragt gebragt is, belovende 't selve onverbrekelyk en getrouwelyk te onderhouden [3]) in alle syne poincten, leden en deele, niets uytgesondert. Ingevolge van dien verklaren wy ook, volgens den inhoude van het derthiende articul des voorgemelden contracts, deugdelyk en onwedersprekelyk in ander opregtigheyt aen de Generale G'octroyeerde Oostindische Compagnie schuldig te wesen eerst de somma van tweenondert en vyftig duysent Spaense realen van achten, benevens drieduysent coyangs goeden, onbedorven rys, in voldoeninge van de getrouwe adsistentie, by het voorschreven articul bedongen, en dan noch sestigduysent realen van achten voor de drie maenden, die na den laesten July op den laesten deser sullen verlopen wesen, à twintigduysent Spaense realen ter maend [4]) Want d'E. Comp^e met naergelaten heeft van den beginne aen tot nu toe alles tot onse hulpe broederlyk te presteren, wat enigermaten geschieden konde, en soo verre eenige onse vyanden gevonden quamen te werden, sulx alle de zeestranden weder onder onse gehoorsaemheyt gestelt sijn, hebbende Troenajaja [5]) sig en synen aenhang alle soo verre te landwaart ende in 't gebergte begeven, dat hy daar door het volk van d'E. Comp^e niet wel kan gevolgt werden. Dog dewyle wy met het verlaten van de groote stad Mataram ook sijn ontbloot geworden van onse gereetste middelen, contanten, goud, silver en wat dies meer sy, hetselve soo door ontrouwe als blooheyt van onse bevreesde onderdanen aen de vyanden ten besten gegeven hebbende, en derhalven onmachtig wesende onse opgemelde schuld van driehondert en thien duysent Spaense realen met drie duysent coyangs rys volgens

---

[1]) Niet ingevuld. Lees „den 17den"

[2]) Zie hiervóór blz. 45.

[3]) Hier zijn weggevallen de woorden „en te doen onderhouden". Zie het volgende contract, waarvan de aanhef volkomen gelijk is aan dit, alsmede de genoemde afdrukken bij De Jonge en in het *Dagheregister*.

[4]) Zie artikel 13 van het verdrag van 25 Februari, hiervóór blz. 44.

[5]) Er staat „Troenajada"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

beding present te voldoen, soo hebben wy echter niet willen naarlaten, volgens onse opregte genegentheyt en schuldige verpligtinge, naar ons uytterste vermogen d'E Comp^e daarvan getrouwelyk te versekeren, en derhalven boven het genoemde verband van ons geheel rijk, persoon en goederen, ook in 't particulier en speciael verbonden al onse zeehavenen langs den oever van het land, van de riviere Carowan[1]) in 't Westen, tot het uytterste eynde van 't eyland in 't Oosten toe, om jaerlyex aen de Comp^e tot afkortinge te doen betaelen alle de inkomsten van 't selve, soo van buyten als van binnen, en soo veel rys uyt het gewas door 't gantsche land, als ons van onse onderdanen toekomt. die ook haren rys behalven dien aen niemand sullen mogen verkopen als aen de Comp^e of haere ingesetenen, soo lang en soo veel als sy begeren, belovende niettemin soohaest ons eenig vermogen tot gereden voldoeninge van desen onsen achterstael[2]) mogt in handen comen, hetselve getrouwelyk aen d'E Comp^e te sullen overgeven en afleggen. En opdat dese onse obligatie van te meerder kracht mocht wesen, soo verklaren wy by desen alle de gemelde onse zeehavenen met haere inkomste ende gewassen aen de Comp^e te cederen en in eygendom te transporteren, sulx deselve, soo lange onsen agterstal duerd, maar alleen ter leen en op praecario van de Comp^e te sullen besitten. Des ten orkonde hebben dese onse obligatie met ons zegel doen zegelen en door onse presente rijcxstenden, groten en gouverneurs mede laten ondertekenen in ons hof binnen de zeestad **Japare**, desen 19^den October van den jaere 1677, synde na onse tytreekeninge den 22^n dag van de maend Saban in het jaer, tahoen[3]) Ba genaemt[4])

Onder stont het zege. van den Sousouhounang, ende daerbesyden een merk, en geschreven: Dit is gestelt door de eyge hand des Sousouhounangs, waaronder het zegel gedrukt sal werden door Adepatty **Martapoera**, wanneer het gedaen en gemaekt sal werden.

Daeronder de handtekening in het Javaens van Adepatty **Ingawangsa**, groot mantery; Adepatty **Mandaraka**, groot-

[1]) Krawang.
[2]) Meest „achtersta." achterstand. Vgl. achterstallig.
[3]) Sic! Tahoen jaar.
[4]) Schabân 1088.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mantery, Aria **Ourawan**, nu gemaekt gouverneur van Zourabaya etc^a, Tommagon **Manganonan**, secretaris, het merk gesteld by Ranga **Zitria Watsiana**, mantery, van Ranga **Tita Sjeuwa**, tweede secretaris

In margine stond Dat dese actens in 't Nederduyts, Malevts en Javaens soodanig door den Sousouhounang ende syne groten die jegenwoordig op Japare by Syn Hoogheyt syn met eygen handen en met vergenoegen syn ondertekent, verklaren wy, ondergeschrevenen, leden van den raed gesien en bygewoond te hebben Des ten oirconde hebben wy desen ter presentie van den admirael **Cornelis Speelman** tot een bewys van de oncere waerheyt ten allen overvloede als getuygen op den 19^en^ en 20^en^ October in Comp^nie^ loge op Japare A° 1677 (en was) getekent: **Saint Martin, A. van Renesse, J. A. Sloot, E. van der Schuer, Jan van Dorre, J. de Harde, P' Noordman**, secretaris, 't segel van **Wangsa Diepa**, na Adepatty **Martapoera**, gouverneur van Japare etc^a^, 't kruys van Tommagon **Zedjanapoera**, gouverneur van Cahwonge, en de handtekening in 't Javaens van Adepatty **Martalaya**, gouverneur van Taga.

CCCXC. JAVA—MATARAM.

19—20 October 1677.[1])

Deze tweede acte, op dezelfde dagen opgesteld en geteekend als de vorige, heeft een geheel eenstuidenden aanhef. Zie overigens de inleiding bij de vorige acte. De Compagnie verkrijgt hiermede uitbreiding van haar Jacatraansch territoir.um tot aan de rivier van Pamanoekan, alsmede het monopolie voor den invoer van opium en ijnwaden in geheel Mataram.

> Acte van afstant wegens de landen der oude jurisdictie des coninkrijx **Jacatra** en verdere donatiën der landen tusschen **Carwang** en **Pamenoecan** tot vergrotinge van Comp^nie^ limiten. Item octroy tot aanbreng van cleden en amphioen, ten beheve van d'Ed. Comp^nie^ aan de heere Speelman gepasseert.

Wy, Aman Courat Sirnepatty Ingalaga,[2]) by het leven van

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook by De Jonge, *Opkomst* VII, blz. 166 e.v. *Daghregister 1677*, blz. *368* e.v., en in de *Overgecomen brieven 1678*, sesde boeck, folio 1979 en volgende

[2]) Deze aanhef is volkomen gelijk aan dien van het vorige contract.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onsen hoogg'eerden vader, den groten Sousouhoenan van dit Javaanse land soowe. door ouderdom als door wettige geboorte eerste erfprince van het rijk, en nu naar de aflyvigheyd van hooggemelte onsen seer waarden en lieven vader gewerden synen successeur, waartoe hy ons in syn leven by evgen monde heeft vercoren, verc are by dese opene en versegelde acte, voor my en myne nakomelingen, 't sy sonen, dogters, broeders of andersints, die my in dit rijk komen naar te volgen geadsisteert met myne tegenwoordige rijxstenden, my absoluyt te houden en vlkon entlyk te binden, sonder eenige de a derminste exeptie of uytsonderinge, aan het contract hetwelke tusschen den Ed we geboren here Keey Nebey Wangsa Diepa. groot-gouverneur van alle de Javaanse seehavenen, als expres daartoe door hoog gedagten onsen here vader, den groten Sousouhoenam, gevol magtigt ende geauthoriseert ter eenre ende den here Cornelis Speelman, Raad-ordinary van India, admiraal etc[a] in den name van I'Ed here Joan Maatsuyker Gouverneur-Generael en de Raden van India, representerende het hoogste en souveraine gebied vanwegen de Generale Nederlandse Geoctroyeerd Oost indische Comp[ie] in dese landen ter andre zyde, binnen de zeestad **Japara** op den 28 February 1677 gemaakt en gesloten is, en hetwelke ook door hoogstgemelte onsen vader in de grote stat Mataram by den coopman Jacobus Couper verthoont wesende ende door my als eerste prince des rijx onder de naam van Pangaran Adepatty Anom, mitsgaders door myne 3 broeders, de princen Martasana, Pougar ende Singasarie op den Maart[1]) volkomen geapprobeert sy,[2]) gelyck het mede op Batavia door d'Ed. heer Gouverneur-Generaal en de heeren Raden van India hooggemelt op den 25 Juny bevestigt en sulx in volkome kragt gebragt is. belovende hetselve onverbrekelyck ende g'trouwelyck te onderhouden en te doen onderhouden in alle syne poincten, leden en delen niets uytgesondert Ingevolge van dien sy daardoor den desen een ygelyk bekent,[3]), dat door hoogstgemelte onsen afgestorven heer vader a ten tyde dat de heer Rykloff van Goens in den jare 1652 vanwegen d'Ed Comp[a] in de stadt Mataram was, om onsen heer te begroeten

[1]) Niet ingevuld! Lees „den 17den"

[2]) Zie hiervóór, blz 45.

[3]) De Jonge heeft „Ingevolge van dien zy dan door dese een ygelyck openlijck bekent" Zoo ook in het *Daghregister*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

by monde afstant gedaan zy van alle pretentien, die tevoren gemaakt en gesustineert was op de Batavise of van outs Jacatrase jurisdictie en limite, begrepen tusschen de rivere Ontong Java in 't Westen en Carrawang in 't Oosten,[1]) en 't welke in den voorschreven contracte met 't 3e articul is vernieuwt ende becragtigt, alsoo hetselve door de Comp^e met den swaarde geconquestreert en in eygendom beseten is en verclare derhalven by dese nog andermaal dat wy of memant van de onse daarop het alderminste hebben te pretenderen, maar dattet des Comp^ies onwedersprekelyke eygendom is van de stranden deser Javaanse zee tot aan den oever van de groote Zuydzee, tusschen beyde de opgenoemde rivieren doorgaande, ordonnerende ende bevelende mits desen aan alle gouverneurs, mindere bevelhebbers en gemene onderdanen, die haar metterwoon in de voorschreven landen en limiten nog mogten ondhouden en genegen wesen metterwoon daarin te verblyven d'Ed Comp^ie als haren wettigen souverainen here als gehoorsame dienaren te erkennen en te gehoorsamen, want wy deselve alle by desen ontslaan en vrystellen van alle onderdanigheyd, die se ons tot nog toe hebben toegedragen, des sal het evenwel yegelyck vrystaan, die niet gesint mogten wesen daar te blyven wonen, en liever onder onse gehoorsaamheyd haar wil en ondhouden haarselven te mogen onttrekken binnen den tijd van een jaar na de publicatie van dese, dat de Ed heer Gouverneur Generael ende d'Ed heren Raden van India vry staat te laten geschieden als het haar goeddunken en believen sal, en waartoe ik, des noots en gerequireert werde,[2]) belove sonder uytstel te verlenen myne expresse gecommitteerde, om de publicatie by te wonen, en dese onse gedane afstand openlyck te vercondigen

Ende alsoo wy[3]) ons en al de onse boven alle de verpligtingen, by een contracte uytgedrukt, nog ten alderhoogsten aan d'Ed Komp^ie verschuldigt en verbonden houden voor de so getrouwe vaderlyke bystand en adsistentie, die ons door d'Ed heer Gouverneur-Generaal ende Raden van India met sooveel schepen en volk onder het gesag van opgemelte heer admiraal Speelman, en te voren, tegens onse trouwlose vyanden en

[1]) De Tji Sadane en de Tji Taroem. Zie De Jonge VI, blz. XLVII e.v.
[2]) De Jonge heeft: „werdende", evenals het *Daghregister*.
[3]) Het *Contractboek* heeft de verschrijving by

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

rebellen is bewesen soo verclaren wy uyt een vrye onbedwonge wille tot een genereuse en liberale erkentenisse en om daarmet naar ons presente uyterste vermogen onse schuldige dankbaarheyd te bewysen voor nu en altoos naar desen onveranderlijk en onverbrekelijk aan d'Ed Komp^a^ te schenken, tot vergrotinge van Comp^a^ ofte de voorschreven oude Jacatrase, nu[1]) nieuwe Bataviase jurisdictie en limiten, van de riviere Carawang Oostwaart tot de riviere van **Pamanoekan** toe, en dat meede dwars[2]) over het land doorgaande tot aan de Zuydzee, met alle de eygendom en vryheyt en authoriteyt als hierboven van de oude jurisdictie ende onse onderdanen gesproken staat, dat ook al met eene gepubliceert en verkondigt sal konnen en mogen werden, ten bywesen en door onsen gecommitteerden, soo die, als gesegt, daartoe komen gerequireert te werden, verclarende van nu aan daarop mede gene de minste pretentie meer te hebben of te houden, maar deselve alle aan de Comp^a^ te cederen en over te geven by desen, synde daarenboven onse expresse intentie en begeerte, dat alle de vremdelingen, soo Macassaren, Maleyers, Baleyers, Chinesen, Moren etc^a^, welke voor desen al toegelaten syn in ons land te wonen en nog na desen met toestemminge van de Comp^a^ daarin sullen toegelaten werden, altyd sullen sorteren en staan onder het gebied en de discipline van de Comp^a^, onvermindert dat het ook sullen blyven onse onderdanen, en dat om onse natuurlyke Javaanse onderdanen te beter van derselver overlast bevryd te houden, waar benevens wy ook de voorschreven Komp^a^ vereren, octrojeren en vergunnen mits desen, alleen en met uytsluytinge van alle andre natiê, wie se ook syn mogten, Europees of Indianen, den aanbreng en vercoop van alle sorteringe Cormandelse Souratse, Bengaalse of Persiaanse witte, geverwde of geschilderde doeken, gene uytgesondert ende amphioen, in ons rijk en landen, belastende en bevelende aan alle onse gouverneurs en stadhouders, onder ons gebied en gehoorsaamheyd staande, voor namentlijk in de zeehavens, aan niemandt als alleen aan d'Ed Comp^a^, of die door een bekent merkteken, daartoe te maken tonen door deselve gelicentieert te syn, toe te laten of te vergunnen den aanbreng en vercoop van alsodanige goederen, als

[1]) Dit „nu" ontbreekt in het *Contractboek*
[2]) Er staat dwas

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hierboven gementioneerd staen gelijck wy ook wel expres begeren en bevelen, dat onse onderdanen, cleen of groot, van nymand [1]) eenige diergelyke goederen sullen mogen copen, dragen of gebruyken, als alleen van de Comp^e, of die door deselve, als gesegt, daartoe gelicentieert syn. alsmeede dat onse gemelte onderdanen, die gewoon syn haarselven met de vaert te ernееren, [2]) gene sulke cleeden of amphioen van buyten sullen mogen inbrengen, als die zy tot Batavia of in andre Comp^es forten en steden, als Malacca etc^a, sullen bewysen te hebben ingekogt, en dit alles op peene van deportement van sodanig gouverneur, als contrarie dese sal hebben gedaan, en confiscatie van de cleeden of amphioen, die onse onderdanen komen aan te brengen, tot onse profyt, alsoo de Comp^e daarvan niet begeert, sullende ook alle andre natiën in deselve breuke van confiscatie vervallen, indien sy tegens den inhoude deses tersluyk of andre bedeckte wegen eenige van de voorschreven goederen inbrengen, deselve geattrappeert komen te werde: want wy dat alles met onse rijxstenden ten goede van ons land, rijk en onderdanen soodanig verstaen en begeren.

Tot welcx becragtinge wy hetselve met ons grootsegel versegelt en de stenden met eygen handen het daarnevens ondertekent hebben, in 't oud hof binnen de zeestad **Japara** desen 19 en 20^e October van den jare 1677, synde naar onse rekeninge den 22^e dag van de maand Sabat in den jare, Columba genaemt. [3])

Was ondertekent met een (merk) gestelt door de eygen hand des Sousouhoenangs, waar benevens geschreven staet: Dat is gestelt door de eygen hand des **Sousouhoenangs**, waaronder het sege. gedruckt sal werden door Adepatty **Martapoera**, wanneer het gedaan of gemaekt sal wesen. Voorts met Javaanse letteren nog ondertekent de namen van Adepatty **Ingawangsa**, groot mantry, Adepatty **Mandaraka**, groot-mantry, Arta **Ourawang**, nu gemaekt gouverneur van Sourabaya, Tommagon **Maganonang**, secretaris.

Volgt daerop een ledige plaats, om daar in te voegen de

---

[1]) De copie in het *Contractboek* heeft hier abusivelijk „ymand"

[2]) De copiïst maakte hiervan „errineren"

[3]) Lees „van de maand Saban, in den jare, Tahoen Ba genaemt", dat is Schaban 1088

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

namen van eenige absente heeren, en vervolgens (een merk) gestelt by Ranga **Sitsia Watmana,** mantry, de naam in 't Javaans van Ranga **Tita Sua,** tweede secretaris, dan voorts een sege [1]) in roden lack, en daarbenevens gestelt het sege van **Wangsa Diepa,** nu Adepatty **Martapoura,** gouverneur van Japara etc^a^, het cruis van Tommagon **Sietjanapoura,** gouverneur van Calowongen, [2]) de naam in 't Javaans van Adepatty **Martalaya,** gouverneur van Tagal, etc^a^

Ter syden staat geschreven, Dat dese actens in 't Nederduyts, Maleyts en Javaans soodanig door den Sousouhoenang ende syne groten, die tegenwoordig op Japara by Syn Hoogheyd. syn, met eygen handen en met vergenoegen syn ondertekent verclaren wy, ondergeschreven leden van den raad, gesien ende bygewoont te hebben. Des ten oirkonde hebben wy desen ter presentie van den admiraal **Cornelis Speelman** tot een bewys van de cincere waarheyt ten allen overvloede als getuygen ondertekent, op den 19^en^ en 20^e^ October, in Comp^ies^ logie op **Japara,** a^o^ 1677. En was daaronder getekent **Saint Martin, Ad. van Renesse, Jan Albert Sloot, E^t^ van der Schuur, Jan van Dorre, J. de Harde** en **Pieter Noortman,** raad en secretaris.

Onder stond: Gecollationeerd en accordeert, Japara ady 21 October a^o^ 1677, was getekent **Pieter Noortman,** raad en secretaris.

CCCXCI. JAVA—MATARAM.

29 October 1677. [3])

Hoewel dit volgende stuk den titel draagt van „verzoekschrift", behoort het toch een plaats in te nemen in de rij van overeenkomsten in deze jaren aangegaan tusschen de Compagnie en Mataram.

Nadat Speelman de beide verdragen van 19/20 October verkregen had, drong de Soesoehoenan er sterk op aan, dat de admiraal persoonlyk met hem naar Mataram zou gaan, om de broeders van den jongen vorst te bewegen, hun oppositie tegen hem op te geven. Tevens verlangde hij wraak te nemen op Taroeno Djojo, die zich met de geroofde Matarasche

[1]) Dit heeft de copiïst verhaspeld tot „den voorsten segel"

[2]) Versta Kalwongo

[3]) Uit het *Contractboek.* Ook in het *Daghregister van Batavia, 1677* blz 191—392 en in de *Overgecomen brieven 1685,* elfde boeck, folio 2194.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schatten in Kedirі bevond. In onderstaand verzoekschrift biedt hij enkele tegenprestaties aan, om Speelman tot inwilliging zyner wenschen te bewegen.

> Translaat van het nader versoekschrift, vanwegen Sijn Hoogheyd, den Sousouhoenam Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, aan Sijn Ed.[1]) door syne gecommitteerden, de heren adepatty Martapoura, gouverneur van Japara etc^a, adepatty Mandaraka, minister van staat, adepatty Martalaya, gouverneur van Tagal, etc^a, aria Ourawan, gouverneur van Sourabaya etc^a, en tommagon Manganonan, secretaris van staat, den 29ste October 's naarmiddags, naardat Sijn Hoogheyd voor de middag deselve sijn versoeken in persoon binnen de logie was komen recommanderen, in de Javaanse en Maleytse tale beyde by hem selve ende de voorschreven ministers als andre getekent, doen overgeven en by Sijn Ed. in 't Hollands overgeset

Dit is 't gene dwen sone, den Sousouhoenan Aman Courat Sinnepatty Ingalaga aan sijn vader, den admirael Cornelis Speelman, te versoeken heeft, eerst

Dat mynen optogt na de Mattaram hoe eer hoe liever synen voortgang mogt nemen, nevens myn vader, den admirael, in persoon, met sooveel volk, als hy selve daartoe nodig sal oordelen, hoe meer hoe beter

Wanneer ik in de Mattaram sal gekomen sijn en, by maniere van spreken, ingevalle myne broeders haar genegen toonden met my te vereenigen en my als coning te verheffen, om alsoo myne bevelen in der billikheyt te gehoorsamen, soo ik dan haarluyden eenig ongelijk quame aan te doen, of deselve bederven wilde, dan is myn begeren, dat d'Ed Comp^le my den aldermindsten bystand niet bewyse, maar soo syluyden haar tegen my selvs quamen aan te stellen, en my niet en wilden erkennen, dan is myn versoek en beede, dat d'Ed Comp^le my haar hulpe believe te bewysen.

Wat myne schuld aangaat, die ik ten bedrage van driehondert

[1]) Cornelis Speelman.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

thien duysent Spaanse realen,[1]) en drieduysent cojangs rijs aan de Comp^ie^ ten agteren sta. volgens den inhout van mijn obligatie,[2]) daarvan laat ik de voldoeninge mijn steedehouders over alle myne zeehavenen aanbevolen, met namen vader[3]) adepatty Martapoura, gouverneur van Japara etc^a^ ende adepatty Martalaya, gouverneur van Tagal etc^a^, om hetselve ten alderspoedigsten, en soodra het mogelijk sal wesen, by te brengen, dog wanneer ik binnen de Mataram in mijn vaders plaatse hersteld sal wesen, met myne manterijs en alle myne onderdanen dan sal ik, volgens het accoord van mijn vader meede met nalaten alle mogelyke hulpe by te brengen, om voorschreven mijn schuld, soohaast het maar eenigsints geschieden kan, aan de Comp^ie^ te voldoen.

Voorts, indien Troenadjaja sig na het gebergte quame te begeven, of elders, daar de Comp^ie^ met haar volck hem niet bequamelijk konde navolgen, soo sal hy door mijn eygen volk nagejaagt en opgesogt werden, sonder dat Comp^ies^ volk haar daarmede heev't te vermoeyen, als deselve maar medetrekken soo verre als de wegen bequaam sijn: dog soo Troenadjaja nog ergens in eenige negory mogt te vinden wesen, alwaer de Comp^ie^ met haar volk sonder ongemack hem begaan konde, dan verzoek ik, dat mijn vader my tegen denselve believe te adsisteren.

De middelen, welke de Sampanders[4]) in de Mattaram gevonden en naar **Cadiery** aan Troenadjaja gebragt hebben,[5]) deselve versoek ik te mogen hebben ingevalle Cadiery komt

[1]) Zie hiervóór, blz. 72. De schuld bestond uit 250000 realen oorlogskosten, vermeerderd met 20000 realen voor elke maand, welke de oorlog langer zou duren dan ultimo Juli 1677.

[2]) Hiermede wordt de eerste acte van 19/20 October bedoeld, in den titel geheeten „acte-obligatoir".

[3]) Men is op het eerste gezicht geneigd dit „vader" te houden voor een verschrijving van „raden", maar uit verschillende stukken blijkt, dat de jonge Soesoehoenan den ouden vrouwen Martapoera herhaaldelijk als „vader" aanspreekt. Zie ook beneden het contract van 15 Januari 1678, waar hij hem „onsen getrouwen vader" noemt.

[4]) De Madoereezen, aanhangers van Troeno-d,ojo, zoo genoemd naar Sampang, aan de Zuidkust van Madoera.

[5]) De opstandelingen hadden Mataram's hoofdstad Karta genomen en geplunderd, en vervolgens de rijke buit overgebracht naar Kediri, de residentie van Taroeno Djojo.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vermeestert te werden, sodanige goederen of gelden als het dan wesen mogte; of soo cram Glisson [1]) deselve met de verovering van Cadiery in handen en in sijn magt gekregen mogte hebben, dan egter versoek ik, dat se my door hulpe van de Comp^e^ gewerde moge; want de Macassaren staan onder de Comp^e^, daar ik my niet meer met en bemoeye; want onder die gelden en goederen sijn mede begrepen de tweehonderd vijftig duysend realen, voor de Comp^e^ in het contract bedongen, met nog 50 duyzend realen, die boven deselve tot guastos [2]) daar by gedaan waren, te samen 300 duysent realen, en dewelke al gereet gemaekt waren om aan de Comp^e^ of aan den admirael te geven, doen de stad Mattaram verovert en verwoest is geworden en wanneer deselve mede naar Cadiery vervoerd sijn En daarom te meer is myn serieus versoek, dat deselve dan niet geplonderd mogten werden Maar wat aangaat de middelen en goederen van de Sampanders of van 't Cadierise volk, die geev' ik by verovering aan de Comp^e^ of aan myn vader t' enen mael ten besten

Wat aangaat het senden van myne gecommitteerde naar Carrawan en Pamanoekan, [3]) dat aangaat ik mede myne stedehouders adepatty Martapoura en adepatty Mandaraka aanbevolen, met ordre deselve gereet te houden tegen dat se de Comp^e^, of myn vader, den admirael, sal begeren of laten eysgen om derwaarts mede te gaan.

Voorts wat aangaat de cost of 't onderhoud van Comp^es^ volk hier op Japara, tot Sourabaya en elders, waar het wesen mogt, of van degene, dewelke met my gaan om den vyand te vervolgen, dat alles blijvt tot mynen laste, sonder dat de Comp^e^ daartoe eenige costen behoeve te doen, als sijnde t' mynen laste, gelijk billik is, en by den inhoude van 't contract ook bedongen staat

In margine ter syden 't hooft deses stond hieronder vervolgens staande tekeningen, gesteld .[4]) by de **Soehouhoenan,**

---

[1]) De aanvoerder der Makassaren, die met Taroeno Djojo samenwerkten
[2]) Onkosten.
[3]) In verband met den afstand aan de Compagnie van al het land tusschen de rivieren van Krawang en Pamanoekan. Zie hiervóór, blz. 74 e.v
[4]) Op de plaats van de stippeltjes stonden Javaansche letterteekens.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

adepatty **Martapoera**; voorts met Javaanse letteren adepatty **Martalaya**, adepatty **Mandaraka**, arta **Ourawan**, tommagon **Manganonan**, ranga **Titasteuwa**, kiey **Nitynagara**.

CCCXCII. MOLUKKEN—SANGGIR-EILANDEN.

3 November—20 December 1677. [1])

In 1672 verschenen de Spanjaarden wederom in den Archipel, toen zij, op verzoek van den koning van Siauw bereid ig op dat eiland legden waar reeds geruimen tijd een tweetal Spaansche „papen" met succes werkzaam was. De president der Molukken, Cornelis Francx, hield in 1673 op Menado een bespreking met den Spaanschen kapitein, die hr evenwel met beweger kon het eiland, dat steeds onder opperhoogheid van Ternate had gestaan, te ontruimen. Wel kwam men overeen, gezien de vriendschappelijke verhoud ng van Spanje en de Republiek in Europa, niet tot vijandelijkheden over te gaan, maar de beslissing der regeeringen af te wachten. Zoo bleef de toestand ongewijzigd, tot de gouverneur op Ternate in 1676 de bewijzen kreeg, dat de Spanjaarden ook op Groot-Sanggir invloed trachtten te verkrijgen, en dat door hun stoken de vorstjes van dat eiland al in twee kampen waren verdeeld. Na de rust op Ternate te hebben hersteld, trok Padbrugge met een kleine expeditie naar Noord-Celebes en de Sanggir eilanden (16 Augustus—23 December 1677). Aan deze onderneming nam ook sultan Amsterdam, die persoonlijke grieven tegen den vorst van Siauw had, deel. Bij laatstgenoemd eiland gekomen, liet Padbrugge de Spanjaarden weten, dat de sultan van Ternate een rekening met den koning van Siauw had te vereffenen, maar dat de Hollanders zich neutraal zouden houden en dat hij hetzelfde van de Spanjaarden verwachtte. Inderdaad hield Padbrugge zich gedurende den geheele strijd afzijdig, maar de Spanjaarden beschoten de Ternatanen heftig. Terwijl deze strijd in vollen gang was, sloot Padbrugge den 3den November een verdrag met den vorst van Taboekan, op Groot-Sanggir, tot welke overeenkomst later ook de andere hoofden van dit eiland toetraden (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 43—45 en de daar genoemde literatuur. ROSIDE VAN DER AA, *De Vermeestering van Siauw*, en van denzelfde *Het journaal van Padbrugge's reis naar Noord-Celebes en de Noorder-eilanden*, beide in Bijdragen Koninklijk Instituut. 1867).

> Verbondt en voorwaerden, aengegaen, vastgesteldt ende beslooten tusschen den gouverneur der Molucos, Robbertus Padtbrugge, in name en vanwegen den Eed. heere Gouverneur-Generael Joan Maet-

[1]) Uit het *Daghregister van Padbrugge* op het Rijksarchief, kolonaal 1226. Ook in *Bijdragen Koninklijk Instituut, 1867, blz.* 332—335

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

suyker, en de E.E. heeren Raaden van India, representerende de Generale Nederlandsche G'octroyeerde Oostindische Compagnie en Staet der Vereenigde Nederlanden in India ter eenre,

Ende Zijn Hoogheyt Francisco Macarompo, coning van **Tabouccan** ende zyne rijxgrooten ter andere zyde, benevens nog andere coningen en rijxgrooten, die, op dezelve condtiën mede zullende ingelaten werden, dese mede sullen onderteekenen

Alzoo den coning van **Taboukan** ende zyne rijxgrooten oordeelen, dat ten tyde van den heer gouverneur Wouter Seroy [1]) onder de E. Comp^e^ zijn aengenomen ende geraekt, ende niet dan goede ende nauwe vrundschap met de Ternataënsche koningen hebben onderhouden, ook niet gereghtelijk daeronder en behoorden, 't welk nogtans van tijdt tot tijdt zoo verre gekomen was, dat als onderdanen daeraf zijn aengezien ende gereekendt, ende sigzelven naer de gelegentheyt des tijdts hebben moeten voegen en schikken, van de noodt een deughdt maekende, als niet wel anders kunnende, dogh naderhandt — niet door den koning-Amsterdam, denwelken in alles onschuldig kennen, maer door deszelfs quade dienaeren raedt den Taboukans koning zigh naer zijn meeninge gevoeligh in 't by sonder omtrent syn dogter beleedight aghte, ende hierdoor, als andere redenen, het Ternataensche jock van syn hals traghten te werpen, zoo is hy goedertierentlijk en edelmoedig door den koning van Ternaten zelfs vry gekendt, ontslagen, ende ten volle met zijn landt en volk aen d'E. Comp^e^, by brieff en zegel van den 17^en^ October verleeden, overgelaten, [2]) zoodat, bevoorens met den gouverneur der Molucco's, in name als in 't hooft dezer, aen te gaen eenige voorwaerde ofte bedingh, den koningh afleght, zoomede alle zyne rijxgrooten, alle het regt en eygendom, dat zy voorheenen hadden off moghten gehadt hebben op de landen en volkeren van Taboukan, en onder hun gebiedt

[1]) Wouter Seroyen was van 1642 tot 1648 gouverneur der Molukken geweest Van een aannemmg van Taboekan onder bescherming van de Compagnie door Seroyen heb ik niets kunnen vinden. Volgens Padbrugge's *„Bericht" van 1682* „munten dese Taboeckanse onderdanen in ongehoorsaemheyt, moetwil en ongebondentheyt boven allen uyt"

[2]) Zie ook het *Daghregister van Batavia, 1678*, blz. 145.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

staende, voor hun en hunne naerkomelinge, eeuwigh en erflijk, latende het in zijn geheel aen de E Comp^e^ over, onaengezien den staetsregel van de naerkomelingen en erfgenamen van 't rijk, en 't reght, daerover niet naerdeeligh te kunnen sijn, niet wetende nogh verstaende, dat dese regel voor het toekomende òff hun òff hunne erfgenaemen zal gelden, alzoo, niemandt dan Godt almagtigh onderworpen, oordeelen gereghtigt te zijn hunne magt naer welgevallen te mogen en kunnen gebruyken en over te laten aen die sij willen, en sulx tot den welstandt des rijcx te behooren.

Hierop tot voorwaerde tredende.

1

Eerstelijk zoo verklaerdt den gouverneur, in name alsvooren en mitsdesen den koning ende syne rixgrooten het rijk van Taboukan als een leen van d'E Comp^ie^ weder te geven, over te laten ende te gunnen, om 't zelvig zoodanig alsvooren te bestieren en righten, aghtervolgens hunne wetten ende gewoontens, onvermindert yders reght in 't byzonder, zullende eenlijk by versterff off plaetsruyminge der koninge 't leen geheft [1]) werden van diegeene, die alsdan op 't goedtvinden van d'E Comp^ie^ in deszelfs overledene of andersints ontslagene plaets tot koning zal wezen aengesteldt, ende dat ter plaetze, daer alsdan de oppergezagnebber der E. Comp^e^ in de Moluccos zal zijn.

2.

En zal geen koning bevestight nogh wettigh gekeurt werden, dan die zoodanig en op 't goetvinden van de E Comp^e^ de behoorlyke teekenen, kragt en aenzien zal hebben erlanght en 't leen geheft.

3.

Nogh zal ook geen koning, zoodanig aengesteldt, door ymandt ter wereldt, 't zy onder wat voorgeven het ook wezen mogte, vermogen aff- en een ander in deszelfs plaets gezet werden, dan op 't goedtvinden en ter ordre der E. Comp^ie^.

[1]) Een leen heffen is een leen ontvangen, aanvaarden. Zie VERDAM in voce heffen en DE BLÉCOURT, *Kort Begrip van het Oud-Vaderlandsch Burgerlijk Recht*, blz. 118, waar wordt gesproken van „leenverheffing"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4.

Gelijck ook nôgh door den koning, nôgh door ymandt anders, of goegoegoe [1]) of capiteyn-lauwdt, [2]) of hoecum [3]) en zal vermogen affgezeth, ende een ander of andere in deszelfs of derzelver plaetze gestedt te werden, dan met voorgaende kennisse bewilliginge en toestemminge der E. Comp.e

5

Geen andere dan de Gereformeerde Christelyke godtsdienst soodanig die in de Neder landsche kerke, agntervolgens d'a gemeene kerkevergaderinge, gehouden tot Dordreght, ende vast gestedt in den jare 1619, werdt geleerdt, belooft den konigh ende zyne rijxgrooten in zijn rijk van Taboukan te zullen dulden, maer dat aenstondts alle paternosters, crucifixen en beelden, zoo der mogten wezen, met andere teekens van affgodendienst, afgeeydt, verbrandt ende aen een kant gehoopen zullen werden, beloovende verders alle predicanten, school- en leermeesters, die er nu off hiernamaels geplaetst zullen werden, off alhier verschynen, 't zy tot onderwyzen, onderzoekinge in de leere en over school en kerken te doen, off anders, minneijk en vrundelijk te zullen be egenen, dezelve alle hulp en bystandt in hun heylygh werk tot bevorderinge der ware Christelyke godtsdienst te doen, ende yder naer zijn staet en waerdigheyt in eer en aenzien te houden en doen houden

6.

Om 't welk te beter te kunnen naerkomen en aghtervolgen, zoo en zal hy, koning, nogte zyne rijxgrooten, niet toelaten dat alhier op Tabouccan, of elders onder zijn gebiedt, eenige papen, priesters, schoolmeesters of eeken der Roomsche kerken ergens indringen, zigh ter neder stellen ofte onthouden, maer zal die affwyzen, 't landt ontzeggen, ofte by wederstrevigheyt met geweldt daaruyt jagen ende doen jagen, of wel zoodanig[e] als ontroerders der gemeene rust openbaerlijk straffen

7

Ook beloofdt gemelte koning ende zyne rijxgrooten, geen

[1]) Djogoegoe of rijkshestuurder
[2]) Capitan-laoet, admiraal.
[3]) Hoekoem, opperste kamponghoofd, ook vertaald door volkshoofd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Europiaeuen, 't zy Spanjaerts, Portugeesen, Francen, Engelsen Deenen, Sweeden, off hoedanig ende vanwaer die zouden mogen zijn, nogh ook geenige vlugtelinge ende uytgeweekene Macca saren, off eenige andere vyanden van d'E. Comp°, hoedanig die ook wezen mogen, in zijn landt te ontfangen off aen landt te veelen, maer aff- ende naer Ma eye, naer diegeene, die in der tijdt 't gezagh van d'E. Comp° heeft, te wyzen, ook gewe delijk, zoo het de noodt vereyscht ende ymandt tegens dank stant grypen wilde, uyt zijn gebiedt te dryven.

8.

Zullende zigh allezints en overal thoonen vrunden van 's Comp'ee vrunden, en vyanden van 's Comp'ee vyanden te zyn; ook tot zoodanige togten of oorlogen nevens andere bondtgenoten d'E. Comp'e ten dienste te zyn, a s buyten gevaer van hunne landen en naer billijkheyt zal kunnen geschieden waervoor[1]) d'E. Comp° in alle voorvallende ongelegentheden en ongemakken dezelve getrouwelijk ende naer vermogen zal helpen en zoeken te redden, voor zooveel alsdan de noodt ende tijdt zullen vereyschen.

9.

Belooft ende neempt den coning ende zyne rijxgrooten [aen], aenstonds alle de nagel en andere speceryboomen, zoo die in Taboukan of derzelver onderhoorige landen mogten wezen, aen te wyzen ende te doen aenwyzen, om al e uytgeroeydt en onder de voet gehakt te werden, zonder datter oyt of oyt weder andere zullen mogen aengequeekt, maer alle, die'er nogh naer mogte gevonden werden, verdelgdt ende vermeldt werden.

10.

Geen oorlogh nogh geen vreede, 't zy met wien het ook wezen mogte, en zullen den koning van Taboukan, nogte zyne rijxgrooten, vermogen aen te gaen nogte beginnen, zonder alvoorens van d'E. Comp'e daertoe te hebben verloff en toestemminge, dogh door andere aengetast, hunne.fs verweeren moeten, zonder verders yets t'ondernemen, ter tijdt en wyle den gouverneur in Maleve[2]) daer kennisse aff heeft.

[1]) Er staat waerdoor.
[2]) Malajoe, de residentie van den gouverneur der Molukken.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

11

Byaldien 'er eenige verschillen onder de bondtgenoten, ofte wel onder den koning ende zyne rijxgrooten, ontstonden, daerinne zal wederzijdtsch niet gedaen worden dan goede aenteekeninge gehouden, om naer billijkheyt door de gouverneur, ofte zyne gecommitteerdens, benevens gecommitteerdens van parthyen, gehoordt, onderzoght en beslist te werden in der minne ofte naer regt en billijkheyt.

12

Zoo het eghter mindere en geringer zaeken waren, die door de bondtgenoten onder elkanderen konden bygeleydt ende vereffendt werden, kan zulx gevoeglijk geschieden door keur wederzijdtsch van scheydtsheeren, die parthyen niet verdaght en zyn, en naem hebben van eer-, trouw- en vreedelievende mannen te zyn, door welke wyze veel kleene beginselen tot grooter onheylen anders een wegh banende, kunnen geweert en in hun geboorte gesmoort werden.

13

En blyven den koning van Taboukan ende zyne rijxgrooten verplight, ymandt der bondtgenooten in ongelegentheyt zijnde of aengerandt werdende door ymandt van buyten by te staen ende alle mogelyke hu pe toe te voegen, gelijk de bondtgenooten ook verpligt zijn den koning van Taboukan en zyne rijxgrooten landt en luyden, in diergelyke geval te helpen ende by te staen, zooveel als hun mogelijk zal zijn, aghtervolgens het algemeene besluyt, in den jaare 1670 genomen ten overstaen van den commandant der **Manado,** Jochum Sipman en Ternataensche hoeccum sengadje [2])

Onder stondt. Aldus gedaen en vastgesteldt in 't rijk van **Taboekan,** in des konings hoff, den 3de November a° 1677, en was geteekent, **Francisco Maccarompo,** [2]) **Ouwala,** goegoegoe, capitain-lauwt **Gagibo, Jan de Almassa,** hoeccum capitain **Gengam** en sengadie **Palacaeo.**

---

[1]) Zie STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 42, GODEE MOLSBERGEN, *Geschiedenis van de Minahassa*, blz. 27 en volgende, *Daghregister van Batavia, 1670/1671*, blz. 168—170. Sengadje, districtshoofd.

[2]) Er staat Macca ampo.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Terzyden stondt 's Comp^ies zege., in rooden lakke gedrukt, waeronder geteekent **Robbertus Padtbrugge.**

Lager stondt Ons present, en was geteekent **Sacharias Kaheyn,** v d m [1]) **Enrique Cors** ende **Paulus Harxe,** clercq

Welke voorenstaende artikulen ook aengenomen zyn by den koning en ryxgrooten van **Taroena** tot teyken van dien dezelve met eygen handtteykeninge hebbende bekragtigt.

Onder stond en was geteekent [2]) **Don Martin Tatandam, Fransisco,** goegoegoe, en **Mateo,** hoeccum

In margine stondt 's Compagnies zegel, in roode lakke gedrukt, en geteekent **Robbertus Padtbrugge.**

Lager stondt Ons present en was geteekent **Enrique Cors** en **Paulus Harxe,** clercq

Gelyk ook in manier en alsvooren d'zelvige poincten aenvaerd den koning en ryxgrooten van **Candhaer,** ende dierhalven ook geteekent by **Datoe Boysa,** koning **Wanka,** goegoegoe, **Tanapia,** hoeccum, **Anthony van Voorst,** [3]) cappitain lauwt, en **Papis,** capitain.

Terzyden stondt 's Comp^ies zegel, in rooden lakke gedrukt, en geteekent **Robbertus Padtbrugge.**

Lager stondt Ons present en was geteekent **Enrique Cors** en **Paulus Harxe,** clercq.

Zoo mede deden des konings voogden en grooten van **Tagulanda,** en was geteekent: **Jacobus Tontoeo,** goegoegoe, **Joan Hofman Batansoeko,** dito, **Cornelis Franx,** [3]) capitain-lauwdt, **Petrus Casaheyn,** [3]) hoeccum, **Claes Papene,** dito, sengadje van Menangu, en **Pedro Macasa,** dito.

Terzyden stondt 's Comp^ies zegel in rooden lakke gedrukt, en was geteekent: **Robbertus Padtbrugge.**

---

[1]) Verbi divini minister

[2]) Dit en de volgende akkoordverklaringen met het voorgaande verdrag zijn niet gedateerd, maar zijn op denzelfden dag geteekend, behalve de laatste, met Tagoelanda, die van 20 December dateert

[3]) Het was bij vele inheemschen gebruikelijk, de namen van bekende personen of plaatsen aan te nemen men denke aan sultan Amsterdam. Hier zijn verschillende waardigheidsbekleeders genoemd naar Anthony van Voorst, die van 1662 tot 1667 gouverneur der Molukken was, naar den hierboven reeds genoemden Cornelis Francx en naar Ds. Zacharias Caheyn.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Lager stondt Ons present en was geteekent **Cornelis Ringerijk, Hendrik Muche** en **Paulus Harxe,** clercq

---

CCCXCIII. MOLUKKEN—SIAUW. (SIAOE)

8 November 1677. [1])

De Ternataanen slaagden er in, zich van Siauw meester te maken, waarop sultan-Amsterdam en zijn bondgenooten het volgende contract met den koning van Siauw sloten. Naar de letter had dus de Compagnie met deze overeenkomst niets te maken, maar het was de bedoeling, zooals ook het volgende contract bewijst, dat sultan-Amsterdam zijn nieuw verkregen rechten aan de Compagnie zou overdragen

Articulen en conditiën, waarby Hunne Hooghedens, den koning Amsterdam van **Ternaten,** coning van **Taroena,** koning van **Boelang,** en koning van **Candipang** [2]) de vreede vergunnen aan de hooggeboore vorst en here Francisco Batahe, [3]) coning van **Chiauw,** en syne rijxgroten, sijnde niet aangeroert de pretentiën van **Taboekan** en **Taywila** [4]) alsoo de koningen niet tegenwoordig waren

1.

De koning van **Chiauw** en syne rijxgroten beloven aan de koning van **Ternaten** tot een boete en breuke van syne misdryven, omtrent Ternaten gepleegt, [5])

500 stux porcelynen
50 „ houwers [6])
50 „ speelbekkens [7])
50 „ musquets

---

[1]) Uit het *Contractboek.* Ook in het *Dagregister van Padbrugge's reis* Rijksarchief, koloniaal no 1226, op 8 November en bij Robide van der Aa in *Bydragen Koninklijk Instituut, 1867,* blz. 300—302.

[2]) Taroena was een rijkje op Groot-Sanggir, Boalng en Kandipang lagen op het Noordelijke schiereiland van Celebes

[3]) Meesta genoemd Batake. Hij had van de Spanjaarden bij den doop den naam Xaverius gekregen, en teekende steeds „Francisco Xavier"

[4]) Taboekan en Tawalid op het Noordeinde van Groot-Sanggir

[5]) De koning van Siauw had een der vrouwen van den Ternataan geroofd

[6]) Sabels

[7]) Gongs

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

50 cattys goud
50 slaven ende
1 corcor om dit te voeren, met
1 bas [1])

Dit neemt Sijn Hoogheyt, den koning van Ternaten, aan tot een versoeninge, en verclaart daarmede vernoegt te sijn, gunnende daarenboven nog aan den koning van Chiauw tijd en uytstel, om het bovenstaande op sijn gemack te voldoen

2.

Beloven de koning van Chiauw en syne rijxgroten alle de tot hem overgelopene Ternatanen weder over te sullen geven, 't sy vrye, 't sy slaven, soowel die van **Manganitoe** als **Saloerang** [2]), sijn weggelopen, en synde omtrent 1500 zielen

3.

Jeronimo Darras [3]) werd door den koning van Chiauw en syne rijxgroten hersteld ende weder aangenomen in sijn vorige bedieninge en gesag van voorhenen, sal ende deselve in eer en aansien als goegoegoe [4]) des rijx erkennen en doen erkennen soo het behoord, sonder dat den een den anderen yets sal hebben te verwyten van 't gene voorhenen mogte geschied zijn.

4.

Beloven den koning van Chiauw en syne rijxgroten aen den koning van **Candipang** weder ter hand te stellen sijn dogter en desselvs moeder, soo haast dese [5]) sal getekent sijn.

ll

Soo mede aan Sijn Hoogheyt Martin Tatandam, coninck van **Tarroena**, soodanig overgelopen volck en slaven, als by de lijst, daarat overgelevert, blijkt, behoudens dat de koning van Tarroena mede wedergeven zal soodanig volck en slaven als by deugdelijk bewijs in sijn landen te zijn, sal comen te blyken.

[1]) Een cora-cora of prauw, om deze artikelen over te brengen, bewapend met een klein kanon

[2]) Manganitoe aan de Westkust van Groot-Sanggir Saloerang eveneens op Sanggir, aan de Oostkust, het wordt ook Baroe genoemd

[3]) Gewezen djogoegoe of rijksbestuurder van Siauw, die, als niet-Spaansch-gezind, was afgezet Hij zal indertijd wel den naam d'Arras gekregen hebben.

[4]) Zie de vorige noot

[5]) Deze overeenkomst

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6.

Den koning Loloda van **Boelang** belangende, blijvt de saak van sijn vermoorde luyden in staat, tot meerder bewijs daaraf erlangt; synde maar een singularie getuygenisse, sullende, wanneer het deugdelijk komt te blyken, vergoeding naar 's lands wyse geschieden.

7

Wat aangaat desselvs overleden susters slaven en het prince stuckie,[1]) gehoord soo we, 't eene als 't andre aan 't land, be l alven datter een goed gedeelte gouds door haar dood vermist is, zoodat het eene tegens het andre sal gaan en verevent werden, sonder dat noyt hiernaar over 't een en 't ander eenig geschil weder sal mogen ontstaan.

Onder stond: Aldus overeengekomen ende vastgestelt op 't eyland **Chiauw**, in een veldtent, desen 8^en^ November 1677.
't Segel van den koning van Ternaten.

Was getekent:

Don Martin Tatandam.
Loloda, coning van **Manada.**
B. Tuankal, coning van **Candipan.**
Don Francesco Xavieer.
Thomas van Goegoegoe.[2])
Jhoan Naucht, capiteyn laut.[3])
Santjaga, capiteyn laut.
Don Pedro, hoecom[4])
Vincent, songadje.[5])

[1]) Een klein kanon.
[2]) Dit moet zijn „Thomas, goegoegoe", daar dit laatste een ambt is — zie boven, en ook het volgende contract.
[3]) Capitan-laoet of admiraal.
[4]) Hoekoem of oekoeng is volkshoofd.
[5]) Sengadji of districtshoofd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXCIV MOLUKKEN—SIAUW

9 November 1677. [1])

In aansluiting bij het vorige contract volgt hier de overdracht en onderwerping van Siauw aan de Compagnie. Padbrugge heeft bij het opstellen van dit stuk alle mogelijke maatregelen genomen, om tegen protesten van Spaansche zijde gedekt te zijn, zooals blijkt uit art. 8 (Zie ook VALENTIJN I. *Molucco's*, blz. 59).

Verbond en voorwaarden, aangegaan, vastgestelt ende besloten tussgen den gouverneur der Moluccos, Robbertus Padtbrugge, in name en vanwegen de Ed. heer Gouverneur-Generaal Joan Maatsuyker en d'Ed. heren Raden van India, representerende de Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp[e] en Staat der Vereenigde Nederlanden in India, ter eenre, ende den hooggeboornen heer Francisco Batahe, coning van **Chiauw,** ende syne rijxgroten, ter andre zyde.

1.

Vooreerst en voora. soo keuren den koning van **Chiauw** en syne rijxgroten voor goed, vast, en van kragt en van waarde, voor hun ende hunne nakomelingen nu en in 't toekomende, sodanig een opdragt en overlatinge van hun land en volk, als den koning Amsterdam aan d'Ed. Comp[e] by schrivt en segel heevt bevestigt op den 2[e] deser, in 't overgeven op genade en ongenade aan Sijn Hoogheyd Amsterdam van de Spaanse veldpost Rossa door den Castiliaensen capitain.

2.

Verclarende den koning ende syne rijxgroten sijn land als een leen te houden van de Comp[e], sullende hetselve by syne navolgers in de besturinge als koningen successivelijk ende op 't aannemen van 't rijk moeten worden geheft [2]) òf op Maleyo, òf op sodanige plaatsen, als dan des Comp[e] oppergesaghebber der Moluccos sijn verblijv mogte hebben, alwaar eerst de toe-

[1]) Uit het *Contractboek*. Eveneens in het *Daghregister van Batavia, 1678*, blz. 139 en volgende. Ook in het *Daghregister van Padbrugge* op het Rijksarchief en in *Bijdragen Koninklijk Instituut, 1867*, blz. 303—307.

[2]) Zie hiervóór, noot 1 op blz. 85.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

stemminge en tekens van coninklijk gebied sullen erlangen, sonder dat eenige koninge van Chiauw óf aldaar óf elders sal mogen bevestigt werden, in welk een geval sulx aangesien moet werden als nul van geender waarde, kragteloos en als niet geschied.

3

Ende hierop soo verclaarde hy, coning, en syne rijxgroten, met d'Ed. Comp^e^ aan te gaan een vast, versekert, bestend g, bondig en eeuwigduurende verbond, vrede en vrindschap, voor hem ende syne nakomelingen, altoos.

4.[1])

Geen andre dan de gereformeerde Christelyke godsdienst, sodanig als in de Nederlantse kerke agtervolgens de algemeyne kerkelyke vergaderinge, gehouden tot Dordregt, ende vastgestelt in den jare 1619, werd geleerd, beloovt den coning en syne rijxgroten in sijn rijk van Chiauw te sullen dulden, maar dat aanstonds alle paternosters, crucifixen, beelden en andre tekenen van afgodendienst afgeleyd, verbrand en aan den kant geholpen sullen werden, belovende verders alle predicanten, school- en leermeesters, die er nu of hiernamaels geplaast sullen werden, of alhier verschynen, 't sy tot onderwijs, ondersoekinge in de lere en over schoo. en kerken te doen, of anders, manneirk en vrindelyk te sullen be,egenen, deselve alle hulpe en bystand in hun heylig werk, tot bevorderinge der ware Christelyke godsdienst, te doen, en yder naar sijn staat en waardigheyd in eer en aansien te houden en doen houden.

5.

Om 't welke te beter te kunnen naarcomen en agtervolgen, soo en sal hy coning, nogte syne rijxgroten met toelaten, dat alhier op Chiauw, of elders onder sijn gebied, eenige papen priesters, schoolmeesters of leken der Roomse kerke ergens indringen, sig nedersetten ofte onthouden, maar sal die afwysen, 't land ontseggen, ofte by wederstrevigheyd met geweld daaruyt jagen en doen jagen, ofte wel sodanige, als ontroerders der algemeyne ruste, openbaarlijk straffen.

[1]) Dit en de volgende artikelen komen mutatis mutandis geheel overeen met artikel 5 en volgende van het verdrag met Taboekan, hiervóór, blz. 83. Slechts artikel 8 is er nu bijgevoegd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6.

Ook beloovt den gemelte koning en syne rijxgroten geen Europianen, 't sy Spangiaars, Portugesen, France, Engelse, Deenen. Sweden, ofte hoedanig en van waar die souden mogen sijn, nog ook eenige vlugtelinge en uytgewekene Macassaren ofte eenige andere vyanden van de Comp^e, hoedanig die ook wesen mogten, in sijn land te ontfangen of aan sijn land te veelen, maar af en naar Maleyen [1]) naar diegene, die inderijd 't gesag van de Comp^e heeft, te wysen, ook geweldelijk, soo het de nood vereyst, en ymand tegens dank stand grypen wilde, uyt sijn gebied te dryven.

7.

Sullende sig allesins en overal tonen vrinden van Comp^es vrinden en vyanden van Comp^es vyanden te zijn, ook tot sodanige togten of oorlogen, nevens andre bondgenoten, d'Ed Comp^e ten dienste te sijn, als buyten gevaar van hunne landen en naar billikheyd sal konnen geschieden, waarvoor [2]) d'Ed Comp^e in alle voorvallende ongelegentheden en ongemakken deselve getrouwelijk ende naar vermogen sal helpen en soeken te redden, voor soveel alsdan de nood en tijd sullen vereyschen.

8.

En omdat de Castiliaansche capiteyn en Roomse papen naar hun eygen belang en sinnelijkheyd wel ligt verscheyde dingen, alhier op hun vertrek voorgevallen, listig verdrayen en niet naar de ware geschapenheyt der saken in Europa verbreyden sullen, gelijk sy gereets begonnen hebben, soo verstaan den coning van Chiauw en alle syne rijxgrooten, en hebben gewilt, dat als een artieul in desen soude sijn, 't geen de waarheyd is, dat den gouverneur [3]) meermalen getragt heevt de Castilianen te bewegen tot een minnelijk verdrag daar den Spaansen capiteyn integendeel aan hun last gegeven had, de afgesondene van den gouverneur te vermoorden, hebbende de Chiauwers niet dan op 't teken gewagt, dat den capiteyn hun geven soude, ook bekent den coning en syne grooten, dat den gouverneur sijn schip gedurig aan een kant gelegen heevt, sig niets ter

[1]) Contractie voor „maar af te wysen en naar Maleyen te wysen".
[2]) Er staat: waardoor
[3]) Padbrugge

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wereld aantrekkende, zynde geen andre dan Ternatanen en bondgenoten in 't treffen geweest, dat ook den koning en syne rijxgroten des Comp^e^ bescherminge hebben gesogt, en de Cast.hanen en paters 't land ontsegt en weggejaagt. omdat hun soo trouwloosljk en sonder nood hadden overgegeven hun verlatende en verradende

9.

Beloovt ende neemt den coning ende syne rijxgroten aanstonts ende naar 't sluyten deses [aan] al.e de nage.bomen, soo alhier op Chiauw als aanleggende eylanden staan aan te wysen ende te doen aanwysen, op wat plaatsen die ook mogten wesen, om alle uytgeroeyd en onder de voet gehaa.d te werden, sonder datter oyt of oyt weder andre sullen mogen aangequeekt, maar al.e, die er nog naar mogte gevonden werden, verdelgt en vermeld werden.

10.

Geen oorlog nog vreede, 't sy ook met wie het wesen mogte, en sullen den koning van Chiauw, nogte syne rijxgroten, vermogen aan te gaan nogte beginnen, sonder alvorens van de Comp^e^ daartoe te hebben verlov' en toestemming, dog door andre aangetast hun selvs verweren moeten, sonder verders yets te ondernemen, ter tyd en wylen den gouverneur in Maleyo daar kennis van heevt.

11

Byaldien er eenige verschillen onder de bondgenoten ofte wel onder den coning en syne eygen rijxgroten ondstonden, daarinne sal wedersyds niet gedaan werden dan goede aantekeninge genouden, om naar billikheyd door den gouverneur of syne gecomm.tteerdens, benevens gecommitteerdens van parthyen, gehoord, ondersogt, en beste.d te werden, in der minne ofte naar regt en billikheyt.

12.

Soo het egter minder en geringer saken waren, die door de bondgenoten onder elkander konde bygelegt en vereffent werden, kan sulx gevoeglijk geschieden door keur wederseyts van scheytsheren. die parthyen niet verdagt en syn, en naam hebben van der trouw- en vreed'hevende mannen te syn, door welken

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

weg veel kleene beginselen, tot grote onheylen anders een weg banende, kunnen geweert en in hunne geboorte gesmoort werden

13.

En blyven den koning van Chiauw ende syne rijxgroten verpligt, imand der bontgenoten in ongelegentheyd synde of aangeranst werdende door ymand van buyten, by te staan ende alle mogelyke hulpe toe te voegen, gelijk de bontgenoten ook verpligt syn, den coning van Chiauw ende syne rijxgroten land en luyden, in dergelyke geval te helpen ende by te staan soo veel als hun mogelijk sal syn

14

Niemand, 't sy koning ofte rijxgroten, en sal vermogen uyt syne bedieninge afgeset en een ander aangeste d te werden, dan met kennisse en goedkeuringe der Ed Comp", sullende of on bequame, of wrevelige, òf verdagte in des rijx bestieringe geloord, ondersogt en naar blyken en bewysen òf afgestelt òf ook gehandhaavt (te) werden, opdat niemand ongelyk en geschiede, ende alles in rust en vreede toegaan mag

15.

Alsoo **Boebangitan** [1]) genoord onder Candipan, ende Candipan agtervolgens het 17e articul der Macassaarse vrede van den jaare 1667, den 18de October, [2]) aan Ternaten en d'Ed Comp' gekomen is, soo staan mits desen den coning en syne rijxgrooten voor hun ende hunne erven af hun vermeynd regt over deselve, latende die in 't geheel over aan d'E. Comp'^e^

16.

Eyndelyk, alsoo bevonden is, dat den broeder van den coning van **Terroena**, Don Martin Tatanda Pocarida, tot vele onheylen, verwarringe en moeyelykheden oorsake gegeven heevt, soo beloven den coning ende syne rijxgroten denselven in Comp'^es^ handen te sullen leveren, of, hun ontsnappende, noyt te lyden, dat ergens in hun gebied sig onthoude en verblyve opdat de eendragt en liefde onder de bondgenoten meer en meer aangroeye, rust en vrede sooveel mogelyk bewerkt, en alle be-

[1]) Dit is een verbastering van Bolaäng Itang, gelegen aan de Noordkust van Celebes, en grenzende aan Kandipan.

[2]) Het Bongaaisch verdrag. Zie *Corpus* II, blz. 370 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

roerte. ontrusting, verwarringe en quade agterdogt mag geweerd werden, om sodanig een goede eenigheyd en vast vertrouwen, goede, vaste en versekerde vrede alomme te hebben, 't welk Godt almagtig gunne.

Onder stond Aldus gedaan en vastgesteld in 't fluytscheepie de Vliegende Swaan, aan 't eyland **Chiauw**, ter rhede vóor de Nederlandse veldpost Maatsuyker,[1]) den 9e November 1677, was getekent:

Robbertus Padtbrugge.
Don Martin Tatandam.
Laleroe, koningszoon van Taboecan
Jan van der Wal.
Jodocus Cromhuysen.
Poulus Harkse, clercq.
Don Francisco Xavier.
Darras, goegoegoe.
Don Thomas, mede goegoegoe
Don Ghoan Nauocchas, capiteyn-laut.
Don Pedro Laumba, hoccum
Vincent Gamulala, sengadje.

CCCXCV. JAVA—MATARAM.

13 November 1677—24 Januari 1678.[2])

Het volgende stuk regelt de uitvoering der contracten van 19 en 20 October 1677 (Zie aldaar en DE JONGE, *Opkomst VII*, blz. XXXV). Het was op persoonlyken aandrang van Speelman, dat de Soesoehoenan tot deze regeling overging

Wy, Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, by der gratie Gods Soesoehoenam en Sulthan van de groote **Mattaram** op 't eyland Java, maeke door dese mynen openen briev' bekent aan alle myne hoge en lage staatspersonen, en voorts alle andre myne onderdanen op dit eyland Groot-Java, Madura en alle myne eylanden langs dese kuste in zee gelegen, gene uytgesondert,

[1]) Aldus was de Spaansche schans Rossa herdoopt.

[2]) Uit het *Contractboek* III waar als datum der tweede onderteekening 24 Februari wordt genoemd. Ook in het aanhangsel op *Contractboek* IV en in de verzameling der *Kamer Zeeland* waar als tweede datum beide malen 24 Januari wordt gegeven. Verder in de *Overgecomen brieven 1678*, sevende boeck, folio 1031 verso en volgende, en in die van *1655*, elfde boeck, folio 2195, waar de tweede onderteekening geheel ontbreekt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dat ik ten goede van myn rijk en tot versekeringe [1]) myner zeehavenen, mitsgaders de incomsten derselve, ben te raade geworden over deselve te stellen en te authoriseren twee aansienelyke capiteynen ofte gouverneurs, om deselve als myne gevolmagtigden behoorlijk te regeren, en sulx die te verdelen in twee parthyen, waarvan d'eene onder sig begrypen sal de havenen bewesten de riviere Toedoenang [2]) tot beoosten der riviere Pamanoekan, en d'andre beoosten de riviere Toedoenang Koedoes. Patty en de onderhorige dorpen daaronder gerekent, tot het Oosteynde van dit eyland toe, geene uytgesondert, waartoe ik met advys van myne raadsheren hebbe vercoren vader [3]) Adepatty Martapoura, gouverneur op Japara over het voorschreven Oostergedeelte, ende Adepatty Martalaya, gouverneur van Tagal over het Westergedeelte, deselve stellende als myne grootgouverneurs over alle de voorschreven sechavens en als myne expresse gemagtigdens, ordonnerende en bevelende alle andre gouverneurs en mindere bevelhebbers van de voorschreven myne zeehavens, yder derselve in syn district voor sodanig te erkennen en te gehoorsamen, even alsof ik het selv's in persoon ware, en sulx ook in tyden van nood en t'mynen dienste vereyst werdende, tot beschermynge van myne landen alle hulpe en bystand te bewysen, met last om jaarlyx van alle myne inkomsten in hare gouvernementen vallende, soo van buyten als van binnen, aan deselve heren myne gemagtigden, Martapoura en Martalaya, elk in syn district behoorlyk en perfect rekeninge te doen, de middelen en effecten haar daarbenevens ter hand te stellen, soo in geld als rijs, wat het ook wesen mag, om te strekken tot betalinge van de drie hondert thien duysent Spaanse realen, en drie duysend lasten rijs, die ik aan de Comp[e] volgens myn contract en gepasseerde obligatie schuldig en ten agteren ben [4]) ordonnerende derhalven insgelyx deselve myne gemagtigden, Adepatty Martapoura en Adepatty Martalaya, dat sy uyt kragte van dese myne authorisatie met de voorschreven myne middelen sorgvuldiglijk en getrouwelijk te sullen versamelen, om jaarlyx soovee als die compt te bedragen in handen van de Comp[e] aan den here Gouverneur

[1]) Er staat: „versekere"
[2]) De Toedoenan, nabij Koedoes.
[3]) Zie hiervóór, noot 3 op blz. 81.
[4]) Zie hiervóór op blz. 81, noot 1

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Generaal en de Raden van India op Batavia, ofte aan degene, die daartoe haar last komen te verthonen, tot afcortinge van voorschreven myne schuld te betalen, sorge dragende, dat deselve ten alderspoedigsten, hoe eer hoe liever, in 't geheel komen verevent te werden Ten welken eynde sy ook met haar beyden aan de Comp^ie een geschrivt sullen geven, met hare namen onderteykent, waarby sy haar verbinden en getrouwelijk beloven voor myne rekeninge en uyt de voorschreven myne inkomsten aen de Comp^ie ten alderspoedigsten te betalen, opdat de Gouverneur-Generael en de Raden van India mitsgaders myn vader, den admirael Speelman, blyken mag, dat ik getrouwelijk myn contract en belovte wil onderhouden, soo lange als de sonne en mane haar schynsel geven sullen

Voorts ordonnere en beveele ik haar, ook sorge te dragen, dat niemand als de Comp^ie, of die haar licentie verthoond, toegelaten werden eenige kleden ofte amphioen in myne landen te brengen of te vercopen, en alsoo haast den admirael belasten sal ymand van de myne als gecommitteerde in de landen van **Carrewang** [1]) en **Pamanoeka** te senden, daartoe bequame en aansienelyke personen te kiezen, gelijk dat alles in myne gegevene briev' op den 19de en 20ste October 1677 staat uytgedruckt, en alle hetwelke sy sodanig sonder eenig versuym sullen agtervolgen en gehoorsamen, op pene van myn hoogste ongenade, mits dat ook sy.luyden alle jaren weder behoorlyke rekening sullen doen aan degene, die ik daartoe sal committeren, want dit is sodanig myn plaisier en welbehagen, 't gunt ik soo ten goede van mijn ryk bevinde te behoren.

Onder stond Gegeven in myn hov' op **Japara**, onder myn grootsegel, en handtekeninge van **Adepatty Mandaraka**, op den 13 November 1677, naar onse rekeninge den 18^e dag van de maand Ramelan in 't jaar b . .[2]) 1088.

[1]) Krawang

[2]) Niet ingevuld. Lees „Ba" Voor den naam van de maand leze men Ramadhan. Achter het jaartal 1088 hebben de afschriften in de *Overgecomen brieven* nog de volgende aanteekening

„De principale acte was in 't Duyts en Javaans geschreeven, en booven in margine van de Duytsche stont 't zeegel van den Sousouhounangh, door hem selffs met eygen hant in roode lacke gedruckt, en eeven daaronder in 't Javaans geteeckent (tatenger) Adepatty Madaraka.

En wat lager Des t' orkonde, geteeckent Pieter Noortman secretaris.

En onder de Javaanse stont in Duyts Geschreeven op het versoeck en be-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

En lager stond: Ik, Aman Courat etc[a], alsoo Adepatty Martapoura tot onse groote droevheyd, en Adepatty Martalaya door sijn duyvelse boosheyd op den 17e January beyde om 't leven sijn geraekt,[1]) soo heb in haare plaatse vercoren Adepatty Mandaraka over de Wester-, ende Aria Ourawan over de Oostersche zeehavenen, met deselve magt en authoriteyt, als in dese acte uytgedrukt staat, deselve houdende alsoff se op hare namen gepasseert was.

Daaronder stondt **Japare,** ady 24 January 1678.[2])

Terseyden van 't Duyts stond 's conings zegel, en daarboven naast den eerst regel, dit onderstaande segel, door den Sousou hoenam selvs in lacke gedruckt.

Lager: Dit onderstaande getekent door (tatenger[3]) **Adepatty Mandaraka,** eerste minister van staat, dato voorschreven. Des t'oirkonde. was getekent **Pieter Noortman,** secretaris.

CCCXCVI. TANDJONG-POERA (KRAWANG).

29 November 1677.[4])

De strijd in Mataram veroorzaakte ook in het Krawangsche een inenemende onrust uit Mataram geweken ongure elementen verzamelden zich daar en werden waarschijnlijk door Bantam gesteund. Den 6den November zond de regeering een militaire macht van 184 man derwaarts, ge-

---

geeren van den Sousouhoutang Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, is deese meede door my onderteeckent dato voorschreeve, was geteeckent Cornelis Speelman.

Ter zyden stont: My ten oirkonde en geteeckent Pieter Noortman, secretaris."

[1]) Door de Bantammers opgestookt, had Martalaya, alias Wiro Soeto, gouverneur van Tegal, verraad gepleegd tegen den Soesoehoenan gesmeed. Martapoera, alias Wongsa Dipo, gouverneur van Japara, trachtte den verrader te overreden, zijn booze voornemens op te geven, maar werd door dezen vermoord. Een gevecht tusschen beider aanhangers volgde, waarin ook Martalaya het leven liet. Zie De Jonge, *Opkomst I II*, blz. XLIV—188 e v, *Daghregister van Batavia, 1678*, blz. 115.

[2]) Gelijk hiervoor reeds is opgemerkt, geeft de kopie der *Kamer Amsterdam* als datum 24 Februari 1678.

[3]) Tatèngèr is het Javaansche woord voor merkteeken.

[4]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister 1677*, blz. 425—426, en in de *Overgecomen brieven 1678*, sevende boeck, folio 991 verso en 992.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

steund door 126 Mardyker vrywilligers, alles onder bevel van den kapitein Frederick Hendrick Muller. Na door een forsch optreden den schrik er in te hebben gebracht, sloten Muller en zijn raadsleden met den gouverneur van Tandjong-Poera onderstaand contract, dat vele teekenen toont van te zijn opgesteld door lieden, die beter overweg konden met het zwaard dan met de pen. Veel effect had de overeenkomst overigens niet, weldra zou de regeering ook in het Krawangsche krachtiger moeten optreden (*Daghregister van Batavia. 1677* blz. 382—384. 396—397, 408—409, 424—426, 456, 458, De Jonge, *Opkomst, VII* blz. CXXI,

Contract, waarnaar hen Wiera Baja, broeder van den overleden gouverneur Singa Perwangsa, ende Wiera Saba, present gouverneur van **Tandjong Poera**, met hunne edelluyden ende onderhorige volk ende ondersaten sullen hebben te reguleren.

1

Eerstelyk sullen alle de bovengenoemde opperhoofden en volkeren haar beyveren, dat se alle de fugatyven ofte slaven die na eenigen tyd herwaarts hen alhier of onder dese plaats hebben begeven, te vatten en naar Batavia gesonden werden, en indien deselve niet levendig connen becomen, het regteroor in plaatse van 't hooft te senden, maar sullen de vrouwen en kinderen van 't doodslaan verschoont werden, en naar Haar Ed^e^ op Batavia senden

2.

Soo eenige slaven van Batavia voortaan hier mogten comen over te lopen, soo sullen [sy] dese ve op 't spoedigste weder terugge na Batavia senden, mits daar voor yder slaav' . . . realen te sullen genieten.[1])

3

Ook sullen den gouverneur ofte de opperhoofden hier vore genoemt aen Jangelev[2]) Wiera Saba gehouden wesen op stond ende naar 't sluyten deses alle de goederen, die door Natta Bengala,[3]) ende syne adherenten van Singa Perwangsa voornoemt en Jaia Percassa met gewelt syn ontnomen, wederom

[1]) Het aantal realen is niet ingevuld. Het *Daghregister* heeft: „10 ropia"
[2]) Het *Daghregister* heeft Ingabey bedoeld is de Javaansche titel Ngabehi.
[3]) Deze rebel wordt in de papieren der Compagnie met velerlei namen gesterd als Natta Mangala Wangala, Bangala, Bengala etc. Hy heette waarschynlijk Marta Natta Manggala.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

restitueren, wel verstaande de goederen, die nog in wesen bevonden sullen werden.

4.

Ook werd op het aldersernstighste gerecommandeert, dat de ondersaten van de bovengenoemde opperhoofden den een tegens den anderen geen vyandelyke actiën sullen betonen, maar in alle eendragtigheyt bywonen ende bystand doen, of sal d'Ed. Comp^e^ diegene, dewelke hem eerst sodanig aanstellen, als vyanden verklaard werden.[1])

5.

Tot meerder versekeringe soo hebben wy goedgevonden mede te nemen den voorschreven Wiera Saba, om sig selven op Batavia te verantwoorden, alsmede de soon van Wiera Baya, genaamd Naja Wangsa, synde schoonzoon van den overleden Singa Perwanghsa, nevens Wiera Soeta, sone van genoemde Singa Perwangsa, als ostagiers, soo lange totdat de fugative aan Haar Ed^e^ overgeleverd sullen werden.

6.

Ook hebben wy goedgedagt, een princevlag hier te laten aan de Javanen, om het gesag alhier te hebben in absentie van de hoofden, die nu na Batavia staan te vertrekken, 's Comp^les^ gesag te representeren, alsoo Haar Ed^e^ in de instructie hebben beneven te ordonneren, dat een van onse vertrouwste Javanen alhier soude laten, die daartoe niet konde resolveren.[2])

7.

Ook hebben wy goedgevonden den voorschreven Wiera Baya, tegenwoordig genaemd Wiera Bangsa, als gouverneur en opperhooft te sullen stellen in plaats van den overleden syn broeder, den gouverneur Singa Perwangsa, omme voortaan te regeren, en alles 't gene voor mogte vallen naar syn beste kennisse tot welstant van syn ondersaten te dirigeren.

8.

Ende naardat wy haar alle 't gene hier voren geschreven staat, wel ende duydelyck voorgelesen ende vertaalt hadden, belovende zy alle yder voor de syne, promtelyk naar te komen,

[1]) Dit artikel staat evenzoo geredigeerd in het *Daghregister*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alsmede aangenomen niemand anders 't sy wie dat het ook soude mogen wesen, voor hare souveraine heren te erkennen als den jegenwoordigen Sousouhoenang pangerang depatty, ende Hare Ed^e^ tot Batavia, en tot een teken van hare opregte genegentheyd met haar eygen hand ondertekend en met eede bevestigt.

Aldus gedaan ende gepasseert op **Tandjong Poura,** in de woninge van de voorschreve Ingabey Wiera Saba, ter presentie van ons, respective hooft ende officieren, den 29^e^ November 1677

Hier[onder] stond Dit is 't merck van Cringabey[1]) **Wiera Saba** ..

Dit is 't merck van **Wiera Bangsa,** broeder van Singa Perwangsa

Naar de middag omtrent de klocke 3 uuren, sooals nog in vergaderinq was sittende, quam ki aria **Banda Joeda** en ki wade[2]) **Marta Joeda,** gesanten van que ranga[3]) **Gampol** met 90 man, omdat gehoort hadde, panggaran Natta Bangala by 't hooft hadden gekregen en na Batavia hadden gesonden quam om te sien, of sulx waar was, want gehoort hadden, dat Singa Perwangsa het hooft afgekapt was en in een corf aan een galg hadde opgehangen

Al hetwelke voorschreven staat beloven wy mede, ondergeschreven, als boven met eede bevestigen.

Hier[onder] stond Dit is 't merck van kie aria **Banda Joeda** ..

dit is 't merk van kie aria **Marta Joeda** . .

Ons present:

Fredrik Hendrik Muller.
T. v. Eeuwijk.
Joan Struys.

---

[1]) Lees Ki Ngabehi.

[2]) ? Het *Dagh-register* heeft ' kenebe, waarschijnlijk een verbastering van K. ngabehi

[3]) Que ranga = Ki (of Kiahi) rangga.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXCVII. MOLUKKEN—MANGANITOE.

10 December 1677. [1])

Manganitoe was een rijkje aan de Westkust van Groot-Sanggir. Zijn koning was in 1675 gedood, wegens verzet tegen de Ternataansche opperhoogheid. 's Vorsten broeder, Piantay, tot opvolger aangewezen, vluchtte naar de Spaansch-gezinde partij op Siauw, waarna zekere Takuneta tot koning verkozen werd. Op Padbrugge's reis kwam een verzoening met Piantay tot stand: hij werd als leenvorst gesteld over Kajoehis of Cajoer s, een deel van Manganitoe, dat uitsluitend door Christenen werd bewoond. Onderstaand verdrag regelt zijn positie als zoodanig.

> Verbondt en voorwaerden, aengegaen, vastgestelt ende besloten tusschen den gouverneur der Moluccos, Robertus Padtbrugge, in name ende vanweegen den Ed^te^ heer Gouverneur-Generael Joan Maetzuyker, ende d'E. E. heeren Raeden van India, representerende de Generale Nederlandtsche G'octroyeerde Oost indische Compagnie en Staet der Vereenigde Nederlanden in India ter eenre,
>
> en prins Piantay, hooft der Manganitaensche Christenen tot **Cayouris** [2]) ter andere zyde.

Zijn Hoogheyt, den koning van Ternaten, in den jare 1675 tot **Manganitoe** zijnde, ende den koning St. Jago, op aenklagte van te hebben getragt zigh de Ternataensche regeringe t' ontrekken ende der Castiliaenen bescherminge te zoeken, ter doodt gebragt [zijnde], wierdt deszelfs broeder [3]) ingeroepen, om in des omgebraghtens plaetse gesteldt te werden, dogh is de voorschreven Pyantay niet te voorschijn gekomen, door vreeze, zoo hij zeydt, van denzelve gang van zijn broeder te zullen gaen, hebbende sigh niet alleen de Ternataensche regeeringe ontrokken, maer ook met het meeste volk affgezondert ende onder de Chinese regeringe begeven, zijnde door de koning Amsterdam over Manganitoe als koning gesteldt den prins Takayneta. Dogh alzoo de koning van Ternaten hem ende het affgewekene

---

[1]) Uit het *Dayhreyzter van Padbrugge* op het Rijksarchief. Ook in *Bydragen Koninklijk Instituut, 1867*, blz. 327—328.

[2]) Dikwijls genoemd Kajoehis; het was aanvankelijk een der 7 onafhankelijke rijkjes op Groot Sanggir, maar werd later met Manganitoe vereenigd. Zie *Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, I, blz. 63.

[3]) Namelijk prins Piantay.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

volk naer Cajouris met hem genadelijk zulx heeft gelieven te vergeven, ende aen d'E. Comp^e^ opgedragen ende overgelaten in zeekere brieff, aen den koning van **Taboucan**, in dato 17^en^ October 1677 geschreven [1]) ende **Chiauw** naderhandt door den koning van Ternaten door de wapenen nogh daerenboven is overwonnen ende alsmede aen d'E. Comp^e^ overgelaten, zoo legt hy, Piantay, in alle eerbiedigheyt d'opgenomen eernaem van koning ter neder, ter tijdt en wyle d'E. Comp^e^ nongh mogte agten hem die weder op te dragen.

Hiermede den gouverneur met denzelven tot bedingh en voorwaerden tredende,

1

Verklaert den gouverneur eerstelijk ende bevoorens, in name als in 't nooft dezes den voorschreven Pyantay te noemen ende te stellen tot prince en oppergebieder over die volkeren, die met hem zijn affgeweken geweest, bevestigende daeronder zoodanige andere bevelhebbers en bewindslayden, als er by hem tegenwoordig mogten zijn.

2

Zullende hy, Pyantay, door zijn bevelhebbers daervoor moeten erkent ende gehoorsaemt werden, zoo zulx behoordt, gelyk ook alle zoodanige hooge en mindere bevelhebbers, yder in 't zyne ter tijdt en wyle door d'E. Comp^e^ daerinne anders mogte werden voorzien.

3.

Ende en zal den prins Pyantay zoodanigh als nu door d'E. Comp^e^ aangesteld is, het zy onder wat schijn en glimp het ook wezen mogte, affgezeth ende yemandt anders in zijn plaets gesteldt (te) werden, dan met bewilginge, voorkennisse ende toestemminge der E. Comp^e^.

4

Soo en zullen mede niet vermogen uyt hun ampten ende bedieninge gestoten ofte verschoven te werden, nog door den prins Pyantay, ofte zyne grooten, 't zy goegoegoe, capiteyn-auwdt, houccum, sengadje, off eenige andere bedieninge, zonder voorgaende kennisse als boven.

---

[1]) Zie ook *Dagkregister van Batavia, 1678*, blz. 145

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5.[1])

Geen andere dan de Gereformeerde Christelyke godtsdienst, zoodanigh als in de Nederlandsche kerke, agntervolgens d'algemeene kerkevergaderinge, gehouden tot Dordreght, ende vastgesteldt in den jaere 1619, werdt geleerdt, belooft prins Pyantay ende zyne raden te zullen dulden, maer dat aenstonds alle paternosters crucifixen, beelden, met andere teekens van aff goedendienst affgeleydt, verbrandt ende aen een kant geholpen zullen werden, belovende verders alle predikanten, school en leermeesters, die er nu off hiernamaels geplaetst zullen werden off alhier verschynen, 't zy tot onderwyzen onderzoekinge in de leere en over school en kerke te doen off anders, minnelyk en vrundelyk te zullen bejegenen, dezelve alle hulpe en bystandt in hun heylig werk, tot bevorderinge der ware Christelyke godsdienst te doen, en yder naer syn staet en waerdigheyt in eer en aensien te houden en doen houden

6.

Om 't welke te beter te kunnen naerkomen en agntervolgen zoo en zal hy, Cayschil Pyantay, nogte zyne broeder, niet toelaten, dat onder zyn gezagh eenige papen, priesters, schoolmeesters off leeken der Roomsche kerken ergens indringen, sig ter neder ste en ofte onthouden, maer zal die affwyzen 't landt ontzeggen, offte by wederstreevigheyt met geweldt daeruyt jagen en doen jagen off wel zoodanig[e] als ontroerders der gemeyne ruste straffen.

7.

Ook belooffi gemelte prins Piantay ende zyne raden geen Europiaenen, 't zy Spanjaerdts, Portugeezen, Francen Engelschen, Deenen Sweeden, off hoedanig ende van waer die zouden mogen zyn, nogh ook eenige vlugtelinge en uytgewekene Maccassaren off eenige andere vyanden van de Comp' hoedanig die ook wezen moghten, in zyn landt t'ontfangen off aen landt te veelen, maer aff en naer Maleyo, naer diegeene, die in dier tydt 't gezagh van d'E. Comp'e heeft, te wyzen ook geweldelyk, zoo het de noodt vereyscht, ende ymandt tegens dank standt grypen wilde uyt zyn gebiedt te dryven,

[1]) Dit en de volgende artikelen zyn vrywel gelijkluidend aan artikel 5 en volgende van het verdrag met Taboekan, dd. 3 November te voren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

8.

Zullende zigh allesints en overal thoonen vrunden van 's Comp'^ vrunden, en vyanden van 's Comp'^ vyanden te zyn; ook tot zoodanige toghten of oorlog nevens andere bondtgenoten tot d'E. Comp'^ ten dienste wezen, als buyten gevaer van hunne landen ende naer billyckheyt zal kunnen geschieden, waervoor [1]) d'E. Comp'^ in alle voorvallende ongelegentheden en ongemakken dezelve getrouwelyk ende naer vermogen za helpen en zoeken te redden, voor zooveel alsdan de noodt ende tydt zullen vereyschen.

9.

Belooft ende neempt Pyantay ende zyne raade aen, [aen te wyzen zoodanige speceryboomen, als hun bekendt mogten wesen, ende aenstonds die boom, die op Manganitoe staet, t'omcappen, zonder te gedogen datter eenige naderhandt aen gehouden werde, zullende die, in wiens grondt eenige gevonden werden andere tot voorbeeldt en afschrik, aen den lyve werden gestraft.

10.

Geen oorlogh nogh geen vreede, 't zy met wien het ook wezen mogte, en zullen den prins Pyantay, nogte zyne raden, vermogen aen te gaen nogte beginnen, zonder alvoorens van d'E. Comp^ daertoe te hebben verloff ende toestemminge, dogh door andere aengetast, hun zelfs verweeren moeten, zonder verders iets t'ondernemen, ter tydt en wyle den gouverneur van Malayo daer kennisse af heeft.

11.

Byaldien er eenige verschillen onder de bondtgenoten, ofte wel onder prins Pyantay ende zyne raden, ontstonden, daerinne zal wederzijdtsch niet gedaen werden dan goede aenteekeninge gehouden, om naer billyckheyt door den gouverneur ofte zyne gecommitteerdens, benevens de gecommitteerdens van partyen, gehoort, onderzogt en beslist te werden in der manne ofte naer reght en billyckheydt.

12.

Zoo het egter minder en geringer zaeken waren die door de

[1]) Er staat alweer waerdoor

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bondtgenooten onder elkanderen konde bygeleydt ende vereffendt werden, kan zulx gevoeglyk geschieden door keur wederzydts van scheydtsheeren, die partnye niet verdagt en zyn, en naem hebben van eer-, trouw- en vreedehevende mannen te zyn, door welken wegh veel kleyne begmselen, tot grooter onheyen anders een weg banende, kunnen geweerdt en in hunne geboorte gesmoort werden

13

En blyven den prins Pyantay ende zyne raden verplgt. ymandt der bondtgenooten in ongelegentheydt zynde, of aengeranst werdende (door ymandt van buyten) by te staen en alle mogelyke hulpe toe te voegen, gelyk de bondtgenooten ook verplgt zyn den prins Pyantay en zyne rade, lant en luyden in diergelyck geval te helpen ende by te staen, zooveel als hun mogelyk zal zyn, aghtervolgens het algemeene besluyt, in den jaere 1670 genomen, ten overstaen van den commandant der Manado, Jochum Sipman, en den Ternataensche hoecum senghadje. [1])

14.

En opdat er geen nieuw verschil en zoude ontstaen over den voorraedt van zagou en andere landt- en boschvrugten, soo is goedtgevonden en tusschen de prins Pyantay en de koning van Manganitou overeengekomen, een landtscheydinge te doen, zullende de Christenen onder den prins Pyantay vermogen zagou te kloppen, ende de land- en bosghvrughten genieten van Cajoeri tot Tanna Marama toe, blyvende het verdere voor diegeene, die onder de koning van Manganitoe zyn

Onder stondt Aldus gedaen ende vastgesteldt in de sloep d'Eendragt, in de bhay Maharassa ten anker, den 10e December 1677

En was geteekent **Pyantay; Matheos Papaai,** hoecum, **Matthio Adiel,** sengadje.

Ter zyden stondt 's Comp'es zegel, in rooden lakke gedrukt, waeronder geteekent hadt den gouverneur **Robbertus Padtbrugge.**

Lager stondt:

[1]) Zie hiervoór, noot 1 op blz 88.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

In tegenwoordigheydt van **Don Martin Tatandam** en koning van Manganitoe. En was geteekent:

Paulus Harkz., clercq

CCCXCVIII. MALABAAR.

11 December 1677 [1])

Nadat de Compagnie er gedurende enkele jaren in geslaagd was, den vrede tusschen de verschillende vorsten aan de kust van Malabaar te bewaren, wat niet gemakkelijk was (*Corpus* II, blz. 489), deed medio 1677 de koning van Cochin „nadat men even een nieuw bestant van 5 jaaren besloten hadt", geheel onverwacht „op een sinistre en onbehoorlycke wyse" een inval in het gebied van den Samorijn, den koning van Calicoet. Het gelukkig optreden van den beruchten Shivaji (zie hiervoor blz. 60) verhoogde de daardoor ontstane onrust. De regeering te Batavia meende, dat alles nog wel in orde zou komen „door de goede directie van d' Ed. commandeur Lobs". Deze koos de zijde van den Samorijn, bevestigde de vroeger met hem gesloten vriendschapsbanden, en bekrachtigde den tusschen beide vorsten gesloten wapenstilstand (*Dagregister van Batavia, 1677* blz. 310—311, 412, *1678*, blz. 84—86).

> Nader accoord ende bewerking van altoosdurend verbond en vrundschap, gemaekt tusschen de Nederlandse Geoctrojeerde Oostindise Comp^ie^ in India, en in derselver name by de Ed. heer Jacob Lobs, absoluyt commandeur der custe **Mallabaar, Canara**, en 't comptoir **Wingurla** ter eenre, en den grooten Sammorijn, coning van **Calicout**, ter andre zyde, mitsgaders een stilstand van wapenen tusschen gemelten koning ende den coning van **Cochim.**

1.

Het accoord ende verbond tusschen den andren te voren gemaekt en opgerigt, [2]) wert by desen vernieuwt ende beves-

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in *Overgecomen brieven 1679*, achtste boeck, folio 1476 verso en volgende, alsmede de *Overgecomen brieven 1685*, 3de boeck folio 756 verso en volgende.

[2]) Voor de vroegere overeenkomsten zie *Corpus* I, blz. 30, 53, 205, 544, II, blz. 199, 233, 237, 314. Hier zal wel bedoeld zijn het verdrag van 7 Maart 1662 tusschen Van Goens en den Samorijn gesloten, *Corpus* II, blz. 199—202.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tigt, om in alle syne leden eeuwigdurende onderhouden en agtervolgt te werden, gelijck mede sal doen 't geen nu nader verdragen en in de volgende articulen begrepen is.

2.

Het vijfjarig verbond ofte bestand tusschen den koning, den Sammorijn, en den coning van Cochim aangegaan, werd by desen volkomentlijck toegestaan.

3.

Soo de koning van Cochim den eeuwigen vreede mede begeerd,[1]) sal denselven daar mede ingelaten werden.

4.

Soo de Sammorijnse[2]) den nambiaar Mourianatta ofte syn volk eenigen overlast quamen te doen, nemen deselve aan sodanige satisfactie te geven, als d'Ed Comp^e^ na regt en billikheyd sal oordelen te behoren, gelijck mede sal geschieden soo den nambiaar Mourianattu eenigen overlast aan de landen van Beloasta-nambiaar comt te doen[3])

5.

En of buyten vermoeden den nambiaar Maurianatta sig soo verre in syn pligt quame te vergeten, den koning van Cochim verlatende, en syn toevlugt wilde nemen tot den Sammorijn, soo beloovt den coning, den Sammorijn, d'Ed Comp^e^, dat hy denselven niet en sal aannemen

6

De Sammorijnse beloven d'Ed Comp^e^ in tyden van nood, boven de algemene hulpe tegens eenig Europese, des Comp^es^ vyand, te leveren binnen de stad Cochim een getal van 2000 Nayros,[4]) behoorlijck gewapent en voorsien van een welervaren opperhooft en crijgsoverste, t'haren kosten, die aldaar sullen

[1]) Versta: „Indien hij, inplaats van een wapenstilstand voor 5 jaar, een blijvenden vrede wenscht"

[2]) Versta „de onderdanen van den Sammorijn"

[3]) De nambiaar Mourianatta was een leenman van Cochin, de nambiaar Beloasta van den Samorijn. Nambiaar is een der vele verbasteringen van nambūri, Malabaarsche titel voor leden van de kaste der Brahmanen Zie *Hobson-Jobson* in voce namboree

[4]) Krijgsheden, leden der militaire kaste. Zie *Pieter van Dam's Beschrijvinge*, II, II, glossarium in voce.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

moeten blyven tot dat de nood over sy, of andersints soo lange d'Ed Comp^e sulx goedvind De hulpe, die d'Ed Comp^e naar gelegentheyt in tyden van nood den Sammorijn sal toebrengen, sal insgelijx komen tot laste van deselve

7.

Welke alle poincten en articulen van vreede tusschen d'Ed Comp^e en den koning, den Sammorijn hierboven vermelt en uytgedrukt, beloovt de coning, de Sammorijn, voor hem, voor desselfs princen syne erfgenamen, en onderdanen naar te komen en doen naarkomen, geljck van de zyde der Hollanders uyt de name der Ed Comp^e en de gehele natie ook beloovt naar te komen en te doen naarcomen den commandeur Jacob Lobs geljck op deselve wyse den commandeur voormelt als schutsheer, borge en volmagt van den koning van Cochim, mitsgaders den meer gemelten koning, den Sammorijn, malkandren beloven alles te doen en naar te komen, wat wegens dese standard van wapenen gedurende den tijd van vijv' jaren is besloten en beloov't.

Om van welk verbond van vreede de nakomelingen ook kennisse te doen hebben, sijn hiervan gemaakt vier eensluydende instrumenten, twee in de Malabaarse taale twee in de Nederduytse tale, getekent by de groote koning, den Sammorijn, en den commandeur, in sijn paleys op Panany, synde na de Mallabaarse stijl in 't jaar van Coylan[1]) 853, den tweeden dag van hare maand Denova,[2]) en na de Hollandse stijl den 11 December a^o 1677, ingaande den 20^e Juny jongstleden, aiswanneer het laaste eenjarig bestand met den koning van Cochim is geeyndigt geweest.

Lager stond Malabaers caracter van den coning **Sammorijn, Jacob Lobs** en daarbeneven Comp^{ies} zegel, in roden lakke gedrukt.[3])

Onder stond. Gecollationeerd, accordeert, Cochim, desen 5^r January 1678, was getekent **Joannes Spiljardus**, secretaris

[1]) De Kollam-era.

[2]) Dit is een verhaspeling van Dhanu, aan de Malabaarsche kust meest Danoebam genoemd. Zie Casper Visscher *Mallabaarse brieven*, blz 435

[3]) Het valt op, dat de derde partij, de koning van Cochin, de overeenkomst niet geteekend heeft, Lobs trad echter op als zijn „borge en volmagt".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXCIX. MAKASSAR—SOEMBAWA.

22 December 1677 [1])

Het contract, den 12den Februari 1676 op Makassar gesloten tusschen den president aldaar, David Harthouwer, en de vertegenwoordigers van den koning van Soembawa (zie hiervóór blz. 24) werd den 22en December 1677 door de regeering op Batavia geratificeerd. De radja van Soembawa had daartoe een specialen gezant naar Batavia gezonden (*Daghregister 1677*, blz. 372, 382, 456—457).

Ratificatie op **Sumbawase** contract.

Joan Maatsuyker, Gouverneur-Generaal, ende de Raden van India tot Batavia, allen dengenen die desen sullen sien, saluyt; doen te weten, dat ingevolge van het hiervoren staande contract van vrede, vrind- en bondgenoodschap, beschreven in de Nederlandse en Maleytse tale, tusschen den Ed. president David Harthouwer en synen raade uyt name van d'Ed. Comp^ie^ ter eenre, ende de afgesanten Nene Singerewarong, Nene Damanglangoe, en Nene Damang, uyt name van den presenten koning Maas Bantam, mitsgaders de verdere regeringe op 't eyland **Sumbawa** ter andre syde, gemaekt ende besloten op 12 February des voorleden jaars 1676 in Comp^ies^ kasteel Rotterdam op Macasser, den gemelten koning en regeringe op Sumbawa althans haar expresse afgesanten aan ons herwaart hebben afgesonden omme de ratificatie van gemelte contracte te versoeken, soo is 't, dat wy, als representerende het hoogste gebied wegens de Generale Nederlandse Geoctrojeerde Oostindische Comp^ie^ in dese landen, hetselve contract met alle de poincten en articulen, daarinne begrepen, nu mede hebben geapprobeert ende geratificeert, gelyck doen by desen, belovende deselve onverbrekelyck te onderhouden en te doen onderhouden, sonder te gedogen, dat sulx (soo lange het van hare syde promtelyck wert nagekomen) door ymand van onse onderdanen werde gebroken, gekrenkt ofte gevioleert. Tot bevestinge van 't welke wy dit instrument van ratificatie met onse gewonelyke ondertekening en 't segel van hooggemelte Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp^ie^ hebben becragtigt

Aldus gedaan in 't casteel tot **Batavia**, hooftvestinge van 't

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in *Daghregister 1677*, blz. 456—457.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

coninkrijk Jacatra, desen 22 December a° 1677 Was ondertekent

[1]) **Rijklof van Goens, Laurens Pit, P' Anth. Overtwater** en **Anthonio Paviljoen.**

Hier stond 's Comp'ie zegel, in rooden lacke gedrukt, en daaronder:

Ter ordonnantie van gemelte Haar Ho. Ed', en was getekent **Joan' Camphuijs,** secretaris

CD. BENGALEN.

December 1677. [2])

In Bengalen had de Compagnie veel te verduren van de kwellingen en afpersingen der nababs of onderkoningen van den Grootmogol Aurengzib en de plaatselijke regenten. De in 1677 naar Bengalen en Suratte gezonden commissaris Willem Volger rapporteerde, dat dientengevolge de zaken der Compagnie aldaar „hoe langs hoe meer d' crabbegangck begonnen te gaan" (*Brief van Volger uit Suratte aan Heeren-XVII, d.d. 15 Maart 1677*). In overleg met François de Haze, directeur in Bengalen, besloot hy een gezantschap met geschenken naar den Grootmogol Aurengzib in Dilly te zenden. Het resultaat waren een reeks parwanna's of gunstbrieven. (*Daghregister van Batavia, 1678*, blz. 53, 148)

> Trantlaat perwanna, door ordre des conincx Oranghzeephs, onder 't siap van den rijcxcancelier Asset-chan, op den bevelhebber van **Bengala**, den grooten hartoch Asem-chan, de Hollanders g'accordeert in December a° 1677 tot Dilly [3])

Een grooten rey van eertitulen begrijpt het beginsel van dit mandament, waerop volcht:

Aan uw oprechtigheyt. die myner woorden gelooff geeft, maeck ick nu cuntbaer, dat den capiteyn Johannes Bacherus, Hollander die gesonden is van den grooten coopman, den generael der Hollanders, heeft door syn gunstgenoten en een wegh

[1]) De handteekening van Maetsuycker, die ernstig ongesteld was (hy overleed 4 Januari 1678) ontbreekt

[2]) Uit *Overgecomen brieven 1679*, waarin het tweemaal voorkomt, en wel sevende boeck, folio 866 verso e v en achtste boeck, folio 1522 en volgende.

[3]) Blijkens de dateering aan het slot had de uitreiking pas op 15 Januari plaats, vermoedelijk gelijk met de volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van voorneel in 't openbaer de wetenschap aen de grootste plaatse des conincx gebracht,

hoe Melck Cassum (domestijck van die des conincx arm is, oock 't gebot gehoorsaemt, ende de vertrouwde des conincx, mitsgaders overwelditiger van veel landen, en een pylaer des rijcx zy de craghtighste onder 's conincx volckeren, den ouden Amirul Amerouw) dewelcke in Ougzy geweest is, doenmaels als 40 000 ropia's van Bolleram. taelman der Hollanders, d'Hollantse generael moste hebben, daerbehalven 35 000 ropia's.[1]) Dusdanigh der gelden, van dien de rechterhant des conincx is en aan Bolleram toequamen, deselve seer geweldigh en onbillick van de Hollanders affgenomen heeft Hierna is de vrouw van Bolleram door 't eeten van amphioen gestorven, waarover weer den domestijck met verdichtselen dat op de Hollanders heeft geleyt, en Nandelae den dienaer van des conincx rijcxpilaer, heeft aen de mossedjs van alle bandaers[2]) onder 't Bengaels gebiet geschreven 't verbot van coopen en te vercoopen der goederen van d'Hollanders te doen, waerna 161 000 ropia's, gelykerwijs op een aparte notitie is gespecificeert, voor hem die een arm des conincx is, alsmede voor sighselfs, genomen heeft, na 't welcke 't coopen en vercoopen van coopmanschappen d'Hollanders toegestaen is, daerop versucht heeft d'voorschreven gelden wederom gegeven mogen werden.

Waerover de hoogste ordre, daer al d'werelt aen gehoorhaemt, is gevolcht dat aen den lantvorst aldaer werde geschreven, d'wetenschap deser sake rechtelijck ondernemen.[3]) en dat 't geen de bovengenoemde van d'Hollanders met gewelt mogen afgenomen hebben, by waere bevindinge wederom gegeven werde 't Is dusdanigh met dese sake, dat ingevolge der hoogste ordre moet ondersoeck geschieden

Ten anderen moet besorcht werden, dat van niemant op eenigerhande wyse moeyelijckheyt de Hollanders tegenwoordigh aengedaen werden, alsdan sal met geruster herten op vorriger manier de negotie voortgaen en dese altijd voor de prosperiteyt des conincx bidden connen.

Wat sal ick meerder schryven ? Uwe dagen moeten met gesontheyt en vernoechtheyt altoos duren.

[1]) Deze reeks parwanna's is zeer onbeholpen vertaald.
[2]) Aan de ontvangers van alle havenplaatsen.
[3]) Bedoeld zal zijn „dese sake gerechtelijck te ondersoecken"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Den 21 der maand Zilkaat, in 't 21 jaer van 'a coninex regeringe,[1]) sijnde na onse reecqening den 15 January anno 1678.

Onder stont Accordeert met sijn translaet, Dilly, den eersten Februari 1678, was geteeckent **Jan de Boeck.**

CDI. BENGALEN

(157) Januari 1678.[2])

Zie de inleiding bij het hieraan voorafgaande parwanna.

Translaten copia perwannas, ter ordre van den grootmachtigen coninck Orangh Seeph, door den canceliier Asset-chan de Hollandse natie verleent, op den 12e dagh van d'maen Zilka in 't 20 jaer des counchx Orangh Seeph regeeringh

d'Ed^en^ heer commissaris Willem Volger in Souratta wert bekent gemaackt, hoe dat U Ed^e^ verthoogh den coninck is aengedient, en van de majesteyt alles wel verstaan is, waarom door ordre van den coninck by perwanna de onderhoorige regenten in **Bengaale, Behaar** en **Orixa** is gelast, dat sy 't voor dees gegeven Mayesteyts[3]) dat syluyden geen ongenoegen scheppen meede geen onbehoorlycke[4]) eysschen van haer doen, waerom met twyffele, off dese ordre sal oock soodanigh naegecomen werden, weshalven gerustelyck den handel dan sal werden gedreven

Gestapt[5]) door den canceler **Asset-chan,** en bevesticht met de teeckens van **Enaayt-chan,** item d'andere motsedijs,[6]) alsoock de clercken der secretarye.

---

[1]) Dit moet zijn in 't 20^e^ jaer Zilkaat is Dsul-Cada.

[2]) Uit de *Overgecomen brieven 1678*, sesde boeck, folio 1456 e.v. De datering is door my afgeleid uit den titel, waarbij men wete, dat Zilka een verhaspeling is van Dsul-Cada, en dat de 12e dagh waarschijnlijk een verschryving is voor de 21e dag. Zie de onderteekening van het hieraan voorafgaande parwanna.

[3]) De zin is hier onbegrijpelijk, daar een gedeelte schijnt weggelaten te zijn.

[4]) Er staat: behoorlycke.

[5]) Chaap of tjap is: zegel.

[6]) Ambtenaren van de kanselary. *Hobson-Jobson* geeft: „mootsuddy, a native accountant", de *Lijst der Woorden* zegt: „Modseddeis, Hoffbedienden in Bengalen"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDII. Een ander.

Den heer directeur François de Haze, mitsgaders synen raat en alle onderhoorige suppoosten in **Bengaalen, Behaar** en **Orixa** werden hierby bekent gemaackt, hoe den wackiel [1]) van den d'E heer commissaris Willem Volger den coninck in desen dagen heeft laten aendienen, dat van Zyne Mayesteyt in 't 5e jaar van syne regeering een gunstige firman hadden becomen [2]) op de onderhoorige regenten van de provintiën voornoemt, concernerende den thol; dat sy daarmede souden handelen als voordesen gebruyckelijck geweest is. Ende alsoo eenige halsterrigen dese ordre niet wilden gehoorsamen, soo can de negotie niet wel gedaen werden, waarom aan alle subalterne regeerders in bovengenoemde provintiën door ordre van den coninck by perwanna gelast is, dat sy de Hollanders moeten tracteren conform 't vóór dees gegevene firman. Weshalven gerust uwen handel voortaen sult connen dryven.

Gestapt door den canceller **Asset-chan**, ende bevestigt met de teeckenen van **Enaayt-chan** a.s andere motsedys, mitsgaders de clercken der secretarye.

CDIII. Een ander.

Den cagie [3]) Nessierdie wert hierby bekentgemaackt, dat den Hollants capiteyn, gevolmachtighde van den Nederlants Gouverneur-Generaal, groote cooplnyden sijn in **Souratta**, waarom sy in **Pattena** [4]) ook residentie houden. Ende alsoo zy eenigh gelt van Ni-Sam-chan moeten hebben, dat sy hem hebben gegeven om salpeter daarvoor te leveren, en hy haar [5]) gedurich om te restitueren uytstelt, en Wolfdas Gouseratty, [6]) gevol-

[1]) Wakil, gemachtigde of plaatsvervanger.

[2]) Bedoeld is het firman van 29 October 1662, *Corpus* II, blz. 217 en volgende.

[3]) Dit is het bekende woord kadi, rechter, dat in Indië werd uitgesproken als kaadsjie. Zie ook *Hobson-Jobson* in voce cazee.

[4]) Patna, aan de Ganges.

[5]) Er staat „daar", wat evident een verschrijving is.

[6]) De Guzerat of Goedjarat Wolfdas was de zeer gewaardeerde makelaar der Compagnie in Suratte, die meermalen vertrouwelijke zendingen vervulde.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

machtighde van den bovengenoemden Generael, hier in **Dilly** is, waarmede ick vruntschap houde, en om de Pattenas capiteyn te adjuderen, heeft hy Wolfihdas, van my versoght, ick aen U E soude schryven; weshalven niet heb connen laten van U E. dit te versoecken, aswanneer den capiteyn by U E. comt, hem dan in alles de behulpsaeme handt ten spoedigsten te bieden.[1])

CDIV. Een ander

Alle regenten, presente en toecomende, mitsgaders den gouverneur van de provintien **Behaar** ende **Orixa**, werden bekent gemaackt, hoe Wolfhdas, gemachtigde en dienaer van den Nederlants Gouverneur Generaal aen coninck in dese dagen heeft laten aenkundigen, dat de Majesteyt in 't 5 jaar van sijn regeeringh een firman d'Hollantse natie hadden verleent, daarin vermelt staat, dat wanneer dito natie haar scheepen omtrent **Ougly, Piply** en **Balisser**[2]) arriveeren, haar anckers mogen laten vallen ter plaatse, daer 't hun goet duncken sal; mede dat alle regenten te dier plaetse door haar gouverneur tot het invorderen van den thol gestelt synde, niet meer voor gerechticheyt van gemelte natie en vorderen, als voordesen ende in oude tyden gebruyckelijck is geweest, oock dat sy haare goederen mogen brengen ter plaatse, daer 't hun wel gevalt, mede deselve te verhandelen aen dien 't haerluyden sal gelieven, ende met soodanige cooplyden te mogen negotieeren, naar deszelfs welgevallen, oock sulcke maeckelaers te verkiesen, daarvan sy best connen werden gedient, invougen dat sy niemant tegens haar sin voor maeckelaer behoeven aen te nemen, en in welcke provintien, onder wiens gebied sy lywaten, suycker, zyde, wasch, salpeter en andere waaren, daarin sy gadinge hebben mogten, comen te negotieeren, sal niemant haer in 't vervoeren mogen hinderich wesen: oock wanneer sy met die goederen in den wegh comen, sal niemant haar om tholen lastich vallen, maar in alles de behulpsaeme handt bieden, opdat haar goederen ende scheepen ter behoorlycker tijt moogen vertrecken, oock sal

[1]) De onderteekening ontbreekt
[2]) Hoegly, Pipely en Bellesoor

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

niemandt hare gehuerde vaartuygen vermogen tot zyn gebruyck aen te houden Mede, soo dito natie van eenige cooplu.yden off verhuerders van booten etc[a], gelt mogten coomen te pretendeeren, haar soodanigh te adsisdeeren, dat sy sonder uytstel conform gebruyck aen hun agterstal mogen geraecken En noch, dat eenige halstarrige regenten diverse ordres niet naer behooren obeclieren, oock dat de motseddys van Behaar, wanneer de Hollanders haer caffilaes[1]) moeten vertrecken, geen destecks[2]) op syn tyt willen geven mede dat sy selver salpeter eysschen doen en haar geheel contrarie tegen dito natie stellen Weshalven den conincK ordonneert, dat de Hollanders, conform 't voor dees gegeven firman, moeten werden gemaintineert, jae, oock noch meer te adjudeeren; en wanneer haar caffilaes vertrecken sullen, moeten de nodige destecks hun sonder uytstel werden gegeven, mede dat niemandt eysschen by den Hollants volmacht van salpeter sal mogen doen, oock alle jaaren geen nieuwe perwannes van hunliedens te vorderen Invougen dat zy haar negotie als voorheen dan in gerustheyt sullen connen handt havenen

Gesiapt door den canceller **Aasset-chan,** en bevesticht met het teycken van **Enaayt-chan** en alle andere motseddys. oock alle clercken der secretarye.

CDV. Een ander.

Alle onderhorige regenten van de Majesteyt in de provintie van **Behaar** werden hierby bekent gemaeckt. dat in dese dagen de coninck door de volmacht en dienaer van den Hollants Generaal, genaemt Wolffdas, is ter ooren gecoomen hoe dat door dito natie in **Pattena** aen Ni Sam-chan en andere[3]) salpeter te leveren, welcke Ni Sam-chan dito natie altyt met goede belofte van salpeter te leveren off 't gelt [terug] te geven,

---

[1]) Dit woord beteekent zoowel karavaan, reisgezelschap, als vloot

[2]) Passen. WILSON o.l. heeft dastak, a pasport, a permit In the early days a document authorizing the free transit of certain goods, and their exeption from custom dues".

[3]) Hier schynen eenige woorden te zyn uitgevallen, b.v „gelt is ter handen gestelt om daervoor"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

uytstelde; oock dito natie een vaartuygh gehuert van Lala Malha, om daarmeede salpeter naar Ougly te vervoeren, en dito vaartuygh onder weegs gesoncken wesende, is Lala 500 ropia daarvoor toegetelt, en van hem doen een quitantie becomen, met des cagies signet bevestigt en becragticht, waarby bekende, dat voldaen was. Doen Mier-chan gouverneur van Behaar was geworden, heeft dito nabab[1]) door gewelt de Hollanders aen Lala noch doen betaalen 1600 ropia, en heeft de voorgenoemde quitantie van 500 ropia oock per force van haerlieden affgenomen; soomeede dat sy hoopten, haar uytgeschoten penningen souden wederbecomen. Waerom bovengenoemde regenten gelast werden ter ordre van den conincK, soodanige remedie te stellen, dat de Hollanders haar gelt van N. Sam-chan en cum socijs,[2]) off soo veel salpeter, moet werden ter handt gestelt. En wanneer by de justitie wert goet gevonden,[3]) dat de 1600 ropia door Mier-chan met gewelt haar affgenomen sijn, soo moeten dito penningen oock weder aen Haar E. uytgekeert werden.

Gestapt door den cancelier **Asset-chan** en met het teecken van **Enaayt-chan** a.s andere motsedijs en de clercken der secretarye bevesticht.

CDVI. Een ander.

Den cagie Nessierdie wert hierdoor bekent gemaeckt, hoe dat Wolphdas Gouseratty geseyt heeft, dat hy een volmacht was van de Hollantse capiteyn, en zijn clachten aen 't hoff van den coninck hadt gedaen, hoe dat in **Pattena** door de volmacht van de Hollanders aen een N. Sam-chan ende andere 200.000 ropia was ter handt gestelt,[4]) waarvoor salpeter soude leveren, en alsoo dito N. Sam-chan geen salpeter en geeft, soo doet doch soo veel, dat hy 't geen van de Hollanders onder sich heeft, weder aen de luyden, conform gebruyck van reght, ter handt stelt; en mede dito natie, naar luyt van 't conincx firman, te

[1]) Namelijk Mier-chan.
[2]) Sic!
[3]) Versta „waar bevonden"
[4]) Het *Dagregister van Batavia, 1678,* geeft op bladzijde 148 een bedrag van „196 duysent ropias"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

adjudeeren; ja meer oock, opdat sy niet wederom connen clagen
Gesnapt door den cagie **Seeghul Islam.**

CDVII. JAVA—MATARAM.

15 Januari 1678. [1])

Reeds eenige malen had de regeering te Batavia er in de laatste maanden van 1677 op aangedrongen, dat Speelman, nu de regentijd was aangebroken, de verdere krijgsverrichtingen in Midden-Java zou staken en naar Batavia opkomen. Tot het volgende seizoen moesten de zaken aldaar „in termunis" worden gelaten, en zonder 's Compagnies troepen onder De Saint Martin zich moeten bepalen tot het bezet houden der voornaamste kustplaatsen. Terwijl Speelman nu aanstalten maakte om aan dezen wensch gehoor te geven, wist hij nog eenige belangrijke voordeelen voor de Compagnie te verkrijgen, vastgelegd in een tweetal acten, die beide op 15 Januari 1678 werden geteekend. Bij de eerste dier acten stond de gouverneur van de kustlanden, uit naam van den Soesoehoenan, en door dezen daartoe gemachtigd, Semarang met de omliggende landen aan de Compagnie af, de tweede acte bepaalde, dat al de suiker, door de kustlanden geproduceerd, alleen aan de Compagnie mocht worden verkocht (Dr. JONGE, *Opkomst VII*, blz. XXXV—XXXVI, *Daghregister 1678*, blz. 160, VALENTIJN, IV, I, *Java*, blz. 110)

Ik, ondergeschreven, Adepatty Martapoura, tegenwoordig groot-gouverneur vanwegen den Sousouhoenan Aman Courat Sinnepatty Ingalaga over de steden Japara, Sammarang, Grobogan en Jawane [2]) en de onderhoorige dorpen en landeryen van dien, alsmede Syne Mayesteyts gemagtigde over alle de zeehavenen beoosten Japare tot het eynde van dit eyland toe, verclare by desen in alle opregtigheyd, dat ik met vergunninge, toestemminge ende consent van mynen gemelten here, den Sousouhounang Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, voor nu en altoos, onverbrekelijk en onveranderlijk afgestaan en overgegeven hebbe aan mijn broeder, den admirael Cornelis Speelman, voor de Hollandse Komp[e], het gebied en de regeringe over de stat en landen van **Sammarang** ende het dorp **Caligave,** [3]) met

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1685* elfde boeck, folio 2192 verso.
[2]) Joana.
[3]) Kaligawe.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alle de landen en dorpen, daaronder sorterende, om door denselven mynen broeder vanwegen de Comp^ie voor den Sousouhoenan Aman Courat op de Javaanse wyse geregeert ende bestiert te werden, met alle de magt en 't vermogen, dat my oyt door mynen here daartoe gegeven is; sulx sal uyt cragte deses onsen broeder, den admirael, of de Comp^ie, aldaar op Sammarang onder het opsigt van een Hollands officier sodanige Javaanse of andre gouverneurs en sabandaars over de gemeente mogen instellen als sy selver sullen goedvinden en daartoe begeren te verkiesen, sonder dat ik my daarmet verder sal vermogen te bemoeyen, des sal d'Ed Comp^e ofte den admirael wegens deselve gehouden sijn en blyven, door haren officier off regenten getrouwe sorge te laten dragen, dat des Sousouhoenams incomsten, thollen en geregtigheden, soo te water als te lande, behoorlyk ingevordert en versamelt komen te werden om daarvan jaarlyx goede en behoorlyk rekeninge te doen hetsy aan my ofte aan andre sodanige gemagtigden, als den Sousouhoenam daartoe sal believen te stellen ende verkiesen, en sal het bedragen van dien dan jaarlyx strekken[1] tot afcortinge van hetgene mynen here, den Sousouhoenam, aan de Comp^ie volgens obligatie schuldig en ten agteren is. Dog als de volkomen schult van mynen here, den Sousouhoenam, afgelegt, voldaan en betaalt sal wesen, dan sal ook de Comp^ie, ofte den admirael vanwegen deselve gehouden en verbonden wesen de incomsten van Sammarang ten behoeve van den Sousouhoenam jaarlyx uyt te keeren aan dengenen die Sijn Mayesteyt daartoe authoriseren en bemagtigen sal.

Daarom beveel ik by desen uyt den naam ende vanwegen mynen here, den Sousouhoenam Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, aan alle de inwoonders van de stat en landen van **Sammarang** en **Caligave**, dat se de Comp^e of den admirael vanwegen deselve als haren gouverneur en stedehouder vanwegen den Sousouhoenam sullen kennen en gehoorsamen, ende aan degene, die sy in haare plaatse stellen, alle onderdanigheyd bewysen, gelijk als dat behoord.

En daarom heb ik desen met mijn ordinary segel becragtigt op den 15^e January a^o 1678 in de stadt **Japara**, synde volgens

---

[1]) Er staat „trekken"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onse tijdrekeninge den 19e dag van de maant De.kayda,[1]) in 't jaar 1089

Onder stond 't segel van den Sousouhoenam, in roden acke gedrukt, en daarnevens Dewyle Adepatty Martapoura op den 17e January ongelukkig op 't arresteren van Martalava om 't leven is geraekt [2]) soo heevt den Sousouhoenam in syn stede dat met syn rijxzegel becragtigt.

Lager eenige Javaanse caracters, en daarnevens gestelt by **Adepatty** (tatenger[3]) **Mandaraka**, en onder 't selve My ten orkonde, was getekent **Pieter Noortman**, secretaris.

Wy, Aman Courat Sinnepatty Ingalaga, Sousouhoenam Mattaram etc^a, verclare, dat onsen getrouwen vader Adepatty Martapoura het gebied en de regeringe over de stad en landen **Sammarang** en **Caligave** met onse licentie en toestemminge aan den admirael Corne is Speelman voor d' Holandse Comp^e overgedragen en getransporteert heeft, volgens de acte, hierboven staande, die wy by desen ook volkomen approberen, en tot teken van dien ons groot rijxzege. hieronder doen drukken en door (tatenger) **Adepatty Mandaraka** laten ondertekenen in onse stad Japara, ten dage voornoemt.

Onder stont 't segel van Sr n Hoogheyt, den Sousouhoenam, en daaronder eenige caracters, synde de handtekeninge van (tatenger) Adepatty **Mandaraka.**

En lager My ten orkonde, was getekent **Pieter Noortman,** secretaris.

CDVIII. JAVA—MATARAM.

15 Januari 1678.[4])

Zie de inleiding bij de hiervoor gaande acte.

Wy, Aman Courat Sinnepatty Ingalaga by 't leven van onsen hooggeeerden vader, den groten Sousouhoenan, van dit Javaanse

[1]) Dsul Cada.

[2]) Zie hiervóór, blz. 101, noot 1. Deze aanteekening is er later bijgeschreven.

[3]) Dit woord beteekent zegel, of merkteeken.

[4]) Uit het *Contractboek* Ook in de *Overgecomen brieven 1685*, elfde boeck, folio 2191 verso.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

land soowel door ouderdom als door wettige geboorte eerste erfprince van het rijk, en nu, naar d'aflyvigheyt van den hooggemelten onsen seer waarden en lieven vader, gewerden synen successeur, waartoe hy ons in syn leven by eygen monde heeft vercoren, verclare by dese opene en versegelde acte voor my en myne nakomelingen, 't sy sonen, dogters, broeders of anders smts, die my in dit rijk comen naar te volgen, op het versoek van onsen vader, den admirael Cornelis Speelman, voor na tegenwoordig en altoos naar desen onverbrekelijk aan de Hollandse Komp^e^ vergund, gegeven ende geoctrojeerd te hebben, gelijk ik haar vergunne, geve en octrojere mits desen dat aan niemand als alleen aan de Comp^e^ sal mogen vercoft, verhandeld ofte gelevert werden eenig suyker, 't sy wit, swart, of hoe lanig die wesen mag die hier rontsom her en in de landeryen comt te vallen of gemaekt te werden, bevelende mitsdien aan alle de gouverneurs, soo van Japara, Demak, Grobogan Patty en Javana,[1]) insonderheyd Coedoes, behoorlyke sorge te dragen, dat niemand van onse onderdanen die haar met 't maken van suyker generen, 't zy in de voorschreven steden of in de dorpen van het platteland, eenige suyker en kome te vercopen, verhandelen ofte leveren aan ymand anders als alleen aan de Comp^e^, hier in de stad Japara Daarom en sal ook niemand van onse onderdanen, nog ook eenige vreemdeling, ergens in onse voorschreven landen van Japara, Damak, Grobogan, Patty, Jawane, en insonderheyd Coedoes, eenige suykermolens mogen aanregten, als met expresse licentie van d'Ed Comp^e^ ofte van den capiteyn, die vanwegen d'Ed Comp^e^ alhier op Japara woont, des belooft ook de Comp^e^ de voorschreven suykeren 't sy stoksuyker,[2]) poeyersuyker of swarte suyker, of hoedanig die genoemt mag werden, aan degene, die se komen te leveren volgens basaarsprijs of sodanig te betalen, als sy met de leveranciers tot genoegen van deselve in der billykheyt sullen komen te accorderen.

Ende soo ymand dit ons bevel, 't sy gouverneurs of andre regenten, of ook onse onderdanen, niet onderdanig comt te gehoorsamen, die sullen wy daarover naar verdiensten swaarlijk doen straffen, alsoo dit sodanig onse begeerte en welbehagen is.

---

[1]) Joana

[2]) Kandijsuiker *Zie Pieter van Dam's Beschrijvinge*, II, II, glossarium.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Daarom hebben wy dese acte met ons rijxsegel laten bekragtigen en door vader [1]) **Adepatty Martapoura**, groot-gouverneur van Japara, alsmede door onsen canselier (totenger) **Adepatty Mandaraka** laten ondertekenen, in onse stad **Japara**, den 15 January van den jare 1678, synde volgens onse rekeninge de 19e dag van de maand Doekaida, [2]) in 't jaar 1089.

Onder stond 't segel van den Soesouhoenan in roden lacke gedrukt, en daaronder eenige Javaanse caracters.

CDVIII KOROMANDEL.

31(?) January 1678. [3])

Ragenado Pandito — ook wel geschreven Ragoenade Pandidaer — was de legeraanvoerder, „rijxbesturder", en vertrouwde medewerker van den befaamden Shivaji of Suwagi, eertyds zelf legerhoofd en later vorst van Gingi (Zie hiervóór, blz. 60). Deze ging voort zijn gezag in Zuid-Koromandel op onrustbarende wijze uit te breiden, en maakte zich in 1677 meester van het Noordelijk deel van Tanjore, het rijk van zijn halfbroeder Egosie Ragie. De gouverneur van Koromandel, Jacques Caulier, oordeelde het gewenscht van de veroveraars bevestiging te krygen van 's Compagnies rechten in Tegenepatnam, en zond daartoe den taalkundigen Herbert de Jager naar hun legerkamp. Na lange onderhandelingen verkreeg de Jager eindelijk op het eind van 1677, of in het begin van 1678 — de juiste datum was niet te vinden — onderstaand cani, dat 31 Januari 1678 op het hoofdkantoor Pallecatte werd ontvangen. (*Daghregister van Batavia, 1677*, blz. 382, 387, 395—396, idem *1678* blz. 54).

> Aensienlijk en Illustren heer Ragowanata Pandito [4]) heev't aan d'heer gouverneur Caulier, residerende in de zeecoopplaats van Pallicatte, het volgende caul verleend, namentlijk.

Den koopman S' Herbert de Jager, van Sijn E" wegen alhier verschenen wesende, heev't ons voorgehouden, dat UE" in alle

---

[1]) Vergelijk de vorige acte, waarin de Soesoehoenan Martapoura noemt „onsen getrouwen vader".

[2]) Dsūl-Cada.

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1679*, sevende boeck, folio 985 verso.

[4]) Zooals boven opgemerkt werd, wordt hij meestal Ragenado genoemd. Pandito is een titel, letterlijk „geleerd man", gegeven aan hen, die in de Sanskrit-wetenschap thuis waren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de landen, onder ander[1]) **Chinsy**[2]) resorteren le als **Tegenepatnam,** in sodaniger voegen u commertie en negotie soude mogen exerceren, als in vorige tyden onder de regering van de Visiapoerse koningen geschied was, welke remonstrance dan in agt genomen synde, soo heb daarop dit caul vergund, mogen de UE° nu aldus haren handel en verder bedryf volgens de oude costumen en usantien in volle gerustheyd waarnemen

Voorts heb ik gehoord, dat wegens Balbul chan, Sire chan[3]) en andre hare dependenten[4]) enige goederen en penningen onder UE° souden berusten, dog ik sal hierop daarna op de getuygen en andre certificatie nader enqueste doen, blyvende die saak dan tot die tyt gesuspendeert. En heb nu aan U E° aldus dan dit caul, met de uytsondering van die actien en pretentiën, verleend, mogende UE° voor de rest en ondertusschen hare negotie en commertie in onse landen sonder de minste becommering in alle tranquiliteyt vervolgen, en daarop volkomen gerust wesen

L.S dat agter het slot drukken, om alle byvoeging voor te komen.

Onder stond Accordeert, **Geldria,** den 31° January 1678, en was getekend. **Pieter Coesaart,** 1° en gesworen clerq

---

CDIX. KOROMANDEL.

20 Maart 1678.[5])

Porto-Novo, aan de kust van Koromandel gelegen, tusschen Negapatnam en Tegenapatnam, was een belangrijke haven, waar de Compagnie nog geen vestiging had. In den aanvang van 1678 zond het hoofd van Negapatnam, Pieter Verwer of Vorwer, twee voorname inheemsche makelaars naar Porto-Novo, waar het hun gelukte van den havildar toestemming tot handel voor de Compagnie te krygen op zeer gunstige voorwaarden. (*Onuitgegeven brief van Verwer uit Negapatnam dd. 23 Maart 1678*).

---

[1]) Dit „ander" zal een verschryving zyn, en weggelaten dienen te worden
[2]) Gingi.
[3]) Particuliere kooplieden die geschulden met de Compagnie hadden
[4]) Er staat „depenten".
[5]) Uit de *Overgecomen brieven 1679*, achtste boeck, folio 1243 verso, en *1680*, achtste boeck, folio 1408, verso.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Copy caul, door den **Portonovisen abeldaer** [1]) Sannosie-pandidaer [2]) aen d'E Comp^e tot Nagapatnam verleend in 't jaer Pingaa, den 11^den van de maand Pangony, zijnde den 20ste Maart 1678.

Wy, abeldaar Zannosie, pandidaer en moesmodaer, [3]) Nattesi, pandidaer, secunde-abeldaar, hebben dit caul aen d'E Comp^e verleent

Dabyle Nellatamby-citty [4]) en Callitatapa citty op ons hebben versocht, dat d'E. Comp^ie voor de coopmanschappen, die werden aengebracht en vervoert, niet meer als de halve thols gerechticheyt mogten betalen, en deselve hier niet konnende omsetten, wederom sonder eenige thol te betalen afgescheept, alsmede dat d'E Comp^ie een plaats tot een bancksael [5]) moght aengeweesen worden soodat ick haar d'halve tholsvryheyt 't maken van een bancksaal en verdere aangehaelde previlegiën toestaa en met dit caul bevestige, 't welck ick met 't signet van de Larmonie en myn eygen hebbe bekragtight, en soo boven- als ondergeteekent.

CDX. GORONTALO EN LIMBOTTO.

25 Maart 1678. [6])

Gorontalo en Limbotto, die aanvankelijk onder opperhoogheid van Makassar hadden gestaan, waren bij het Bongaaisch verdrag onder Ternate gekomen. Meermalen hadden de vorsten der rijkjes den wensch te kennen gegeven, onder de bescherming van de Compagnie geplaatst te worden, en bij het verdrag van 11 Mei 1677 wist Padbrugge den sultan van

[1]) Havildar. Zie hiervóór, blz. 13, noot 2.

[2]) De *Lyst van Woorden* zegt: „Pandidaar is een landregent op Cormandel" In het contract van 8 Juni 1688, hier beneden, staat „pagters of pandidaars"

[3]) Maamüadär, ontvanger der belastingen.

[4]) City of chitty titel voor leden van de handelskaste. Zie hiervóór, noot 5 op blz. 32.

[5]) Boom, tolplaats, kantoor der in- en uitvoerrechten. Hier eenvoudig een los- en laadplaats aan de haven. Men vergelyke daarvoor het caul van 25 April 1679, hierachter. Zie ook *Hobson-Jobson* in voce bankshall.

[6]) Uit de *Overgecomen brieven 1678*, sesde boeck, folio 158 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ternate te bewegen, afstand te doen van zijn aanspraken op deze streken. Van 16 Augustus tot 23 December 1677 maakte Padbrugge zijn bekende inspectiereis naar Noord-Celebes en hield bij die gelegenheid ook besprekingen met de vorsten dier beide staatjes, wien hij bij zijn vertrek een achttal punten ter overdenking aanbood, welke den grondslag zouden kunnen vormen van een verdrag. Dit verdrag kwam 25 Maart 1678 op Ternate tot stand. (*Onuitgegeven Dagregister van Padbrugge's reis.* Rijksarchief, Koloniaal no. 1226).

> Verbondt en Voorwaerden, aengegaen, vastgestelt, beslooten ende verzegelt tusschen de E. Heer Robertus Padbrugge, gouverneur en directeur deser Moluccos, ende den raadt, in naeme en vanwegen de Ed.te Heere Joan Maatsuyker, Gouverneur-Generael ende d'E.E. Heeren Raeden van India, representeerende de Generale Nederlantsche Geoctroyeerde Oostindische Compagnie en Staet der Vereenigde Nederlanden in India ter eenre,
>
> Ende Sijn Hoogheyt Quitchiel Beea, koningh van **Gorontale**, benevens den goegoegoe Quitchiel Goelade, en cappiteyn-lauwt Quitchiel Poemale van **Limbotte**, mitsgaders derselver presente rijcxgrooten ter anderer zyde.

Zijnde in 't Maccassaersche vredeverbont van den jaere 1667 in 't 17de artikul [1]) onder andere landen en volkeren ten behoeve der Ternataensche croone bedongen, versproocken en overgelaeten onder andere meerder, ook de landen en luyden van **Gorontale** en **Limbotto**, [2]) met al 't geene daartoe off onder gehoort. Ende hoewel sylieden oordeelden nooit onderdaenen, maer eenelijck vriend en bontgenoten van de Ternatanen geweest te sijn, soo hebben sy hun egter daeronder mits 's Comp^ies ontsagh, moeten buygen en begeven, en wesen de hun vervolgens door sommige trouwelose en baatsughtige dienaers des konings van Ternaten verscheyde en wightige reedenen gegeven, om des E. Comp^ie bescherminge, en ontslaeginge van 't jock der gemelte croone nu eenige aaren aen den anderen te versoeken, is zulex nu eyndelijck door 's Comp^ie bemiddelinge geschiedt wesende de opdraght der landen en volckeren van Gorontale

[1]) Er staat 1669, wat een verschrijving is. Zie *Corpus* II, blz. 376.

[2]) Zij worden daar met met name genoemd, er staat „alsmede op de gantsche Oostkust van Celebes".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en Limbotto door den doorluchtighsten Paduuca Siry Sultan Prins Amsterdam, koninck van Ternaten, en alle syne rijcx grooten eendragtelijck vol en willvaerdigh d'E. Comp^e^ over gelaeten, en den 11 May des voorledene jaers[1]) en op den 3 deser plegtelijck en met behoorlyke omstandigheden door Syn Hoogheyt selfs, in tegenwoordigheyt syner rijcxgrooten, met eygene handen den hooghgeboorne vorst en heere, den koninck van Gorontaele, ter handt gestelt, alhier ten desen casteele Orangie,[2]) synde welgemelte koningh ten dien eynde herwaerts aen gekomen met syne en Limbottse rijcxgrooten, den goegoe goe, namentlijck Quitchiel Goelaede, en cappiteyn laauw Quit chiel Pomaele,

Soo is het dat daerop vervolgens tot een vast, bestendigh en eeuwigh verbondt sijn getreeden met voorschreven koningen en rijcxgrooten van Gorontaele en Limbotto, naer overwegynge en rype beradinge van yder artickel bysonderlijck, gelijck en soodanigh als volght

1

Eerstelijck verklaeren ende keuren goet den koningh van Gorontale nevens den goegoegoe van Limbotto, mitsgaders derselver tegenwoordige rijcxgrooten, voor hunne naekome lingen en erven, soodanige opdraght en overlaetingh van hunne landen en volckeren, als den koningh van Ternaten Syn Hoog heyt Amsterdam, aen d'E Comp^e^ by schrift en zege heeft bevestight en overgegeven, sonder daertegens nu, nogh in het toekomende, yets te doen off ondernemen, directelijck nogh indirectelijck, nogh ook niet gedoogen daertegens door yemant anders yets gedaen off ondernomen sal werden

2

Oversulcx vorders verklaeren sy, koningh en rijcxgrooten, hunne landen als leenen van de E. Comp^e^ te neemen en aen vaerden, te houden en besitten, 't welck ook door de koningen van Gorontale en Limbotto successivelijck by verkiesinge en op 't aennemen van 't rijck moet werden geheft en gestelt [3])

3

Sonder welcke omstandigheden geene koningen op voor-

[1]) Hiervóór, blz. 56 en volgende.
[2]) Op Ternate.
[3]) Voor de uitdrukking „een leen heffen" zie hiervóór noot 1 op blz. 85.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schreven landen sullen moogen verkooren, nogh ook niet daervoor erkent werden, tensy van en door d'E. Comp^e worden aengestelt en in 't ryck bevestight, vermogende de rijcxgrooten eeneijck yemandt daertoe te noemen, van wiens bequaamheyt, goede wille en genegentheyt ons alsdan volkomen verseekeringe moet gedaen werden, en dan daerop 's Compagnies goetvinden en bevestingh affwagten.

4.

Sullen wyders alle soodanige koningen voor de verkiesinge en aennemmge dersel.ver, voorschreven acte van opdragt en dese ,egenwoordige voorwaerden moeten goedtkeuren en beloven in allen deelen en alle poincten te aghtervolgen en naerkomen, ook deselve onderteekenen en besweeren.

5

De gekoorene koningen alsdan op soodanigen wyse bevestight sijnde, sul.en door niemant vermogen aff, en een ander weder in plaatse aengestelt [te] werden, sonder toestemminge, goetvinden en bewilighe der E. Compagnie.

6.

Maer de goegoegoes off den cappiteyn lauwt, soo van Gorontaele als Limbotto, sullen vervolgens door de koningh en grooten wel mogen verkooren, dogh niet weder sonder toestemminge van d'E. Comp^e affgeseth werden, eghter ingevalle door hun off derselver aenhangh eenige muyterye onlusten ofte verwyderinge tusschen beyde ryken, ofte onder elckeen in 't bysonder, wierdt aengereght, sullen alsdan vermogens sijn deselve in verseekeringh te nemen ende in heghtenisse te stellen, en vorders de E. Comp^e den geheelen handel bekent maeken, opdat d'E. Comp^e daerinne naer reght en billijckheyt souden konnen of mogen voorsien.

7

En off het gebeurde, dat Gorontaele en Limbotto in sighselv, off wel onder elckanderen, twistigh wierden sullen geen derselver de waepenen daerover vermogen aen te nemen, maer in der minne hunne verschillen sooveel doenlijck tragnten by te leggen, en sulcx niet konnende geschieden, sullen parthyen aenstonts naer herwaerts,[1] ofte wel naer de Manado met de

[1] Ternate.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bescheyden van de aenstaende verschillen gesonden werden, hetwelck wel meest verstaen werdt, indien de Gorontaelders en Limbotto eenigen twist onder eickander moghten krygen dat in der minne door hunselven niet en waere by te leggen ofte te vergelyken.

8

De koningen van Gorontale ende Limbotto, en derselver grooten ofte onderdaenen, sullen ook geen aenvoerende [1], oorlogh, tegens wien het ook soude mogen sijn, aenneemen noghte beginnen, maer wel verweerende soo wanneer door yemandt moghten werden aengetast en overvallen, wachtende hun vóór allen wel, d'eerste redenen daertoe te geven, sullende vorders in dergelycke voorvallen goede en waeraghtige aenteykeningen houden, om daervan te konnen gedient werden daer en alwaer sulcx genoort.

9

Maar sullen vrienden van 's Compagnies vrienden en vyanden van derselver vyanden sijn, de vrienden, die met 's Comp[ie] pas aldaer verschynen, en alle minsaemheyt, opreghtigheyt en broederlycke liefde handelen, de vyanden daertegens nergens in hunne onderhoorige landen lyden nogh dulden, maer allesins met ernst deselve daeruyt weeren en verdryven.

10

Ingevalle de E. Comp[ie] in de Moluccos, Celebes, etc[a] mogt komen te oorlogen, hetzy tegens wien het ook soude mogen wesen, sonder onderscheyt, soo belooven sy, coningen van Gorontaele en Limbotto, de E. Comp[i] in dien oorlogh met alle vermogen naer uytterste beste ten dienste te staen en met soodanige maght te hulpe te comen, als naer reeden sal mogen bestaen.

11

Daertegens soo belooft ende verbindt sigh de E. Comp[ie] alsdan, om de koningen van Gorontale en Limbotto, mitsgaders hun volck en landen, tegens alle gewelden en overlasten naer billigheyt en vereysch van saaken te helpen en beschermen, soo als dan de noodt en gelegentheyt mogt comen te vereyschen.

[1]) Misschien een verschryving voor aanvallende, maar mogelyk ook zoo bedoeld.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

12.

Dogh sullen — als gesegt die van Gorontaele en Limbotto tot soodanigen oorlogh d'eerste redenen niet mogen geven, veel min op en omtrent de landen, onder beschermınge van de Comp^e staende, hetzy op de cust van Celebes off elders anders, rooven. In gevalle eghter yemant van hunne onderdanen, en buyten hunne kennisse, tegens dit artikul misdeed, soo verbinden sigh komingen voorschreven, voor de beleedigde in te staen, mitsgaders de geleedene schaede te vergoeden off doen vergoeden, en deselve soodanigh te vreeden te stellen, dat daeromme by d'E. Comp^e niet en sullen behoeven te komen klaegen, noghte vergoedinge eyschen.

13.

Blyvende vorders gehouden, gelijck sy ook mitsdesen belooven alle 's Comp^les vassalen en getrouwe bontgenooten in noodt ofte [die] door een ander aengetast werden, de behulpsame handt te bieden en naer vermogen by te staen, ofte wel soodanige strydende parthyen sooveel doenelijck tragten te versoenen. Ende byaldien eenige der bondtgenoten door openbare vyanden wierden beoorloght, ende, mits de verre afligelegentheyt van hier off de Manado, sulex d'E. Comp^e niet en konde bekent gemaeckt werden, sullen die van Gorontale en Limbotto gehouden sijn, sulex op het spoedigste naer Manado off herwaerts over te schryven ende d'E. Comp^e bekent te maeken.

14

Ende om door eerlycke, geoorlooffde en Godt almaghtigh aengenaeme middelen de vrughten van de vreede en een gerust leven te mogen genieten, nemen[1]) den koninck van Gorontale en rijcxgrooten, nevens den goegoegoe en cappiteyn-lauwt van Limbotto, hun soo merckelijck geleegen[2]) vrugtbaer landt aen te bouwen en laeten bouwen, omme door dat middel aen de kost met eeren en sonder opspraeck off nadeel van yemant te mogen geraeken.

15.

De vrughten off den oogst daeraff, 't sy rijs off pady, belooven sy d'E. Comp^e tot de ordinaire Manadose prijs over

[1]) Er staat „nemende"
[2]) Er staat geleegent.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

te laeten, verbindende sigh wel bysonderlyck de E Comp^e voor schreven vrugten, als pady rys, etc^a voor dien gemelten prijs aen te nemen En soo lange onse borgers Mardykers,[1]) als andere ingesetenen, onder onse passe ofte vrygeleyde brieven met hunne smalle coopmanschappen[2]) daer mogten verschynen, soo vermogen sy aen deselve hunne slaeven en mindere coopmanschappen te verkopen

16.

Maer schildpadtshoorn sullen naer desen aen geene onser borgers ofte ingesetenen verkoopen, off aen andere particuliere handelaers dan eenlyck aen de Ed Comp^e, tot dertig rycxdaelders à 48 swaere stuyvers yder 't piccol. wanneer 't selve van Gorontale off Limbotto sullen haelen; maer voor hunselven hier tot Maleyen gebracht werdende, sullen sy voor 't picol genieten 35 gelycke rycxdaelders, waertoe voorschreven koningen en grooten hun mits desen verbinden

17.

Ook beloven en verbinden sigh den koninck, meermalen genoemt, en rycxgrooten van Gorontale en Limbotto, in hunne landen geen Europianen te sullen dulden. 't zy Spanjaerden Portugeesen. Engelsen, Fransen, Deenen, Sweeden off hoedanigh off van waer die souden mogen wesen, en wel bysonderlyck geenige vluchtelingen ende uytgewekene Macassaren, nogh geenige andere, daermede d'E Comp^e tegenwoordigh in oorlogh soude mogen sijn, ofte ook naer desen in oorlogh soude moogen komen te geraeken, in hun landt te ontfangen. maer aff ende naer herwaerts, naer diegeene die in dier tydt 't gesagh van de E Comp^e soude mogen hebben te wysen, ook gewelde-lyck, soo het de noodt vereyschte, ende yemandt tegens danck standt grypen wilde, uyt hun gebiedt te dryven

18.

Ende alsoo de knoop van voorwaerden ende verbonden wel geleydt, de herten ende gemoederen te samen bindt ende vereenight, soo is die van den godtsdienst daerenboven nogh soo veel vaster, als die ook de sielen en innerste genegentheden

[1]) Vrye Christen Inlanders.
[2]) Artikelen van weinig waarde, snuisteryen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

aeneen heght, om 't welcke dan naer vermogen en soo veel mogelijck te betragten, soo belooven hoogstgemelten koningh en rijckgrooten de soodanige, die in haer landen en van hun volcq souden willen Christen worden, daerinne geen beleth te doen nogh te hinderen, maer sal sulcx denselver vry ende in geender-hande manieren tegengestaen werden, en sal de E. Comp^e, sulcx haer gelegen komende, vermogen op Gorontale en Limbotto een off meer predicanten, siekentroosters ofte schoolmeesters te plaetsen tot onderwysinge dergeeniger die in de gereformeerde godtsdienst sigh soude begeven, sonder dat die persoon off personen eenige leet offte schaade sal mogen werden toegebraght off aengedaen, maer integendeel gehandhaeft en nevens andere hunne onderdaenen voor alle overlast bevrijdt en beschermt werden

19.

Sullende tot dien eynde [uyt] hunne landen ende gebiedt weeren alle Roomse-gesinde Spaanse ofte andere papen, monnicken priesters, schoolmeesters ofte leeken, ende met gedogen, dat deselve een voet aen lant setten, en aen lant buyten hunne kennisse gecomen sijnde, hetselve haer ontseggen, by wederstreevigheyt geweldigh daeruyt dryven, ofte wel gevanckelijck naer de Manado ofte herwaerts-aen te senden, alsoo die luyden niet anders dan verwarringen en onlusten met sigh en brengen

20.

De gerooffde en buyten reght van hun landt vervoerde vrye volqueren van **Tominy** en andere boghtluyden[1]) sullen met hun wederkomste op Gorontale en Limbotto ten eersten op vrye voeten gestelt en naer hun landt te vertrecken toegestaen werden, sonder dat eenige derselver als slaeven sullen mogen verkoght of aengeslaegen werden, tensy volcomentlijck beweesen kan werden soodanige persoonen slaeven van geboorte, off met geldt off goedt gecoght zyn. Daerom soo belooven ook meergemelte koningen voor alle de vrye volckeren van Tominy, die alreeds verkoght en van de Comp^e aengeslaegen, ofte nogh verkoght en aengeslaegen souden mogen werden, den ontfangenen koopschat wederom aen de koopers uyt te doen keeren, en voortaen met die volckeren in waere vriendt en bondtge-

[1]) Bewoners van de kusten der Golf of Bocht van Gorontalo of Tomini.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

noodtschap te leeven, ook niet gedoogen, dat deselve eenigh overlast werdt aengedaen.

21.

Indien er op Gorontale en Limbotto, off de eylanden daeromtrent, eenige speceryenboomen moghten syn, en hunl.eden bekent. soo belooven geseyde koningen en rijcxgrooten, deselve op stondts te doen uytroeyen, off wel de E. Comp^ie daervan kennisse te doen, om door deselve omgeveldt en onder de voet te mogen werden gehackt; vorders noyt gedogen, dat op hunne landen eenige speceryboomen werden aengequeeckt.

22.

Alle opreghte schulden, hetsy aen de Ternatanen off onse borgers ende ingesetenen, beloven sy, koningen voorschreven, te doen eyschen en innen, ende een yder aen 't syne sooveel doenelyck te helpen, mitsgaders alle voorvlughtige ende weghgelopene slaeven, van wien het ook soude mogen wesen, te doen opsoeken ende de eygenaers weder te geven.

23.

Omtrent d'E. Compagnie, derselver ingesetenen, onderdaenen en bondtgenoten, belooven sy, koningen met hun rijcxgrooten opreght te handelen in maete elle ende gewighte alle bedriegerye van voorheenen omtrent onse borgers en Mardykers gepleeght, te weeren, en alle soodanige bedriegers voortaen behoorlycken te straffen, mitsgaders onse ingesetenen aen t geene van hun offte haere onderdaenen wegens gepleeght bedrogh ten aghteren syn gecomen, sooveel immers doenelijck sy te helpen, en haer soodoende aldencxkens tot onsen hande. en wandel te gewennen, geen anckergeldt affpersende nogh nemende van diegeene. die met onse passen verschynen, nogh ook dwingen met de coningen off grooten affsonderl.jck eerst en naar hun welgevallen te handelen, maer sal het hun vrystaen met yedereen sonder hinder haeren handel te dryven, en ongemoeyt.

24.

Eyndelyck ende voor het laetste soo belooven en neemen den koninck meergemelt, nevens den goegoegoe en verdere tegenwoordige rijcxgrooten aen, desen op haere aenkomste tot

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Gorontale en Limbotto door de andere in hun landen geblevene koningen en rijcxgrooten te doen goetkeuren aenneemen en ratificeeren

Onder stont Aldus gedaen, geslooten, besegelt, onderteeckent en beswooren in 't casteel Orangie tot **Maleyen** op 't eyland Ternaten, desen 25^en^ Maart A° 1678. En was geteekent

R. Padbrugge, Cornelis Swerus, G. Proost, Dirck de Gheyn.

Ter syden stondt 's Compagnies **zegel**, in rooden lacke gedruckt, waeronder geschreven stondt.

Ter ordonnantie van de E. Heer gouverneur, en was geteekent **Andries Oloffsz.**, raedt en secretaris.

Aen de andere zyde onder 't Maleyts stondt in rooden lacke gedruckt 't zegel van **Gorontale** en **Limbotto**, ende daaronder geteekent de naam van den coningh van Gorontale, den goegoegoe, capiteyn laut etc^a^ van Limbotto, met Moorsche of Arabische caracters.

CDXII. PALEMBANG.

20 April—3 Juli 1678. [1])

Na het vredesverdrag van 1662 (*Corpus* II, blz. 209 e.v.) bleef de vriendschappelijke verhouding tusschen de Compagnie en Palembang langen tijd ongestoord voortduren. In verband met den grooten aanvoer van peper, zoo van Sumatra als elders, achtte de regeering te Batavia het in 1678 gewenscht, verandering te brengen in de in 1662 bepaalde peperprijzen, zij zond daartoe den 9den Maart den opperkoopman Dirk de Haas als commissaris naar Palembang, om het kantoor te visiteeren en, zoo mogelijk, het verdrag te herzien. Hierin slaagde hij naar wensch de nieuwe overeenkomst, die o.m. den prijs van de peper met 1 rijksdaalder per picol verminderde, kwam 20 April tot stand. Men vindt dit stuk in het *Contractboek Amsterdam* (deel III, blz. 235), in het *Daghregister van Batavia 1678*, blz. 178—180, en in de *Overgecomen brieven 1685* 2de boeck, blz. 888 e.v. Wy nemen het hier niet afzonderlijk op, omdat het, met slechts enkele onbeduidende redactiewijzigingen, in zijn geheel is opgenomen in de nadere overeenkomst van 3 Juli, die hier volgt.

In verband met door De Haas ontdekte frauden op 's Compagnies kantoor,

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1679* 3eade boeck, folio 345 e.v. Bovendien in de *Overgecomen brieven 168^5^* 2de boek, blz. 888 e.v. Verder in het *Daghregister van Batavia, 1678* blz. 178—180, en de wijzigingen en aanvullingen van 3 Juli aldaar blz. 439—441.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zond de regeering er andermaal een commissaris heen, Jan van Leene. Deze moest tevens trachten „eenige poincten van het jongste gemaecte contract tusschen d'E. commissaris Dirck de Haes en den conincq, aldaer gemaeckt, wat nader te doen verclaren. Bij de besprekingen wenschten beide partijen enkele wijzigingen en aanvullingen aan te brengen, den 3den Juli was men het hierover geheel eens en werd het nieuwe contract bezworen (*Daghregister van Batavia, 1678*, blz. 92, 177—181, 198, 218, 306, 439—441).

> Copie van het contract, tusschen d'E. commissaris Dirk de Haas wegen d'E. Comp^e^ met den coninck van **Palembang** gemaakt, sooals het uyt het originele Maleytse hier tot Batavia in onse tale is getranslateert

In 't jaar des Propheets Mohamets 1100, in de maand April den 23^e^ dag [1])

Dit geschrivt is het contract, tusschen den sulthan Ratou in de stat **Palembang** van d'eene en Rijklof van Goens, Gouverneur Generael, en de Raden van India van d'andre zyde, 't welk een commissaris Dirck de Haas voorgesteld heeft, en is besloten door den sultan Agong van Jamby, ten tyde wanneer hy op Palembang was,[2]) als wanneer wy sodanig contract hebben gemaekt, wiens articulen soodanigh zijn luydende:

Eerstelijk

Sal den sulthan Ratou van Palembang 4 coopheden stellen, die met d'E. Comp^e^ sullen handelen, en wanneer een van deselve komt te sterven of iets anders over te comen, sal den sulthan Ratou deselve goederen en contanten moeten op syn risico nemen. En die vier coopluyden sullen ook niet vermogen te ondernemen als met het bevel van sulthan Ratou, ofte met weten van den sabandaar of desselv's ordre. Wanneer de cooplieden eenige waren sullen aennemen, zoo moeten se geene coopmanschappen alleen aannemen, maar halv' gelt, halv' coopmanschappen,[3]) en aangaande de prijs derselve, sal na het

[1]) Dit staat precies zoo in het *Daghregister*, blz. 178, en mettemin deugt het niet. Ten eerste is het contract den 20en gesloten (zie ook den titel van het Bijvoegsel hier beneden); bovendien is A.D. 1678 het Mohamedaansche jaar 1089.

[2]) De sultan van Djambi, die zich te Palembang bevond ter gelegenheid van het huwelijk van twee zijner dochters met zonen van den Palembangschen vorst, trad als gemachtigde van dezen op. (*Daghregister*, blz. 178).

[3]) Verstaa de betaling van de peper zal geschieden half in geld en half in koopmanschappen; zie ook het volgende artikel.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

goeddunken van de vier coopluyden en den vercoper gemaekt werden, dog de prijs daarvan als by alle coopluyden gebruykelijk is.

Ten tweden

Is besloten, vanwegen den prijs der peper in de stad Palembang, dewelke, indien met contant betaelt werd, tegens 3 rijx daelders, en tegens coopmanschappen 3¼ rx^a^ per picol, die swaar sal moeten wesen 100 cattijs-China. En indien de peper met steentjes of aarde vermengt is, of buyten ordinaris gewoonte bevonden wierd, daar sal den sabandaar de behoorlyke correctie over doen.

Ten derden.

Wanneer de coopheden peper betalen,[1]) sullen deselve voor aan de wal van de logie moeten brengen, die dan door de dienaars van de Comp^a^ opgedragen sal werden. En wanneer deselve vanwegen des comrx geregtigheyt gewogen werd, en sal niemand anders vermogen den daats[2]) te houden, als de volkeren van den sabandaar, trekkende daarvan sooveel geregtigheyt als op Jamby in de logie gebruykelijk is. En sal ook gehouden sijn te wegen soo lange als 't dag is, en de tekens van de daats kunnen sien, of tot datter geen peper meer is.

Ten vierden.

Soo wanneer den sulthan Ratou na andre plaatsen gesanten schikt, sal vermogen 3 à 4 vaartuygen met peper mede te senden 't gene den capiteyn van de logie niet sal vermogen te beletten, maar den capiteyn sal gehouden sijn haar een pas te verlenen.

Ten vijv'den

Indien den Gouverneur-Generael Rijklof van Goens begeerte is,[3]) om aan de songsong[4]) een huys of rakit[5]) ofte een rustplaats voor de gaande en komende Hollanders te maken, staad

[1]) Het originele contract van Dirk de Haas heeft hier beter „leveren"

[2]) Datjin, juster of weegstok. Zie voor dit woord *Pieter van Dam's Beschrywinge* II, I, glossarium.

[3]) Vermoedelijk te lezen „Indien het des Gouverneur-Generaals begeerte is." Het contract van De Haas heeft „Op het begeren van den HoogEd^e^ Heer Gouverneur-Generaal"

[4]) De landingsplaats, waar de schepen voor anker gingen. In de redactie van De Haas staat „de songsangh ofte mont van dese riviere".

[5]) Een vlot. Vele huizen en schuren langs de Moesi zijn op vlotten gebouwd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den sulthan Ratoe 't selve toe, dog geen groot huys, mits dat ook de volkeren van Palembang en songsong geen overlast werden gedaan. en dat, die 't selve plegen, door den capiteyn van de logie daarover na verdienste sullen moeten gestraft werden

Ten sesden.

Indien Comp'' volkeren misdoen ofte onlusten maken, sal den sulthan Ratou daerover geen regt mogen doen, maar den capiteyn van de logie sal haar naar verdienste straffen, en wanneer 't volk van Palembang misdoen, sullen de Holanders haar niet mogen straffen, maar moet door den sultan Ratoe geschieden.

Ten sevende.

Het soude den Gouverneur Generaals begeerte wel wesen, de kopdaalders op Palembang gangbaar te maken, 't gene by suthan Ratoe werd toegestaan, indien deselve op de Oostcust van Java gangbaar zijn, en door de alhier komende handelaars aangenomen werden.

Ten agsten.

Van de geregtigheyt der peper, die uyt Palembang vervoert werd, sal d'Ed Comp'' daarvoor ¼ rx^a^ per picol moeten betalen

Ten negende

Dat alle de peper in Palembang vallende, naar geen andre plaatsen sal mogen gebragt werden als alleen na Batavia en Malacca, uytgesondert de peper, die door de gesanten van den sulthan vervoerd werd, als hiervoren gemelt is, en door d'E Comp'' ofte hare ingesetenen, dog door geen andre

Ten tiende.

Comp''^s^ logie op Palembang, de volkeren en alle goederen, neemt sulthan Ratoe aan met magt tegens alle diegene, die haar sullen tragten te beschadigen ofte overlast te doen, te beschermen, te helpen en onder syne protectie te nemen.

Ten elfden

Wanneer het volk van d'E. Comp'', of de slaven, die schuldig zijn of niet, tot de Palembangers of groten quamen weg te lopen, sullen die gehouden zijn aan den capiteyn van de logie weder te geven, al was 't dat se Moors waren geworden; van gelyke sal d'E. Comp'' met 't volk van Palembang, die op Batavia

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

of na Malacca weglopen, mede doen, en ook niet vermogen op te houden, maar aan den sulthan Ratoe van Palembang weder te geven

Ten twaaliden

't Opperhooft van de Hollandse Komp[e] die op Palembang woond, sal hooft wesen over alle Comp[ies] volkeren en onder danen, die op Palembang komen handelen, om in haar verrigtinge, daar 't nodig en behoorlijk sal wesen, te helpen [1])

Byvoegsel, dienende tot nader verclaring en meerder bectagting [2]) van 't jongste contract van den 20[en] April deses jaars, synde op heden, den 3[en] July 1678, tusschen sulthan Ratou, coninck van **Palembang**, en d'Hoog Ed[e] heer Rijkolof van Goens, Gouverneur-Generaal, en d'E. heren Raden van India door wedersydse gecommitteerde, den pangirang Depatty [3]) en den pangiran Macaboumi [3]) ter eenre, en den commissaris Jan van Leene ter andre zyde, overeengekomen en gesloten in maniere als volgt [4])

In den namen Godes, Amen. Op 't eerste articul van 't voormelde contract,

Dat by ongelegentheyd en absentie van een ofte twee der gestelde vier factoors van sulthan Ratoe, de opperhoofden van d'E. Comp[ie] alhier met 3 ofte twee van de vier factoors sullen konnen handelen, dog in presentie van den sabandaar, ende soo wanneer eenige van de vier factoors hun onbehoorlijk konnen te dragen, sullen de opperhoofden sulx aan sulthan Ratou of pangerang Depatty bekent maken, dewelke dan daarvan sullen oordeelen, om een andere factoor in plaats te stellen

Op 't tweede articul als voormelt

Wanneer de peper buyten gewoonte vuyl of met aarde ende

[1]) Tot zoover het contract, door De Haas op 20 April afgesloten, het droeg de handteekening van De Haas, benevens drie zegels die van de Compagnie, van den sultan van Palembang en van dien van Djambi.

[2]) Het *Daghregister* heeft, op blz. 439, „bevestigninge"

[3]) Hier als eigennamen beschouwd. De genoemden waren zoons van den sultan.

[4]) Dit „Byvoegsel" ook in *Overgecomen brieven 1679*, sesde boeck, folio 362 e v

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

steentjes gemengt bevonden werd, sal sulthan Ratoe ende pangerang Depatty daarover straffe doen, en beletten, dat die vervuyling niet weder geschiede.

Het derde articul zy zoo.[1])

Op 't vierde articul:

Dat, soo wanneer sulthan Ratou naar eenige plaetsen gesanten committeert, de peper, daarmede sendende, tot schenkagie maar gantsch niet tot vercoping sal dienen ende niet meer als 1000 picol in een jaar mogen belopen, dog sal by de Nederlanders niet werden afgewogen, ende de ondersaten van Palembang geen peper vervoeren, sullen ook door d'E. Comp^e niet werden verhindert te vertrekken. Ende als sulthan Ratou gesanten na Batavia sent, sullen deselve niet eerst op Bantam mogen aanlopen, ende, sulx egter doende, sal sulthan Ratoe deselve straffen.

Het 5^e, 6^e, 7^e en 8^e articul blyve soo.

Op het 9^e articul

Dat alle de peper, in de landen van Palembang vallende alleen by d'E. Comp^e genegotieert en vervoert sal mogen werden, uytgesondert de 1000 picol 's jaars tot geschenk van sulthan Ratoe, als op 't vierde articul sy gesegt.

Het 10, 11 en 12^e articul blyve zoo.

Het derthiende articul.[2])

Dat, soo eenige andre personen, buyten de vier gestelde factoors van sultan Ratoe, voor hun selven met d'E. Comp^es willen handelen, sulx met kennisse van sulthan Ratou sal mogen geschieden, en anders niet.

Het veerthiende articul.

Dat eenige ondersaten van Palembang elders vertrekkende, daartoe een pas van de opperhoofden alhier sullen versoeken,

[1]) Versta: blijve ongewijzigd.

[2]) De nu volgende artikelen zijn er later, bij de besprekingen door den commissaris Jan van Leene, bygevoegd, het oorspronkelyke contract, door Dirk de Haas afgesloten, telde maar 12 artikelen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en wederkomende hun pas ook in 's Comp[ies] logie moeten verthonen, en aan de opperhoofden naar waarheyd opgeven, wat goederen medebrengen, alswanneer de opperhoofden hun den aanbreng niet sullen verhinderen, nog de vaartuygen visiteren. Maar geen andre onderdanen als de Palembangers vermogen eenige Moorse ofte Cormandelse, Suratse, Bengaalse ende dier gelyke cleden van die custen, nog amphioen, hier aan te brengen maar sullen alsdan door d'E. Comp[ie] afgewesen ofte buyte gehouden werden; maar gene van die sortering kleden of amphioen inhebbende, sullen niet verhindert werden hier te komen

Het vyftiende articul

Dat de contracten, op den 29 Juny 1662 tot Batavia [1]) ende op 20 Apri. 1678 met den E. commissaris Dirk de Haas tot Palembang, mitsgaders alle dese poincten en nadere verhandeling door Pangerang Depatty en Pangerang Maccabo am. met den commissaris Jan van Leene, als in 't hooft deses vermeld gesloten en onveranderlijk voor wedersydse genegentheyt, tot vereenigingh van Palembang ende Batavia, soo lange als de son en maan schynsel geven ende nagt ende dag d uren sal, gelyk mits desen versoeken, voor eeuwig ende altoos vast en bestendig sal werden gehouden.

Onder stond **Palembang**, Sondag den 3[de] July 1678, en was getekent **Jan van Leene**, en daarnevens eenige caracters.

CDXIII. KOROMANDEL.

25 April 1678. [2])

Den 20ste Maart 1678 had de Compagnie toestemming gekregen, om op Porto-Novo handel te drijven. Al spoedig vernam Verwer, dat de landsheer, Golialo-dadas, zeer ontstemd was over het cauï, door zijn naaldaar aan de Compagnie verleend. Hij vreesde, dat deze, zooals haar gewoonte was, zich ook daar steeds meer zou indringen, zoodat ten slotte de landsheer zelf niets meer te zeggen had. Verwer zond zijn secunde, den koopman Thomas van Rhee, naar den gouverneur om hem gerust te stellen, wat

[1]) *Corpus* II, blz. 209 en volgende

[2]) Uit de *Overgecomen brieven 1679* achtste boeck, folio 1258 verso, en *1680* achtste boeck folio 1409, waar echter abusievelijk staat 25 April 1679

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maar matig gelukte. Ten slotte ging hy er evenwel toe over, „omdat wy hem daer soo furieus om versogten", het door zijn handlar verleende caul te bevestigen, met de nodige voorzorgsmaatregelen. *(Onuitgegeven brief uit Negapatnam naar Batavia d.d. 29 April 1678).*

> Caliutty warassam, den 4den van de maant Saber, anders den 25 April 1678,
>
> Gobalo-dadas, pandidaar, landheer en gouverneur van Tinnengoery Palnum, verleent dit caul aen d'E. Comp[ie] en capiteyn tot Nagapatnam

Armoeta en Cine moddely [1]) zijn by [my] geweest, die my van alles hebben onderrigt, ick hebbe aan [2]) haar behandigt dit caul, om tot **Porto-Novo**, staande onder Chialirepaddy Segosie Magaragie, te negotieeren, daartoe ick een bancksaal sal geven, maar U E. sullen niet vermogen een oge te timmeren, welcke bancksaal sal dienen om de coopmanschappen, die U E aanbrengen off vervoeren wildt te bergen [3]) en waarvoor U E. niet meer dan halve thol sult betaalen, dogh 't geene niet vercogt wert, daarvoor sult niets betaalen als het wederom gembarqueert wordt. U E sult met vermogen in dit landt met eenige inwoonders in compagnie te negotieeren, off anders sal dit caul nul en van geender waarde zyn.

U E moogt dit caul wel vertrouwen, en gelyck andere coopluyden negotieeren. En blyft lange gesondt.

CDXIV. MALABAAR.

21 Mei 1678. [4])

De verhoudingen in het rijk van Cochin of Coetsjin waren zeer ingewikkeld, behalve den koning had men er een tweetal dynastieën van „erfprincen", terwijl daarnaast de paljetter, een vrijwel onafhankelijke „vrijheer", grooten invloed uitoefende (Zie *Corpus* II, blz. 202 met noot, en blz. 489, met de daar aangehaalde literatuur). Wij zagen hiervóór (blz. 110), dat de commandeur Jacob Lobs in den strijd tusschen den koning

[1]) Zie hiervóór, noot 6 op blz. 33.

[2]) Er staat van.

[3]) Zie hiervoor het caul van 20 Maart 1678, blz. 127 noot 5.

[4]) Uit het *Contractboek*, waarin het tweemaal voorkomt, namelijk deel III, blz. 247 en blz. 468 verso. Ook in de *Overgecomen brieven 1685*, 3de boek, blz. 758.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van Cochin en den Samorijn de partij van den laatste gesteund had, waarover eerstgenoemde ten zeerste ontstemd was. Hij beklaagde zich schriftelijk te Batavia over Lobs, die niet slechts den Samorijn, maar ook de erfprinsen en den paljetter tegen hem zou steunen, daarom drong hij op vervanging van den commandeur aan „soo niet, sal t d'E Comp^nie verderff zijn". De regeering zond er Marten Huysman als commissaris heen, doch reeds vóór deze aankwam had Lobs met den koning onderstaande overeenkomst aangegaan, waardoor men van weerszijden voor de toekomst nieuwe moeilykheden hoopte te voorkomen. (*Daghregister 1673* blz. 231 en volgende).

> Op de byeenkomste met den koning van **Cochim**, syne princen ende landsgroten, is vastgestelt tusschen geselve ende den commandeur van Cochim in den name van d'Ed. Comp^e, dat in toekomende voor een vaste wet dienen sal.

Den koning van **Cochim** sal door en over 't gehele rijk exerceren sijn coninklyke magt en authoriteyt, sonder hem ymand, wie het ook sy, deswegen eenig belet sal aandoen.

De princen, so wel d'eerste als de laeste, sullen sig met de regeringe des rijx nog den koning in 't minste niet bemoeyen maer hun stilhouden, soo lange van den coning niet werden versogt, veel minder sal hem eenigen prince onderwinden, tegens den koning of syne bevelen aan te gaan en of sulx mogte komen te gebeuren, sal 't selve rigoureus werden gestraft.

En om den koning gerust te stellen en alle bedenkinge tegens Sijn Hoogheyts persoon weg te nemen, sullen de princen den commandeur in de stat niet mogen spreken als met voorweten en consent van den koning.

Den paljetter[1]) sal in des conings naam in 't rijk alles besorgen, wat hy tot welvaart van 't rijk en de hoogheyd van den koning bevinden sal te behoren.

En daarom sal met den koning in alle voorvallen, die 't rijk aangaan, spreken ende overleg maken, dog niet besluyten, veel min uytvoeren, sonder kennis ende toestemminge van der commandeur tot Cochim, dan soo den paljetter sig in sijn plgt quame te vergeten, sal den coning, met kennis en toestemminge

[1]) Zie hierboven, de inleiding.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van den commandeur, een ander bequaam, wakker en vigilant heer daartoe mogen aanstellen

Den koning sal noyt aen niemand overgeven blanke olas [1]) by Syn Hoogheyd getekent, opdat de eere van den coning door ymand op die wyse niet en werde gepericuleert, ende gedaan dat Syn Hoogheyd namaals quaat soude keuren

Op 's konings inkomen sal beter gelet werden, en de pagters van 's conings geregtigheden sullen ondersogt werden, soo niet meer willen geven, sal men die aan andre geven

De rentmeesters des conings sullen rekeninge doen van hun ontfang, ende sal een prince, best met den coning in vrintschap levende, ende een pagter [2]) hierover 't gesag hebben

Alle overlast, gewelt ende moetwil, dat door de nayros [3]) geschiet, sal door den koning op der daad op 't rigoureuste werden gestraft, sonder aansien van personen

Den coning sal eyntlyk [4]) den commandeur in den name van d'Ed. Comp^e satisfactie geven in alle saken, de onderdanen ende Christenen, onder d'Ed. Comp^e behorende, [5]) of sal het deselve vry staan, soo den koning sulx niet en doed, het selvs te doen, gelyk den commandeur insgelyx aanneemt, dat byaldien de Christenen des conings nayros eenige molestie of overlast komen te doen, de misdoenders te straften als na behoren

Als alle de voorschreven saken soo werden naargekomen, soo behoort den commandeur in den name van d'Ed. Comp^ie den koning met de sterke hand te helpen uytvoeren, dat de goede beloond en de quade gestraft mogen werden

---

[1]) Ola = palmblad, tot schryven gebruikt, brief, blanke olas zijn dus een soort lettres de cachet.

[2]) Twee der kopieen hebben hier ende een pa.ietter", wat evident onjuist is er zou anders ook moeten staan „*den* paljetter"

[3]) Wel vertaald door ridders. Het zyn de leden van de in Malabaar zeer machtige kaste der krygsheden.

[4]) Twee der redacties hebben hier „eygentlyk", wat klaarbuykenlyk onjuist is. Er is hier sprake van het laatste artikel van het contract, dus verwacht men een woord als „ten slotte"

[5]) Hier is een woord uitgevallen, b.v. „betreffende", het ontbreekt in alle drie de afschriften

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

En opdat dese overeenkoming van te meerder sekerheyd wesen mogt, sal er in 't rijk van Cochim tusgen den koning, syne princen en den paljetter, sijn en blyven een eeuwige vrindschap, met vergetinge van 't gene voor desen mogte sijn gepasseert.

Aldus gedaan in 't hof van den koning van **Cochim**, den 21ste May 1678.

Was getekent **Jacob Lobs.** En daarnevens stond het merk van den Cochimsen coning in Mallabaarse caracters.

CDXV. PERZIE.

8 Juni 1678.[1])

Even als in Bengalen en Suratte hadden ook in Perzié de regenten der haven-plaatsen er groote handigheid in, zich te verrijken ten koste van de vreemde kooplieden, en dat met volkomen negatie van door den souverein gegeven voorrechten. Als dat te erg werd, wendden de benadeelden zich wel rechtstreeks tot den vorst, en als hun klacht of verzoek in goede aarde viel, was het voor een poos weer uit met de knevelarijen der haven-regenten, zooals onderstaand bevelschrift aantoont.

> Bevelschrift wegens de gouverneurs en andere regenten van **Gamron,** om haar met 's Compagnies negotie niet te bemoeyen, noch de cooplieden, die met haar handelen, als dienaren,[2]) eenige moeyte toe te bringen, verleent op den jegenwoordigen hartogh Naser-Aly-chan en verdere regenten van Gamron en alle andere zeehavens van **Persia,** gegeven door den conincK Sulmàân, in de maand Sjamadj-ilawel[3]) des jaars 1089, overeencomende met de maant Juny 1678 naar Christi geboorte.

Daar is een gebodt, van de werelt te gehoorsamen, geschreven, namelijck dit.

---

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1679*, achtste boeck, folio 1595 verso en volgende.

[2]) Versta: nóch de kooplieden, die met de Comp^nie^ handelen, noch 's Comp^nies^ dienaren.

[3]) Dschumada .l Awal 1089 vangt aan op 21 Juni 1678, wat met klopt met den datum van 8 Juni, dien de *Overgecomen brieven* opgeven.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

De tegenwoordige gouverneur van **Chamron** en de tholontfangers van alle zeehavens voor 't geheele rijck van **Persia** moeten weten, hoe dat de Hollantse natie aan dit hoff hebben te kennen gegeven, dat volgens den inhoud van het mandament, door de koningen Sja Abbas de tweede en Sja Sephie, zijn vader, aan haar verleent, [1]) geordonneert is geweest, dat niemant sigh met hare negotie noch dienaars zal hebben te bemoeyen, veel min by aanbreng haarer goederen die tegens haar sin tot een civile prijs te nemen, en de resterende ongewilde aan de koopluyden te laten 't geen dan, tot ruine der negotie, veroorsaackt heeft, dat de koopluyden haar ongewillig thoonden om met haar te handelen, en hierdoor afgeschrickt worden om de zeehavenen meer te frequenteren, in welck gevolch [2]) dan met haar coopmanschappen aan de hand zouden blyven sitten. Waarop dan geordonneert is, dat geen van alle regenten zigh in 't minste met hare negotie noch dienaren zal hebben te bemoeyen, veel min eenige force te gebruycken, ogh echter genegen zijnde om met haar te handelen, soo zal in der minne met haar gaan en zonder haar consent omtrent hare koopmanschappen niet hebben te komen.

Welck voorschreven geboth wy dan verstaan, dat nu in dezen tyt diversche malen door den presenten regent is overtreden, en de inwoonders, als koopluyden, [3]) nevens dese voorschreven natie veel moeyelyckheden toebrenght. Waarom dan andermaal werd geordonneert, wanneer den gouverneur van den inhoude deses zal kennisse hebben, dat de bovengemelte articulen zal hebben te onderhouden, zonder die in 't minste te overtreden, noch geen van alle koopluyden, groot ofte kleen, 't sy Moor [4]) ofte andere natie, de minste moeyelyckheyt toe te brengen, maar ter contrarie de behulpsame hand bieden. Voornamentlyck werd bevoolen, om de Hollantse natie in alles te respecteren en te eeren, zonder met haren handel off hare dienaren te bemoeyen, maar in alles ongemolesteert te laten, 't geen dan op u hooft ten hoogsten gerecommandeert werd naar te comen.

Onder stont: In de maand Samadi 1l Awel des jaars 1089.

---

[1]) Zie *Corpus* I, blz. 186—191, 370—380 en II, blz. 43—51.
[2]) Zal wel gelezen moeten worden: in welck geval.
[3]) Verstaat zoowel de inwoners als de koopluden.
[4]) Mohamedaan.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bovenaan stondt 's koninckx zegel, en achter op den dorsu Den koningh heeft dit mondelinq belast.
En weynig ter zyden. Gepasseert in de secretarye [1])

CDXVI. KOROMANDEL.

7 (?) July 1678. [2])

Den 7den Maart 1677 verkreeg de Compagnie uit naam van Egoste Ragia toestemming, om op Trimelevaas, aan de kust van Koromandel, een loge te bouwen. Bij caul van 10 September daaraanvolgende heeft Egoste Ragia deze toestemming bekrachtigd, doch beide stukken zijn niet meer te vinden, slechts komen in het *Contractboek-Zeeland* no. 8368 twee excerpten voor, en wel 2 A. blz. 14 en V, blz. 72. De door de Compagnie ter plaatse gebouwde loge moest weldra door het afkalven van den grond aan het strand worden verlaten. Het hier volgende caul verleent de Compagnie nieuwe toestemming, met aanwijzing van een meer geschikt terrein.

> Originele caul in de Malabaarse tale van de gront van des E. Comp^n^ logie op **Trimelevaas**, door Narengery pandidaar, groot gouverneur van de landen van **Chialy**, in dato 17 July 1678 aan d'E. Comp^n^ gegeven en verleent, waarvan het translaat daaragter gevoegt staat, zijnde van de naarvolgende inhout

In 't jaar Caleoeti Waraaon An madum Idou Wathoe Combada Theedi, ofte [naar] onse requening

Op huiden den 7 July van 't jaar 1678, heb ik, Nerangery, pandit, groot adigaar [3]) van de landen van **Chialy**, gegeven, gelijk geve by desen, uyt de naam van Egoste Ragie aan d'E Comp^n^, in plaatse van diegene, die dezelve alsnu met een huys en bangasaal [4]) betimmert heeft en door het aanspoelen van de zee genootsaakt wiert te verlaten, een stuk lands, gelegen

---

[1]) Bij dit bevelschrift was als bylage gevoegd een kopie van de overeenkomst, door Cunaeus in 1652 met de Perzische regeering gesloten. Zie *Corpus* II, blz. 43 en volgende.

[2]) Uit de *Overgecomen brieven 1682*, sesde boeck, folio 1394 en volgende. In den titel staat 17 July, in den aanhef van den tekst 7 July.

[3]) Meestal vertaald door baljuw of landdrost.

[4]) Hier het best te vertalen door entrepot, meestal tolhuis, kantoor van in- en uitvoerrechten. Zie ook hiervóór noot 5 op blz. 127.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

op **Trimelevaas,** bewesten de Chittystraat,[1]) benoorden het Moorse kerkhof, bezuyden de regte straat naar de pagood Eyengol, en b'oosten de grote boom; en lang breet aan de straat 240 en diep 240 Hollantse voeten, om aldaar een stenen huys en pakhuysen te mogen bouwen, be.ovende alle die naar maals enige pretentien op gemelte gront zoude willen maken, af te wysen en d'E. Comp'e in de pocessie te behouden en beschutten

Ter oirconde hebbe myn gewonelyke zegel hier zo boven als ondergedrukt, maar is, by gebrek van een zegel,[2]) getekent

Narengiere-pandidit.

CDXVII. BANDA—NIEUW GUINEA.

15 Augustus 1678.[3])

Zeer spaarzaam slechts zijn in de 17de eeuw de aanrakingen geweest tusschen de Compagnie en de bewoners van de uiterste Westpunt van Nieuw-Guinea, hoewel die Westelijke hoek niet zoo ver verwijderd was van de Ceram-laoet-eilanden of de Molukken, en de bewoners der eerst genoemde eilanden geregeld op Nieuw-Guinea handelden, terwijl zelfs de sultan van Tidore langen tijd een deel der Papoea-kust aan zich schatplichtig wist te houden. De eerste stelselmatige verkenning dezer streken had plaats in 1663 (VALENTIJN, III, 2, *Banda*, blz. 58 en volgende). Gouverneur Cornelis van Quaelberg zond in 1678 zijn secunde, den oppercoopman Johannes Keyts, opnieuw derwaarts. Keyts begaf zich eerst naar Keffing, een der Ceram-laoet-eilanden, en nam daar den orang-ka a Lakoe aan boord, die tegen een behoorlyke belooning als tolk en tusschenpersoon zou optreden. De tocht van Keyts heeft over het geheel weinig succes gehad, en blijvende handelsrelaties van beteekenis kwamen niet tot stand. Hier volgen een tweetal verdragen, op deze reis afgesloten met de hoofden van het landschap Onin en die van eenige eilanden ten Zuiden daarvan. (VALENTIJN III, 2, *Banda*, blz. 61 en volgende; *Daghregister van Batavia, 1679*, blz. 264).

Vredenstractaat ende reglement op den aanstaan den slaven- en massoyenhandel,[4]) getroffen tusschen

---

[1]) Chitty's zijn de leden van de handelskaste.

[2]) Sic.

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1679*, sesde boeck, folio 131 verso en 132.

[4]) Massoi of koelit lawang is de schors van den lawangboom, waaruit een welriekende olie wordt bereid. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, I, glossarium.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de wijdberoemde Generale Nederlantse Oostindische Comp[a] ter eenre, en den Kelfingsen orancay Lakoe mitsgaders alle de orangcayen van **Ony**[1]) op **Nova-Guinea** ter andre zyde.

1.

Daar sal van nu aan tusschen d'E. Generale Comp[a] ende de orangcayen van **Ony** op **Nova-Guinea** voor altoos zyn en blyven een ongeveynsde vrede en gants getrouwelyke eenigheyt, en sal dengenen die sulx tragt te verbreken ofte verhinderen, naar bevindinge van saken tot wedersyds genoegen werden gestraft.

2.

Soo er t'eeniger tyd onder de dienaren van d'E. Comp[a] ende de orankayen voorschreven eenige twist ofte verschil mogte komen te ontstaan, sal sulx hier ter plaatse niet mogen werden afgedaan, maar na Banda aan de heer gouverneur daar getrouwelyk en naar waarheyd overgeschreven of door haar afgesanten mondelinge gerapporteert werden om deselve gants met regt en billigheyd in haar presentie te horen en sien bedisputeren en by te leggen, en waaraan sy hun dan sullen moeten gedragen en tevreden houden.

3

d'E. Comp[a] sal hier ter plaatse voor yder volwassene mansslaav', lang 5'/12 en 5 3/4 voeten[2]) en daarboven, volgens de gemaakte en wedersyds bewaarde maatstok, betalen 16 rijxdaalders en voor een gesonde rappe meyd van gelyke longte als die van de mans, 15'/2 rx[a], eens voor altoos, en dat aan deugtsame waardeye, die se sullen mogen nemen en opgeven, dat is, die in 's Comp[a] kledewinkel in Banda te koop syn, maar de slaven, die kleender syn, sullen naar advenant, volgens de maat voorschreven, sonder eenige cavillatie gerekent en betaald werden.

4.

Voor elke picol, gelyk hier verthoond en gelaten is, goede

[1]) Onin is een landschap ten Zuiden van de Golf van Berou of Mac Cluer-baa

[2]) Zal wel moeten zijn „5'/12 en 5'/24 voeten"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en welgedroogde massoya, sal d'E. Comp^e^ ingelijx eens vooral betalen [1])

5.

En sullen de orankayen voorschreven gehouden zyn, de voor noemde coopmanschappen 't gehele jaar door in te samelen, tegen de maandt Juny, dat is Jotma de Lawal, [2]) wanneer d'E. Comp^e^ haar die sekerlijk sal komen afhalen, en naar den ontfang betalen

6.

Den orancay Lakoe en de orancayen voorschreven beloven en nemen aan, om hier ter plaatse, nog elders, staande onder hun gebied, niemand ter werelt te permitteeren tot den handel voorschreven dan d'E. Comp^e^ alleen, en waartoe sy niemand sullen mogen geloov' geven, dan die van dit onderstaande segel benevens den orancay Lakoe ofte ymand uyt synen name, versien is.

Nova Guinea ter negorye **Fatagae** [3]) desen 15^e^ Augusto 1678.

Was getekent' **Johannes Keyts**, dit gesteld by capiteyn **Massaloea** van **Roemabaty**, dit by ragia **Jeef** van **Fatagae**, [4]) dit by orancaya **Apoes** van **Roemabaty**; dit by orangcay **Lakoe**, van Ceram op **Keffing** [5])

Ter syden stond Ons present, en was geteykend **Christiaen Eggenkonst** en **Lucas Lucasse.**

Lager stond. Accordeert met desselvs principael, Nassauw, 8 September 1678, en was getekend **J^r^ Jurriaanse**, secretaris.

[1]) Niet ingevuld. VALENTIJN vertelt, o.l. blz. 63, dat „er geen byzonder beding over den massoy gemaakt is, alsoo zy verklaarden dezelve op hun land niet te hebben, en dat zy die van Caras, waarmede zy nu in oorlog waren, moesten doen komen". Zie ook het volgende contract met Nieuw-Guinea, d.d. 15 Augustus 1678.

[2]) Dschumada 1 awwal. Dit gaat natuurlijk maar bij benade op, daar het Mohamedaansche jaar 11 dagen korter is dan het Christelijke.

[3]) Fataga, het „hoofddorp". Men vindt er thans nog een landschap Fatanggar

[4]) Volgens VALENTIJN een jonge ing van 16 jaar „hiedende zyn land aan de E. Maatschappy aan". Zie voor de verdere hoofden en dorpen eveneens VALENTIJN, l.c.

[5]) Sic!

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXVIII. CEILON—JAFFANAPATNAM.

29 Augustus 1678. [1])

Het Noordwestelijkste gedeelte van Ceilon was de Wanni, of het land der Wannias, een uitgestrekt laagland, geheel met bosch bedekt en daardoor vaak een wijkplaats voor ongure elementen. Met het nabijgelegen koninkrijk Jaffanapatnam had het onder de Portugeezen gestaan, en was later onder de Nederlandsche Compagnie gekomen. Toen Rad a Singha in 1678 weer eens tegen de Compagnie in het veld trok, veroorzaakte dit gelijktijdig een beweging in de Wannias, waar enkele hoofden zich aan hun verplichtingen jegens de Compagnie onttrokken. Deze wist hen evenwel „nae een cleene sporrelingh", weder berouwvol onder haar vleugels te doen terugkeeren. (*Daghregister van Batavia 1678* blz. 484 en 634).

Ick, ondergeschreevene, Dom Diogo Chiandynaer, wannia [2]) van Carricattimoele, verklare aan de Generale Nederlandse Oostindise Compagnie, onse souveraine en wettige heere, den E^me^ heer Rijk off van Goens, de jonge, Raad-extraordinaris van India, gouverneur en directeur van 't eyland **Ceylon** en den resorte van dien, en in derselver name aen den heer Laurens Pijl, tweede persoon deses gouvernements en commandeur van **Jaffanapatnam, Manaer** en **Calpatijn**, mitsgaders den raadt, te hebben belooft ende aangenoomen, gelijk in alle waarheyt aanneeme en beloove by desen, promptelijck ende sonder eenigh manquement naar te koomen en te volbrengen de naarvolgende articulen, als:

Eerstelijk beloove ick, jaarlijx eenmaa aan 't casteel van den heer commandeur te coomen bethoonen behoorlyke onderdanigheyt, en voorts soo meenigmaal ooq als Zijn E my sal komen te ontbieden.

Ten tweeden, dat ick alle jaren prompt en sonder eenige gebreq mijn behoorlyke tribuyt van elephanten voldoen, off by mancquement van dien voor ider beest, dat ik schuldig blyven mogte. 50 rijcxdaelders betalen sal

Ten derden, soo sal ick boven mijn jaarlyxe tribuyt in mindering mijns agterstallige schulds jaarlijx 6 alias [3]) opbrengen

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1679*, achtste boeck, folio 1315 e.v.

[2]) De hoofden van de verschillende districten der Wannias droegen den ambtstitel van wanna.

[3]) Een alias is een jonge mannetjes-olifant zonder slagtanden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

beginnende met jaar 1679, en daarby continueeren, totte volle betalinge toe, ofte by minder leveringe voor yder beest als vooren vyfftigh rijxdaelders voldoen. d'E. Comp^ie^ sal ooq aannemen alle eliphanten sonder gebrecq, voor een beest, en met eenigh manquement voor een halff, exepto die, welke scheef van hals ofte met t'eene oge blindt zyn, die sullen met ont fankelijck zyn, en dat na deselve 12 dagen gestalt sullen wesen, en inmiddens ontrent deselve hem geen siekte sal hebben g'openbaert, een beest van drie cobido [1]) ende daaronder voor een halve, en boven de drie cobido voor een heele ana.

Ten vierden sal ik alle slaven en beesten van de inwoonderen der Jaffanapatnamse provintien, die sullen bewesen werden dat by my aangehouden ofte onder myn berustende zyn, restitueeren of vergoeden

Ten vijften, sal ick de majoraels [2]) deeser provintie de behulpsame hand bieden om te erlangen de betalinge der behoorlyke hooftgelden van al e de inwoonders der provintien, die by de tombo [3]) en kerke-rolle van outs bekent zyn en haar onder myn district onthouden mogten, ende by onwilligheyt deselve daartoe constringeeren.

Ten sesden, sal icq geen slaven, uyt de provintie weggeloopen, aanhouden nogte door myn district met myn kennisse laten passeeren, maar soodanige ontmoetende, laten aantasten en verseekeren. om aan de eygenaars wedergegeven te werden voor welke moeyte de eygenaars 24 fanums [4]) sullen geven, en zulx niet naarkomende, verbinde iq my het contrarie. ofte dat iq eenige slaven aangehouden ofte elders-heen te passeeren toegestaan mogte hebben, bewesen zynde, daarvoor tot een breuke vyfftigh rijxdaalders te zullen betalen

Ten sevenden, sal ik alle weggeloopene van onder 's Comp^ies^ gebiet, en die tegens haar ofte de justitie mogte hebben misdaan, onder myn magt anders zynde, voort verseekert naar het casteel

[1]) Eilermaat van omstreeks 70 c.M.

[2]) Dorpshoofden. De *Lyst der Woorden* zegt „Majorsal dorpvoogt op Ceylon"

[3]) Register van eigenaars der landerijen. Zie STAPEL, *Bydragen tot de Geschiedenis der Rechtspraak by de O. I. Comp^ie^*, II, in *Bydragen Koninklyk Instituut 1932* blz. 299, met noot

[4]) Een fanum is het twaalfde deel van een pagode, of 10 stuivers.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wederom senden, gelijk mede daaronder begrepen syn die in de Wanny eenigh delict hebben begaan.

Ten aghsten, sal ik niemant met de doot doen straffen ofte eenige crimineele justitie doen, maar alle soodanige straffe verdienende aan d'E. Comp^e^ overgeven.

Ten negende, sal iq ten eersten den heer commandeur dissave[1]) ofte eenigh ander gequalificeert persoon om iets in mijn gebiet ofte met myn persoon te verrigten in d'Wanny koomende, voor haar behoorlijk paresseeren, ende daercomen 't geene my mogten aanbeveelen.

Ten tiende, soo sal ik op geene passen of gravetten[2]) in mijn district andere tollen setten ofte heffen, als die ik bewysen sal dat van outs ende ten tyde der Portugese myne voorsaten genooten en geheven hebben sonder daervan aan de Portugeesen iets te betalen ende om welke privelegie te behouden en te genieten den E. heere gouverneur ootmoedelijk gebeden ende versogt wert daertoe te verleenen Syn Ed^e^ gunstige toestemminghe; voorts alle tollen, by de Portugeesen geheeven, zullen voor d'Compagnie blyven.

Ten elfden, beloove iq ook voor alle moorderye, roverye offe andere gewelden, die in myne provintie voorvallen ofte uyt deselve van myne onderhoorige in eens anders landen geschieden mogte, in te staan, de schuldige te vangen ende op Jaffanapatnam te leveren, van gelyke mede tegen te staan de landloopers of struykrovers, die uyt de bovenlanden, Wedda's[3]) of elders vandaan mogten koomen en dese provintie wilden intrecken; en voorts alle 't geene meer, dat 't articul van belofte aan den Ed^e^ heere gouverneur dato 15 October anno 1671 gedaan,[4]) inhoudende ende vermeldende is, alsoff het van woorde tot woorde hier vervolgens g'insereert was, gemagtigt zynde diegeene, welke haar ter weer stellen mogte, vryelijck onder de voet te mogen laten schieten ende te verdelligen.

[1]) Dessave of districtshoofd. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, II glossarium.

[2]) Versterkte poorten met wachtposten op de wegen, tevens dienende als tolpoorten.

[3]) De Weddas of Bedas vormden het landschap, dat aan de Oostgrens van de Wanmas lag.

[4]) Mij niet bekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten laasten beloove ik mede d'E. Comp^e, soo het mogt komen te gebeuren, dat deselve tegens andere ongehoorsame Wannias misnoegen name, getrouw te sullen blyven en naar te koomen 't geene sy my dan tegens haar, Wannias voorschreven, mogte koomen te ordonneeren ende te beveelen.

Tot voldoeninge van alle hetgene voorschreven staat, en yder lit of point van dien, verbinde ik myn persoon, verbeurtmakinge van myne goederen, en ontblootinge van alle de landen, daarvan ik tribuyt betale, omme die aan andere, naar 's Comp^les welgevallen, gegeven, en ik als een rebellige van d'E. Comp^e gehouden, vervolgt ende gestraft te werden.

Aldus gedaan ende geslooten op approbatie en nader goetvinden van d'E. Heere Ryklof van Goens, de jonge, Raad Extraordinaris van India, gouverneur en directeur van 't groote eylandt Cheylon, en verdere aancleven van dien.

Onder stond **Jaffanapatnam,** in 't casteel, den 29ste Augusto 1678, was geteekent in Portugeese letteren **Dom Diogo Chiandynaer.**

In margine: Met alle welke boven- en voorenstaende poincten met Dom Diogo Chiandynaer, wanmia van Carricattemoele geslooten, den heer commandeur Lesage[1]) in Raade heeft verclaart, hem ten vollen te confirmeeren, en sijn derhalven in Sijn E. presentie geteeckent.

Op bovenstaande acte volgen er nog drie, die volkomen gelijkluidend zijn, en op denzelfden dag en terzelfder plaatse zijn geteekent, en wel door

„Dom Philippo Tricayla, oudjaer[2]) van **Carnavelpattoe** ende **Poedecoriipoe".**

„Cotapulle[3]) ende **Dom Gaspaer Maylate,** oedjares van de Wannyse provintie **Moeliawale".**

„Cottepullo[3]) en **Nilate,** oudjares van d'Wannyse provintie **Meelpattu".**

[1]) Commandeur van Negapatnam, aan de kust van Koromandel.

[2]) Singaleesche titel voor hoofd van een district.

[3]) Een dezer twee namen zal een verschrijving zijn voor Punnipulie, die in het *Daghregister* wordt gequalificeerd als „den ouden bekenden guyt".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXIX. BANDA—NIEUW-GUINEA.

31 Augustus 1678. [1])

Zie den inleiding bij het contract van 15 Augustus hiervóór

Vredenstractaat ende op den aanstaanden mat soyenhandel, getroffen tusschen de wijdberoemde Generale Nederlandse Oostindische Comp^ie^ ter eenre, ende de orancayen Biatse en Rarotty van 't eyland **Cani**, Moffon en Caury van **Bator**, mitsgaders Galrotty en Capittan van **Caros** ter andre zyde [2])

1

Daer sal van nu aan tusschen de Generale Comp^ie^ en orangcayen voorschreven voor altoos sijn en blyven een ongeveynsde vreede en gants getrouwe eenigheyd, en sal dengenen die sulx tragt te breken of verhinderen, na bevindinge van saken tot wedersyds genoegen werden gestraft

2.

d'E. Comp^e^ sal hier ter plaatse voor 10 bossen goede droge massoya, waarvan een maat by d'E. Comp. en een dierge yke hier gelaten werd, eens voor altoos betalen 8 vaam linnen een lang bylue en een houwer

3

En sullen de orancayen voorschreven gehouden syn de voorschreven coopmanschappen 't gehele jaar door in te samelen, tegens de maand Maart, wanneer d'E. Comp^ie^ haar die seker jk sal komen afhalen en naar den ontfang sekerlyk betalen

4.

De orangcayen voorschreven beloven en nemen aan, om hier ter plaatse, nog elders, staande onder hun gebied, niemand ter

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1679*, 2esde boeck, folio 130 en 131.

[2]) Er s hier sprake van drie eilanden in werkelykheid zyn het er slechts twee, waarvan het grootste dan vermoedelyk in twee rykjes was verdeeld. Op de hedige zeekaarten vindt men in de Ryckloff van Goensbaai of Teiok Sebakor de eilandjes Poeloe Karas of Kam en Poeloe Taoer of Batoer. Valentijn meent ook, dat het er drie zijn. Zie het genoemde werk, III, 2, blz. 64 en 65. De namen der hoofden luiden bij Valentijn een weinig anders.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wereld te permitteren tot den handel voorschreven dan d'L. Comp^ie^ alleen, en waartoe sy niemand sullen gelove geven, dan die van dit contract versien is.

In 't jagie[1]) de Rog, leggende geankert in Heer Rijklofsbay onder de cust van **Nova-Guinea**, op de hoogte van 3 graden, 26 minuten Zuyderbrete, desen laasten Augustus 1678 En was geteyckent **Joannes Keyts**; dit gesteld by rayge[2]) **Moffon**, dit by **Biatsa**, dit door **Cappittan**; dit by **Gulratty**, dit by **Caury**; dit by **Rahrotty.**

Ter syden stond Ons present, en was getekent **Cornelis Theunisz., Augustijn Dirk.**

Lager stond Accordeert, Banda-Nassauw, 8 September 1678, en was getekent: **J. Jurriaanse,** secretaris.

CDXX. KOROMANDEL—ORISSA.

12 September 1678.[3])

Een der 9 firmans, door den koning van Golkonda bij zijn bezoek aan Mazulipatnam in 1676 aan de Compagnie verleend, gelastte de voldoening van 264 lasten rijst, welke zij te vorderen had van den serlasker van Orissa of Kaling Een ander der 9 schonk de Compagnie tolvrijheid voor haar kantoor Bimilipatnam, in het gebied van den serlasker gelegen. (Zie hiervóór de nos CCCLXVIII en CCCLXXI). Maar deze machthebber voldeed niet aan de hem gegeven opdracht, en zoo ontstond er een gespannen verhouding tusschen hem en de Compagnie, welke laatste er ten slotte toe overging, beslag op schepen van den serlasker of zijn onderdanen te leggen. In zijn missive van 10 November 1678, gericht aan Heeren XVII, kon gouverneur Jacques Cautier e ndelijk schrijven „Naedat we een geruimen tijt en wel ontrent de 2 jaren met den serleskeer off veldheer van Orixa in questie zijn geweest en met den anderen over hoop gelegen hebben, wegens de voldoeninge van 's coninex firmans off bevel-schriften, nopende de 264 lasten rijst die den voor dees gewesen ser askeer Abdul Naby aan d' E. Comp.^e^ schuldig gebleven is, als de tols-vryheyt, ons door de Majesteyt vergunt, zoo zijn door 't nemen van sijn schip en andere diverse particuliere rystvaartuygen tot reputatie van d' E. Comp.^e^ met denselven verdragen in volgender voege "

---

[1]) Jachtje.

[2]) Verbastering van ragia, vorst.

[3]) Uit het *Contractboek* Ook in de *Overgecomen brieven 1679*, tweede boeck, folio 548 en volgende, en sevende boeck, folio 1127 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Copie translaat versekerschriv't vanwegen Sevid Mustaffa-chan, serlasker van **Keling,** [1]) dat hy met de gevolmagtigde van d'E. Comp^e^ gemaakt heeft op volgende 6 conditiën.

Eerstelyk. Den serlasker sal de 204 lasten agterstallige rys, die d'E Comp^e^ van Abdul Naby, den gewesen serlasker pretendeert, en daer 't geld a. op verstrekt is, aan de gevolmagtigde van de Hollandse Komp^e^ op Bimelipatnam intregeren [2]) op volgende wyse, aftrekkende [van] de gehele somma 14 lasten rys, verleden jaar uyt des serlaskers schip genomen, 32 lasten 6[3]/8 poety [3]) van den heydensen coopman Aatpapa, 5 lasten 20[1]/8 poety, die Sr Bolwerk [4]) op Bimelepatnam ontfangen heeft, en daar in 's Comp^e^s pakhuysen berusten, de resterende 112 lasten 2[3]/8 poety sal den salasker den Bimelipatnamsen capiteyn, soo ras hy daar comt, ter hand stellen.

Ten tweeden: Den serlasker keurt 't voor goed, dat hy syn schip, soodals het thans in de Narsapoorse rivier leyd, zal nemen of anders na syn goeddunken daarmede handelen sonder dat d'E Comp^e^s dienaren sig daarmede hoeven te moeyen, of dat hy daar nu of naar dato eenige actie op maken sal, maar de ongelden, [5]) door des Comp^e^s dienaren aan 't schip ter montura van 133 pagode gevallen, [6]) sal hy sonder uystel betalen.

Ten derden: Dat den serlasker sal geheel en al affstand doen van syn pretentie op den thol, die sedert de regering van den ouden serlasker Abdu. Naby tot nu onbetaald gebleven is, sullende nóg in de tegenwoordige, nóg toekomende tyden daarvan emigen eysch doen, of toestaan, dat het gedaan werd.

Ten vierden: De dienaren van de Comp^e^ sullen van hare logie tot **Bimelepatnam** possessie nemen, en hare negotie na haar eygen begeren uytvoeren, en van alle thol, hoedanig die

[1]) Said Mustaffa-khan. Voor Keling zie hiervóór noot 2 op blz. 15.

[2]) Liever „intrageren"

[3]) Een poety is het dertigste deel van een last een last rijst was op Koromandel 480 pond. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, glossarium op cand.

[4]) 's Compagnies resident op Bimlepatnam, de onderkoopman Floris Bolwerk

[5]) Er staat „omgelden"

[6]) De kopie in de *Overgecomen brieven* heeft „130 pagoden off ontrent f 700"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ook soude genoemd syn, vry wesen, sonder aan den serlesker iets verobligeerd te syn En de negotie sal in 't gehele land van Orixa vry uytgevoerd werden, volgens last van 't coninklyke firman, dierwege geobtineert,[1]) ook sal sig den serlesker met geen 's Comp^ies coopluyden dienaren, of die eenigsints aan de Comp^ie dependeren, mogen bemoeyen

Ten vijfden. Dat d'E Comp^ie, naardat den serlesker de resterende 112 lasten Z^r/s poety tot Bimelepatnam aan d'E Comp^ies dienaren sal geleverd hebben, de aangeslage vaartuygen en haar lading moet largeren, sonder dat hetgene door onder maat verloren of vermist mogte syn, tot last van d'E Comp^ie sal loper, behalven het geld, dat van de verkogte granen geprocedeert is. dat d'E Comp^ie aan de eygenaars gehouden sal syn te leveren; verders loopt ten laste van de eygenaars, dat se aan d'E. Comp^ie t geguasteerde[2], aan hare vaartuygen, soo van 't ontlossen als op land droog te setten, restitueren

Ten sesden Den serlesker of syne gemagtigdens stellen 2 tot borge, welkers werck sal wesen, dat alles, 'tgeen in dit contract beschreven staad, behoorlyk uytgevoerd werde, en datter geen different in eenig punct zy, opdat de volmagtigde van de Hollandse Comp^ie, hunne dienaren, geld en goed in gerustheyd moge zijn.

Ter syden van 't papier stond

Ik, Mierbacker, eersamet[3]) van Cassemakotta, ende plenepotentaris van den Kelingesen serlesker, ben op Masulipatnam gekomen, en in de tho plaats geseten ter presentie van Agasilaal, Pawelaar deser stede,[4]) Haste Soekorla Thamasboek, eersamet Mahomet-samaan,[5]) salandaar, en meer andere voorname heren, heb uyt last van mynen heer, een nabab[6]) dit versekerschrift,

[1]) Hiervóór, blz. 13.

[2]) Het aan onkosten betaalde bedrag Portugeesch guastos = onkosten.

[3]) Ambtenaarstel, ook geschreven sarsamel. sarsanet (*Daghregister 1637*, blz 92) en sarsamatas (*Corpus* II, blz. 68) Het woord beteekent districtshoofd, en is samengesteld uit sar, hoofd, en samt, district.

[4]) Havildar, plaatselijk gouverneur

[5]) Samaan is een nevenvorm van shamaan, het bekende woord voor geestbezweerder Het had ook de beteekenis van Boeddhistisch asceet, en werd dan, als tal van andere epitheta, achter den naam geplaatst.

[6]) Andere titel voor den onderkoning van Orissa.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sooals het op dit papier soowel regt als dwers geschreven staat aan den Hollandsen capiteyn geintrageert, ben borg gebleve en heb den Bimelipatnamsen capiteyn met my genomen om na ik op Sicacol [1]) gekomen ben, in een tijd van 1½ maand hun te laten geven 't geen haar toekomt, en haar werk uyt te voeren, sodanig het in dit versekerschrivt beschreven is.

Onder stond de namen van **Mierbakker,** cersamet, **Hasi Soekerla, Mahomet-samaan** en **Mahomet Kazim,** derhachan, [2]) en hun zegelen, met eygen handen geschreven en gedrukt.

Lager stond Accordeert, Masulipatnam den 12 September 1678, en was getekent **Jan Corte,** 1e clercq

CDXXI. SUMATRA'S WESTKUST.

22 September 1678. [3])

Die van Priaman hadden in 1671 met de Compagnie een contract gesloten van „eeuwigduurende vreede, vrintschap en bontgenootschap" (*Corpus* II, blz 442 en volgende). Maar in 1678 sloot de meerderheid der Priamansche regenten zich weer bij de Atjehsche partijgangers aan, en kwam tegen de Compagnie in verzet. Het oogenblik was goed gekozen daar de Nederlandsche leiders in beslag genomen werden door een ernstig verschil, dat tusschen de hoofden van Bajang en die van Salido (Sillida) was gerezen over het bezit van een goudmijn. Hoewel gouverneur Melchior Hurdt geen steun van Batavia kon krijgen wegens den oorlog in Midden Java, slaagde hij er in de Hollandsch-gezinde partij te doen zegevieren en hij sloot 22 September met de hoofden van Priaman een nieuw verdrag van bondgenootschap. (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 20, *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, I, blz 273, *Daghregister van Batavia 1678* blz 451 en 691).

Nader articulen van een eeuwig verbond, gesloten en gemaekt uyt name van de Generale Nederlandsche Geoctrojeerde Oostindische Comp[e] en d'Ed[e] heer Ryklof van Goens, Gouverneur-Generael, ende d'Ed heren Raden van India, representerende de Hoge

[1]) Chicacole, de residentie van den serlasker

[2]) Dezen titel kan ik niet terechtbrengen. Misschien is het een verhaspeling van derroga, derego of daroga, gouverneur van een stad of landsdeel. Zie *Hobson-Jobson* in voce daroga.

[3]) Uit het *Contractboek*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Regeringe en 't oppergebied vanwegens gedagte E Comp^e door de E. heer Melchior Hurt, commandeur en opperlandvoogt op en langs dese Sumatrase Westcust, strant en eylanden, mitsgaders stadhouder van den grootmagtigsten Maningcabousen coning ter eenre, en de regering van **Priaman** met de daaronder sorterende plaatsen ter andre zyde.

Tot een inleydinge deses werden de contracten en accoorden, in voortyden tusgen d'E. Comp^e en de regeringe van **Priaman** gemaakt en besloten,[1]) by desen ten volle geconfirmeert en in vorige vigeur en teneur gehouden, voor soover deselve dese naarvolgende poincten niet en komen te contrarieren, dewelke, alsoo er door lankheyt des tyds veele clausulen, in de voorgaande contracten begrepen, onder de gedagte regering in verloop geraekt en geensints naar behoren door haar geobserveert syn, wederom opnieuw met haar geaccordeerd en besloten hebben, om deselve voortaan heynglyk te onderhouden, sonder daartegens iets directelyk of indirectelyk te mogen attenteren als

Eerstelyk

Dat de Priamanse regering, byaldien er op hare plaatsen of in haar havens eenige prauwen of vaartuygen naar **Maros**[2]) of elders met clappasoly aankomende, deselve aldaar geensints ter negotie te admitteren, maar sonder yets 't alderminste daaruyt te lossen of naar haar te nemen, na herwaars[3]) senden sal, om voor d'E. Comp^e alleen gereserveert te blyven

Ten tweeden.

En soo gedagte regering te rade mogte werden selvs eenige vaartuygen naar de Marosse **Niacosse eylanden**[4]) of andre plaatsen tot dien handel uyt te voeren, sal se gehouden wesen eerst van de heer commandeur ten dien fyne alhier ten hooft comptoir zeebrieven te komen versoeken, dewelke erlangt hebbende en haar vaartuygen van daar retourneerende, soo sullen

[1]) Namelijk in 1659 (*Corpus* II, blz. 151 e.v.) en 1671 (ibidem, blz. 442 e.v.).
[2]) Gebruikelijke verschrijving voor Maoes, nabij de Westkust van Nias. Zie beneden de contracten van 23 Maart en 26 April 1693. „Naar Maros" zal gelezen moeten worden „van Maoes".
[3]) Padang.
[4]) Het hiervóór genoemde Maros, alias Maoes, ligt op de eilanden van Hinako, aan de Westkust van Nias.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

deselve niet vermogen op Priaman, maar eerst ten desen hooft-comptoire aan te komen, connende gedachte regering, indien se om die vettigheyd [1]) of yets anders benodigt waar, eenige uyt de hare committeren, om aan de heer commandeur daarom hier te komen versoeken, sullende 't alsdan in Sijn Ed^t^ welgevallen staan, een a twee vaartuygen ten haren behoeve te largeren, dan niet.

Ten derden.

En also den particulieren handel hier alomme ter custe soo sterk is toegenomen, dat niet alleen des E. Comp^les^ kleden instalig [2]) maar ook het goud, camphur en benjuin [3]) naar Java, Bantam en andre plaatsen vervoerd werd, 't geen Haar Ed Groot Agtbare tot Batavia, d'Ed^t^ heer Gouverneur-Generaal en d'Ed. heren Raden van India, ook doen resolveren heevt, de vaart van Batavia naar herwaars, verder als van Siramby, [4]) Malacca, tot Indrapoura toe, en dat [5]) nog maar eenelijk met Comp^les^ kleden, te interdiceren, soo werd de Priamanse regering voor dismaal nog toegestaan twee haarer vaartuygen, onder conditie dat gene van voorschreven wharen, op pene van vaartuyg en goederen by attrappering te verbeuren, sullen mogen medenemen, na Batavia te senden, mits dat die eerst ten hooft comptoire hare passadulis [6]) haalen en, van Batavia wederkerende, insgelyx dese plaats, als de hooftbandhaar, [7]) eerst aandoen en exacte visite gedogen sullen. En wat vaartuygen buyten die twee voorschreven wyders bevonden werden en geen pas van ons konnen tonen, die sullen niettegenstaande t selve al Priamanders of andre ingesetenen waren, met inladinge en al geconfisqueert werden. Edog of hooggedachte Haar Ed^t^ ook mogten komen goed te vinden, dat na desen gants gene vaartuygen meer van dese cust na Batavia souden werden gelicentieert, daarnaar sullen wy ons in [8]) dit articul dan mede reguleren.

---

[1]) Namelijk klapperolie.
[2]) Minderwaardig. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, I, glossarium.
[3]) Benzoë. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, I, I, glossarium.
[4]) ? Mogelijk Si Labi, bij Baros.
[5]) Er staat „tot".
[6]) Pascedulles of paspoort.
[7]) Bandar = haven.
[8]) Dit „in" is door mij bijgevoegd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten vierden.

Soo sullen alle vaartuygen, sonder passaduls van Java komende, 't sy dan dat het Priamanders of andre ingesetenen of vreemde naties sijn, volgens 't oud gebruyk confiscabel wesen

Ten vijfden

En alsoo 's Comp^n^ koophuys tot Priaman wel principaal tot bevordering van Comp^s^ goudhandel gestabeleert en van **Cottatenga** overgebragt is, die nogtans tot nogtoe, niettegenstaande de veelvoudige contrabelovten van geseyde regering en onse continuele aanmaninge seer weynig bevorderd en de peperhandel integendeel gefavoriseert en geprefereert is, dierhalven en om de grote onkosten, die den peperhandel van spillagie, [1]) roven en droogte der rivier op Priaman onderworpen en subject is, daar wy hier [2], van bevrijd sijn, soo is goed gevonden dat aldaar na dato geen peper meer gebandeld maar alle dat stark grain [3]) naar hier gevoerd sal werden, onder toesegging nogtans, dat indien wy komen te vermerken en inderdaad bespeurende, dat den goudhandel met ernst voortgeset en meer dan eenige andre negotie behertigt werd, wy ook nader over dit poinct met den anderen sullen besorgneren.

Ten sesden.

Alsoo ons nu al verscheyde malen klagten en doleanties voorgekomen sijn, dat onse natie maar simpel om 't een of 't ander te kopen naar de barring [4], gaande, en temets na 't hanengevegt

[1]) Spillage en lakkage zijn uitdrukkingen voor het verloren gaan van een deel der lading of opgeslagen producten door indrogen, smelten, etc.

[2]) Op Padang, waar dit contract gesloten is.

[3]) Grain of greyn was oorspronkelijk slechts de benaming voor de cardamon of paradijskorrel. Later werd het wel gebruikt als algemeene naam voor specerijen, en wel voornamelijk peper hier door het adjectief „stark" gekarakteriseerd. Vgl. ook de Greinkust aan de Golf van Guinea en nie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, I, II, glossarium in voribus cardamon en grein.

[4]) Dit woord heeft duidelijk de beteekenis van markt of verkoopplaats, iets verder in den tekst van dit contract staat, dat een mededeeling bij bekendslag op de barring moet worden bekendgemaakt. Het is waarschijnlijk het Maleische baroeng dat ook in Menangkabausche plaatsnamen voorkomt: vgl. Baroeng Balantai, en dat dezelfde beteekenis heeft als het Javaansche waroeng nm. kraampje of verkoopplaats. Bij uitbreiding kan het dan de beteekenis markt hebben gekregen.

Dat baroeng in de Compagniestaal tot barring werd verhaspeld, is niet bevreemdend, als men denkt aan het zeemanswoord barring waarloos rondhout, maar bij Jansmaat algemeen gebruikt voor drukte, herrie. Wat een barring!

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in 't voorbypasseren blyvende staan kyken, door de Priamanse ingesetenen seer schandig uytgescholden, geinjurieert en by de klederen getrokken werd, ja selvs, dat die sig niet ontsien en hebben, den persoon van onsen resident, daar willende voorby passeren, met bloote crissen den weg en passagie te benemen, en welke violentie geoordeeld werdende aan d'Ed heer commandeur personelijk geschiet te syn, onse indignatie ten hoogsten gemoveert en gecauseert heev't, dat wy daarin mettertijd na onse authoriteyt behoven te versien, zoo en sal na desen op de distantie van een musquetschoot naby 's Comp^n logie geen hanecamperye gehouden mogen werden, en de regenten ook verobligeert wesen alle de voorseyde gewelderyen door haare magt te prevenieren en de misdaders, derwegen geattrapeert werdende, in 't aanschouwen der opperhoofden te straffen, of, soo wy des begeren, in onse handen over te leveren, mitsgaders met de gommeslag op de barring en elders te laten uytroepen dat een yder op sware pene sig sal hebben te ondthouden van op onse natie te schelden, of haar eenig leed of overlast aan te doen

Ten sevenden

Soo beloovt de Priamanse regeringe voortaan memand voor haren wettigen stadhouder of genen andren panglima te sullen erkennen, dan die daartoe door d'E. Comp^e en Haar Ed^e Groot agtbare tot Batavia gestelt sal wesen, mitsgaders den orangcay maharadja Nanda[1]) als Syn E^e gesubstitueerde over de boven en benedenplaatsen te respecteren, blyvende tot orangcajas verkoren over de bovenlanden den orangcaya Tapa-ajor, en over de benedenlanden den orancay radja Mandschior, wel te weten soo lang de drie laastgemelte personen sig wel comporteren.

Ten agsten.

En sal gedagte regering ook geensints vermogens wesen met ymand, hy sy dan wie 't wil, eenige verbintenissen of contracten van oorlog, vrede of andersints aan te gaan of te maken, tensy met kennis of bewilliging van d'Ed. heer commandeur en de wydere regeringe, gelijk se ook by desen weder afsweren de verbintenissen en accoorden, met den Cottatengsen gouverneur

[1]) In het verdrag van 1677 genoemd Nenda. Zie *Corpus* II, blz. 445, 550 en 552.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Poety [1]) op Oelaccan en elders gemaekt, houdende 's Comp[te] vyanden en vrinden ook voor hare vyanden en vrinden gelijk betaamt.

Aldus geaccordeert en besloten ten Nederlantsen hooftcomptoire **Padang**, en in Comp[te] vastigheyt aldaar in dato 22 September 1678 op den alcoran b'edigt, ten overstaan van welgemelte E. heer commandeur Melchior Hurt en den Nederlandse raad, mitsgaders den orangcaja Panglima Radja, gouverneur en Dato Bandhara, eerste raatsheer van Padang, die desen nevens de gevolmagtigde van de gantsche Priamanse regeringe als getuygen met hare hanttekeningen hebben geconsigneert en becragtigt.

Onder stond: Uyt de naam van de gesamentlyke Priamanse regering, hier present, was getekent de naam en het by hem selvs gestelde merck van orancaja maharadja **Nanda**, gesubstitueerde volmagt over de boven- en benedenlanden van Priaman.

Ter syden stond: Ten overstaan van ons, ondergeschrevenen en getekent **Melchior Hurt, Joannes Coelomby, Pieter Maanhoud, Jan Wesdorp** en **Pieter Fuys.** [2])

Nog lager stond: Ten overstaan van de twee hooftregenten van Padang, orancayen **Panglima Radja** en **Dato Bandhara**.

Onder stond: Quod ita factum attestor. Was getekent: **J. J. v. Hel**, secretaris.

CDXXII. JAVA—MATARAM.

27 September 1678. [3])

De houding, welke de onder karaeng Ghisson of Galesoeng uitgeweken Makassaren aannamen in den strijd tusschen Taroeno Djojo en den Soesoehoenan, was nogal wisselend. Herhaaldelijk steunden zij den opstandigen Madoereeschen prins, met wiens dochter Galesoeng zelfs in het

[1]) Zie hiervóór, blz. 65 en 67.

[2]) Dit is een verschrijving van den kopïist, de doopnaam van Fuys was Reyner.

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1679*, achtste boeck, folio 1743. Het *Daghregister van Batavia 1678* zegt op blz. 622 ten onrechte, dat de onderteekening geschiedde op 21 September.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct, 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

huwelijk trad, maar tot driemaal toe braken er oneenigheden tusschen de bondgenooten uit. Toen de Makassaren zich in 1678 binnen de stad Kappar of Cacappar hadden versterkt, gaven zij den wensch tot besprekingen met de Compagnie te kennen. De Nederlandsche aanvoerder, Anthony Hurdt, zond daartoe zijn secretaris, den koopman Willem Bastincq, naar Kapper, en den 27ste September sloot deze met de Makassaren onderstaand contract, waaraan zij zich evenwel, onder invloed van Bantamsche stokerijen, ten slotte toch niet hielden. (Dr. Jonge, *Opkomst VII*, blz. XVIII, XLIV, LXVII, LXXVI—LXXVII, 129, 135, 169, 181, 208, 218 en 237. *Daghregister van Batavia, 1678*, passim, o.a. blz. 353—354, 359, 401, 423, 485—486, 577, 619—620, 622—623)

Acte van renovatie van 't oude Bonaise contract, [1]) door crain Glisson en syne byhebbende grooten op nieuw besworen dato 27 September 1678.

Wy, crain Glisson, mitsgaders myne byhebbende groten, als dain Mamoe, dain Mascere, nu genaamd crain Wanjonwooy, crain Panaragan, dain Tololo, dain Massouro, dain Mantoeli, dain Mamanpang, dain Mangimber, en de galarans carre Sidjarra en carre Dierre, met arou Tchiong, [2]) dewe ke ons hier tegenwoordig (hier) tot **Cappar** op 't land van Java bevinden, verclaren en betuygen door desen geschrivte opentlijk, dat wy, agtervolgens het Bonayse contract, door de a gemeene bondgenoten tot Macasser op den 18 November 1667, [3]) en de nadere articulen, den 15, 21 en 27 July 1669 met den here admirael Cornelis Speelman vanwegen de Generale Nederlantse Oostindise Comp^nie gemaekt en besworen, deselve Comp^nie, of harent wegen den Gouverneur-Generael en de heren Raden van India tot Batavia, erkennen als onsen schut- en schermheer, belovende alle haar billikke bevelen altoos en ten allen tyden opregt en getrouwelijk na te komen, sooveel in ons uyterste vermogen sal wesen, ook nimmermeer of ten eeuwigen dage daarvan afwyken nog in gebreke blyven, maar sullen des Comp^nie^s vrinden onse vrinden, en hare vyanden onse vyanden wesen, deselve vyanden helpen wederstaan en uytroeyen, wanneer daartoe geroepen werden.

Soo en sullen wy ook met niemand eenig ander verbond ingaan buyten goedvinden en voorgaande toestemminge van de

[1]) Het Bongaasch Verdrag.

[2]) Crain, karaeng of anakaraeng, dain of daeng, galeran of galarrang en arou of aroeng zijn Boegineesche adellijke of beleefdheidstitels. Zie de *Encyclopaedie van Ned.-Indië* I, blz. 326. Ook carre schijnt zoodanige titel te zijn.

[3]) Er staat 1677, wat een verschrijving is.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Hoge Regeringe tot Batavia voorschreven, of degene, die Comp^nie wegen het gebied heeft ter naaster plaetse van onse residentie.

Dit beloven wy heyliglyk na te komen, en tot teken van waarheyd heb ik, crain Glisson, met myne verdere grooten, in den hoofde deses genoemt, dit geschriv't met onse respective handen ondertekent, en met uytgetoge crissen hetzelve becragtigt, omdat wy met gequalificeert nog vermogens sijn, eenige articulen op den alcoran te besweren sonder quetsing en krenkinge van onsen wettigen coninck, dat wy anders sodanig souden gedaan hebben, gelyk ons ook van genoemde coopman Basting is afgevordert.

Aldus beschreven, getekent en becragtigt tot **Capper**, den 27^en^ September 1678

Onder stond. Gecollationeerd, accordeert, Capper, 27 September 1678, en was getekent **W. Basting.**

CDXXIII. AMBON—KELANGH.

15 November 1678. [1])

Het grootste van de eilanden, welke tusschen Boeroe en Ceram liggen, is Kelang of Hatepoetih, twee namen, die ook gedragen werden door de beide grootste negoryen. In de Ambonsche oorlogen van het midden der 17de eeuw was dit eiland, evenals het nabijgelegen Bonoa, een toevluchtsoord voor alle elementen, die heimelijk tegen de Compagnie in verzet kwamen en de nagelsmokkelaars steunden. Het was om die reden, dat De Vlaming van Outshoorn, voór hij in 1656 naar Batavia trok, de schaarsche bevolking der eilanden Kelang en Bonoa naar elders overbracht. Van Ambon uit werd Kelang geregeld bezocht, en een paal met de Nederlandsche vlag duidde aan, dat het onder souvereiniteit van de Compagnie stond. Geleidelijk keerde de bevolking weer terug, maar aan de Zuidoostkust, bij de vlag, durfden zij zich niet nederzetten. Een verzoek, om met een 15-tal gezinnen daar weer bezit te nemen van hun vroegere akkers, en dan tevens als wachters bij de vlag op te treden, werd ten slotte ingewilligd op de volgende voorwaarden:

Contract tusschen de gecommitteerdens Jacob de Jongh, Louis Mignon en Matheus Loutoepan ter eenre, en de orangkayen van de negoryen **Kelangh**

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1680*, sesde boeck, folio 34 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en **Hatpoety** ter andere zyde, nopende 't waarnemen van de wagt by de vlag op 't eylant Kelang

Op heden, den 15 November a° 1678 in Comp^ie^ huys van de fortres Waantrouw op Manipa geseten synde d'expresse gecommitteerdens van d'heer gouverneur, gesonden tot afhandelingh der opstaande zaacken[1]) op d'eylanden **Manipa** en **Bonoa**, compareerden in namen van Cassila, orangkay van de negory **Kelangh**, die sieck is, Toelasoela Kackiay Sammasoela, die verclaarde van genoemde oranghkay Kassila expres gemachtigt te syn, nevens 8 negorys orang-toeas,[2]) met namen Pessilette Waresey, Tibiba Tohassouw, Bercatte Makketita-warna, Loumomena, Isop Soulepatty, Bonta-bonta bessy, Koutei Lakoehte en Usen Toekamoely, mitsgaders Casualy orangkay van Hattapoety, met 6 syner orangtoeas, genaamt Sekibire Sepatty, Aly Toekamoely, Sihere Heyloetouw, Pessiamas Lenauwe, Makassoely Mamoatte en Soale Mahoe, wederom vernieuwende haar voorig gedaan versoeck, in de maant April jongstleden aen den vertrocken heer oud gouverneur, ten eynde hun mogt werden toegestaan de wagt by de vlag op Kelang waar te nemen, om onder dies hunne oude plantagiën en thuynen gade te slaan en te gebruyken, daartoe pretenderende te moeten hebben 15 manspersoonen, omme tegen overval van Papouas of andere geweldenaars bestant te syn, die se seyden om de 2 maanden tegen andere te sullen verwisselen,

is hun hetselve versoeck by provisie geaccordeert en deselve negorysvolcken aan volgende poincten verbonden die sy oock aangenomen hebben na te komen, te weten

1

Dat sy selven, nog haare nakomelingen, noyt sullen pretenderen possessie of eygendom van het eyland Kelang

2

Dat sy sullen bevlytigen het omslaan en uytroeyen der nagelen notebomen op 't selve eylant, dat zy annemen nu voorael met hun heele negorysvolcken te doen doorlopen en alles, wat van die vrugt gevonden werd, te slaan, en hetselve vervolgens alle

[1]) Meestal openstaande saacken.

[2]) Orang toewa, letterlyk oude menschen, titel voor hoofden der kampongs.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

halff aar te continueeren, op peene zoo nae desen by de visiteurs, daartoe te stellen, eenige dier boomen gevonden wierden, op toeganckelycke wegen staande, sy voor elcke boom zullen verbeuren een amende ter discretie van d'heer gouverneur

3.

Dat sy vermits dese uytsettinge[1]) — die sy bekennen van de Comp^ie^ als een gratie op haar versoeck, om reden voorschreven, te hebben geobtineert — noyt zullen pretenderen eenige verlichting in de hoff en andere landsdienaten, maar belooven deselve alsvooren waar te nemen

4.

Dat het volck, tot de wagt op Kelang geordonneert, geen andere huysen aldaar sullen mogen maken nog bewoonen, dan het wagthuys by de vlaggespil, ten waare eenige kleene properises,[2]) van allen zyden open.

Dese condities dusverre opgestelt en veraccordeert synde, is daarop ingenomen het advijs van de respective orangkayen, eygentlycke Manipesen, als Paul Calbou, Intsje Sengadje Touban, Sengadje Tammary en oranghkay Massavay, met Hendrick Gomes, dewelcke zeyde ten behoeve van die van Kelang en Hatepouty sooveel Manipese landen, als hun toegeseyt sijn, te moeten afstaan, en derhalven mede een deel land op Kelang pretendeerden, edogh is dese strydigheyt weggenomen met volgende poincten van accoord

1.

Dat die van Kelang en Hattepouti voor de wachthouding by de vlag, en destructie voorengenoemt,[3]) de landen van Kelang zullen gebruycken tot levensonderhout, en verder niet, sonder eenige vruchten van dien te verkoopen of andersints te veraliëneren, ter tyt de zagoubomen volwassen en bequaam tot gebruyck zijn, wanneer ten

[1]) Expeditie.
[2]) Kan dit woord zijn afgeleid van Latijn properus, haastig?
[3]) Namelijk van de nagel- en notenboomen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2

Daarvan een rapport aan den heer gouverneur gedaan zynde, Zyn Ed de Manipese orangkayen zeker tanto daaruyt sal toeleggen tot recompens der thuynen, die van Kelang en Hattapouti op Manipa besitten, gelyck ook ten

3.

De onderdanen der Manipese orangkayen na Kelang varende om te vissen, geoorloft blyft haar mondkost aldaar te pockelen[1]) zonder egter iets te vervoeren, mits sulx aan d'ordinaire wacht houders bekent makende, tot voorkominge van lorrendrayery,[2]) want vastgesteld is, soo eenige lieden daar bevonden werden, hun alsvooren niet bekent gemaackt hebbende, deselve door genoemde wachters opgevat en ter verantwoording naar Manipa gebracht zullen werden

Aldus geaccordeert en beslooten op approbatie van d'Ed Heer gouverneur Robbert de Vicq, ter plaatse dag en jare als boven En hebben de respective contrahenten desen nevens voornoemde gecommitteerders onderteykent

---

CDXXIV BENGALEN.

25 December 1678.[3])

Alem-sjah, zoon en opvolger van den Grootmogol Aurengzib, was gedurende het leven van zyn vader onderkoning over Hindoestan. In deze hoedanigheid bevestigde hij eind 1678 nogmaals de handelsrechten der Compagnie in Bengalen en Orissa. (Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, blz. 173, noot 3, en de parwarms's van December 1677 en Januari 1678, hiervoór, blz. 114 en 116)

Translaet nisan[4]) uyt het Persiaans, verleent door den prins Sultan Alem aan de Hollantse Compagnie,

---

[1]) Dit woord komt nog voor in het Groningsch dialect als pokkeln. zwoegen, met hard werken den kost verdienen. Zie TER LAAN, *Nieuw Groninger Woordenboek*.

[2]) Clandestienen handel in verboden producten of op verboden plaatsen.

[3]) Uit *Overgecomen brieven 1680*, achtste boeck, folio 753 e.v.

[4]) Gunstbewijs. De *Lijst der Woorden* zegt: „Nisan is een gunst van een prins by woorde, word meede wel by geschrifte gegeven mits de onkosten van 't schryven wel betalende"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tot vrye exerceringe van hare negotie door geheel **Bengale, Orixa,** etc^a^, in dato 25^en^ December A° 1678

Alle moddeseddijs, sjagierdarans, fausdaars, carorijs, sjemidaers, radarans, goeserbarans,[1]) soo die nu zijn off na desen mochten gestelt werden, en onder het gebiet van **Bengale** en **Orixa** sorteren zijn by desen bekent hoe de heer Jacob Verburgh, gemachtigde van den Hollantsen Gouverneur Generael ons by arsdast[2]) verthoont en versogt heeft om sodanigen nisan, als het vele-jarige coninclycke firman inhoudende is, ten eynde sy als in vorige jaren hare schepen tot **Ougly, Piply** en **Bellesoor** vermogen te brengen, de goederen en coopmanschappen met de voldoeninge van den thol vercopen; uyt welcken hooffde dit nisan aan haer verleene, en incentiere op voorschreven drie plaetsen hare schepen te mogen brengen, en Ulieden gelaste niet meer thol te vorderen, als sy in vorige tyden betaelt hebben, en dat haar marcanses[3]) vervoeren en vercopen mogen na haer welgevallen, mitsgaders den handel dryven daer het best gelegen comt, de lywaten, kleden, suyker wasch zyde, zalpeter en verdere coopmanschappen, die de Hollanders door geheel Bengale, Orixa, etc^a^ comen te negotieren, opwaerts- en afsenden, en sullen Ulieden haer niet verbieden te vervoeren, nogh in den wegh geen dakoet off radarye[4]) van hare goederen afvorderen. gelijck als den coninck by het aen haer verleende firman mede verboden heeft. opdat, ter contrarie geschiedende, daerover by ons niet weder klachtigh vallen; ordonnerende Ulieden, dat haer in alles de behulpsame hant su t bieden, opdat sy hare schepen in de moussons met geruster herten versenden connen

---

[1]) Ambtenaren en autoriteiten, en wel respectievelijk ambtenaren van de boekhouding of accountants *Hobson-Jobson* in voce mootsuddy, jagheerdars of apanagehouders fouzdar's of phousdar's tollenaars crori's of belastingontvangers, jemadar's of politie-officiers, rahdar's of ontvangers der weggelden, en goorzeburdar uitvoerders van 's konings bevelen. Men vindt al deze titels bij *Hobson-Jobson* Van den laatsten geeft de *Lyst der Woorden* 2 verklaringen namelijk „Gosberdaar is een cominklyke stokkedrager op Souratte", en „Godsberdaar is de keyserlyke knodsdrager van de Mogol"

[2]) Verzoekschrift Zie *Hobson-Jobson* in voce urz De *Lijst der Woorden* geeft „ardase, een fiksatie-brief", en „aresdaas, versoekschrifft"

[3]) Het Portugeesche mercancia koopmanschappen.

[4]) Dakoet is eigenlijk rooverij, diefstal Zie *Hobson-Jobson* in voce dacoit Hier lasten ter beveiliging tegen roovers. Rahdary tol- of weggelden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Uheden syt oock gelast, hare vaertuygen met gewelt van haer niet te nemen, ten eynde daerdoor geen verachteringe in hare negotie comen te lyden

De cooplieden off andere Inlanders, die aen haer eenige penningen debet blyven, en niet genegen zyn deselve te voldoen, sult haer daerin behulpsaem zyn, opdat aen 't hare mogen geraken

Dit nisan verleene aen de Hollantse Compagnie, niet ter oorsake dat jaerlijx een dito sullen hebben te procureren, maer dat sy met 't selve so lange sullen mogen bestaen als ick in dese regeringe blijff continueren.

Accordeert met sijn principael,

Ongly, den 19 January anno 1679,
Fred[k] van Hisselt,
eerste clercq

CDXXV. MINAHASSA—MENADO.

10 Januari 1679. [1])

Reeds in 1616 had de Compagnie voor korten tijd een bezetting op Menado, die nog hetzelfde jaar werd opgeheven. In de volgende jaren hadden de Menadoneezen nog al wat te lyden van de Spanjaarden en in 1644 zonden zij een verzoek om bescherming naar den Nederlandschen gouverneur op Ternate, welk verzoek het zenden van een schip derwaarts ten gevolge had, met weinig succes evenwel. Na den vrede van Munster hielden de Spanjaarden verschillende plaatsen in de Minahassa bezet, wat oorzaak werd, dat de bevolking weer herhaaldelijk steun aan de Nederlanders vroeg. Gouverneur Simon Cos legde in 1657 op Menado een bouten barricade aan, die in 1666 werd vervangen door een steenen redout, weldra Amsterdam genoemd. Bij het Bongaaisch Verdrag van 1667 moest Makassar afzien van alle hoogheidsrechten over Menado en omliggende streken. Intusschen had de koning van Menado zich bij zijn onderdanen zeer gehaat gemaakt, hij werd in 1670 afgezet en niet vervangen. De Minahassa was een republiek geworden.

Gouverneur Padbrugge, die zoo belangrijke veranderingen bracht in de verhouding der Compagnie tot Ternate (hiervóór blz. 51—57) sloot in Januari 1679 ook met Menado, dat eveneens in een afhankelijkheid van Ternate heette te staan, het volgende contract (Godee Molsbergen, *Geschiedenis van de Minahassa*, blz. 5 en volgende, Stapel, *De Archipel in 1684*, blz. 39 e v.).

---

[1]) Uit Godee Molsbergen, *Geschiedenis van de Minahassa*, blz. 55—58. Ook in de *Overgecomen brieven 1680*, vierde boeck, folio 561 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Voorwaerden en verbondt, aengegaen door den gouverneur der Molucco's, Robbertus Padtbrugge, in name van d'Ed. Heer Gouverneur-Generael Ryckloff van Goens en Raede van India, representeerende de Nederlandsche G'octroyeerde Oost Indische Comp^e^ en Staet der Vereenigde Nederlanden ter eenre, en de dorpshoofden en gantsche gemeynte van de landstreecke van **Manado** ofte 't Noorde.ijkste gedee.te van Celebes ter andere syde.

Alle de dorpshoofden van **Aris, Clabat, Bantik, Clabat boven, Caskassen, Tomon, Tombariric, Saronson, Tonkinbout omlaegh, Tonkinbout boven, Romon, Tombassiaen, Langoubon, Kakas, Ramboekang, Tompasso, Tondano, Tonsea, Manado, Tonsahan,** en **Passan,** voor **Datahan** en **Ponnosaccan** sich vaststellende, alhier omlaege ter algemeyne vergaderinge geroepen en verscheenen, soo is op hun ootmoedich versoek hun versekert en belooft, soo lange sy.luyden naar haer seggen en belofte d'E. Comp^e^ tot ter doot toe gehouw en getrouw blyven, deselve noyt te verlaeten, of te gedoogen dat den coningh van Boelang [1]) oyt weder over dese landstreecken ofte volckeren gebiet krygt, a.zoo sy verklaren den coningh noyt, maer den coningh haer bevorens verlaeten te hebben, en getracht heeft hun alle mogelijk afbreuken en schaede toe te brengen, hetwelk buiten alle andere redenen hun tot dit ootmoedich versoek bewoogh

Sijnde verders in deese vergaderinge de naarvolgende saecken verhandelt, beraemt, en naar goet rijp overleg vastgesteld en besloten, ook in geschrifte en onse Nederlantsche tale gebracht op hun billik versoek en ernstige begeerte, opdat het ten allen tyde en voor andere gouverneurs ofte hooftgebieders der Molucco's mocht klaar blyken, wat sy belooft en toegestaen hebben, en wat hun daerentegens weder belooft en toegestaen is, namentlijk

1.

Dat sy d'E. Comp^e^ allen aennemen en erkennen voor hun wettich, eenig en eeuwich opperheer, willende naest Godt noch nu noch naermaels eenig ander erkennen nochte erkent, ge-

[1]) Bolaängh. Dit was de afgezette koning van Menado.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hoorsamen nochte gehoorsaamt hebben, en dit alles uyt een eygen, vryen en onbedwongen wille

2.

Belovende eendrachtelijk en eenpaerigh̃ met hun goedt, bloedt en uyterste vermogen d'E. Comp'^e in alle voorvallende gelegentheden getrouwelijk by te staen en te helpen.

3.

Ten welken eynde met een vereyste en billyke bereydwilligheyt alles sullen versorgen, wat tot de sterkte [1]) nodich sy, soo tot onderhoudinge van deselve, als omschansinge, vernieuwinge, verbeteringe en toevoeginge van sodanige bouwstoffe, 't sy calck, steen, sandt, stormpalle, hout tot affuyten en wielen, balken bamboesen, adap, sparren, latten, en wat daertoe weider vereyscht mocht werden, en verder alles wat tot een afwerende of aenvoerende oorloch mogte van nooden sijn, sonder daervoor ietwes te genieten

4.

Zullende onder 't werk van dese vestinge mede begrepen sijn het maecken en besorgen van de brugge naer 't strandt, ofte wel het bedycken en aenvullen van deselve, en verders 't geene tot algemeyne nutticheyt van 't land mocht vereyscht werden

5

Gelijk sy ten vijfden ook beloven te versorgen, datter altijds een goede, regte, ruyme Comp'^e woninge sy, benevens noch een verseekerd pakhuys, opdat alles buiten gevaer soo kleede, die tot de padyhandel hier werde gehoude, als de pady selfs, die daartegens ingeruylt werdt — bewaert magh blyven

6.

Ook beloven sy d' aen d'E. Comp'^e te leveren pady nieuw, zuyver en wel gewandt te bestellen, soodat uyt twee deelen pady een deel rijst sal connen werden gestampt, ten welken eynde d'E Comp'^e een wanmolen herwaerts aen sal mogen bestellen, en de gesaghebbers in der tijd aanbevelen wel toe [te] sien alsoo sy zeggen niet te konnen verantwoorden voor de kaf, die 's Comp'^es dienaren ontrouwelijk daeronder naderhandt dan

[1]) De redout Amsterdam.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mochten mengen, doch ryst verklaren sy om verscheydene aangehaelde redenen niet anders dan bevorens en voor de schepen te kunnen leveren.

Alle hetwelke dan door hun dusdanich belooft synde, soo werd hun ook in name der E. Comp^ie^ belooft en toegestaen mitsdesen

1

Dat alle genoemde verscheenen en niet verscheenen dorpshoofden, landen en luyden, als goede, oprechte en getrouwe ondersaten der E. Comp^ie^ werden aengevaert en aengenomen, om beschut, beschermt en bevey.icht, ook ondersteunt te werden tegens alle en een ider, die haer soude willen aentasten, beschadigen, beledigen, en haar landen, dorpen, gesay, vee besittinge, persoonen, vrouwen, kinderen, dienstbare slaven, slavinne, ofte wat het soude mogen wesen.

2.

Werdende onder deselve voorwaerde mede begrepen de volkeren van **Saban, Datahan,**[1]) **Passan** en **Saccan,** alsook dat gedeelte van **Bantik,** soo wanneer naerlaten alle teekenen van onderwerpinge aan de comingh van Boelan, tot nu toe gethoont, en anders niet.

3.

Werdende alle deselven dus onder d'E. Comp^ie^ staande verkaert schot en lodt vry van alles, sonder eenige erkentenisse ofte geregtigheit te betaelen ofte op te brengen dan hetgeene in noot en by voorval van vyandt alsdan gesamentlyk mochte goetgevonden werden, en anders niet, alsoo d'E. Comp^ie^ geen andere erkentenisse en begeert, dan een getrouwe oprechtigheid en goede genegentheydt.

4.

Sullende, om hun hieraf vaste blyken te geven, van nu voortaen geen houtwerken, onder wat voorwendinge het ook sijn mochte, ook geen ebbenhout, schoon op de naam van den heer gouverneur, buyten en van landt werden vervoert; eenelyk sullen de scheepen en chialoepen volgens beloften versien werden van

[1]) Waarschynlijk het tegenwoordige Ratahan.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

't geene tot volvoeringe van hunne reyse mochte komen te gebreeken, 't sy aen rondhout of iets diergelyx, sonder 't welke sy geen zee soude kunnen bouwen.

Alle welke voorwaerde, soo van alle het volk en gantsche gemeynte met d'E. Comp^e^ aengegaen, en belofte, in name der E. Comp^e^ door den tegenwoordigen heer gouverneur Robbertus Padtbrugge aen allen gesamentlyk gedaen, wedersyts belooft werden heylichlyk, ongeschent, onvermindert en oprechtichlyk te sullen onderhouden. Doch alsoo dese volkeren geen kennisse nochte verstandt van schryven hebben, soo versoeken sy hiertoe als getuygen den tolck Bastiaan Saway, richter Maondy, capitains Pacat Soepit en Pedro Ranty, als die het vertolckt en het vertolckte in de Maleytsche taele wel duydelyk verstaen hebben, en dat alles opdat deese te meerder kracht mogte hebben, werdende hun 't voorschreven geschrift bekrachtticht en besegelt overgeryckt, hetwelk by gelegentheyt mede in onse letteren in haer taele staet overgeset te werden, omme de volcken somwylen te kunnen voorlesen, opdat de inhoude ook de naerkomelingen mochte bekent werden.

Onder stond. Aldus gedaan en vastgesteld op de **Manado** aen de burcht Amsterdam, 10 January 1679.

Was getekend **Robbertus Padtbrugge**, alsook wegens 't landt de merken, gestelt by de tolk **Bastiaan Saway**, richter **Maondy**, capitains **Pacat Soepit en Pedro Ranty**, synde 's Comp^es^ zegel daerop gedrukt in roode lacqe, en daeronder stond

Ter ordre van de heer gouverneur Robbertus Padtbrugge, datum en jaer voorschreven, en geteekent **Christiaan Hasselbergh.**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXXVI. SUMATRA'S WESTKUST.

18 April 1679 [1])

Hiervóór hebben wij er reeds op gewezen, dat in 1678 strijd was uitgebroken tusschen die van Bajang en die van Sillida (Salido) De oorzaak was het ontdekken van een goudmijn te Soengai Kepahian, welke mijn volgens de Bajangers, lag buiten het gebied, dat die van Sillida aan de Compagnie hadden overgedragen Door de moeilijkheden met Kottatengah. Paoeh en Priaman, kon de Compagnie zich vooralsnog niet in dezen twist mengen, waarvan de Bajangers gebruik maakten om een deel van het gebied der Compagnie te bezetten. Maar toen de Compagnie haar Sillidasche bondgenooten kon bijstaan, moest Bajang weldra het hoofd in de schoot leggen en onderstaand contract bezweren. (*Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, I, blz. 274, *Daghregister van Batavia 1678* blz. 358, 451, 691).

Articulen, waerop de vrede aan de Bajangers staat geaccordeert en toegestaan te werden. [2])

Nademael d'E. Comp^e^ den oorlog tegens die van Bajang niet aangenomen, [3]) nog deselve oyt tegens haar gedeclareert heevt, maar gedachte Bajangers sig selvs soo verre verstout hebben, om die sonder eenige de minste denuntiatie of redenen d'Ed Comp^e^ en hare ingesetenen aan te doen, en dat se, nu tot inkeer schynende te komen, den vreede versoeken, soo wert haar deselve mits desen vergund. onder conditie, dat se de volgende pointen en articulen sonder eenige de minste exeptie na vereysch promt (te) sullen hebben naar te komen, als

Vooreerst.

Ten desen hooftcomptoire voor d'E. heer commandeur als haren wettigen stadhouder, soo wegens de Comp^e^ als den Minangcabousen keyser en den orancaya Panglima Rad a als haren gouverneur, sig te komen verdemoedigen en vergiffenis wegens haare bedrevene gewelderyen en revoltes af te bidden

Ten tweeden

Alle slaven en vlugtelingen van d'E. Comp^e^, haare dienaren en ingesetenen, gene ter wereld uytgesonderd, by haar verovert

[1]) Uit het *Contractboek* Ook in de *Overgecomen brieven 1680*, sevende boeck, folio 994 verso en volgende

[2]) Blijkens de onderteekening is toegestaan.

[3]) Verstaat aangevangen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

of selvs overgelopen, en die sig althans daar nog onthouden of naar desen sullen komen te verschuylen, aanstons sonder eenige contradictie over te leveren, 't geen niet alleen nu, maar altoos sal moeten geobserveert werden, op pene, dat so wy vernemen datter maar ymand van d'onse aangehouden wert, syheden vier malen soo veele aan d'Ed Comp^e^ sullen moeten voldoen, als haar de slaav incoops sal komen te kosten, waarentegen d'Ed Comp^e^ weder aanneemt aen de teregtbrengers van geseyde cativen [1]) of vlugtelingen den gestelden prijs van $3^3/_4$ rixsdaelders yder hooft te sullen uytkeren.

Ten derden.

Soo sullen sy, Bajangers, voor altoos en ten eeuwigen dage afstant moeten doen van haar ongefondeerde en onregtmatige pretentie, die sy op de Songe-capa,angse [2]) meyne maken, en waarop s'allegeren den oorlog aangevangen te hebben, verclarende dat gedachte meyne, met desselvs aankleven, is staande onder de jurisdictie en 't gebied van d'E. Comp^e^, en haar dierhalven regtwegen toekomende.

Ten vierden

En om na desen voor te komen, datter voortaan geen questie meer over [3]) de limietschydinge en jurisdictie van **Sillada** met die van **Bajang** komt voor te vallen, soo werd by desen onverbrekelyk vastgestelt, dat van nu voortaan Sillida's gebied sal strecken, te weten na 't Noorden aan de Bajangse kant van **Lompo Coedong** tot **Songy Sala** toe, [4]) blyvende oversulx de meynberg binnen de limiten van Sillida.

Ten vijfden

Sullende die van Bajang in de tijd van ... [5]) haare gedemolieerd' pepervelden wederom hebben op te maken en te beplanten, of sulx met tragtende, daarin nalatig bevonden werdende, yder jaar in de boete van duysent ryxdaelders komen te vervallen. [6])

[1]) Vergelijk het Middelnederlandsche kaitijf, ongelukkige of ellendeling.
[2]) Soengai-Kepaniansche.
[3]) Er staat onder
[4]) Van Loempo-Koembang tot Soengai Sela.
[5]) Niet ingevuld. Zie evenwel de noot verder in dit artikel.
[6]) Byaldien hierna vernomen werd, dat dese binnen een jaar of 2 haar pepervelden of een gedeelte van dien na vereysg komen te beplanten, werd haar voorschreven boete op haar versoek voor soover quytgeschoiden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten sesden.

Ook en sullen sy, Bajangers, voortaan met vermogens wesen eenige vaartuygen meer na Batavia of de cust van Java te senden, op pene dat deselve by attrapperinge aanstonts geconfis queert sullen werden, gelijk dan de vergangene jaar aangehaalde vaartuygen zodanig geconfisqueert blyven, dat se daarop geen de minste pretentie meer hebben

Ten sevenden

Sullen se ook op geen verdere plaatsen dan tot **Majutte** [1]) toe om peper te handelen, en dat greyn [2]) weder derwaars te brengen, en dat maar eenelijk met 's Comp'" coopmanschappen of ter deser custe vallende mercaturen, dat geen contrabande goederen zijn, mogen vaeren en handelen, mits dat se dan al egter van passadul [3]) versien moeten wesen, op pene van den selve niet hebbende, almede confiscabel te sullen sijn.

Ten agsten

Blyv't haar gerecommandeert en aanbevolen, de wegen altoos voor de afkomende en kerende bergsluyden veylig te houden, en te besorgen, dat die luyden geen overlast met 't afpersen van onbetaamelyke tollen, gewelderye of anders, aangedaan werden, of sullen by aanclagte van sulx gehouden wesen de schultphgtige in onse handen over te leveren, om met den inlandsgen raad daarover naar exigentie van saken gestraft te werden

Ten negenden.

Soo sullen sy de weg van de zee- of landkant tot haar negorye altoos voor d'E Comp'" schoon, open en veylig moeten houden om wanneer d'E. heer commandeur, hoe dikwils Syn Ed. het mogt gelieven, quam goed te vinden haar selvs in persoon te komen besoeken, of ymand van de Europianen uyt Syn E" naam derwaars te committeren, de wegen behoorlyk te konnen gebruyken, en veylig, sonder de minste vrees, begaan, want 't onbehoorlyk en onbetamelijk soude wesen dat d'gene, die als stadhouder over een land of plaats gestelt is, die plaatsen met ten allen tyden, als 't hem believde, zoude mogen besien.

[1]) Mendjoeta, ten Zuiden van Indrapoera.
[2]) Zie hiervóór, noot 2 op blz. 163.
[3]) Passedulle

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten thienden

Sullen sy alle schelmen, quaatrokenaars [1]) en wangunstige van d'E. Comp[ie], mitsgaders perturbateurs van haar en 't algemene welvaren, als voornaamste oprokkenaars van den jongsten oorlog aanstonts uyt haar regering en land verdryven, en nimmermeer gedogen, dat se daar weder incomen, of ten minsten geheel en al uyt de regering stoten.

Ten elvden.

Soo blyven mede onder dit vredecontract begrepen die van de negorye **Lampo,** [2]) die alle 't vorenstaande mede niet alleen heylglijk sullen moeten onderhouden en naarkomen, maar bovendien mede d'E Comp[e] voor haren stadhouder, gouverneur en oppergebieder hebben te erkennen, haar en hare landen in handen van de Comp[ie] overgevende, en by desen belovende, geen contracten van oorlog of vrede buyten kennis en licentie van haren stadhouder deser strantlanden aan te gaan.

Ten twaalvden.

Blyven die van Bajang voor haar bedrevene rebellie gehouden uyt te keren een boete van 1000 rx^daelders, om te verdistribueren als volgt, te weten: 200 rx^d voor Panglima Radja, 200 de Sillidase regenten, en 600 voor d'E. Comp[ie], te betalen in twee termines, namentlijk de helvt van geseyde somma aanstonts na 't sluyten van dit contract, en d'andre helvt een jaar na dato van dien [3])

Ten derthienden.

Zullen die van Bajang den orangcay Panglima Radja, van wien se nu al eenigen tyd herwaars genoegsaam als gerebelleert en alles tegens sijn wil en dank gedaan hebben, weder voor haaren wettigen gouverneur moeten erkennen, eeren en respecteren, mitsgaders niet 't minste ter wereld sonder d'E. heer commandeur en syne kennisse en volle toestemming aanvangen of attenteren.

Aldus gedaan en geaccordeert ten Nederlantse hoofdcomptoir **Padang** op Sumatra's Westcust, den 18 April 1679, tusgen d'E

[1]) Vergelijk berokkenen, aanstoken.
[2]) Loempo.
[3]) In dit articul vermelte boete van duysent rx^d wert haar op haar versoek quytgescholden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

heer Melchior Hurt, commandeur en opperdingeerder deser custe, ende den orancaya Panglima Radja, gouverneur tot Padang en vijv' expresse afgesanten en gecommitteerde pangelongs[1]) van de Bajangse regeringe ter andre zyde, ten overstaan van den Nederlandsen raad deser custe, die desen nevens voorseyde afgesanten, ter oirconde dat die hier vorenstaande articulen door haar beëdigt syn, hebben ondertekent

Onder stond in 't Maleyts schriv't de handtekeninge, gesteld door sulthan **Niamoelia,** uyt den naam en vanwegen alle de aanwesende en absente panglongs van Bajang.

Ter zyde stond: Ten overstaan van ons, en in 't Maleyts: **Panglima Radjas** handtekening, en voorts getekent **Joannes Coclomby, Frans Bakker, Pieter Maanhout, R' Fuys, Govert Gravendijk** en **Joan Jacob van der Hel,** secretaris.

Onder stond Gecollationeert, accordeerd, Padang desen 2[n] April 1679 was getekent **Joan Jacob van der Hel,** secretaris

---

CDXXVII. MALABAAR.

5 Juni 1679.[2])

In het contract van 21 Mei 1678, tusschen de Compagnie en den koning van Cochin (Zie hiervóór, blz. 143) had de laatste waarborgen gekregen tegen inmenging in de zaken zijner regeering door de twee prinsen en den paljetter. Een der artikelen bevatte de clausule „soo den pal etter sig in syn pligt quame te vergeten, sal den coning, met kennis en toestemminge van den commandeur, een ander bequaam, wakker en vigilant heer daartoe mogen aanstellen". Zoo ver kwam het wel niet, maar de koning vertrouwde toch het financieel beheer van den paljetter niet geheel, en met toestemming van den nieuwen commandeur, Marten Huysman, en den commissaris, Gelmer Vosburgh, stelde de vorst naast den paljetter een der Nederlandsche ambtenaren, den bevelhebber van het garnizoen Hendrik Reynst, tot controleur aan.

Translaat ola, waarby den provisionelen capitain Henrik Reyns door den coning van **Cochim** gestelt werd tot ragiadoor-moor.[3])

[1]) Panghoeloe's of regenten.

[2]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven, 1685* derde boeck, blz. 759 en volgende, en in die van *1691*. negende boeck, folio 193. Het exemplaar in het *Contractboek* is niet gedateerd, dat in de *Overgecomen brieven 1685* staat op 5, dat in die van *1691* op 2 Juni 1679.

[3]) Het woord ragiador wordt aan de Malabaarsche kust steeds gebruikt als

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ik geve UEd dese schrivtelyke ordonnantie, stellende UE by desen, nevens den paljetter Ittekommeren, in het ampt van ragiadoor-moor, om wat binnen de uyterste landpalen, als Manpeloer[1] in 't Suyden en Paddjoer in 't Noorden eggende en aan dese offitie dependerende, te verrigten sy, 't selve uyt te voeren en te besorgen, gelyk schattingen en eenige schulden voor den een of den ander ingevordert hebbende, 't sy met contringeren als anders, de penningen, daartoe staande, te ontfangen, alles na gelegentheyd van saken, behoorlyke pretentie te maken op de goederen van de overledene, intressen, tholen en pagtpenningen te ontfangen, doende daartegens ook de ordinaire en extra-ordinary guastos,[2]) en de resterende penningen te laten opleggen na genome raad en informatie met eegene, die tot de dagelyxe voorvallen sy. gesteld, als mayeer[3] Witti-ansie, Mancatte, Itiponne, Totechery-atu, Kowenden, thoterwe y en Cackenatte panical ook van alle omleggende landen goede rekeninge te laten doen, en van alles door de nu gestelde menos[4]) (schryvers) pertinente rekening te laten houden, om my te syner tyd rekenschap daarvan te konnen geven

Aldus gedaan ende geordonneerd binnen 't hof van **Chereke-coyl**, en geschreven door Ittoeneranen Was geteekent met het gewone teken van den Cochimsen coningh.[5])

---

titel voor regenten of andere hooge ambtenaren. De *Lijst der Woorden* vertaalt rasidoor door landregent, en geeft ook „rasiadoor is een ambassadeur op Mallebar". Het epitheton mor is een contractie van major, de titel Gouverneur-Generaal wordt vaak omschreven door capitan-mor. Reynst wordt dus aangesteld tot opper-regent.

[1]) De kopie van 1691 heeft Mapemeloer.

[2]) Uitgaven, letterlijk onkosten.

[3]) Dit is vermoedelijk de titel naikar. Zie hiervóór, noot 3 op blz. 31.

[4]) Meestal geschreven menons. Malabaarsch menavon = klerk.

[5]) In het *Contractboek* komt ook nog voor een ongedateerd stuk, waarin Hendrik Reynst aan den commandeur Marten Huysman een overzicht geeft van de inkomsten des konings over 1679. Het leek niet noodig dat stuk op te nemen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXXVIII. KOROMANDEL.

14 Juni 1679. [1])

In 1677 had de Nederlandsche Compagnie toestemming gekregen om ook op Trimelevaas een kantoor te stichten. Egosie Ragia verleende haar nu in 1679 een speciaal en gunstig tarief van in- en uitvoerrechten op genoemde plaats. Onderstaand caul is ook door de opsomming der verhandelde waren niet zonder belang

Chiti woutiwarousam ammatam nalantiert, ofte na onse rekening anno Christi een duysend ses hondert en negen en seventig, den 14de van de maand Juny de Hollandse Comp^e^ van Nagapatnam is door Egosie Maharagie synen groot-habaldaar over de Chialyse landen, ick, Naregirie, panditon ayen, [2]) verleend dit contract en vaststellinge wegens den thol tot **Trimelevaas**, namentlyk dat d'E. Comp^ie^ voor thol sal betalen:

	bhaer	groote fanums [3])
Van een anum areek, [4]) 't welk op Trimelevaas gelost, verkoft en vervoert werd, eens vooral		1
Koper, root en geel, mitsgaders sandelhout de Malacca, voor een baar alsvoren . . .		10
Inlants sandelhout, alderhande benjuin, [5]) radix China, [6]) thin, lange peper de Bengale, pachaena (een soort van vergiftige medicyne), rompen ofte note-muskaten, spiljauter, [7]) gans, [8]) rouw lak	1	6

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1680*. achtste boeck, folio 1415 verso en volgende.

[2]) Voor pandito zie hiervóór, noot 4 op blz 125, en *Hobson-Jobson* in voce pundit. Ayen is een praedicaat dat meestal achter den naam of titel wordt geplaatst. Zie ook hiervóór, noot 8 op blz 32.

[3]) Een groote fanum is $^1/_{32}$ pagode of ongeveer 10 stuivers.

[4]) Areka- of pinangnoten. Anum houd ik voor een verschryving of afkorting de arekanoten werden aan de kust steeds verhandeld per ammetam, een hoeveelheid van gemiddeld 24 000 stuks. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, glossarium.

[5]) Benzoë.

[6]) Gedroogde wortel van een smilax-soort, een gewild medicament.

[7]) Spiauter of zink.

[8]) Een bronsachtig metaal uit Pegoe.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

	bhaer	groote fanums
Groote lange peper loot, aluyn	1	4
Garioffe.-nage.en [1])	1	20
Foely ofte macis	1	40
Zay [2]) en harpuys	1	2
Van de peper, wax, indigo, ongesponnen cattoen, swavel	1	3
Nely, [3]) kay [4])	1	4
Aetchinse ruykende bladeren	1	5
IJser en staal	1	1 11/32
Calsatour- en sappanhout [5])	1	2
Borneose of fyne witte camphur, yder catty van 25 once		3
Japance ofte grove camphur, yder catty van 25 once		2
Chinese zyde, ongewerkt, de 3 el		1
Bengaalse fyne dito,		1/2
Bengaalse grove dito,		1/3
Amphioen [6])		13 32
Salpeter	1	3
Cassomba [7]) van over see	1	4
Van caneel de Ceylon of Mallabaar, aguilhout, [8]) calemback, [9]) tapchi tarata, [10]) pererate, [10]) saf fraan, alderhande ilpe fruyten, [10]) tagerewere, [10])		

---

[1]) Eerste kwaliteit kruidnagelen. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, I, I, glossarium in voce nagelen.

[2]) Saya, een plantaardige roode verfstof. Omschryving in *Pieter van Dam* II, II, glossarium.

[3]) Rijst in den bolster of paddi.

[4]) Kay of kaya is een eetbare peulvrucht.

[5]) Calcatourhout is rood sandelhout, evenzoo sappenhout, dat nog iets donkerder rood was.

[6]) Opium.

[7]) Kasoemba, de bekende oranje-roode kleurstof. Zie *Hobson-Jobson* in voce safflower.

[8]) Welriekend hout van den aloë-boom.

[9]) Het Maleische kelambak is hetzelfde als aguilhout, maar is ook de naam voor de als medicijn gebruikte hars uit den aloë-boom.

[10]) Mij niet bekend. De verhaspelde schrijfwijze maakt identificatie vaak zeer moeilijk.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

	groote bbaer fanums
kismis,[1]) dadels, amandelen, rosynen, candysuyker, witte en swarte coduwely,[2]) nonapete,[3]) taback, kilioerompatte,[3]) ruykend saffraan van Bengale, kitchilly-wortel,[2]) olas,[3]) alderhande matten, droge en andere aatchiar,[4]) alderhande drank, cayer,[5]) palmeeren,[6]) kokeres,[7]) latten, yvoor, tarwe, boter, honing, singely[8]) en alderhande soorte van oly, selvs van speceryen, alderhande aardewerck, syde stoffen, wayers de Chine, spiegels, muskus, amber, catchie,[9]) rosewater, camphur-Baros, alderhande catoene of ander garen, vermiljoen, quiksilver, chiancos,[10]) thee, cardamon,[11]) schepen en alderhande grote en kleene vaartuygen, die men verkoopt, planken en alderhande soorten van hout, en meer andere kleynigheden, sal werden betaald van de 100 fanums, die men daarin besteed	2 1/2
Kiatenhout,[12]) of anders pantekke,[13]) de idem	3 6/8
Peerlen en bloedcorael, van de 100 fanums . . .	1 11/12
Voor den thol van een grote eliphant	250
Een kleyne dito	170
Een paart	2 1/2

---

[1]) Kreuten.

[2]) Mij niet bekend.

[3]) Gepreparceerde palmbladen, als schrijfpapier gebruikt. Vervolgens beteekende ola ook brief en zelfs privilege.

[4]) Atjar ingelegd zuur.

[5]) De vezels van den klapperboom, en het daaruit vervaardigd touw. Zie *Hobson-Jobson* in voce coir.

[6]) Palmeerplanken, gezaagd van den palmira- of waaierpalm.

[7]) Klappers. Zie *Hobson-Jobson* in voce coco.

[8]) Meestal geschreven gingely, sesamzaad.

[9]) Catchoe, Maleisch katjoe, veelgebruikte inheemsche medicijn, van samentrekkende en bloedstelpende kracht, getrokken uit de Acacia Catechu.

[10]) Kostbare schelpen. Zie *Pieter van Dam* II, II, glossarium.

[11]) Kardamoenggoe of paradijskorrels, welriekende specerij. Zie *Pieter van Dam* I, I, glossarium.

[12]) Djati, ki is boom en jati is djati.

[13]) Meestal pantebalken, duurzame houtsoort van Koromandel.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

	bhaer	groote fanums
En sal d'E. Comp^a betalen voor de volgende retouren, wanneer die gekoft sijn en vervoerd werden		
Rochevellen,[1]) oly, boter, milly, rijs, ten hondert		$1^{11}/_{16}$
Voor yder slaav of slavin, groot of kleyn .		$31\ ^1/_2$
Groot gehoorend vee		$^1/_4$
Een inlands paard		$2\ ^1/_2$
Milly of rijs uit land in 't dorp komende, sal daarvoor, buyten de afschepinge, betaald werden van de 6 boeys[2]) milly of 3 boeys rijs		$^1/_3$
Zaye,[3]) van 't pack		$^1/_4$
Kleden en andere retouren.		
Van vijfthien salempoeris,[4]) de 3 stux tegen één stuk Guinees linnen gerekent, sal werden betaeld		$^1/_2$
Bolatus,[5]) zeyldoek, de twee een patchery,[6]) voor de 15 patcherijs		$^1/_2$
Kleden, van wat coleuren die souden mogen wesen, geverwt, van 32 cobidos,[7]) werden gerekent te wesen een patchery, en daarenboven tot de 40 cobidos een en een halve dito; sullen van de 10 patcherijs den vercoper, en den koper van de twintig patcherijs betalen		$^1/_8$
Geschilderde kleden, twee toepetys[8]) een patchery; moeris[9]) van 9 cobidos, de 4 stux een		

[1]) Voor dit merkwaardige artikel zie men *Pieter van Dam* II. 1 glossarium.

[2]) Ossevrachten. Zie *Pieter van Dam* II. II. glossarium op boyeers en op candi.

[3]) Zie hiervóór, noot 2 op blz. 184.

[4]) De bekende bonte Koromandelsche dekens.

[5]) Meest leest men ballatios sterke effen katoenen doeken uit Negapatnam, „sijnde witte ruwe kleeden, daar de Javanen en andere Indianen zeilen voor hunne vaartuygen van maaken".

[6]) Patchery is een term uit den zijnwaadhandel en beduidt een stel, meestal een tweetal, maar van kleine doeken ook wel meer. Een enkele doek wordt een patchery genoemd, als ze van dubbele breedte is.

[7]) De Indische ellemaat, ongeveer 70 c.M.

[8]) Een omschrijving dezer doeken heb ik met kunnen vinden.

[9]) Eenvoudige katoenen doeken, indigo-blauw gekleurd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

	bhaer	groote fanums
patchery; tapijs [1]) van vier cobidos, de 8 stux een dito, neusdoeken de 16 stux een dito, chindely-moery [2]) 6 stux een dito; daarvan sal den vercoper betalen voor de drie patcherys, en den coper voor de vijv' patcherijs		1/8

Zullende de voorschreven thollen betaald werden, als boven gestelt is, in grote fanums, genaemt Oelondaer, nu gangbaar zynde, ofte in kleene fanums, yder na syne waarde gereeknt Dog en sal d'E Comp[i]e van eenige aangebragte coopmanschappen of andersints, soo deselve onverkoft weder elders wilden vervoeren, geen thol behoeven te betalen. Dit mogt gy als een caul wel vertrouwen, en daarop uwen handel dryven, gerustelyk, soo lang als son en maan duurt.

Onder stond (was in 't Maraats [3]) getekent door **Narregiery** selver) „Dit caul moogt UE. wel vertrouwen", en wyders ondertekent door 3 syner voorname hoofden **Montappa-pulle, Rayappa-pulle** en **Chittiappa-pulle.** [4])

CDXXIX. BANDA—KEFFING.

14 Juli 1679. [5])

De contracten, in Augustus 1678 door Johannes Keyts gesloten met een aantal hoofden van negorijen op en nabij de Westpunt van Nieuw-Guinea (hiervóór, de nos. CDXVII en CDXIX) leidden niet tot de gewenschte handelsrelaties. Teneinde nu toch de benoodigde Papoeasche slaven te bekomen, sloot de gouverneur van Banda een overeenkomst met twee orangkajas van Keffing, die veel op Nieuw-Guinea handelden (een van hen had Keyts reeds op zijn tocht vergezeld), waarbij zij op zich namen voor de Compagnie de vereischte slaven te halen. Hierbij traden zij officieel op als

[1]) Tape of tapih, de algemeene naam voor doek, kleed of rok.
[2]) Moeris uit Chindely.
[3]) De taal der Mahratta's.
[4]) Pula, letterlijk kind, was de titel voor de leden eener voorname onder afdeeling van de kaste der Sudra's.
[5]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8147, folio 37 en volgende, en in de *Overgecomen brieven 1680*, sesde boeck, folio 211 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gemachtigden van de Compagnie, want niet alleen kregen zij de benoodigde ruilartikelen van deze in commissie, maar zij werden tevens voorzien van uiterlijke teekenen van representatieve kracht, namelijk een stok met 's Compagnies wapen en een prinsenvlag. Bovendien kreeg Lakoe nog den eerenaam van „'s Comp[ie] factoor op Keffing".

Contract tusschen d.E. Comp[ie] door den heer gouverneur Van Quaalberg met de orancayen Lakoe en Ouwan van de negory **Keffing** op Ceram's Oostcust, gesloten in dato 14 July 1679.

Wy, Ouwang, orancay van de campon **Keliwaroe**,[1]) en Lakoe, (representerende mijn vader, genaemt Ouwa, orancay van de campon **Roematameroe**[2]) by[3]) woonagtig ter negorye **Keffing** op Ceram's Oostcust, bekennen en belyden, hoe wy heden met d'E. heer gouverneur en directeur Cornelis van Quaalberg en die van Syn E[a] rade, representerende de Generale Oostindische Comp[a] in Banda, voor ons en onse erven eens voor altoos gecontracteert en op volgende maniere verdragen zijn

1

Dat ons hier ter plaatse sullen werden overhandigd sekere quantiteyt kleden, ter somma van een duysend rixdaelders.

2.

En verbinden wy ons, omme daarvoor per eerster occagie aan d'E. Comp[ie] hier in Banda te leveren sodanigen getal slaven, tegen 16 rix[a] ider volwassen man of vrouw, beneffens de aloude costume van moele moele rantsoun, dat is twee vaam seyldoek van de cust, ofte ba.ta,[4]) halve smalle, boven de bedonge prijs, gelijk op Omijn[5]) 't verleden jaar met de landsaten aldaar gecontracteert en besproken sijn

3.

Zoo sal ook, tot voorkominge van alle cavillatiën ende verschillen daartoe exactelijk werden agtervolgt de maatstok en

[1]) Kilwaroe is een afzonderlijk eilandje, evenals Keffing deel uitmakend van de Ceram-noord-eilanden.
[2]) Roemah-Tamert op Groot-Keffing.
[3]) Vermoedelijk te lezen „beyde".
[4]) Baffa's zijn katoenen doeken van de Koromandelsche kust.
[5]) Omin. Verwezen wordt naar het contract van 15 Augustus 1678.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maniere van meting, daarby doenmaals gespecificeert, nament lijk die de lengte hebben van n° een 16, n° twee 15¼, n° drie 14½, n° vier 13¾, n° vijf 13, n° ses 12¼, n° seven 11½, n° agt 10¾, n° negen 10, n° thien 9¼, n° elf 8½, n° twaalf 7¾, n° dertien 7, en n° viertien 6¼ rx" yder, hooft voor hooft, gelijk sulx in 't breede op de maatstok voorschreven gespecificeert en met Maleytse caracters getekent staat.

4

En sal d'E Comp°, wanneer de voorschreven somma van een duysend rix" met slaven sal wesen voldaan, telkens wederom aan ons of onse gecommitteerde vooruyt verstrekken sodanige cleden en coopmanschappen, als wy dan komen te eyschen

5

Mits dat al die kleeden en coopmanschappen etc" ons niet hoger, maar volgens de ordinary prijscourant sullen werden aangerekent.

6.

Soo sal ook in dit contract, des begerende, voor hem en syne erven begrepen zijn den orangcay Ouwas, capitain van de campong **Killiloeva,**[1]) omme insgelijx aan d'E. Comp° in maniere voorschreven voor sijn deel sooveel slaven toe te brengen, als hy indertijd sal weten te bemagtigen

7

Tot naarkominge deses verbinden wy ons personen en goederen, als na regten gebruykelijk en betamelijk is.

Aldus gecontracteert, **Banda,** ten castele Nassauw, 14 July 1679 Was getekent **Ouwan** en **Lakoe.**

Volgt nu de acte, op den orangcay Lakoe gedecerneert

Cornelis van Quaalbergh, gouverneur en directeur, mitsgaders den raad, representerende de Generale Comp" in de provintie Banda, etc", saluyt.

Alsoo Lakoe, by successie orangcaya van de campong

[1]) Ook geschreven Kelleloeboe, eveneens een kampong op Keffing

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Roemoetoemeroe op **Keffing**, onder andren sig tegenwoordig met d'E. Comp^e^ in contract en alle trouwigheyd verbonden heev't, soo is 't dat wy, uyt besondere inclinatie t' hemwaars, en dat op de hoop en 't vast vertrouwen, dat wy genomen hebben op sijn getrouwe naarstigheyd, hem, Lakoe (hem) hebben willen overhandigen en vereren met een rotting met silver beslag en 's Comp^e^ wapen daarop gesneden, omme die ten respecte en uyt name van d'E. Comp^e^ te dragen, mitsgaders dat hy Lakoe voortaan zoo lang in 't voornoemde contract getrouw blijft, sal voeren de caracter en eerennaam van 's Comp'^es^ factoor op Keffing, en waardoor wy aan alle onse geconfedereerde vrinden versoeken en op onse onderdanen begeren hem, Lakoe daarvoor te eren en erkennen.

Gegeven in 't casteel Nassouw in **Banda**, den 14 July 1679

Cornelis van Quaalberg, gouverneur en directeur, enz.

Alsoo Ouwang, orancay van de negory **Kilewaroe**, woonagtig op **Keffing**, nu jongst met den oppercoopman Keyts van costy ons hier is komen besoeken. 't geen wy erkennen ons seer aangenaam geweest te sijn, mitsgaders dat hy sig van nu voortaan met d'E. Comp^e^ in een vrindelijk contract heeft ingelaten en alsulx tegenwoordig gehouden werd en sal werden voor een van des E. Comp'^es^ getrouwste bondgenoten. soo is 't dat wy al 't voorverhaalde willende erkennen en aen een yder by desen openbaren, hem, Ouwan, tot een waar teken van onse vrindschap vereren met een aansienelyke Comp'^es^ vlag van welkers grote voor dato noyt aan eenig orancay gegeven is.

Gegeven ten castele Nassouw op **Neira** in **Banda** 14 July 1679

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXXX. JAVA—MATARAM.

31 Augustus 1679. [1])

Toen al spoedig na het verdrag van 27 September 1678 (hiervóór blz. 165) bleek dat de Makassaren er zich niet aan hie'den, werd de strijd voortgezet. Den 25sten November viel Kediri de Compagnie in handen, waarbij Taroeno Djojo echter wist te ontkomen. Door de zware regens en het groote aantal zieken moest de Compagnie nu een afwachtende houding aannemen eerst in Juni 1679 werd de strijd tegen de Makassaren hervat, die zich binnen Kapper of Cacappar, nabij den mond van de kali Porong versterkt hadden. Slechts een gedeelte dier sterkte kon genomen worden, waarna het restant van 's-Compagnies troepen zich binnen Soka verschanste. Den 20en Augustus kwamen te Soerabaja versterkingen uit Batavia aan, eenige afdeelingen Europeesche soldaten onder Jacob Couper en 3000 Boegineezen onder Aroe Palakka. Zij begaven zich eveneens naar Soka, werwaarts Iaraeng Galesoeng nu onderhandelaars zond, die 31 Augustus met Couper onderstaande overeenkomst sloten. Ook ditmaal zou Galesoeng evenwel het verdrag niet nakomen. (De Jonge, *Opkomst VII*, blz. LXXVI en volgende, *Dagregister van Batavia, 1679*, blz. 288—289, 329—331, 365—368, 421—423.)

> Nader poincten en articulen, waarop tusschen crain Rapoetsimi, [2]) dain Mangale, crain Manjewoy en carre Roepa Bangbang Satama, vanwegens crain Glisson en alle andre Macassaarse groten, present hun tot **Capar** als hier tot **Soka** onthoudende, ter eenre, mitsgaders den E. Jacobus Couper, commandeur en gesaghebber over Comp^ie^ land- en zeemagt in dese expeditie, ende desselfs raad uyt naam en vanwegen d'E^e^ heer Gouverneur-Generaal Rijklof van Goens en d'E. heeren Raden van India, residerende tot Batavia, representerende het oppergesagh wegens de Generale Geoctrojeerde Oostindische Comp^ie^ ter andre zyde, is gemaakt en opnieuw vastgestelt een eeuwig vreedenverbondt.

1.

Eerstelijk word geconfirmeert, voor vast en van waarden ge-

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1680*, achtste boeck, folio 1940 verso en volgende. Een paraphrase in *Dagregister 1679* blz. 422—423.

[2]) In het *Dagregister* Rapoutchiny.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

houden het oude Bonayse contract, in dato 8 November 1667 gesloten tusschen Paducca Siry Sulthan Hassan Oydeyn etc^a^ ende den Ed heer Cornelis Speelman etc^a^, sullende 't selve vast en onverbrekelijk nagekomen werden door crain Glisson met alle coninxkinderen, gelijk voordesen met Radja Goa gecontracteert is, excipierende 't gene in desen mogt wedersproken werden.

2.

Crain Rapoetsiene, met volmagt van crain Glisson en alle andere coninxkinderen, sullen hun voor d'E Comp^a^ veroot moedigen en perdon versoeken wegens 't overtreden van 't contract, op Boengay voornoemt gesloten.

3.

Neemt hy, crain Rapoutciene, aan, als gemagtigde dyt de naam en vanwegen crain Glisson en alle d'andre groten tot **Cacapper**, hun met haar gantschen omslag en volk ten allerlangsten binnen den tijd van seven dagen buyten Cacapper en aan boord, soo van 's Comp^as^ schepen als andre vaartuygen, die, by manquement van eygen, hun sullen gegeven werden, te vervoegen, en dat hare voornaamste hoofden met Comp^as^ scheepen sullen moeten na Batavia vertrekken, om aldaar van d'Ed^te^ heer Gouverneur-Generaal en d'E^re^ heren Raden van India wegens hunne veelvoudige begane fauten vergiffenisse te versoeken en hun selven ten believe van welgemelde Haar Ed^te^ stellen.

4.

Sullen sy gehouden wesen alle de middelen van den Sousouhoenam, die onder haar mogten gevonden werden, bestaande in canon, bassen, cleen en ander schietgeweer, voorts buffels coeyen en paarden, hetsy van wat qualiteyt, als onder den eygendom van den Sousouhoenam gehorende, te restitueren, alsoo de Comp^a^ haar niet meer opleggen wil als sy magtig sijn te volbrengen.

5

Item alle des Soesouhoenams onderdanen, soo mans, vrouwen als kinderen, onder en by de Macassaren sig bevindende, exept

[1]) Het Bongaaisch verdrag.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sodanige vrouwspersonen, als met consent en toestaan van hun ouders en eygen believen sedert eenige jaren herwaars met haar — de Macassaren — getrouwt sijn, behoudens dat sy sulen in persoon haarselven aan Sijn Hoogheyd, als haren wettigen heer en vorst, verthonen, en uyt hun eygen vryen wille versoeken met gedagte haar mans te mogen vertrekken

6.

Indien eenige van Comp^ies^ bondgenoten, 't sy Boegijs of andre, op 't land van Macasser thuys horende, onder desen hoop op Capper mogten werden gevonden, sal haar in vrye wil en keure gesteld werden, hun weder onder hare respective hoofden te begeven.

7

Nae 't sluyten en met eede naar hare gewonelyke wyse dese poincten en 't gene daarin begrepen is met 't zegel van crain Glisson en handtekening van onse verdere hoofden geconfirmeert te hebben, sullen se ostagiers van de principaelste uyt haar groten alhier, 't sy 3 of 4 personen, by ons ter cautie stellen en wy daarentegens onse gecommitteerde naar Catapper senden, om by transport (van) alle sodanige goederen, als hierboven gespecificeert staan, over te nemen, en dat haar tot vervorderinge van hunne belov'ten opregt komen te quyten

Geschreven in 't leger op **Soka**, den laasten dag van de maand Augusty 1679; was getekent **Jacobus Couper, Abraham Daniël van Rennesse, Jeremias van Vliet, Jan Francen Holsteyn, Caspar Aaltmeyer** en **Thieleman van Ewyk.**

Aan d'andre zyde, onder 't Maleyts geschriv't, de handtekeningen in Maleytse caracters van crain **Rapoetsimi,** de handtekening van dain **Mangale,** de handtekeninge van crain **Manjewoy,** de handtekeninge van dain **Tellolo,** de handtekeninge van dain **Manjamba,** het merk van carra **Roupa Bangbang Satama,** de handtekeninge van dain **Masoero,** het merk van carre **Bangoe,** het merk, gesteld by galeran carra **'t Siarra,** 't merk van carre **Batoe** en de handtekeninge van carre **Roupa.**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXXXI. JAVA—MATARAM.

19 November 1679. [1])

Het hiervóór staande verdrag van 31 Augustus moest nu nog door Galesoeng geratificeerd worden, en Couper zond daartoe een tweetal officieren naar Kapper Maar geheel onverwacht ontving men van daar een schryven, waarby de Makassaren „in plaetse van de ratificatie der articulen, versoghten met haer eygen vaertuygen te mogen vertrecken, enzoovoorts, uyt hetwelcke dan genoeghsaem bespeurt konnende werden, dat sy eenlyck naer tyt schenen te soeken om met al haer ommeslagh uyt Cappar op te breken en wegh te vluchten soo had men eendraghtelyck goetgevonden, dit marren aff te snyden en ylinghs met alle de maght . . na Cappar op te trecken, om hetselve onder Godes zegen geweldelyck tot gehoorsaemheyt te reduceren en, des mogelyck G Ilson en al zijn trouwloosen aanhangh totaliter uyt te royen en te ruineren" Den 21 October werd de plaats na langen en zwaren strijd genomen, waarbij echter Galesoeng wist te ontkomen, hij overleed na enkele weken in de buurt van Pasoeroean. Maar vóór het zoo ver was, hadden de meeste andere aanvoerders zich overgegeven, en, mede uit naam van Galesoeng, hun onderwerping aangeboden. (De Jonge, *Opkomst, VII*, blz XCIV XCVI, 276—279, *Daghregister van Batavia, 1679*, blz. 423, 491—496, 541—545, 579, 596, idem *1680*, blz 76- 77).

Nader articulen, waarop tusschen d'E. Comp', crain Glisson en alle verdre coningskinderen den oorlogh ter neder gelegt ende de vreede gemaakt kan werden, als daartoe van harentwegen gemagtigt crain Manyewoy, dain Matadjan en arou Sangeloa, mitsgaders den oppercoopman, capiteyn en treynmeester Jeremias van Vliet, met credentiebriev' van den E. heer Jacobus Couper, commandeur en gesaghebber over Comp'es land- en zeemagt in dese expeditie, ende desselv's raad, bevoegt uyt de naam en vanwegen d'Ed" heer Gouverneur-Generael Ryklof van Goens en d'Ed. heeren Raden van India, residerende tot Batavia, representerende het oppergesag wegens de Generale Geoctrojeerde Oostindische Comp'"

1

Crain Glisson en alle andre coninxkinderen sullen haar voor d'E Comp'" vercootmoedigen en pardon versoeken, wegens menigmael begane groote valsigheden, oude fauten, alsook 't overtreden van 't contract, op Bongay gesloten.

[1]) Uit het *Contractboek*.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2.

In den tijd van 6 dagen met al haar volk, pak en sak, uyt het gebergte van Rarata na Passouroan af te sakken en werd haar van Comp^a^ wegen toegestaan den tijd, dat se nog op Java huysvesten, onder radt'a Bonees [1]) protexie en gehoorsaemheyt te submitteren en op de presentatie van Sijn Hoogheyd onder sijn volk op Comp^a^ schepen en desselv's praauwen na Macasser te vertrekken.

3.

Geen onderdanen van den Sousouhoenam, mans, vrouwen kindren, oud nog jong, van dit land mede te slepen, maar die onder haar bevonden werden, soowel als 't gene des Sousouhoenams is, te restitueren, namentlijk canon, bassen en mindere goederen, beestiael, etc^a^, willende d'E Comp^a^ haar geen last opleggen, die se onvermogens sijn te dragen

4.

Haar te gedragen, [2]) voor vast en van waarden te houden, het oude Bongayse contract, in dato 18 November 1667 gesloten tusschen Paducca Sirt Sultan Hassan Oudjn, etc^a^ ende den Ed^a^ heer Cornelis Speelman etc^a^, sullende 't selve vast en onverbrekelijk nagekomen werden door crain Glisson, met alle coninxkinderen, gelijk vóórdesen met Radja Goa gecontracteert is.

5.

Indien eenige van Comp^a^ bontgenoten, 't zy Bougijs of andre, op 't land van Maccasser thuys horende, onder dese t'saamgerotten crain Glisson's hoop mogten schuylen, sal haar in vrye wil en keure staan, hun weder onder hare respective hoofden [te] begeven, 't gene sy voor een ongemene goedheyd van d'Ed Comp^a^ toegestaan en vergund, moeten aansien

6.

Naar 't sluyten van dit contract, t' selve met eede en hand tekening bevestigt, sullen se vier ostagiers, heden van aansien onder haar, tot dies te meer betuyginge en nacominge van 't geaccordeerd' alhier by ons ter cautie stellen, en naderhand,

---

[1]) Arue Palakka, radja van Boni.
[2]) Versta: „te gedragen naar"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

eer van 't land vertrekken, gedogen onse gecommitteerdens, tot uytvinden van opgemelte 't gene den lantsheer toebehorende is.

7.

Den overloper, genaemt Anthony Lindenaar, van Wese.,[1]) in onse handen leveren.

8.

Sullen haar van de Maduresen hebben te separeren en ons niet hinderlijk syn by aannaderen en 't bestoken van onsen vyandt Troenadjaja; derhalven alle passen en advenuen voor onse magt open laten om te passeren, sullende wedersyds alle hostiliteyt van heden of na de ratificatie geschied, ophouden.

Geschreven in de negorye **Batoe**, omtrent 't gebergte Rarata, desen 19de November 1679.

Onder stond en was getekent **Jacobus Couper, Abraham Daniël van Rennesse, Jeremias van Vliet** en **Dirk Thomasse**.

Tersyden stondt 's Comp^es^ segel, in roden lacke gedruckt, en daaronder: Ter ordonnantie van de heer commandeur voornoemd, was getekent **J. G. Briel**, secretaris.

Op d'andre zyde, onder 't Maleyts geschriv't, stond in Maleytse caracters de naam van crain **Manjewoy**, 't merck van dain **Telolo**, de naam van dain **Matadjam**, de naam van arou **Sangaloa**, alias arou **Tsiong**, 't merck van crain **Mamampang**, 't merk van dain **Moemontoely**, 't merk van dain **Massoera**, 't merk van carre **Bangon Bieding**, 't merk van dain **Mangapo**, 't merk van dain **Manimpa**, 't merk van dain **Mamoet**, de naam van carre **Bangon Adji**, en de naam van carre **Batoe**.

CDXXXII SUMATRA'S WESTKUST.

20 November 1679.[2])

By de moeilijkheden met de talryke staatjes op de Westkust van Sumatra speelde ook Baros meermalen een rol. Met dit rijkje had de Compagnie al herhaaldelijk overeenkomsten gesloten, maar door zyn Noordelijke lig-

[1]) Deze is met Galesoeng ontkomen.

[2]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8147, blz. 62—64, en in de *Overgecomen brieven 1681*, sevende boeck, folio 764 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ging stond het nog meer dan de andere staatjes bloot aan beinvloeding van Atjeh. De regeering was er in twee partijen verdeeld: een deel der regenten hield zich aan de zijde der Compagnie en den „coninck van Minangcabo", doch de Atjehsche partij, onder radja Ilir, een der meest fanatieke vijanden van de Compagnie, veroorzaakte telkens weer onrust. Zoo ook in 1678 en 1679. Het was van belang, daar tijdig tegen op te treden, „temeer oock Comp^ies openbaare vyanden, de Cottatengers, d'Oulaccanders en de 12 benedenlandse colas, mitsgaders ook de geveynsde Pauwers het oogh op de Barohese uytslagh scheren te houden". De leiders van 's Compagnies „paggertje" op Baros slaagden er in, Ilir tijdelijk te doen verdrijven, waarna de Hollandsch-gezinde regenten onderstaande overeenkomst sloten (*Dagkrepistor 1678*, blz. 40; idem *1679*, blz. 17—18 en 301, STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 20. MAC LEOD in Indische Gids 1905, blz. 136).

> Vernieuwinge soo van 't eerste, twede, als derde vredeverbond,[1]) met hunne amplatiën, gemaekt ende opgeregt tussgen de respective gemagtigden uyt den name der E. Comp^ie, als stadhouder der Minang cabosen coning ter eenre, ende de **Barosse** regeringe ter andre zyde.

Wy, ondergeschrevene, radja d'Oulou[2]) en radja Sittiamoeda, als op approbatie van den E. commandeur by de residenten speciael gemagtigt, om gedurende de wederhorigheyt van radja Dulleer[3]) d'oppermagt in dat distrikt te representeren, orancaya-baly,[4]) Marad a moeda, radja Sittia lela, Bandara, radja en tommongon, mitsgaders ouderlingen, regenten en gesamentlyke hoofden der regeringe **Baros**, beloven en sweren by dit nader geschriv't dat wy alle de voorgaande articulen, soo in 't eerste, tweede, als derde vredeverbond, met hunne amplatiën, begrepen, na hunne regten teneur ende inhoude ter goeder trouwe sullen nakomen ende houden, ende deselve doen houden ende naarkomen, sonder daartegens iets te doen of te laten geschieden, door ons selven of door anderen, direct of indirect, ende speciael, dat we den WelEdelen Hoogagtbaren Here Rijklof van Goens, Gouverneur-Generaal tot Batavia, uyt den name der E. Comp^ie, en als gemagtigden stadhouder van den koning van Minangcabouw, onsen genadigen here, in plaats

[1]) Respectievelijk van 29 April 1668, 1 October 1670 en 5 Januari 1673. Zie *Corpus* II blz. 384 e. v.; 482 e. v., 582.

[2]) Hoeloe.

[3]) Meestal geschreven „radja d'Ilheer", wat weer een verbastering is van „Ilir".

[4]) Dit is geen eigennaam: zie noot 1 op de volgende bladzijde.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van den WelEdelen Hoogagtbaren Heer Joan Maatsuyker, hoogloflelyker memorie, ontfangen, erkennen ende gehoorsamen sullen, als dat behoord ende van opregte bondgenoten en onderdanen vereyst werd

In kennisse der waarheyd is dit by ons besworen, en met onse hanttekeninge becragtigt op de baley [1]) in des E. Comp^n^ pagge ringe, op **Baros** staand, desen 17^en^ dag van de maand Siauwel, in 't jaer naar Mahomets geboorte 1090, [2]) zynde na onse Christelyke rekeninge op Maandag den 20^e^ November 1679 Welke vorenstaande belovten door hun met genoegen vernieuwt, in de Maleytse tale op 't gevoeglykste gestelt en ten overstaan van onse successeuren, [3]) de messieurs **François Bakker** ende **Jacob Hayman**, aan onse handen bevestigt syn ende doen ondertey kenen, gelyk wy 't selve met onse hantteykeningen bevestigt hebben Dato ut ante.

Onder stond: Quod attestor; was getekent **Arent Silvius.** En stond op de volgende pagina 't vorenstaande contract in 't Maleyts beschreven.

CDXXXIII. MALAKKA.

25 Januari—13 Februari—6 Augustus 1680. [4])

Niet ver van de stad Malakka lagen de Maleische staatjes Naning en Rembau of Rombouw welker bewoners door taal, zeden en handelsrelaties nauw verwant waren met de Menangkabausche Maleiers Naning had lang onder Portugeesche heerschappy gestaan, en na de verovering van Malakka door de Nederlanders had het dezen in plaats van de Portugeezen als souvereinen erkend. *Corpus* I, blz. 349 e. v.). Rembau stond van oudsher

[1]) Bale of balai, veelal vertaald door raadhuis. Het was oorspronkelijk het grasplein, waar de oudsten van een negri bijeenkwamen, later de aan dat plein gebouwde open raadzaal Men leest ook wel balai-bitjara of balai-desa. De orangkaja-balai is het hoofd van de balai.

[2]) Er staat 1099, wat een verschrijving is. Schawwal 1090 begint op 5 November 1679. Hieruit blykt tevens, dat het dan moet zijn de 15de dag van Schawwal, dan wel de 22e November 1679.

[3]) ? Backer was een vroegere resident op Baros, Zie *Corpus* II, blz. 486.

[4]) Uit het *Contractboek* Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8147, folio 42 en volgende, en in de *Overgecomen brieven 1680*, negende boeck, ongefolieerd en die van *1681* sevende boeck, folio 486 en volgende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onder opperhoogheid van den koning van Djohor, bondgenoot van de Compagnie, en werd als zoodanig tot de „vrienden" van deze gerekend. Nietteman maakten beide staatjes het de Nederlanders in de eerste jaren van hun heerschappij over Malakka nog al eens lastig en in 1646 moesten zij zelfs door een gewapende expeditie worden herinnerd aan hun plichten, respectievelijk als onderdanen en vrienden (Ibidem, blz. 481—483), waarna de verhouding langen tijd goed bleef.

In 1677 werd eerst Djohor later ook het meer Noordelijk gelegen gebied op Malakka, verontrust door een beweging, half van politieken, half van religieuzen aard. Zekere radja Ibrahim, een Sumatraansch Maleier „vol wonderlycke heylicheyt en zeldzame miraculen of toveryen", wierp zich op tot priester-koning, en kreeg spoedig grooten aanhang, ook in Naning en Rembau. Tot tweemaal toe deed hij een aanval op de stad Malakka, maar had daarby geen succes. De Compagnie kreeg versterking uit Batavia, Ibrahim verviel tot zoodanige buitensporigheden, dat hij door zijn eigen volgelingen werd gedood. Die van Naning begonnen besprekingen en boden hun onderwerping aan, Rembau volgde, en beide regeeringen teekenden ten slotte onderstaand contract, dat 6 Augustus door de regeering te Batavia werd geratificeerd. (*Dachregister van Batavia, 1677*, blz. 213—215, 310, *1678*, blz. 482, *1679*, blz. 426, 451, 491, *1680*, blz. 74, 535—536, 694, 796).

> Articulen en conditiën by renovatie nader geaccordeert, besloten en geresolveert tusschen den E. Jacob Jorisse Pits, Raad-extraordinaris van India, gouverneur en directeur der stadt en fortresse **Malacca**, mitsgaders Sijn E^t.raden ter eenre, en Sira Maharadja, Biginda Moulana, sonen van radja Mhera en gemagtigde van 'er vader, Sittia Oulou balang,[1]) hooft van de volkeren in 't land van Tiga Batur, radja Bagagar, hooft van de volkeren uyt Sammahingang,[2]) Sury Narrangarang, hooft over de volkeren uyt Batoe Ampar ende Che Abdul Bachy, hooft van 't volk datter aangroeyt, alle gesanten van den hoofdgebieder tot **Naning**, radja Mhera, mitsgaders Sittia Oulou balan, sabandaar tot Rombouw, Pa Intie Gagal, hooft van 't volk uyt Monkal, Pa Intie Lella, hooft van 't volck uyt Johor, en gesonden in plaats van den capitain tot Rombouw, Paducca Bangsa, inplaats van Marra Bangsa, capitain van 't volk Paja-

[1]) Hier blijkbaar bedoeld als eigennaam.

[2]) Samalangga, op Atjeh. Van ouds her had men op het Maleische Schiereiland tal van kolonieën gehad van koopvaarders uit alle deelen van den Archipel, natuurlijk meest van Sumatra, maar ook zelfs van Java en Celebes (Makassaren en Boegineezen). Deze stonden klaarblijkelijk onder hunt eigen hoofden. Zie ook beneden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

combo,[1]) Marra Palawang, hooft aangroeyende volkeren, Mantri Ouloubalang, in plaats van Sittia Maharadja, hooft van 't volk van Batoe Ampar, ende Goelan Cassumba voor Che Basaar, hooft van 't volk van Tiga Bator, alle gedeputeerde van **Rombouw** met onderhorige dorpen, ter andre zyde.

1.

In den eersten beloven en sweren wy, gedeputeerde van **Naning**, uyt den naam van onsen capiteyn, mitsgaders de gehele menigte, de doorlugtige hoogmogende heren Staten-Generael der vrye Vereenigde Nederlanden, Sijn Hoogheyt en Vorstelyke Genade Willem Hendrik, Prince van Orangie, de bewintheb-beren van de Vereenigde Oostindische Comp.e in dese[2]) landen, d' Ed heer Gouverneur-Generael en de heren Raden van India, mitsgaders den heer gouverneur en raad deser stede. item alle bevelhebberen, die over haar gesteld werden, gehouw en getrouw te syn, en een yder na sijn uyterste vermogen in alle behoorlyke onderdanigheyt tot den Nederlandsen Staat te dragen, als getrouwe subjecten ende onderdanen schuldig en gehouden sijn mitsgaders wy, gesanten van **Rombouw**, uyt den naam ende vanwegen onsen souverainen heer, den koning van **Johor**, alsmede uyt den naam van onsen capitain en de gantse menigte van Rombouw en de onderhorige dorpen, ons voortaan te dragen als goede onderdanen van gemelde onsen coning, en ware vrinden, naburen en bondgenoten van Malacca, mitsgaders den Staat der Nederlandse Comp.e in Orienten, sonder gesamentlyk of ider in 't besonder tegens denselven staat iets voor te nemen directelijk of indirectelijk, maar dit van nieuws gerenoveerde contract in al en delen heyliglijk te observeren, punctuelijk na te komen en te [doen] observeren, te niet doende alle contracten, verbanden, in prejuditie van d' E. Comp.e door een van beyde, soo van Nanning als Rombouw met de andre volkeren voordesen gemaakt ofte ingegaan.

2.

Ende ingevalle ymand van 't volk van Nanning of Rombouw,

[1]) Dezen hadden dus ook een kloosje in het Djoharsche.
[2]) Sic!

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

kinderen van de Manicabers[1]) en Maleyers, hun tegen den inhout van dit contract quamen te verlopen, ofte de heeren gouverneurs ende desselfs officieren ongehoorsaem waren, soo sullen den capiteyn en de outste van Nanning gehouden wesen, dense ve ter aanmaninge van den tommagon of fiscael over te leveren, om by gemelde gouverneur en raad naar verdienste gestraft te werden, gelijk ook den capitain van Rombouw, by soover yr and van de syne hiertegens quame te sondigen, verpligt blijv't, deselve daarover naar behoren te straffen

3

Comende een Manicaber, sijnde een inwoonder van Nanning te overlyden, sonder vrouw kinderen of wettige ervgenamen na te laten, sal d' Ed Comp'" (als ten tyde van de Portugesen gebruykelijk is geweest) van desselvs na te late goederen gemeten de helv't, en den capiteyn van gemelte Nanning van gelycken 't ander deel: en ervgenamen als voorschreven hebbende, het thiende deel, waarvan de helvt den capitain gemet

4.

Wanneer eenige Manicaberse inwoonders van gemelte Nanning een anderen komen te dooden, en de dader hem op de vlugt komt te begeven, soo sal d' Ed Comp' gemeten alle desselfs goederen, niets uytgesondert, ten ware den delinquant vrouw en ervgenamen hadet, die de helvte behout, als voren van den overleden gesegt is.

5.

Den capiteyn en outsten, mitsgaders de inwoonders van Nanning, soo Manicabers als Maleyers, blyven gehouden van de rysvelden en alle andre vrugten aan de Generale Oostindische Comp' te geven de thiende derselve, ytem van peperthuynen jaarlijx sodanige renten, als na de grote derselver voordesen gebruykelijk is geweest, ter arbitragie van den valiadoor des hortes[2]) ten overstaan van d' E. Comp'" gemagtigdens en der voornoemde inwoonderen. Dito thuynen onder den anderen verkopende, sullen gehouden wesen aan d' E. Comp' of hare gemagtigde te betalen de thiende derselve in contant, gelijk voordesen

[1]) Menangkabauers.
[2]) De oude Portugeesche titel voor den opziener of taxateur der pepertuinen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6.

Mits dat ten tyde der insamelinge van voorschreven thiende ten behoeve van de Nederlandse Oostindische Comp^e^ deselve gehouden blyven aan de voorschreven gaarders te verstrekken 200 gantings nely of ongestoten rijs [1]) tot haar onderhoud, revens een stuk lywaad en een dito caffa [2]) tot erkentenisse van den capiteyn van meergemelte Nanning

7

De voorschreven nely als het geld van de thuynen ingesamelt wesende, sal den capiteyn van de voorschreven inkomsten genieten het 10^e^ deel, soo aan wharen als geld, gelyk voordesen gebruykelyk, mitsgaders den schryver van dito capiteyn vyf crusades [3]) en den priseerder [4]) van dito thuynen en voornoemde nely vyv' gelyke crusades eens, voor hare gagie sonder meer

8.

Eenige Nanningse vaartuygen van boven de rivier afkomende met thin, hoenders, melk of andre eetwaren, sullen aan de bankesaal [5]) blyven leggen, en enelyk voor de präuw of yder vaartuyg aan d' E Comp^e^ betalen een crusados, mits dat dan hare inladinge van verdere inpositie [6]) gehelyk exemt en vry blyven.

9.

Mits dat voornoemde Komp^e^ of ontfanger verobligeert zy, gestaedig een dienaar in de banksaal te houden die ook het volk, met de voornoemde vaartuygen afcomende, moet versorgen van potten, schotels en waterpotten, een parrang [7]) om hout te cappen, en caarsen ofte lampen; item twemael eten, yder persoon een schoupa (dat is 1½ pond rijs) en voorts soute en versche vis ende groenten naar advenant, blyvende de vor-

---

[1]) De kopist maakte hiervan: „ongesloten rys" Nely is rijst in den bolster padd , de bast wordt er, door stampen of stooten in het rystblok, van verwonderd. Een gantang is 1/10 pikoel.

[2]) Rontbewerkte zyden of fluweelen lap, „bloemfluweel"

[3]) Kruisdaalders. *Zie Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, 1, glossarium.

[4]) Priseeren is de waarde of prijs vaststellen. Priseerder is dus de Nederlandsche vertaling voor vaniador

[5]) Het tolhuis, of het kantoor van den sabandaar of havenmeester. Zie hiervóór, noot 5 op blz. 127

[6]) Versta „impost".

[7]) Kapmes.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dere mondcosten by langer vertoeven aan de bangsaal ten laste van gemelte personen (dog vermits de prohibitie van het betel brengen, comt dit eten geven te cesseren) [1])

10.

En wanneer eenige prauwen van d' E Comp[ie] in Pacalan [2]) voorhanden sijn, en de inwoonders van meergemelte Nanning met haar eygen vaartuygen (dat anders hun niet werd toegestaen) afcomende, sullen gehouden blyven aan d' E Comp[ie] of gemelte ontfanger te betalen 2 tanges [3]) voor yder prauw, sonder meer

11

Eenige prauwen ofte baloyns [4]) in Pacelam [5]) van Nanning omhoog komende, sullen de eygenaars der goederen gehouden blyven voorschreven wharen in 't huys van den jouroupankalang [6]) of visitateur van voorschreven vaartuygen op te leggen, totdat dragers van Nanning bekomen heev't, blyvende het tractement van voorschreven jouroupankelam, synde vijf crusados ter maant, ten laste van de Comp[ie]

12.

De inwoonderen van Nanning, elders met haar woon willende vertrekken, blyven gehouden aan gemelte ontfanger te verthonen een schrivtelijk afschyd van den capitain, en met het zegel van d' E Comp[ie] getekent, nevens een hoen tot schenkagie voor yder persoon, ten profyte van de Comp[ie].

13

Van gelyken comende eenige Manicabers van andre plaatsen, om in voorschreven Nanning te resideren ofte op te rheysen, sullen deselve als voordesen verobligeert syn, aan de Generale

---

[1]) Zie beneden, artikel 24.

[2]) *Corpus* I, blz. 352 Pancalan Zie beneden noot 6.

[3]) Mogelijk is hier bedoeld het geldstuk: de tang Zie *Corpus* I, blz. 352, noot 4, en *Pieter van Dam's Beschryvinge*, I, II, glossarium op tang

[4]) Meestal „balouw" een groot roeivaartuig, thans baloer of binta geheeten. Zie de *Encyclopaedie van Ned.-Indië*, V, blz. 110.

[5]) Pangkalan. Zie de volgende noot.

[6]) Djoeroeh-pangkalan, het hoofd van de pangkalan Dit laatste is de plaats, waar de vaartuigen aanleggen in het algemeen de plaats, waar een landweg aansluit aan de rivier Zie de *Encyclopaedie van Ned.-Indië* op pangkalan. HEERES houdt het woord, naar mijn meening ten onrechte, voor een verbastering van djoeroe-pantjalang, hoofd van het wachtschip. (*Corpus* I, blz. 353, noot 1).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Oostindische Comp^e voor yder hooft te betalen een reaal van 8^en in spetie; en sonder consent van den ontfanger off tommongon (en te betalen voor hooftgelt alsvoren) vertrekkende, bovendien verbeuren een amende van 10 rijxdaelders ten behoeve van de voorschreven Comp^e

14

Eenige slaven of slavinnen uyt Nanning na Malacca, om Christen te werden, verlopende, sullen de eygenaars van sodanige slaven of slavinnen gemeten ende goed gedaan werden de geregte helvt van den prijs derselver slaven of slavinnen, volgens den tax, by den tommagon, fiscaal, baljuw ofte ontfanger daarop te stellen, sonder meer.

15

Maar eenige lijfeygenen van d' E. Comp^e ofte de ingesetenen van Malacca, Cristen of Moren, naar Nanning of Rombouw als omleggende dorpen en plaatsen door de vlugt haar begevende, sullen de capitain en outsten derselver met alle de inwoonderen, niemand uytgesondert, gehouden wesen de verlopende personen vast te houden en op stonts na Malacca te brengen, om hare meesters gelevert te werden, mits gemetende tot een recognitie en erkentenisse van de voorschreven eygenaars vijf crusados eens, sonder meer

16.

En opdat den inhoud van bovenstaande articul overbrekelijk nagekomen werde, beloven ende sweren voorschreven gesanten in den name van hare oversten, alsmede van de gantsche mengte, binnen de tijd van een maand de heer gouverneur ofte syne gemagtigde te restitueren en in handen te stellen alle sodanige geroov'de en weggelope slaven, als sullen bevinden in Nanning, Rombouw of elders, wesentlyken te sijn, en bya dien sy komen te vernemen, dat geduurende dese oorlusten eenige lijfeygenen, de ingesetenen van Malacca toebehorende, tot Pahan Cahang, Moar of ergens anders op Mancaberse plaatsen verkoft zijn, soo sullen se de slaven sien weder te crygen, of de waarde van dien aan de eygenaars in geld betalen

17.

Soo beloven dito gesanten (nomine als voren) binnen de geprefigeerd' tijd in Malacca aan de gemagtigde van welgemelte

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

E. heer gouverneur ook te leveren alle het geweer, soo musquetten, degens, als houwers etc", in dese troubelen van onse ingesetenen genomen, en 't geen sy sullen bevinden onder haar volk te berusten, asook wat buyten dien nog mogte werden vermist, sullen sy in gelde betalen, mits dat yder de opbrenging van syn gemist geweer met eede bewaarheden sal, verbindende zy haar alsdan in desen ook opregtelijk te handelen, op verbeurte van lijv en goed.

18.

In welke penaliteyt mede sullen vervallen en paratelyken werden geexecuteert alle, die eenige Cristenslaav of vryluyden aan Mooren of Heydenen na 't sluyten van desen contracte verkoopt, ofte dese ve, 't sy goedwillens ofte met dwang, van haar meesters tragten te onttrekken of te vervoeren, insonderheyd die sodanige Christenen slaven laat besnyden of met geweld daartoe tragt te brengen.

19

De voormelde inwoonders van Nanning sullen niet vermogen met eenige buytenlandse natie te handelen of traffiqueren, directelijk of indirectelijk, maar gehouden blyven hare goederen eenelijk af te brengen langs[1]) de rivier van Malacca, sonder eenige andre passagien ofte frequentatiën met voorschreven handelaars langs[1]) de rivier Panagie[2]) te houden, onder wat pretext 't selve soude mogen wesen, op verbeurte als volgt.

20.

En opdat den inhoude van voorverhaalde pouncten en articulen in hare leden onverbrekelijk agtervolgt en nagekomen werden, soo sullen de oudste van Nanning (wegens het governo van die plaats) niets mogen besluyten, sonder dat se hare saken den hooftgebieder, radja Mhera, alsvoren bekend gemaekt, en syn advijs daarover gehoord hebben, welke radja voornoemt van nu voortaan ook niet vermogen sal aan niemand van de syne eenige eertitulen of namen van digniteyt te geven, zonder alsvoren 't advijs en gedragen consent van den heer gouverneur tot Malacca te hebben, op pene van nulliteyt en verlies hares ampts en qualiteyt.

[1]) Er staat „lang"
[2]) Vergelijk *Corpus* I, blz. 355, noot 2.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

21.

Item beloven de gevolmagten van Nanning en Rombouw, in vergoeding onser gedane costen geduurende den oorlog, aan d' E. Comp.ie uyt te ryken 2000 rijcxdaelders, te betalen yder van hun de geregte helvt, in de tijd van seven jaren, als elk jaar een pay[1]) van 300 rijcxdaelders, zijnde voor die van Nanning en Rombouw yder de helvt, mitsgaders het leste of sevende jaar 200 rx.e alsvoren.

22.

Verbinden sy hun ook, te weten die van Nanning en Rombouw, yder 30 slaven, makende samen 60 stucx, ten dienste van d' E. Comp.ie te suiden leveren voor den tijd van 10 jaren, mits gemetende een en 't selve tractement,[2]) dat Comp.ie slaven ordinair hebben, met stipulatie, dat by versterven van eenige derselve in hare dienstbaarheyd d' E. Comp.e niets sal hebben te vergoeden, gelijk ook geen andre in hare plaatse mogen bedingen of eyschen, mits dat de leverantie maandelijx ten dele geschiede en het geheel getal in den tijt en voor de expiratie van vier maanden geleverd werden sal, blyvende ten andre d' E. Comp.e insgelijx verbonden, na verloop van geseyde 10 jaren alle deselve slaven, of sooveel 'er dan nog in leven sullen wesen, uyt hare servituude[3]) te ontslaan, ende aan de waare eygenaars, of by overlyden derselve aan de ervgenamen en daartoe gerechtigde, weder te intrageren en overhandigen.

23.

Sullende mede in vergoeding van het geroovde en weggenomene vee, werdende by ons geschat op 400 buffels en 100 coebeesten, uytgekeert werden 100 buffels en 25 coebeesten, 't sy effective in beestiael of wel in contanten, na de valide van dien, ter taxatie van gecommutteerdens, mede in den tijd van vier maanden.

24.

Blyven die van Nanning mede geinterdiceert, van nu voortaan geen betelplantagie voort te queken, immers niet meerder, dan se eenelijk tot eygen gebruyk benoodigen, gelijk ook geen betel-

[1]) Meestal payement = termijnbetaling.
[2]) Hier in de beteekenis van behandeling.
[3]) Er staat „sevituude".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bladen na desen meerder af te brengen, op pene van 10 rijcx daelders yder rheys, dat bevonden werden dit verbod te overtreden, met confiscatie van sodanig medegebragte bladen

25

Is ook bedongen, dat de Nanningers of Rombouwers in handen van d' E. Comp.e moeten leveren al e sodanige personen, welke van Batou Tiga met haar geweer weggevlugt syn, en voornamelijk den overloper Bagia,[1]) die alsnog onder hun is wonende, mitsgaders alle degene, die in onse verleende acte van wapenschorsing en stilstant[2]) geëxpresseert staan by name, als Moeda en Manare.

26.

Ten lesten bieden sy tot onse meerder versekeringe, dat se dese articulen, gelijk se hiervooren gespecificeert syn, promptelijk observeren en nakomen sullen, agt gequalificeerde personen, als vier uyt Nanning en vier uyt Rombouw, in Malacca op haar eygen kosten tot ostagiers doorgaans te laten verblyven, moetende deselve ook luyden syn, welke by versterv' van de jegenwoord ge regenten in de regeringe aldaar dienen te succederen, en geen andre, welke ostagiers ook sullen vermogen, den tijt van haar aanwesen alhier, haar selven door eerlyke middelen te erneren, en te lande of te water, als andre ingesetenen, haar voordeel soeken onder onse passen, mits dat se egter sonder ons gedragen consent haar niet sullen begeven buyten ons district en jurisdictie.

27

Eyndelijk beloven en verbinden wy ons over ende weder, gelijk ons gesamentlijk, [dat] van nu voortaan tusschen den heer gouverneur van Malacca en radja Mhera, hooftgebieder tot Nanning, neffens den capiteyn en oudsten tot Rombouw, sal wesen een opregte en onverbrekelyke vreede, met ophouding van alle vyandschap, hostiliteyt en actiën van oorlog op of jegens eenige van beyde onderdanen, mitsgaders dat wedersijds parthye sig hiernamaels sal onthouden van alle roveryen, plunderinge ende injurien, te lande of te water. Welke articulen provisionelijk gestelt en gesloten, om aan Haar Ed., de heeren Generael en

[1]) Zie voor hem *Daghregister 1680*, blz. 796.
[2]) Zie *Daghregister 1679*, blz. 491.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Raden van India verthoont te werden, sweren wy, gecommitteerden, uyt den name en vanwegens onse meesters en gantsche menigte des volx, by den alcoran heyliglijk te sullen onderhouden, gelijk den heer gouverneur en raden van Malacca aan d' andre syde meede beloven, dit gesloten contract opregtelyken na te komen en in allen delen te observeren, hebbende dese tot meerder versekeringe met hun gewone handtekeningen bevestigt, en met Comp^ies zegel (te) doen drukken.

Aldus gesloten in de stadt en fortresse **Malacca**, den 25^en January A° 1680, en beëdigt en ondertekent den 13 February daaraanvolgende [1]) En was getekent **Jacob Jorisz. Pits, A. Lucasse, Hendrik Temmer, Anth. de Vogel, Barent de Visser** en **Jacob Snikkers.**

Ratificatie op 't vorenstaande contract [2])

Den Gouverneur-Generael Rijklof van Goens ende de Raden van India, tot Batavia residerende, doen te weten

Dat by ons met aandagt geresumeert wesende het contract van vrede ofte de vorenstaende articulen en conditien, by renovatie geaccordeert ende besloten tusschen den heer extraordinaris-Raat van India en gouverneur Jacob Jorisz Pits en den raad tot Malacca ter eenre, mitsgaders Siri Maradja, Beganda Moulana, sonen van radja Mhera en gemagtigde van haar vader, Sittia Oulaubalang, hooft van de volken in 't land Tiga Batur, radja Bagagar, hooft van de volkeren uyt Sammalingan, Siri Raragaran, hooft over de volkeren uyt Batoe Amper, en Che Abdul Baky, hooft van 't volk datter aangroeyt, alle gesanten van den hooftgebieder tot **Nanning**, radja Mhera, mitsgaders Sittia Oulobalang, sabandaar tot Rombouw, Pa Intje Gagal, hooft van 't volk uyt Monkal, Pa Intje Leila, hooft van 't volk uyt Johor, en gesonden in plaats van den capiteyn tot Rombouw, Paducca Bangsa, in plaats van Mhara Bangsa, capiteyn van 't

[1]) In het *Contractboek* staat 3 February. Zie echter de ratificatie hierachter en het *Daghregister van Batavia*, l.c.

[2]) Deze ratificatie vindt men ook in het *Daghregister van Batavia, 1680*, blz 536, en in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8147, folio 59 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

volk Payacombo, Marra Phawang, hooft van den aangroeyende volke, Mantri Oulobalang in plaats van Sittia Marad a, hooft van 't volk van Batou Ampar en Goelong Cassanba voor Che Bassaar, hooft van 't volk van Tiga Batu, alle gedeputeerde van **Rombouw** met de onderhorige dorpen ter andre zyde, gemaekt ende gesloten binnen de voorschreven stad ende fortresse Malacca den 25 January ende beëedigt ende wedersyds onderteken' den 13 February deses jaars A° 1680,

Wy, als representerende het hoogste gebied wegens de Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp'' in dese landen, om te betonen onse vreedeheventheyt ende bewogen door mededogentheyd tot onse oude vrinden en bondgenoten deselve articulen en conditien van vreede en vrindschap met de volkeren van Nanning en Rombouw, als die aan en onder haar sorteren, mede na aandagtige deleberatie hebben goetgevonden te approberen en te ratificeren, gelyk wy doen by desen, belovende deselve van Comp'^s wegen onverbrekelyk te onderhouden ende doen onderhouden, gelyk wy van de hoofden, regenten en volkeren van Nanning en Rombouw dan mede verwagten

Tot bevestiging van 't welke wy dit instrument met onse gewonelyke ondertekeninge en 't segel van bovengemelte Generale Vereenigde Nederlandse Geoctrojeerde Oostindische Komp^a hebben becragtigt.

Aldus gedaan in 't casteel **Batavia** op 't eyland Groot Java, den 6de Augusto A° 1680. Was getekent **R. van Goens, C. Speelman, B. Bort, A. Hurt, D. Blom, W van Outhoorn** en **J. Camphuys.**

Ter syden onder Comp^s zegel, in roden lacke gedrukt, stond Ter ordonnantie van Welgemelte Haar Ho. Ed^e, was getekent **Joan van Hoorn,** secretaris En was aen [1]) d' eene zyde in onse tale alsoo geschreven, en onder 't Maleyts, mede onder Comp'^s segel, andermael genoteert Ter ordonnantie van Haar Ho Ed^e, in den hoofde deses genoemt, en by nevenstaande ondertekeninge becragtigt, getekent **Joan van Hoorn,** secretaris.

[1]) Er staat, in.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXXXIV. MALABAAR.

28 Februari 1680. [1])

Dermapatnam of Darmapatam was een plaatsje van weinig beteekenis, even ten Zuiden van Cananoor, en behoorende tot laatstgenoemde plaats. (*Corpus* II, blz. 297 en volgende) De onderkoopman Jacob Schoors, commandeur op Cananoor, vernieuwde het in 1664 gesloten verdrag met den regent van genoemde plaats.

Nieuwe vrindschap, gemaakt door den gezaghebber in de vesting Cananoor, Jacob Schoors, uyt den naam van d' E. Comp^e^, met den cartoun van **Dermapatnam,** [2]) op nader approbatie van de E heer Maarten Huysman, commissaris en commandeur over Malabaar, Canara en Wingurla

1

Beloov' ik voortaan [voor] alle myne scheepiens en vaartuygen, die ik versenden sal, behoorlyk pas van d' E. Comp^e^ te nemen

2

Dat de scheepies en d' andre vaartuygen, die door my gesonden werden, in 't gaan ende keren, om de visite te laten doen, voor de vestinge **Cananoor** sullen aankeren.

3.

Ben ik gehouden, alle jaren mijn part van de vijfhondert candylen [3]) peper, nevens de coopluyden van de basaar Cananoor, te leveren. mitsgaders van de cardemom, [4]) die d' E Comp^e^ uyt dit land toekomt.

---

[1]) Uit het *Contractboek* Men vindt dit contract twee maal in het *Contractboek Amsterdam*, blz 304 en 508, bovendien in de *Overgecomen brieven, 1685*, 3de boeck, folio 759 verso.

[2]) Cartoun is regent of gouverneur In het contract van 13 December 1664 *Corpus* II, blz. 300 — staat eenige malen cartouw HEERES beschouwde dit woord als een eigennaam, maar het is zeer evident een titel (zie ook de onderteekening). Mogelijk is het een verschrijving of verbastering van Mahratti karkun, in *Hobson-Jobson* vertaald door manager

[3]) Een candil was een last of vracht voor een span ossen, en berekend op 480 pond.

[4]) Zie voor cardamon hiervóór, noot 11 op blz. 185

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4.

Dat 's Comp'^s^ dienaren op Dermapatnam altijd vry ende ongemolesteert sullen mogen komen en, des nodig, gedogen dat van haar aldaar de visite aan de vaartuygen geschied

5

Dat het oude contract met d'heer admiraal, nu generael [1]) gemaekt, in sijn volle vigeur en cragt sal blyven ende voor myn deel sal onderhouden werden

6.

'Tot een teken, dat dese vrindschap by my regt gemeend werd, soo heb ik dese articulen op myn geloov ende by den propheet Mahomet ondertekent: **Dermapatnam,** den 28^en^ February 1680, t welk is naar de Mallabaarse stijl den 20^e^ van Samban in 't jaar Coylan 855. [2]) Was getekent met de caracter van **Consjepo,** craum of cartoun [3])

Onder stond
Accoort. Was onderteykent **Jacob Schoors.**

CDXXXV. KOROMANDEL.

Februari—Maart 1680. [4])

Den 25sten April 1678 had de Compagnie op beperkende voorwaarden toestemming gekregen om op Porto-Novo te handelen (hiervóór, blz 142—143). Zij mocht er een opslagplaats bouwen, waar zij de door inheemsche

[1]) Rijckloff van Goens, bedoeld is het contract van 13 December 1664, *Corpus* II, blz 297—301

[2]) Dit klopt niet. Coemban begint op 13 Februari, dus de 20ste dag van Coemban zou op 3 Maart vallen.

[3]) Het exemplaar in de *Overgecomen brieven 1685* heeft „Consjepo, craun off cartouw"

[4]) Uit het *Contractboek.* Ook in de *Overgecomen brieven 1681,* achtste boeck, folio 1566 verso e.v. Zooals uit het slot blijkt, is dit caul niet gedateerd, doch in het register der *Overgecomen brieven* staat, dat het op primo Maart 1680 is verleend. Echter volgen daar eenige bevelschriften aan verschillende inheemsche machthebbers, waarin hun gelast wordt dit caul uit te voeren, en die bevelschriften zijn alle gedateerd op 16 Februari 1680. Wij houden het er voor, dat het caul dan ook reeds op of voor 16 Februari is geteekend, maar dat het eerst 1 Maart op Palleacatte is ontvangen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

makelaars voor haar gekochte produkten onder dak kon brengen, maar mocht geen eigen loge bouwen. Dit leidde al spoedig tot moeilykheden, de Compagnie trok zich terug en weigerde ook aan inheemsche vaartuigen derwaarts paspoort te verleenen. Ragonade-pandito, veldheer en rijksbestuurder van den bekenden usurpator Shivaji, trachtte met de Compagnie tot overeenstemming te komen in het belang van den Porto-Novoschen handel, maar dit had geen succes. Ten slotte gelukte het aan den onderkoopman Jacob Clement „door syn bysonderen yver en goede diligentie," en doordat hy in den inheemschen makelaar Christnambathoe een handig tusschenpersoon had, toestemming te krygen om ook op Porto-Novo een Compagnieloge te bouwen (*Ontvangen missive van gouverneur en raad op Karomandel naar Batavia, d.d. 25 Maart 1680*).

> Caul, door den veldheer Ragonado Panditoe[1]) aen d' Ed Comp'e op den naam van den E. heer president Willem Carel Hartsink verleend, wegens den **Porto-novisen** handel

Onder de conquesten, van den vorst Suwagie en ons sedert eenigen tyd herwaarts in de Karnatikase landen gedaan, is ook de provintie van **Chinsy**[2]) en onder dat gebied legt ook u factorye in de zeekoopplaats **Tegenepatnam**, en meer andre plaatsen, daar U negotie gedreven werd, alswanneer U E. eenige personen van aansien aan Syne Hoogheyd[3]) en ons gesonden hebt, om te procureren een caul tot een vrye en onverhinderde exercitie van U E. commercie, op dien voet, als U E. bevorens van over lange jaren en onder de Moorse regeringe in gebruyk was geweest, dat dan den vorst Suwagie bekent gemaekt synde, ook doenmaels sodanig by Syn Hoogheyd en ons is toegestaan en verleend, en by ons en U E. wedersijds gecontinueert.[4])

Naderhand hebben U E., ook 't verleden jaar, oock plaats versogt op **Porto-Novo**, en om die reden de paspoorten voor schepen ingehouden, waardoor den dienst van den duan[5]) is veragtert en in verval gebragt. Hierover hebben wy Malempurmal aan U E. uyt onsen naam gesonden, dog is 't verschil niet verevent geworden. Nu heevt U E. Cristnambathoe aen ons gesonden met een vrindelyk en toegenegen intentie ten

[1]) Voor den titel pandito zie hiervóór, noot 4 op blz. 125.
[2]) Ginji.
[3]) Shivaji.
[4]) Zie hiervóór, de contracten van 15 Juli 1677 en Januari 1678, blz. 60 en 125.
[5]) Plaatselijk hoofd, belast met het toezicht op den handel.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

voordele van den duan, en aanbiedinge, om alle de openstaande differenten, waarby èn den duan èn d' E. Comp^e byde ten hoogsten geinteresseert sijn, tot wedersijds genoegen te vereenen en af te maken. Hierop soo hebben U El^e dan een plaats tot Portonovo, tot U E^es coophandel toegestaan, om aldaar packhuysen te mogen bouwen, gelegen aan de rivierkant, benoorden de woninge van Sr Manuel Ferere en Suydwaars van sekere straate aldaar, synde dese plaatse gelegen in een cleene leegte [1]) en in 't vierkant 60 ges [2]) aan elke zyde, a waar U E^e huysinge mogen bouwen, commercie dryven en 's duans voordelen bevorderen, sonder dat U E^e egter vry sal staan, aan deselve U E^e te bouwen huysinge eenige sterckte te timmeren, en negotieren, betalende sodanigen thol en genietende sodanige vryheden, als d' E. Comp^e op Tegenepatnam, conform het verleende caul, vergunt en toegestaan sijn, en waarvan by desen in 't reguard van Portonovo dit caul ook werd verleend. Hierop moge U E^e vastelijk verlaten en volkomen versekert wesen, en verwagten wy dat alles van U E^e sal werden geobserveert en naargekomen, gelijk 't selve mede van onse kant metterdaad en met betuyginge van onse goedwilligheyd en sincere intentie sal werden geeffectueert. U E^e mogen dan met een gerust herte de commertie aanvangen en voortsetten soo lang als de wereld staat, in maniere als op Tegenapatnam den handel werd gedreven, sonder eenige de minste wantrouw van nu af aan, want wy U E^e dit alles met dit caul vergunnen en toestaan, en wy sullen ons ook ten vollen gedragen na desselvs inhoude. Weest hier nogmaals van versekert. [3])

[1]) Laagte, vallei.

[2]) Ges of gas, Hindoestan. gaz, is een lengtemaat van 2 cobidos of 2 el.

[3]) Zoowel in het *Contractboek* als in de *Overgekomen brieven* ontbreekt de onderteekening. Op beide plaatsen wordt dit caul gevolgd door een aantal bevelschriften, waarbij Ragenado aan diverse inheemsche autoriteiten de uitvoering van dit caul opdraagt. Wij nemen deze stukken hier niet op.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXXXVI. MALABAAR.

9 April 1680. [1])

De „Moren" of Mohamedanen namen in den handel op Cananoor een voorname plaats in. (CANTER VISSCHER *Mallabaarse brieven*, blz 65—66). Zij stonden onder een eigen hoofd, in 's Compagnies papieren steeds Adersia genoemd (CANTER VISSCHER noemt hem Adjo rad a.[2]) De Compagnie had al eenige malen met hem handelsovereenkomsten aangegaan, namelijk 11 Februari 1664 en 13 December van datzelfde jaar. Zijn macht werd geleidelijk zeer groot, zoodat men hem „genoegsaam als een onafhankelijk prins kan aanmerken." Dat ook de Compagnie hem min of meer als souverein beschouwde, blijkt uit onderstaand contract.

Renovatie van 't oude contract en nader onderlinge vrintschap, gemaekt tussen d' Ed' Doorlugtige Nederlandse Oostindische Comp ª ter eenre, ende Adersia, hooft en opperste gesaghebber der Mooren van dese basaar tot **Cananoor** ter andre zyde, uyt den naam van d' Ed' Hoogagtbare heere Ryklof van Goens, Gouverneur-Generaal, en d' Ed' heren Raden van India, ter ordre van den heer commissaris Marten Huysman, commandeur over Mallabar, Canara en Wingurla op Sijn E', onder raads goedvinden en approbatie van Haar Ed' Hoogagtbare voormelt, door ons, ondergeschrevenen, daartoe geauthoriseert, namentlyk

Articul 1

Dat 't verbond, door d' Ed' heer Admirael en Gouverneur Generael Ryklof van Goens, 13 December A° 1664 met Adersia nader bevestigt, [3]) in sijn volle vigeur en cragt blyven en onderhouden werden sal, van gelyke de onderstaande articulen, op verbeurte van 't geen in 't opgemelte contract vermeld staat

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook dit contract vindt men tweemaal in dat boek, en wel blz 306 en 509 bovendien in de *Overgecomen brieven 1681*, negende boeck folio 493 en volgende, en in die van *1685* 3de boeck, folio 760 en volgende.

[2]) Elders schrijft hij, „Alu ragia, dat is koning der eilanden, omdat hij een wettig vorst is van de Lekkadivsche eilanden, die hem afgestaan zijn van Colastri."

[3]) *Corpus II*, blz. 297 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2.

Dat Adersia nevens alle cooplieden, die van de basaar sijn, wederom in haar oude woonplaats sullen comen en van daar als voordesen haaren coophandel voortsetten.

3.

Dat geen vaartuygen of schepen, op dese basaar thuys horende, of die van de ingesetenen deser basaar versonden werden, sullen vermogen, wanneer wederom komen, op eenige andre havenen of basaren te lossen, dan op dese basaar Cananoor, tensy met licentie der E. Comp.ie gevisiteert sijnde.

4.

Dat geen vaartuygen, die in dese bay sullen komen, na d' ondergang of voor opgang der sonne sullen vermogen te lossen maar des nagts soodanig, als se gekomen sijn, blyven leggen, tot dat 's morgens gevisiteert sijn.

5

Dat de hooffden en inwoonderen der basaar Cananoor, veel min van eenige andre basaren, directelyk of indirectelyk geen peper of cardamom sullen vercopen of leveren aan eenige vremde natien, maar direct aan d' E. Comp.ie leveren 't gene jaarlyx bedongen is, nevens 70 à 80 candyl[1]) cardemom, of sooveel als sy becomen konnen, 't welk, soo het d' E. Comp.ie niet mogte begeren, en 't gene meer bevonden werd uyt de landen van **Collastri** te konnen versamelen, sullen Adersia en de cooplyden van dit land met haare eygen vaartuygen onder Comp.ties consent na redelykheyd vervoeren na Suratte, Masquette[2]) en Mocha, maar van Suratte sal niet meer amphioen mogen werden gebragt, als in 't oude contract vermeld staat.

6.

Dat alle vaartuygen voortaan behoorlyke passen van d' E. Comp.ie sullen versoeken en beta en of dat degene, die sonder passen varen, met desselfs heele lading verbeurt en geconfisqueert sullen sijn.

7.

Adersia sal, na teykenen van dese articulen, 6 stucken canon

[1]) Een last of ossenvracht van 480 pond.
[2]) Maskate.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d' E. Comp^e^ ter hand stellen, tot vermeuwing van dese vrintschap, en soohaast sulx geschied is, sullen passen sonder verhinderinge werden verleend als voor desen, dog alles op approbatie van Haar Ed^e^ Hoogagtb. tot Batavia

8.

Dat 't stuckie zaylands, aan Comp^ies^ limiten leggende, sal Adersia mogen besayen, terwijl [1]) Adersia bewijs gedaan heev't sijn eygen te wesen, en in allen gevalle geen bomen daarop mogen planten of huysen setten, nog yets anders doen als daarop te zayen

9

Dat het saan van fanums na vermogen sal betragt en Comp^ies^ munt een billikken coers sal hebben.

10

Dat wedersijds voortaan in alle vrindschap den een den anderen sal bejegenen, en dat alle Comp^ies^ vyanden haare vyanden sullen sijn, en te allen tyden, wanneer 't vereyst werd, gehouden sullen sijn 't selve na uyterste vermogen te betonen

11

Dat 't voorschreven contract en dese articulen wel nagekomen werdende, alle vorige verschillen en ongenoegen, Adersia en sijn coopluyden rakende, te niet, vergeten en vergeven sullen sijn, 't welk met d' overcomst van d' E. heer commissaris tot **Cananoor** nader bevestigt sal werden.

12

Dat van dese articulen twee in 't Nederduyts en twee in 't Mallabaers sullen geschreven en door Adersia met vier syner voorname coopluyden en onse gecommitteerde ondertekend en van yder een in Comp^ies^ magt en een in Adersia's bewaring sullen blyven.

Onder stond Gedaan tot **Cananoor,** even buyten de vesting in Comp^ies^ thuyn, den 9^e^ April 1680. En was getekent met Mallabaarse caracters **Adersia, Carnoor, Bappinga** en **Coycoetialie.**

[1]) Bedoeld zal zijn „dewijl", er staat evenwel in alle vier de exemplaren „terwijl"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Lager stond Wy ondergeschrevene, **Hendrik Reyns,** capitain ragiadoor [1]) en **Jacob Derval,** [2]) pl lieutenand, expres gecommitteerde van d' E. heer **Marten Huysman,** commissaris en commandeur over de custe Mallabaar, Canara en Wingurla, verclaren dese renovatie met Adersia en sijn coopluyden publick gesloten te hebben in 's Comp'es thuyn voormeld, en getekent **Hendrik Reyns** en **Jacob Terval.**

Nog lager stond Door my vertaald, **Bartholomeus Vaas.**

CDXXXVII. MALAKKA—PERAK.

11 April 1680. [3])

In 1663 had de Compagnie haar kantoor in Perak gelicht, en sedert dien tijd den voor haar belangrijken tinhandel gedreven van een in den mond der Peraksche rivier liggend schip af. Jaren achtereen was dit op deze wijze redelijk goed gegaan, maar in 1679 werd een Compagniesloep, geladen met 18 baren tin, terwijl ze de rivier afvoer, overvallen, waarbij een aantal opvarenden den dood vond en de lading verloren ging. Op het protest van de Nederlanders verklaarde de koning van Perak, dat dit buiten hem om was geschied, en hij zond zelfs een gezant naar den gouverneur van Malakka, die „onderhoudinge van goede harmony en vruntschap" verzocht. Kort daarop vaardigde hij de volgende acte uit, waarbij de Nederlanders het recht kregen, politietoezicht op de rivier uit te oefenen. (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 65, *Daghregister van Batavia, 1679*, blz. 215—217, *1680*, blz. 73 en 366).

In 't jaar 1092 op Sondagh ten een uure, zijnde den 11e dagh der maent Rabal Awel off April, heb ieq (van) Paducca Siry Sulthan Mahometza Lilulla Filalem, coningh in 't lant van **Perach,** mijn bandara, [4]) Paducca Siry Mahoradja, ende verdere grooten, als 't hooft der coopliedeu des conincx, Orangcaya Paducca Radja, een fiscael, Orangcaya Tommagon Siry Mahoradja, Lilla Orangcaya, mantry, Siry Pordana, mantery, 't hooft van de Sitterja, [5]) Orancaya Radja Bandara, Radja Manawarsa, 't hooft van des

[1]) Zie hiervóór, blz. 181.

[2]) Lees Terval, pl. is plaatsvervangend of provisioneel.

[3]) Uit het *Daghregister van Batavia, 1680*, blz. 366.

[4]) Bandahara eerste staatsdienaar.

[5]) Dit is het Sanskrit Ksatriyas, leden van de tweede kaste, in 's Compagnies papieren veelal Settreas genoemd. Het woord is in het 17de eeuwsch Maleisch overgenomen als seteria of sateria, en heeft dan vaak de beteekenis van nobles.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

coninx palleys, Orancaya Paducca Siry Truan Mahoradja Lilla, hooft der militaire, Orancaya Laxamana, 't hooft der secretarie, Abuntara Mahorad a Dary Oudana, en 't hooft der raadpriesters, off Facky Maly Keleyer, 't versoecq van den heer gouverneur voorgehouden, 't welcq door ons met waerheyt is bevestigt en daervan aen 't opperhooft, die in de mont van de Perase rivier leyt, een gesegelt contract verleent, waarin wy hem volcomen authoriseren om alle diegeene, die uyt Perach vertrecken willen sonder eenigh teecken van den ontfangh te cunnen thoonen, hy deselve vryelyck mach aentasten en gevangen houden edoch soo 't quaeme te gebeuren, sy hunselve wt den teweer stellen mach hy ze vryelyck doen dooden.

En desen zegel is in der waerheyt van my, des lants coninck Oock hebbe ik aen den Dato Bandara Paducca Siry Nara, den secretaris Siry Lilla Wangsa en alle myne grooten ordre gegeven, om 't bovengenoemde na te doen comen

(Was geteekent:) **Raddja Sitta Moeda.**

(En boven aen 't hooft stont het zegel van den koningh, met swarten inck gedruckt)

CDXXXVIII. SUMATRA'S WESTKUST.

24 Juli 1680.[1])

Ook na de verdragen van 1678 en 1679 bleef het aan de Westkust met lang rustig. Wederom waren het die van Paoch en Kotta-tengah, welke alle vroegere overeenkomsten op zijde zetten en 's Compagnies bondgenoten terroriseerden. Als steeds hield de pangkima-radja van Padang de zijde der Nederlanders, maar hij was tegen de bovenlanders niet opgewassen. Den 8sten Januari 1680 schreef de commandeur der Westkust, Melchior Hurdt, naar Batavia, „dat de Padangse bontgenoten noch dagelicx tegens de rebelle Pauwers en Cottatengers te velde trocken, komende telckens op haere wyse victorieus terugh." doch van resultaten dezer herhaalde overwinningen was niets merkbaar. De regeering te Batavia achtte nu het oogenblik gekomen, om afdoende maatregelen tegen de voortdurende onrust te nemen, en zond daartoe Laurens Pit, de „onge, met twee schepen naar de Westkust, boven de gewone equipage met 170 soldaten uitgerust. Na landing te Padang verdeelde Pit zijn geheele macht in 8 compagnieën, en kreeg van de Padangers 500 man hulptroepen „seer soberlijck gearmeerde

[1]) Uit het *Daghregister van Batavia, 1680*, blz. 712—713.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en ongeëxerceerde coppen" Dit maakte evenwel zulk een indruk, dat, nog voor er gestreden was, eerst de radja Poeti van Kotta-tengah, later ook die van Paoeh en hun aanhangers, naar Padang afkwamen en hun onderwerping aanboden. Pit verzoende hen met de Padangers, kondigde een amnestie af, waarna, mede onder invloed van den sultan van Indrapoera, die Pit vergezeld had, allen onderstaand contract op den koran bezwoeren. (STAPEL, *De Archipel in 1688* blz. 20—21, *Dagregister van Batavia, 1680*, blz. 32, 127—131, 186, 191—193, 298—299, 711—713).

Vredesverdrag van **Paoeh** en **Kotta-tengah.**

God segene en bewaere den Ed^le^ heer Gouverneur Generael Ryckloff van Goens ende d'E. heeren Raden van India tot Batavia, die ons door de maght van haere waepenen vrygemaeckt ende verlost hebben van 't gewelt en dwingelandye der Atchinders, die ooch wil zegene den heer commissaris Laurens Pit, de jonge, gesonden van onsen schermheeren, om alle questies en onlusten, die onder ons ontstaen syn by te leggen en alles wederom in zijn voorige ruste te herstellen

Wy beloven en sweeren op den alcoran, en beloven, dat wy nooyt de algemeene ruste deser strantlanden door oorlogen, onderlingen twist ende tweedracht, sullen stooren, ofte tegens de E Comp^e^ (onse aengenomen b'schermheer) ofte derselver opperhooft, die hier over ons 't gebiet voert, oyt off oyt sullen misdoen, maer derselver geboden gehoorsamen en de E Comp^e^ voor onsen wettigen beschermheer erkennen, houden en respecteeren; dese vreede, dien we op Oedjang Carrangh [1]) met malkanderen op den eet hebben beslooten en gemaeckt, heyligh onderhouden, ende die sulx niet nakomt, dat die Godt magh straffen, ende volgens de wett aller propheten ende aller heyliger engelen verdoemt zijn op der aerden, mitsgaders by alle ymams [2]) en wetgeleerden veraght ende van de E Comp^e^ ende derselver bontgenoten verstooten, verjaegt en verdelgt moge werden te water en te lande, ende tot vyanden hebben hemel en aerde son, mane ende sterren, ooch niet waerdig geagt by goede heden te verkeeren. maer dat uytgeroeyt mogen werden tot in 't derde en vierde lith Amen

[1]) Oedjong Karang ligt ongeveer 7 K.M. ten Noorden van Padang aan de rivier.

[2]) Er staat yemants. De imam is de voorganger by de Mohamedaansche godsdienstplechtigheden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXXXIX. SUMATRA'S WESTKUST.

29 Augustus 1680. [1])

Het hiervóór gaande contract werd 8 Augustus door de vorsten van Kotta-tengah en Paoeh nogmaals bekrachtigd. Den 13en dier maand kwamen ook afgevaardigden van Priaman naar Padang, om verontschuldiging aan te bieden over door hen bedreven vijandige daden — 's Compagnies loge op Priaman was in brand gestoken — en hun onderwerping aan te bieden. Pit achtte nu het oogenblik gunstig, om alle voorname vorsten van de Westkust tot één bondgenootschap te vereenigen, dat onder bescherming van de Compagnie zou staan. Dit geschiedde bij onderstaand contract (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 20 en 21; *Dagregister van Batavia, 1680* blz. 713—717, MAC LEAN in Indische Gids 1905, blz. 141).

> Nader verband met de algemene hooftregenten en Comp^ie^ bondgenoten, op en langs de **Sumatrase Westcust** besloten, gemaekt en bevestigt, waarby alle de vorige tractaten en verbonden als gerenoveert en geconfirmeert sijn door de heer Laurens Pit, de jonge, drossaart van de Oostzydse landeryen buyten Batavia, en expres commissaris van den Edelen Heer Ryklof van Goens, Gouverneur-Generaal, en d' Ed heren Raden van Nederlants India wegens d' Ed Comp^ie^ ter eenre en d' ondergenoemde inlandse hooft regenten ter andre zyde, in maniere als volgt

Wy, Jang de Pertuang,[2]) Sulthan Mamet-chia, keyser tot **Indrapoura**, en synen stadhouder tot **Majutte**, radja Adil, ende twintig mentris tot Indrapoura, en 18 ditos tot Majutte, Pang lima Radja ende syne twaelv' raadsheren tot **Padang**, den gouverneur Poety ende desselves 10 hoofden tot **Cottatenga**, mitsgaders den gouverneur Siry Narra ende syne negen panglous[3]) of mederegenten tot **Sillida** etc^a^, certificeren ende verclaren by desen, voor ons en alle onse nakomelingen mitsgaders alle onse ingesetene onderdanen, van Sablad Catamoen Zuydwaards tot Ajerbangi Noortwaards,[4]) als dat wy ons hey ghijk ende ge-

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1681*, sevende boeck, folio 923 verso en volgende, alsmede in het *Dagregister van Batavia, 1680*, blz. 714—717. Dit laatste exemplaar heeft in de onderteekening eveneens 29 Augustus, maar op blz. 714 aldaar staat 24 Augustus.

[2]) Njang di pertoewan, hy die de oudste of de voornaamste is.

[3]) Pangboeloe's of regenten.

[4]) Deze grensaanwijzing is niet overduidelijk. Men vindt aan de Zuidgrens van

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

trouwelyk voor altoos ende eeuwiglyk, ja, vast en overanderlyk verbinden, te sullen syn en te blyven Comp^ies vrinden ende ware bondgenoten, ons altoos erinnerende de getrouwe vaderlyke voorsorge, waarmet deselve doorgaans en altoos is aangedaan geweest over hare verbonden vrinden en bondgenoten, hoewel se agtervolgens de contracten daartoe ongehouden was, ons teikens wanneer wy door onderlinge scheuringe, twist en twespalt met malkanderen in oorloge ende dissenties waren gekomen, met hare hulpbenden, volkeren en wapenen en schepen te adsisteren, als eenelyk tegens vyanden die ons uyter zee en van buyten sogten te overheren en te verdelgen, ons egter verschyde malen geret ende van onse vyanden verlost hebben, verclaren door den desen naar ingenomen algemeen advys van de genaamde ende landregenten, broeders, vrinden en onderdanen, te rade syn geworden, ons ende d' onse, ende nevens die alle onse onderhorige volkeren, nog nader en in 't besonder met gemelte E. Comp^ie te verbinden, ende daarby teffens te versoeken dat wy met alleene in haare bescherminge particulierlyk aangenomen, maar ook dat onse kinderen, soo by ons leven als na onse dood, met ons mogten werden aangesien als waare vrinden en bontgenoten van d' E. Comp^ie, om se te nemen ende te houden in haar vaderlyke bewaringe, opdat ons van niemand ter wereld eenig leed, overlast ofte onregt mogte overkomen, maar alles daarbenen dirigeren dat wy onbekommert, vry ende gerust in onse bepaelde landen en jurisdictiën wonen mogen, wes ons gehelyk aan derselver goede voorsorge overgeven, onder dat beding, dat haare vyanden en vrinden ook onse vyanden en vrinden syn zullen, en dat wy ons ook altyd nevens d' andre Westcust volkeren en bondgenoten die jegenwoordig onder Comp^ie protexie sorteren, of nog naderhand by adoptie of anders[1]) komen mogten, sullen laten gebruyken in alle sodanige saken, als waartoe wy ten dienste van de algemeene welstand deser landen ende der E. Comp^ie souden komen geroepen te werden.

Ook soo en sullen wy, contrahenten, gesamentlyk ende elk van deselve in 't besonder, naet vermogens wesen, by aflyvigheyd

Indrapoera een kampong Seblat en een plaatsje Pasar Ketahoen, beide aan de kust. Ik vermoed, dat de combinatie dier twee namen tot Sablad Catamoen heeft geleid. Aar Bangis is de bekende plaats, ongeveer midden tusschen Padang en Siboga.

[1]) Er staat „ander"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van ons een ander in des overledens plaatse te kiesen, anders dan met voorweten ende approbatie van d'E. Comp^nie en derselver hier ter custe gestelde opperhooft. Ja, ingevalle onse kinderen en namagen in dese successie haar niet na behoren quamen te dragen, soo sal d'E. Comp^nie ten goede van ons land en se onder danen ook ymand anders van de naaste in hare plaatse mogen stellen, 't geen wy alles d'Ed. Comp^nie toevertrouwen.

Ende alsoo in den jare 1667 onder sekere voorwaarden dese landen syn opgedragen geweest aan den Minangcabosen coning, Paducca Siry Sultan Agmet-chia, als aangenomen erfheer deser strandlanden en volkeren, die voor eenige jaren deser wereld is komen te overlyden, wiens stadhouder d'E. Comp^nie geconstitueert was,[1]) die daartoe wederom van harentwegen gesubstitueert hadden haar hier residerende opperhooft, om dese landen en volkeren uyt synen name te regeren ende te besteren, ende de vier bovenlandse bandares of gouverneurs des Minangcabosen rijx voorsalsnog in oorlog continueren, willende den eene 't bestier deser strandlanden de haare en d' andre wederom eenen anderen toe te eygenen, soo en sullen wy ons met desselver questies geensints bemoeyen, maar voor onsen souverainen beschermheer erkennen en aannemen d'E. Comp^nie, al waar 't schoon, dat sy naderhand wederom vereenigt en dier successie eens geworden synde, eenen wettigen besetter deser landen vastgesteld zy, aan dewelke wy dan beloven dat wy de costumele jaarlyxe somba[2]) ende erkentelyke homagie, en niet meer, bewysen sullen, zoo verre als ons de vrywillige opdragt daartoe verpligt ende met de voorhenen onderhoudene stadhouderlyke regeringe met d'Ed. Comp^nie in allen delen overeencompt. Maar in geval wy dan door dees of gene valsche bevelbrieven in onse geruste possessie mogten werden gestoort gelijk nu verscheyde malen door den koning Inderma is geschiet, dan sullen wy in genen dele daaraan gehouden zyn, maar willen onse opdragt in 't geheel weder herroepen.

Ende opdat hiervan door de gantsge werelt blyken moge, soo hebben wy dit met eygen handen ondertekent, ook de getrouwe onderhoudinge van dien op den alcoran op onse wyse, ten bywesen van de leden des Nederlantssen raads, bezworen,

[1]) Zie *Corpus* II, blz. 369—370 en 383—389.
[2]) Gewoonlijk sembah = eerbewys.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en sullen, als het des heren commissaris begeren en goedvinden sal wesen, dese in onse negorijs, destricten ende plaatsen alomme ter baleuwe,[2]) ofte daar men gewoon is aan de gemeente yets bekent te maken, voor onse onderdanen en volkeren laten afcundigen

Aldus gedaan ende besworen in de vesting **Padang**, op de vierde dag van de maand Scha'aban des jaars 1099,[3]) synde volgens den Nederlantsgen stijl den 29e Augustus des jaars 1680.

En hebben dit contract besonderlijk getekent **Laurens Pit, de jonge, Jan van Lene, Pieter van den Hoorn, Nicolai Grim en Joannes Melman.**

En hier besyden in Maleytse caracters de namen van **Jang de Pertuang Sulthan Mamet-chia**, keyzer van **Indrapoura, Panglima Radja**, gouverneur tot **Padang, Sirre Narra**, gouverneur tot **Sillida** etc^{a}, merk, gesteld by **Pouty**, gouverneur van **Cottatenga**, en **Catip Moeda**, Maleyts schryver en tommagon.

Lager stond 's Comp^{ies} segel, in roden lacke gedruckt, en daaronder Ter ordre van d'E. heer commissaris en den raad tot Padang, datum uts [3]) Was getekent **Adam Hendriks Pen**,[4]) secretaris.

CDXL. JAVA—MATARAM.

15 October 1680.[5])

Eenige der Javaansche strandgouverneurs bleken niet genegen, de Compagnie behulpzaam te zijn bij het haar door den Soesoehoenan geschonken recht van aankoop van alle produkten uit de Mataramsche landen, welke zij noodig had. Op de klachten van Couper daarover vaardigde de vorst onderstaand bevelschrift uit. (*Daghregister van Batavia, 1680*, blz 742—745).

---

[2]) Meestal „baleye" = balai bitjara, raadhuis. Zie hiervóór, noot 1 op blz. 198.

[3]) Dit staat ook zoo in het *Daghregister*, doch deugt niet. Het Mohamedaansche jaar moet allereerst zijn 1091. Bovendien begint de maand Scha'ban 1091 met 27 Augustus 1680, en zoo het dus moeten zijn de derde dag dier maand.

[3]) Ut supra.

[4]) Het *Daghregister van Batavia* heeft hier verkeerdelijk Adam Hendricksen. Zie echter aldaar blz. 179, waar de naam goed staat.

[5]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia, 1680*, blz 744—745.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Mandaat door den Sousouhoenan wegens de Comp^ie^ commertie, verleend den 15^e^ October 1680.[1])

Wy, Sousouhoenam Aman Courat Sinnepatti Ingalaga, ordoneren en bevelen uyt cragte van desen onsen brief, aan den commandeur Jacobus Couper overhandigt, dat alle onse ingesetenen met d'E. Comp^ie^ residenten langs onse kusten onverhindert sullen haren handel dryven, en d'Ed Comp^ie^ met alderhande koopmanschappen, die op 't land van Java vallen, accomoderen, 't sy houtwerken, rijs, zoud, wit ende swarte suyker ende andre wharen, dat den Sousouhoenam aangenaem sijn sal, want het verhandelen van koopmanschappen niet verboden werd En derhalven sullen alle de ingesetenen van de stranden, volgens inhoud van 't contract, tusgen d'E Comp^e^ ende den Sousouhoenam gesloten, in alle coopmanschappen met d'E. Comp^e^ onverhinderd handelen, kopen en vercopen voor sooveel d'E Comp^ie^ begeerd, op sodanigen wyse, als altijt gebruykelijk is geweest, mets uytgesonderd, alsoo den Sousouhoenam genegen is, al 't gene met d'E. Comp^ie^ gecontracteert is, onwederroepelijk te onderhouden Maar alle wharen, die d'Ed. Comp^ie^ komt te copen, 't sy van hout, zoud, rijs, suyker, etc^a^, moet naar ouder gewoonte marktgang maar sonder verkortinge van de ingesetenen,[2]) gekogt werden, sullende een ieder 't sy groot of cleen gemene luyden of die 't gesag voeren, naar ouder gewoonte vrystaan, om haren handel sonder eenige verhinderinge met d'E. Comp^e^ te doen Gelijk d'E. Comp^e^ geen geregtigheyd te betalen heev't, soo sullen alle degene, die met d'E Comp^ie^ handelen, de geregtigheyt van 2 rijxdaelders per cento volgens 't contract aan den here betalen,en bovendien van de houtwerken over 't bosregt naar ouder gewoonte het thiende hout uytkeren Voorts, wanneer d' ingesetenen met kennis van de regenten van d'E. Comp^e^ geld op coopmanschappen ontfangen,[3]) sullen de regenten moeten besorgen, dat d'E. Comp^e^ haare betalinge kryge, zonder daarinne verkort te werden

Alle 't welke voorschreven verstaan wy en gebieden wy,

[1]) Het *Daghregister* geeft een uitvoeriger titel.

[2]) Het exemplaar in het *Contractboek* heeft „maar niet sonder verkortinge van de ingesetenen", wat evident een verschrijving is.

[3]) Bij wijze van voorschot.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dat heyliglyk sonder eenige de minste inbreuke naargekomen en agtervolgt mag werden, su lende de overtreders andersints tot een exempel van andre niet ongestraft blyven

In teken der waarheyd is desen uyt onsen naam door Adepatty Ourawan, Radeen Angabey Annirrang Cassoema, en de voornaamste strandheren, Tommogong Zouranata en Tommogong Mangononang, ondertekent

Gegeven binnen ons hov' op **Wanacarta**, den 15e October A° 1680. Was getekend **Adepatty Ourawan, Angebey Nirrang Cassoema, Tommogong Soeranate** en **Tommogong Mangononang**

Terzyden stond Ten overstaan van ons, ondergeschrevenen, was getekent' **Joan Albert Sloot** en **Thieleman van Eeuwijk**.

CDXLI. MALABAAR.

3 December 1680. [1])

De regeerende koning van Cananoor, uit het geslacht Colastry of Colatri, overleed in 1680, en werd opgevolgd door „den naeste aen hem" die den 24en Mei de regeering aanvaardde, en in onderstaand contract alle overeenkomsten, door zijn voorgangers met de Compagnie aangegaan, bekracht gde (*Daghregister van Batavia, 1680*, blz. 810, idem *1681*, blz. 314)

> Naerder accoordt en bevestingh van altoos-duyrent verbont en vruntschap tusschen d' Nederlantse Geoctroyeerde Oostindische Comp^e^, en in derselver name, ter ordre van d' E. heer commissaris en commandeur Marten Huysman, gemaeckt door den ondercoopman en hooft der fortresse **Cananoor**, Jacob Schoors, met den conngh van **Colastry**, als. [2])

Vermits den koning **Collatri**, mijn neve en voorsaat door sijn wijsheyt en goeden raat met den Nederlantschen Staat in India

[1]) Uit het *Contractboek* Van dit stuk zijn vier afschriften aanwezig, twee in het *Contractboek Amsterdam* III, blz. 315 e. v. en 511 verso e. v. een in de *Overgecomen brieven 1682* sevende boeck, folio 2107 verso, benevens een in de *Overgecomen brieven 1685* derde boeck, folio 762. Zie voor den datum ook de noot aan het slot van dit contract

[2]) Deze titel staat alleen bij het vierde der in de vorige noot genoemde afschriften

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

heeft gemaekt een vast, seker en bondig contract van vreede ende eeuwig verbond, ofte soolang son en maan wesen sullen, voor hem en alle princen, ragiadoers,[1]) nayros[2]) ende verdere onderdanen des comnxcrijx, op den 18e dag der maand Mmieu jaer[3]) in den jare 838 naar de Mallabaarse stijl, en naar de Nederlantse den 26e Maart 1663,[4]) ende sulx met een nadere speciale acte den 28 van Camin ,aar 838,[5]) synde 11 October 1663[6]) verclaard ende bevestigt, gelijk mede tot verdere genoegen en vrintschap den ... van A°...,[7]) na onse stijl 22 July 1664, door gemelten mynen voorsaat Collatry met den E heer admiraal Jacob Hustaart is gemaakt een accoord, aangaande de negotie[8]) En om in sodanigen vrindschap en goed verstand te blyven continnueren en 't selve te vernieuwen, heevt den capiteyn der fortresse Cannanoor, Jacob Schoors, my uyt de naam van d' Ed Nederlantse Oostindische Staat en Comp" versogt.

Zoo is 't, dat ik, den coning Collatry, die den 24e May deses jaars de regeringe aangenomen heb, met dit myn opentlijk geschrivt voor my ende voor alle coningen, princen, ragiadoors, nayros ende verdere onderdanen deses mynen rijx verclare, dat de voorgenoemde contracten sullen wesen, syn ende blyven als voor desen, even alsof deselve door myn eygen bevelen ende raad gemaakt was, en dat die onverbrekelijk en in alle eeuwigheyd sal gehouden werden door my en de myne, na levende ende na my heersgende

Aldus gedaan in mijn paleys tot **Baliepatnam**, den 23e dag van Burtchigam[9]) en na de Nederlantse stijl den 3e van Decem

---

[1]) Regenten.

[2]) Krijgslieden.

[3]) Dit moet zijn de maand Mnam, die samenvalt met Maart, CANTER VISSCHER blz 435. Het woord ,aar wordt er in de Nederlandsche contracten meer achter geplaatst. Zie beneden.

[4]) *Corpus* II, blz 246 en volgende.

[5]) De naam der maand is Cammy

[6]) *Corpus* II, blz. 257—258.

[7]) Niet ingevuld. Moet zijn ,den 9den dag der maand Cartadagam van het jaar 839 der Kollam-era

[8]) *Corpus* II, blz. 277– 280.

[9]) CANTER VISSCHER spelt de 11e maand van het Mallabaarsche jaar: Brinigam.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ber 1680,[1]) sijnde van dese inhout geschreven ende getekent 4 geschriften. 2 in de Mallabaarse en 2 in de Nederduytse tale, daarvan één in myn handen en 2 aan den capiteyn van 't fort Cananoor sal gestelt, en den ander aan d' E heer commissaris en commandeur na Cochin gesonden werden.

Onder stond en was getekent in Mallabaarse caracters het teken van den coninge **Collatry.**

Onder stont.[2]) Accordeert met zijn principaal, Cananoor 7 December 1680. Was getekent **Marten Hendriksz.**

Lager Gecollationeert, accordeert, Coetchin 24 Maart 1681, en getekent: **Adolf Bassing,** secretaris.

CDXLII. SUMATRA'S WESTKUST.

1 Januari 1681.[3])

De Atjehsch-gezinde radja Ilir op Baros bleef ook na de overeenkomst van 20 November 1679, welke hij trouwens niet geteekend had, een vijand van de Compagnie. Met een aantal Bataks richtte hij zich tegen zijn mede-regent, radja Oeloe, die de zijde van de Compagnie hield. Maar na het groote verdrag van 1680 werd ook Ilir's positie moeilijker en hij bood weldra zijn onderwerping aan. (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 21, *Daghregister van Batavia 1680*, blz. 717, *1681*, blz. 25, 336, 338—339, 345 en volgende, MAC LEOD in Indische Gids 1905, blz. 470—471.)

Nader contract ende articulen, waarop radja Dilheer[4]) en syne onderregenten op hunne voorgaande verootmoeding weder met ende benevens radja d'Ouan ende de gantsche regering en gemeynte van **Baros** als ware bontgenoten sijn aangenomen ende veraccordeert by de oppercoopluyden Joan van Lene, secunde der commissie, en Arent Silvius, twede van de commanderye ende opperhooft tot Poeloe Chinko,[5]) gecommitteerde van d'E. heer Laurens

[1]) Het *Daghregister van Batavia, 1681*, geeft op bladzijde 314 als datum van onderteekening van dit contract 22 November 1680, maar alle vier hierboven genoemde afschriften hebben 3 December. In het *Contractboek* op 's Lands archief te Batavia staat 7 December.

[2]) Het volgende alleen in het afschrift in de *Overgecomen brieven* van *1682*.

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook in *Daghregister 1681* blz. 345 en volgende en in de *Overgecomen brieven 1682* sesde boeck, folio 1023 en volgende.

[4]) Zie hiervóór, noot 3 op blz. 197.

[5]) Poeloe Tjangkoek, in de baai van Priaman.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Pit, de ,onge, commissaris, ende den raad tot Padang over de Westcust van Sumatra, in den name van d' Ed heer Rijklof van Goens, Gouverneur-Generael, en d' Ed heeren Raden van India vanwegen de Vereenigde Nederlantse Geoctroyeerde Oostindische Comp'e en den grootmagtigen koning van Maningcabou, en als desselvs stadhouder, den heer commandeur tot Padang, overeengekomen, veraccordeert en besloten tot eene eeuwigdurend bestandt van vreede en schuldige onderhouding der volgende articulen.

1

Vooreerst rad,a d' Ilheer ende de syne, sig hebben[de] verootmoedigt voor de voorschreven gecommitteerde, ende bekent syne schuld, als overtreden en verbroken hebbende de contracten, bevorens met d' E. Comp'e gemaekt, en gebeden om vergiffenisse van dien, met versoek van weder als bondgenoot onder bescherming van d'E Comp'e en de regering van derselver commandeur tot Padang als stadhouder van den coning van Maningcabo te werden aangenomen en behouden, beloven by desen nader contracte volkomen gehoorsaamheyd, ende sodanige verbondbreking noyt meer te sullen beginnen, met afsweringe van alle andre oppermagten, ende specialijck de croone **Aetche**, [1]) voor hun ende hunne nakomelinge, altoos ende eeuwigluck.

2.

Radja d Ilheer en syne regenten beloven, van haar te doen ende van hier uyt te dryven de twee Aetchinse boejangs ende de keys Jouroan [2]) met haren aanhang, ende deselve ter discretie van d'E. Comp'e te laten, accorderende met 't 1e en 6e articul van 't contract van A° 1668, den 29e April [3]) ende 10e articul van de nader opgestelde articulen van A° 1670, den tweeden October bevestigt. [4])

3.

Radja d'Ilheer en de syne sullen sig ook niet bemoeyen met

[1]) Atjeh.

[2]) Atchinsche boedjangs zijn Atchinsche ,onge mannen. Zie ook *Corpus* II, blz. 485. Keys houd ik voor een verbastering van kiahi's. Zie voor hen ook *Daghregister 1681*, blz. 339.

[3]) *Corpus* II, blz. 383 e.v.

[4]) Zie voor dit verloren gegane contract van 1 October 1670 *Corpus* II, blz. 582.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Maradja Moeda, Radja Mangsoor en Sulthan Oulobalang, maar deselve als verstoorders van de gemene rust ende schadelyke instrumenten in de regering ende voor den welvaart deser landen, ter verantwoording aan d'E Comp^e^ ende 't goedvinden van gemelte gecommitteerde overlaten, sonder eenig tegenspreken, accorderende met 't voormelte contract van 1668 ende 't byvoegsel van den jaare 1673.[2])

4

Radja d'Ilheer ende de syne sullen aan d'E Comp^e^ tot vergoeding van de omcosten van schepen, volk ende andersints, tot bevrediging van dese strydende parthyen gedaan, mitsgaders van de schaden, hier geleden, moeten opbrengen een geldboete, welke door voormoemde gecommitteerde gestelt zynde op 100 tail, a 16 rykdaelders de tail,[2]) nogtans op de ootmoedige klagte van armoede en beede tot vergiffenisse oft' quijdschelding van radja d'Ileer vermindert is op de helft, te weten 50 tail of 800 rx^a^, in termine van 5 jaar, 't sy in goud, silver, camphur, bens ouin[3]) of andre goederen te betaalen ende dat by de verdre dispositie[4]) in desen van de goedertierentheyt van de Hoog Ed^e^ heer Gouverneur-Generael ende d'E^e^ heeren Raden van India tot Batavia, byaldien hy door sijn goed comportement en trouwe aan d'Ed Comp^e^ sulx mogt komen te meriteren, sal moeten afwagten en naarkomen.

5

Radja d'Oulou en radja d'Ilheer benevens alle onderregenten van **Baros** sullen aan d'Ed Comp^e^ afstaan en overhandigen alle 't geweer ende ammontie van oorloge van de crone Aetche ende voorts alle 't gene tot teyken en bewijs van onderwerping aan dat rijk mogten ontfangen ende nog in handen hebben.

6.

Radja d'Oulou en radja d'Ilheer benevens alle de onderregenten ende de gemeynte houden 't vonnis van d'Ed Comp^e^, over

[1]) Het verdrag van 5 Januari 1673 in *Corpus* II blz. 482 en volgende.
[2]) Een thail was een gouden rekenmunt, verdeeld in mazen. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, I, glossarium.
[3]) Benjuin of benzoë.
[4]) Er staat „dispotie"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Lele Wangsa en Bandara Moeda gedaan [1]) voor wettig, en sullen noyt meer eenig versoek voor deselve doen, nog daarvan een woord meer te mogen spreken.

7.

Radja d'Oulou en radja d'Illeer met de regenten beloven de personen van voornoemde gecommitteerde aan te nemen en te houden als regters ende middelaars over hunne verschillen ende onlusten van burgerkryg ende tot bevrediging ende vereeniging van deselve, mitsgaders naar te komen ende te volbrengen sodanige articulen en conditiën, als de gemelte gecommitteerde naar ondersoek van saeken tot ampliatie van desen nader contracte sullen oordelen en bevinden ten meesten nutte ende dienste van de gemeente te behoren, op pene dat dengene, die sig sulx niet en komt te onderwerpen, als een verstoorder ende vyand van de gemene rust sal werden aangetast ende gestravt.

8

Radja d'Oulou en radja d'Ileir en de regenten sullen over gene onderlinge verschillen, die na desen onder hun mogten ontstaan met malkanderen vermogen in verwydering off tweespalt te komen, maar malkanderen niet kunnende verstaan, nog overeenkomen, alsdan sulx aan de residenten alhier, en door deselve, mitsgaders ook by hare eygen brieven, aen de heer commandeur ende stadhouder tot Padang bekent maken, ende Syn E. oordeel en uytspraak daarop afwagten, voor goed houden ende nakomen, op pene dat dengenen, die desen ter contrarie doet, naar belang van saken sal werden gecorrigeert.

9.

Radja d'Oulou en radja d'Ileir ende de regenten sullen over geen voorgaande geschillen nog zydekiesing ende geleden ongelijk vanwegen de **Batta's**, [2]) eenige onlusten nog verwyt of verwyderinge onder malkanderen vermogen te maken, maar sulx in 't geheel vergeten ende vergeven, ende met deselve voortaan in vreede tragten te leven, sonder oyt meer den eenen, sonder weten van den anderen, nog niet buyten kennisse van de residenten van d'Ed. Comp'e, eenige Batta's vermogen af te roepen,

[1]) Er staat „gegaan" Van de beide genoemde orankaja's was de eerste betrokken geweest in het in brand steken van 's Compagnies loge op Priaman.
[2]) Bataks.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ofte aanhang tegen malkanderen te maken, nog met deselve iets in 't besonder tot nadeel van den anderen te ondernemen

10.

Radja d'Oulou en radja d'Ilheer, alle de regenten ende de gantsge gemeente van Baros sullen voortaan onder malkander ook weder moeten leven ende t'samen regeren na hunne oude costumes, ende volgens de contracten, met d'E. Comp^e^ gemaekt ende in alle eenigheyd. rust, vreede ende broederschap hunne presente residentien ende woonplaatsen verlaten, en weder inkeren tot hare gesamentlyke negorye ende woonplaats, en tragten deselve te doen welvaren, tot ruste ende beste der gemeynte, op pene dat degene, die anders comt te doen, als een wederspannige daartoe sal werden gedwongen

11.

Radja d'Oulou en radja d'Ilheer ende alle regenten sullen geen vremde handelaars, ende speciael geen Aetchinders, onder wat pretext of schyn 't ook mogt wesen, hier meer vermogen te laten aankomen, maar deselve afwysen met alle vermogen, en sullen de Barohesen ook niet varen als met onse zeepassen ende eenelyk op sodanige plaatsen, als van hier tot **Batahan** [1]) ende gelyck by de vorige contracten zy veraccordeerd; en volgens den inhoude van dien vermogen de bontgenoten van d'E. Comp^e^ op dese Westcuste, als ook bevorens, hier aan te komen.

12.

Radja d'Oulou en radja d'Ilheer met de gantse regeringe sullen tragten den handel en de negotie van d'E. Comp^e^ met alle opregtigheyd ende vermogen voort te setten, ende waaruyt de voorgaande gecommitteerde nog voor haar vertrek van hier aan de beyde radja's ende regenten eenige incomsten tot hun onderhoud sullen toeleggen, en by de amphatie van desen hieragter volgen. [2])

13.

Radja d'Oulou en radja d'Ilheer met alle de regenten ende gemeynte van Baros vernieuwen en confirmeren hiernevens de vorige contracten met d'Ed. Comp^e^ gemaekt, deselve nevens

[1]) Aan de kust, in het Zuiden van de tegenwoordige afdeeling Natal.
[2]) Zie hierachter, blz. 249

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dese nadere contracte naar hunne wyse op den alcoran met solemnelen eede beswerende, ende bevestigen trouwelyken te onderhouden en te doen onderhouden voor hun. haare kinderen ende naarcomelingen, voor altoos ende eeuwiglyck, amen

Aldus veraccordeert, gearresteert, ende is tot een eeuwigdurent contract met d'Ed. Comp^e^ onder 't afleggen van solemnelen eede 't Maleyts geschrift of translaat van desen op den alcoran naar de Mahometaanse wyse plegtelyck besworen ende bevestigt, ende benevens dit in 't Nederduyts met hunne eygen hand onderteykent, gelyck de in 't hooft genoemde gecommitteerde 't selve benevens dese wegens d'E. Comp^e^ mede hebben onderschreven ende door den Cottatengsen gouverneur Pouty ende den Padangsen ponglou Paducca Magat, de voor noemde gecommitteerde tot adsistentie bygevoegt, als getuygen van desen gearresteerde nader contracte ook doen onderteykenen, alsmede door den schryver van 't selve als secretaris, in desen genaamd Intie Boeroe; sijnde in 't Nederduyts ende Maleyts van yder tale 2 instrumenten beschreven, om van ider taal een in handen van des Comp^s^ residenten, ende van ider tael een in handen van de Radja's d'Oulou en d'Ilheer te werden bewaard

Binnen 's Comp^les^ gefortificeerde logie tot **Baros**, den eersten January a^o^ Christi 1681, ende na de vlugt Mahomets in 't jaar 1090 den 10^e^ dag der laaste maan Silhets [1]) sijnde benevens desen ook ondertekent in 't Maleyts, als boven gesegt **Jan van Lene, Arent Silvius, Radja d'Oulou, Radja d'Ilheer. Radja Ebraim, Orangcay-baly, Maharadja-moeda, Radja Cittia-moeda Radja Sittia-lilla, Bandhara Radja,** den tommagon en gouverneur **Poety, Paducca Magat** ende **Intie Boeroe** als secretaris.

[1]) Het *Dagh-register* heeft als naam der maand Silhety, dit is dan een verbastering van Dsul Hiddscha, de laatste maand van het Mohamedaansche jaar Die maand van het jaar 1090 begint op 23 December 1680, en dus valt de tiende dag dier maand inderdaad op 1 Januari 1681

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXLIII. CHERIBON.

7 Januari—27 Februari—31 Juli 1681.[1])

Cheribon, bestuurd door drie gebroeders-sultans, was van oudsher een vazalstaat van Mataram geweest, het kwam door den opstand van Taroeno Djojo, die door Bantam werd gesteund, in een moeilijke positie. De drie gebroeders bevonden zich in des Soesoehoenan's hoofdstad, Karta of Mataram, toen deze plaats door Taroeno Djojo werd ingenomen, de Madoereesche nam hen gevangen en leverde hen uit aan sultan Ageng van Bantam. Deze ontving hen met vele eerbewijzen en hoopte op die manier hen blijvend aan zijn zijde te brengen. Na een zeer lange tijd liet hij hen naar hun land terugkeeren, op voorwaarde, dat zij zich zouden meester maken van Soemedang, daardoor hoopte hij Mataram en de Compagnie in ernstige ongelegenheid te brengen. De Compagnie die Bantam's invloed in Cheribon zeer gevaarlijk achtte, wist de Cheribonners allereerst te bewegen, van een verovering van Soemedang af te zien, en toen de strijd tegen Taroeno Djojo door diens dood geëindigd was, trachtte zij de gebroeders tot onderwerping aan den Soenan en de Compagnie te bewegen. Jacob van Dijk slaagde er in, de gebroeders onderstaand contract te doen teekenen. (De Jonge, *Opkomst, VII*, blz. CXVI—CLII, *Daghregister van Batavia, 1689* blz. 792—793, 816—819, *1681*, blz. 2—16, 56—57, 154—196, 201, 212—219, 238—246, 285, 472—480)

> Articulen, waarop tusschen d'Edle heer Rijklof van Goens, Gouverneur-Generael en de heren Raden van Indïa, als representerende de Generale Vereenigde Nederlantse Geoctrojeerde Oostindische Compie in dese landen ter eenre, ende de heren gebroeders koningen van **Cheribon**, met name Marta Wyaja als d' eerste, Carta Wyaja, de tweede, en Wangsa Carta, de derde, voor haar en haare nacomelingen ter andre zyde, gemaekt en gesloten is een vast, onverbrekelijk verbond van onderlinge vreede, vrundschap ende gebuursame bondgenootschap, in maniere hieronder beschreven

Vooreerst bekennen en verclaren de koningen-gebroeders van **Cheribon**, gelijk by hare brieven en uyt het mondeling bericht van hare gesanten gebleken is, ten hoogsten dankbaar en verpligt te wesen voor de hulpe en bystand, door d'E

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia, 1681*, blz. 240—246, en De Jonge, *Opkomst, VII*, blz. 372 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp^e^ aan haar en hare onderdanen op haar ernstig versoek en bede onder Comp^e^ bescherming syn aangenomen [1]) en vry gemaakt van de overlasten, die sy te voren, tot verderv' van haar land en volk, van de Kidolese rovers [2]) en andersints hebben geleden, waartoe d'E Comp^e^ haar volk, onder den capitain Jochem Michielse en Crain Bissey [3]) met nog eenige andre Macassaarse groten, expres op haar beede naar Cheribon in de maand April van den jare 1680 hebben gesonden, daarom beloven de koningen gebroeders voor haar selven, hare nakomelingen en hare onderdanen, altoos en ten laasten dage toe, zoo lang zon en maan schynen sullen, getrouwe, eerlyke, onverbrekelyke vrindschap met de Comp^e^ te sullen onderhouden, ende altoos sonder veranderinge te sullen syn en blyven dankbare en getrouwe bondgenoten van d'E Comp^e^ zonder voortaan of naar desen eenig ander beschermheer, 't sy wie die ook wesen mogte, te sullen erkennen ende aanhangen.

Op welke verclaringe ende belov'ten d'Ed Comp^e^ alsnog aanneemt, de koningen gebroeders van Cheribon, haar land en volk, insgelijx hare nakomelingen, te beschermen tegens alle sodanige vyanden, waartegens d'E Comp^e^ selvs in geen verbond van vrede is, indien sy van deselve sonder reden of oorsake met oorloge beswaart komen te werden. Ende indien sulx door andre 's Comp'^es^ gealieerde quame te geschieden dan sal d'E. Comp^e^ door vrindelyke tussensprake de verschillen als middelaars tragten te vereffenen, mits dat de koningen haar alsdan of in sulken geval naar des Comp^e^ goeden raad en vermaninge comen te gedragen.

Daarentegen beloven de koningen en haar volk altoos gereet te sullen syn, d'E Comp^e^ in tyden van nood, en daartoe versogt en geroepen werdende, te hulp te komen, mits dat de Comp^e^ haar vergoed en betale de onkosten van sodanige bystand, gelyk mede de koningen en hare onderdanen naar desen gehouden

---

[1]) Deze zin deugt met Achter onderdanen lese men „verleent en dat" Zoo althans veronderstelt Dr Jonge.

[2]) Aanhangers van den Bantamschen pangeran Kidoel die plunderend door den Preanger en de Cheribonsche landen trokken.

[3]) Crain of karaeng Bissey was in 1677 afgezet als koning van Makassar hij vertoefde van October 1678 tot aan zijn dood in 1681 op Batavia, en had met zijn volgelingen de Compagnie in het Cheribonsche gesteund.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sullen wesen te vergoeden de onkosten, die de Comp^ie^ tot haar behulp en bystand comt te doen

Dog sullen de koningen en het volk van Cheribon met niemand, wie het ook sijn mogte, in oorlog treden mogen nog ymand den oorlog mogen aandoen, tensy met voorweten, goedvinden en toestemminge van de Comp^ie^, gelijk sy ook, met ymand in oorlog synde, buyten voorweten en toestemminge van de Comp^ie^ geen vrede sullen mogen maken, insonderheyd niet met de sodanige, waarmede d'Ed. Comp^ie^ selvs in oorlog is.

En gelijk de koningen van Cheribon sedert langen tijd geweest sijn vassalen en onderhorige van den Sousouhoenam Mattaram, soo beloven sy alsnog, onverminderd de vrindschap met de Komp^ie^, te sullen sijn en blyven eerlyke, standvastige en getrouwe bondgenoten ende vrinden van den Sousouhoenam Aman Coerat Sinnepatty Ingalaga, als wettige ervgenaam en navolger van den jongst overleden Sousouhoenam, op wiens troon hy nu weder, met de hulpe Godes en de bystand van d'E. Comp^ie^, in de verwoeste stadt Mattaram herstelt is, ende voorts ook van syne wettige ervgenamen, die naar hem wettelijk in het rijk comen te succederen, dat deselve ook altijd voor haar meerder en als de oudste sullen erkennen, eeren en respecteren, en des noots met voorweten en toestemminge van de Comp^ie^ te hulp komen, te meer vermits den Sousouhoenam sijn rijk, sedert den opstand van den trouwlosen Troenadjaja in den jare 1676, onder Comp^ies^ bescherminge is aangenomen, gelijk dan ook den Sousouhoenam by voorvallende noot den koning en 't volk van Cheribon naar vermogen mede sal adsisteren. En sal den Sousouhoenam door Comp^ies^ en der Cheribonders gecommitteerdens versogt werden dit verbond van vrindschap, voor sooveel het hem aangaat, mede te onderteekenen en te besegelen; des sullen de koningen en 't volk van Cheribon blyven binnen de limiten van haar land, sodanig als die tegenwoordig bekent zijn, zonder haarselve, tot schade en nadeel van de Comp^ie^ of den Sousouhoenam, verder te mogen uytbreyden, of iets onder haar gebied trekken. En so 'er over de limiten een verschil mogt wesen, dat sal door wedersyds gecommitteerde onverminderd dit verbond van vrindschap, vereffent werden

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Zoo 't gebeurde, dat ymand van de coningen of de 3 gebroeders, of wel ymand van de hare, iets quame te bedryven en aan te regten, dat tot nadeel van dit verbond of ook tot verachtinge van de Comp^e^ of den Sousouhoenam mogt komen te strekken, daarover sal degene, die het doed, zonder onderscheyd van personen, na verdienste moeten gestraft werden, sonder eenig uytstel of uytvlugt, gelijk ook van des Comp^es^ of des Sousouhoenams zyde geschieden sal, indien de Cheribonders door ymand hunner onderdanen misdaen werde.

De koningen van Cheribon sullen in haar land omtrent de zeestranden geen forten of vastigheden mogen bouwen, als met kennisse en toestemminge van d'E. Comp^e^, om alle wantrouwe tusgen beyde weg te nemen.

En gelijk den Sousouhoenam Aman Courat Sinnepatty Ingalaga aan de Comp^ie^ alleen, met uytsluytinge van alle andre, vergund heev't alle soorte van kleden en amphioen in syn land te mogen aenbrengen en verkopen, soo werd hetselve door de coningen van Cheribon aan d'Ed. Comp^e^ insgelijx mede alleen vergunt, en beloven derhalven de coningen selv's en door hare groote te sullen sorge dragen, dat niemand, wie het ook zy, eenige diet goederen in haar land brengen en vercopen, 't welke sy daarom op de basaars met gommeslag sullen laten verbieden, en alle haare onderdanen belasten, van niemand eenige kleden of amphioen te mogen kopen als van de Comp^ie^, of van degene, die met Comp^ies^ passen op Cheribon verschynen, sullende ook d'E. Comp^e^ van alle hare goederen, die se op Cheribon aanbrengen en weder van daar uytvoeren gelijk in het gantsche land van den Sousouhoenam, tholvry sijn, en van gene sabandharen of ymand anders gemoeyt mogen werden. Ook sal het d'Ed. Comp^ie^ vry staan, soo 't haar believt, een logie op Cheribon te bouwen, om haar negotie te dryven, waartoe haer de coningen van een bequaam erv, des begeerd wordende, sullen versorgen.

De peper, die in 't land van Cheribon valt, sal alleen aan d'E. Comp^ie^, en niemand anders, mogen verkoft en geievert werden, tegens basaarsprijs, dog als d'E. Comp^ie^ niemand stiert om die te kopen, dan sullen de Sirrebonders die mogen ver-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

copen aan Comp^e^ ingesetenen, die met Comp'^e^ passe aldaar verschynen, of soo de Sirrebonders en de ingesetenen op Sirrebon genegen mogten wesen de peper hier selvs op Batavia te brengen en aan de Comp^e^ te vercopen voor deselve prijs, die de Comp'^e^ aan andre betaald, dat sal haar mede vrystaan, mits dat se nergens anders hene vervoert werden. En soo dat quame te gebeuren, sal deselve by agterhalinge geconfisqueert syn, en die geconfisqueerde peper, of waardye van die, komen tot profyte van degene, die se aanhaald, en van de coningen van Sirrebon, elk voor de helvt, maar in gevalle de coningen selvs eenige peper elders hene als na Batavia versenden, dan sal deselve, indien se agterhaeld werd, in 't geheel komen tot profyte van degene, die se aanhaeld en hier op Batavia aanbrengt.

Comp'^e^ onderdanen en ingesetenen, die onder Comp'^e^ passe op Sirrebon verschynen om te negotieren, sullen hare passen aan den sabandaar en Comp'^e^ resident, als 'er ymand van Comp^e^ wegen op Sirrebon woont, verthonen, om te sien of se is na behoren, en soo wanneer niemand van Comp'^e^ wegen op Sirrebon is, dan sal den sabandaar de regte passe van de Comp'^e^ kunnen kennen aan een snap,[1]) daar Comp^e^ naam met Maleytse letters ingedrukt staat, dog sullen dese luyden, Comp'^e^ onderdanen en ingesetenen, nettemin gehouden wesen voor alle de goederen, die sy daar aanbrengen, drie ten hondert, insgelyx voor 't gene sy uytvoeren sonder onderscheyt mede 3 ten hondert te betalen; item yder last rijs een rijxdaelder; des sullen sy ook vóór alle andre negotianten marktgangs[2]) haar geriev' en ladinge moeten erlangen gelyk soodanig mede met den Sousou hoenam gecontracteert is.

Wanneer de Comp'^e^ om houtwerken of rijs mogte benodigt wesen of ook om suyker of iets anders, dan sullen de coningen van Sirrebon gehouden wesen sorge te dragen, dat sodanige goederen aan niemand anders, als aan de Comp^e^ of hare ingesetenen, gelevert werden, sullende (door) de Comp^e^ op Chirrebon daarvoor in redelykheyd basaarsprys betalen, en ingevalle de Sirrebonders deselve goederen hier selvs brengen, dan sullen se haar door de Comp'^e^ volgens de Bataviase prijs betaald

[1]) Tjap of chiap is stempel.
[2]) Naar den marktprijs.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

werden, of het sal haar vry staan, die in de stad aan de ingesetenen te verkopen

De kooplieden, houtleveranciers etc^a, die met d'E. Comp^e handelen, kopen en vercopen in 't land van Cirrebon, sonder onderscheyd van alle soort wharen, die se van des Comp^es factoren incopen en weder aan deselve verkopen, [sullen] aan den heer betalen twee ten honderd, 't sy dan wat voor goederen het wesen mogte, hout, zout, rijs, zuyker, en wat dies meer zy, sonder dat de coningen van Sirrebon deselve coopluyden, so lange sy met de Comp^e handelen, eenige moeyte sullen mogen aandoen, 't sy aan hare personen ofte middelen, maar deselve laten onder bescherminge van de Comp^e, opdat alsoo van haar geld versekert mogen wesen, gelijk met den Sousouhoenam ook gecontracteert is.

Indien 't gebeurde, dat Comp^es schepen, of vaartuygen van hare onderdanen en ingesetenen, door quaad weder of ander ongemack onder het gebied van Sirrebon te stranden en te verongelukken quamen, soo sullen de coningen van Sirrebon gehouden wesen, door haar volk en onderdanen de behulpsame hand naar uyterste vermogen te bewysen, en sorge te doen dragen, dat gene van de gestrande goederen weggenomen of gestolen komen te werden, opdat de eygenaars onbeschadigt mogen blyven; dog sullen ook deselve de helpers in de redelijkheyt van haare arbeyd en bewesen hulpe belonen

Ook en sullen de coningen van Sirrebon niet gedogen, dat d'E. Comp^e of iemand van hare ingesetenen in haar land eenige overlast werden aangedaan, of dat se aan hare goederen beschadigt werden; en indien 't gebeurt, besorgen, dat daarvan vergoedinge geschiede, boven regtvaardige straffe aan de quaat doenders.

De Comp^e sal vry staan, onder 't gebied van Sirrebon, 't sy te water of te lande, sonder onderschijd, hare vyanden aan te tasten, en de koningen sullen gehouden wesen d'E. Comp^e des noot, daarin te adsisteren, ook mede aan de Comp^e en hare ingesetenen alle hulpe en bystand bewysen, indien se op haare rhedens door eenige vyanden quamen aangerant te werden Ook

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

beloven de coningen gene natien, hoedanig die genoemd mogten wesen, in haar land te sullen admitteren, die met d'E. Comp.e in oorlog zijn, maar deselve ter contrarie, als gesegt, allen afbreuk helpen doen, opdat alsoo de vrindschap tusgen de Comp.e en den Sousouhoenam ende Sirrebon te bestendiger mag wesen.

De koningen sullen ook onder haar gebied noyt eenige Macassaren, of Maleyers, Moren, of wat natie het wesen mogte, met de Macassaren vermengt synde, metterwoon mogen gedogen, nog ook aan deselve eenige frequentatie of negotie vergunnen, als aan de sodanige, die Comp.e pas komen te verthonen, sonder nogtans dat desulke haar metterwoon in 't land van Sirrebon vast sullen mogen ter neder setten, gelyk het contract met den Sousouhoenam ook mede brengt.

De koningen van Sirrebon beloven mits desen wel expresselyk, alle mogelyke middelen te sullen aanwenden, om alle slaaven, die zedert eenige jaren van hier naer Sirrebon verlopen zyn, of ook eenige misdadigers en schuldenaars die om haare begane fauten ofte schulden van hier naar Sirrebon gevlugt mogten wesen, byeen te versamelen, om aan d'Ed. Comp.e overgeleverd te werden, en soo na desen, 't zy slaven, 't sy dieven, 't sy dootslagers of andre misdoenders, of ook eenige schuldenaren, van wat natie die wesen mogen, van hier naar Sirrebon quamen te retireren, die sullen de coningen dadelyk doen vaststellen en onder goede versekertheyd ter eerste gelegentheyd herwaars sturen, of daar aan onsen residend overgeven, sonder een eenige te mogen ophouden, veel min eenige Christenen besnyden, en opdat de Sirrebonse onderdanen te yveriger en te gereder mogten wesen, sodanige slaven of andre misdoenders aan den dag te brengen, soo sullen zy van elke slaav' 10, en van elke misdader of banquerottier 20 rycxdaelders gemeten, 't welk d'Comp.e daarvoor selvs sal uytkeren.

Ende opdat alle occasie tot onlusten, sooveel mogelyk zy, weggenomen werden, soo sullen de Sirrebonders en de Sirrebonse ingesetenen met mogen varen als met Comp.e pas, 't sy van hier of van onsen resident op Sirrebon; en in gevalle van Comp.e wegen memand op Cheribon resideerde, dan sal versogt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

werden dat den outsten koning een teken hebbe van Comp[ies] wegen, om aan syn vaartuygen te geven, opdat men se kennen en onderschyden mag, mits dat se om de Oost niet verder varen als tot Baly toe, en niet voorby Borneo, dat van outs met den Sousouhoenam ook gecontracteert, gesloten en besproken is

Alle welke poincten sodanig door den Gouverneur-Generael en de Raden van India sijn opgesteld, en soowel in de Neder duytse als Maleytse tale neffens malkanderen geschreven en den commissaris, Jacob van Dyk, nevens de Sirrebonse gesanten van de drie gebroeders medegegeven, om sodanig door de coningen van Sirrebon en hare voornaamste groten ondertekent, gesegelt en met eede op den alcoran naar haare wyse beedigt te werden, opdat dit verbond des te onverbrekelyker en te heyliger, vast ende bestendig mogt' blyven. Daarom sullen er drie van één inhoud en allemael getekent wesen, eene voor de Comp[ie], eene voor den Sousouhoenam, en eene voor de koninger van Chirebon, dewelke alle drie door de coningen-gebroeders getekent en gesegelt zynde, door den commissaris Van Dyk en de capitain Jochem Michielse vanwegen de Comp[ie] mede getekent en daarnaar alhier op Batavia alle drie insgelyx door den Gouverneur-Generael en de Raden van India met hare namen en Comp[ies] zegel bevestigt en becragtigt sullen werden.

Aldus ter presentie van de menigte der volkeren op den allon allon of passebaan door ons, ondergeschrevenen, princen-gebroeders en 's lands groten ter eender, en den commissaris Jacob van Dyk en capitain Jochem Michielse in den naam van Syn Ed[t], den Gouverneur-Generael Ryklof van Goens en d'Ed heren Raden van India ter andre zyde gecontracteert, by ons princen-gebroeders en groten besworen mitsgaders met eygen hand en naam ondertekent ende besegelt

Cheribon, den 7[e] January a[o] 1681 Was getekent **Jacob van Dijk** en **Jochum Michielse.**

Ter zyden stond denselven inhoud in 't Maleyts geschreven en met Maleytse caracters getekent met de namen van **Marta Wyaja, Carta Wyaja, Wangsa Carta, Raxa Nagara, Anga de Raxa, Pourba Negara, Anga de Prana, Anga Raxa** en **Naja Patty.**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Voorschreven contract op 't begeren des Sousouhoenams Aman Courat met nog 2 à 3 articulen te sullen en willen vermeerderen, luydende 't selve van woorde tot woorde aldus [1])

> Nader acte, gemaekt ende gesloten tusgen de gebroeders-princen van **Cheribon** en den commissaris Jacob van Dijk, uyt den naam ende vanwegen d'Ed heer Ryklof van Goens, Gouverneur-Generael, en d'Ed heren Raden van India

Aangesien wy, Marta Wyaja, Carta Wyaja en Wangsa Carta, gebroeders-princen van **Cheribon,** by het 5e articul van het contract, 't welk op den 7e dag van de maand January 1681 met den commissaris Jacob van Dijk, als daartoe vanwegen en uyt den naam van Haar Ed H Agtb., den heer Gouverneur-Generael en d'Ed heren Raden van India gequalificeert, gemaekt en door ons nevens de voornaamste onses rijx besworen en wel expresselijk beloov't hebben den grootmagtigsten Sousouhoenam Aman Courat Sinnepatty Ingalaga als d'oudste en ons meerder te sullen eeren en, geadsisteert met des Ed Comp[ie] gecommitteerdens, Sijn Majesteyt beleefdelijk gaan versoeken, sig in dit verbond te willen inlaten en ons als sijn en Comp[ie] getrouwe bondgenoten erkennen, soo verclaren by dese separate acte ons niet alleen aan dit contract sonder de minste exceptie te houden, maar beloven ook, byaldien Hoogstgemelte Sijn Mayesteyt om bysondere redenen (ons vooralsnog onbekent) niet te disponeren [ware] de articulen te accepteren, sodanig deselve door de Hoge Regering tot Batavia opgestelt en by ons getekent zijn, alsdan dit verbond tot volkomen genoegen van gemelte Sijn Mayesteyt met nog 2 à 3 articulen sal mogen vergroot en geamplieert werden, soodanig als van des Comp[ie] wegen by den commandeur Couper, in presentie van onse gecommitteerde, nodig en billik geoordeeld sal werden

Aldus gecontracteert en in ons binnenhov' met eygen hand en naam ondertekent Onder stond **Cheribon,** ady 27 February 1681 Was met Maleytse caracters getekent **Marta Wyaja, Carta Wyaja,** en **Wangsa Carta,** staende in margine nevens desen deselve acte in 't Maleyts mede geschreven.

[1]) Versta Ingeval de Soenan dit contract zou willen aanvullen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ratificatie van de Hooge Regeringe[1]) op de articulen van verdrag, gesloten tot **Sirrebon** door den commissaris Jacob van Dijk, uyt den name en vanwegens d'E. Comp^e^ ter eenre, en de drie princen gebroeders aldaar ter andre zyde, in dato 7^e^ January 1681,[2]) sodanig 't selve hiervooren geinsereert staat.

Den Gouverneur-Generael Rijklof van Goens ende de Raden van India, gesien ende gelesen hebbende het vorenstaande contract, zodanig als hetselve door de drie gebroeders-koningen van **Cheribon**, met namen Marta Wyaja, Carta Wyaja en Wangsa Carta, geadsisteert met haare voornaamste landgroten Raxa Nagara, Anga de Raxa, Pourba Negara, Anga de Prana, Ange Raxa en Naja Patty op den alcoran volgens de Mahumetaanse maniere solemneel besworen en met hare handtekeningen becragtigt is, gelijk ook vanwegens de Generale Vereenigde Nederlantse Geoctrojeerde Oostindisge Comp^e^ uyt haren name, als daartoe geauthoriseert synde, ook gedaan hebben d'E. commissaris Jacob van Dijk en den capiteyn Jochem Michielse, verclaren mits desen hetselve, invoegen als het legt, te approberen en ratificeren, belovende oversulx den inhoude van dien van Comp^e^ wegen eeuwig en onverbrekelijk te sullen naarkomen, onderhouden, en te doen naarkomen en onderhouden door alle, die onder des Comp^ies^ gehoorsaamheyd als onderdanen sorteren. Mits welke wy dit contract door onse ratificatie en approbatie met eygen handtekeninge en het zegel van hooggemelte Comp^e^ hebben becragtigt.

Gedaan in 't casteel **Batavia** op 't eyland Groot-Java, in onse vergaderinge den 31^e^ July a^o^ 1681.

Was getekent **Rijklof van Goens, Cornelis Speelman, Balthasar Bort, Anthony Hurt, Willem van Outhoorn, Joannes Camphuys** en **Fredrik Lambertse Bent.**

Terzyden stond 's Comp^es^ zegel, in roden lakke gedrukt, en daaronder: Ter ordonnantie van Hooggemelte Haar Ed^e^, was getekent: **Joan van Hoorn**, secretaris.

[1]) Zie ook het *Daghregister van Batavia, 1681*, blz. 476—477.
[2]) Er staat 7 February.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXLIV. SUMATRA'S WESTKUST.

27 Januari—31 Maart 1681 [1])

Toen radja Ilir het hiervóór gaande contract van 1 Januari 1681 teekende, was hij „out en swack", niettemin vermoedde men, dat hij de leiders der Atjehsch-gezinde partij in zijn huis verborg. Bij een onderzoek vond men twee brieven van recenten datum, aan den sultan van Atjeh gericht, daarom hield de Compagnie hem in gijzeling — hij overleed na enkele weken — en sloot met hem en zijn zoon Ibrahim de volgende nadere overeenkomst. (*Daghregister van Batavia 1681*, blz. 338—339, 349—354, Mac Leod in Indische Gids, 1905, blz. 470—472)

Ampliatie off vermeerderde articulen aan 't nader contract van den eersten deser maant ende jaer, door d'gecommitteerde oppercooplnyden Jan van Leene ende Arent Silvius in den naam en vanwegen d'E. Compagnie ende des Maningcabousen coninx met de Radjas d'Ouloe en d'Ileir mitsgaders alle regenten van **Baros** gemaekt, beslooten ende geswooren te onderhouden altijt en eeuwigliyck.

1 Articul.

Dat, nadien Radja d'Ileir met 'et nogh aanhouden ende verschuylen van den Aetchiensen Keys Jouroudaan ende de twee d.to boujanghs, mitsgaders den anderen bekenden rebel, 't 2e articul van 't jongst met ons gemaekte nader contract heeft overtreden ende verbroocken, sigh daarover weder verootmoedige, vergiffenisse daarvan versoeke, ende benevens zynen zoon, Radja Ebrahim, belooven ende sweeren, sulx voortaan met meer te doen, maar ter contrarie deselve ende alle die van de Aetchinse factie, weder by hun comende off hierontrent zijnde terstont sullen aanwysen ende in onse handen overleveren, om deselve weder naar **Aetchin** t' onser goetvinden te doen vertrecken

2 Articul.

Dat Radja d'Ileir ende Radja Ebrahim, mitsgaders alle regenten ende de gemeente van **Baros** voortaan geene de minste

[1]) Uit het *Daghregister van Batavia 1681* blz. 349 en volgende. Ook in de *Overgecomen brieven 1682*, 2ede boeck, folio 1026 en volgende. In het register van het *Contractboek-Amsterdam III* staat bij het hieraan voorafgaande con-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

correspondentie meer mogen houden met de rebellen, by ons in 't 3 articul van 't voornoemde nader contract van den eersten deser maant gesecludeert, maar hun in 't geheel van die ontrecken, op poene van dat die ter contrarie doet, daarover sal werden gestraft.

3 Articul.

Ende sal dienvolgende Radja d'Ouloe en alle de syne tot den inhoude van de twee voorstaande articulen voortaan mede gehouden zyn, als accorderende mettet 3 en 11 articul van 't meergemelte nader contract.

4 Articul

Ende opdat dese drie voorgaande articulen te beter werden onderhouden, soo sullen Radja d'Ouloe en Radja d'Ileir met de pongelous ende oudsten des volcx sonder uytstel aan d'E. Compagnie afstaan ende in onse handen overleveren alle de wapenen en 't geweer, mitsgaders oock de houwer[1]) ende brieven en alle teyckenen van gehouden correspondentie ende onderwerpingh van en aan de croon Aetchin, die hier nogh in wesen ende aan te wysen moghten sijn.

5 Articul

Dat Radja d'Ileir aan ons sal moeten reden geven ende verantwoorden de twee ongedaghtekende brieven, waarvan de minuten off copies by 't innemen van Oudjong Tanna op 16 deser maant in sijn huys aldaar bevonden ende in onse handen sijn gevallen, door denselven aan de croon Aetchin geschreven, ende wat daarop sy gevolgt, ende sal hy voorts, alsmede synen soone Radja Ebrahim, beloven en sweeren, sulx noyt meer te bestaen, op poene van, anders doende, daarover gestraft te werden naar behoren.

6 Articul

Dat Radja d'Ouloe en Radja d'Ilheer met alle regenten en de gemeente van Baros, nu weder versoent en in de oude negorye oft Cota Lamma t'samen vereenight zynde, voortaan altijt soodanigh in rust en vreede sullen moeten blyven leven; ende ten

---

tract van 1 Januari „Met de ampliatie van 't selve op den 27^en daeraan volgende, nevens een appendix van ultimo Maart". Doch zoowel amphatie als appendix komen in het *Contractboek* niet voor.

[1]) Sabel

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dien eynde sal soowel Radja d'Ouloe als Radja d'Ilheer alle degeene, 't sy groot off cleyn, die van d'hunne nogh op Saeboeloe, Surcam, Corlangh, ofte op eenige andere plaetsen hieromtrent moghte zyn verbleven, sonder eenigh uytstel moeten inroepen, om binnen nogh ses dagen in de Cota Lamma weder te keeren ende by de vereenigde gemeente mede te verschynen, of dat anders alle ongehoorsame in desen voor rebellen gehouden en gestraft sullen werden. Ende soo oock yemant, wie hy zy, van beyde zyden tot eenige twist off scheuringh na desen oorsaek geeft, off weder uyt de Cotta Lamma eders vertrecke ende gaan woonen wilt, soo sal sulx terstont door voornoemde Radias aan den resident alhier bekentgemaekt en alle desulcke daarover volgens d'E. Compagnie gestraft ende voor rebellen aangesien ende met hun geslaght uytgeroeyt ende als vyant vervolgt werden.

7 Articul

Ende opdat dese nieuwgemaekte vreede des te beter werde onderhouden, soo sal alle geleden hoon ende smaet aan wedersyden, soo von d'Oulousen als Ilheerse kant, vergeten ende vergeven blyven, sonder oyt daarover malcanderen eenigh verwyt of onlust aan te doen, op poene van anders als een verstoorder van de gemeene rust te werden gestraft.

8 Articul

Ende sal Radja d'Ileir ende d'zyne aan Radja d'Ouloe ende de syne binnen nogh ses dagen na desen dagh volkomen moeten hebben gerestitueert alle slaven, huysraet ende goederen die t' sedert 't verdestrueren van Cota Lamma in 't begin van de maandt April laastleden hebben gerooft en nogh in 't leven ende in wesen ende hier aan te wysen syn; ende insgelyex sal Radja d'Ouloe ende d'syne in maniere alsvooren aan Radja d'Ileir ende d'syne soodanige restitutie oock hebben te aghtervolgen gelyck by ons op 22 deser maant uytgesproocken ende by parthyen oock aengenomen is te gehoorsamen, ende waarvoor dat beyde d'Radias als hoofden van de gemeente sorge dragen ende de ongehoorsame aan ons aanwysen sullen, om naar bevindingh van saecken daerin nader te versien.

9 Articul.

Ende sal een yder, die bevorens dese burgerkrygh ende als

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van outs onder Radja d'Ouloe heeft gestaen, 't sy dan waar die thans mogten syn, weder onder de regeeringh van denselven keeren ende verblyven, ende soodanigh oock degheene, die onder Radja d'Ilheer sorteren, op poene dat anders sonder verschoningh sullen gestraft, ende daerenboven dan nogh oock over hunne onregte verwisselingh ende zydekiesingh van regeeringh door ons veroordeelt werden

10 Articul

Ende sullen oock de **Batta's,** [1]) die voordesen onder Radja d'Ouloe hebben gesorteert, thans weder onder de bestieringh van denselven, ende die onder Radja d'Ileir hebben gestaan weder onder zijn gebied keeren en verblyven, sonder dat beyde genoemde Radja's malcanderen hierin sullen mogen hinderlyck zijn, nogh oock over eenige gepasseerde actues met de Batta's deselve, nogh oock malcanderen, vermogen eenigh verwyt off ongelyck te doen, op poene dat anders als verstoorders van de gemeene ruste sullen werden gehouden

11 Articul

Radja d'Ouloe en Radja d'Ilheer met alle regenten ende de gantsche gemeente van Baros sullen verbonden syn de oude negorye ende haer vereenigde inwoonderen voortaan te defenderen ende te protigeren tegens de Batta's ende andere, die deselve soude willen overlast ofte schade aandoen

12 Articul

Beyde de Radja's ende de gemeente sullen oock de wegen ende passagies van Cota Lamma tot 's Compagnies logie, ende werwaarts die te gebruycken hebben, altijt veyl [2]) en bequaam moeten houden ende defenderen

13 Articul

Radja d'Ouloe en Radja d'Ilheer sullen oock cort, goet en wettigh regt en justitie, niet alleen onder de Barohesen, maar oock onder de Batta's, die sulx aan hun moghten comen te versoecken, hebben te oeffenen

14 Articul

Ende soo er eenigh verschil over saecken van belangh onder

[1]) Bataks.
[2]) Veilig

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d'Ouloese ende Ilcirse moghten comen te ontstaan, en sy met malcanderen daarin niet connen overeencomen, soo sullen se de geheele saeck aan den resident alhier bekentmaecken. maar soo ('t) door behulp van denselven parthyen oock niet soude connen voldaen werden, soo sal 't dispuyt ende 't oordeel daarover aan den heer commandeur tot Padangh gedefereert ende Syn E. uytspraeck sonder tegenspreecken aangenomen, voor goet gekeurt en aghtervolght moeten werden, op poene dat, die anders doet, syn reght ende saeck verhesen en als een weder spannige gestraft werden [sal].

15 Articul

Ende nadien de oude negorye Baros door de maght en goet ertierentheyt van de Compagnie nu weder in ruste en vreede sy herstelt, soo syn oock meteenen aan deselve vervallen, ende sullen door d'Radja's d'Ouloe ende d'Ilheer en alle regenten moeten aangewesen ende in onse handen moeten overgedaan werden, alle Aetchinse coninckl[y]cke landerven en andere soodanige goederen, die t' sedert de opreghting van 't verbont met d'E Compagnie hier nogh hebben behouden, om daarover by ons voorts naar vryen wille te disponeren, op poene van correctie, die desen ter contrarie comt te doen.

16 Articul

Maar alle wapenen ende 't geweer, bevorens tot gemeene defentie der negorye tegen de stroopingh der Batta's ende andere roovers ingekoght ende gehouden, ende 't geene van de E. Compagnie ten dien eynde moghten hebben vercregen, sal weder te voorschijn gebragt ende als voormelt gehouden ende gebruyckt moeten werden, op poene van straffe tegen de ongewillige.

17 Articul

Ende nadien Radja d'Ilear thans out en swack is, ende door syne kranckheyt dese onse laaste onderhandelingen niet heeft connen bywesen, maar dat alles in den persoon van synen outsten soon, Radja Ebrahim, sy geschiet, soo sal denselven van nu voortaan benevens synen heer vader, ende tot deszelfs behulp, mede regeren, en naar syn overlyden tot Radja d'Ilheer optreden, ende daervoor van allen ende een ygelyck moeten gerespecteert ende erkent werden, en uyt dien hoofde sal Radja

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ebrahim 't voormelte nader contract, met zyn vader hier opgereght, mede hebben te onderteyckenen, ende op den alcoran besweeren trouwelyck te onderhouden, en insgelijx oock dese onse amphatie, die ten meerendeele met hem zy verhandelt; en sal Radja Moeda synen heer vader, Radja d'Ouloe, in de regeeringh oock succederen

18 Articul.

Ende nadien oock de plaats ende qualiteyt van orangkay baley [1]) vacant is, soo wert daartoe door d'E. Compagnie ende met goetvinden van beyde d'Radja's gekoosen ende gestelt den persoon To-naansja, om dien dienst in alle getrouwigheyt ende opregtigheyt tot d'E. Compagnie ende 't welvaren van Baros waar te nemen ende te bedienen, ende uyt dien hoofde sal den selven 't nader contract ende dese amphatie van dien mede hebben te onderteykenen ende op den alcoran besweeren te gehoorsamen, ende soodanigh oock moeten aghtervolgen.

19 Articul

Radja d'Ouloe en Radja d'Ilheer sullen malcanderen hun behoorlyck en competent respect geven ende daarin houden, ende oock van een yder, wie hy zy, soodanigh aangesien, g'eert ende, als vanwegen d'E. Compagnie in haere staten ende waerdigheden bevestigt, erkent moeten werden.

20 Articul

Ende sullen Radja d'Ouloe ende Radja d'Ilheer met alle de regenten en de gantsche gemeente van Baros niet alleen voor de verlossingh van sooveel elenden ende verderffenissen, maar oock voor de herstellingh van rust en vreede, door 't vermogen en de goedertierentheyt van d'E. Compagnie aan hun bewesen, altyt ende voortaan ende geduyrigh gehouden zyn ende blyven, daervoor alle waere danckbaerheyt ende trouwe aan deselve te betuygen, ende alle opregtigheyt ende gehoorsaemheyt aan den heer commandeur tot Padangh toe te brengen, ende Zyn E. als vanwegen ende in den naame van d'E. Compagnie ende Haer Hoogh Ed^e^ tot Batavia te respecteren ende te erkennen; ende in deszelfs plaats aan te sien, voor soodanigh mede te eeren ende te houden, de residenten alhier

[1]) Zie hiervóór, noot 1 op blz. 198.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

21 Articul.

Ende opdat de Radja's d'Ouloe ende Ilheer met de regenten van Baros des te meerder in alle trouwe ende opregtigheyt aan d'E. Compagnie mogen ende sullen blyven verschuldigt en verbonden, soo is 't, dat door ons, op approbatie van d'Hoogh Ed^te^ Heer Gouverneur-Generael ende d'Ed^te^ Heeren Raaden van India, ende soolange beyde de Radja's en de regenten hun wel ende nae den inhoude van de contracten, met d'E. Compagnie opgereght, comen te dragen, ende met malcanderen in rust ende vreede vereenight blyven, van 't geene d'E. Compagnie hier uyttet district van Baros incoopt, aan deselve werd vergunt en toegelegt, te weten:

1. Op yder baar witte off halff cabessa[1]) benzoin, groot 600 lb, ende getaxeert op 100 rijcxdaelders waardye . . . . . Rd^e^ 2½
2. Op yder baar bruyne benzoin, groot alsvooren, getaxeert op 66⅔ . . . . . „ 2
3. Op yder baar extraordinaire witte benzoin, groot alsvooren, ende getaxeert op rd^e^ 150 . . . . . „ 4
4. Op de camphur naar haere waardye ende dat sal werden aangebraght, voor 't bedragende in prijs van 100 rd^e^, off per cento . . . . . „ 3

't welck door de residenten telckens op 't versenden ende vertreck van een schip off chaloup met opgemelte goederen van hier naar Padangh aan voornoemde Radja's ende regenten, in gewilde sortering cleeden, uytcoops sal werden afgerekent en betaalt, om onder hun te verdeelen naar behoren

22 Articul.

Ende soo d'E. Compagnie, ofte wegens deselve den heer commandeur tot Padangh, ende als stadthouder van den comncq van Manincksabou na desen moght bevinden tot ruste en vreede der goede ingesetene van Baros, ende tot voorkominge van meuwe oproer en onlusten nogh eenige nadere articulen by dese, ende andere nodige ordres te vereyschen, soo sullen d'Radja's d'Ouloe en d'Ileir met alle regenten ende de gemeente van Baros schuldigh ende gehouden zijn, deselve aan te nemen

[1]) Eerste kwaliteit. Zie voor dit woord *Pieter van Dam's Beschrynnge* II. I, glossarium.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ende van goeder herten te aghtervo gen, op poene dat, die ter contrarie comt te doen, verliesen sal de voordeelen, in t voornoemde articul hun toegelegt, ende verders als een ongehoorsame gehouden werden.

23 Articul.

Alle welcke voorenstaande articulen, beneven t voormelte nader contract van primo deser maant, mitsgaders de voorige contracten, met d'E. Compagn.e gemaekt, Radja d'Ouloe en Rad,a d'Ilheer met a.le de regenten, oudsten des vo.cx ende gemeente van Baros mits desen vern.euwen, confirmeren ende naar hunne wyse met solemneele eede op de alcoran sweeren trouwe.yck te onderhouden ende te doen onderhouden, voor hun haare kinderen en naarcomelingen, voor a toos en eeuwiglyck. Amen.

Aldus veraccordeert ende gearresteert in maniere als van 't voorstaande nader contract van den eersten deser maant January sy genoteert, ende insgel.x op den alcoran bevestigd beswooren ende verders onderteykent, mitsgaders dubbele instrumenten in yder taal gemaekt, ende van yder taal een aan de residenten, alsoock aan de Radja's d'Ouloe ende de Ilheer ter handt gestelt binnen 's Compagnies gefortificeerde logie tot **Baros**, desen 27^en^ January anno Christi 1681, ende naar de vlught Mahomets 1091, den 8^en^ der eerste maene Inhaerem.[1])

Was geteekent

Jan van Leene, Arent Silvius, Radja d'Ouloe, Radja d'Ilheer, Radja Ebrahim, Orangcay-baley, Maradja Moeda, Radja Sitia Moeda, Radja Sitia Lilla, Bandara Radja, den **Tommagongh** en d'**gouvernadoor Poety**

Beneede

Radja Paducca Magat en **Intge Bouroe** als secretaris.

Lager stont:

APPENDIX

Ende nadien d'E Compagnies gevangen Radja Mangsoor uyt syne banden op 't schip 't Huys te Velsen den 28 deser

[1]) Muharram.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maant[1]) voor dagh weghgeraekt en alsoo met de vlugt ont komen is, sonder dat men tot nogh toe can vernemen, waar off onder wien sigh is verschuylende, en dat denselven eghter als een straffbaere misdadiger, benevens Maradja Moeda, Sultan Oulouballangh en andere rebellen van d'E. Compagnie weder in onse handen moet komen, soo is 't dat Radja d'Ouloe, Radja d'Ilear, beneffens Oranghcay baly en alle de pongelaus en out sten des volcx van Baros hun mitsdesen met solemneelen eede op den alcoran verbinden en sweren, gemelte Radja Mangsoor benevens de voorgenoemde, voor altoos en eeuwigh te verklaren en te houden voor hunnen algemeynen vyant, en dat, soo ooyt come te vernemen, waar denselven en d'andere sigh onthouden, en hun begaen cunnen, hem en haer te vervolgen en in handen van d'E. Compagnie aan den resident alhier te sullen over leveren, op poene en straffe, dat die anders doet, selver voor vyant van d'E. Compagnie sal gehouden en vervolgt werden, en sy alle gesamentlyck de gunst van Haer Hoogh Ed^e^ tot Batavia, en van den heer commandeur tot Padangh, comen te missen, en niet genieten 't faveur en voordeel, hun anders van goeder herten toegedaght en toegelegt.

Onder stont:

Gedaan ende onderteykent 's Maleyts en Duyts, en beyde op den alcoran b'eedight door de gesamentlycke Barosse Radja's en regenten binnen 's E. Compagnies vastigheyt tot **Baros**, desen laasten Maart anno 1681

En was geteekent:

Radja d'Ouloe, Radja d'Ilheer,[2]) **Orangcay-baly, Mirada Moeda, Radja Sittia Moeda, Radja Sittia Lilla, Toehansia,** gemaghtigt van **Bhandara Radja, Tommengongh** en **Intje Bouroe** als secretaris.

[1]) Maart

[2]) Dit is Radja Ebrahim, die intusschen zijn overleden vader had opgevolgd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXLV. SUMATRA'S WESTKUST

12 Februari 1681 [1])

Even ten Noorden van Baros lag Singkel, welks regenten in 1672 een verbond met de Compagnie hadden aangegaan. Ook zij waren sedert weer onder Atjehschen invloed geraakt, met name radja Lilla Sitha, die een heftig vijand van de Compagnie was geworden. De opperkoopman Jan van Leenen, secunde van den commissaris Pit trok van Baros met een kleine legermacht derwaarts, waarop Lilla Sitha de wijk nam. Het contract van 1672 werd hernieuwd, Lilla Sitha uitgebannen, en zijn woning verbrand. (*Daghregister van Batavia 1681*, bl. 336, 339, 355—357, 416, Mac Leod in Indische Gids 1905, blz. 471—472).

Nadere articulen tot amphatie van 't verbond van den 14^den^ Maart 1672, [2]) gemaekt ende gesloten tusgen de oppercoopluyden Jan van Leene ende Arent Silvius, tweede van de commanderye, gecommitteerde van d'E. heer Laurens Pit, de jonge, commissaris en den raad wegens de HoogEd^e^ heer Rijklof van Goens, Gouverneur-Generael en d'Ed heeren Raden van Nederlants India tot Batavia, ende van den coning van Maningcabou, als stadhouder tot Padang over de Westcust van Sumatra, in de name van de Generale Vereenigde Nederlantse Geoctrojeerde Oostindisge Comp^ie^ ter eene, ende de regenten, panglous van de landen van **Sinkel** ter andre syde, tot een eenwigdurend ende vast contract van vrede ende vrintschap tusgen beyde parthyen. Ende luyd als volgt

1^e^ articul.

Dat de regenten van **Sinkel** gesamentlijk ende elk in 't besonder van de regter- en de linkersyde der rivier opnieuw afsweren de kroon **Aetchin**, ende dat rijk met alle haare onderdanen verclaren ende houden voor hare vyanden, ende dat se daarentegen als ware bondgenoten ende onderdanen van den Staat der E.

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1682*, sesde boeck, folio 1031 verso en volgende, alsmede in het *Daghregister van Batavia, 1681*, blz. 355 en volgende. Het exemplaar in het *Contractboek* heeft abusievelijk als datum 12 Januari.

[2]) *Corpus* II, blz. 459—466.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp ª ende des coninx van Maningcabo, mitsgaders aan desselvs stadhouder, de heere commandeur tot Padang, wegens den HoogEd heer Gouverneur-Generael ende d'Ed heren Raden van Indıa tot Batavia beloven ende sweren alle getrouwigheyt ende gehoorsaamheyd voor haar, haare kinderen ende nakomelingen, eeuwiglijk ende altoos.

2.

Dat voormelte regenten van Sinckel met alle getrouwigheyd ende onderdanigheyd aannemen ende erkennen den persoon van syne presente Ho. Edª, den Hoog Ed heer Rijkolof van Goens, voor Gouverneur-Generael wegens den Staat der E Compª in plaats van wylen den Hoog Edª heer Joan Maatsuyker, ho. l m [1])

3.

Dat de gesamentlyke regenten van Sinkel van beyde zyden de rivier den persoon van radja Lilla Sittia, over verscheyde misdaden en vresen voor straffe op de tyding van onse herwaartskomste uyt hun land geweken ende vlugtig geworden, van nu af aan hunnentwegen van syn qualiteyt ende staat (te) deporteren, hem publijk uytbannen, en voor haren vyand verclaren, sonder denselven oyt of oyt weder te laten in hun land komen, op pene dat hun anders de protexie ende bescherming van d'Ed Compª ontseyt, en sy selver voor rebellen ende vyanden van ons sullen aangesien ende gehouden werden, ende bovendien nog betalen moeten een boete van 1000 rijxª in camphur ende bensjuin. Ende sal de plaats van desen radja Lilla Sittia in de regering van Cinkel werden becleet ende bedient by Maeshorada Radja, [2]) denwelken [3]) daartoe present van ons met gemene toestemming werd vercoren, ende dat ook den persoon van Poedytam in de plaats van syn overleden vader tot ponglou Cottu Barou [4]) sal optreden.

4.

Dat de regenten van Sinkel, soo mettet gedogen van de Aatchinse sluykvaart als 't verhesen [5]) van 't voorseyde verbond,

[1]) Hoogloffelijker memorie.
[2]) Het exemplaar in het *Dagregister* spelt Mashoera de Radja.
[3]) Er staat „van denwelken".
[4]) Lees Cotta-Baroe.
[5]) Waarschijnlijk verschrijving voor „verlaeten".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in den jaare 1672 met d'E. Comp^e^ ende andersints, tegens 't selve misdaan ende dat verbroken hebben; maar nademael de voorname oorsaak hiervan is ende de schuld daarvan heeft voornoemde rad a Lilla Sittia, soo sullen ons vernoegen met de voorstaande straff', over hem gedaan, ende dat de gesamentlyke regenten tot bewijs van hun onschuld, en de versekeringe van hare opregtigheyd in desen 't quartier ende de huysing van gemelte radja Leila Sittia tot Sinkel sullen afbreken, ende tot den grond toe ruineeren, tot bevordering en getuyge van 't welke wy met de ponglous sullen opsenden den vaandrig Johannes Maurits, benevens den Padangsen ponglou Paduoca Magat, en Ton samet, Sinckelees, woonagtig binnen Baros, met beding, om binnen agt dagen hier by ons weder te keren, waartegens sy weder soo lange hier by ons sullen laten haren eersten regent, radja Indramoeha, met sijn volk of dienaren.

5.

Dat de gesamentlyke regenten en in 't besonder van yder zyde der rivier van Sinkel, gene andre nog vremde handelaars en niemand als alleen d'Ed. Comp^e^ in haar land meer sullen gedogen, en specialyck alle sluykvaart ende handel van ende naar Aetchin, ofte van of met eenige van die natie, ofte van hare onderdanen en Sinkelsen selver sullen moeten weren, op pene ende boete om telkens sodanige schuldboete in waardy aan de Comp^e^ te moeten opbrengen ende betalen, als dien sluykhandel in waardy sal sijn geschiet, en de residenten tot Baros, ofte de hoofden van onse cruysende chaloupen in dit vaarwater, oft' wy, andersints de regenten sullen komen aan te wysen.

6.

Dat de meergenoemde regenten van Singkel met alle vermogen sullen arbeyden en tragten den handel aan d'E. Comp^e^ van deugtsame camphur en goede witte benjouin voort te setten ende te doen vermeerderen, waarby sy omtrent Haar Ho. Ed^e^ tot Batavia en by de heer commandeur tot Padang eer inleggen ende lov' verdienen sullen.

7

Dat de regenten ende ingesetenen van Sinkel met hare vaartuygen ende goederen sullen vermogen te varen op Baros, en

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

met de residenten van d'E. Comp'' aldaar te mogen handelen, maar nergens anders, ende naar Padang willende, sullen daartoe zeepassen van gemelte residenten moeten versoeken, ende sonder deselve niet vermogen te varen, ende verders sodanig het 5' articul van 't vorige contract, tot Padang gesloten,[1]) is luydende

8.

Dat de voornoemde regenten van Sinkel mits desen wederom vernieuwen ende besweren 't vorige contract ende verbond, in den jaare 1672 tot Padang opgeregt, ende hier aan strand geconfirmeert ende bevestigt, ende dat se 't selve, benevens dese nadere articulen, onder solemne.e eede hun onderwerpen en trouwelijk sullen onderhouden, naarkomen ende doen onderhouden, als ware bondgenoten ende onderdanen van den Staat der E. Comp'' ende van den koning van Maningcabouw, voor altoos en eeuwigh.jk. Amen.

Aldus geaccordeert ende gecontracteert, ende onder 't afleggen van solemne.en eede besloten, vastgestelt ende besworen te onderhouden, ende ondertekent naar de Mahometaanse wyse door alle de regenten van **Sinkel**, ende met d'ordinary hand tekening van genoemde gecommitteerdens wegens d'E. Comp'' mede bevestigt. benevens den Padangsen panglou Paducca Magat, en de Barosen onderregent Bandhara Radja, als ten overstaan van denselven, mitsgaders onsen Maleytsen schryver Intche Bouroe als secretaris, in 's Comp'''' schip 't Huys te Velsen, geankert leggende besuyden voor de rivier van Sinkel, desen 12''' Februari 1681, ende naar de vlugt Mahomets 1091, den 24' der eerste mane Mharam[2]) op Woensdag

Was getekent. **Jan van Leene, Arent Silvius**; en in 't Maleyts, van de regterspruyt der rivier **Radja Indramoelja, Radja Sittia Bactu, Ponglou Sieking Tousian, Ponglou Banti Panjang Tonseydin, Ponglou Limoes, Ponglou Perbentsjein**, ende van de linkerspruyt der rivier **Mhasourad d'Radja, Ponglou Batou Batou, Ponglou Cotta Baroe, Panhitam.** Ende van onse zyde **Paducca Magat**, ponglou d'Padang, **Bandhara Radja**, ponglou de Baros en **Intche Bouroe**, secretaris.

[1]) *Corpus* II, blz. 462—463.
[2]) Muharram.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXLVI. SUMATRA'S WESTKUST

27 Februari 1681. [1])

In het verdrag van 1667, waarbij de terreinen der Salido'sche goudmijnen aan de Compagnie waren afgestaan, was de omschrijving dier terreinen te summier gegeven, waardoor later, bij het ontdekken van nieuwe goudaders, moeilijkheden rezen. Het volgende contract van 27 Februari 1681 geeft nauwkeurig de grenzen aan, en bevestigt tevens den afstand van Poeloe Tjangkoek. (*Daghregister van Batavia, 1681*, blz. 336, 338, 340—343; Mac Leod in Indische Gids 1905, blz. 473—474).

> Nader acte van opdragt, verleend ende gepasseert by Jang de Pertuan Sultan Achmet-chia tot **Bajangh**, mitsgaders Jang de Pertuan Sulthan Mamet-chia, keyser van **Indrapoera**, en Jang de Pertuan Sulthan Besaar, koning van **Troesang**, waarby de opdragt en overgifte van 't eyland **Chinko** en het gehele land van **Sillida**, streckende Zuydwaarts over de Sillidase rivier tot aan het gebergte van Pynang, [2]) en Noordwaars tot aan de rivier Lompo, gelijck het door haar in den jaare 1667 in de maand July aan d'E. heer oud-commandeur Jacob Jorisse Pits, tegenwoordig extraordinaris Raad van India, zy gedaan, [2]) werd geconfirmeert, bevestigt ende vernieuwt.

Kennelijck zy een ygelijck, dat wy, Jang de Pertuan Sulthan Achmet-chia tot **Bajang**, Jang de Pertuan Sultan Mamet-chia, keyser van **Indrapoura**, en Jang de Pertuan Sulthan Besaar coning van **Troesang**, in het jaar naar Mahomets geboorte 1078, zynde naar de Nederlantse reeckeninge in den jare 1667, in de maand July aan de heer oud-commandeur Jacob Jorisse Pits opgedragen en in vollen eygendom overgegeven ende getransporteert hebbende het gehele land van **Sillida**, met alle de ap- en dependentiën van dien, strekkende van de rivier Lompo Noordwaarts tot aan het gebergte van Pynang Zuydwaars, mitsgaders het eyland **Chinko** in zee, tersyden of voor het land

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia, 1681*, blz. 340—343, en in de *Overgecomen brieven 1682*, sesde boeck, folio 933 verso en volgende.

[2]) Painan.

[3]) *Corpus* II, blz. 369—370.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van Sillida, ongevaar een gotelingschoot van de wal gelegen, alsnu by het aanwesen van d'E. heer Laurens Pit de jonge drossaart van de Oostzijdse landeryen buyten Batavia, expres commissaris van d'Ed^{e} heer Ryklof van Goens, Gouverneur Generaal en d'Ed^{e} heren [Raden] van India, representerende de Vereenigde Geoctrojeerde Nederlantse Oostindische Comp^{e} in dese landen, te rade syn geworden gemelte opdragte en over gifte, uyt bedugtinge, dat daar wel eenige duysternisse in mogte resideren, nader te bevragtugen, bevestigen en vernieuwen, gelyk geschiet mits desen, verclarende wel uytdrukkelyck, dat wy, Jang de Pertuan Sulthan Achmet-chia tot Bajang, wettig erv'heer en oud-possesseur van meer geciteerde landen, en wy, Jang de Pertuan Sulthan Mamet-chia, keyser van Indrapoura, mitsgaders Jan de Pertuan Sulthan Besaar, coning van Troes sang, naaste ervgenamen en ervwagters derselve, als synde alle 3 uyt één konincklyke lime en stamme gesproten en afgedaald, ende uyt dien hoofde volkomentlyck tot ervenisse gewettigt ende geregtigt, uyt onse hoge magt en souveraine jurisdictie, soo voor ons selven als onse nakomelingen en ervgenamen, die jegenwoordig sijn en namaals wesen sullen, aan bovengedagte Vereenigde Geoctrojeerde Nederlantse Oostindische Comp^{e} op dragen en in vollen eygendom transporteren en overgeven de meergenoemde landen van **Sillida**, strekkende ten Zuyden over de Zillidase rivier tot aan het gebergte van Pynang, ten Noorden tot in 't midden van de rivier Lompo, en ten Oosten tot verby Kleen Sillida en Songy Salia opwaarts, daar de Sillidase rivier haar oorsprong is nemende, digt aan de voet van 't gebergte Aboe, ter welker plaatse sy haar naam in Songy Aboe komt te veranderen, met alle de ap- en dependentien van dien, specialyk de goudbergen, spruyten en rivieren van de Songys Capajang en Sira, daarbinnen gelegen, mede Moare Tanbang, de Songys Petty en Barangan (voorheen by ons met de naam van Samma bekent) welke 3 laasten ten Suyden over d' Sillidase rivier gesitueert, en haar water in deselve losende en uytstortende, uyt kragte van dien alle mede onder Sillida gehorende zyn, mits gaders ook het eyland **Chinko**, ter syden of voor Sillida ongevaar een gotelingschoot van de wal in zee gelegen, in erkentenisse van de vaderlyke voorsorge, heylsame hulpe en protexie, by ons doorgaans van welgedachte E. Comp^{e} genoten, tot dien

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

eynde geheel afstand doende en renuncierende van de magt, authoriteyt en 't regt dat onse voorouders en wy oyt of oyt van outsher over dese landen, bergen, spruyten en rivieren hebben gehad, ofte onse nakomelingen namaels souden mogen pretenderen te hebben, 't selve voor altijd onwederroepelijck overlatende en cederende, begerende wel expresselijk, dat meergedagte E. Comp^e^ sonder de minste contradictie van ymand ter wereld, wien het ook soude mogen wesen, deselve met alle haar geregtigheden, incomsten en domainen sal blyven behouden en besitten, ten eeuwigen dage toe, om wyders daarmede te handelen als vry ende eygen goed, zodanig Zijn Ed^t^, den Ed^te^ heer Gouverneur-Generael en d'Ed. heren Raden van Nederlands India, en uyt Haar Ed^t^ name den oppergesaghebber deser kuste, in tijd en wyle te raade soude mogen worden, gelastende dierhalven alle onse onderdanen, jegenwoordig in de jurisdictie van Sillida wonende, ofte die naar desen daarbinnen mogten koomen, veelgedachte Ed. Comp^e^ voor haar wettig vorst en souverain overheer aan te sien, te onderwerpen en te gehoorsamen, alsoo wy sulx ten meesten dienste van de landen en welvaren der goede ingesetenen hebben bevonden te behoren. Ende opdat dese onse bovenstaande opdragt en overgivte van te meerder kragte wesen en voor de posteriteyt blyken mag, hebben wy deselve nevens welgemelte heer commissaris en den presenten Nederlantsgen raad, wy als transporteurs ende overdragers, ende Haar Ed^t^ als aannemers, met onse gewonelyke hanttekeningen soowel onder het Nederlantsge als Maleytse bevestigt en meteen versogt, dat des E. Comp^e^ ordinair zegel, in roden lakke gedrukt, daaraan gehangen mogte werden.

Aldus gegeven, opgedragen, getransporteert en aangenomen op 't eyland **Chinko**, gelegen op Sumatra's Westcust, in Comp^ies^ vastigheyd, desen 27 February in 't jaar onses Heeren 1681, synde na de Maleytse rekeninge het 1091 jaar naar de geboorte Mahomets, den 9^e^ dag in de maand Saphar, in presentie van **Panghma Radja**, gouverneur tot Padang, **Sirre Narra**, gouverneur tot Sillida, en den tommagon **Catip Moeda**, die ook verclaren wel te weten, dat wy, transporteurs, tot het doen van bovenstaande opdragt en overgifte volkomen gewettigt zijn, en desen mede als getuygen hebben ondertekent, dog by absentie van den gouverneur Sirre Narra in deselvs plaats als getuygen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sulthan Mamoelja, eerste ponglou en regent van Bajang.

Was ondertekent, **Laurens Pit, de jonge, Pieter van den Hoorn, Joannes Melman** en **Cornelis Spanbroek.**

Ter syden in margine eenige namen in Maleytse caracters, en daaronder 's Comp^es^ zegel, in roden lakke gedruckt, en wat lager. Ter ordonnantie van welgemelte heer commissaris en den raad, was getekent **Adam Hendriks Pen**, secretaris. [1])

CDXLVII. SUMATRA'S WESTKUST.

10 Maart 1681. [2])

Tusschen het goudgebied van Salido en de kust tegenover 's Compagnies vesting op het eiland Tjingkoek, lag het gebied van Panan „vanwaer door een klooff van 't geberghte een wegh voor vragtwagens na de mijn, ende ook een goeden haven conde gemaekt werden". Dit verklaart het belang van onderstaande overeenkomst voor de Compagnie. (*Daghregister van Batavia, 1681*, blz. 336, 338, 343—345, Mac Leod in Indische Gids 1905, blz. 474).

> Acte van opdragt en overgivte van de negorye, 't gebergte ende het gehele land, by de Nederlanders **Pynang** en de Maleyers Pynen genaemt, met alle de ap- en dependentiën van dien, sodanig als 't by desen door sultan Sampourna, alias radja Carbouw, vryheer en wettig erfbesitter derselver, mitsgaders ponglou ofte raadsheer tot Sillida, aan d'Ed. heer Laurens Pit, de jonge, drossaart van de Oostzydse landeryen buyten Batavia, expres commissaris van den Ed^en^ heer Ryklof van Goens, Gouverneur-Generaal, en d'E^e^ heeren Raden van India, representerende de Vereenigde Geoctrojeerde Nederlandse Oost-indische Comp^e^ in dese landen, werd opgedragen, overgegeven en getransporteert.

Wy, sulthan Sampurna alias radja Carbouw, vryheer ende wettig erfbesitter van de negorye, 't gebergte ende het gehele

---

[1]) Het *Daghregister* meldt nog, dat aan de linkerzyde de Maleische tekst stond, die mede door allen was onderteekend.

[2]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia 1681*, blz. 343—345, en in de *Overgecomen brieven 1682* sesde boeck, folio 996 en volgende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

land van **Pynen**, certificeren en verclaren, soowel voor ons selven als onse nakomelingen en ervgenamen, die jegenwoordig sijn en namaels wesen sullen, aan de Vereenigde Geoctrojeerde Nederlantse Comp^e^ uyt onse absoluyte magt en prive jurisdictie op te dragen te transporteren en in vryen eygendom over te geven, gelijk doen mits desen, de negorye, het gebergte en het gehele land van Pynen, mitsgaders de spruyten en rivieren, daarbinnen gelegen, strekkende ten Noorden aan de Silidase river, ten Suyden tot aan 't gebergte van Songy Nypa, gelegen by Telleboeton ende ten Oosten opwaarts tot aan 't gebergte Manda, met alle de ap- en dependentien van dien, in sulker voegen, als hetselve van outsher by onse antesesseurs beseten sy, en present by ons nog gepossedeert werd, in erkentenisse van de vaderlyke voorsorge, hulpe en protexie, doorgaans by ons van welgedagte E. Comp^e^ genoten, tot dien eynde geheel afstant doende en renuncierende van de magt, authoriteyt en 't regt, dat onse voorouders en wy oyt of oyt van outsher over dese landen, bergen, spruyten en rivieren hebben gehadt, ofte onse ervgenamen ende nacomelingen 't sy van ons gesproten of by wegen van collatrale successie, souden mogen preten deren of vermeynen te hebben, 't selve voor altijd onwederroepelijk overlatende en cederende, begerende wel expresselijk, dat meergedachte E. Comp^e^ deselve met alle hare incomsten, geregtigheden en domainen sal blyven benouden en besitten, ten eeuwigen dage toe, sonder de minste moeyenisse of contradictie van ymand ter wereld, wien het ook soude moge wesen, omme wyders van nu af aan daarmede te handelen als vry en eygen goed, sodanig als Syn Ed^e^ den here Gouverneur Generaal en d'Ed heren Raden van India, ende uyt Haar Ed^en^ name den oppergesagvoerder te deser kuste, in tijd en wyle te rade soude mogen werden, waarom wy dan ook ons selven onder de souveraine heerschappy van meergedachte E. Comp^e^ en der selver vaderlyke sorge en hoede sijn stellende en overgevende, gelastende dierhalven, dat alle onse onderhorige inwoonders en onderdanen jegenwoordig in de jurisdictie van Pynen remorerende, of die naderhand daarbinnen mogten komen, soo mede sullen hebben te doen, en veelgedachte Comp^e^ voor haar wettig vorst en souverain overheer aan te nemen, erkennen, onderwerpen en gehoorsamen, alsoo wy sulx ten meesten dienste van

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den lande, en welvaren der goede ingesetenen hebbën bevonden te behoren

Ende opdat dese onse opdragt, overgift en ondersteliinge van des te meerder kragte sijn en voor de posteriteyt blyken mag, hebben wy deselve, nevens welgemelte heere commissaris en den presenten Nederlantsen raad, wy als transporteur, overdrager en ondersteller, en Haar Ed^e^ als aannemers, met onse gewonelyke hanttekening, zoowel onder het Nederlantse als Maleytse, bevestigt ende meteenen versogt, dat des E. Comp^nie^ ordinaar zegel, in roden lakke gedrukt, daaraan gehangen mogte werden.

Aldus gegeven, opgedragen en getransporteert, en uyt vryen onbedwongen wille gesubmitteert, mitsgaders geaccepteert op 't eyland **Chinko**, gelegen op Sumatra's Westcust, in Comp^nie^ vastigheyd, den 10^e^ dag der maand Maart in 't jaar onses Heeren 1681, synde naar de Maleytse rekening den 19^e^ dag der maan Saphar in 't jaar Mahomets 1091, in presentie van **Jang de Pertuan Sulthan Mamet-chia**, keyser van Indrapoura, **Panglima Radja**, gouverneur tot Padang, en den tommagon **Katip Moeda**, die meteenen ook verclaren wel te weten, dat wy, transporteur, overdrager en ondersteller, daartoe ten vollen geregtigt en gewettigt sijn, en desen mede als getuygen hebben ondertekent

Onder stond en was getekent **Laurens Pit, de jonge, Pieter van den Hoorn** en **Johannes Melman**, mitsgaders de naamtekeningen der hierboven gespecificeerde Maleytse grooten in characters.

Lager stond 's Comp^nie^ zegel, in roden lacke gedruckt, en daaronder Ter ordonnantie van welgemelte heer commissaris en den raad Was getekent **Adam Hendriks Pen**, secretaris.[1])

[1]) Het exemplaar in het *Daeboeck* vermeldt nog, dat aan de linkerzijde van het bovenstaande ook de Maleische tekst stond geschreven, die mede door allen was onderteekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXLVIII. MALABAAR.

14 Maart 1681. [1])

„Den meuwen coninck Colastry had een ola van tholvryheyt, op een silvere plaat geschreven, aen d' onse aldaer verleent" (*Daghregister van Batavia, 1681*, blz 488—489).

Translaat ola van segour, [2]) die den koning van **Collastri** aan het opperhooft van **Cannanoor** heevt verleent, geschreven den 14 Maart a° 1681

Ik gelaste aan alle tollenaren en onderdanen van myne landen begrypende 52 mylen, dat niemand de authoriteyt sal hebben eenigen thol te nemen van Comp'^es^ wharen, soowel die uyt de fortresse te landewaart gebragt werden, als die uyt 't land in de fortresse gebragt werden, alsmede sal d'E. Comp'^es^ volk sonder de minste molestie segour myne landen mogen passeren; item alle coopluyden, die de wil mogten hebben om met d'E. Comp'^e^ te negotieeren, sullen sy onverhinderd laten passeren, dog van deselve sal den gewonen thol genomen mogen werden, naar lands costume. Die hiertegen mogte komen te doen, die sal aan 't hjv^e^ en goederen worden gestraft.

In teken der waarheyt sal 't selve vigeur hebben, soo lange de sonne en mane duuren, en onderhouden werden, by mijn tijd soowel als ten tyde myner ervgenamen, present en toekomende.

Ik ondertekene dit heden in de pagger **Chartangatta**, in de maand Minan a° 856 naar de rekening van Coylan, Mallabaarse stijl [3])

---

[1]) Uit het *Contractboek*, waar het tweemaal voorkomt, namelijk in deel III blz. 342 en blz 512. Ook in de *Overgekomen brieven 1682*, sevende boeck, folio 2274 verso, en die van *1685*, derde boeck, folio 762 verso.

[2]) Het derde der hierboven genoemde afschriften heeft sigourance. Men vindt in 's Compagnies papieren herhaaldelijk het Portugeesche seguro, als paspoort, vrygeleide, etc.

[3]) De maand Minam van de Kollam-era 856 begint op 13 Maart 1681

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXLIX. MALABAAR.

3 Mei 1681 [1])

De ingewikkelde toestanden in het koninkrijk Cochin, met zijn vrijheeren en semi-onafhankelijke grooten, leidden herhaaldelijk tot ongerechtigheden in prejudicie van de koninklijke macht en tot nadeel der bevolking. Zelfs de benoeming van een Nederlander tot opper-regent (hiervóór, blz. 181) kon daar met zoo maar opeens een eind aan maken, en in 1681 bleken weer een aantal autoriteiten zich ten koste van de kroon en de bevolking te hebben verrijkt. De commissaris Marten Huysman besloot, in samenwerking met den koning en den machtigsten vrijheer, den paljetter, daar een einde aan te maken door instelling van een soort rijksraad, waarin ook een Nederlander zitting had. (Zie ook het Contract van 21 Mei 1678, hiervóór, blz. 143, en *Corpus* II, blz. 502 e.v.)

Ordres, beraamt den 26e der maant Medam anno 856 na de rekening van Coilan,[2]) Malabaarse stijl, ofte den 3 Mey 1681 na de Nederlandse reeqening, op 't begeren van den coning en d'Ed. Comp.e als schutsheer des **Coetchinse** rijx, (zijn) na voorgaande overlegging door eenige der onderhorige ragias desselvs rijx, namentlijck Ayricoetty Auwoena, Moerenatoe en Corety Soruwans, alsmede enige brammees van Grually-coeddy en Bendenadee, item de voornaamste ragiadoors,[3]) zo van de Noort als Zuyt, met toestemming van d'Ed. Comp.e, van den commissaris Marten Huysman, alle tot Chenotty vergadert wesende, opdat alles bestiert werde na d'oude gewoonte, waarmede de koning en princen zig hebben gecontenteert, en verklaart, dat 't zal blyven, zijn en gehouden werden voor een altijt durende wet, bestaande in de volgende articulen, als:

1.

De naargenoemde personen, die tot besorgers der zaken werden gestelt, zullen by quaat comportement mogen werden

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1682*, sevende boeck, folio 2269 verso en volgende. Ook in die van *1685*, derde boeck, folio 763 en volgende.

[2]) De maand Middam van de Kolam-era begint op 13 April, dus zou de 26e dag dier maand va len op 9 Mei. Waarschijnlijk is dus 26e een verschrijving voor 20e.

[3]) Regenten.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gedechargeert door den coning en d'Ed Comp[ie]; derhalve moet een yder na zyn uyterste vermogen 't regt betragten en dese naarvolgende ordres volbrengen.

2.

Tot besorgers der zaken in de landen om de Noord en Zuyt werden als voordesen gestelt en nader bevestigt den paljetter,[1] capiteyn ragiadoor,[2] talchenoor[3] en manacotta,[4] in desselfs qualiteyten, als voordesen is geordonneert, om met ernst alles te ondersoeken en af te doen.

3.

Tot 't besorgen der zaken tot **Coetchin** zal naiker[5] Wittul continueren, als voordesen is vastgestelt volgens 't eerste articul.[6]

4.

Zo iemant, 't zy coning princen of andere, wie het zoude mogen wesen, bevonden mogte werden met zig te bemoeyen in zaken, die ongeoorlooft zijn, dese ordres buyten kennis en goetvinden van voorschreven personen gecontrarieert te hebben, 't zij door eygen vermogentheyt of private magt van den coning of princen, zal den koning of prins zulx werden bekentgemaakt; en zo 't die niet quam verbeteren, zullen de voorschreven personen daarin doen wat regt is. En zo 't nodig was, zullen de heeren, present vergadert, 't zelve ter kennisse komende dan by den anderen komen om met nader advijs 't gene regt is te mainctineren.

5.

De penningmeesters Perimbale en Santapa zullen nu afgeset werden, en van de zaylanden, die gemelte Perimbale onder zig heevt, zal hy afstant moeten doen. Dog dewijl den tijt van 't ingaan der pagten verstreken is, zo zal gemelte persoon dito landeryen van dit jaar nog mogen possideren, mits datter een

---

[1]) Zie hiervóór, blz. 143.
[2]) De Nederlander Hendrik Reynst.
[3]) Talchinor of rentmeester.
[4]) Hoofdregent.
[5]) Zie hiervóór, noot 3 op blz. 182.
[6]) Zie hiervóór, blz. 182, waar de naiker Witti-ansie wordt genoemd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

menon [1]) nevens hem over deselve zal werden gestelt, om alles pertinent op te schryven Maar in toekomende zullen deselve door voornoemde bestierders by openbare opveylinge aan de meestbiedende werden verpagt, en de penningen, daarvoor komende, zullen in de schatkist van den koning opgeleyt werden.

6.

Tot guastoshouder [2]) zullen [3]) den capiteyn-ragiadoor van d'Ed. Comp[ie], den paljetter en naiker Wittula met goetvinden van de presente vergadering een persoon mogen kiesen en stellen

7.

Wegens den thol van d'alphandigo [4]) heeft de heer commissaris geordonneert, dat dezelve ten volle ten behoeve van 't rijk in de schatkist zal werden getelt, alsmede 't bedragen van een percento voor Compagnies koopmanschappen, die in 't land gaan, zoo andere inkomsten mede in de schatkist komen, maar anders niet, blyvende de peperthol aan d'Ed. Comp[ie] tot afkorting van den ryxschult.

8.

Wanneer voorschreven ragiadoors ondersoek doen na de landeryen, die 't rijk toebehoren, buyten 's Compagnies landen, zal d'Ed. Comp[ie] daarin niet hinderlyk [zyn], maar ter contrarie hulpe bewysen, zonder dat 't regt der Christenen [5]) in het minste zal verkort, maar mede voorgestaan werden.

9.

Claarlyk heeft de heer commissaris geseyt, dat tot 't vergroten van den thol der alphandigo goede debvoiren zoude doen, opdat hier, gelijk om de Noort, kooplieden komen om negotie te dryven, mits dat 't zelve Comp[ies] handel niet nadelig mag wesen.

10.

De contanten, die ten proffyte van 't rijk by malkanderen vergadert werden, zullen in een vertrek en in een kist binnen

[1]) Schryver
[2]) Guastos, Portugeesch voor onkosten, uitgaven; guastoshouder = kassier
[3]) Er staat: zal.
[4]) Portugeesch alfandega, kantoor der in- en uitvoerrechten.
[5]) Men vond aan deze kust duizenden door de Portugeezen tot het Katholicisme gebrachte inheemschen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

't hof van Coetchin gesloten werden door de voorschreven vier personen, met kennis van den koning, en de sleutels daarvan zullen in handen van den paljetter en den capiteyn-ragiadoor blyven.

11

De reequeningen van Perimbalen en Santapa zullen nagesien werden, en na bevinding der waarheyt zullen zylluyden hare betaling erlangen, of anders uytkeren 't gene zy schuldig zijn.

12.

Alle inkomsten van 't rijk zullen zekerlijk in de schatkist komen, om daaruyt alles voldaan te werden, 't gene billijk is, en de rest zal in de schatkist blyven, om in oorlogen of tot bescherming van 't rijk te dienen; van yder hondert fanums zullen ten minsten vijf en dertig in de schatkist blyven tot voorschreven eynde.

13.

Alle degene, die wettige pretentien op het rijk hebben, t zy dat se daarvoor vaste hipotheeq besitten of niet, zullen zulx binnen den tijt van 4 maanden moeten bekent maken, en metenen opgeven den intrest, die zy uyt dat hipotheeq hebben genoten, wanneer de zodanige na bevinding van zaken en billikheyt op zekere termynen gestelt zullen werden, om haar betaling voorts uyt eenige landerye etc', of ook wel uyt des rijx schatkist te genieten, mits dat zy ten minsten een jaar tijts na den intrest en enige betaling zullen moeten wagten, gelijk dit poinct ook speciaal wert verstaan van Perimbala, dewelke, zoo hy deugdelijk bewijst emig gelt op landeryen van den coning gegeven te hebben, zal hem zulx gerestitueert werden na de billikheyt, mits doende van alles behoorlijk rekenschap.

Aldus gedaan ende gepasseert op **Chenotty**, daar de koning princen en verdere rijxvergadering is.

Onder stont en was getekent de gewonelyke handtekening van den **Coning van Coetchin** en **Marten Huysman.**

Ter zyden Ons present, getekent **Hendrik Reynst, Jacob Versteeg** en **Adolf Bassing,** secretaris.

Lager Gecollationeert, accordeert, Coetchin den 16^en^ Mey anno 1681, **Adolf Bassing,** secretaris.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDL. PALEMBANG.

19 Mei 1681. [1])

Den 10den April 1681 kwamen eenige gezanten van den sultan van Palembang op Batavia aan, met verzoek om adsistentie tegen den sultan van Djambi die met hun heer in strijd was geraakt. Reeds den 26en dier maand vertrok een kleine expeditie derwaarts, onder leiding van den bekenden commandeur François Tack, wien het niet zonder moeite gelukte, beide vorsten te verzoenen, en tevens nieuwe contracten tusschen hen en de Compagnie af te sluiten. Als een goed dienaar begon Tack allereerst met de belangen der Compagnie te verzorgen. (*Daghregister van Batavia 1681*, blz. 226—230, 237, 249—254, 331—335, STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 67—68).

> Bysondere of aparte articulen, mitsgaders nogmaals nadere verclaring tot ampliatie en vervullinge van het 14^e^ en 4^e^ articul, in het jongste byvoegsel, gemaekt den 3de July 1678, [2]) sijnde op heden den 19^e^ May 1681 tusgen sultan Ratoe, coning van **Palembang** ende de HoogEd^e^ heer Gouverneur-Generael Rijklof van Goens, ende d'E^e^ heren Raden van Indie door wedersijds gecommitteerdens, de pangerans Depatty en Mancaboumy [3]) ter eenre, ende den afgesant, commandant en commissaris François Tak ter andre zyde, overeengekomen en gesloten als hieronder van woorde tot woorde uytgedrukt staat.

In den name Godes. Amen

Ten eersten, soo verbind sig den sultan Ratoe, gelijk mede den pangeran Depatty by aflyvigheid van sijn heer vader, en waaraan by verloop van tijd alle haare successeurs mede verbonden sullen wesen, volgens pligt en gewoonte aller volkeren des E. Comp^nie^ tegenwoordige spoedige hulpe en presente krijgsmagt, soo te water als te lande, mitsgaders voor de slytage der schepen, des maants te betalen een somma van vijv' duysent

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia 1681*, blz. 333—335, en in de *Overgecomen brieven 1682*, sesde boeck, folio 820 verso en volgende.

[2]) Dit slaat op het appendix van 3 Juli 1678 bij het contract van 20 April van dat jaar. Zie hiervóór, blz. 140 en volgende.

[3]) Hier klaarblijkelijk niet als titels, maar als eigennamen beschouwd. De pangeran-adipatih was de troonopvolger, de mangkoeboemi zijn jongere broeder.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

rijcxdaelders, hetsy in peper tegens den tegenwoordigen prijs à 3 rx^a^ het picol, ofte in afcortinge derselver tholen sooals best in des sulthans en naderhant by successie in pangeran Depattijs vermogen sal wesen, sonder by versendinge eenger schepen de minste exeptie te sullen maken, maar dese 5000 rx^a^ des maands soo lange te continueren, als daar magt tot beschermingе van **Palembang** van noden mogte wesen. Bovendien sullen bovengesegde sulthan en pangeran nog moeten betalen de ammonitie van oorlog, die in feytelijkheyt tegens de vyanden van Palembang verbruykt sal werden, volgens de rekeningh, die den commissaris alsdan opmaken sal, sonder deselve te bedisputeren, sullende de maandgelden der voorseyde crijgsmagt ingaan van die tijd, dat van Batavia's rhede geseylt zijn. En indien, (dat God verhoede) des noots tot restauratie van dit rijk meerder hulpe vereyste, sullen de onkosten naar advenant vergroot werden, en de betalinge altijt promt geschieden ter eerster aanmaninge der residenten alhier. Tot bevestinge en naarcominge van dit apart articul hebben wy, sulthan **Ratoe** en pangeran **Adepatty,** hetselve met onse gewone signaturen en segelen becragtigt.

Ten tweeden sal den sultan Ratoe d'E. Comp^nie^ overleveren alle de Macassaren en Bougysen, nevens de weggelopene slaven, soo van ons volk als andre, gelijk mede verscheyde swarte vrye Christenen, op Jamby onder Comp^nie^s gesag gewoont hebbende, en nog onder de Macassaren berustende, ende nu onder Syn Hoogheyts jurisdictie synde, gelijk mede nachoda Bongsoe en dato Bantam [1]) met haren aanhang, als hebbende doorgaans met de Macassaren omgesworven, en moetende derhalven mede als eygen naturalisten [2]) gerekent werden sonder deselve te mogen verschuylen, maar integendeel borge voor de everantie te staan en dat sonder eenige de minste fraude.

Ten derden, so verbied den sulthan Ratoe, in erkentenisse van dese tegenwoordige cordate hulpe, alle syne ondersaten gene uytgesonderd, in der voegen als by het 14^e^ articul van het byvoegsel, door den E. Jan van Leene als commissaris gecontrac-

[1]) Nachoda of anachoda is de titel voor een mieeuisch schipper, ook voor een regent in Menangkabau, dato een Maleische ambtelijke titel.
[2]) Sic!

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

teert de dato 3 July 1678 aen de vremdelingen verboden zy,[1]) generley kleden ofte amphioen voortaan in het district van Palembang aan te brengen, op pene van confiscatie van goed en vaartuyg, de helvt voor den koning ende de helvt voor de Comp^e, werdende om reden voorverhaeld d'E. Comp^ie alleenig den aanbreng toegestaan, die derhalven alle voorschreven hunne vaartuygen sal mogen visiteren.

Ten vierden sal sulthan Ratoe de 1000 picols peper, in het vierde articul van 't byvoegsel van 't vorenstaande jaar geexpresseert, tot geen andre plaatsen senden voor schenkagie, als tot Batavia en Malacca

Ten vijfden sullen alle vremde coopluyden, tot Palembang wonende ofte aancomende, sorteren onder de jurisdictie van d'E Comp^ie

Ten sesden werden in het voorschreven articul uytgesloten de Manecabers,[2]) present tot Palembang, ende die namaals aldaar genegen mogten sijn onder den sulthan Ratoe gerustelijk te blyven huysvesten, wel te verstaan, soo sy met d'E. Comp^e niets uytstaande hebben.

Ten sevenden, indien den sulthan Ratoe eenige kleden mogte komen te begeren tot syn gebruyk, sal Syn Hoogheyt deselve mogen eysgen van de Palembangse residenten en vervolgens genieten soo die onder desselvs administratie berusten ofte andersints door haar te laten ontbieden. mits daervoor[3]) betalende sooveel, als d'E. Comp^ie die afstaande of bevorens bedongen zy

Ten agsten, werden mits desen de contracten, op den 29^e Juny 1662 tot Batavia, gelijk van den 20^e April 1678, door d'E commissaris Dirck de Haas, alsmede de poincten, by den E. Joan van Leene tot Palembang den 3^e July 1678 gecontracteert en overeengekomen,[4]) mitsgaders dese besondere af aparte arti

---

[1]) Hiervóór, blz 141—142.
[2]) Menangkabauers
[3]) Het *Contractboek* heeft dat voor
[4]) Respectievelijk *Corpus* II, blz 209 en volgende, en hiervóór, blz 136 en 140.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

culen ende verdere poincten, hierinne verhandeld, door pangeran Depatty en Mancabourny ter eenre, ende den afgesant, commandant en commissaris François Tak ter andre zyde met wedersijdse opregte genegentheyd en bewilliginge gesloten tot een waar blijk der vereeninging [1]) van Palembang met Batavia, dewelke soolang de son en maan schijnsel geven, ende den dag en de nagt duuren sal, eeuwig, vast ende bestendig sal werden gehouden en agtervolgt

Onder stond. **Palembang,** den 19e May a° 1681

In margine was gedrukt het zegel van den heer afgesant, in roden lacke, en getekent: **François Tack**, en ter regter zyde stond hetselve contract met Maleytse caracters geschreven en daaronder in margine het coninklyke siap [2]) van Palembang in roden lakke, en daarnevens ondertekent met de namen **Depatty** en **Maccabourny.**

CDLI. PALEMBANG.

Mei 1681. [3])

Het hiervóór gaande contract was wel door de beide pangérans, maar niet door den sultan zelf geteekend. Deze laatste stelde eenige amandementen voor, met verzoek, die ter kennis te brengen van de Hooge Regeering op Batavia. Tack zond inderdaad het stuk door met in margine zijn advies op de verschillende „poincten". Hij deed dit zonder veel omhaal van woorden, maar nietemin zeer duidelijk.

Eenige poincten, door den koning van **Palembang,** sulthan Ratoe, aan den afgesant François Tak opgegeven, met versoek, dat deselve het accoord mogten werden ingelijvt, met de marginale aanteekeningen, door gemelte Sijn E. daarop toegepast.

---

[1]) Er staat in beide afschriften vereengden.

[2]) Chiap of tjap = zegel

[3]) Uit het *Contractboek* Ook in het *Daghregister van Batavia 1681*, blz. 335—336, en in de *Overgecomen brieven 1682*, sesde boeck, folio 822.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1

Het volk en schepen, als in het eerste articul, omdat schoon daar eenige bodems vertrekken, de magt egter blijv't en 't getal derselver niet vermindert, dewijl andere daarvoor in de plaats aangehouden werden.

1.

Eerstelijk, soo er eenige schepen voor 's Comp'ie rekening elders werden versonden, sal hy de oncosten dragen, maar soo se in Comp'ie dienst mogten werden versonden, sal sulx ook ten laste van d'E. Comp'ie komen.

2.

Indien te becomen syn, mits daarvoor gevende sooveel als d'E. Comp'ie deselve afstaande zy, sullende de betalinge in peper tegens 3¼ rijxdaelder moeten geschieden. [1])

2

Ten tweeden, zoo den sulthan eenige kleden mogte kommen te begeren tot syn hovs onderhoud, sal d'E. Comp'ie gehouden wesen den sulthan daarvan te versien, mits betalende het costende, aangesien hy deselve nu anders nergens vandaan kan krygen.

3.

Gelijk bevorens hier in gewoonte, en de ordre van d'E. Comp'ie aen de residenten medebrengt.

3.

Ten derden, soo den sulthan van d'E. Comp'ie eenige coopmanschappen ofte contanten mogte lenen, dat hy deselve weder sal moeten voldoen in peper, de contanten à 3 rx^r 't picol en de kleden volgens de prysen hier te markt

4.

Op 5000 en niet minder

4.

Ten vierden, dat de onkosten der gedane uytsettinge tot des sulthans hulpe maandelijx mogen werden verminderd tot op rx^r 3000 's maants.

[1]) Het exemplaar in het *Dagregister* heeft 3⅝ rds.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5.	5.
Voor soveel toegestaan, als deselve over land aancomen, en geen zeevarende cooplyden zyn.	Ten vijvden, dat byaldien de Mamcabers, nu tot Palembang present, of die der na desen nog mogten bykomen, genegen sijn onder den sulthan te blyven wonen, dat men haar sulx niet sal mogen weygeren, wel te verstaan soo se met de Comp[ie] niets hebben uytstaande.
6.	6.
Staat Syn Hoogheyt selvs te besorgen	Ten sesden, dat den sulthan en syne onderdanen aan haare schuldenaars niet mogen te cort komen.

CDLII. PALEMBANG.

24 Mei 1681. [1])

Het volgende plakkaat, uitgevaardigd door Sultan Ratoe van Palembang, moge hier een plaats vinden, omdat het de uitvoering is van het contract, den 19den door Tack met den sultan gesloten.

Placcaat, door den Sultan Ratoe tot **Palembangh** dubbelt in 't Maleyts ten faveure van d'Compagnie geëmaneert en aengeslagen en met het rijxzegel becragtigt, waervan een tot narigt aen de sonsang [2]) gesonden, en het ander ten behoeve van de residenten tot Palembangh origineel overgegeven zy.

Omdat tusschen de Compagnie en den conincq van **Palembangh**, sulthan Ratou Abdul Jamal, vrundschap is, ende de

[1]) Uit het *Daghregister van Batavia 1681*, blz. 485. Ook in de *Overgecomen brieven 1682*, sesde boeck, folio 856 verso.

[2]) Beide exemplaren hebben sousang, wat verkeerd is. De songsong of songsang is de ankerplaats bij den mond van de rivier. Zie hiervóór, noot 4 op blz. 138.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Compagnie den sultan Ratoe seer haastigh is te hulpe gecomen, soo is tusschen den sultan Ratoe als komngh van Palembangh, ende den affgesant, commandant en commissaris François Tacq geaccordeert, dat voortaan alle Chinese, Maleytse en andere vreemde ingesetenen, die tegenwoordigh in Palembangh zyn, ofte namaals daerin mogten komen te woonen of met waar tuygen te handelen, sullen staan onder het gebiet ende jurisdictie van de Compagnie, ende oversulx onder diegeene, die haerent wegen het gesag in Palembangh zal zyn aanbevolen Waeromme ick, sulthan Ratoe, by desen beveele, dat sigh alle en de een ygelyck, die dit aengaen magh, daernae sal hebben te righten Voorts verbiede ick aen alle myne ingesetenen ende onder daenen, niemant uytgesondert, voortaan ende na desen tyt eenige kleden ofte amphioen van buyten hier in te brengen, op poene dat deselve goederen, kleden ofte amphioen, in haere vaartuygen van buyten aenkomende gevonden werdende, sullen verbeurt verklaert zyn, de helft voor den sultan Ratoe Jama, ende de helft voor de Compagnie Ende sullen daerom de dienaers van deselve Compagnie, soowel aan de sonsang als hierboven, vermogens wesen alle aankomende en affgaande vaartuygen uyt ende in de revier van Palembangh te visiteren

Om dit te bekraghtigen heb ick, **Sultan Ratoe,** hieronder doen stellen mijn coninckljck zegel

Gedaan in **Palembangh,** desen 24 May 1681

Terzyden stont in de twee originele 't coninckljcke zegel van Palembangh.

CDLIII. MALABAAR.

30 Juni 1681. [1])

In vervolg op het bepaalde van 3 Mei te voren (hiervóór blz. 263) werd het nu ook wenschelijk geacht het reglement op de regeering van Cochin, 2 September 1674 vastgesteld (*Corpus* II, blz. 502 en volgende), te wijzigen en aan te vullen.

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1682*, sevende boeck, folio 2274 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

> 't Volgende is beraamt omtrent de pagood Wyanoer, met overleg en goetvinden van den coning van **Coetchin** en den commandeur, mitsgaders de vredigste der rijxheren, zo van de Zuyt als van de Noort, ten goeden van 't rijk, om in toekomende daarna gereguleert te werden, als.

Tot besorgen der zaken in 't geheel, principalijk die van 't Coetchinse hof, met advies van den koning, werden de ragiadoors, paljetters, [1] talchenoer, [2] manaçotte [3] aetsien, [4] en van van d'E. Comp^e^ wegen den capiteyn gestelt; deselve zullen door de menons ofte schryvers, die den koning zal gelieven te nomineren, pertinente reecqueninge laten houden.

Voor guastos [5] van den koning zal des maands 3000 fanums werden gegeven, en voor den 2de prins 1500, voor Ramorma 750, en voor Godormat 450, alswanneer de princen zig zullen mogen bemoeyen met de regering en 't gene daaraan dependeert.

Alsser erfgenamen in dit rijk mogte komen te vereyschen zullen die niet mogen werden geadopteert zonder goetvinden van d'E. Comp^ie^.

Rakende Perinbalen, denzelven zal van zijn administratie reequening moeten doen, en de ola, [6] door den koning aan hem verleent, wedergeven. En als hy hem draagt [7] als een der koopluyden op de basaar zonder zig met de zaken van de regering te bemoeyen, zal hem niemant mogen molesteren.

De verpagtinge van landen, en andere pagten, zal by openbare opveylinge moeten geschieden.

Al 't gene voorschreven staat zal onverbrekelijk wesen, en de vier ragiadoors voornoemt zullen justitie oeffenen en spreken, daar 't behoort.

Van de voorschreven ragiadoors wert den paljetter tot ragia door moor [8] gestelt, om van alles rekenschap te nemen op alle

[1]) Dit meervoud is vreemd, daar er maar één paljetter was.
[2]) Z.e hiervóór, noot 3 op blz. 264. Heeres in *Corpus* II, blz. 503, houdt dit woord, evenals het volgende voor een eigennaam.
[3]) Zie noot 4 op blz. 264.
[4]) ?
[5]) Onkosten, hier zooiets als civiele lijst.
[6]) Palmblad, als schrijfmateriaal gebruikt. Vervolgens brief, benoeming, privilege, etc.
[7]) Als hij zich gedraagt.
[8]) Majoor.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

plaatsen gelegen binnen Mapemeloer en Padeloer,[1]) en de nodige guastos daar afgaande, zal de rest in handen van de penningmeester die met 't gemeen goetvinden zal gestelt werden gegeven Dog den paljetter zal door de menons partinente reequening laten houden, zo van de guastos voor de koning als anders, en alles den koning bekent maken

Zo der eenige oneenigheyt tusschen de voorschreven personen mogte ontstaan, zal zulx door tusschenkomen van den koning en den commandeur werden bygeleyt.

Onder stont Dit is door my uyt 't originee. Malabaars overgeset, en nader nevens de tolken nagesien zynde, bevonden met 't zelve poinctueel met den eygentlyken zin te accorderen

Coetchin, ult° Juny a° 1681

Lager. Accordeert, Coetchin, den 30 Juny 1681. Was getekent **Adolf Bassing,** secretaris

---

CDLIV. PALEMBANG—DJAMBI.

5 en 14 Augustus, 30 September 1681,[2])

Zie de Inleiding der hieraan voorafgaande contracten van Mei 1681, en *Daghregister 1681*, blz. 480—487 en 595—597

Tractaat van vreede, by interventie van Haar Hoog Ed°, den Ed^en^ Heer Gouverneur-Generael Rijklof van Goens en de E° Heren Raden van India, door Haar Ho. Ed° expressen afgesant, François Tack, als mediateur tusgen wedersijts parthyen aangenomen en dienvolgens met de gecommitteerdens van Sultan Ratoe, coning van **Palembang,** namentlijk Kiay Patchia Tanda en Kiay Andamoy ter eenre, ende de gecommiteerdens van Sultan Anum, comnk van **Jamby,** genaamd Kiay Ranga Narra Wierana, sabandhaar, en Kiay Deman Juda Nagara ter andre zyde, beraamt, gesloten en getekent als volgt

[1]) Zie *Corpus* II, blz. 504 met noot 6.

[2]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia 1681*, blz. 599—603, en in de *Overgecomen brieven 1682*, sesde boeck, folio 889 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1

Eerstelijck werd mits desen besloten en vastgestelt, datter van nu af aan sal sijn en blyven een eeuwige, vaste, bondige en opregte broederlyke vrede tusgen Sulthan Ratoe, koning van **Palembang**, en Sulthan Anum, koning van **Jamby**, soo te water als te lande, in reguard van alle onderdanen en inwoonders der beyden ryken voorschreven van wat qualiteyt en conditie zy zijn, sonder uytneminge van plaatsen off personen

2.

Sal Syn Hoogheyt, Sulthan Ratoe, aen Sulthan Anum weder restitueren by verscheyninge van desselvs af te senden gecommitteerdens, 13 stucx gontings,[1]) soo en op de wyse, als die Pangeran Aria bevorens verleent syn geweest, of in plaatse van dien, wel te verstaan soo gemelte gontings veroudert ofte vergaan mogten syn yder vaartuyg met 40 rixdaelders vergoeden en betalen.

3.

Daarentegen sal Syn Hoogheyd Sulthan Anum afstant doen en weder onder de jurisdictie van Sulthan Ratoe stellen en laten blyven thien dorpen met haar inwoonders uyt het landschap van Tambessie, dewelke met en werden gerekent onder een sekere bruydschap, daarby opgemelte landschap aan die van Jamby overgegaan is geweest, en oversulx syn voorschreven dorpen met hare namen gespecificeert, namentlijk Kairon, Pangon, Paninnuan, Sourawidjaja, Araham Loeboe, Malapary Moarra Sale Kamahan Sikayo, Depatty Ringane Prangajuda, en nog vijv huysgesinnen uyt het dorp Kanjahan Mousy, gelijk mede op vrye voeten gestelt en wedergelevert sullen werden sooveel mensgen, als er by Lyan Gatty van de Palembangse stranden gevangen genomen en tegenwoordig nog in 't leven of tot Jamby present sijn.

4.

Daarentegen sal Sulthan Ratoe insgelijx, zoo er eenige Jambyse inwoonders in het Palembangse ryk gevangen gehouden wierden, deselve restitueren en op vrye voeten stellen.

[1]) Vaartuigen, thans koentings geschreven.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5.

Ende om te betuygen hoeseer het gemoed van Sulthan Anum tot vrede inclineert, soo vergunt Sijn Hoogheyd mits desen uyt enkele genereusheyd aan de gecommitteerdens van Sulthan Ratoe sekere 3 stukken begrave canon te mogen ongemolesteert laten opgraven en weder medenemen

6.

En sal Sulthan Anum de 900 rijxdaelders, die Dain Mangica Sijn Hoogheyd schuldig synde, en voor welke somma Dato Bongsoe Toepan sig als borge ten principalen,[1]) van Sulthan Ratoe niet meer pretenderen, omdat voorschreven dato en ervgenaam van gemelte dain in handen van d'Ed Comp^e overgelevert syn.

7.

Om alle verwyderinge voortaan te prevenieren ende gedurig in eenigheyd en vrede te mogen leven, soo beloven en versekeren wy, soowel Sulthan Ratoe als Sulthan Anum, dat, soo er eenig verschil tusgen Hunne Hoogheden ofte derselver onderhorige landen en volkeren mogte komen te ontstaan, gene de minste hostiliteyt of vyandschap te sullen plegen maar bevorens de gehele saak aan het wijs oordeel van de Hoog Ed^e heer Gouverneur-Generael en d'Ed heren Raden van India gereserveert laten, welkers mediatie sy sig ten allen tyden gewillig onderwerpen.

8.

Dit tractaat sal voor geratificeert gehouden werden als de comingen van Palembang en Jamby hun rijxzegel neronderaen in presentie van de heer afgesant François Tak sullen hebben laten stellen

9

Ende hebben wy oversulx wedersijds voor genoemde gecommitteerdens dit tractaat met onse eygene handtekeninge onderteken in 't jagt Zeyst, geankert leggende ter reede voor de rivier van Jamby, den 5^e Augusti 1681

[1] Hier zijn blijkbaar eenige woorden uitgevallen, b.v. „heeft gesteit"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Onder stond 't siap van **Kiay Ranga Nara Wierana, Kiay Deman Juda Nagara.** In margine was getekent in 't Maleyts als **Kiay Patchia Tanda, Kiay Andemoy.** Ende was mede op de zyde van 't siap van Kiay Ranga gedrukt het wapen van de heer afgesant in roden lakke, daarboven geschreven stond Ons present als mediateur, en was getekent: **François Tack.**

Ratificatie op het contract van vreede tusgen **Palembang** en **Jamby,** door den coning of sulthan Anum op Jamby daarop gedaan

Wy, Sultan Anum, koning tot **Jamby,** hebben horen lesen het tractaat van vreede, in het jagt Zeyst etc[a] door behulp en mediatie van den expressen afgesant François Tack, en by onse gemagtigdens, Kiay Ranga Nara Wierana en Deman Juda Nagara ter eenre ende Kiay Patchia Tanda en Kiay Andemoy wegens den Sulthan Ratoe, koning tot Palembang, ter andre zyde overeengekomen en ondertekent, welk tractaat met aandagt overwogen en gepondereert hebbende, soo agreëren en ratificeeren hetselve mits desen, voor sooveel als de vrede tusgen die beyde ryken van Palembang en Jamby betreft, dewelke oversulx heylzaam en onverbrekelyk belove van nu aan te onderhouden en mainteneren in alle opregtigheyd, sonder erg ofte list Maar nademaal wy niet als tot grote schade en prejuditie van ons rijk en ingesetenen de 10 dorpen, in het voorschreven tractaat, articul 3, gemelt, soude kunnen overgeven, gelyk mede de strandluyden, nu onlangs en staande den oorlog gevangen genomen, niet mogen restitueren, soo laten wy egter de geschillen van restitutie, zoo van ons als d' andre zyde, gedefereert aan het hoog en wyser oordeel van den Hoog Edelen Heer Gouverneur Generael en d E[a] Heren Raden van India, belovende op koninklyke trouwe de [1]) decisie van Haar Hoog Ed[a] te sullen agter volgen, en tot welke eynde, alsmede om ons regt voor gemelte Haar Hoog Ed[a] te deduceeren, so werden onse gemagtigdens, onder 't geleyde van den heer commandant voornoemt, na Batavia gesonden, sullende onderwylen, alsmede by het weder

[1]) In het *Contractboek* staat en.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

keren onser gecommitteerdens, de geslote vrede tusgen Palembang en Jamby onderhouden en mainteneren Ende, tot een waaragtig teken van dese onse goede en sincere wille hebben wy dit met het rijxzegel becragtigt.

Onder stond:

Actum den 14e Augustus a° 1681 Lager stond en onder het Maeytse was gestelt **Jamby**, den 30e dag van de maand . [1], op Donderdag in 't jaar naar Mahomets geboorte 1092, ten huyse van Sultan Anum, mitsgaders daaronder het rijxzegel van de coning gedrukt.

Ratificatie op het vorenstaande contract, door den Sulthan Ratoe tot **Palembang** daarop verleent.

Wy, Sulthan Ratoe, coning van **Palembang**, verstaan hebben de door ons gecommitteerdens, de Kiays Patchia Tanda en Andemoy, alsmede naaderhandt door ons voorgelesen synde [2] seker tractaat van vrede, in 't jagt Zeyst voor de bhaare van Jamby den 5e Augustus deses jaars gesloten door de mediatie van den expressen afgesant François Tack, en by onse voorgeciteerde gemagtigdens ter eenre, ende Kiay Ranga Nagara Wierana, benevens Daman Juda Nagara wegens Sultan Anum, koning tot Jamby, ter andere zyde, overeengekomen ende geteken't, soo hebben wy den inhoud van het voorschreven tractaat met aandagt naargesien, overwogen, en bevonden hetselve met ons regt en billickheyt overeen te komen, weshalven t selve (te) aggreeren en ratificeren mits desen. Maar terwyle [3] Sulthan Anum de overeengekomen restitutiën ter wedersyden gerenvoyeert aan de Hoge Regering tot Batavia, en eenelijk wat de vreede tusgen onser beyder ryken betreft geratificeert heevt, soo ratificeren en agreëren wy deselve insgelijx op een en deselve wyse, belovende wyders de overeengekomen vreede van nu af aan heylig en onveranderlijk te onderhouden in alle geregtigheyd, sonder erg ofte list; en bovendien om te betuygen.

[1]) Niet ingevuld, lees Radschab.
[2]) Dit zal wel een verschrijving zijn voor „aan ons voorgelesen sijnde."
[3]) Beter ware dewyle, wat ook in het *Daghregister* staat.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

het vertrouwen, dat wy op ons regt en regtmatige proceduren van de heer Gouverneur-Generael en de Raden van India, residerende tot Batavia, hebben, soo verstaan en condescenderen wy, dat de restitutie ten wedersyden absolutelyk by Haar Hoog Ed^e^ afgedaan werden, belovende op konmklyke trouwe derselver decisie te sullen naarkomen en agtervolgen. En om te doen blyken, dat de dorpen in het voornoemde tractaat gemeld, ons van ouds toebehorende sijn en derhalven van regtswegen toekomen, mitsgaders om ons regt in allen delen voor den Gouverneur-Generael en de heren Raden voorschreven naar behoren te deduceren, soo werden onse gemagtigdens onder het gelyde van den E. commandant voornoemt naar Batavia gesonden, zullende onderwyle, gelyk mede by het wederkeren onser gecommitteerdens, de geslote vrede tusgen Palembang en Jamby onderhouden ende mainteneren ofte te doen onderhouden en mainteneren.[1]) Ende tot een waaragtige teyken van dese onse cincere en opregte wille, hebben wy dit geschrivt met onse zegel bevestigt ende gesterkt.

Actum **Palembang**, den 30^e^ September a^o^ 1681, en was onderaan gedrukt het koninklyke siap.

CDLV. DJAMBI.

20 Augustus 1681.[2])

Van zijn aanwerigheid op Djambi maakte Tack gebruik, om het oude contract van 1643 tusschen de Compagnie en dat rijk te vernieuwen, naar het model van dat met Palembang althans voor zoover het den handel in peper betreft. De in 1679 opgeheven loge der Compagnie werd nu hersteld. (*Daghregister van Batavia, 1681*, blz. 595—599. Stapel, *De Archipel in 1684*, blz. 67—68)

Nader contract ofte overeenkomst, mitsgaders renovatie van 't accoord, de dato 6 July 1643,[3]) ge-

---

[1]) Voor de kwestie der 10 dorpen, die aan Djambi werden toegewezen zie men verder het *Daghregister van Batavia, 1682*, blz. 62, 477 en 480—481.

[2]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister 1681*, blz. 598—599, en in de *Overgecomen brieven 1682*, sesde boeck, folio 888 e.v.

[3]) Zoowel het *Contractboek* als het Bataviasche *Daghregister* spreken, en in den titel en in artikel 1, van het contract van 6 July 1643, wat moet zijn

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maakt door Sulthan Anum ter eenre, ende wegens den Ho. Edelen heer Gouverneur-Generael Rijklof van Goens en d'Ed^e heren Raden van India door gemelte Haar Hoog Edele expresse afgesant, commandant etc^a, François Tak, ter andre zyde, vernieuwt en gesloten.

In den name Godes, amen.

Ten eersten, soo werd het accoord, by Sijn Hoogheyd den Pangeran Depatty Anum en den heer commissaris Pieter Soury, op den 6 July a° 1643 gesloten en getekent, weder gerenoveert, en mits desen van wedersyden nader becragtigt en van waarden gehouden, wel te verstaan voor sooveel als hetselve met sal komen te stryden tegens dese volgende articulen, welke wy verstaan dat strictelijk, sinceer en opregt agtervolgt en naar gekomen sullen werden.

2

Sullen alle de Europeanen, Indianen en alle andre natië, hoe die ook genaamt mogte wesen, alsmede de inwoonders van dit rijk, generly peper, directelijk of indirectelijk, uyt Jamby mogen voeren, uytgesonderd de Nederlantse Oostindise Comp^a ofte desselvs residenten, die de peper alleenig sullen mogen incopen en uytvoeren.

3.

Zoo den sulthan eenig gesantschap wil afsenden, sal Sijn Hoogheyd in sulken gevalle niet meer des jaars als duysent picols peper mogen uytvoeren, om aan de Indische vorsten te verschenken, zonder daarmede te handelen ofte coopmanschap te sullen dryven.

4.

Omdat den sultan Anum begeerd, dat van nu voortaan d'E. Comp^a den peperhandel alleenig zoude genieten, soo is van wedersyden vastgestelt, dat deselve ingekoft sal werden tegens vier rijcxdaalders contant, en aan kleden 4½ rx^d 't picol, wel te verstaan de eene helvt te betalen in contant en de andre

6 July Zie *Corpus* I, blz 407—412 en THLE-HEERES, *Bouwstoffen* III, blz. 163—167

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

helvt in cleden. alswanneer de peper ook zuyver, sonder vuylig-heyd, ende gelijk van outs by d'E. Comp'e in gebruyk is, moet ge.evert werden.

5.

En om alle disputyten te vermyden, soo sullen de kleden ge waardeert werden tegens soodanig een prijs, als de vier sabandaars van Syn Hoogheyd met de residenten van d'E. Comp'e overeen sul.en komen, met naar yders drift, maar met weder sijds bewilling en volgens koopmansgebruyk.

6.

Opdat alle frauden en sluykeryen geweert mogen werden, soo su.len alle vaartuygen, die dese riviere willen uytdryven, door Syn Hoogheyts sabandaar en den dienaar van d'E. Comp'e gevisiteert, en byadien voornoemde bodems met peper geladen bevonden of ontdect werden, sal gesegde peper vervallen, de eene helvt aan Syn Hoogheyt en d'andre helv't aan de Comp'e voorschreven.

7

Werden dese articulen hier beraamt en vastgestelt om voor de g'hele were.t te doen blyken de nader vereenginge tusgen Jamby en Batavia. dewelke eeuwig en onbrekelijk met dit contract sal duuren

Geschreven en gesloten in **Jamby**, in 't jaar Jesu Christi 1681, in de maand Augusti, den 20e dag van de maand. op Woensdag in de namiddag, of na de Mahometaanse styl in 't jaar 1092 Ha genaemt, in de maand Saban, de 6e dag van de maan, dag en tyt alsvoren.

Onder stond en was getekent. **François Tak.**

Tersyden stond 't wapen van gemelte E. Tack

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLVI. MALABAAR.

30 Augustus 1681.[1])

Nog gingen de zaken op Cochin niet naar wensch, voor een groot deel als gevolg van het onberekenbare optreden van den koning, „sulx die Majesteyt tot zijn eygen en des rijx welvaeren altoos self wel aangedreven dienste te werden." Het verdrag van 3 Mei 1681 kwam hij niet na, en verhinderde met, dat z.g. wilde of Malabaarsche kaneel werd uitgevoerd, wat in strijd was met vroegere overeenkomsten. De in Juni 1677 gesloten vijf arige wapenstilstand met Calicoet liep ten einde, zonder dat een definitieve vrede was gesloten. Dit alles vervulde den commissaris en commandeur Marten Huysman met zorg. Na lange onderhandelingen bereikte hij slechts een verlenging van den wapenstilstand met vijf jaar, terwijl gelijktijdig de vroegere verdragen van vrede en vriendschap tusschen den Samorijn, koning van Calicoet, en de Compagnie werden hernieuwd (*Dagh-register van Batavia 1681*, blz. 685).

> Renovatie der contracten van altijt durende vrede en vruntschap, gemaakt uyt den naam en vanwegen d'Ed. Comp^ie^ der Nederlandse natie in India ter eenre, ende den groten Sammorijn, coning van **Calicoet** etc^a^ ter andere zyde, mitsgaders van schorsing ofte stilstant van wapenen tusschen gemelten coning en den coning van **Coetchin.**

Art. 1.

Volgens de vorige contracten, gedateert 7 Maart 1662, de confirmatie van dien op den 22 February 1663, het schrift van verbant onder eede van den 3^den^ prins van Sammorijn 16 Februari 1665, het contract van den 6^den^ February 1672,[2]) en het nader accoort, den 11 December 1677 gemaakt en gesloten,[3]) zal tusschen d'Ed. Nederlandse Oostindise Comp^ie^ en den grooten Sammorijn met zijn princen successeuren en erfgenamen wesen en blyven een goede, opregte vruntschap, vrede en bontgenootschap, voor eeuwig en altijt, gelijk in dezelve geschriften staat vervat, dewelke by desen werden gerenoveert, en zullen wederzijts blyven en werden gehouden in volle kragt om gesamenthijck in hare leden en delen agtervolgt en nagekomen te werden na behoren.

---

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1682*, sevende boeck, folio 2354. Ook in die van *1685*, derde boeck, folio 765 verso en volgende.

[2]) Alle te vinden in *Corpus* II.

[3]) Hiervóór, blz. 110 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2.

Den stilstant van wapenen tusschen den coning van **Coetchin** en den groten Sammorijn, die den 20 Juny des aanstaanden jaars 1682 staat te eyndigen, zal van die tijt af nog vijf agtereenvolgende jaren duren, op gelyke wyze als in de vorige contracten besloten is, met wederzijtse behoorlyke onderhouding, zullende dit bestant by d'E. Comp^e als bemiddelaar in billikheyt voorgestaan werden, tot te beter nakoming van d'articulen, dierwegen beraamt en in de vorige contracten omstandig vervat, die alle gehouden werden als in desen ingelijt

3.

Van dese renovatie der vorige contracten en verlenging des stilstants tusschen den coning van Coetchin en den koning Sammorijn zijn gemaakt vier eensluydende instrumenten, twee in de Nederlandse en twee in de Malabaarse tale, dewelke door den groten Sammorijn, ten overstaan van de gecommitteerdens, de capiteyn-ragiadoor Hendrik Reynst en secretaris Adolf Bassing, zijn ondertekent in zijn paleys tot **Panany**, den 19de der maand Singam des jaars Coilan 856, na der Malabaren styl, ende na de Nederlandse den 30ste Augusto a^o 1681, om medegenomen te werden na Coetchin, alwaar deselve geschriften uyt den naam en vanwegen de Nederlandse Oostindische Comp^e door den E heer commissaris en commandeur Marten Huysman mede ondertekent, en twee daarvan den groten Sammorijn weder overgelevert staan te werden

Was getekent met de caracter van den groten **Sammorijn** en **Marten Huysman.** [1])

Terzyden stont 's Compagnies zegel, in roden lacke.

Lager Accordeert met zijn principaal, **Coetchin,** den 6de September 1681. En getekent **Adolf Bassing,** secretaris.

[1]) Opvallend is, dat de onderteekening van de derde party, den lastigen komnat van Cochin, ontbreekt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLVII. PALEMBANG

15 September 1681. [1])

Onder de amandementen, die sultan Ratoe van Palembang had voorgesteld op het contract van 19 Mei 1681, gold als het belangrijkste dat, waarbij hij verzocht de maandelijksche vergoeding voor oorlogskosten van 5000 op 3000 rijksdaalders te brengen. In onderstaand verbandschrift gaat hij akkoord met het eerstgenoemde bedrag. (*Dagregister van Batavia, 1681* blz. 597 602—603).

Verbandschrivt van den sultan Ratoe, coming tot **Palembang,** aan d'E. Comp[ie] verleend van sijn schuld wegens d'uytsettinge [2]) van d'E[e] Comp[e] t'syner assistentie.

Wy, sultan Ratoe, koning van **Palembang,** bekenne aan d'E. Comp[e] wegens de hulpe, die de heer Gouverneur-Generael en d'Ed heren Raden van Indiæ aan ons en ons rijk hebben gedaan, soo met scheepen als crijgsvolk, volgens aangegaan accoord met de heer afgesant François Tak, tegenwoordig schuldig te wesen twee en twintig duysent en vijvhondert rijxdaelders, over 4 maanden en een halve, die Sijn E., soo hier als naar Jamby t'onser beschermınge geweest is, en gerekent tegens 5000 rx[dr] 's maants, welke somma wy volgens den inhoud van het voorschreven contract beloven aan de residenten alhier op haar aanmaninge te sullen voldoen en betalen, sodanig als met d'E. commissaris voornoemd overeengekomen is, sullende onse ervenamen insgelijx gehouden blyven voornoemde somma op te leggen en te betalen, indien wy, overleedene, daarin quamen te gebreken.

Tot teken en bekentenisse van dese schuld hebben wy dese obligatie gepasseert en met ons zegel becragtigt.

Onder stond[e]: In 't Nederlants comptoir **Palembang,** ady 15 September 1681.

Onder de originele obligatie in het Maleyts was gedrukt het zegel van Sulthan **Ratoe.**

---

[1]) Uit het *Contractboek.* Ook in het *Dagregister van Batavia, 1681,* blz. 602—603. en in de *Overgecomen brieven 1682,* sesde boeck, folio 892 verso.
[2]) Expeditie.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLVIII. AMBON—MOLUKKEN.

23 November 1681 [1]

In de moeilijkheden, welke het gevolg waren van het onbeheerscht optreden van sultan Amsterdam, werden ook de Soela-eilanden betrokken, die onder de opperhoogheid van Ternate stonden. De hoofden van Soela Taliaboe lieten zich door eenige uitgeweken Ternataansche grooten overhalen, tegen den sultan in verzet te komen, maar de sengadjis van Soela-Besi en Soela-Mangole vreesden de wraak van Ternate en de Compagnie, en zonden een gezantschap naar den gouverneur van Amboin, met verzoek onder Nederlandsche bescherming te worden aangenomen. Gouverneur Robert de Vicq trok zelf naar de Soela's en sloot daar onderstaand contract. (*Dagregister van Batavia, 1682*, blz. 106, 107, 109, 323—325, 342, 348, 705—712.)

Extract,[2]) getrocken uyt de conditien en voorwaarden tusschen d'E. Heer Robert de Vicq, gouverneur en directeur over de provintie Amboina, repre-

[1]) Uit het *Contractboek* (aanhangsel op *Contractboek* IV), alsmede in de *Verzameling der Kamer Zeeland no. 8147*. Ook in het *Dagregister van Batavia 1682* blz. 709—712, waar titel en aanhef wat uitvoeriger zijn, en ten slotte in de *Overgecomen brieven 1683* vijfde boeck, folio 18 verso en volgende.

[2]) Deze titel is niet juist, daar de volledige condities en voorwaarden volgen. Weggelaten is slechts een inleiding, geplaatst tusschen titel en artikel 1, d ernde als considerans, en die alleen voorkomt in het exemplaar uit het Bataviasche *Dagregister*, luidende als volgt:

Alsoo verleden September soo hooftoranghkayen als derselver soonen en broeders van 't eylant Xula-Bessy aan 't casteel Victoria verscheenen sijn, versoeckende soo uyt de naam van haar als de thansgeblevene resteerende opperhoofden en hare ondersaten, en die van Xula-Mangoly, dat se onder den E. Compagnies beschermynge mogten aangenomen werden, vermits sy klaarlijck sagen, dat se door haaren verleyder coningh niet langer souden beschermt worden, maar desselfs beveelen fluyverre geparteert hebbende, tot ruyne van haar lant en lieden waaren gebracht, en nog verder stonden te geraacken, soo se haar onder geen magtiger beschutsheer quamen te begeven, ende nadien sy met den anderen gesamentlijck na rype overleggynge geresolveert hadden een ander schutsheer te soecken, waartoe se dan d'E. Compagnie voor de magtigste en bequaamste uytgeknoopen hadden, dog in grooten vreesen stonden, dat Ternatens coninck hierover gestoort sonde de Tydoreesen en Papoeën, of wel andere natien soude mogen opmaaken, om haar te overvallen en te ruyneren, gelijk gemelte coning alreeds door zyne uytgesondene spioenen haar heeft laten dreygen, soo was haar insanteliyck versoek, dat se onder beschermynge van Amboinaas gouverneur, als haar lant naast gelegen synde, mogten genomen, en met een garnisoen versien werden om voor de gedreygde invallen bevrijt te sijn, soo heeft d'E. heer gouverneur deser provintie Robert de Vicq, (naar voorgaande deliberatie met Z:en E. raat gehouden), geresolveert met de tegenwoordige magt een togt derwaarts te doen, en deselve volkeren op navolgende condities aan te nemen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

senteerende den Staat der Geoctroyeerde Oostindische Comp^e^ in dese landen ter eenre, en de sengadjes ofte hoofden van de twee **Xulase eylanden** ter andere zyde, de dato 23^e^ November 1681

1

In den eersten werden de opgemelde **Xulase** opperhoofden, mitsgaders alle de ingesetenen van de twee eylanden, op haar ernstig versoek als onderdanen van de Generale Nederlandsche Oostindische Comp^e^ aangenomen, die se beloofd, als besyden haer andere subjecten om dese Oost, in alle billykheyd naar recht en reden te regeren ende te beschermen, ende verders by haere goederen en besittingen mitsgaders religie ongemolesteerd te maintineeren

2

Waartegen wederom de bovengenoemde Xulase opperhoofden voor haer selfs en de gantsche gemeente beloven, d'E Comp^e^ of wel den gouverneur van Amboina, ofte dengeenen, die van Comp^nie^ wegen over hun gestelt sal werden, voor altyt te blyven hou en getrouw, sonder eenige andere coningen, princen en staeten, wie het soude mogen wesen, buyten voorweten ofte consent van de gedagte haere overigheyt eenig acces ofte verblyf op de landen van Xula toe te staen nochte ook met deselve eenige correspondentie te houden off negotie te dryven

3.

Sullende ook de ordinaire hofdienst of daty,[1]) des belast synde, gelyk alle andere Comp^nie^ onderhoorige omtrent dese landen, hebben te presteeren en gewillig te voldoen.

4.

Alsmede vigeureselyk[2]) alle Comp^nie^ vyanden, en speciaalyk de hartneckige eylanders van Xula Taljabo,[3]) als haer eygen tegenstaen, waartoe se dan, sulx belast synde, alle assistentie,

[1]) Zie voor dit woord *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, I, glossarium.
[2]) Het exemplaar der *Kamer Zeeland* heeft beter „vigoreuselyk", het *Daghregister* „vigureuseluck"
[3]) Die van Soela-Taliaboe hadden zich tegen een door de Vicq uitgezonden luitenant, die moest trachten hen ook in het verdrag op te nemen, verzet. Zie *Daghregister, 1682*, blz. 707—708.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

so van correcorren,[1]) volk en anders, sullen hebben te contribueren ende naar rato andere Comp'ën onderdanen presteren

5.

Ende dewyle buyten vermoeden de eylanders van Xula Talabo weygerig[2]) bevonden werden haer met de E. Comp' te accomodeeren, maer door opmakinge ende bedrog van drie à vier Ternaatse rebellen Comp'ën aanbiedinge tot vreede hebben gerejecteert ende vyandelijk desselfs uytsettinge[3]) derven tegenstaan, dat oock gemelte senghadjes van Xula-Bessy en Mangoly te beter tegens allerley vyanden souden geprotegeert ende versekert werden, soo is op haer aanhouden en ernstig begeeren toegestaen ende geaccordeert, dat er by ende omtrent de negory Ipa[4]) van stonden aan eenig provisioneel fort ofte houte wambais[5]) sal gebouwt werden, waertoe de ingesetenen behalven haer arbeyd, de materiaalen sullen everen, en dat in maneren en forme, als den officier, die den bovengenoemden gouverneur van Amboina sal uytkiesen, haer sal ordonneren ende aanwysen.

6.

Beloovende meergemelte Xulase opperhoofden tot het onderhout van het guarnisoen, hetwelk op vyf en twintig militairen geaccordeerd is, item de mondkost ende provisie voor 't selve, mitsgaders de ammonitie en krygsmaterialen, tot de defensie van 't fort nodig, en gagie, te contribueren maandelyks 16 lasten pady, ider last gerekend tot thien rixdaelders ofte de waarde van dien, telkens te leveren voor ofte omtrent de pady oegst, en dat aan degeene, die het commando van 't gedachte fort sal hebben, ofte wel die van de geseyde heere gouverneur daertoe commissie sal hebben

7

Alle weggeloopene slaven, de onderdanen van de Ed. Comp.ie ontloopen, ende op de gedachte twee eylanden opgevangen werdende, sullen aan de rechte eygenaers gerestitueert moeten

[1]) Zoo werden by de Compagnie de cora-cora's der hongi genoemd.
[2]) Beide exemplaren in de contractboeken hebben hier „weyng" wat geen zin heeft, het *Dagregister* heeft „weygerig"
[3]) Expeditie.
[4]) De voornaamste plaats aan de Zuidwestzijde van Seela-Besi
[5]) Meestal geschreven wambas, een eenvoudige houten versterking.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

werden, mits genietende voor ider slaef een premie van twaalf rijxd[a]; dog sullen de Xulanese gehouden sijn te largeeren en wederom aan de eygenaers ter hand te stellen alle sodanige slaven, als er in de laaste overval van Boeroe aldaer of elders mogen aangehaeld of gevangen zijn, sonder daervoor yets te genieten, als synde buyten alle reden in tijd van vreede, en sonder eenige aankundinge van oorlog, geroofd ende weggenomen.

8.

Sullen mede dese eylanders gehouden sijn, gelijk ook by haer heylighlijk belooft ende aangenomen werd, om te houwen, uyt te roeyen ende te extirperen alle de speceryebomen van nagelen en noten, als er op de twee genommeerde eylanden sijn ofte sullen gevonden werden, sonder te gedogen, dat se t' eenigen tijd wederom aangroeyen, veel min aangeplant werden.

9.

Welke alle articulen wedersijts vast ende onverbrekelijk sullen werden gehouden, ende tot dien eynde vanwegen de hooggedachte E. Comp[e] door den heer gouverneur van Amboina, en by de in fronte gemelte sengadjes en opperhoofden van de genoemde eylanden Xulla-Bessy en Mangoly, soo in 't Nederlands als Maleyts getekend ende met sodanigen eed, als van d'een en de andere kant gebruykelijk is, b'eedigt sullen werden.

10.

Dit alles by provisie, ende op approbatie van Haer Hoogachtbaarheedens, de Ed[e] heeren Gouverneur-Generaal ende Raden van India, op Batavia residerende.

Onder stond [1]) gecollationeerd, accordeerd, **Amboina,** Victoria, den 18[en] May a[o] 1682. En was getekend **J. de Visscher,** gesworen clercq.

[1]) Ook het onderschrift is in het *Dagh-register* volledliger gegeven, namelijk Actum in de negorie Ipa op 't eylant Xulla-Bessy, ady den 23en November, anno 1681 (Onder stont en was geteekent) Robbert de Vicq, en verder stongen verscheyde mercken, gestelt by de bovengenoemde sengadjes. (In margine stont) Ons present en waren met Arabische letteren geteekent de namen van) Goegoegoe Alem en Kimmelaha Marsaoly (Lager onder Compagnies cachet, in rooden lacke gedrukt, stont geteekent) Ter ordonnantie van gemelte E. gouverneur Robert de Vicq (en was geteekent) Balthasar Bolle, secretaris.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLIX. SUMATRA'S WESTKUST.

17 Maart 1682. [1])

De tweede helft van het jaar 1681 bracht nogmaals een opleving der aan de Compagnie vijandige elementen aan de Westkust, waardoor op verschillende plaatsen weer onrust ontstond. Jan van Leenen, na Pit's vertrek (wegens ziekte) tot commandeur benoemd, wilde daar nu voor goed een einde aan maken, hem werden van Batavia 600 militairen toegezonden. Nog vóór deze tot eenige actie konden overgaan, slaagden 's Compagnies trouwe bondgenooten, de sultan van Indrapoera en de panglimaradja van Padang, er in, die van Priaman te bewegen, hun verbond met de Compagnie opnieuw te bezweren (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 22, *Daghregister van Batavia, 1681* blz. 627—629, 636, 652—654, 656—658, *1682*, blz 132—133, 400—408, 560—561, 802—806).

Translaet Maleyts provisioneel contract [2]) tusgen den Sultan van Indrapoura en den Panglima Radja van Padang, als daartoe express gecommitteert door de heer Jan van Leene, commandant en opperdirigeerder deser custe in den naam van d'E. Comp^e^ ter eenre, ende de gesamentlyke regenten van **Priaman,** [3]) **Oulaccan, Tousoe Cota's** [4]) en van **Delappan, Sambilan** en **Lima Cota's** en de verdere negoryen, daaromtrent gelegen, ter andre zyde op den 17 Maart 1682 veraccordeert ende gesloten als volgt

Op den 8^e^ der mane Rebbi el aauwel synde den 17 Maart 1682) 's Woendags voormiddags hebben ter presentie ende ten overstaan van den Sulthan Indrapoura, Mamed chia ende den Panglima Radja van Padang, alle de ponglous of regenten van Priaman ende der voormelte Cota's ende negoryen gecontracteert ende met solemnelen eede besworen te onderhouden als volgt:

Vooreerst soo accorderen en contracteren ende besluyten de regenten van **Priaman** ende **Oulaccan,** alsmede de regenten van boven de rivieren ende uyt alle clene negoryen, nimmermeer

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia, 1682* blz. 805—806, en in de *Overgecomen brieven 1683* sesde boeck, blz 878 en 898.

[2]) Er staat „pl. contract", wat beteekent „provisioneel contract". Het afschrift in het *Daghregister* heeft evenwel die aanduiding pl. niet.

[3]) Er staat Priman.

[4]) Toedjoe Cottas.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

te sullen afwyken nog overtreden 't verbond, met d'E Comp gemaekt, maar schuld.g syn in alle onderdanigheyd te onderhouden tot in eeuwigheyd.

Ten tweeden, so beloven ende sweren voortaan niet sullen vermogen eenige vaartuygen naar **Aetchin** te laten afvaren, nu nog nimmermeer niet, ende soo wanneer na desen eenige vaartuygen van Aetchin mogten aankomen, deselve aan te slaan ende benevens alle goederen te confisqueren, ende de selve aan d'E Comp^a^ te brengen, maar d'andre hevt versoeken de voormelde regenten aan hun mag vergunt en verdeeld werden, ende sullen de voerders aan den lyve gestraft werden, sodanig sal bevonden werden te behoren.

Ten derden sweren ende beloven, om Radja Ebraim met alle syne medestanders, hulpers, aanhang ende dienaren, tot een persoon a 2 incluys, van nu af ende voortaan soolang dese wereld staan sal, buyten 't destrict van Priaman te houden, ende in 't selve niet meer te mogen inkomen, zulx sweren ende contracteren ook alle negoryen, boven de rivieren gelegen.

Ten vierden, soo sweren en contracteren de regenten van Priaman, hare negoryen met alle vermogen weder te doen welvaren, alle de uytgeweke inwoonderen te doen wederkeren, ende alles brengen ende herstellen op sodanigen goeden voet, als bevorens zy geweest. En wanneer niet vermogens zyn haren eed en belofte in desen te volbrengen, sullen daartoe hulp en adsistentie van de heere commandeur tot Padang mogen versoeken.

Onder stond ende was getekent:

Mharadja Nenda,
Orangcay Siri Amar Bangsa d'Radja,
Orangcay Toua,
Radja Indra Poetra,
Radja Lelle Wangsa,
Beginda Ratoe,
Magat Mara,
Radja Sittia Phalauaen,
Maradja Lela,
Mameer Sirre Narra Maharadja,

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alle ponglous van Priaman ende in den name van alle d'andre voormelde negoryen, als de hooftplaats zijnde.

Ter syden stond: Ter presentie ende overstaan van de gevolmachtigde ende afgesanten van den heer commandeur tot Padang, den Sulthan van Indrapoura ende den Panglima van Padang, en was geteekent **Sulthan Mamed-chia** ende **Orangcaja Panglima Radja.**

CDLX. MOLUKKEN.

9 Mei 1682. [1])

De opstand van sultan Amsterdam maakte in de Molukken een aantal voorzieningen noodig, waartoe ook behoorde de afstand van het eiland Oeby met de daarom liggende kleinere eilandjes door den sultan van Batjan aan de Compagnie (*Dagregister van Batavia, 1682* blz. 1197–1201, *De Archipel in 1684*, blz. 13, *Rapport over 's Compagnies regt*, blz. 11).

> Contract tusgen de coning van **Batchian** en desselvs rijxgroten ter eenre, ende d'E. Comp[ie] ter andre syde, over 't vercopen en copen van 't eyland **Ouby** etc[a], in dato 9 May 1682. [2])

Wy, Alawadijn, [3]) koning, Moessou, goegoegoe, [4]) Boelotho, capitan-laut, [5]) Lawataha, houcom, [6]) en Rochodin, quimelaha [7]) over het koninckrijk en de landen van **Batchian** aan d eene zyde, mitsgaders Robertus Padbrugge gouverneur en directeur der Moluccos en den aencleven van dien, Willem Basting, opper coopman, Gerbrant Proost, coopman, Andries Olofse Lofsang, fiscaal, en Dirk de Gheyn, ondercoopman, raden deses gouvernements, als last, bevel en volmagt hebbende van den Edelen

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Dagregister van Batavia, 1682*, blz. 1199—1201, alsmede in de *Overgecomen brieven, 1683*, vyffde boeck, folio 234 verso en volgende.

[2]) Opgemerkt worde, dat VALENTIJN I b, blz. 89, den verkoop van Oeby ten onrechte in 1683 stelt.

[3]) Allah-Oedin.

[4]) Djogoegoe of rijksbestuurder.

[5]) Admiraal.

[6]) Hoekoem, opperste kamponghoofd.

[7]) Kimelaha of stadhouder.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

heer Cornelis Speelman, Gouverneur-Generael, en Haar Ed^e de heeren Raden van 't Nederlands India, representerende de Generale Vereenigde Comp^e aan d'andre zyde, verclaren by desen, op onze eere en gegeven woord, heden den 9^e der maand May in den jare 1682, van d'een en d'andre zyde met den anderen geaccordeert en overeengekomen te zyn, wegens het vercopen, transporteren en overleveren der eylanden **Ouby, Gommommo, Auwouwa, Belang, Bilata, Tapa, Silele**[1]) en verdere daaraan en omtrent leggende eylandies, op sodanigen maniere en op sulk een wyse, als by het volgende gecontracteerde komt te blyken.

Eerstelijk soo verclaren wy, coning Alwadin en bovengenoemde rijxgroten, in maniere voorschreven aan de Generale Geoctrojeerde Vereenigde Nederlantsge Oostindisge Comp^e waarlijk, deuglijk en met alle opregtigheyd verkogt te hebben de voorschreven eylanden, gelegen besuyden 't land van Laboua en Batchian,[2]) met alle de kleynder eylanden, langs de oeveren der ses groote, soowel ten Noorden, ten Suyden, als ten Oosten en ten Westen, twee mylen water van denselven gelegen, met alle hunne gronden, bomen, vrugten, gewassen, rivieren, lopende wateren, visscheryen, vee en verders alle 't gene aan, op, en by gemelte eylanden en eylandekens is behorende, en dat voor een somma (de jaarlyxe erkentenispenningen der nagelen, bedragende 80 rijxdaelders, daaronder getrokken) van 700 rijxdaelders tot 60 stuyvers yder, alle jaren eens, sonder meer, op de komste der schepen ten dien eynde. En oversulx de gemelte eylanden Ouby, Gommommo, Auwana, Belang, Tapa, Silele, en alle andre kleynder eylandies, waar af en aan wy niet als met Comp^e speciael consent naar desen sullen mogen varen, zodanig als voornoemd is, met hunne gronden, bomen, vrugten, gewassen, rivieren, lopende wateren, visscheryen, en voorts alle geregtigheden, voor ons en onse erven van nu en ten eeuwigen dage aan de hooggemelte Generale Nederlantse Oostindisge Comp^e met vrye en onbedwongen wille transporteren, overdragen, en als eygene landen, waarop wy geen meer het minste regt, actie ofte eygendom syn reserverende, in desselvs magt stellen,

[1]) Oebi of Obi, Gomono, Dowara (Ganeh), Bellang of Belang, Obi-latoe, Tapa en Poeloe-Setile.

[2]) Laboea is het Zuidwestelijke schiereiland van Batjan.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

renuncierende ten dien eynde eens en vooral van alle verdere pretentiën Gelijk wy, coning en rijxgroten voornoemd, uyt insigt van de goedheyt en beleeftheyd van Syn Ed^t, den heer Gouverneur-Generaal en Haar Ed^t, de heren Raden van India dan ook verders renuncieren eens en vooral, nu en ten allen tyden van onse vermeynde oude pretentien op Noord **Zeram** en de volkeren van **Hatuwe,** belovende op ons woord daarvan, nog van de clappusbomen, die tot de gemene welstand in den jongsten oorlog mogten omgevelt wesen, nooyt meer eenige mentie of gewag te sullen maken

Hiertegens verclaren wy, gouverneur directeur Robertus Padtbrugge, mitsgaders gesamentlyke raden voornoemd, uyt den name en vanwegen hooggemelte Generale Nederlantse Oostindisge Comp^e, van Syn Hoogheyd Alwadijn, coning, en rijxgroten van Batchian voornoemd gekogt en als Comp^e eygene landen overgenomen te hebben de eylanden en eylandjes voornoemt, met alle hetgene, als voren is aangehaeld daaraan nu en by is behorende, zynde hieraf doen maken twee all eens luydende geschrivten, aan d'eene zyde in de Hollandse en aan d'andre zyde in Maleytsen taie en Arabise letteren beyde door de kopers en vercopers ondertekent, en op de letteren a, b, c, d doorgesneden, waaraf het eene by d'E. Comp^e en het andere by en onder den koning van Batchian en desselvs groten blijvt berusten.

Aldus gedaan, geaccordeert en getransporteert, **Ternaten,** in 't casteel Orangie, desen 9^e der maand May a^o 1682.

Onder stond en was getekent in Arabise letteren **Alwadijn,** coning **Moessou,** goegoegoe, **Boelotho,** capitan laut, **Lawataha,** houcom, en **Rechodin,** quimelaha: daaronder 's conings zegel, in roden lakke gedrukt, zijnde een son, aan d'andre zyde was getekent **R. Padtbrugge, Willem Basting, G^r Proost, Andries Oloffs** en **Dirk de Gheyn,** waaronder Comp^e zege. in roden lacke gedrukt. Lager stond Ter ordonnantie van den heer gouverneur en rade, was getekent **G. Warrenthout,** secretaris

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXI. BENGALEN.

20 Juni 1682. [1])

De nabab of onderkoning van Bengalen maakte het de vertegenwoordigers der Compagnie herhaaldelijk zeer lastig en wist hun op allerlei manieren geld af te persen. Toen hij niet voldoende „scherragues" kreeg, had hij in het begin van 1682 „veele quaataardigheden tot nadeel van de Compagnie aan den coninck (versta den Grootmogol) overgebrieft dog geen gehoor gekregen, als synde de laast afgekomen ordre des conings seer in faveure van de Compagnie opgestelt geworden, en waarna voornoemde duwan en den nabab haar scheenen gereguleert te hebben in 't verleenen van de versogte perwannes tot exercitie van den onbekommerden handel voor d'E. Compagnie, die ook van sulken favorabelen inhoude waren, als in menigte van jaren aan d' E. Compagnie niet verleent zy". Hier volgen de bedoelde parwanna's. (*Daghregister van Batavia, 1682*, blz. 1389 en volgende)

> Translaat perwanna,[2]) door 's conings duwan Hagie Soffi chan aan d'E. Comp[t] in **Decca** verleend, in dato 20 Juny 1682.

Alle moddesettijs, sjagterdaars, carontjs, radaraan goserbant sjenndaars,[3]) die present in dienst syn of naar dese mogten succederen in 't soubaschap[4]) van Bangala, zy by desen bekent, dat den coning in 't vyfde jaar van sijn regeringe aan den Hollandsen generael eenen firman heevt verleent;[5]) in deselve luyd 's conings ordre aldus, dat de Hollanders hare schepen mogen hier aanbrengen en ankeren voor Pipeli, Bellasoor en Ougly, ende agtervolgens het oud gebruyk sylieden den thol van hare coopmanschappen betaald hebbende sullen hare goederen ongemolesteert door haar laten vervoeren, werwaarts deselve willen, met sodanige coopmeden negotieren als se genegen sijn, makelaars gebruyken naar haar eygen welgevallen,

[1]) Uit het *Contract boek*. Ook in het *Daghregister van Batavia, 1682*, blz. 1392—1393, en in de *Overgecomen brieven 1683* sevende boeck, folio 1416 verso.

[2]) Parwanna privilege of gunstbrief. Zie *Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, II, glossar um.

[3]) Al deze, op dezelfde wyze verhaspelde, titels komen voor in het privilege van 25 December 1678, hiervóór blz. 171, waarnaar verwezen wordt.

[4]) Souba is de naam voor een provincie van het rijk des Grootmogols, soubadar als gouverneur of onderkoning.

[5]) Bedoeld is het firman van 29 October 1662, *Corpus* II, blz. 217 en volgende. De grootmogol Aurengzib had in 1657 de regeering aanvaard, die bij een halve eeuw zou voeren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sonder dat sig ymand sal hebben tegens hare genegentheyt met haren dienst te bemoeyen; alle coopmanschappen, als namentlijk lywaten, suykeren, wax, zyde, salpeter etc[a], door haar in de soubas van **Behaar,**[1]) **Bengale** en **Orixa** incoop doende, sult UE haar daarin niet hinderlijk wesen, nog ook van hare goederen in 't op- en afvoeren in den weg thol afvorderen, maar op allerhande manieren haar helpen,[2]) sonder hare vaartuygen ergens aan te houden, opdat sy met geruster herten hare schepen in de moussons mogen versenden. Eenige coopluyden of andre aan haar geld schuldig zynde, ende met haar betaling onwillig, sult UE haar behulpig wesen en in de regtmatigheyd haar saak bevorderen, opdat sylluyden aan 't hare geraken mogen, de Hollanders in haren dienst sult UE. nergens, 't sy by daag of nagt, in 't voortreysen na elders in den weg opleggen eenige beletselen of moeyelijkheden aandoen. En daarom geev' ik mede die ordre, dat UE na den inhoude van 't firman sult te werk gaan en agtervolgens de tahca[3]) van den directeur, van hare coopmanschappen den thol ontfangen, mitsgaders hare goederen in 't op- en afbrengen in den weg niet te visiteren, en conform het destek[4]) van den commissaris en directeur, d'E heer Nicolaas Baukes, in Ougly synde, deselve nergens aanhouden, maar aanstonts largeren, en geen wagters van den koning, gelijk noyt geschiet zy, op haare vaartuygen stellen, geen cattabarra[5]) van haar afvorderen, nog van haar eyge, nogte van hare gehuurde vaartuygen. Weest op 't vorenstaande in alles wel bedagt, en verrigt den dienst naar onse ordre.

---

[1]) Bihar was een gewest, waarin, behalve de gelijknamige stad, ook de voor de Compagnie zoo belangrijke handelsplaats Patna lag.

[2]) In het *Contractboek* staat voor „haar helpen", de verschrijving: „haare scheepen".

[3]) Factuur of inventarislijst. Zie *Hobson-Jobson* in voce tallica.

[4]) Pas, toestemming tot vertrek. De *Versameling der Woorden* zegt „destecquen passen, off geley- of afscheidbrieven. Zie ook *Hobson-Jobson* in voce dustuck.

[5]) Tollen of doorvoerrechten.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXII. BENGALEN.

20 Juni 1682.[1])

Zie de inleiding bij het hieraan voorafgaande parwanna van denzelfden datum.

Translaat perwanna door den duwan van den conink, Hagie Soffie-kan, uit **Decca** geschreven in dato 20 Juny 1682, op den daroga[2]) van de munt in **Ragiamahol**, genaamt Doulaatbecq.

Naar de complimenten Doulaatbecq sy bekent, dat den Hollantsche capiteyn alhier my heevt aangediend dat van het goud ende silver, 't gunt sy in de munt laten vermunten, voor geregtigheyd volgens het oud gebruyk betaald werd 3 ropia, 6 ane per cento,[3]) en [daar] boven voor dese en geene klene omgelden, daar nog aan vast synde, 10 ane,[4]) sulx te samen 4 per cento bedraagt, en nu vordert UEd voor een nieuw gebruyk van haar vier per cento voor geregtigheyt, en 10 anes voor de omgelden daarenboven; en daarom schrijv ik aan UE, dat 's conings ordre, opnieuw by my ontfangen, dicteert, dat UE. van de Holanders niet meer voor geregtigheyd sult nemen als voordesen, en volgens het oud gebruyk zy geschiet, namentlijk 3 ropie 6 anes, mitsgaders 10 anes voor andre omgelden per cento, t' samen 4 ten honderd En weest verdagt, dat buyten dese vier van haar niets meer gevorderd werd, ende neemt 's coninx ordre in agt.

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia. 1682*, blz. 1393, en in de *Overgecomen brieven 1683*, sevende boeck, folio 1417.

[2]) Meestal een politie-officier hier het hoofd van de munt.

[3]) Een ropia was verdeeld in 16 ana's.

[4]) Het *Contractboek* heeft „en boven voor desen geen klene omgelden".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXIII. SUMATRA'S WESTKUST.

5 Juli 1682. [1])

Toen commandeur Jan van Leenen den 1en Juli 1682 op Padang teruggekeerd was, „soo waeren drie dagen daaraan aldaar van de verdrevene uyt Cotta Tenga verscheenen thien afgesanten uyt de oudste en aansienelijkste geslachten, daaronder als den voornaamsten Sury Radja Oulaballangh, out-gouverneur van Cotta Tenga, biddende om pardon en dat weder in genade aangenomen en herstelt mogten werden, 't welke haar op 't versoek van de regenten en gemeente tot Songy Backer is toegestaan " (*Daghregister van Batavia, 1682*, blz 1022 en volgende).

> Translaat Malijts verbandtschrivt door de thien expresse afgesondene gecommitteerdens uyt de geslagten en aansienelijkste van **Cottatenga**, tot Padang met den E. heer Joan van Leene, commandant en oppergebieder deser cust, in dato 5 July 1682 verraccordeerd ende besloten

De thien geslagten van **Cotatenga** komen haar voor d'E Comp[ie] te verootmoedigen, ende versoeken om pardon ende vergiffenisse, ende dat in genade aangenome ende in hare land te wonen vergund moge werden Ende tot teken en onderpand van hare trouwe en onderwerping ende gehoorsaamheyd aan d'E. Comp[ie] sweren over een houwer, met silver beslagen, ende verbinden haar, dat de vrinden en bondgenoten van Padang ook die van Cotatenga, ende de vyanden van Padang (ende) ook die van Cotatenga sullen syn, van nu tot in alle eeuwigheyd sonder oyt daarvan af te wyken Ende sullen die van Cotatenga ook in genen dele eenige gemeenschap of ommegang met de verdrevene uyt **Pauw** mogen houden, nog eenigen koop of verkoop met haar vermogen te doen, nadien deselve niet anders als voor wederspannige ende oproermakers sijn te houden Ende sul en die van Cotatenga ook gehouden syn, de wegen tot den koophandel naar Padang te veyligen Voorts sullen de Cotta tengers haar moeten onderwerpen ende gehoorsamen alsulke bevelen en ordonnantiën, als de Ed heer Gouverneur-Generael sal verstaan te behoren ende den commandeur haar naderhand

[1]) Uit het *Contractboek* Ook in het *Daghregister van Batavia, 1682* blz 1023—1024, en in de *Overgecomen brieven 1683* sesde boeck, folio 1049 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

komen voor te schryven ende verder te accorderen, opbrengende de contributie van 25 tailen goud, met termijn van een jaar tijdvergunning.

Onder stond Ter plaatse, dag, maand ende jaar alsvoren (was getekent) **Siri Radja Oulloballang, Bandhara Radja Mangadang, Radja Touakkel, Radja Seluman, Radja Mankouta, Samperna Tomkysio Diradja, Radja Itam, Radja Mankouta, Radja Selman.**

CDLXIV. AMBON—MOLUKKEN.

6 Juli 1682.[1])

Bij de overeenkomst van 23 November 1681 (hiervóór, blz. 286 en volgende) hadden de hoofden van Soela-Besi en Soela Mangole zich onder de bescherming van de Compagnie geplaatst; slechts Soela-Taljaboe was nog onder den invloed van Ternataansche onruststokers afzijdig gebleven. „Na 't vertrek van den heer gouverneur van Xula-Bessy waren der gesanten van Xula-Taljabo by onsen luytenant of commandant in 't nieuwe fort Claverblad verscheenen, dewelke het voornoemde accoord met de 2 andere eylanden mede opgereght en geaccepteert hadden, mits een goede recognitie daarenboven betalende". De luitenant, Philip Muydy, zond hen voor de definitieve overeenkomst naar het kasteel Victoria te Ambon, waar zij zich bij onderstaand akkoord in het contract van 23 November 1681 lieten opnemen. (*Daghregister van Batavia, 1682*, blz. 707, 1154—1157).

Op alle de hiervoren geëxpresseerde conditien, mitsgaders voorwaarden ende wedersijds verbonden,[2]) zijn wy, ondergeschreven sengadjes van 't eyland **Xula Teljabo,** met name Calaody Jawa, hooft van 't gemelte eyland Teljabo, Pihoewoja, senghadje van Lictoby, Rante Etan, senghadje van de negory Semada, Pego, senghadje van de negory Woy en orancaja Dioeloe van de negory Cabin, Vessa, sengad e van de negory Sakkoe Wowo, soo voor ons selven als gemagtigt van de thuysgeblevene resterende sengadies ende orancajen, mitsgaders alle de inwoonders van t voorschreven eyland (ons particulier en

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in het *Daghregister van Batavia, 1682*, blz. 1156—1157, en in de *Overgecomen brieven 1683*, vijffde boeck, folio 69

[2]) Dit volgende werd geschreven onmiddellijk achter het contract van 23 November 1681

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

yder in solidum voor deselve vastmakende ende verbindende) overeengekomen ende geaccordeerd met den E gouverneur van Amboina en Sijn E. Agtb raad. gelijk ons dan ook door Sijn E. Agtbare en welgemelte raad geconsenteert en toegestaan werd in dit tegenwoordige contract te mogen treden, aannemende 't selve in alle puncten ende leden heyliglijk naar te komen en te onderhouden, met beloofte onse quota in de 16 lasten pady tot verval van de oncosten des guarnisoens van 't fort Het Claverblad promptelijk op te brengen en voldoen, aannemende verders aan d'E Comp^e op ordre van welgemelte heer gouverneur te leveren een getal van 75 goede slaven, ons bij accoord opgeleyd te verschaffen, soo voor 't ontvangten van de Ternataansche hoofden Catti Songa, Salahacan Hongy, ende mitsgaders andre rebellen en vyanden, als mede voor onkosten, die d'E Comp^e heevt moeten adhiberen tot de laaste uytsettinge,[1] in November jongstleden op ons eyland gedaan, sullende dese leverantie moeten geschieden met d'eerste chialoup ofte vaartuyg, hetwelk van Comp^es wegen in de Xulas sal komen aan te landen, sonder eenig uytstel ofte exeptie, dog alles op approbatie van Haar Hoog Edelens, de heren Gouverneur Generael en Raden van India, onder verband van ons en alle d'andere sengadjas, mitsgaders der ingesetenen personen ende goederen, zynde tot bevestinge deses dese in de acten, soo in 't Maleyts als Nederduyts, ondertekent en op onse gewoonelyke wyse beëdigt

Onder stond Aldus gedaan, geaccordeert en gecontracteert aan 't castee. Victoria in **Amboina**, den 6^e July 1682 En was getekent met de gewoneliyke merktekens van bovengenoemde sengadjes en orancay van voorschreven plaatse.

In margine, onder Comp^es zegel in roden lak gedrukt, stond geschreven Ter ordonnantie van welgemelte heer gouverneur, en was getekend **Isaäc de Visscher**, gesworen clercq

1) Expeditie.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXV. SOLOR EN TIMOR.

21 Augustus 1682.[1])

Den 10den Maart 1682 schreven G. G. en Rade naar de koningin van Solor dat een der dienaren van de Compagnie bij een bezoek aan genoemd eiland „zeer onbetamelijck met verachtinge is bejegent geworden, en dat'er oock diverse kogels nae de sloep geschooten zijn" Onder mededeeling dat zelfs het machtige Ternate door 's Compagnies wapenen is overwonnen, wordt verklaard, dat het hooft van het fort op Koepang naar Solor zal gaan, om rapport uit te brengen van de gezondheid van koningin en hoofden. Dit geschiedde, en het resultaat waren een zestal beëedigde verklaringen van trouw en onderwerping. (*Daghregister van Batavia, 1682*, blz. 260—262 en 1185—1187)

Ick, Ney Chily Moeda,[2]) vorstin van **Solor**, beloove en sweere mits desen aen ons alcoran, in den name van onsen propheet Mahomed, d'E. Comp^n^ en d'E. heere Gouverneur-Generael Cornelis Speelman, mitsgaders d'E heeren Raden van India, al myn leven langh houw en getrouw in alle oprechtigheyt te blyven, en met geene andere natie, 't sy van boven of beneden 's windts,[3]) eenigh verbondt, buyten weten en wille van d'E. Comp^a^ off gemelte Gouverneur-Generael, ingaan En sal oock niet gedogen, dat eenige Maccassaaren noch Ternataanen of Moluccaanen sonder schrifftelycke hcentie van d'E. Comp^a^ met haar vaartuygen op onse zeehavens te verwaghten, maar deselve wegh te wysen.

Voorts sal ick tragten alle myne sanghadjes, soowel van Lamakera, Lamahala, Trongh en Adenare[4]) etc^a^ behoorlycke eere en agtinge te laten toekomen, om dese landen in beter maniere en geluckigh te regeeren en bestendich te doen blyven.

Onder stondt. In de negory **Lawayangh**, den 21 Augusto 1682. Was geteeckent 't merck van **Ney Chily Moeda.**

Wy, Dasje en Krijn, sangadjes van **Lamakera**, belooven en sweeren mits desen aen ons alcoran, in den name van onzen propheet Mahomet, d'E. Comp^e^ en d'E heer Gouverneur-

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1683*, vijfde boeck, folio 402 en volgende.

[2]) Ney is een verhaspeling van njai, titel voor vrouwelijke vorsten, moeda betekent eenvoudig de jonge, of junior

[3]) De lieden van beneden 's winds zijn de Europeanen.

[4]) Lamakera of Lamakare en Lawajang liggen op Solor; Lamahale, Trong en Adonenare op het andere eiland van deze groep, Adonenare.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Generael Cornelis Speelman, mitsgaders d'E. heeren Raaden van India, al ons leven langh houw en getrouw in alle oprechticheyt te blyven, en ons vorstin Ney Chily Moeda in alle haare verlegentheyt [1]) ten dienste van d'E Comp^e^ en welvaaren deser landen te helpen onderstutten. mitsgaders met goeden raad en daad by te sullen woonen. Voorts sweeren wy oock met geene andere natie, 't sy van boven off beneden 's winds, een gh verbondt buyten wete en wille van d'Ed Comp^e^ off gemelte Gouverneur-Generael in te gaan En sullen oock niet gedoogen, dat eenige Macassaaren noch Ternataanen off Molucaanse sonder schrifte.ycke licentie van d'E Comp^e^ met haar vaar tuygen op onse zeehavenen te verwagten, maar deselve wegh te wysen, etc"

Onder stont: In de negory **Lawayangh**, den 21 Augusty 1682. Was geteekent **Dasje** en **Krijn.**

Geheel gelykluidend aan laatstgenoemde verklaring volgen er dan nog drie, te weten van:

„Soebangh Poelo, sangadje van **Lamahale**",

„Bole en Gowal, sanghadjes van **Adenare**",

„Gidde, sangadje van **Trong**"

Het zesde stuk luidt:

Wy alle, oranckayen van **Lawayangh,** namenthyck Tulitamma, Begoe, Palinghamma en Emiama, belooven en sweeren mits desen aen ons alcoran, in den naeme van onsen propheet Mahomet, d'E. Comp^e^ en d'E heer Gouverneur Generael Cornelis Speelman, mitsgaders d'E. heeren Raden van India, al ons leven langh houw en getrouw in alle oprechtigheyt te blyven, en onse vorstin Ney Chily Moeda in alle t' samenkomste off pitcharinge [2]) ten dienste van d E. Comp^e^ en welstant deser landen met goeden raad en daad by te staan, item trachten sullen dat d'regeringe deser landen in alle rechtmatigheyt en vreedtsaamheyt sonder haad off nijdt ten algemeene beste helpen dengeeren

Onder stondt In d'negory **Lawayangh,** den 21 Augusto 1682. Was geteeckent 't merck van **Tulitamma, Begoe, Palinghamma** en **Emiama.**

[1]) Er staat, vergelengtheyt

[2]) Van het Maleasche bitjara bespreken.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXVI. KOROMANDEL.

Maart 1683. [1])

In 1683 bevestigde Egoste Ragia de oude voorrechten der Compagnie op Negapatnam en de bijbehoorende tien dorpen.

Caul, door Egoste Ragia, vorst van **Tansjour,** verleend in Maart 1683

De cauls, door de neyken van **Tansjour** en **Madure** en my gegeven, sullen onverbreekelijk agtervolgd werden, en gehouden als hier g'insereert

d'E. Comp^ie^ haar coopluyden en inwooners van de stad **Choromandelan,** [2]) mitsgaders de thien oude dorpen, [3]) sullen voortaan van alle waaren, geen uytgesondert, die door wie het ook zy uyt het land derwaarts komen gebragt of gevoerd, of uyt de stad in het land opgevoerd, sullen werden geen meerder thol betalen, dan de voorgaande cauls geaccordeerd, toegestaan en van ouds gebruykelijk sijn geweest.

En derhalven zal ik niet gedogen, dat eenige gouverneurs, die de magams [4]) ende dorpen omher **Nagapatnam** uyt mynen naam regeeren en gouverneuren sullen, eenige nieuwe thollen ten laste van d'E. Comp^ie^ haare coopluyden en inwooners, onder wat pretexten het ook sy, sullen heffen of opstellen, buyten degene, die van ouds gebruykelijk sijn geweest.

Alle hetgene d'E. Comp^ie^ uyt myn land soude mogen benoodigen, hetzy eenig hout tot het bouwen van scheepen of vaar tuygen, wassers, zand, of diergelyke, sal d'E. Comp^ie^, gelijk altoos vóór deese gebruykelijk is geweest, mogen doen halen sonder dat sulx hen sal werden belet. [5])

[1]) Uit de Contractenverzameling der *Komer-Zeeland,* no. 8368. V, blz. 78.

[2]) Een oude inheemsche stad, ter plaatse waar later Negapatnam ontstond. Hier wordt Negapatnam bedoeld. Zie VALENTIJN, V, I, *Ceylon,* blz. 234.

Hierbeneden in het contract van 8 Juni 1688 staat: „de buytenstad van Nagapatnam, anders genaamd Sjoromandelan"

[3]) Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, blz. 107 en *Corpus* II, blz. 138.

[4]) Tijdelijke verblijfplaatsen. Oorspronkelijk beteekende dat woord een verhoogd platform, dienende als wachtplaats. Zie *Hobson-Jobson* in voce machan. De *Lyst der Woorden* zegt: Machan, een verblijfplaats off bergplaats, hetzij van hout, bamboesen, of een tent van lywaten

[5]) In plaats van de onderteekening staat er alleen: etc^a^

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXVII. MOLUKKEN—TERNATE.

7—17 Juli 1683. [1])

De opstand van sultan Amsterdam, koning van Ternate, was door Padbrugge op energieke wijze onderdrukt. Den 30en Augustus 1681 werd de vorst gevangen genomen en naar Batavia gevoerd, waar hij 7 Juli 1683 onderstaand contract teekende, volgens hetwelk Ternate een leenstaat van de Compagnie werd. (*Daghregister van Batavia, 1681 1682*, passim, *Pieter van Dam's Beschrijvinge*, II, II, blz. 38—41, *Rapport over 's Compagnies regt*, blz. 11—12)

Poincten en articulen, waarop Paducca Siry Sulthan Quitchil Amsterdam en alle de groten, onder hem sorterende, naar vercregen pardon hunner onvoorsigtige afval en opgenomen oorlog tegens de Comp[e] en hare dienaren, sijn verloren Ternataans rijk en landen, door Comp[ies] regtvaardige wapenen geconquesteert en verovert, wederom door een puure benevolentie van deselve Comp[ie] als een leen werden ingeruymt en overgegeven, om door hem als koning, ende de groten elk in haar qualiteyt, naa de aaloude Ternataanse wyse, dog onder de hoger magt en opsigt van de Comp[e], geregeert te werden, mits welken Sijn Hoogheyd en alle de groten als leenmannen den eed van getrouwigheyd en onderdanigheyd sullen afleggen en in deselve mede beloven dese pointen en articulen eerstelijk, [2]) getrouwelijk en onveranderlijk te sullen nakomen en agtervolgen, mitsgaders deselve, als het gerequireert werd jaarlijx te vernieuwen, tot wederopseggens toe

In den eersten verclaren wy, coning ende rijxgroten, gelijk wy verclaren en bekennen mits desen, dat wy door onvoorsigtigheyd [3]) en quaden raad tegens alle de contracten, tusgen de Generale Nederlandse Oostindisge Comp[ie] en onse voorouderen, insgelijx gedurende onse tijd en regering opgeregt en solemneel besworen, een onwettigen oorlog tegen deselve opgenomen, en

[1]) Uit het *Contractboek*. Het concept-verdrag in het *Daghregister van Batavia, 1682*, blz. 313 en volgende.
[2]) Vermoedelijk een verschrijving voor eerlijk, dat in het concept staat
[3]) Er staat: „onvoorsigheyd"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

als openbare vyanden gevoert te hebben, sonder dat ons door de Gouverneur-Generael en Raden van India eenige de minste reden of oorsaken daartoe waren gegeven, synde ter contrarie expresse commissarissen tot ons overgekomen om de verschillen tusgen ons en de gouverneur Robbertus Padbrugge te vergelyken en alles in der minne by te leggen, zonder dat wy daarna hebben begeren te luysteren, maar des ongedagt de voorseyde commissarissen in verscheyde gelegentheden wederwaardig getracteert en bejegent, sulx de Comp', na lang en overvloedig geleden gedult om ons in der minne tot inkeer te persuaderen, ten laasten door onse onbedagtsame wederhorigheyd in 't opvolgen van quaden raad is genootsaekt gewerden tot de wapenen te treden, welke den grooten God, die altoos een regtvaardige saake voorstaat, sodanig heeft gesegent, dat wy, koning en alle de groten, moeten bekennen en belyden door de Comp'e met alle onse landen en onderdanen t' enemael overheert en overwonnen te wesen, en genootsaekt de dispositie over ons leven of dood aan de Comp'e, op hope van genade, over te geven, soodat wy ook bekennen en beleyden mits desen, van alle den eygendom onser ryken, landen en volkeren gants en t' eenemael vervallen, en dat aan de Comp'e door onwedersprekelyk regt van oorlog in eygendom overgegaan zyn, sonder dat wy daarop eenig regt of pretentie in 't alderminste of aldermeeste hebben of konnen behouden, gelyk wy daarvan by desen ook wel expres renuncieren, niet alleen voor ons, maar ook voor alle onse nakomelingen, ten eeuwigen dage toe.

Ten tweeden: Soo bekennen en beleyden wy mede, met het verlies van ons ryk en landen ook verloren te hebben de recognitie, die wy volgens de contracten jaarlyx gewoon waren van de Komp'e te genieten, te weten de coning . . . rx[a] 9600.—
de Ternataanse babatos[1]) . . . . . „ 1200.—
de overheden van Macjan . . . . . „ 4000.—
de overheden van 't eyland Motir . . . . . „ 300.—
die de Comp'e ons jaarlyx sonder verloop altyt voldaan en betaelt heeft, ja, ook daarenboven de koning nog groote somma van penningen vooruyt verstrekt, om hem allesints te helpen en by te staan, sulx op onse uytwyking de coning aan de Comp'e

[1]) Boepatih's of rijksgrooten.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nog is ten agteren rx^e^ 13955, die hy, en insgelyx wy, moeten bekennen door onvermogen en tegenwoordige armoede noyt te konnen voldaan werden.

Ten derden Soo komt hieruyt van selvs te volgen, dat ook alle contracten, door onse voorouders ende door ons met de Comp^ie^ voor eeuwigdurende opgeregt en besworen, doordien wy deselve in maniere voorschreven onvoorsigtelyk sijn afgetreden, vervallen en cragteloos gewerden zyn, sonder dat wy daaruyt iet t' onsen voordele konnen of mogen pretenderen, daar wy mits desen mede wel expres van renuncieren, bekennende en verclarende, dat ook de Comp^e^ zoo vele jaren, insonderheyd in den jare 1676,[1]) de eylanden van Amboina, Bouroe en wat daar meer aan dependeert, in volslagen wettigen en onwedersprekelyken[2]) eygendom beseten en geregeert heevt, gelijk daarvan te sien is by sekere acte, door onsen ambassadeur Majuda in 't casteel op Batavia den 7^e^ January 1676 aan de Comp^e^ verleent, ende wy, coning en grooten, op den 12^e^ October van datselve jaar in 't casteel Oranje op 't eyland Ternaten voor goed, bondig en van waarden verclaart, mitsgaders ter goeder trouw geapprobeert en geratificeert hebben,[3]) gelyk dat by de acte, daarvan zynde, met 's conings segel en onse handtekeninge becragtigt, nader te sien is, soodat wy met geen gedagten eenige de alderminste pretentie daarop behielden, nog voor ons, nog voor onse nakomelingen, daar wy mitsdien alsnog en ten overvloede nu nog nader van renuncieren, met beleydenisse, dat wy tegens alle regt en reden in de beginselen[4]) van onsen opstand de wapenen na 't eyland Boeroe overgebraght en de Comp^ie^ den publyken oorlog aldaar mede aangedaan hebben, tragtende bovendien door onse brieven 's Comp^ies^ onderdanen in Amboina tot afval te bewegen en aan onse zyde te trekken, alle 't welke God de Here niet gedoogt, maar tydig ontdekt en 's Comp^ies^ wapenen daar soowel als in Tarnata gesegent heeft

[1]) Dit slaat op het contract van 7 Januari 1676, waarby de sultan van Ternate afstand doet van zyn aanspraken op Ambon. Zie beneden in den tekst, en hiervóór blz. 5.

[2]) Er staat: wedersprekelyken.

[3]) Deze acte van ratificatie is in de Contractboeken niet te vinden. Zie echter het *Daghregister van Batavia, 1677*, blz. 164 en DE CLERCQ, *Bydragen tot de kennis der residentie Ternate*, blz. 162, noot, en de daar genoemde literatuur.

[4]) In den aanvang.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten vierden Hierentegen seggen de Gouverneur Generael en Raden wegens de Comp^e, hoewel, gelijk hierboven omstandig genoeg uytgedrukt staat, God de Heere haare regtvaardige sake en wapenen sodanig heeft believen te segenen en daardoor het gantsge ryk van Tarnata als een regtmatig conquest in haare handen gevallen en tot een eygendom gewerden is, insgelijx ook de persone des conings, tegenwoordig hier op Batavia, alsook de meeste groote in Ternata onder haar magt gestelt zynde en oversulx allenthalven bevoegt, bewettigt en geregtvaardigt om soowel van hare personen, ryken, landen en onderdanen na welgevallen te disponeren, en deselve door haar gouverneurs te laten regeren en bestieren, dat sy nogtans, te weten de Gouverneur-Generael en de Raden van India, als steedehouders van de Comp^e hier te lande, geconsidereerd de oude en glorieuse name der Ternatanen door de gantsge wereld, en waarmet d'E Comp^e nu al een reex van jaren insonderheyd sedert het stillen der beroerte onder de superintendentie van wylen de heer Arnold de Vlaming van Outshoorn,[1]) continueel in bondgenootschap als goede vrinden geverseert, en in den jaare 1667 deselve wegens het gemaackte verbond met den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal, doen superintendent en admirael over de Oosterprovintiën, onder hare bescherminge aangenomen heeft,[2]) niet hebben willen nog konnen goedvinden de koninklyke caracter van Ternaten te mortificeren en te niet te doen, maar liever willen tonen, dat hare liefde en genegentheyd tot de Ternataanse vorsten en geslagten, alsmede tot haren welstand, niettegenstaande al het voorschreven gepasseerde en wat dies meer zy, nog groot genoeg is om deselve ten besten weder op te regten en niet verloren te laten gaan, sodat oversulx de Gouverneur-Generael en de Raden van India te rade zyn geworden en goedgevonden hebben Paducca Siry Sulthan Key Chiley[3]) Amsterdam, die verclaard eerst door quaden raad verleyd, en daarna genootsaekt te wesen den grootsten hoop te volgen, over het gepasseerde te verschonen, op vrye voeten te stellen, syn agterstal quijt te schelden, en weder tot koning van

[1]) In 1650 was Mandarsaha koning van Ternate geworden, dank zij den steun van de Compagnie, verleend door den superintendent Arnold de Vlaming van Oudshoorn. Zie *Corpus* II, blz. 10, en de daar genoemde literatuur.

[2]) *Corpus* II, blz. 356 en volgende.

[3]) Voor Key Chiley lese men Quitchil of Ketjil.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ternaten op te regten, om in die qualiteyt en royale titul die ryken en landen met de rijxgroten en babatos naar 's lands wyse te regeren en te bestieren, mits dat Syn Hoogheyd en al de groten deselve als een leen uyt handen van de Comp^e^ sullen aannemen en ontfangen, deselve erkennende nu en altoos voor de wettige en regtvaardige eygenaar van dien, en derhalven ook telkens, des begeerd werdende, daarvan weder afstand moeten doen. En alhoewe. de Gouverneur Generael en de Raden van India wegens de Comp^e^ onveranderlijk van meninge en voornemen zijn het huys van den jongst overleden grooten koning Mandarsaha in waarde, en de regering over Ternate derhalven in syn koninklyk geslagt en nakomelingen te houden, so nogtans verclaren de Gouverneur-Generael en de Raden vanwegens de Comp^e^, daar niet aan verbonden te willen wesen, als voorsooveel zy haar behagen en vergenoegen in een van de nasaten, 't sy de kinderen van desen koning, soo hy eenige komt te verwecken, de broeders etc^a^, komen te vinden, 't selve behoudende aan haar eygen keuze en goedvinden.

Voorts ten vijv'den: Dat hooggemelte koning, ten dage als hy door den Gouverneur-Generael en de Raden van India of hare gecommitteerde weder voor coning verclaard en in de regering komt geinvesteert te werden, tot naarkoming van al 't gene hierboven en vervolgens in desen begrepen staat, sal presteren sodanigen leeneed, als tot een slot en conclusie agteraan desen sal volgen [1]); en wederomme de Ternaatse groote en Macjanse hoofden en de bevelhebbers van Motier distinctelijk en in 't besonder aan de Comp^e^ en aan den coning den eed van getrouwe onderdanigheyd, gelijck dat alle goede onderdanen betaemt, en jaarlijx deselve, soowel als de koning, renoveren.

Ten sesden sal sig dese regeringe uytstrekken over alle de landen en eylanden, welke ten dage van den opstant onder de regeringe des konings waren sorterende, te weten:

op het groote land van **Halamahera** en de eylanden binnen het eygentlyke district van Molucco gelegen, sodanig als by de verdeding van den 10^e^ December 1660 tusgen de respective

[1]) Zie blz. 316

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3 coningen voor de Ternataanse landen erkent sijn,[1]) dog waarby men doenmaals heeft vergeten te specificeren de eylanden van **Catjoa, Motir,** en **Maytara,**[2]) voords de 3 **Xulase eylanden,** op een of meer derwelke de Comp^e^ sal houden een vesting met sooveel besetting van Europese of inlandse militie als haar goeddunken en de sake na gelegentheyt des tyds vereysgen sal, waaromtrent des konings gouverneur ofte de houder,[3]) die hy derwaarts komt te ordonneren om de eylanden in sijn stede te commanderen, mede sijn residentie sal moeten nemen, om met voorweten en communicatie van des Comp^es^ resident alle saken van gewigt te verhandelen, en geen capitale straffe te exerceren, als naardat door hun beyde daarvan aan den coning en den gouverneur kennis gegeven sy, om die ingesetenen met onbillick nog onredelyk te beswaren, die niettemin verpligt blyven, met voorweten des conings, als het den dienst van de Comp^a^ vereyst, eenige gemande correcorren in see te brengen, om te gebruyken daar 't nodig sy, daar se de Comp^e^ discretelijk voor lonen sal;

de landen en eylanden van **Gape** ofte **Bangay,** het rijk of landen van **Tambuco, Tometana,** etc^a^ [4])

het landschap van **Tibore,** alsoock dat van **Lohia,** beyde op het eyland **Pantsiana** gelegen, blyvende de provintie **Woena** op dat selve eyland aan de croon Bouton,[5]) sodanig als hetselve by goedwillige overeenkomste tusgen Ternate en Bouton door tusgensprake van d'E. gouverneur Padbrugge 1677 is geschyden, of eygentlyk in voldoening van coning Mandarsahaas liberale belofte aan de Boutonders afgestaan;[6])

't eyland **Saleyer,** dog hetwelk voor rekening en in den name

[1]) Deze acte heeft HEERES niet opgenomen in het tweede deel van het *Corpus*. Zie evenwel het *Daghregister van Batavia, 1661*, blz. 162, en *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, I, blz. 54—56, waar men een uitvoerig uittreksel vindt.

[2]) Catjoa is Poeloe Kajoa, ten Zuiden van Makjan. Maytara is Poeloe Mantara, aan de Westkust van Tidore.

[3]) Stadhouder.

[4]) Gapi is een plaats op Peleng, het grootste der Banggai-eilanden. Tambuco of Toboengkoe, thans Saluta geheeten, was de om zijn ijzerwaren alomme bekende plaats aan de Golf van Tolo. Tometana is het landschap om het meer van Matana (To matana beteekent letterlijk volk van Matana), en deze streek is het achterland van Toboengkoe.

[5]) Pantsiana is thans meer bekend als Moena, wat dezelfde naam is als Woena. Lohia en Tibore (thans Tyoro) vindt men nog op de kaart.

[6]) Zie hiervóór, blz. 54—55.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van den koning door den president, die vanwegen de Comp^e^ op Macasser resideert, sal werden bestiert, om reden dat men ervaren heeft dit volk in geenerhande manieren haar de regering van eenig Ternataans bevelhebber hebben willen onderwerpen, ja, uyt vrese voor deselve ofte hare successive afgesondene, dagelijx plegen te verlopen en het eyland te verlaten;[1])

het gehele Noorderquartier van **Celebes**, zodanig als dat by het Boneise ofte Macassaarse contract, in den jare 1667 ten behoeve van de Ternataanse croon door de Macassaren afgestaan is,[2]) uytgesondert alleen **Gorontale** en **Linbotto**, mitsgaders de Christenen, die in de binnebogt ofte de buytencuste nu en na desen gevonden komen te werden, welker personen en goederen sullen staan onder de regeringe en judicature van de Comp^e^; item ook de landstreke van **Manado**, en voorts de eylanden van **Tagulanda**, **Chiauw** en **Sangy**, de reden van welke uytsondering den coning en de grooten grondig bekent, en sulx buyten dispuyt sijn, namentlijk dat Gorontale en Linbotto als by overdragt aan d'E. Comp^e^ in den jare 1677 afgestaan sijn,[3]) desgelijx ook Chiauw in den jare 1678[4]) en Manado al voor vele jaren als Comp^ies^ eygendom erkent geweest is,[5]) gelijk ook Tagulanda, dat geheljk uyt Christenen bestaat,[6]) alsmede het merendeel van Sangy, werdende den coning nettemin toegelaten van de Moorse-gesinde op gemelte Sangy soovele na Ternaten te mogen overbrengen, om dat eyland weder wat te populeren, als daarvan selvs genegen sullen bevonden werden, zonder nogtans ymand te constringeren. En wert hier ten overvloede ook verstaan, dat de oude, ongefundeerde pretentie der Ternaten op **Soloor**[7]) etc^a^ voortaan buyten de gedagten geset en gehouden moet werden, sulx de coning en de groten daarvan meede renuncieren, want die landen al sedert meer als sestig

---

[1]) Zie hiervoor Stapel, *De Archipel in 1684*, blz. 38—39, en *Corpus* II, blz. 550 en volgende.

[2]) Artikel 17 van het Bongaaisch Verdrag, *Corpus* II, blz. 376.

[3]) Zie hiervóór, blz. 56—57.

[4]) Hiervóór, blz. 93—98. Voor 1678 lese men 1677.

[5]) Dit is niet geheel juist. Bij het Bongaaisch Verdrag van 1667 moest Makassar o.m. afstand doen van Menado, . . „van outs de croone van Ternate in eygendom competerende". Eerst in 1679 kwam Menado aan de Nederlandsche Compagnie. Zie hiervóór, blz. 172 en volgende.

[6]) Zie *Dachregister van Batavia, 1663*, blz. 244, 398, 505; *1664*, blz. 289, 390.

[7]) Solor, nabij Timor.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

jaren onder de bescherming van de Comp[ie] gestaan hebben,[1]) sulx ook de Ternatanen derwaars noyt eenige besendinge meer sullen mogen doen, hetselve onder den capitain Saffigoga ongevaar . jaren geleden[2]) door den prince Callamatta seer onwettig geschiet zynde, over wiens insolentie te dier tyd wegens de Soloresen groote clagten werden gedaan, behalven dat ook die van Bouton a[o] 1681 derwaars ymand van de hare hadden gesonden, dat haar jongst in 't begin van desen jare is verboden, en aangewesen, dat se daartoe onbevoegt sijn.

Ten sevenden En alhoewel, gelijk in desen gesegt, de Comp[ie] door regt van eygendom alles conveniert, 't gene sy soude kunnen oordelen ten goede van de Comp[ie] nodig te wesen en voor den welstant van de landen te vereysgen, soo nogtans verclaart den Gouverneur-Generael en Raden van India niemant omtrent syn gewisse of godsdienst eenig gewelt te willen aan doen, en sulx geen Mahometanen tot het Christengeloov aan te nemen, als die van selvs, ongepersuadeert, uyt eygen beweging en vryen wille daarom komen te versoeken, die ook in sulken gevalle niet verhinderd mogen werden, latende voorts den coning en al het volk in de vrye exercitie van haren tempel en godsdienst, mits dat geen Christenen, sonder onderschyd hoedanig, daarin ontfangen of daartoe geanimeert sal mogen werden.

Ten agsten Sullen de koning en rijxgroten behouden de vrye exercitie van justitie, soo in 't civil als crimineel, over hare gemene onderdanen, gelijk als van ouds en naar 's lands wyse, maar ingevalle ymand van de rijxgroten en subalterne landregenten eenige criminele misdaden quamen te bedryven, die en sullen daarover niet gestraft of geexecuteert mogen werden als met kennis en goedvinden van Comp[ie] gouverneur, die het ook vry sal staan gecommitteerde in den Ternaatsen raad vanwegen de Comp[ie] te stieren, of wel selvs daarin te compareeren, en in sulken geval, soo hy 't nodig oordeeld, den coning en synen raad binnen het casteel te beroepen, om over sulken saack of andre belangen des rijx en Comp[ies] intrest te helpen regten en beraden; en insgelijx ook over civile questiën, die tusgen de rijxgroten over middelen van importantie, 't sy

[1]) Namelijk sedert 1618. Zie *Corpus* I, blz 138 e.v.
[2]) Niet ingevuld, en mij onbekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vaste erfelycke landgoederen of anders, mogten komen te rysen, zonder dat den koning, en nog minder ymand van de rijxgroten, voortaan vrystaan of vermogen sal een of eenige van de onderdanen privatelijk en op eygen authoriteyt om 't leven te brengen, ten waare alleen den koning, en niemand anders, hetselve deede aan eenig publijcq misdadiger, die de dood verdiend hadde, zoo de saack geen uytstel en konde lyden, en anders met Soo en sullen ook den coning en de grooten geen Christen, 't sy in den dienst van de Comp^a^ of daarbuyten, die over begane misdaden of anders, uyt vrese voor straffe haar toevlugt tot hun mogten nemen, mogen ontfangen, veel min verbergen, maar gehouden syn deselve aanstonts in goede versekering aan den gouverneur of syne gecommitteerde over te leveren.

Ten negende: Ende of het geviele, dat by ongeluck eenige van Comp^a^ schip of scheepen, vaartuygen, champans, of wat slag het anders wesen mogte, tegens de stranden van de Molucxe landen en eylanden in zee, of elders daaromtrent, quamen schipbreuk te lyden ende te verongelukken, in sulke gevalle sullen de Ternataanse volkeren en onderdanen, die mits desen weder als ter leen, in maniere hiervóór beschreven, onder de regering van den coning en de groten gesteld werden, gehouden en verbonden wesen alle mogelyke hulpe tot het bergen van mensgen en goederen by te brengen, die doenlijk en bedenkelijk sijn, en insgelyx alle dienaren of onderdanen van de Comp^a^, die ergens in nood bevonden werden, met al haar vermogen daaruyt tragten te redden, sonder in desen om eenige reden of oorsake in gebreke te blyven.

Ten thienden Sullen de coning, de grooten en alle de onderdanen gehouden en verpligt sijn en blyven, alle de vrugt bomen in de Moluccos en andre, onder het Ternataanse rijk gehorende, te weten die nagelen en noten voortbrengen, 't sy oude, jonge, of maar uytschietende spruyten, sonder onderschijd, waar men die komt te vinden binnen de limiten, daar sy uyt kragte deses het gebied voeren, uyt te roeden te bederven, en met wortel met al uyt de aarde te trekken, opdat se niet weder voortsetten, sonder eenige te mogen verswygen of verbergen, op verbeurte van lijf en goed, 't sy wie het ook wesen mogte, en die, sulx wetende, aan den gouverneur of

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

syne gecommitteerde geen kennis quam te geven, selvs ook van de eylanden en plaatsen, daar zy weten dat deselve buyten hare limiten in de Molucxe landen, onder de Tidoresen of Macqi anders te vinden syn. en alwaar sy op de ordre van den gouverneur deselve ook sullen moeten helpen uyt te roeden, over sulx ingevolge van dese geen nieuwe aanplantinge mogen doen of gedogen

Ten elfden: Sullen de coning, de groten en alle de Ternataanse volkeren, de vrinden en bondgenoten van de Comp: ook moeten erkennen en aansien voor de haare, en deselve mede, daar het vereyst, alle hulpe helpen toebrengen, en desgelijx ook 's Comp:s vyanden voor haare vyanden moeten aansien en met de Comp: deselve alle schade tragten toe te brengen, sonder onderschyd wie of waar het wesen mogte, in sulker voegen als de Comp:s sal komen te ordonneren; soo en sullen sy mede van elders, 't sy van binnen of buyten de Moluccos, of uyt welken hoek van de wereld het wesen mogte, geen gesanten, boden, bootschappers of brieven mogen ontfangen, zonder die dadelijk aan den gouverneur, of die in syne absentie 't gebied voerd, te laten overgeven, opdat alsoo alle agterdogt weggenomen en geen oorsake tot misverstand gegeven werde, gelijk mede daarom geen vremdelingen van boven of beneden 's wints, Europeanen, Chinesen of Indianen, met hare personen of goederen, veel minder met hare schepen of volkeren, toegang in de landen van de Moluccos sal mogen verleend werden, maar so eenige daar ergens verschynen mogte, deselve dadelijk en sonder eenig uytstel aan den gouverneur of syne stedehouders bekent te maken, al waar het ook op de landen en onder het gebied van de coningen van Tidor en Batchian, of ymand anders, daar sy gehouden sullen wesen op 't goedvinden en ordre van den gouverneur, of die in syn steede gebiede, deselve, 't sy met hef of leed, te helpen van daar dryven Sooveel te minder sullen de coning, de groten, en het volk selver, ergens eenige besendinge mogen doen, aan wie het ook wesen mag, tenzy met licentie van den gouverneur

Ten twaalfden: De **Macquianders**, die in desen jongsten opstand veel quaad hebben gedaan, seggen den Gouverneur-Generael en de Raden van India vanwegen de Comp:, dat mede

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onder de Ternaatse volkeren ende regering van den koning, soowel als die van **Jelolo** [1]) en andre plaatsen, begrepen sijn, en dewelke door geen andre senguadies ende hoofden sullen mogen geregeert werden, als die by den Gouverneur-Generael en de Raden, nevens den coning, op 't nieuws aangestelt of gecontinueert, of naderhand door den coning en syne rijxgroten met Comp^nie gouverneur in de Molucco gecoren staan te werden, met dese meninge, dat alle de Macquianders sullen moeten getrocken werden en wonen in de vlackte, onder Comp^nie sterkte Zeeburg, onverminderd de culture van hare thuynen, plantagien en landbouwerye tot hun onderhoud, mits dat aan Comp^nie resident op dat eyland, representerende de gouverneur, van alles kennis gedaan en licentie versogt werde, dat ook is [2]) te verstaan ten reguarde van alle andre plaatsen en eylanden, daar de Comp^nie poste beslaat, gelijk hiervóór in 't 6e articul van de Xulaas omstandig uytgedrukt staat

Ten derthienden: De bevelhebbers, die uyt de oude geslagten van **Motir** over dat eyland komen gestelt te werden, of sodanige andre, als de Gouverneur-Generael en de Raden van India, mits-gaders den coning van Ternate sullen komen goed te vinden, werden alsvoren verpligt, gelijk de Macquianders, van alles kennisse te geven aan den gouverneur, als het de saken vereysschen [3]), omdat op dat eyland van Comp^nie wegen memand resideerd, erkennende nogtans de coning mede voor haar heer

Ten veertienden Den coning en de grooten sullen ook gehouden sijn alle naarstigheyd aan te wenden om degene, die van desen laasten opstand de meeste oorsaken sijn en nog in Comp^nie handen niet vervallen mogten wesen, te doen opsoeken ende over te leveren, om na verdiensten gestraft, of ook wel, indien men het so goed vind, in genade aangenomen te werden, sonder onderschijd van personen, want daaraan de rust van het land gelegen is, uytgesonderd degene, die haar remissie en pardon van ons vereregen hebben en weder in functie hersteld zijn.

---

[1]) Djilolo, thans een andere naam voor geheel Halmaheira, vroeger speciaal voor het Noordelijkste schiereiland daarvan.

[2]) Dit woord ontbreekt in het handschrift.

[3]) Dit woord vereysschen is weggevallen, maar komt voor in het genoemde concept in het *Daghregister*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten vijftiende· De coning, de grooten en volk van Ternaten sullen nergens vermogen eenige sterckten te bouwen sonder licentie van den gouverneur, of syne stedehouders by absentie, ten ware in verre afgelege plaatsen de nood anders vereyste, daar se dan na bekome tyding ten eersten kennis van sullen geven, vooral en sullen Comp" castelen en vastigheden, soo op 't eyland Ternata als elders, niet mogen becommert, nog met eenige gebouwen genadert werden, daar niemand buyten de Gouverneur-Generael en de Raden vanwegen de Comp" eenige licentie toe sal vermogen te verlenen, behoudende aan haar, allerwegen daar 't haar goedduncken, eenige vastigheyd te extrueren en, daar se nu sijn en onnodig geoordeeld werden, sonder tegenspreken te demolieren.

Ten sestienden· De coning en de grooten sullen nergens eenige equipagie mogen doen van chaloupen of vaartuygen, als met voorweten en toestaan van de gouverneur, 't sy waarheen het ook wesen mogte, en insonderheyd buyten 't gebied van Ternate, welke licentie niettemin gegeven en niet gegeven sal werden naa 't belang en de gelegentheyd van landen en saken.

Ten seventiende. Den coning en groten beloven mits desen, in qualiteyt van leenmannen aan de Comp" als haren leen- en beschermheer jaarlijx aan den Gouverneur-Generael en Raden van India manschap en homagie te sullen doen, nevens haare brieven, met 2 slaven, 2 slavinnen, 10 cacatouwen [1]) en 10 loerys [2]) met rode hoofden, sonder dat de Comp" iets meer begeerd, als dat het in hare brieven sodanig uytgedrukt, en dat deselve, om herwaars-aan te stieren, aan den gouverneur over gegeven sullen werden, die de Gouverneur-Generael en de Raden alsdan met deselve eere sullen ontfangen, als te voren by 't leven van den groten koning Mandarsaha gebruykelijk is geweest.

En alhoewel de coning en de grooten, gelijk hiervoor in percarre [3]) twee gesegt, van alles, en sulx ook van de recognitie, die se jaarlijx plegen te genieten, vervallen zijn, soo nogtans

[1]) Kakatoea's of papagaaien.

[2]) Lorre's of papegaaien. In het concept stond aanvankelijk als „jaarlijksche hommage opgegeven „twee slaven, twee slavinnen, 6 paradijsvogels, 6 cacatouwen en 6 loeris met roode hoofden"

[3]) Perkara, het bekende woord voor zaak, beteekent ook artikel.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hebben de Gouverneur-Generael en de Raden van India van wegen de Generale Comp^e uyt puure goetwilligheyd, en om te meer van haare genegentheyd en liefde tot de Ternataanse geslagten te doen blyken, goedgevonden ende verstaan, jaarlyx den coning toe te leggen tot een subsidie en onderstand van sijn hofhouding . . . . . rx^r 6400
de soasivos[1]) . . . . . „ 600
de overheden van Macjan . . . . . „ 2000
de overheden van Motier . . . . . „ 150
dog voor niet langer als het de Gouverneur Generael en Raden wegens de Comp^ie goedvinden, en oordelen dat de coning en de groote hun door getrouwe comportemente en als onberispelyke leenmannen, tot onderhoudinge van al wat in desen begrepen staat, komen waardig te maken, en de Comp^ie, daar het te passe komt, aan de fortificatie en andersints, als soldaten, so binnen als buyten 's lands, de nodigen dienst te doen.

Tot naarkoming van hetwelke ik, als coning, aan handen van den Gouverneur-Generael Cornelis Speelman en Raden van India met voorbedagten en wel overlegden raad, sonder tegensin, en met mijn eygen begeren en wille, solemneel belove en swere als volgt

Ick swere, dat ik den Staat der Vereenigde Nederlanden, Sijn Coninklyke Hoogheyd, den Prince van Orangie, en onder haar octroy de Generale Vereenigde Nederlantse Oostindische Comp^e, en, als deselve representerende in dese landen, de Gouverneur-Generael en de Raden van India, onderdanig en getrouw sal wesen, nogte oyd iets met raad ofte daad tragten te doen, hetgene de Comp^ie en derselver ingesetenen en onderdanen, 't sy in de landen en zeën, ons ter leen aanbevolen, ofte elders, eenig belet, hinder of schade souw konnen toebrengen, maar ingevalle iets diergelyx my ter kennisse mogte komen, sal ik hetselve met al myn vermogen afweren, ende voornoemde heren, of die hare stedehouders en my naast by sijn, daarvan kennisse doen, óf selve, óf door andre, soodra den tyd en saken comen toe te laten;

dat ik haar in sulke en andre gelegentheyd sal helpen, ten besten raden, en met al myn cragten bystaan, en voorts my

[1]) Rijksraden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ten goede van deselve met alle de myne te laten gebruyken, daar het haar goeddunken ende believen sal;

dat ik alle de poincten, hierboven voorgesteit en in desen begrepen, heylig en getrouw sal onderhouden, ook niets tot haar nadeel aan ymand openbaren van 't geene my toevertrouwt en buyten dat ter kennisse gekomen mogt wesen;

voorts dat ik alles sal doen, wat een goed, getrouw en eerlijk leenman en coning toestaat ende betaamt, dat ik op myn wyse op den alcoran bekragtige, gelijk ook solemnelijk geschied is in handen van den hockum Marassaholy Panjale, die Sijn Hoogheyd in duydelyke Maleytse tale aanseyde, dat de hemelse en wereltse straffe hem buyten twyfel stinden over te komen, indien hy desen synen gedanen eed niet eerlijk en trouwelijk aan den Staat der Vereenigde Nederlanden in 't gemeen, en aan de Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindisge Comp^e^ in 't bysonder quame te presteren.

Aldus gedaan ter vergaderinge van de Gouverneur-Generael en de Raden van India, ten bywesen van thien der gequalificeerde minsters, op de buytensale van 't casteel tot **Batavia**, den 7^e^ July 1683, en met des comings hand en segel bectragtigt den 17^e^ daaraanvolgende, ten overstaan van de heren ordinaris Raden Anthonie Hurt en Marten Pit geadsisteert met de geseyde gecommitteerde, die dese nevens Hun E. mede hebben ondertekent.

Wy, Jou Alam,[1]) goegoegoe of rijxbestierder,
Rety, rijxadmirael,
Penjala, hoekom-Marasaoly,[2])
Hala, hoekom senghadje,
Kimelaha-Marasaoly Babatsie,
Sanghadje Dunataha,
Foemaly, kimelaha-Pajabe,[3])
Gnoffamamera[4]) Tabala,
Gnoffamamera Dieka Marcelo,[5])

[1]) Jou is een verbastering van djoôe, heer
[2]) Marsaoli is een van de vier oude stamkampongs op Ternate.
[3]) Pajaë op Halmahera.
[4]) Ngofamanjirah, thans kamponghoofd.
[5]) Dieka Marcelo is vermoedelijk een verbastering van Doeko-ma-Sého op de Soela-eilanden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Omar Ale, senghadje Toeloeko, minderjarigen soon van hocxum senghadje,

Jelaly, senghadje Malleyo Kokonorera, [1])

Tokoffi, senghadje Tabelleuw, [2])

en sodanige andre, die geslagtshalven in de rijxraad in Ternaten gehoren, die naar desen door de Gouverneur-Generael en den coning konnen goedgevonden werden daarin plaats te geven, 't welk men dan hieronder t' syner tijd sal uytdrukken, alsmede de senghadjes en grooten van 't eyland Motir, de eylanden van Macjan en Cajoa, en van 't groote land Halamahera, welkers namen hieragter ordentelijk elck op sijn plaatse staan te werden uytgedruckt,

Sweren, dat wy den Staat der Vereenigde Nederlanden, Sijn Conincklyke Hoogheyd, den here Prince van Orangien, als stedehouder, en onder deselver octroy de Generale Vereenigde Nederlandse Oostindische Comp", en, als representerende deselve in dese landen, den Gouverneur-Generael en de Raden van India, mitsgaders den Paducca Siry Sulthan Key chuly Amsterdam, als koning van Ternaten, onderdanig en getrouw sullen wesen, nogte oyt iets, met raad ofte daad, tragten [te doen] sulx of 't gene de Comp " en derselver ingesetenen en onderdanen, 't sy in de landen en zeën, ons ter leen onder onsen coning aanbevolen, ofte elders, eenig belet, hinder ofte schade soude konne toebringen; maar ingevalle ons iets dergelyke ter kennisse mogte komen, sullen wy 't selve met al ons vermogen afkeeren, en de voornoemde heren of hare stedehouders, en onsen koning, daarvan kennis en kuntschap doen, 't sy wy selve, of door ymand van ons, die het vertrouwt mag werden, soo als de gelegentheyd best sal toelaten,

dat wy haar in sulke en andre voorvallen sullen helpen, ten besten raden, en met alle onse kragten bystaan, en voords ons ten goede van deselve met alle d'onsen [laten] gebruyken, daar het haar goeddunken ende believen sal;

dat wy alle de puncten, hierboven voorgesteld en in desen begrepen, heylig en trouw sullen onderhouden; ook niets tot haar nadeel aan ymand openbaren van 't gene ons toevertrouwt en buyten dat ter kennisse gekomen mogte wesen;

[1]) ? Beneden staat Kokonora, mogelijk wordt de bekende plaats Gamkonorah op Halmaheira bedoeld.

[2]) Dit zal wel Tabalolo of Tabalelo zijn, een plaats op Makjan

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

voorts dat wy alles sullen doen, wat getrouwe, eerlyke, goede leenmannen toestaat ende betaamt, alle 't welke wy na onse wyse op den alcoran bevestigen, gelijck ook solemneelijk op den alcoran geschied is door de presente rijxstenden, met name Goegoegoe Alam, den capiteyn-laud of admirael Rety, den hoekum-Marrasaoly Panjale, den hoekum senguadje Halla, den kimlaha-Marrasaoly Bobatsia, item den senguadje Cajoa, een van de stenden van Macjan, en senguadje, derde ofte laeste stende van 't eyland Motir, met name Beno Beno, hooft van het campon Taffago, naardat dese drie laeste terselver tijd haar pardon eerbiedig versogt en vercregen hadden.

Daerna de princen, broeders des conings, met namen Rotterdam, Tolucko, Malejo en Hoeko.

Ende dewyle de bovengenoemde 5 stenden des Ternataensen rijx seer iterative instantiën gedaen hebben, opdat de andre hier overgekomen grooten, met name Kimelaha Tomagola-Mama, Kimelaha Toenuta Taloeki, Senguadje Malleyo-Tchinn, Senguadje Malleyo-Kokonorra, Djalala gnoffomamera, Tsikoe-Djawa, den gewese capiteyn-laut Coodja, die tot nader dispositie [1]) by den coning vooralsnog alhier verblyven, mede mogten gepardonneerd en onder den gemenen eed aangenomen werden tot hare geruststellinge, en voornementlijk om de nog ver twyfelende gemoederen in Ternata daardoor wat te reassureren, soo is hetselve met overleg des conings, onverminderd onse nader dispositie over hare personen, in tyde en wylen te nemen, geconsenteert, synde mitsdien ter vergadering geadmitteert en, naar gedane beede om vergiffenisse, ook plaatse geassigneert mitsgaders op haren tour nevens ander [2]) beëedigt alles in handen van den Gouverneur-Generael en Raden, mitsgaders den koning, naardat haar door den hockum-Marrasaoly in duydelyke Maleytse en Ternataanse tale was aangesegt, dat de hemelsche en wereldsche straffe hun buyten twyfel stinde over te komen indien sy desen hunnen gedanen eed niet eerlyk ende trouwelijk aan den Staat der Vereenigde Nederlandse Oostindisge Comp" in 't besonder, mitsgaders den coning, quamen te presteren

Alles gedaen ter vergadering van de Gouverneur-Generael en de Raden van India, ten bywesen van thien der gequalificeerste

[1]) Er staat dispotie.
[2]) Lees: de anderen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ministers, op de buytensale van 't casteel tot Batavia, den 7de July 1683, en met hare handtekeninge becragtigt den 17^den^ daaraenvolgende, ten overstaan van de heren ordinary Raden Anthonie Hurt en Maarten Pith, geadsisteert met de geseyde gecommitteerde, die desen nevens Haar E. mede hebben ondertekent.

Onder stond: De rijxstenden, die thans present zijn, en was getekent

de princen van den bloede ..... [1])
de gepardonneerde stenden ..... [1])
uyt de Macjanse grooten ..... [1])

In margine stond De heren gecommitteerden, was getekent **Anthonie Hurt, Marten Pit, Robert de Vicq, Reinier Casembroot, Gualter Zeeman, Pieter Pauw, Jan Parve, Jacobus Couper. François Tack, Cornelis van der Duyn, J. Albert Sloot** en **Harman Egberts.**

En lager Dit alles my ten oirconde, dat ik met myn handtekeninge becragtige ten dage en jare voorschreven in de grote vergadersaal binnen 't casteel, en getekent: **Jacob van Dam,** secretaris.

De ondergenoemde rijxstenden en andere groten en ministers, met namen:

Singuadje Di Matahoe,
Kimelaha Pajale Foumary,
Gnoffamaniera Tabala Talalassam,
Gnoffamaniera Diyka Marcela,
Singadje Tabelehu,
Singadje Tasemoto Boela-esou,
Singadje Takoffy Gany,
Singadje Tolocko Bacary,
Singadje Coelaba,
Singadje Maleyo Kokonorra, alias Bivool,
Singadje Maleyo Kokonorra, alias Taleroen,
Gnoffamaniera Djoko Simi,
Gnoffamaniera Taroengara,
den gewesen Goegoe Dodola,

[1]) Niet ingevuld.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den gewesen Hockum-Koelaba,
den gewesen Hockum-Sengadje Maleyo Tsymi,
Sabandar Ky Aly,
Iman Bantan,
Iman Galala,
Iman Cabora,

alle op den 16de deser [1]) met het schip Sumatra uyt Ternaten hier gearriveert ende na gedane beede om vergiffenisse sig voor de heren, den Directeur-Generael en eerste Raad van India Anthonie Hurt ende den Raad-ordinaris Marten Pith, als expres hiertoe uyt de Hoge Regering van India gecommitteert, ende den coning van Ternaten hebbende vernedert, ende oversulx mede onder het verleende pardon aangenomen en begrepen, hebben, nadat hun de vorenstaande articulen nevens het formulier van den eed, by de vorige rijxstenden en groten gedaen, wel duydelijk in haare moederlyke Tarnataanse tale was voorgelesen, den eed van getrouwigheyd aan d'E. Comp^e^ en den koning op den alcoran afgelegt, ter presentie van de ondergeteykende gequalificeerde ministers, als expresse getuygen hiertoe gecommiteerd, en sulx wyder tot dies te meerder bevestigtinge met haar onderteykening bevestigt.

Onder stond de ondertekeninge der hierboven genoemde Ternataanse groten.

CDLXVIII. DJAMBI.

12 Juli 1683. [2])

De jonge sultan van Djambi was nog niet gerust op de houding van zijn machtigen buur, Palembang. Van zijn vrees maakte 's Compagnies resident, Adriaen Wieland, gebruik, om een voorloopig contract met hem te sluiten, waarbij hij den vorst bescherming tegen Palembang toezei, maar tevens de prijs voor de peper werd gereduceerd tot denzelfden prijs, als de Compagnie in Palembang betaalde, terwijl de Nederlandsche Compagnie bovendien het monopolie kreeg van den invoer van lijnwaden. (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz 67—68)

---

[1]) N B. 16 Maart 1684. Dit appendix is er namelijk later, op of na 25 Maart 1684, bijgevoegd, de officieele verbintenis der overgekomen Ternataansche grooten volgt hierbeneden op blz. 334—335.

[2]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1684*, vijfde boeck, folio 995 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Tractaat op het nader goedvinden van Haar Hoog Ed^e^, den Ed^e^ heer Gouverneur-Generael Cornelis Speelman en d'E^e^ heren Raden van India, door sultan Ingalaga, coning, gelijk mede alle pangirans tot **Jamby** ter eenre, en den hooftresident Adriaan Wiland ter andre zyde beraamt, besloten en getekent als

Eerstelijk beloovt mits desen sultan Ingalaga en verdere rijxgrooten tot **Jamby**, om alle verwydering voortaan te prevenieren, en te betuygen, hoe seer het gemoed van hem, sultan, tot een ware, bestendige, eeuwigdurende vreede met sulthan Ratoe inclineert, soo bied Syn Hoogheyd by desen uyt enkele genereusheyt Haar Hoog Ed^e^ aan, syn oudste soon en prins van 't rijk, pangiran Depatty, om nevens pangeran Depatty tot **Palembang**, 't sy op Batavia of sodanige plaatse, alwaar 't den Edelen Heer Gouverneur-Generaal sal oordelen best te wesen tot gerustheyd van beyde ryken te samen een onverbrekelyke vreede te sluyten, die van syn kand beloovt te besweren en heylighjk te onderhouden.

Ten tweeden: Indien sultan Ratoe tot Palembang, om syn oudste soon, pangeran Depatty, daartoe te gebruyken ongenegen mogte vinden, soo sal Syn Hoogheyd ook met eenige andere pangerans te contracteren geensints gehouden wesen syn gemelten soon Depatty te laten van hier vertrekken.

Ten derden: Beloovt en staat Sijn Hoogheyd sultan Ingalaga nevens alle de pangirans (tot een gewis teken syner goede aanneming) toe, den capiteyn Adriaen Wiland, soomede syn vervanger, na desen geen meerder prijs voor den peper dan tot Palembang te sullen gehouden werden te voldoen, te weten tegens contant in plaats van vier voortaan drie, en in lywaten à 3½ rijxdaelder een picol, waartoe hy, sultan, aanneemt alle leveranciers van nu af aan te sullen constringeren.

Ten vierden: Boven voorschreven gedaalde peperprijs vergunt Sijn Hoogheyd nog d'E Comp^e^, om de sware lasten der afscheping ten goede te komen, dat alle leveranciers (exepto den peper die hem, den sultan, en een [1]) der koningmnen mogte

[1]) Er staat geen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

toebehoren) met $^2/_3$ parten in lywaten, en maar een derde part in contant sullen moeten tevreede wesen, mits dat sommige kleden op den ouden prijs, gelijk voorhenen, wat mogen werden gedaalt.

Ten vijfden: Versoekt ende steld Sijn Majesteyd voornoemt het in 't goede believen van Haar Ho. Ed^e^ tot Batavia, ofte sijn eygen particuliere peper tegens den ouden prijs, en so gelijk tot heden voldaan is, of almede à 3 en 3½ rx^r^ daarvoor sal mogen genieten.

Ten sesden: Opdat alle frauden, sluykeryen en misnoegen na desen alhier mogen werden geweert, soo staat Sijn Majesteyt den sultan toe, dat van heden af niemand sal vermogens wesen sodanige lywaten binnen Jamby aan te brengen, dan eenelijk d'E. Comp^e^ en Sijn Majesteyts onderdanen, als wit en blauw Guinees lywaat, wit en blauw salempoeris, wit, blauw en rode bethilles-siavonijs, heele en halve soo brede als smalle baftas, rode en witte percallen, breede en smalle chutsen, caricams, fotassen, tape-telpocans, dito sarassa, dito sindos, gordel-sindos, niquanias, groote en kleene cannekyns, chelas, madaphons madaps en beraps,[1]) om by agterhaling van deselve, 't sy door Maleyers, Siammers, Moren, Chinesen etc^a^ van buyten aangebragt, ten eersten op de aanwysing voor geconfisqueert sullen worden verclaard.

Ten sevenden. Beloovt den capiteyn Wiland integendeel[2]) op alle welke[3]) voornoemt met der Palembangers overkomst tot Jamby alle vlyd te sullen in 't werk stellen, om hun te bevredigen, of sooveel in sijn vermogen sal wesen haarlieden alle extorsien te beletten, soo nogtans, dat by quaade uytslag hy opperhooft, in sijn pligt sal voldaan en geensints in dese poincten overtreden hebben.

Ten agsten: Soomede ingevalle binnen korten een persoon van meerder caracter dan hy, oppenhooft, met ofte sonder krygsmagt door haar welgemelte Hoog Ed^e^ tot Batavia tot adsistentie

[1]) Een beschrijving dezer soorten lynwaden vindt men in de glossaria bij *Pieter van Dam's Beschryvinge*.
[2]) Van zijn kant.
[3]) Hier schynen eenige woorden te zijn uitgevallen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

der Palembangers op hunlieder versoek afgevaardigt, alhier voor Jamby mogt komen te verschynen, dat hy, capiteyn Wieland, beloovt, hem ten besten van dit rijk omtrent dien heer te sullen laten gebruyken, en wanneer 't minsten tot welstand van Jamby niet quame te obtineren, dat alsdan dese articulen ook van nul en van geender waarde sullen te houden wesen.

Ten negenden ende laastelijk. Beloovt hy, sultan Ingalaga en syne rijxstenden tot Jamby, de contracten, so by den commissaris Pieter Soury,[1]) item jongst met den E. François Tak[2]) besloten, in allen delen (voor sooveel deselve dese nadere poincten niet komen te contrarieren) poinctuelijk na te komen, die dan ook in desen wel expresselijk vernieuwt blyven.

Geschreven en besloten in 't Nederlands comptoir **Jamby**, in 't jaer Jesu Christi a° 1683, in de maand July, den 12e dag, of na de Mahometaanse stijl in 't jaar 1094, Say genaemt, in de maand Radyam,[3]) den 10 dag van de maand, des naarmiddags ten 3 uyren.

Onder stond en was getekent **A. Wiland.**

Ter zyden Comp'es zegel, in swarten inkt gedrukt, en onder 't Maleytse 's comings zegel, in swarte inkt gedrukt.

CDLXIX. DJAMBI.

11 Augustus 1683.[4])

Willem Hartsinck, door de Hooge Regeering te Batavia als expres-commissaris naar Sumatra's Oostkust gezonden, bevestigde het contract, den 12den Juli 1683 door den koopman Adriaen Wieland met den jongen sultan van Djambi gesloten, met uitbreiding van enkele punten. Zoo zouden de Nederlanders, ter aflossing van oude vorderingen, maar de helft der uitvoerrechten op de peper betalen, terwijl zij, naast het monopolie voor den invoer van kleeden, ook dat voor opium verkregen. (STAPEL, *De Archipel in 1864*, blz. 68.)

[1]) *Corpus* I, blz. 407 en volgende.
[2]) Hiervóór, blz. 280 en volgende.
[3]) Radschab. In het handschrift staat het jaar 1093, wat een vergissing is.
[4]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1684*, vijfde boeck, folio 939 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Nader accoord door sulthan Ingalaga, coninck van **Jamby** ter eenre, en den HoogEdelen heer Gouverneur-Generael Cornelis Speelman en de Ed^e^ heren Raden van de Nederlantse Geoctrojeerde Oostindisge Comp^ie^ in India, door gemelte Haar Hoog Ed^e^ expressen gesant en commissaris, den E. commandeur Willem Hartsinck ter andre zyde, ten hove van den Jambysen coning gemaekt en besloten

In den name Godes, amen

Eerstelijk so werden alle contracten, by Sijn Hoogheyt van **Jamby** en den heer commissaris Sourey op 6 Jany a^o^ 1643,[1]) alsmeede den heer commissaris François Tack op den 20^e^ Augusto a^o^ 1681, en den E. coopman en residend Sinjeur Adriaan Wiland den 12^e^ July a^o^ 1683 gesloten en getekent, wederom gerenoveert, en mits desen van wedersyden nader becragtigt en van waarde gehouden, wel te verstaan voor sooveel als deselve niet sullen komen te stryden jegens dese onderstaande articulen, die wy begeren (als ons sulx ook Syn Hoogheyd manifest beloovt) dat opregtelyker en religieuser als tot nog toe geschiet is, sullen nagekomen en agtervolgt werden

2.

Neemt den sulthan Ingalaga de Nederlants Oostindisge Comp^ies^ logie, insgelijx alle hare dienaren en goederen, onder syne bescherminge aan, en beloovt uyt dien hoofde daarover sorge te dragen, en daarvoor te sullen verantwoorden, ingevalle desen door vyandelyke roovvaartuygen, 't sy op de rivier of in de logie, worden beroovt ofte bestolen, onder dese voorwaarde evenwel, soo der eenige vyanden aan de mond des riviers mogten syn, en dat den capiteyn van de logie buyten kennisse van den sultan 's Comp^ies^ goederen wilde afvoeren en inschepen, alsdan den sultan van de aanstaande en ontmoetende schade sal bevryd syn, waartegen Syn Hoogheyt wederom verpligt werd eenige wagten aan de mond des riviers te houden, om by paresse van rovers sulx den capiteyn van de logie bekent te maken, of den capiteyn aan Syn Hoogheyt, wie sulx eerst komt te ontwaren

[1]) Lees July *Corpus I*, blz 407 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3.

Zal den sultan Ingalaga van het bedragen des ouden schults, alsook van de kleden, die door de Bantammers op sijn rivier sijn geroovt, een versegelde obligatie passeren, en 's jaarlijx de helvt van de peperthollen aan d'E. Comp^e^ moeten ter hand stellen, tot de effectuele betalinge toe.

4.

Soo verbied den sultan Ingalaga en na Syn Hoogheyts dood ook alle successeurs en groten van 't Jambise rijk, aan alle hunne ondersaten en alle vremdelingen, sonder onderscheyd van natien, geenderly cleeden nog amphioen voortaan in 't coninkrijk Jamby aan te brengen, op pene van confiscatie van goed en vaartuyg, de helvt voor den koning en de helvt voor de Nederlandse Oostindisge Comp^e^, latende en permitteerende alleen de Oostindisge Hollandse Comp^e^ den aanbreng van alderhande cleden en amphioen.

5.

Daarentegen sal den koning van Jamby 's jaarlyx, 't sy in fyne sobagies[1]) of anders met goud en silver doorwerkte lywaten, voor Syn Hoogheyts eygen dragt ses corgies[2]) invoeren, en deselve ter plaatse, daar 't Syn Hoogheyd believt, mogen incopen.

6.

En omdat de Nederlantse Oostindisge Comp^e^ sig soude mogen versekeren, dat geen peper ter sluyx en tot nadeel van deselve Comp^e^, en tegens den inhoud van 't contract, komt uytgevoert, nog eenige kleden ingevoert te werden, soo authoriseert Syn Hoogheyd van Jamby de Nederlantse Oostindisge Comp^e^, alle uytgaande en incomende vaartuygen, nevens de sabandaren hare dienaren, te mogen visiteren, en in deselve het verboden vindende, aan te slaan, d'eene helvt voor den coning en d'andre helvt voor de Nederlantse Oostindise Comp^e^, daartoe by onwillighеyd van 't aangebragte of uyt te voerene te verthonen en de visite te gedogen, Zijn Hoogheyd d'E. Comp^e^ de behulpsame hand sal bieden, en in plaats van 't verbruykte jonk Japara een

[1]) Deze soort lijnwaden is mij niet nader bekend.

[2]) Een corgi is een bundel van 20 stuks geweven goederen. Hindi corge = 20.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bequame Siamse jonk vóór 't vertrek van den commandeur, om hetselve even boven de rivier Injoer, of by de Jambinesen Simpan genaemt,[1]) te leggen, moet restituerer

7.

Sal een ider en alle coopluyden van nu af aan vrystaan, met allerley coopmanschappen naar de bovenlanden te vertrekken, om aldaar hunne peperhandel sonder de minste verhindering, 't sy van Syn Hoogheyd, coninginne of andre rixgroten, te dryven; en sal den koning alle syne soldaten aanstonds uyt de bovenlanden weder terug trekken.

8.

En dewijl de belovte, door den E. resident Adriaen Wiland in 't agtste articul van Syn Ed^e contract, met Syn Hoogheyd gesloten, sijn volbragt, sal hetselve te niet gedaan werden, luydende van woord tot woord als volgt

„Ingevalle een persoon binnen corten van meerder caracter dan hy, opperhooft, met ofte sonder crijgsmagt door haar welgemelte Hoog Ed^e tot Batavia tot adsistentie der Palembangers, op hunlieder versoek afgevaardigt, alhier voor Jamby mogte komen te verschynen, dat hy, capiteyn Wieland, beloovt, [hem] ten besten van dit rijk omtrent dien heer te sullen laten gebruyken en wanneer 't minste tot welstant van Jamby niet quame te obtineren, dat alsdan dese articulen ook van nul en van geender waarden sullen te houden wesen."

Geschreven en besloten in de stad **Jamby**, ten hove van den sultan Ingalaga, in 't jaar Jesu Christi 1683, in de maand Augusty, den 11^e dag des naarmiddags.

Bijlage bij vorenstaand contract.

Obligatie van de geheele schult van den Jambinesen sulthan, in dato als hieronderstaand te beoogen.

By dit bovenstaande Maleyts geschrift bekent de coning tot **Jamby**, genaamt sultan Ingalaga, mitsgaders die by overlyden

[1]) Dicht by den mond van de Batang Hari vindt men nog de doesoens

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in desselfs plaats sal comen als wettig erffgenaam te succederen, aan de Oostindische Nederlantse Comp^e^ deugdelick schuldig te wesen een somma van 22266 rijxdaelders en 52 stuyvers van 60 dito's yder, [1]) te weten 13291¼ rd wegens eygene gemaakte oude schult, seven dusent seven hondert vijf en 't seventig en vijv agste rd wegens van diverse traffiquanten overgenomen schult door sultan Agong, Sijn Hoogneyts vader, waarvoor hij sultan Ingalaga, desmaals is borg gebleven; item 1200 rds wegens 't restant der gerooide packen door de Bantammers, [2]) welke somme hy, sultan, met dese expresse stipulatie belooft, om deselve jaarlijx 't bedragen van de geregte helft van sijn te ontfangen peperthollen in mindering derselve te sullen laten valideren

Tot teken [3]) en naarcoming van alle 't welke heeft de sultan en oppersabandaar den desen met eygene siap, en vordere sabandaars met handtekeninge naar deser lands gebruyk bevestigt

In 't Nederlants cantoir **Jamby**, desen 12 Augusto 1683.

Was getekent **A^o^ Wiland, Sybrand Swart**

CDLXX. INDRAGIRI.

29 Augustus 1683. [4])

Sedert het contract van 1664 had de Compagnie ongestoord op Indragiri geresideerd. In den vroegen morgen van 21 April 1679 deed geheel onverwacht de Bantamsche pangeran Aria Soeria met een groot aantal gewapenden een aanval op de Nederlandsche loge, doodde den koopman Jan van Assendelft, verdreef diens assistenten, en maakte zich van de contanten en goederen meester. De regeering te Batavia nam de verontschuldiging der gebroeders-sultans van Indragiri, dat zij van de plannen der Bantammers geheel onkundig waren geweest, niet aan, en sedert bleef

Simpan-Moeda en Simpan-Toea of Nieuw- en Oud-Simpan. Injoor is de mond, die thans Koeala Nioer heet

[1]) Elke rijksdaalder berekend op 60 stuivers, dus z.g. zwaar geld.

[2]) Zie hiervoór, blz. 326.

[3]) Er staat teking

[4]) Uit het *Contractboek* waarin meerdere afschriften voorkomen, namelijk in *Contractboek-Amsterdam* III, idem IVa, en in het *supplement der Kamer-Zeeland*, R. A. no. 8147, blz. 70 en volgende. Ook in de *Overgecomen brieven 1684*, vijfde boeck, folio 944 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de verhouding gespannen. Tijdens zijn aanwezigheid ter Oostkust (Djambi) zond de commissaris Willem Hartsinck zijn secunde, Sybrand Swart, naar Indragiri, waar bij onderstaand contract de vrede hersteld werd. (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 68—70 en de daar genoemde literatuur).

> Ampliatie van 't contract, door d'E. heer Wesenhage in den jare 1664 met Paducca Siry Sultan besloten [1]) en nu op meuws door Sybrant Swart ter ordre van d'Ed^e heer Willem Hartsink, commandeur en commissaris over de komptoiren Palembang, Jamby en Andragiery te eenre, en Dato Tommongong Orancaja Laxamana, Orancaya Siri Bydie Wangsa, sabandaer, Orancaja Siri Amar Wangsa, Orancaja Siri Narra, Orancaja Radja Lella als gecommitteerdens uyt last en bevel van den regerenden koning van **Andragiery**, Paducca Siry Sultan ter andre zyde, aengegaen. [2])

En opdat d'E. Comp^e in 't aenstaande met meerdere gerustheyd en securiteyt hare negotie soude mogen voortsetten, soo renoveert ende bectragtigt Paducca Siri Sultan mits desen niet alleen het contract, door den E. Heer commissaris Wesenhage in den jare 1664 gemaekt ende besloten, maar belooft bovendien manifest, het voornoemde contract behoorlyk na te komen, 's Comp^es resterende middelen, by de laaste residenten albier agtergelaten, te restitueren aen diegene, dien d'E. Comp^e eerst sal gelieven te senden om een logie te stabuleren, een bequame gelegentheyd na 's Comp^es en konings welgevallen tot het bouwen van een sufficanten logie, als voordesen, te vergunnen, en alle 's Comp^es dienaren en effecten tegen alle vyanden of rovers, die van buyten of elders mogten opkomen, broederlyker als voordesen te sullen helpen protegeren en defenderen.

Geschreven en besloten in **Andragiery**, den 29^e Augusto 1683, of anders volgens de Mahumetaanse styl 't jaar Tzey 1094, den sesden dag van de maand Ramelan.

Ter syden stond een segel, in roden lak gedrukt, en daarnevens stond geschreven, By gebrek van Comp^es zegel is dit met het segel van **Sybrand Swart** gesegeld.

[1]) *Corpus* II blz. 291 en volgende.
[2]) De nu volgende amphatie is achter het contract van 1664 ingeschreven.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXXI. DJAMBI—PALEMBANG.

7—10 September 1683. [1])

Van Djambi naar Palembang teruggekeerd, trad de commissaris Willem Hartsinck daar als bemiddelaar tusschen beide rijken op, en slaagde er in, den vrede te herstellen.

Tractaat van vreede, by interventie van Haar Hoog Ed^te^, den Edelen heer Gouverneur-Generae. Cornelis Speelman ende d'E^e^ heren Raden van India, door Haar Hoog Ed^e^ expresse afgesant, Willem Hartsink, als mediateur tusgen wedersijdse parthyen aangenomen en dienvolgens met de gecommitteerdens van sulthan Ratoe, koning van **Palembang**, pangeran Depatty, en pangeran Macaboumy ter eenre, en de gecommitteerdens van sulthan Ingalaga, koning van **Jamby**, genaamt pangeran Depatty en pangaran Mancopradja ter andre zyde beraamt, gesloten en getekent als volgt.

Eerstelijk verclaren soowel sulthan Ratoe tot **Palembang** als ook sulthan Ingalaga tot **Jamby**, tot wederopregting der sekerheyt van wedersyden onderhouding van vreede met alle genegentheyd te inclineeren, en dienvolgens te vrede te syn, onder de heylsame bemiddeling van den commandeur Willem Hartsink, expres ten dien eynde door Sijn Hoog Ed^te^, den here Gouverneur-Generael Cornelis Speelman en de Ed^e^ heren Raden van India afgesonden, met den anderen te tracteren, (gelijk sy doen by desen jegenwoordige) een nadere, engere vrindschap en eeuwige vreede, op de conditien hier nader beschreven en verclaart

2.

Dat de voorschreven vreede sal wesen goed, vast, getrouw en onverbrekelijk, en dat daarom sal sijn ophouding van alle acte van hostiliteyt, van wat fatsoen die sijn, tusgen den voorschreven sulthan Ratoe tot Palembang ende sulthan Ingalaga tot Jamby, zoo ter zee, andre wateren en rivieren, als te lande, in

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1684*, vijfde boeck, folio 936 verso en volgende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alle hunne beyder respective koningryken, landschappen en landen, en voor alle haarluyder onderdanen en ingesetenen, van wat qualiteyt en conditiën zy mogen wesen, zonder eenigerhande uytsondering van plaatsen en personen.

3.

En gelijk dit verbond tot welstand hunner wedersijdse ryken, landschappen en landen, tot gerustheyd hunner ingesetenen en onderdanen komt te strekken en ten principalen siet op de wederopregting ende onderhouding van de vreede en bevorderinge van de algemeene sekerheyd en onderlinge beschuttinge tegens alle verdere vyandelyke inbreuk, zoo beloven soowel sulthan Ratoe als sulthan Ingalaga het 7e articul, vervat in 't contract, door den E. commandeur François Tak in den jare 1681 ter rhede Jamby in 't schip Zeyst besloten, religieuser als tot nog toe gedaan hebben, te sullen onderhouden en doen onderhouden, met dese expressie, dat sig een yder in 't besonder, buyten voorweten van Haar Hoog Edre, de Hoge Regering van India, tot eenige de minste feytelykheyd tredende, onderwerpen sal alsodanige straffe als Haar Hoog Edre, de Hoge Regering van India, naar exigentie van saken sullen bevinden te behoren.

4.

En om te betonen hoe seer dese vrindschap en dit verbond haar ter herten gaat, en met wat voor eenen goeden ernst en opregtigheyd sulx menen te agtervolgen, soo verclaren en beloven sy, de [1]) verbonde deelgenote wedersyds, dat alle onderzaten en inwoonders harer koningryken, landschappen en landen alle goede correspondentie en vrindschap samen sullen hebben, sonder te gedenken de offentiën, die zyluyden hiervoren hebben geleden, maar deselve voor vergeten en als noyt gedaan sullen houden.

II.

Daarentegens [2]) beloovt den koning van Jamby alle crijgsgevangenen, sooveel in desen oorlog van den Palembanger bekomen heevt, en daarvan nog in 't leven sijn, op vrye voeten te sullen stellen en wederom restitueren.

---

[1]) Er staat: dat

[2]) Dit „daarentegens" is hier niet op zijn plaats.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6.

Insgelijx beloovt den koning van Palembang, zooveel der Jambise gevangenen in syn rijk sijn, mede op vrye voeten te sullen stellen en restitueren

7

Het jegenwoordige tractaat van vreede sal geratificeert en geapprobeert werden by gedachte Haar Hoog Ed^e^, wanneer de brieven van ratificatie wedersijds door hunne gecommitteerdens in behoorlyke forma d'een aan d'andre sullen overgelevert, getekent, met rijxsignature becragtigt, en na de Mahometaanse wyse besworen sijn.

8.

En hebben wy oversulx, wedersijds voorgenoemde gecommitteerdens, dit tractaat met onse eygene handschrivt ondertekent, met rijxzegel becragtigt, en naar onse wyse hetselve op den alcoran besworen.

Onder stond In 't jagt 't Huys te Kleev', geankert leggende in de rivier van **Palembang**, regt voor 's Comp^ies^ logie, den 7^e^ September a^o^ 1683.

En lager Present als mediateur, was getekent **Willem Hartsink**, waaragter stond 's Comp^ie^ zegel, in roden lack gedrukt.

Ratificatie van vorenstaand contract door den sultan van **Palembang.**

Sultan Ratoe, coning tot **Palembang,** allen dengenen, die dese opene letteren sullen sien, saluyt

Alsoo om den oorlog te assopieeren wy nu eenigen tijd hebben gewenst te komen tot een goede en onverbrekelyke vreede met sulthan Ingalaga, conink tot Jamby, tot welstand van ons rijk, gerustheyd onser ondersaten en tot verligting van alle degenen, die van wedersyden de onheylen van den oorlog gevoelen, soo hebben de saken sodanigen gelukkigen succes erlangt, dat door hulp en mediatie van den kommandeur Willem Hartsink, expres ten dien eynde door Syn Hoog Ed^e^, den here Gouverneur-Gene-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

rael Cornelis Speelman en d'Ed^e heren Raden van India afgesonden, onse gecommitteerdens, de pangerans Depatty en Mancaboumy, in cragt van onse procuratie met de gecommitteerdens van voorschreven sulthan Ingalaga tot Jamby hebben gemaekt, besloten en besworen een nader contract van vrede, welk contract ons door onse voorschreven gecommitteerdens gepresenteert wesende, ende alles door ons gesien en van woorde te woorde geëxamineert sijnde, hebben wy voor ons en onse ervgenamen en successeurs, ook onderdanen en inwoonders van ons koningrijk, gene uytgesondert, hetselve tractaat en den gehelen inhoud van dien, en elk poinct van 't selve in 't besonder, voor goed, vast en bondig aangenomen, geaggreert, geapprobeert en geratificeert, aannemen,[1]) aggreëren, approberen en ratificeren door dese jegenwoordige, belovende by koninklyke trouw en woorde voor ons, onse ervgenamen en successeuren, opregte,ijk en ter goeder trouw, alles onverbrekelijk naar syne forme en inhoude te su.len nakomen, onderhouden en voldoen, ook doen naarkomen, onderhouden en voldoen in aller voegen of wy hetselve in eygen persoon hadde getracteert en besworen, sonder in eenig deel daartegens te doen of laten doen, directelijk off indirectelijk, nog gedogen daartegens in eenige maneren ofte fatsoen werde gedaan, hoe hetselve ook soude mogen geschieden, en indien eenige contraventie daartegens mogte gedaan werden in eenigerhande manieren, deselve te doen repareren sonder eenige swarigheyd ofte uytstel, ook de contraventeurs met alle rigeur sonder eenige gratie of genade te straffen en te doen straffen.

In oirconde van alle 't gene voorschreven is hebben wy dese jegenwoordige bevolen te vervaardigen en met ons rijxzegel bevestigt en gesterkt.

Aldus gedaan binnen ons hov, den 10^e September 1683 of naar de Mahometaanse wyse 1094, in 't jaar Zee, op Vrydag 19^e November.[2])

[1]) Hier zal gelezen moeten worden gelyck wy hetselve aannemen .

[2]) Dit laatste woord, hoewel voorkomend in beide afschriften, is natuurlijk een verschrijving, hier moest hebben gestaan de Mohamedaansche maand Ramadhán.

Opmerkelijk is verder, dat de ratificatie van Djambi ontbreekt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXXII. MOLUKKEN—TERNATE.

21—25 Maart 1684. [1])

Den 7den Juli 1683 had sultan-Amsterdam op Batavia met een aantal zyner rijksgrooten het contract geteekend, waarby Ternate tot leen van de Compagnie werd verklaard. Op Ternate zelf bevonden zich toen nog een aantal rijksgrooten, van wie het wenschelijk werd geacht dat zij eenerzijds de Compagnie als leenheer zouden erkennen, anderzijds aan hun koning ook in zijn nieuwe positie hun medewerking zouden blijven verleenen. Met het schip Sumatra zond gouverneur Jacob Lobs hen naar Batavia, waar zij onderstaand contract bezwoeren (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. 13. Zie ook noot 1 op blz. 321 hiervóór).

Nadere getekende acte van eenige **Ternataanse** groten, achter het contract dato 7 July 1683 in 't Duyts, Ternataans en Malaits gevoegd, en door de voornoemde groten met eygen hand bekragtigd

De ondergenoemde rijxstenden en andre groten, met namen
Senghadje d'Mataehoe.
Kimelacha Pajake Faumany,
Gnoffamaniera Tabala Tabalassain,
Gnoffamaniera d'Sycka Marcella,
Senghadja Tabalchu,
Senghadja Tafemotouw Boeha-ofou,
Senghadja Takoffy-Gany,
Senghadja Tolokko-Bocary,
Sanghadja Koelaba,
Sanghadja Maleyo-Kokonorra, alias Tocheron,
Senghadja Maleyo-Kokonorra, alias Divool, [2])
Gnoffamaniera Taroena-Gara,
Den gewesen Goegoegoe [3]) Dodola,
Den gewesen Hoekom Koelaba,
Den gewesen Hoekom Senghadje Maleyo-Thymi,
Sabandher Key Aly,
Iman Bantam,
Iman Galala,
Iman Cabora,
alle op 16[en] deser med het schip Sumatra uyt **Ternaten** hier

[1]) Uit het *Contractboek*, 4de deel A, dat met dit contract begint. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148.
[2]) Hiervóór op blz. 320 en beneden in de onderteekening staat Bivool.
[3]) Er staat Goego.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

g'arriveert, en na de gedane bede om vergiffenisse sig voor de heeren, den Directeur-Generaal en eerste Raad van India, Anthonie Hurt, en den Raad ordinaris van India, Marten Pit, als expres hiertoe uyt de Hoge Regeringe van India gecommitteerd, ende den koning van Ternate hebbende vernedert, ende oversulx mede onder het verleende pardon aangenomen ende begrepen, hebben, nadat hun de vorenstaande articulen [1]) nevens het formulier van den eed, by de vorige rijxstenden en groten gedaan, wel duydelijk in hare moederlyke tale was voorgelesen, den eed van getrouwigheyt aan d'E. Comp[a] en den coning op den alcoran afgeleyd, ter presentie van de ondergetekende gequalificeerde ministers, als expresse getuygen hiertoe gecommitteert, en sulx tot dies te meerder bekragtiging met hare ondertekeninge bevestigd

Lager stond de ondertekeninge der hierboven genoemde Ternataanse groten in 't Maleyts of wel Ternataanse characters

Senghadja di Matahoe, Kimelahoe Pajahe Foumany, Gnoffamaneira Tabala Tabalassam, Gnoffamaneira Dyco Marcela, Senghadje Tabelehu, Senghadje Tafemoeto Boeloefoe, Senghadje Colaba, Senghadje Maleyo-Kokonorra, alias Tocheron, Senghadje Maleyo-Kokonorra, alias Bivool, Gnoffamaneira d'Jiko Smny, Toeroen Gara, Dodola, Koelaba, den gewesen **Hoecum Senghadje Maleyo-Thumi,** [2]) **Zabandhar Kiey Ali, Iman Bantam, Iman Galala, Iman Cabora.**

In margine was getekend door de heeren gecommitteerdens

Anthonio Hurt, Marten Pit, Robbert de Vick, Gualter Zeeman, Pieter Pauw, Jan Parvé, Jacob Couper, François Tack, Cornelis van der Duyn, Harman Egbertsz.

Nog lager stond:

Aldus gedaan ende ten bywesen van de hiernevens getekende heeren gecommitteerdens op den alcoran med eede bevestigd, den 21[m] Maart 1684, mitsgaders den 25[en] daaraanvolgende ter presentie als boven ondertekend, 't welk ik getuyge en med myne handtekeninge bekragtige,

Batavia in 't casteel, desen 26[en] Maart 1684.

Was getekend **Jacob van Dam,** secretaris.

[1]) Namelijk het contract van 7 Juli 1683.
[2]) Op blz. 319 staat Tchuun, op blz. 321 Tsyrni.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXXIII. BANTAM.

17—28 April 1684. [1])

Den 1en Mei 1680 deed sultan Ageng van Bantam, een der hardnekkigste vijanden van de Compagnie, afstand ten behoeve van zijn zoon Abdoel Kahar, alias sultan Hadji. Deze wenschte een vriendschapsverbond met de Compagnie te sluiten, maar men kon daarover niet tot overeenstemming komen. De door Hadji ten slotte voorgestelde bepalingen vindt men in het *Dagh-register van Batavia, 1680*, blz. 448 en volgende, ze worden aldaar op blz. 462 genoemd „onredelycke articulen". Kwam er dus geen officieele overeenkomst tot stand, toch leefde men als goede buren, tot ergernis van den ouden sultan en zijn partij. In 1682 herriep Ageng zijn abdicatie en nam den strijd tegen zijn zoon op. Te Batavia volgde men met groote belangstelling het verloop der gebeurtenissen, die zich ontwikkelden ten nadeele van Hadji. Deze stond er weldra hopeloos voor, en in een briefje aan Speelman bood hij de Compagnie het monopolie in Bantam aan, indien zij hem hielp in de herstelling van zijn gezag. Speelman stelde in Rade voor, de aangevraagde hulp onmiddellijk en ruimschoots te verleenen „om dese schone occasie met te verwaarloosen".

Na zwaren strijd werd Hadji ten slotte op den troon hersteld, waarna de volgende overeenkomst tot stand kwam. (De Jonge, *Opkomst, VII, Dagh-register van Batavia, 1680—1682*, passim).

Pointen en articulen, op dato ondergeschreven gesloten ende getekent tusgen den Hoog Ed^e^ heer Joannes Camphuys, Gouverneur-Generael,[2]) en de Ed^le^ heeren Raden van Nederlants India wegens de Generale Nederlantsge Geoctroyeerde Oostindisge Comp^ie^, mitsgaders Paducca Siri Sultan Abdul Cahar Aboe Nasar en syne naeste raden, dienende tot amplitie en renovatie van 't tractaat van vreede en vrindschap, op den 10^e^ July 1659 tusgen de voormelte Hoge Regeeringe van India ter eenre ende Paducca Siri Sultan ende groten tot Bantam ter ander zyden, opgeregt,[3]) luydende als volgt.

1

Eerstel.jk werden vernieuwt en voor gerepeteerd gehouden

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook bij De Jonge, *Opkomst VII*, blz. 394 en volgende, en in de *Overgecomen brieven 1685*, eerste boeck, folio 197 en volgende, en van hetzelfde jaar elfde boeck, folio 2378 en volgende.

[2]) Speelman was vóór het tot stand komen van den vrede gestorven, naar hem werd het Nederlandsche kasteel op Bantam Speelwijk genoemd.

[3]) *Corpus II*, blz. 155 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alle de poincten en articulen, gelyk als in desen geïnvesteert, dewelke tusgen den Gouverneur-Generael en de Raden van India tot Batavia ter eenre, mitsgaders Paducca Siri Sultan en de groten tot Bantam ter andre zyde, door tusgenspreken der Jambyse gesanten op den 10 July 1659 syn geaccordeert ende gesloten, die de gemelte contractanten beloven, voor sooveel deselve in desen niet en sy,n veranderd, heylig en onverbrekelyk te onderhouden ende te doen onderhouden, sodanig als tusgen twee nabuurige vorsten, en welkers landen en territoriën aan malkanderen gelegt ende geënclaveert syn, betamelyk is ende behoort, procurerende de een des anderen beste en voordeel, en schuttende elkanders nadeel en verderv, sooveel in yders vermogen is, belovende den gemelten sultan daarbenevens, dat hy aan de vyanden van de Comp.e noyt eenige hulpe of bystand 't sy met wapenen en oorlogsgereetschappen of levensmiddelen sal toebrengen, nog ook tegen de vrinden en bondgenoten van de Comp.e, en wel specialyk den sousouhoenang of de princen van Sirrebon, eenige offentie of hostiliteyt sal plegen, maar de rust en vrede op het eyland Java in alle manieren, so veel in hem is, sal tragten te procureren.

2.

Ende opdat de ingesetenen wedersyds te geruster mogen wesen, en bevryd van alle moorderyen en stroperyen, die in de bosgen en ruygten door quade menschen souden konnen geschieden, soo sullen die van Bantam niet vermogen te komen op den bodem van Batavia, nogte in eenige rivieren ofte kreeken van deselve, anders dan tot Batavia selfs of ten ware uyt eenige nood, nogte ook van de andre zyde die van Batavia op den bodem van Bantam ofte in eenige rivieren ofte kreeken van deselve, anders dan tot Bantam selfs, of ten ware insgelyx uyt nood, en beyde ofte wedersyds versien met behoorlyke passe, of dat als vyanden sullen mogen werden aangetast, gevangen genomen, ofte, zoo haar ter weer stellen, doodtgeslagen, sonder dat deese vreede daardoor gevioleert ofte verbroken sal werden.

3.

Ende opdat men sekerlyk weten mag hoe verre de limiten van een yders heerschappy en territoire sig komen uyt te strekken, soo is als van ouds verstaan ende geconvenieert, dat deselve sullen werden onderschyden door de rivier van Ontong Java,

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

of anders Tangerang,[1]) van de seekant af tot in en over het gebergte, te verstaen van d'eene zee tot d'andre, te weten tot soo ver de rivier loopt, met al syn bogten en cromheden, en dan voorts op de regte streek van 't Suyden en Noorden tot in de Zuyder zee toe, met dien verstande nogtans, dat de gehele rivier van Ontong Java of Tangerang, met de grond en boesem, die se nu heeft of namaals soude mogen maken, sal verblyven aan de Nederlandse Oostindisge Comp'e, dewelke ook in vollen eygendom sal hebben en blyven besitten 600 roeden lands aan de Westzyde van deselve rivier, te rekenen van onse jegenwoordige vesting Babakan[2]) af, tot aan de mond ofte den uytgang derselve in zee. En sal het bovendien d'E. Comp.e ook vrystaan, aan de gemelte Westzyde der Tangoranse rivier, soo verre deselve van de genoemde onse vesting na boven en te land waard-in loopt, en voorts tot aan en in de Zuyder zee, te maken en op te werpen sodanige paggers ofte vastigheden, als tot wering van alle geboefte, die haar daar souden komen ter neder te slaan, sal bevonden werden nut en dienstig te zyn, sullende des niettemin de Bantamse ingesetenen deselve rivier, soo tot de visscherye als ten behoeve van hunnen landbouw, mogen gebruyken als voordesen, dog evenwel met dien verstande, dat degene die deselve uytter see willen comen frequenteren, daartoe sullen moeten hebben een passe van d'E. Comp'e

4

Ingevalle (dat God genadelik verhoede) eenige schepen of vaartuygen van d'E. Comp'e of hare onderdanen, mitsgaders van de koning van Bantam of syne onderdanen, d'een op des anders stranden, 't sy op dit eyland Java of Sumatra, soo verre een ygelijx voornoemt gebied streckt, mogten komen te breken en verongelukken, sullen de wedersyds subjecten daaraan de behulpsame hand bieden, en naar uyterste vermogen sorge dragen, dat gene der gestrande goederen, 't sy coopmanschappen of provisiën, hoe gering het ook soude mogen wesen, werden weggenomen, gestolen of versteken, opdat de ongeluckige eygenaars van verdere schade bevryd mogen werden, verblyvende aan de discretie van de coning en van de Comp'e respectieve,

[1]) De Tji-Sedane.
[2]) Zie voor dezen naam De Haan, *Priangan* II, blz. 165, noot 4.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 8:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

om aan de noothulpers na de mate van hare gedane adsistentie een redelyke belooning toe te voegen

5.

Ende alhoewel de meergemelte Comp^e^ uyt den hoofde en sedert het maken van het voorschreven contract van den jare 1659 over veelvuldige overlasten, schaden en vexatiën nog merkelyke pretentiën syn geboren tot lasten van den koning en het rijk van Bantam in den jare 1680 in de onderhandelinge met de Bantamse gesanten alhier duydelyk en claar (syn) aangewesen en op yder articul geannoteert, buyten en behalven hetgene dat uyt den hoofde van de massacre en roov' door een pangeran Aria Souria en syne complicen in Comp^es^ logie tot Andragiery gepleegt met het vermoorden van het opperhooft Jan van Assendelft, etc^a^,[1] 't sy uyt de naargelate middelen van de voornoemde moorders en spoliateurs of andersints, aan de Comp^e^ moet werden gerestitueert, monterende 't een en ander al een emportante somme, soo is 't nogtans dat de Comp^e^, hoe seer daartoe allesints geregtigt, ten insigte van de geledene schade der Bantamse ingesetenen gedurende den oorlog niet van meninge is den gemelten koning en rijk met de volle restitutie te belasten, maar deselve te modereeren tot een somma van 12000 rijxdaelders, synde geen twintigste gedeelte van 't gene d'E Comp^e^ regtmatelijk zouden komen eysgen, met die inschickinge nog daarenboven, indien den coning sig tegenwoordig onvermogens mogte bevinden om hetselve in contant te voldoen, de Comp hem soo veel sal tegemoet komen en toestaan, dat de voornoemde somma tegen de peperthollen mag werden ingehouden

6.

Ende by so verre na 't sluyten en ratificeren van dit contract eenige, 't sy lijfeygenen, doodslagers of andre misdadigers of overtreders van de wetten en placcaten van de Comp^e^, of ook wel particuliere schuldenaars en banqueroetiers, sonder onderscheyd van personen of natiën, van hier of elders uyt Comp^es^ gebied naar Bantam of andre plaatsen onder des Comp^es^ jurisdictie[2] quamen te aufugieren, die sullen aanstonds in versekering genomen, en aan des Comp^e^ ministers tot Bantam

[1] Zie hiervóór, blz. 328.

[2] Dit staat ook zoo bij De Jonge, niettemin zou men verwachten „onder des comings jurisdictie".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

overgegeven werden, sonder te mogen werden op- of aangehouden onder den dekmantel van besnydenisse of anders, hoe het ook soude mogen wesen, verbindende sig den Gouverneur Generael en de Raden van India van haar syde van gelyken te sullen doen. Ende opdat de Bantamse onderdanen des te yveriger mogten wesen om diergelyke slaven en misdadigers aan den dag te brengen, soo sullen sy voor elke slaav 10 rijxdaelders, en voor yder misdadiger, banqueroetier of ander wegen overloper 20 rx^dr genieten, die haar des Comp^s gesaghebber voort na de overlevering sal toetellen.

7

Ende alhoewel het notoir ende bekent is, dat die van Bantam niet de alderminste heerschappye over het prinsdom van Sirrebon connen pretenderen, soo nogtans heeft den coninck ten overvloede daarvan gerenuncieert, ende verclaard hetselve prinsdom en princen ten allen tyde te sullen aansien als goede vrinden en bontgenoten, onder des Comp^s bescherming sorterende, die derhalven in dit verbond van vrede en vrindschap ook werden gecomprehendeert.

8.

Ende alsoo het vierde articul van het contract van den jare 1659, waarby wel uytdruckelijk belooft is, dat de Comp^e geen grond- of huyshuur wegens hare logie soude betalen, tegens regt en reden schijnd in ongebruyk te syn gekomen, en dat de Comp^e met alle billickheyt uyt dien hoofde soude konnen eysgen de restitutie van de huys- of grondhuur, eenigen tijd lang in debito betaald, soo sal de Comp^e dese restitutie overstappen en quijtschelden, mits dat haar in toekomende het effect van het gemelte vierde articul sonder tegenspreke komen te volgen, en de Comp^e in eygendom gegeven en getransporteert werde zodanigen ruymen grond en erf, als deselve tot het bouwen van een bequame en spatieuse logie sal nodig agten.

9.

Eyndelijk verpligt hem den koning wel expresselijk, dat hy in toekomende genige contracten, verbonden of alliantiën, met wat potentaten of natiën hetselve soude mogen wesen, contrarie en in prejuditie van dit tegenwoordige tractaat en sal aangaen ofte sluyten.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

10.

En opdat dit verbond des te bestendiger en onverbrekelyker blyven en ten jongsten dage toe duuren mag, soo belooft den Paducca Siri Sultan Abdul Cahar Aboe Nasar voor hem en syne nakomelingen altoos en onwederroepelijk alle de poincten, in desen begrepen, heyliglijk, getrouw en opregtelijk te sullen onderhouden, agtervolgen, maincteneren en gestant doen, en besorgen, dat se door alle syne groten en onderdanen getrouw en opregt onderhouden, agtervolgt, gemaincteneert en gestand gedaan werden, sonder daarin de alderminste infractie te gedogen, gelijk ook den E. commandeur en president, François Tack, den capiteyn Harmen Wanderpoel, den coopman Everhart van der Schuur, en den capiteyn der Maleyers Wan Abdul Bagus vanwegen de Gouverneur-Generael en de Raden van India uyt den name van de Generale Nederlandsche Oostindische Comp^e van hare zyde insgelijx beloven te doen, en te besorgen dat gedaen werde, sijnde mitsdien hiervan gemaekt drie eensluydende contracten in de Nederduytsge, Javaanse en Maleytse tale, nevens malkander geschreven, om door den coning, geadsisteert met pangiran Diepa Nierat, Kiey Soekoe Tajoedien, opperste priester, en de pangerans Natta Nagara ende Natta Widjaja op den alcoran naar de Moorse wyse besworen, ondertekent en versegeld te werden, en insgelijx door de heer François Tack en de verdere bovengenoemde drie gecommitteerden, alswanneer de Gouverneur-Generael en de Raden van India, als representeeren de de hoogste magt van de Generale Nederlandse Oostindische Comp^e in dese landen, deselve op Batavia in 't casteel mede ondertekenen en met het groote segel van deselve Comp^e bevragtigen sullen. een voor de Comp^e, een voor de koning, en een voor C. mp^e bevelhebber, die op Bantam by den coning residéren en over Comp^es volk commanderen sal.

Aldus gedaen, geaccordeert en besloten op den 17e April 1684 in 't casteel den Diamand tot **Sourousouang,**[1]) grootste stadt in 't coninkrijk Bantam

En was getekent **François Tack, Harman Dirkse Wanderpoel, Everhart van der Schuere** en **Wan Abdul Bagus,** in Maleytse caracters.

[1]) Soerasowan of Soero Soewan, inheemsche naam voor de stad Bantam, oorspronkelijk alleen van het kasteel des sultans

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ter seyden stond het zegel van den voornoemden Fr Tack en Everhart van der Schuer, daarnevens ook onder 't Javaans 's conings grootzegel, in roden lack gedruckt, item onder 't Maleyts was met des sulthans en verdere groten eygen handen geschreven in Javaanse caracters als: **Sultan Abdul Cahar Aboe Nasar, Pangiran Diepa Nierat, Kiey Soeko Tajoedin,** opperste priester, en de pangerans **Natta Nagara** en **Natta Widjaja.**

Verklaring van den sultan aangaande dit contract, meestal aangeduid als: Acte-obligatoir

Wy, Paducca Sry Sultan Aboe Nasar Abdul Cahar, bekenne en beleyde tegenwoordig vrywillig vanwegen de hulpe, die soo getrouwelyk en soo vrugtbaar bewesen is door de Nederlantse Comp^e^ aan ons en aen het ryk van Bantam, dat in het jaar 1093 in de maand Tsafar na de rekening van onse propheet te bedugten was een rebellie van al het volk in ons ryk, wanneer wy den resident Willem Caaf na Batavia deden vertrekken om bekent te maken onse regtmatige vreese aan den Gouverneur-Generael en de Raden van India, soo om uyt onsen naam te versoeken des Comp'^es^ bystant in sulk een ongelegentheyd van saken [1]) Onderwylen namen de rebellen vast toe in kragt en vermogen, wonnen de herten en hitsten op ten naasten by al het volk, om ons te bestryden doende meteen onsen conincklyke stad met vuur verbranden en ons belegerende in ons conincklyk casteel, verder ons seer veel moeyelykheden en swarigheden aandoende, in welke gelegentheyd sy ons nootsaekten om vervolgens gesanten en brieven heymelyk te senden, en te versoeken de hulp en bystand der Comp^e^, op conditie, dat wy niet alleen souden voldoen de penningen en oncosten, welke door de Comp^e^ daartoe verspilt soude moeten werden, maar daarenboven ook haer te geven octroy van den gantschen handel, met uytsluytinge van alle andre natien of personen, en dit alles met conditie, dat wy maar alleen souden blyven sultan van Bantam, met rust en vreede. Wanneer den Gouverneur-Generaal en de Raden van India, representerende de Neder-

[1]) Zie het *Daghregister van Batavia, 1682*, blz 208—210 Opgemerkt worde, dat Caaff niet zelf naar Batavia ging, maar een smeekbriefje van den jongen sultan door een Europeesch vryburger naar Batavia liet brengen Zie ook De Jonge, VII blz. CLIX—CLX

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

landse Comp[e], onse uyterste nood sagen, soo sijn sy door onse beloften en haar medelyden bewogen geworden, om een vloot schepen, voorsien met provisie, wapenen, oorlogsgereetschap en soldaten, te senden onder 't bestier van de majoor Isaäc de Saint Martin, tot onse hulpe, maar met ordre van den Gouverneur-Generaal en Raden van India, dat sy eerst souden ondersoeken of den sultan Agon en sijn wederspannig volk niet in der minne te vreede konde gestelt werden, maar haar rebelhe en hertnekkigheyd, gevoed en ondersteunt door de Frangise residenten of volk van boven 's winds,[1]) was soo vermeerdert en toegenomen, dat sy weygerden aan te horen eenige redenen of versoek tot stilstant van wapenen of tot vreede, daarom wierden wy wederom genootsaakt onse uyterste noot te kennen te geven aan den majoor Isaäc de St. Martin. Tot dien eynde dan en om te claarder en te bescheydenlyker onsen nood bekent te maken, hebben wy bewogen den pangeran Jouda Ningrat sig selven te wagen, om te doen verhaasten en aan te moedigen des Comp[es] opperhooft tot onse hulpe.[2]) En het succes is geweest, dat wy op den 26e dag der maand Rabiel Awal des jaars 1093[3]) voornoemt door des Comp[es] krygsmagt van de belegeringe des vyands sijn verlost. Maar aangaande onse grote en wederspannige pangerans wilden op dien tyd nog niet voor ons verschynen om te betonen eenige gehoorsaamheyd aan ons, soo betamelyk was, daarom sijn wy verpligt geweest te ontseggen en te verbieden onse stad en landen aan de Frangise residenten of luyden van boven 's winds, omdat sy van den beginne des vyandschaps af den vyand geholpen hebben met raad en met daad en met wapenen en oorlogengereetschap en met geld, en dat het konde gebeuren, dat zy in toekomende insgelyx souden doen. En schoon het wel betamelyk was, dat die genoemde residenten swaarder gestraft wierden, omdat zy tegens reden ons tot toorn verwekt hebben, evenwel op 't ver-

---

1) De Europeanen werden in de Islamitische wereld dikwijls aangeduid als Franken, of lieden van boven 's winds in Voor-Indië meest als hoedendragers. Hier worden bedoeld de hoofden der Engelsche, Fransche en Deensche Compagnieën op Bantam.

2) Pangéran Joeda Ningrat met den jongen vorst in Bantam ingesloten, wist een aantal brieven naar De Saint Martin over te brengen. Zie *Dagheregister van Batavia, 1682*, blz. 389 en volgende.

3) 7 April 1682. Zie De Jonge VII blz. CLXII. *Dagheregister van Batavia 1682*, blz. 447, 454 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

soek der Hollanders hebben wy onsen regtvaardigen toorn over haar niet uytgestort, maar hebben haar gelast en bevolen, met al het hare uyt ons koninkrijk te vertrekken. Maar ondertusgen heeft de Nederlandse Comp[e] niet gespaart haar sorg, onkosten en volk, om myn rebellige onderdanen te dwingen en ons te herstellen, welke ook met hulpe van den hoogsten God onse vyanden soo seer hebben gedwongen, dat wy het koninkrijk van Bantam besitten in rust en vreede, door de kragtige en dappere hulpe der Comp[e]. Waarom wy ons verpligt vinden, voor ons en onse ervgenamen te bevestigen en te beloven, dat wy in der waarheyd sullen onderhouden en navolgen, en doen onderhouden en navolgen al onse beloften, welke wy vervolgens [1], in onse brieven hebben geinsereert, opdat onse schuldige beleydenis en dankbaarheyt openbaar werde voor de gantsge wereld. Daarom beleyden wy in der waarheyd schuldig te wesen aan de Nederlandse Comp[e] de somma van sesmael honderd duysend rijcxdaelders, en dit vanwegen de onkosten, die zy hebben gedaan tot herstelling van onsen stad en van ons rijk, verders beloven wy voor ons en onse ervgenamen en voor die haer sullen succederen, die somma behoorlijk te betalen, 't sy in contant, peper, of thollen, totdat die gehele somma betaeld is. En om dat te versekeren, soo verbinden wy ons selven, ons koninkrijk en de inkomsten desselvs. Verder, omdat wy op dese wyse alleen wedergeven aen de Nederlandse Comp[e] de onkosten, die zy heeft verspilt tot onse hulp en verbetering van ons rijk, en de dienst (of weldaad), [2] door haer aen ons gedaan, daarmede niet is vergolden, en na onse meninge reeds meerder vereyst werd tot vergeldinge van haer dienst (ofte weldaad), soo vernieuwen wy onse gedane beloften generalijk, mitsgaders specialijk staan wy toe en gelasten, dat niemand sal mogen kopen of uytvoeren eenige peper, die groeyt in het land van **Bantam, Lampon,** of **Selibaer,** [3], behalven d'E Comp[e] alleen, die daertoe geregtigt is; soo sal niemand ook mogen te koop brengen tot Bantam of in eenig land, onder onse gehoorsaamheyd staende, eenige soorte van witte of geschilderde cleeden, behalven de Comp[e] alleen. Verder, nadien wy aan de Comp[e] geven den gehelen handel, en aan niemand anders, en omdat

[1] Versta achtereenvolgens
[2] Er staat (tot weldaad)
[3] Silebar aan de Westkust van Sumatra.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wy onmagtig zyn door de tweedragt van ons volk en verderv des oorlogs, soo behaagt de Comp^ie^ quyd te scheiden de schuld van die grote somma, soo lang niemand in ons land handelen mag behalven de Comp^e^ alleen, en daarom beloven wy en bekennen schuldig te blyven om te betalen die genoemde somma van sesmael honderd duysend rx^dr^, en dat sonder wederspreken, indien t' eenigen tyd de Comp^ie^ belet wierd te genieten den gehelen handel, welk haar toegelaten en gegeven is door ons bevel; en bovendien het regt der Comp^ie^ tot het octroy en toelatinge, haar gegeven, blyft altoos in syn volle cragt, onwedersprekelyk en onveranderlyk tot in eeuwigheyd

Onder stond Gegeven en besloten in 't casteel den Diamant, in de stad **Sourousouang** ofte **Bantam**, en met ons conincklyk segel en gewone signature, mitsgaders met den eed op den Alcoran becragtigt in t jaar van de leere onses Propheets Mohamet, 1095, in 't jaar Daal[1]) in de maand Soumadilawal[2]) den tweden dag, synde Maandag omtrent 11 uur des tyts

Daaronder stond in 't Javaans met des sultans eygen hand geschreven Aldus 't contract, door Syn Mayesteyt den sultan Abdul Cahar Aboe Nasar met de Comp^ie^ besloten, waar besyden stond 's conings grootzegel, in roden lack gedrukt, en daaronder met Javaanse en Maleytse caracters. **Pangeran Diepa Ningrat** agtervolgt Syn Mayesteyts bevelens, **Ke**[3]) **Socke Tojadjoenan** volbrengt Syn Mayesteyts bevelens; **Pangeran Nata Nagara** accordeerd met Sijn Mayesteyts believen.

Besyden en onder 't Javaans was wederom 's conings groot segel in roden lacke; daarbenevens met des sulthans hand syn naam in 't Javaans geschreven Mijn contract is gedaan met de Comp^ie^, en daaronder wederom sodanig getekent door de verdere 3 groten, als hier voren onder 't Nederduyts[4]) de hanttekeningen met hare namen vertaeld stond

[1]) Dal, het vijfde jaar van den cyclus van acht jaren.
[2]) Dschumada il Awal.
[3]) Kain. De juiste naam van dezen priester is Soeko Tajoedin.
[4]) Er staat 't Nederlants duyts.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Verklaring van Gouverneur-Generaal en Rade aangaande dit contract, ook wel aangeduid als: Acte van remissie.

Den Gouverneur-Generael Joannes Camphuys en de Raden van India vanwegens de Generale Nederlandse Comp^e^, gesien en gelesen hebbende de acte-obligatoir by Paduca Siri Sultan Abdul el Kahar Aboe Nasar, coning van **Bantam**, den 17^e^ deser lopende maand April gepasseerd ende getekent, waarby Syn Hoogheyd komt te vermeerwen ende nader te expliceren de beloften, die hy iterativelijk by verscheyde brieven, so vóór als in syn meeste nood en extremiteyt, aan welgemelte regering tot Batavia heeft gedaan, dewelke naast de geregtigheyt van syn sake gedient hebben om ons te bewegen tot de bekende adsistentie en om Syn Hoogheyd uyt syne calamiteyt te helpen, gelijk dat ook metterdaad is gepresteert en uytgewerkt, bestaande de voorschreven beloften in dese twee poincten, namentlijk de restitutie van onse deugdelijk uytgeschote penningen en gedane onkosten tot syn herstelling, volgens gehouden rekening ter somma van ses mael honderd duysend rijxdaelders mitsgaders octroy voor de Nederlandse Comp^e^, om alleen en met uytsluytinge van alle andre natien, niemand uytgesonderd, te mogen in syn stad en landen van Bantam gemeten den verkoop van alle den peper aldaar en elders onder syn heerschappye groeyende, mitsgaders den privativen aanbreng en vertier van alderhande soorten van kleden en lywaten, waarmede Syn Hoogheyd tragt te geven alles, wat in syn vermogen is, tot recompens van syne ontfangene weldaden.

Den welgemelten Gouverneur-Generael en Raden, in consideratie van de dankbare betuygingen en de wil voor de daad aanstende, dewyl den meergemelte sultan door de verwoestinge van den oorlog onbequaem is geworden om de voorschreven somma in contanten te voldoen, hebben goedgevonden soo verre van ons regt af te wyken ende te verclaren voor ons en onse successeuren, dat wy, ter contemplatie van het meergemagte octroy, ende so lange de Nederlantse Comp^e^ van hetselvige ende van de prerogativen, in de gemelte acte-obligatoir breeder uytgedruckt, comt te gaudeeren, wy den hooggemelten koning van Bantam hebben geremitteerd ende quytgescholden, gelijk wy hem remitteren ende schelden quit mits desen, de voor-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schreven emportante somma van sesmael hondert duysend rijx daelders, deugdelijk tot sijn behouden geconsumeert, ende so wy ter contrarie in het gebruyk en genieten van het meergenoemde octroy mogten werden verhindert, sodanig dat de Comp^e het effect van dien, om wat reden het ook souden mogen wesen, niet konden volgen, de voorschreven remissie van geender waarde en te niet sal wesen, mitsgaders de Comp^e in haar magt gestelt, om deselve schult ten allen tyden te mogen eysgen en ontfangen, blyvende daarenboven het regt en actie van de Nederlandse Comp^e tot de voornoemde verleende octroyen en previlegie ten allen tyden in volle vigeur indisputabel en ongecrenkt.

Tot naarkominge en bevestinge van 't gene voorschreven is hebben wy dese acte met onse gewonelyke handtekeninge onder tekent en het zegel van hooggemelte Generale Nederlandse Comp^e becragtigt.

Aldus gedaen in 't casteel tot **Batavia** op 't eyland Groot Java, den 28 April 1684.

Onder stond en was getekent: **Joannes Camphuys, Anthonio Hurt, Willem van Outhoorn, Maarten Pit, Nicolaas Schagen** en **Joan van Hoorn.**

Tersyden stond 's Comp^es groot segel, in roden lack gedrukt, en daaronder Ter ordonnantie van Haar Hoog Ed^e, den Gouverneur-Generael en de Raden van India, was getekent **Jacob van Dam,** secretaris.

Aanhangsel bij vorenstaand contract [1])

Concept-Reglement wegens de prys des pepers en andere saken, de negotie betreffende, tusgen de pangerans Diepa Ningrat .... [2]) als daartoe van den sultan Abdul Cahar Aboen Nasar, coning van Bantam, gecommitteerd ter eenre, ende den afgesant François Tack ..

.. .. [2]) van den Hoog Edelen Heer Gouverneur-Generael Joannes Camphuys ende d'Ed^e Heeren Raden

[1]) Dit aanhangsel niet bij De Jonge. Wel in de *Overgecomen brieven 1685*, folio 352 en volgende.

[2]) Niet ingevuld.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van India, gevolmagtigdens ter andre zyde, overeengekomen en vastgestelt, namentlyk

1

Dat d'E. Comp.e voor yder bhaar swarte peper, gerekent tegens 366 ℔ de bhaar, sal geven . . . . .[1]) realen, wel te verstaan de helft in contant en d'andre helft in kleden, mits dat gemelte peper bevorens zuyver geharpt[2]) zy, en alsoo buyten alle andre lasten van bouka-bouka[3]) ofte hoe deselve genoemd mogten wesen, in de logie van de Comp.ie gelevert werde.

2.

Insgelijx en gelyk in 't vorige articul uytgedrukt staat, soo sal de Comp.e, buyten eenige beswaarnisse, voor de bhaar witte peper, de bhaar gerekent als voren, een somma van . . . . . [1]) realen, de helvt in contant ende helvt in cleden, betalen

3.

Dog ingevalle de Comp.ie somwylen van Spaanse munt mogte ontbloot syn, soo sal de sultan de Comp.ie soo lange borgen sonder eenig intrest subject te wesen, behoudens nogtans dat de schuld niet en kome te verjaren, hetwelk egter geschieden de, soo blyft d'E. Comp.ie gehouden den intrest, tegens een percento van t schuldige, te voldoen, te rekenen van de gemelte verjaring af, gelyk het ook den sabandaar of des sultans coopheden vry sal staen, sodanige kleden ofte coopmanschappen aan te nemen en te eysgen, als tot Bantam in de logie, of ook wel in Comp.ies pakhuysen tot Batavia, in voorraad sullen wesen. Dog ingevalle d'E. Comp.e van sodanige gerequireerde kleden niet en ware versien, als tot Bantam best gewilt dienstig en wel getrocken syn soo sullen genoemde coopmeden daarvan aan den gesaghebber monsters brengen en de begeerde quantiteyt opgeven, alswanneer d'E. Comp.ie ter plaatse, daar 't behoorde, die sal aanbesteden.

5.

Om alle sluykeryen so veel mogelyk te weren, soo sal den

[1]) Niet ingevuld.
[2]) Gezeefd. Een harp was een schuinstaand rooster van fijn gaas, om specerijen door te zeven.
[3]) Tol- of poortgelden. Vgl. Maleisch boeka openen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sultan in syn rijk alonime laten verbieden, datter van buyten of elders in 't Bantamse koninkrijk geen geschilderde of andre cleden ingevoert en aangebragt werden, als eenelijk van de Comp'e, sullende alle sodanige cleden, soo wel van de Bantamse ingesetenen als Comp'es onderdanen, geconfisqueert moeten blyven, de helft voor de sultan en d'andre helft voor de Comp'e hoedanigen confiscatie ook subject en onderworpen sal syn alle den peper, die tersluyk van Bantam werd uytgevoerd, dewyle den sultan d'E Comp'e daartoe alleen geoctrojeert en gepreviegeert heeft

6.

Ten welken eynde een adsistent of schryver van d'E Comp'e aan de boom geordonneert sal werden, om benevens des sultans boomwagters toe te sien, dat des Comp'es ingesetenen en onderdanen, alsmede die van Bantam geen verbode whare of coopmanschappen komen aan te brengen ofte uyt te voeren

7.

En byaldien tusgen wedersijdse ingesetenen eenige verschillen rakende de negotie quamen te ontstaan, soo sullen deselve door den gesaghebber van de Comp'e en den sabandaar van den koning in der minne en op de gevoegelijkste wyse bygeleyd en geappaiseert werden

Ratificatie van het vredesverdrag met Bantam.

Joannes Camphuys, Gouverneur-Generael en de Raden van India, representerende het hoogste gebied wegens Haar Hoog mogende, de heren Staten-Generael der Vrye Vereenigde Nederlanden mitsgaders Sijn Hoogheyd, den here Prince van Orangie en de heren Bewinthebberen der Generale Nederlandse Geoctrojeerde Oostindisge Comp'e in dese landen, gesien ende gelesen hebbende de vorenstaande poincten en articulen tot amphatie en renovatie van 't tractaat van vreede en vrandschap, op den 10e July 1659 tusgen de voorschreven Hooge Regeringe van India ter eenre, ende Paducca Sri Sultan en de groten tot Bantam ter andre zyde opgeregt, sodanig deselve den 17e deser lopende maand April door onsen expressen afgesant en com-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

missaris, den E commandeur en president François Tack en syne byhebbende raadspersonen, den capitain Harman Dirxe Wanderpoel, den coopman Everhart Verschuere en den capitain der Maleyers Wan Abdul Bagus in onse name ter eenre, mitsgaders Paducca Siri Sultan Abdul Cahar Aboe Nassar, geadsisteert met Pangeran Diepa Nierat, Keay Soeko Tajodien, opperste priester, en de pangerans Natta Nagara en Natta Widjaja ter andre zyde, gesloten, en wyders ten wedersyden solemnelyke, yder op syne wyse, besworen, versegelt en onderteckent syn, verclaren mits desen deselve poincten en articulen, invoegen soo als se leggen, te hebben geaggreëert, geapprobeert en geratificeert, gelijk wy deselve aggreëeren, approberen en ratificeren by desen, belovende oversulx opregtelyken ter goeder trouwe den inhoude van dien onverbrekelijk en punctuelijk na derselver forme en inhoude na te komen, onderhouden en voldoen, ook doen nakomen, onderhouden en voldoen door allen ende een ygelyken, die onder onse gehoorsaambeyt syn staande, invoegen of wy in eygener personen met opgemelten koning deselve hadden gesloten en getracteert, mits welken wy dit contract door dese onse ratificatie en approbatie met eygen handtekeningen en het segel van hooggemelte Comp'e hebben becragtigt

Gedaan in 't casteel tot **Batavia** op 't eyland Groot Java den 28 April 1684; en was getekent. **Joannes Camphuys, Anth^e Hurt, Willem van Outhoorn, Maarten Pit, Nicolaas Schagen** en **Joan van Hoorn.**

In margine stond 's Comp'es groot zegel, in roden lak gedruckt en daeronder: Ter ordonnantie van Haar Hoogheden, den Gouverneur-Generael en de Raden van India, was getekent **Jacob van Dam,** secretaris.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXXIV SUMATRA'S WESTKUST.

19—20 Juni 1684. [1])

Hoewel die van Priaman 17 Maart 1682 opnieuw hun onderwerping hadden aangeboden (hiervóór, blz. 290) traden zijn toch weer in onderhandeling met de Atjehers en den steeds lastigen ex-radja Ibrahim. Die konden zij te gemakkelijker doen, daar 's Compagnies loge op Priaman was opgeheven. Jan van Leenen, commandeur van de Westkust, oordeelde het noodig daartegen op te treden, de regeering te Batavia drong daar te sterker op aan, omdat naar ter oore kwam, dat de Engelschen na hun uitwijzing uit Bantam een vestiging aan de Westkust in den zin hadden, en wel op of nabij Priaman. Besloten werd nu, de regenten dezer plaats het oude verdrag opnieuw te doen bezweren, en ter plaatse een blijvende versterking op te richten. (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz. *22—23*, *Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, I, blz. 277)

> Contract en eeuwig-durend accoord, gemaekt ende besloten door den commandeur Joan van Leene ende den raad tot Padang, op de Westcust van Sumatra, in de name van de Hoge Regering van India, Haar Ho. Ed^[en] tot Batavia, wegens de Nederlandse Ed. Comp^[e], met de regenten van 't landschap **Priaman**, ende alle inwoonderen in 't gemeen, soo in 't Nederduyts als in 't Maleyts beschreven, in maniere als volgt:

1

Eerstelijk sal 't lantschap **Priaman** en de onderhoorige plaatsen ende de regenten ende inwoonderen van dien getrouw ende onderdanig blyven aan de E. Comp^[e], ende derselver commandeur tot Padang als haren panglima gehoorsamen van nu aan tot in eeuwigheyt, sonder daarvan oyt af te wyken, op verbeurte van lyf en goed ende onderwerping van den vloek Gods.

2.

Ten tweeden, beloven ende sweren, dat niemand uyt Priaman ofte d'onderhorige plaatsen voortaen eenige correspondentie sal mogen houden met die van **Aetchin**, nog eenigen handel met deselve doen, nog derwaars varen nog laten varen, nog ook

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in *Overgecomen brieven 1685*, tiende boeck, folio 426—427.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ymand van daar tot sulx in hare landen te mogen toelaten, maar buyten houden ende verdryven, of anders voor d'E. Comp^e^ confisqueren ende aenslaen op verbeurte van lijf en goederen. Ten dien eynde sullen gehouden sijn alle overgeblevene Aet chinders, ofte die van haren aenhang sijn, uyt haar landen te bannen, sonder oyt weder te mogen inkeren, op verbeurte van 't leven, of anders deselve aan d'E. Comp^e^ te moeten overleveren op verbeurte alsvoren.

3.

Ten derden, sullen gene onderhandeling nog beraetslaging met sultan Becopia van de **Duablas Cotas**, nog ook met radja Macotta van de **Touzou** [1]) **Cotas** mogen houden, nog ook niet met eenige andre nabuuren, als met goetvinding en toestemming van d'E. Comp^e^ en derselver commandeur tot Padang.

4.

Ten vierden, sullen gene andre natien, nog eenig volk van buyten, in hare landen mogen toelaten (in hare landen) te negotieeren ende te handelen, als alleen d'E. Comp^e^, ende sy selver alle 't goud, camphur, peper, clappusoly ende andre coopmanschappen van haar land of aldaar aancomende ende doorpasserende, aan d'E. Comp^e^ alleen ende tot Padang moeten leveren, sodanig als nu in gebruyk zy, op verbeurte van lijf en goed.

5.

Ten vijfden, nadien d'E. Comp^e^ wel genegen is weder residentie of een vastigheyd tot Priaman, ter plaatse daar 't best ende dienstig oordelen, te begrypen, soo sal sulx den bedongen handel tot Padang niet wegnemen, ende tot de negotie niet verder dienen, als nadat sy haar sullen comporteren ende den commandeur na desen sal komen goed te vinden, sullende den resident en 't volk van d'E. Comp^e^ alle sodanige previlegien en vryheden genieten, als hier tot Padang werden onderhouden, dat ook in 't reguard van negotie te verstaen zy.

6.

Ten sesden, sullen de regenten van Priaman de stutten, balkies, planken, sparren, latten, atap ende palissaden tot de op te regtene

[1]) Lees: Toedjoe.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nieuwe residentie versamelen, ende alsdan aan de Nederlanders ende hare dienaren geduyg ende altoos alle beleeftheyt ende vrindschap bewysen, gemetende aldaar alle previlegiên ende vryheden, als tot Padang gebruykelyk zy.

7.

Ten sevenden, sullen die van Priaman tot hare costwinning mogen varen Noordwaars tot Ayer Bangy, ende Zuydwaarts tot Indrapoura ende Majutte, ende tot zeewaers aan de eylanden, tusgen beyde dese plaatsen gelegen, maar ook gehouden zyn hare passen daartoe albevorens van den commandeur tot Padang te komen versoeken, ende aldaar haare waren aan d'E. Comp^ie^ leveren, soo deselve benodigen; soo niet, elders mogen vervoeren, exepto gout, peper, camphur en clappusolie, dat alleen voor d'E. Comp^ie^ blyft.

8.

Ten agsten, sullen de regenten van Priaman gehouden syn de jongst gecontracteerde geldboete voor 1000 rixdaelders [1]) voort aan d'E. Comp^ie^ af te betalen, mitsgaders de oude uytstaande schulden, 't sy in geld of in goed, te voldoen, maar nadien seer clagen over hare armoede ende vervallen staat, werd hun van de 1000 rx^da^ boete de helft quijdgescholden, mits de resterende aan deze 500 rx^da^ soodraa doenlyk sullen moeten voldoen.

9.

Ten negenden, sullen alle vrinden en bondgenoten van d'E. Comp^ie^ ook vrinden en bondgenoten van Priaman, ende alle vyanden van deselve ook hare vyanden syn, ende zy den oorlog ende vreede met d'E. Comp^ie^ ende Padang gemeen hebben waaronder dan specialyk den rebelligen radja Ebraim als een gemene vyand zy te verstaan.

10.

Ten thienden, uyt cragte van des commandeurs panglimschap tot Priaman sullen de ponglous of regenten aldaer door d'E. Comp^ie^ werden gestelt ende bevestigt, namentlyk voor tegenwoordig maharadja Nenda, overste en hooftpounglou der bovendele, ende wakyl [2]) of gemagtigde van den commandeur

[1]) Wegens het in brand steken van 's Compagnies loge waren die van Priaman in 1680 „door den landraat in een pecuniek amende van 1000 rixexdaelders gedoemt." *Daghregister van Batavia 1680*, blz. 714.

[2]) Er staat wokijl.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tot Padang; Siry Amar Bangsa de radja, tweede hooftpounglou van de benedenlanden, ende tot hunnen raadsman den ouden orancay Tipi-ayar, die om sijn ouderdom van 't pounglouschap werd geexcuseert.

Voorts tot de thien resterende pounglous de volgende by namen, als

Maharadja Lilla,
Radja Indermacouta,
Orancay Toua,
Radja Lilla Wangsa,
Siri Narra Pouti,
Mharadja Pandjang,
Maggat Mhara,
Radja Poeti,
Radja Amet,
Radja Inderpoeta.

11.

Ten elfden, dat de pounglous en alle inwoonders der landen van Priaman sodanige andre ordonnantiën en bevelen, als den commandeur ten dienste der E. Comp^ie^ ende tot rust ende wel stand der landen in 't gemeen na desen mogt goedvinden te geven, ende in desen contracte met sijn uytgedrukt, sullen gehouden sijn onderdanigljk te gehoorsamen even of in desen mede waren gespecificeert.

12.

Ten twaalfden ende ten laesten, dat de pounglous ende de regenten van Priaman ende de landen, daaronder begrepen, voor haar ende hare nacomelingen ende de gantsche gemeente dit contract, met den commandeur wegens d'E. Comp^ie^ aangegaen, mitsgaders de vorige accoorden ende contracten van d'E. Comp^ie^ voor sooveel door 't verloop ende de veranderinge destijds in desen niet werd tegengesproken, beloven ende sweeren op haren alcoran getrouwelijk ende in alle onderdanigheyd, van nu aan tot in eeuwigheyd te onderhouden, sonder oyt daarvan in eenigen dele te mogen afwyken, of anders den vloek Gods over haar ende hare nacomelingen te halen, ende als vyanden van d'E. Comp^ie^ verclaart ende gehandelt te werden.

Sijnde tot meerder becragting der sake desen contract aldus dubbeld beschreven en wedersijds sodanig veraccordeert ten

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

overstaan ende getuyge van Panglima Radja en Paducca Magat, pounglou en crijgsoverste van Padang

Aldus gedaan, geaccordeert ende gecontracteert als in 't hooft deses zy gemeld, ten comptoire **Padang**, op Sumatra's Westcust desen 19e Juny 1684, ende wedersyds getekent ende door de pounglous op den alcoran solemnelyk beeedigt den 20e dito.

In margine van 't hooft deses met 's Comp^e^ zegel bevestigt **Ende hieronder stond** Door my alsvoren, en was getekent **Jan van Leene.**

Lager: Ten overstaen en getuyge alsvoren, en was onder tekent van **Panglima Radja** en **Paducca Magat,** in 't Maleyts.

Ende ter syden stond de onderteykening der pounglous van Priaman in 't Maleyts, by namen **Orancaja Mharadja Nenda, Siri Amat Bangsa de radja, Orancaja Tippi-ajar, Radja Indermacouta, Siry Narra Poutt, Orancay Toua, Magat Marra, Mharadja Pandjang, Radja Inderpoeta.**

Onder stond Collata, concordat, Padang op Sumatra's Westcust, primo Augusto, anno 1684.

Was geteeckent **A. W. Heyst,** eerste clercq.

CDLXXV. SUMATRA'S WESTKUST

20—21 Juni 1684. [1])

In 1683 was in Tikoe openlijk verzet tegen de Compagnie gerezen, onder invloed van ophitsingen der sterke Atjehsch-gezinde partij. Een expeditie uit Padang maakte daar een einde aan en bij onderstaand contract boden de regenten opn euw hun onderwerping aan. (STAPEL, *De Archipel in 1684* blz. 22, *Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, I, blz. 277).

Contract ende eeuwigdaurend accoord, gemaekt ende besloten door den commandeur Jan van Leene ende den raad tot Padang op de Westcust van Sumatra, in den name van de Hoge Regeringe van India, Haer Ho. Ed^en^ tot Batavia, wegens de Neder

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de *Overgecomen brieven 1685*, tiende boeck, folio 424—425.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

landtsge E. Comp^e^ met de regenten van 't lantschap **Tycou** ende alle inwoonderen in 't gemeen, soo in 't Nederduyts als in 't Maleyts beschreven, in maniere als volgt.

1.

Eerstelijk, dat het landschap **Ticou**, door de wapenen van d'E Comp^e^ ende hare bondgenoten overwonnen, ende de regenten met alle inwoonderen van dien op hare verdemoeding en beede van pardon van haare vorige wederspannigheyd in genade van d'E. Comp^e^ aangenomen ende versoent sijn ende voortaen als vrinden ende bondgenoten gehouden sullen werden

2.

Ten tweeden, beloven ende sweren de ponglous van Tycou voortaan alle getrouwigheyd, gehoorsaamheyt ende onderdanigheyt aan d'E. Comp^e^ te bewysen ende te onderhouden ende derselver commandeur tot Padang voor haren panglima te respecteren ende te gehoorsamen, ende als getrouwe onderdanen van deselve te leven, sonder oyt daarvan af te wyken, op peene van voor vyanden te werden verclaert, ende onderwerping van den eeuwigen vloek Gods over haer

3

Ten derden, dat de regenten en alle inwoonderen van Tycou beloven ende sweren, dat niemand van de hare of uyt haar landen van nu af nog nimmermeer sal mogen houden eenige correspondentie met die van **Aetchin**, nog derwaers varen, nog eenigen handel doen, nog imand van daar tot sulx in haer land toelaten op verbeurte van lijf en goederen, en dat se ook alle overgeblevene Aetchinders en die van dien aanhang sijn, sullen moeten uyt haer land bannen, sonder oyt te mogen wederkeren, of anders deselve aan d'E. Comp^e^ overleveren op verbeurte alsvoren.

4.

Ten vierden, dat alle vrinden en bondgenoten van d'E. Comp^e^ voortaen ook de hare, en alle vyanden van deselve ook hare vyanden sullen sijn, ende sy den oorlog en de vreede met d'E. Comp^e^ ende hare bondtgenoten gemeen sullen hebben.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5

Ten vijvden, dat se geene correspondentie, onderhandeling nog beraatslaging met Sultan Becopia van **Duablas Cotas**, nog met eenige andre nabuuren sullen mogen aangaen nog ook ontrent ymand van deselve ietwes ondernemen sonder voorkennisse ende toestemminge van d'E Comp^e^ ende derselver commandeur tot Padang.

6.

Ten sesden, dat alle gout, peper, camphur, clappusoly ende andre coopmanschappen, in haar land vallende af afcomende of aldaar passerende, alleen sullen sijn ende blyven voor d'E Comp^e^, ende sy 't selve tot Padang sullen mogen leveren, sodanig als op alle andre plaatsen deser Westcust geschied, sonder dat se eenige andere natiën in haar land ten handel sullen mogen toelaten, maar die sullen afwysen, en dat den commandeur tot Tycou sodanigen residentie wegens d'E Comp^e^ ter gelegener plaats mag doen begrypen, als t' syner tijd mogt komen te oordelen nodig en dienstig te sijn, met sodanige previlegiën ende vryheden als hier tot Padang werd onderhouden.

7.

Ten sevenden, dat die van Tycou sullen mogen varen ende haare costwinning soeken Noortwaarts tot Ajer Bangy, ende Zuydwaarts tot Indrapoura en Majutte, mitsgaders op de eylanden, tusgen dese palen seewaarts gelegen, maar albevorens daartoe haare zeepassen van den commandeur tot Padang comen versoeken en de gewilde goederen aan d'E Comp^e^ te leveren, sonder ietwes van goud, peper, camphur ende clappusolie aan ymand anders te mogen vercopen.

8.

Ten agsten, dat uyt kragte van des commandeurs panglimaschap over Tycou de regenten aldaar voortaan door d'E Comp^e^ sullen werden gestelt ende bevestigt, ende dat althans werden gecontinueert ende aangestelt, namentlijk

radja Ebraim, tweede soon van Panglima Radja van Padang, tot wakyl of gemagtigde van den commandeur wegens d'E Comp^e^ in Tycou, benevens

orancay Saradja, eerste pouglou van 't opperdeel, ende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

radja Sittia Phaluaen, eerste ponglou voor 't wederdeel van Tycou, mitsgaders

mharadja Nenda, ponglou-kakkijm of president van den raad der justitie,

radja Mangsor, ponglou-oulaballang of crijgsoverste, ende voords

de vier kakkijms of onderregenten met namen: Datou Serbat mamanan, Bandara Moeda, Siri Sittia ende Oudana Sittia.

9.

Ten negenden, dat de regenten en inwoonderen van Tycou sodanige andre ordonnantien en bevelen, als (by) den commandeur ten dienste der E. Comp[ie] ende tot de rust ende welvaart der landen in 't gemeen na desen mogt goedvinden te geven ende in desen contracte niet sijn uytgedrukt, sullen gehouden sijn met alle onderdanigheyd te gehoorsamen, even of in dese mede waren gespecificeert.

10.

Ten thienden ende ten laaste, dat de presente pounglous en regenten van Tycou, als sijnde d'eerste, tweede, ende vierde van de voorgenoemde, benevens drie uyt de laast genoemde viere, hier present, voor haar ende 't gantse volck ende alle hare nakomelingen dit contract, met den commandeur wegens d'E. Comp[ie] aangegaen, beloven ende sweren op haren alcoran getrouwelijk ende in alle onderdanigheyd van nu aan tot in eeuwigheyd te onderhouden, sonder oyt daervan in eenigen dele te mogen affwyken, of anders den vloek Gods over haer ende hare nacomelingen te halen, ende als vyanden van d'E. Comp[ie] verclaart ende gehandeld te werden.

Sijnde tot meerder becragting der sake desen contracte aldus dubbeld beschreven ende wedersijts sodanig veraccordeerd ten overstaan ende getuyge van Panglima Radja ende Paducca Magat, pounglou en crijgsoverste van Padang.

Aldus gedaan, geaccordeert ende gecontracteert als in 't hooft deses sy gemelt, ten comptoire **Padang** op Sumatra's Westcust, desen 20[e] Juny a[o] 1684, ende wedersijds getekent ende door de ponglous op den alcoran solemnelijk beeedigt den 21[e] dito.

In margine van 't hooft deses met Comp[ie] zegel bevestigt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ende hieronder stond Door my alsvoren, en was getekent: **Jan van Leene.**

En lager stond: Ten overstaan en getuyge alsvoren, ende was ondertekent van **Panglima Radja** en **Paducca Magat** in 't Maleyts

Ende tersyden stond de onderteykening der ponglous van Tycou in 't Maleyts, by namen, **Orancay Seradja, Radja Sitta Phalawan, Radja Mangaor, Dato Serbemiaman, Bandara Moeda,** ende **Siri Sitta.**

Lager stondt Collata, concordat, Padang op Sumatra's Westcust, 1° Augusto a° 1684 Was onderteeckent **A. W. Heyst,** eerste clerck.

CDLXXVI. MOLUKKEN—TAGOELANDANG.

29 Juni 1684. [1])

Tot de Sanggir-eilanden behoorde ook Tagoelandang of Panggasane, dat van ouds onder opperhoogheid van Ternate had gestaan, en met de Compagnie vriendschappelijke relaties onderhield (*Corpus* I. blz. 211, THEE HEERES, *Bouwstoffen* II blz. 117 III. blz. 387—389, GODÉE MOLSBERGEN *De Minahassa,* passim) Toen Ternate een leen van de Compagnie was geworden, kwam daarmede ook Tagoelandang onder de Compagnie Na den dood van den radja Anthony Bapias trok diens zoon naar Ternate, om de goedkeuring van den gouverneur der Molukken op zijn troonsaanvaarding te verzoeken. Jacobus Lobs maakte daarvan gebruik, om met hem een gelijk contract aan te gaan, als door Padbrugge in 1677 met verschillende vorsten der Sanggir-eilanden was gesloten.

Opgemerkt worde, dat VALENTIJN en tal van latere auteurs, als THEE en HEERES het eiland Pangasare noemen. Volgens WESSELS *De Katholieke Missie in Noord-Celebes en op de Sangi-eilanden 1563—1605,* in Studiën CXIX, blz. 387 zou de oorspronkelijke naam zijn Pangnisara.

> Accord en Voorwaarden, aangegaan, vastgestelt ende beslooten tusschen den E. Heer Jacobus Lobs, gouverneur en directeur, mitsgaders den raad der Moluccos, in den name ende vanwegen den Ed° Heere Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys, en de E.E. Heeren Raden van India, representerende de Generale Geoctroyeerde Oostindische Comp°° en Staat der Verenigde Nederlanden in India ter eenre,

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1685* tiende boeck, folio 201 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ende Philip Anthonisz., naargelatene soon van Sijn Hoogheyd Anthony Bapias, in sijn leven Christenconing des ylands **Tagulanda** ter andere syde.

Alsoo Philip Anthonisz., eenigste naargelatene soone van Sijn Hoogheyt Anthony Bapias saliger, nu mdelijck door Godes hulpe en 's Compagnies bystant zyne mondige jaaren verkregen ende redelijck in de ware Christelyrke gereformeerde religie onderwesen, oock ons allenthalven preuve gegeven hebbende van desselfs goede comportement, trouw en opregte genegentheydt tot d'E. Comp^e^, dat oversulx den gouverneur en raad voornoemt gene de minste swaarigheyd hebben kunnen sien, waarom welgemelte Philip Anthonisz in 't volle besit en regeeringe zyner erfflanden en onderdanen niet en zoude off kunnen aengesteld werden, te meer niemand by zoodanige aenstellinge verkort en werd, als wesende het de geregtigste tot de croon, soo is 't, dat den gouverneur en raad naar rijp en serieus overlegh hebben vastgestelt, gelijck vaststellen by desen, voorgeseyde aanstellinge zyn voortgang te laten nemen, zoo uyt kragte der vooren geallegeerde redenen, als uyt insigte der goede en ware vrundschap, die by de voorsaten van gemelte Philip Anthonisen met d'E Comp^e^ is onderhouden geworden, op de naarvolgende conditien en voorwaarden.

1.

Eerstelijck zoo verclaard den gouverneur en raad in name alsvoren, dat Philip Anthonisz. als coning, nevens desselfs rijxgrooten, in 't eynde deses te noemen, het rijck van **Tagoulanda** uyt enckele gunste der E. Comp^e^ aanvaarden sullen, om 't selve te bestieren ende te gebieden, oock den volcke rigten volgens hunne wetten, onverminderd iders regt in 't bysonder, ten waare deselve nu ofte namaels by de E Comp^e^ mogte qualijck gekeurd werden ofte goedgevonden die te amplieeren of te altereren, hoedanig zy deselve voor 't rijck van Tagoulanda nut en nodigh oordelen

2.

By versterf off plaatsruyminge der coningen sal 't gemelte rijck weder aengevaard werden by diegene, die alsdan op 't goedvinden van d'E Comp^e^ in desselfs overledene off anders

This content downloaded from 146.50.98.98 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ontslagene plaatse tot coning zal werden aengesteld, welcke nieuwen aengestelden coningh ter ordre van den gouverneur ofte dergenen, die in dier tijd 't oppergesag in Molucco heeft, naar voorgaande solemniteyten den volcke behoorlijck zal werden voorgesteld.

3.

En zal geen coning bevestigt, wettig gekeurt off daarvoor gehouden mogen werden, dan die zodanigh alsvoren is aangesteld ende bevestigt.

4.

Nog en zal ook geen coning, zodanig aengesteld, door ymand ter wereld, 't zy onder wat voorgeven het oock wesen mogte, vermogen af- en een ander in desselfs plaats geset te werden, dan met voorweten en goedvinden der E. Comp.ie

5.

Den conincK en sal ook niet vermogen eenige syner bobatos[1]), 't sy den goegoegoe, capiteyn-lauwd of rigter, af te zetten, veel minder een ander of andere in desselfs off derselver plaatse aen te stellen, dan met voorweten bewilligynge ende toestemminge als voornoemt.

6. [2])

Geen andere dan de Gereformeerde Christelycke Godtsdienst, zoodanigh als in de Nederlandse kercke, agtervolgens d'algemeyne kerckevergaderinge, gehouden tot Dordregt, ende vastgesteld in den jare 1619, werd geleert, belooft den coning en zyne wesentlyke rijxgrooten in zijn rijck van Tagulanda te sullen dulden, belovende verders, tot meerder verseeckeringe, alle afgoderyen ende alle tekenen van dien te sullen weren, alle predikanten, school- en leermeesters, die er jegenwoordigh ofte hiernaarmaals geplaatst zullen werden, 't zy tot onderwysen, ondersoekinge in de lere, school en kercke te doen, ofte wel andersints, alle hulpe en bystandt [te] bewysen, opdat de ware godtsdienst meer ende meer moge aengroeyen en 't rijck Jesu Christi verder en verder uytgebreydt werde.

7.

Om allen 't welcke beter te kunnen nakomen, zoo zal hy, coning,

[1]) Boepatih's of rijksgrooten.

[2]) Zie voor dit en de volgende artikelen ook de verdragen, door Padbrugge gesloten in 1677 hiervoór, blz. 86 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nogte rijxgrooten, niet toelaten dat elders in zijn rijck ofte onder sijn gebied eenige papen, priesters, schoolmeesters of leken der Roomsche kercke, nogte andere duyvelsbesweerders, hoedanig die oock souden mogen genaemt werden, ergens in komen zig ter neder stellen ofte onthouden; en of sulcx tegens vermoeden door ymand heymelijck mogte ondernomen werden, zal den coninck en zyne rijxgrooten gehouden wesen sonder eenige de minste oogluyckinge ofte coniventie de zodanige in 's Comp^e^ handen te leveren, om daarmede te doen, soo deselve goed en geraden vinden sullen.

8.

Oock belooft gemelte coning en zyne rijxgrooten geen Europianen, 't zy Spangjaardts, Portugeesen, Fransen, Engelsen, Deenen, Sweden, off hoedanig ende van waar die souden mogen zijn, nogte andere 's Comp^es^ vyanden, hoedanigh die oock genaamt mochten werden, in zyne landen te ontfangen ofte te laten onthouden en dulden maar af ende naar Maleyo, naar dengenen, die in dier tijd 't gesag van de Comp^e^ sal hebben, te wysen, of genoegsaam versekert derwaarts brengen.

9.

Zullende zig allesints en overal thoonen vrinden van 's Comp^e^ vrinden en vyanden van derselver vyanden te zijn, oock tot zodanige togten of oorlogen nevens andere hontgenoten d'E Comp^e^ ten dienste te zijn, als buyten gevaer van hunne landen en naar billicheyd zal kunnen geschieden waarentegen d'E Comp^e^ in alle voorvallende ongelegentheden en ongemakken deselve getrouwelijck en naar vermogen zal helpen en tragten te redden, voor sooveel de nood en tyts gelegentheyt vereyschen zullen.

10.

Zoo belooft oock den coninck en de rijxgrooten alle nagelboomen, die op het yland Tagulanda en onderhoorige plaatsen bevonden mogten werden, door derselver onderdanen te doen omvellen, gelijck sulcx bevoorens met de coningen Balango en Bapias zaliger is overeengecomen ende geaccordeert geweest.[1]) oock te gedogen dat d'E Comp^ie^ ymand derwaarts sende, om

[1]) Dit contract d.d. 23 Juni 1664 ontbreekt in *Corpus II*, men vindt het in het *Daghregister van Batavia 1664* blz. 390—392.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

een nauwkeurige visite, belangende de nagelboomen, te doen, waartoe den coningh altoos zyne onderdanen mede zal moeten lenen, sonder dierwegen iets te mogen vorderen.[1])

11

Geen oorlog nog geen vrede, 't zy met wien het oock wesen mogte, en sullen den coning nogte zyne rijxgrooten vermogen aan te gaan nogte beginnen, zonder alvoorens van d'E. Comp'e daartoe te hebben verlof ende toestemminge, dog door andere aangetast, hun selfs verweren moeten, sonder verder iets t' ondernemen, ter tijd en wyle den gouverneur in Maleyo de kennisse daaraf heeft

12.

Byaldien eenige verschillen onder de bondgenoten, oftewel onder den coning en zyne rijxgrooten ontstonden, daarinne zal wederzyds niets gedaan werden dan goede aenteyckeninge gehouden, om naar billickheyt door den gouverneur ofte zyne gecommitteerdens, benevens gecommitteerdens van parthyen, gehoort, ondersogt ende beslegt te werden naar vereysch der sake

13.

Zoo het egter minder en geringer saaken waren, die door de bontgenooten onder elkanderen konden bygeleyd en vereffent werden, kan zulx gevoeglyck geschieden door kenr van weder sijdse heeren, die partyen niet verdagt en zijn, en den naem hebben van trouw en vredelievende mannen te zijn, door welcken weg vele kleyne beginselen, tot grooter onheylen anders een weg banende, kunnen geweerd en in hunne geboorte gesmoort werden

14.

Blyvende den coning van Tagulanda en zyne rijexgrooten verpligt, ymand der bondgenoten in ongelegentheyt zijnde, of aangerant werdende door ymand van buyten, by te staan ende alle mogelycke hulpe toe te voegen, gelijck de bontgenooten oock verplicht zijn den coningh van Tagulanda ende zyne rijxgrooten land en onderdanen in diergelycke geval te helpen en

[1]) Voor kruidnagelboomen op Tagoelandang zie Gouv. Molshergen, n.l. blz 46.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

by te staan, zooveel de nood vereyschen sal, agtervolgens het algemeyne besluyt van den jaare 1670, gearresteert ten overstaan van den commandant der Manado, Jochum Sipman en den Ternataansche rigter singhadie.[1])

15.

Off by geval door storm, swaar weder als andersints eenige 's Comp[ies] vaartuygen, 't zy schepen, chialoupen of andere mindere vaartuygen tot Tagulanda mogten komen te vervallen en enigh gebreck mogten hebben zoo belooft den conmg en rijxgrooten haarluyden alle hulpe en bystandt te doen, zoo veel mogelijck zal syn, [en] naar vermogen te adsisteren, 't gene den gouverneur by gelegentheyt geerne zal vergoeden.[2])

16

De vaarte naar Amboina, Banda, Macassar, Magindanauw, ofte waar het oock zyn mogte, en sal by d'onderdanen van den conmgh van Tagulanda niet ondernomen werden, hy zy oock wie hy zy, onder wat voorgeven het oock syn mogte dan alleenelyck met speciaal consent van den gouverneur, en alsdan oock niet verder dan de plaatse off plaatsen, die haarluyden aengewesen zullen werden, sullende dengenen die zig tegens dese misgrepen hebben, ten rigoureuste gestraft werden

17.

Geen vogelnessiens ofte coret[3]) en sal door den conmg van Tagulanda, desselfs rijxgrooten ofte onderdanen aan genige particuliere handelaars mogen verkogt werden, dan alleenelyck aan d'E. Comp[ie] ofte dengeenen, die door deselve last tot inkoop van 't voornoemt coret ofte vogelnessjens becomen sullen hebben, sullende d'E. Comp[ie] zodanige vogelnessiens en coret ten redelycken pryse aan (te) nemen ende voldoen, waarop den conmgh, rijxgrooten en alle de Tagulanders expresselyken sullen hebben te letten, op pene van 't contrarie doende, vigoureus naar den inhoude van 't placcaat gestraft te werden.

---

[1]) Zie hiervóór, noot 1 op blz. 88.

[2]) Er staat verhoeden

[3]) Meestal karet, schildpadshoorn. Voor de beroemde eetbare vogelnestjes van Tagoelandang zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, I, blz. 79, voor het karet aldaar blz. 80. Voor beide ook GODÉE MOLSBERGEN D. I. blz. 68.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

18

Byaldien den gouverneur ofte den commandant tot Manado om een vaartuygh, corre-corre gilalo,[1]) 't zy tot transport van den predikant, 't bestellen van brieven ofte wel eenige houtwercken tot het maken ofte repareren van chaloupen als anders sints, benodigt werden, zoo zal den coningh van Tagulanda en desselfs rijcxgrooten gehouden zyn d'E Comp^e in zoodanige gelegentheyt, sooveel doenlijck zal zijn, genoegen te geven en het aan voorschreven gerieff niet laten ontbreken.

19.

Ten laasten beloove ick, coning, en rijxgrooten alle 't gene voorschreven staat als vroom en getrouwe bondtgenooten in alle opregtigheyt te onderhouden, en van myne onderhoorige in alle deele te doen onderhouden en naarkomen, sonder dat om dese of egene differentie, die 'er soude mogen ontstaan, eenige verbrekinge van 't voorschreven contract sal geleden werden, 't welck wy dan in teken van ware genegentheyt en oprechtigheyd met solemnele eede bevestigen, en met onse gewoonelycke handteykening ondertekenen en bekragtigen, werdende 't selve mede door den E Heer gouverneur Jacob Lobs en die van zyne raad ondertekent.

Onder stont.

Aldus geaccordeert aangegaan en beslooten, **Ternaten**, in 't casteel Orangie, 29 Juny 1684 En was geteekent aan d'eene zyde. **Jacob Lobs. Willem Bastingh. Pieter Cornelisz. Cooy.** en **Mathijs Carelsz.** En aan de andere zyde **Philip Anthonisz.**, 't merck van den goegoegoe **Abbema. Manuel Fransen.** 't merck van den singhadja **Mathias** en **Frans Clasen.**

In margine stondt 's Comp^es segel gedruckt in rode lacke.

[1]) Gilala, lange en smalle snelvarende roeiboot, speciaal in de Molukken gebruikt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXXVII. MALABAAR.

25 Juli 1684. [1])

In 1684 bleek weer eens een wijziging in de regeering van Cochin wenschelijk, waartoe onderstaande overeenkomst werd aangegaan.

Nader beraminge en besluyt, genomen den 15de der maand Karkadagam [2]) a° 859 na de Mallabaarse stijl, of den 25^e^ July 1684 na de Nederlandse reeckeningh, te weten

1

Den capitain Hendrik Reynst zal, volgens de verleende acte van den Couchinsen coning, in het ampt van ragiadoor-moor [3]) continueeren, en den jongen paljetter, Itty Kanatsien, sal daarnevens ook als ragiadoor-moor des Couchinsen rijks gebruykt werden, volgens de acte, door Sijn Hoogheyt daarvan aan hem bevorens in Tritsjoer verleend.

2.

Vermits den opgemelden paljetter nog jong van jaren sy, is goedgevonden dat nevens de voorgestelde ragiadoors tot het bestier der rykszaken en meerder versterckinge [4]) des raads als raadsluyden sullen werden gebruykt Berckerikerie Ramerie, en Paradourtie Ittyoene-corre

3.

Perimbale [5]) Sinay sal vooreerst het ampt van penningmeester of kilekare bekleden, ende dat volgens d'oude gewoonte in 't Couchinse ryk gebruykelijk; en in dier voegen sullen de ragiadoors ook in hare competente bedieningen mogen regeren, aan welke regenten den generalen penningmeester, als het gevorderd werd, behoorlyke reecqueninge sal moeten doen ter presentie van den coning

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer-Zeeland*, no. 8148, alsmede in de *Overgecomen brieven 1685* derde boeck, folio 767 en volgende, en derthiende boeck, folio 945 verso en volgende.

[2]) Cartadagam.

[3]) Zie hiervóór blz. 181—182.

[4]) Het *Contractboek* heeft verstreckinge.

[5]) Het *Contractboek* heeft Perimbale, zie voor hem hiervóór, blz. 264, 266 en 274.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4

Soo ymand der geordonneerde personen sig binnen hunne gestelde bedieningen niet wel comporteerden, sullen sodanige door den coning en d'E. Comp^e^ of den commandeur tot Cochin mogen gedepecheert, ende (aan) andere dienaren, die men daartoe bequaam oordeeld, in naar plaats gesteld werden

5

De vorige ordres, den 26^e^ der maand Medan a^o^ 856 na de Mallabaarse reecqueningh of den 3de Mey 1681 na de Nederlandsche stijl op Senotte beraamd,[1]) sullen sodanig in alle hare leden en deelen blyven en stand houden, als doenmaals besloten is.

Hiervan sijn getuygen Tallapely Kakate Walie Elle Nambedy (of anders Aynacoety Nambedy) en Moerianatoe Etha, nambaer,[2]) van de syde des konings, en van Comp^es^ wegen ten overstaan van de ondercoopluyden Pieter van de Couter, Jan Bastiaanse Kleyn, en Alexander Wigmans, secretaris.

In 't conings hov tot **Couchin,** datum als voren.

Onder stond. Getekend in Canarijnse characters de naam van den coning van Couchin en daarnevens **Gelmer Vosburg.**

Lager stond Ons present als gecommitteerdens en leden uyt den raad Was getekend **Pieter van de Couter, J. B. Kleyn** en **Alexander Wigmans.**

CDLXXVIII. PERZIE.

3 Augustus 1684.[3])

's Compagnies relatiën met Perzië werden voor een groot deel bepaald door de wijze, waarop de Perzen de met de Compagnie gesloten zijdecontracten nakwamen. Herhaaldelijk rezen hierover moeilijkheden, waarbij men van Perzischen kant de Europeesche handelaars, vooral Engelschen en Nederlanders, tegen elkaar uitspeelde. In 1682 ontstond weer een gespannen verhouding doordat men de Compagnie meer voor de zijde wilde laten betalen dan contractueel overeengekomen was terwijl de Engelschen

[1]) Hiervóór, blz. 263—266.
[2]) Hiervóór, blz. 111 noot 3.
[3]) Uit de *Overgecomen brieven 1685*, dertiende boeck, folio 1279 e. v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ze goedkooper kregen dan de Nederlanders. Op het eind van 1683 zond de regeering te Batavia den oud-directeur in Perzië, Reymer de Casembroot, er als commissaris met eenige oorlogsschepen heen. Bij Gamron gekomen, legde hij bestag op een aantal inheemsche vaartuigen, en zond den directeur, Justus van den Heuvel, naar Ispahan, in gezelschap van den geleerden taalkundige en kenner van Perzië, Herbert de Jager, die daartoe speciaal met De Casembroot van Batavia was meegekomen. Toen het hun niet gelukte tot een vergelijk te komen, ging De Casembroot tot geweld over en tastte het in de Straat van Ormuz gelegen eiland Kishm of Kismis aan. Hier volgen de condities, waarop de bezetting het kasteel overgaf (Valentijn, V, I, Perzië, blz. 249).

Capitulatiën wegens d'overgave van 't casteel **Kismis**, tusschen de gecommitteerdens van den casteelbewaerder, Chozsaz Dervisi Asizi, uyt den naam en vanwegens den coning van **Persia**, siah Suleiman ter eenre, en Sijn E.E., d' heer Reynier Casembroot, commissaris en directeur, mitsgaders commandeur over de vloot van expeditie naer Persia, etc^a, als door Sijn Ed^a, d' heer Cornelis Speelman, Gouverneur-Generael, mitsgaders d' heeren Raaden van Nederlants India expres daertoe geauthoriseert, uyt den name en vanwegens de Generale Nederlantse Geoctroyeerde Oostindische Comp^ie ter andere zyde, op heden, den 3me Augusto 1684 naer Christi, of naer de Moorae stijl den 22ste van de maant Sjaaban 1096[1]) naer de vlugt Machomets uyt Mekka naer Medina, g'accordeert.

Eerstelijk,

Zal van nu af aan alle hostiliteyt van wederzyden cesseren mits die van 't casteel inmiddens geen guarnisoen of eenig volck van secours sullen moogen binnenlaaten, of eenige de minste devoiren daertoe aanwenden, op pene van in dit cas van het benefici deser capitulatie versteken te sullen weesen.

Ten tweeden,

Sal de gehele besettinge met vliegende vaendels in volle geweer, met brandende lonten, coegels in de mont, slaende trommels en volle bagagie uyttrecken, terwyl een compagnie van de Hollanders van de poort des casteels tot een stuck weegs

[1]) Er staat 109

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

buytenwaarts aan wederzyden gerangeert staan, totdat alle sullen uytgetrocken wesen.

Ten 3^den^,

Zullen alle de voorschrevenen met hare vrouwen, kinderen en hare verdere dependenten daeruyt gaen, zullende aan de beset teengen alle haere huysmeubelen en verdere roerende goederen laten volgen, sonder eenige daervan agter te houden, zullende sy deselve brengen daer begeeren.

Ten 4^den^,

Wat aangaat alle huysen, gebouwen en alle andere vaste goederen, die in 't casteel sijn, soo sullen die in haer geheel blyven, gelyk mede al het canon, cruyt, coegels en alle verdere oorlogsammunitiën met haer toebehooren aldaer gelaten sullen werden, sonder eenige daervan, selfs niet van de cleynste calibre mede te mogen nemen.

Ten 5^den^,

Soo sullen naer den uyttogt twee gecommitteerdens stellen, om andere twee gecommitteerdens van de Hollanders aan wysinge te doen van alle goederen en effecten, die in 't derde artcul verclaert sijn dat in 't casteel sullen blyven, en te samen impertinenten [1]), inventaris van hetgene aldaer gevonden sal werden, moeten maaken, die van haer beyde aen wederzijts sullen moeten onderteykent en gesegelt werden.

Ten 6^den^,

Zoo sullen van nu af aan de luyden van de dorpen deses eylants alderley vee van schapen, bocken, hoenderen, en alle andere verdere eetwaeren ontrent het quartier van de Hollanderen, op een plaats, die tot de marckt sal aangewesen werden, een [2]) genoegsame quantiteyt tot sustentatie van de Hollanderen moeten brengen, ende deselve voor een redelyke prijs afstaen, belovende de Hollanders daeromtrent soodanige ordre te stellen, dat voorschr luyden met alle civiliteyt gerencontreert en in 't minste niet in haere goederen, persoonen en wat dies meer, soo met woorden en actiê of op eenige andere wyse gemolesteert werden, mitsgaeders in alle gerustheyt en securiteyt gaen en comen sullen.

[1]) Sic!
[2]) Beter ware in.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten 7^den^,

Soo sullen dese capitulatie tot becragtinge van 't selve, soo in de Nederlantse als Persiaanse taa.e, ter neder gestelt, en daarvan twee originele exemp aren gemaakt en door den casteelbewaerder en syne gequal.ficeerde ter eenre, en door Sijn E.E. heer commissaris, directeur etc^a^, Reynier Casembroot en Sijn E^e^ raad onderteekent en gesegelt werden.

Aldus gedaen ende geaccordeert in 't jacht den Blauwen Hulck, in dato als boven

CDLXXIX. CEILON—MADURA.

10 Augustus 1684. [1])

Langs de Zuidoostkust van Voor Indië, van de Adamsbrug tot even ten Zuiden van Negapatnam, lag het land van den teuver (*Corpus* II, blz. 161) waarbij het eiland Rammanacoyl behoorde. Deze kust, ook wel die van Madura of Inchiado geheeten, was vooral van belang voor de visscherij van paarlen en chancos (kostbare kinkhoorns). Eenige malen had de Compagnie vredesverdragen met den teuver gesloten, laatstelijk in 1674 (*Corpus* II, blz. 517 e.v.) met een aanvulling op 11 Januari 1675 (*Corpus* II, blz. 532). De zaken der Compagnie aldaar werden behartigd door den gouverneur van Ceilon. Na een tijd van onenigheid sloot gouverneur Laurens Pijl in 1684 een nieuw vredesverbond met genoemden vorst (Valentijn V, I, *Ceylon*, blz. 234—237).

Anno 1684, den 10^e^ Augusty, versproken en gemaakt contract tusschen den Ed^le^ Heer Laurens Pijl, Raat extraordinaris van India, gouverneur en directeur des eylands Ceylon, d'cust Madure-Inchiado [2]) en den resorte van dien, wegens de Ed^e^ Here Gouverneur-Generael ende d'E Raden van India, representeerende d'Ed^le^ Generale Comp^e^ ter eenre, ende Chidypadde Cata teuver, vryheer van **Rammanacoil, Pandymandelam** ende de verdere ondergehoorende landen ter andere zyde

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer-Zeeland*, no. 8148, in die der zelfde Kamer, 8368, alsmede in de *Overgecomen brieven 1685*, derde boeck, folio 404 en volgende, en die van *1686*, negende boeck, folio 1153 en volgende.

[2]) Zie hiervoór, noot 1 op blz. 35.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten eersten

Datter sal syn een vaste vreede, liefde en goet vertrouwen tusschen d'E. Comp.e en Ien teuver, voor eeuwig, onverbrekelijk, en soo lange zon en maan sal schynen.

Ten tweede

Datter sal zyn een gelimiteerde vaert tusschen wedersyts onderdanen in malcanders landen en havens, en dat de engte van Manaer door teuvers volk mag werden bevaren, en de engte van Rammancoil en Pampenaer[1]) by d'onderdanen van d'E. Comp.e, mits betalende yder als de usantie des lands medebrengt, en dat haer alle coopluyden zullen voegen na alle soorten van ordre, die een yder sal werden gegeven en de wetten der landen zullen medebrengen, alsmede dat 's Comp.es areek van Carpentyn, Panpenaer doorgebragt werdende,[2] aldaer voor Ceylonse geregtigheyt en thol betaelen zal drie fanums de boyado[3]) van 30 000 stux, en die van Tutucoryn en die verdere cust door Pambenaer gebragt werden, zullen voor een gelyke boyado aan geregtigheyt en thol betalen een en een halve fanum. En voor alle andere coopmanschappen sal voor geregtigheyt en thol volgens gewoonte, daer en daarvan zynde, tweederde vrygeven [en] niet meerder als een derden deel betaelt werden. Alsmede sal voor den Ceylonsen areek, die van daar op Adrampatnam werden aangebragt, voor geregtigheyt en thol drie fanums per boyado van 30 000 stux betaelt werden en die van deze cust comt een en een halve fanum d'gelyke boyado, ende voor alle andere diverse coopmanschappen sal met meerder als (twee derde vrygegeven) een derden deel der gewoone thol en geregtigheyt aldaer betaelt werden. Ende op alle andere plaetsen, onder den theuverheer sorterende, sal van 's Comp.es areek en alle andere coopmanschappen maer op één plaets de geregtige helfte der thol en geregtigheyt betaelt werden.

Ten derde

Dat d'oorlogschepen, vaertuygen etc.[4], die geene coopman-

[1]) Rammanacoyl was het begin van de Adamsbrug, de straat tusschen dit eiland en den vasten wal heette de kil van Pambenaer of Pembenaar.

[2]) Bij doorvoer door Pembenaar.

[3]) De *Versamelinge der Woorden* zegt: Boyado, een getal van 30 duysent pees (stuks) areeksnoten uytkoops, en 26 pees (lees 26.000 pees) inkoops.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schappen inhebben, sonder eenige geregtigheyt te betalen door Pembenaer vrye passagie zullen gegeven werden.

Ten vierde.

Dat om de vaste vruntschap te onderhouden en alle voorvallende verschillen en gravamina in vruntschap te vereffenen, sonder fout jaerlijx eens gesanten van wederzyde sullen werden gesonden, ende indien d'een ofte d'andere parthye nodig agte meerdere legatie te doen om iets voor te dragen, sal 't selve vermogen te doen.

Ten vyffden.

Dat gelijk ten tyden der ouden theuver by de peerelvisserye toegestaan en vrye vaertuygen verleent is, nu by eenige aanstaande visserye mede sal toegestaan en vrygegeven werden.

Ten sesde.

Dat aan den theuver en zyne ondersaten passen sullen werden verleent naar alle havens daer d'E. Comp^a^ in alliantie en geene oorlog ofte ander verschil zy, maar anders niet.

Ten sevende.

Eenige dootslagers, verraders ofte andere boose onderdanen van d'E. Comp^a^ naer des theuvers landen comende te verloopen, off wel eenige zodanige quade onderdanen van den heer theuver naer 's Comp^a^ landen, zullen van wederzyden dezelve getrouwelijk werden opgesogt en yder aan sijn heer werden overgegeven, om haar correctie te ontfangen.

Ten achtsten.

By eenige stormwinden ofte andre toevallen ter zee 's Comp^a^ scheepen en vaertuygen 't sy groot ofte kleen, als desselfs onderhorige Europiaense blanke natien, vrye ingesetenen en onderdanen, aan des heer theuvers landen comende te vervallen, te stranden off schipbreuke te lyden, sal van de overgeblevene goederen ofte vaertuygen niets vermogen naar hun te nemen, want sijn manigaerts[1]) ofte andere gestelde persoonen versogt werdende om de behulpsame hand te bieden, 't selve sekerlijk sullen moeten doen, voor 't welke niet anders als ambagtsloon aan de werklieden sal werden betaelt. Van gelyken op des Comp^a^ landen eenige schepen en vaertuygen comende te stran-

[1]) Dorpshoofden. Zie hiervóór noot 1 op blz. 33.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den, soo van den heer theuver als desselfs onderdanen, sal in gelyke manieren als voorschreven staat mede gehandelt werden.

Ten negende.

d'E. Comp.ie sal tot Adramgepatnam huysinge van gebacken steene, en pannen bedeckt mogen maken, en dezelve met een doornen heyning omsingelen, sullende den theuverheer aldaer zyn volk en wagt stellen, met beveling om des E. Comp.ies goederen sorgvuldig voor schade en dieverye te bewaren: en sal d'E. Comp.ie aldaer residentie van blank volk mogen plaetsen, om daer voor haer te negotieren, ook, so der eenige twisten tusschen d'onderdanen van d'E. Comp.ie en den theuver vermogte voorvallen, daer terstont kennisse van te konnen doen, opdat yder goet regt mag erlangen en van overlast bevryt zyn. En soo den teuverheer ook ymant van zyn volk op Manaer[1]) wil laten koophandel doen en een woonyng oprigten, sal het sodanig ook mogen geschieden, mits geen Mooren, maer van des teuvers eygen volk, en sal de huysinge voor des teuvers volk in des Comp.ies landen op teuvers kosten en die door des E. Comp.ies volk in des teuvers landen op des E. Comp.ies kosten worden gemaekt, ende ook dese residentie weder mogen uytgelevt werden sonder offentie.

Ten thiende.

Dat geene Europiaense natie, 't sy Portugeese of andere, als eenelyk d'E. Comp.ie, in geen manieren in des theuvers landen plaets sullen vergunt werden; en soo daerdoor eenige Europiaensche natie, 't sy Portugees ofte andere, den teuverheer den oorlog mogte komen aan te doen, sal d'E. Comp.ie wanneer het Syn Exellentie mogt versoeken, gehouden syn hem met haer magt naer haer vermogen in die gelegentheyt by te staan. En van gelyken sal ook den heer teuver d'E. Comp.ie, wanneer sy van eenige natie, wien het ook zouw mogen zyn, den oorlog wert aengedaen, by versoek gehouden syn met zyn gehele magt te helpen.

Ten elffde.

Soo d'E. Comp.ie des teuvers volk van noden heeft in eenige oorloge, sal d'E. Comp.ie d'costen betalen, en soo ook den teuver

[1]) Eiland in de kust van Ceilon. Zooals Rammanacoyl het begin vormde van de z.g. Adams-brug, was Manaar het einde daarvan.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

eenige hulp van d'E Comp^e^ begeert, sal d'teuver de onkosten betalen

Ten twaelfde.

Het duyken der chancosen[1]) sal door des teuvers inwoonders van Walmoekan, verder naer de Noort, mogen gedaan worden en alle d' chancosen, die daer gedooken werden, sal den teuverheer met zijn schip naer Bengale mogen laten vervoeren en aldaar verkopen, en sal hem een zeebrief daertoe gegeven worden Ook sal den theuver vryelijk alle saaye wortelen[2]) op d' eylandtjes vat voor Walmoekan tot Rammancoil allende, mogen laten uytgraven; en sullen d' roggevellen volgens marktgang ofte gelijk bevorens op Nagapatnam daervoor betaelt is, aan d'E Comp^e^ op Tutucorijn gelevert worden, off anders soo veel minder daervoor genieten, als die vragt van 't oerwaerts brengen sal beloopen Ook sullen alle d' chancosen, die van d' hoek van Walmoekan om de Suyt tot voor Manapaer gedooken werden, sonder daarvan om d' Noort te vervoeren, alle gelijk van outs geweest zy, aan d'E. Comp^e^ werden gelevert En soo eenige vaertuygen, die met eenige dier chancosen ter sluyk na de Noort wilden, door 's Comp^s^ chaloup g'rencontreert ofte agterhaelt werden, sullen gemelte vaertuygen met alle hunne verdere lading verbeurt zyn, sonder dat den theuver daer iets sal mogen tegens seggen ofte wederom eyssen En sal ook den theuver gehouden zijn, eenige diergelyke vaertuygen met chancosen ter sluyk aan eenige syner plaetse aancomende, deselve als vooren gesegt met hunner volle lading over te geven.

Ten dertiende

Opdat d'E Comp^e^ hunnen handel gerustelijk dryven en geen verschillen mogen komen te ontstaan, sal sy hunner hooftwevers en gelijk coopluyden naer haer goetdunken mogen kiesen, sonder dat eenige manigaers aan dezelve eenige onbehoorlykheden sullen mogen doen; en soo gemelte persoone haer al in iets tegens d' armene[3]) mogten komen te misgaen, sal de armene, alvoorens en eer d' selve sullen mogen aantasten,

[1]) Kostbare scheepen. *Zie Pieter van Dam's Beschryvinge* II II, glossarium, op chancos

[2]) Worte, waaruit een roode verfstof werd bereid. *Zie* nede *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, glossarium op saya.

[3]) Het hof. Zie hiervóór, noot 4 op blz. 32.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hunnen agterstal verordonneren en laten voldoen; ofte soo niet, sal d'armene selfs daervoor moeten instaan en dat betalen Insgelyx sal d'armene ook gehouden zyn alle debiteuren der E. Comp^e aan haer over te geven, of d'agterstal doen betalen

Ten veertiende

Dat alle d'geene, die bevonden ofte agterhaelt sullen werden 's Comp^ies peerlbanken te beroven ofte buyten d' ordinaire tyt en uytschryving [1]) van d'E Comp^e elders op de peerlbanken gevonden werden, en het duykergereetschap by haer hebben, sullen door des teuvers volk werden opgevath en aan d'E Comp^e werden overgegeven, 't sy dan wat ofte wiens volk het ook soude mogen wesen, 't sy Mooren Sjentiven, Parruas [2]), niemant uytgesondert

Ten vyfthiende.

Den gekookten en andere gesneden areek, die van Mallebaer comt, nog andere verbodene waren, welke met vaertuygen ter sluyk te water de behoorlyke wagten en visite ontloopen hebben en tot Pembenaer aankomen. sal den theuver geen deurtogt verleenen, nog ook op eenige syner plaetse laten aancomen, en ook alle sulke Mallabaersen gecookte en gesneden areek als andere goederen, sonder dat sulx in haer passedul vermelt staet. overcomende, ende die vaertuygen door den theuver uyt des E Comp^ies magt [3]) aangehaelt werdende, sal den theuver soo van de goederen als vaertuygen de geregtige helft hebben, en sal d'E. Comp^ie in alle de havens van den heer theuver soo veel areek besorgen, als aldaer versleten en verkogt sal kunnen worden. Ook sal d'E Comp^ie sooveel branthout mogen laten kappen, als tot de kalckbranderye tot Tutucorin sullen benodigt syn, betalende de arbeytsloonen, waerentegens den theuverheer weder toegestaen wert sooveel hout uyt de Wanny [4]) t' syner oncosten sal mogen laten cappen, als tot het maken syner woning sal benodigt syn, mits dat sulk geschieden sal moeten

---

[1]) Eens per jaar schreef de Compagnie een verpachting van de visscherij op de paarlbanken uit.

[2]) Mooren zyn Mohamedanen. Gentieven zyn Hindoes, en Parrua's inheemsche Christenen. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, II, glossarium.

[3]) In naam van de Compagnie.

[4]) De Wannias of Noordelykste boschryke districten van Ceilon. Zie hiervóór, blz. 152.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

buyten de plaetsen en corraalen[1]) daer d'E. Comp[ie] hunner eliphants vangst hout.

Ten sestiende

Tot **Tutucorijn, Caylpatnam** en die verdere plaetse, omdat als present onder des teuversheers gebiet sorteren, sal by een visserye[2]) d' selfde previlegie van vaertuygen aan den teuver gegeven werden, als bevoren ten tyden der neyck aan denselven gegeven geweest zijn, waervoor sig verbint op de voorgemelte plaetse als Tutucoryn, Caylpatnam ende verdere havens, alle voorregte aan d'E. Comp[ie] soodanig te continueren, als ten tyden der armene g'uzeert is; ook sal al den areek, die in des teuvers land, 't sy door d'E. Comp[ie] ofte desselfs onderdanen, aangebragt wert, alleenlijk mogen geschieden op dese genoemde en volgende plaetsen, als **Adrampatnam, Tondy, Tiroepalycoery, Tyviepatu, Atangara, Wedale, Pirriepatnam, Killykare, Madyoer, Walmoecan** ende verdere plaetse, die onder des teuvers gebiet staan, sonder dat deselve aan andere poortes[3]) sal mogen gebragt worden; en zullen de particulieren coophiedens vaertuygen, welke met hunner goederen aankomen en, om de geregtigheden te ontgaan, de naem der E. Comp[ie] gebruyken, by goet ondersoek agterhaelt, en valselijk bevonden werdende, in 't geheel aan den teuverheer verbeurt wesen.

By het agste articul staet genoteert, dat alle Comp[ie] scheepen, als desselfs onderhoorige Europiaense blanke natie hare scheepen, vaertuygen en campanes[4]) als anders, mitsgaders alle andere onderdanen der E. Comp[ie] hunne scheepen, campanen, groot en kleen, by eenige stormwinden ofte andere toevallen comende te stranden en schipbreuke leyden 't overgeblevene daervan sal niet genomen en eenelijk aan de sodanige maer wedergegeven werden, dog eenige andere blanke coophieden, Mooren, Pattanys[5]) hunner scheepen vaertuygen, champanen, dese bogt in comende te stranden, sal d'E. Comp[ie] aan dezelve geen hulp nogte gunst mogen bewysen, nog ook mogen voorstaan en seggen, dat hun volk syn

[1]) Corale of corle is een district op Ceilon.
[2]) Van paarlen.
[3]) Portes of havens. Men noemde de kust aan de Golf van Tondi ook wel de kust van de zeven portes. Zie VALENTIJN, V, I, *Ceylon*, blz. 164.
[4]) Champans de kleine vaertuigen der paarlvissebers.
[5]) Hoofden der Parruas.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Was geteekent met de gewone hantteekeningh van **Chedoe-patte Cate Theuver.**

(Onder stont) Gecollationneert en met de translaat de accorde bevonden, Tutucorin, den 24 September A° 1684 Was geteekent. **Jan van Kempen,** secretaris

Gecollationeert, accordeert, Batavia in 't casteel, den 30 November 1685 (w.g.) **Jan van Riebeeck.**

CDLXXX. CEILON—MADURA.

15 Maart 1685. [1])

Ondanks de overeenkomst van 10 Augustus 1684 werd de verhouding tusschen de Compagnie en den teuver spoedig zeer gespannen, vooral ten gevolge van het optreden van s vorsten Moorschen belastinggaarder en andere ambtenaren, die het de Compagnie zeer lastig maakten. Een gezant, door den teuver eind 1684 gezonden naar s Compagnies vertegenwoordiger op Tutucoryn, den commandant Rutgaart de Heyde, beging in de Nederlandsche loge vele „oyitsporigheden", waarbij hij den genoemden commandant zeer verargt en schandelyck bejegent en daarby Compagnies respect op 't hoogste gekrenckt" had. Gezien de rust op Ceilon en andere plaatsen besloot gouverneur Laurens Pyl, deze gelegenheid waar te nemen om nu eens krachtig op te treden, hij zond een expeditie onder den sergeant-majoor Marten Scholten naar Madura. Het duurde niet lang of de teuver liet een wapenstilstand aanvragen, waarna ondersiaand vredescontract geteekend werd. (*Ongedrukte brieven van gouverneur Laurens Pyl aan Heeren-XVII*, d.d. 28 Januari, 22 Februari, 5 en 25 Maart 1685)

> Acte ende artículen, waerop het vredeverbant tusschen den Staet en uyt den naem van de Generale Nederlantse Oostindische Comp^ie^, representerende d'Ed^e^ Grootagtbare Heer Gouverneur-Generael en d'Ed^e^ heren Raden van India, mitsgaders den Ed^le^ Heer Laurens Pyll, Raet-extraordinair van India, directeur en gouverneur des eylants Ceylon, met de resorte van dien, door den heer majoor Marten Scholten, en commandant R. de Heyde, mitsgaders

[1]) Uit het *Contractboek* waarin het tweemaal voorkomt, namelijk in Amsterdam III en IVa. Ook in de Verzameling der *Kamer-Zeeland* no. 8148, en in die derzelfde Kamer no. 8368. Verder in de *Overgecomen brieven 1686*, waarin het eveneens tweemaal voorkomt namelijk derde boeck, folio 247 en volgende, en negende boeck, folio 3157 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den raat tot Tutucorijn ter eenre, ende de gesanten Namby Allagie-ayen, Talwatta-pulle en Pagierdi ayen, wegens den heer Chedoepaddy Cate Theuver, vryheer van 't eylant **Rammanacoil** mitsgaders den resorte van dien ter andere zyde, is gesloten ende bevestigt.

Eerstelijk, dat alle vyandschap sal cesseren en ophouden, ende van nu af vergeten en vergeven sal blyven even off deselve nooyt waren geschiet, en voortaan een vaste vrede, liefde en goet vertrouwen tusschen d'E. Comp^e^ en den theuverheer voor eeuwig, onverbrekelijk, en soo lang zon en maan zal duren

Ende opdat de E. Comp^e^ van Zyn Excellenties goede wil mag versekert wesen, sullen de beledigaers van d'E. Comp^e^, als daer zyn Penetamby-marca met syn twee soonen, Tevoray en Chendecady, nevens desselvs broeder, Audecady-marca genaemt, mitsgaders alle verdre Mooren en die denzelven aangaan, van nu aff buyten alle regering en het bewind der landen van Calyemeer [1]) tot aan de Caap Commoryn gestelt werden, sonder ooyt meer Mooren daerin, off in andere bedieninge, te stellen

Dat alle schade, staande en gedurende den oorlog aan weerzyde geleden, egnael sal gestelt werden, sulx den een van den anderen daerover geen pretentie sal mogen maken

Den theuverheer sal zyn agterstallige schuld, sonder langer dilayen te nemen volgens Zyn Excellenties schryvens en gedane toesegginge aan den bramine Timmersa, in d'aanstaande maand April aan d'E. Comp^e^ volcomen voldoen en betalen

De twee personen, zynde vrunden van den Comp^e^ coopman Chege-pulle, die Penatamby marca tot Killecarra dus lang in gevangenis heeft genouden, sullen op vrye voeten gestelt en aan ons werden overgelevert; en zal het affgenomene van die coopman weder moeten werden gegeven, waertegens het peerl gruys, door den theuverheer met een vaartuyg, dat naar Ormoes gingh, gesonden, om voor dat bedragen eenige paerden voor Zyn Excellentie te cooper, en door de onse tot Cochin is agter haelt, aan Zyn Exc^e^ weder sal gerestitueert werden

[1]) Even ten Zuiden van Negapatnam. Zie de kaart bij VALENTIJN, V, I, blz. 3.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

De Parruase [1]) natie zullen over hetgeen gepasseerd is, wegens enige zaken werden aangesproken [2]) maer alles vergeten en vergeven blyven, en dat deselvige in alle discretie en redelijkheyt in den pagadje [3]) als andere sullen werden gehandelt

Het laatst gemaekte contract op den 10 Augusto anno passado tusschen Sijn Exc^tie en 's Comp^nie gesant Timmersa gesloten en op olas [4]) beschreven, sal in 't geheel verblyven zodanig 't selve zy

Byaldien eenige dienaren off onderdanen van d'E Comp^e door Zyn Excellenties volk, 't zy wie 't zy, voortaan wierden beledigt en daerover aan Zyn Excellentie klagten gedaan werd, zal Zyn Excellentie sonder tardance informatie nemen en d' schuldige naer verdienste laten straffen, 't geen van Comp^e wegen reciproce mede belooft werd te sullen agtervolgen

Alle die gedurende dezen oorlog d'E. Comp^nie hebben gedient off nog dienen, wie en hoedanig die genaemt mogen wesen, sullen van alle aanspraak vry en vrank blyven, en te mogen vertrekken waer 't hun goet dunckt sonder aanhouding off d'minste molestie wederzijts.

Het schip door den theuverheer naer Bengale gesonden sal, soo het in onse handen is vervallen ofte quam te vervallen, wedergegeven werden, en niet in onse handen wesende, vrye passagie verleent werden, buyten hetwelke verders niet meerder zullen hebben ofte vermogen te pretenderen.

Den aangeslagen arreecq en maintementos [5]) van den bramine Timmersa zal volgens gedane beloften uyt genegentheyt aan hem weder gelargeert werden, de gevangenen sullen wederzijts gelargeert werden

Aldus gedaan en gecontracteert in 't Nederlants comptoir **Tutucorijn,** den 15^en Maert a^o 1685 Was in 't Nederduyts aan

---

[1]) Chr.sten-rulanders, meest paarlvisschers.

[2]) Waarschynlijk is hier het woordje „niet" uitgevallen

[3]) Meestal pagady geschreven tol, tribuut, Zie WILSON. *A Glossary*, in voce pagadi.

[4]) Palmbladen, als schryfmateriaal gebruikt

[5]) Levensmiddelen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d'eene zyde getekent. **Marten Scholten, R. de Heyde, Adam Slegt, Jan van Vliet, Krijn Caperman, C. van Buren,** en in 't Mallabaers **Timmersa-neyk**. Ende in 't Mallabaers aan d'andere zyde getekent **Namby Allagie-ayen, Pagierdi-ajen** en **Tallawatte-pulle.** En onder in 't midden was getekent **Jan van Kempen,** raat en secretaris.

Lager stont Gecollationneert, accordeert met sijn origineel, Tutucorijn, den 25ᵉ Maart 1685, getekent **Jan van Kempen,** secretaris.

CDLXXXI. MALAKKA—DJOHOR—SIAK.

6 April 1685. [1])

De relaties van de Compagnie met Djohor waren al van ouden datum (*Corpus* I. blz. 41 e.v., 47 e.v., 341, 349. 364) en bleven lang van vriendschappelijken aard. Eenige wrijving ontstond, toen de Compagnie na het ontdekken van tin in Siak, van Malakka uit op laatstgenoemd land begon te varen (hiervóór blz. 7–9). Immers Djohor handelde van oudsher op Siak en maakte zelfs aanspraak op zekere hoogheidsrechten op dit gebied. Nicolaas Schagen, gouverneur van Malakka, zond nu in 1685 een tweetal gecommitteerden naar Riouw, de residentie van Djohor, om daar met den rijksraad, die voor den minderjarigen koning het bewind voerde een overeenkomst aan te gaan, die hoofdzakelijk ten doel had, verwikkelingen bij beider vaart op Siak te voorkomen.

Articulen en conditien, g'accordeerd ende besloten tusschen den sabandaar François van der Beeke, en luytenant Jan Roosdom, als gecommitteerders of gesanten uyt den name van d'Edᵉ Heer Nicolaas Schagen, gouverneur en directeur der stad en fortresse Malacca, vanwegens d'Nederlandse Compᵉ ter eenre, ende, by minderjarigheid van den doorluchtigen en magtigen coning van **Johor** en **Pahan** etc, derselver rijxgroten ter andere zyde

1

By desen werden vernieuwt ende bevestigd, om so lange te

[1]) Uit het *Contractboek*, waarin het tweemaal voorkomt, namelijk in Amsterdam III en IVa. Ook in de Verzameling der *Kamer Zeeland* no. 8148, en in de *Overgecomen brieven 1686* achtste boeck, folio 792 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

duren als de son en maan haar schijnse sullen geven, de oude verbonden en accoorden, tusschen de koningen van **Johor** en **Pahan**, mitsgaders de Nederlandsche Comp^e^ en haar admiraals en capitains t'eenigher tyden gemaakt en opgerecht.

2.

Ende dewyle den Siacksen handel niet en is van dat belang, dat ydereen daarin kan of behoord deel te hebben, om aldaar med kleden te komen negotieeren, gelijk voormaals, sonder eenig of 't minste voordeel van die sluyckhandelaars by den coning van Johor genoten, is geschied, soo hebben de rijxgroten, by minderjarigheyt van den jegenwoordigen coning de gehele regering aanbevolen zijnde, nogtans med dien verstande, dat niet verder daarin kunnen of mogen disponeren dan tot Zijn Majesteyts meerderjarigheyt en aannemynge syner regeringe aangesien deselve landen aan niemant als Syne Majesteyt toe komen, aan wien alsdan de nadere dispositie dienaangaande med d'Ed Comp^e^ aanbevolen blyft, aan gemelte E Comp^e^ nu toegestaan en overgegeven, gelijk deselve toestaan en overgeven by desen, dat d'E. Comp^e^ alleen, med uytsluytinge van alle andere natiën en personen, op de rivire van **Siaeco**[1]) met soo veel scheepjes of vaartuygen, als daartoe requireeren, sonder aan land eenig huys of logie te stabileren, allerhande soorten van cleden, lywaten en contanten, sonder eenig thol te betalen med alle securiteyt sal mogen aanbrengen en verkopen, en daar voor, alsmede voor contant, (sonder nogtans dito negotie verder te willen trecken) weder in te copen thin en goud, aldaar vallende, behalven dat d'intrance van een kleen vaartuyg med kleden en niet meer, jaarlijx voor reeckeningh van Dato Paducca Radja sal werden vergund, gelijk 't selve mits dese werd g'accordeerd en toegestaan

3.

Daarentegen behouden de onderdanen van Johor de vryheyd op de voorschreven rivier te voeren, aan te brengen en te verkopen soodanige mainctumentos,[2]) provisien, exepto sout, dog vis, visch-kuyt, rijst, en alle andere Javaanse suyckerye, als deselve gewoon syn aldaar te venten, waarin d'E. Comp^e^ haar niet alleen niet sal verhinderen, maar verbind sig daarenboven

[1]) Siak.
[2]) Levensmiddelen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en belooft hiermede, gene van dito gespecificeerde wharen aldaar te brengen, boven 't geene d'E Comp^ie^ vaartuygen tot eygen provisie benodigen mochten, mits deselve Johoriten en soodanige van des conings onderhorige natien, als hy dat sal willen vergunnen, by hun arrivement aldaar blyckelyke permissie wegens den aanbreng van de voorschreven mainctementos per een chiap[1]) sullen moeten verthonen, en onderworpen blyven om van onse kruyssende vaartuygen te werden gevisiteerd, en alle sodanige kleden contanten, thin, daarin by op- en afvoer bevonden werdende, voor d'E Comp^ie^ confiscabel sullen sijn, gelyk door haren sabandaar, volgens hunne af te gane ordre, ook aldaar med het visiteren van sodanige Maleitse ofte andere vaartuygen, om d'E Comp^ie^ in dit recht te mainctineren, stip sal werden g'observeerd

4.

Insgelyx nemen die genoemde ryxgroten aan om alle Europische natien, in 's conings landen met kleden etc^a^ ter negotie comende, na haar vermogen af te wysen en geen handelplaats te vergunnen

5.

Sullen van nu voortaan aan d'E Comp^ie^ ofte hare ingesetenen werden wederom gegeven en ter hande gesteld alle sodanige lyveygenen en dividoren,[2]) als sig onder 't gebied van Johor, 't zy vrywillig, geroovd, of weggelopen souden mogen onthouden, en daartegen weder aasu ke, die van Johor op Malacca haar soude mogen verschuylen, voor de gesette premie van outs, tegens 20 ryxdaelders reciproque, sonder deselve met geweld te willen agterhouden, mitsgaders alle de overgelopene Christenen, schoon Moors geworden waren, ter goeder trouwen werden overgeleverd, en die bevonden werden selvs eenige lyveygenen of dividoors geroovd of gestolen te hebben, sal len ten exempel van andere med 'er dood, sonder eenige genade, gestraft werden, welke straffe ook aan de eerste vrywillig weggelopene (om daardoor schrik te verwecken) soo onder 't gebied van den coning als Malacca sal werden g'exerceert en by publicque

[1]) Hier een gezegelde pas.

[2]) Portugeesch dividor of devedor debiteur. Hier worden daarmede bedoeld pandelingen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gommeslag aan een yder verkondigd, dat gemelte rijxgroten ende voorschreven gecommitteerdens vanwegen d'E Comp^e^ tot weringe van die frequentatie mits dese [1]) yder in de hare beloven trouwhartig na te komen ende te onderhouden Speciaelijk nemen gemelte rijxgroten ook aan, om op de regeringe van **Rombouw** [2]) med desselvs ondersaten dorpen item **Songoedjong, Calang, Tamping** en **Kling**, de voornaamste roovnesten synde sodanige ordre te stellen, dat de Malaxe ingesetenen mogen bevryd blyven van sodanige slavenoleverye en andere gewelden, als deselve in bosschen plegen

6.

Daartegens beloven de gecommitteerdens uyt name van d'Ed^e^ heer gouverneur, meer sorge te dragen, dat geen 't minste geweld of overlast aan de onderdanen van Johor, 't zy op de revier van **Siaka** of **Bencalis** door ons volk van 's Comp^es^ kruyssende vaartuygen weruen aangedaan, en by voorval van eenig misdryv de dader ten allerrigoreuste, en exempel van anderen, te sullen doen straffen, mits de onderdanen van Johor in sulken geval pexerende [3]) of oorsaak gevende aan de onse, ook na merite sullen werden gecorrigeert

7.

Ook beloven, en nemen gedeputeerde rijxgroten aan, alle geschillen en contentien by occagie tusschen die van **Andragiry, Jamby** en **Palembang** voorvallende, door hunne bemiddeling, aan welkers ontsag en vrundschap gemelte natie haar veel gelegen laten, na uyterste vermogen alles tot bevredinge en eendracht, in plaats van twistverweckinge te sullen contribueeren ten eynde 's Comp^es^ handel liber en vreetsaam, waardoor deselve anders na veel ervaringe grote prejuditie werd toegebracht, in die landen mag werden g'administreert

8

Eyndelijk en ten laatsten beloven de rijxgroten van Johor voorschreven, een yder soo veel in hen is, des Comp^es^ besten en voordeel te soeken en betrachten, mitsgaders desselvs nadeel en schade te helpen schutten, en dit bovengeschreven contract

[1]) Er staat in alle vier de afschriften „muts doet", wat mij onbegrijpelijk is.
[2]) Zie hiervóór blz 198 en volgende.
[3]) Vergelijk peccare, zondigen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in alle syne poincten en articulen te agtervolgen, als goede en opregte bondgenoten toestaat ende betaamd ten welken eynde en in oirconde deses hiervan gemaakt sijn vier aleensluydende geschriften, waarvan d'E. Comp^nie een in 't Maleits en een in 't Hollands, mitsgaders de rijxgroten, het gouverno by minderjarigheyd van den coning van Johor en Pahan waarnemende, twee gelyke dito's sullen behouden.

Aldus gedaan, gereso.veert, en g'accordeert in **Riouw** ter koninklyke residentieplaats, ady 6^r April 1685

Item 't op nieuw uyt 't Maleits getranslateerde, als volgd [1])

In 't jaar 1095, den 28 van de maand Rabuil Achir,[2]) by ons April 't jaar del achir, synde Woensdag, is, Paducca Radja, die **Johor** en **Pahang** regeert, hebbe gemaakt met sinjeur François van der Beeke sabandaar, en luytenant J. Rosdom, dit contract, doen zy als ambassadeurs zijn gekomen aan Jangh di portuang,[3]) eysschende negotie met Comp^nie^ cleden boven in de rivier van **Siaca** med de Manicabers.[4])

Hebbe ik, Paducca Radja, ten antwoord gegeven, dat ik geen macht had om sulx te vergunnen, dewijl het Jan di pertuar toekomt, omdat hy tegenwoordig seer kleyn is, en als hy groot word, wie weet het, hy sal winst eysschen over sijn coophandel van my en sou 't mijn schuld wesen, maar als de heer gouverneur evenwel handel daar wil dryven, dat kan hy wel doen, maar niemant van de Hollanders, swarte of witte, mogen daar handelen met mijn volk van Siaca, of indien sy dat doen, sullen sy straf betalen.

[1]) Hier volgt de woordelijke vertaling der Maleische versie van het contract die nog al van de Nederlandsche lezing afwijkt. In het *Contractboek* op 's Lands archief te Batavia staat hierboven „Bevestiging derselve door den vorst".

[2]) Rabi-el-achir.

[3]) Njang di pertoean, titel voor den koning of den rijksbestuurder, letterlijk hij die de oudste (de voornaamste) is. In 's Compagnies papieren dikwijls als eigennaam opgevat: Jan de Pertuan.

[4]) Hier als algemeene naam voor Sumatraansche Maleiers.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ook mag daar niemant geen geld of kleden verstrecken aan mijn volk, of dat sy tot straff haar verstrekte penningen kwijt wesen sullen.

Maar buyten de Comp[a] mag niemant daar na boven cleden voeren of de sabandarye[1]) passeren, nog geen thin beneden brengen, of indien de sabandaar dat gewaar word, of 't volk van Comp[a], sullen sy dat verbeurd mogen maken.

De Comp[a] of haar volk mogen alleen cleden daar na boven voeren en thin en goud afbrengen, en ik, Paducca Radja, ook

Maar de Comp[a] of andere vryluyden, hun onderdanen, mogen daar geen pedro porco[2]) kopen

En niemant van de Hollanders mogen daar een stene huys of een huys van adap in Siaca maken, maar moeten in 't schip haren handel dryven

De Hollanders mogen ook hun anckers niet laten vallen om er te blyven leggen beneden **Passir Sala**, maar moeten hoogerop anckeren, opdat mijn volk van Siaca med de Manicabers niet vermengd werden, om naderhand geen questie te krygen

De Hollanders mogen ook geen disputen off questien moveren med mijn volk van Siaca, off sy sullen grotelyx gestraft werden, soo ook het volk van Siaca, als sy questie maken med de Hollanders, nog ook de Comp[a] volk mag ook geen zout[3]) boven voeren

Maar als het volk van **Jamby** en **Palimbang** oorlogen, sullen de Hollanders van Jan di Pertuan versoeken, dat Paducca Radja vrundschap maakt.

De chialoupen off pantjallangs[4]) van de Comp[a] mogen niet langer ter rhede van **Bencalis** blyven, als om betel en arreek te kopen, en dan weder vertrecken, nog sy moeten ook geen quaad

[1]) Het tolhuis

[2]) Pedra de porco, Portugeesch, varkenssteen, gevonden in de gal van varkens en andere dieren, en als tegengift gebruikt. Zie *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, I, glossarium.

[3]) Twee der afschriften hebben hier „hout", wat geen zin heeft.

[4]) Groote Maleische handelsvaartuigen met twee masten.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

doen aan 't volk, daar af- en aanvarende, nog ook de visite doen aan eenig vaartuyg, of volk daarvan nemen, maar sy kunnen dat doen in **Troepat**, in dier voegen als dat door de coning geconsenteert is ten tyde van de heer Jan Thijsz.[1])

Soo 't volk van Johor eenig volk van Malacca stelen, sullen sy med'er dood gestraft werden. 't welk 't volk van Malacca ook wedervaren sal in gelyker voegen.

Soo er eenige Johorse slaven na Malacca vluchten, sal den eygenaer voor losgeld betalen 20 Johorse masen[2]) en 20 dubbeltjes ider, soo ook 't volk van Malacca, als er slaven na Johor vlugten.

Soo 't vrye volk van Johor wegvlugt, moet den gouverneur van Malacca haar om niemendal restitueeren laten; soo ook 't vrye van Malacca.

d'Eerste slaav, die uyt Johor na Malacca of van Malacca na Johor vlucht, sal med 'er dood gestraft werden.

d'E. Comp^e heeft ook aan de koning en Paducca Radja versocht, dat hy een briev soude schryven na **Rombouw, Tampin, Songe-Oedjong, Calang, Salangoor**, dat sy haar oude contract precise nakomen en onderhouden, dat se geen molestie Malacca aandoen, of geen dievte plegen.

Dit contract hebbe ik, Paducca **Radja**, en alle de groten van Johor en Pahang met de Hollanders wegen de Comp^e gemaakt, dit contract moet duren soo lang als de wereld, en 't moet even aleens blyven als ik hier geschreven heb.

Stond het chiap boven in de hoovde van **Dato Paducca**, soon van de Dato Laxamana, en daarnevens dat van de **Dato Siry Maharadja** ende dat van de **Orangcaya Laxamana**, soon van de Dato Paducca Radja, item dat van de **Orancaya Tommagon Paducca Tuan**, soon van de Dato Paducca Radja; item 't zegel van de sabandaar **François van der Beecke**, en daaronder Dit is by manquement van 's Comp^es zegel, en getekend. **Aarnout Deldeyn** q q.

[1]) Deze was van 1646—1662 gouverneur van Malakka, de hier genoemde overeenkomst is mij met bekend. Met Troepat zal bedoeld zijn Poeloe Roepat.
[2]) Munten ter waarde van 30 stuivers.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Was voort getekend aan de hoovden, tersyden des zegels **François van der Beke** en **Jan Rosdam**.

CDLXXXII. KAAP DE GOEDE HOOP.

14 October 1685. [1])

Op zijn reis naar de koperbergen in Namaqualand, van 25 Augustus 1685 tot 26 Januari 1686, sloot gouverneur Simon van der Stel onderstaand contract met de Namaquas, welke overeenkomst ons alleen bekend is uit de insertie in *Van der Stel's Daghregister* (WATERHOUSE *Simon van der Stel's Journal of his expedition to Namaqualand, 1685—6*, GODEE MOLSBERGEN, *Reizen in Zuid-Afrika in de Hollandse Tijd*, blz. 139 e.v. VALENTIJN V, II, *Zaaken van de Kaap der Goede Hoope* blz. 54 e.v.).

> Sondagh, den 14 dito, bleven wy alhier leggen om, gelijck als voorn verhaelt, met de **Amacquas** verder te contracteren, 't welck dan in deser voegen quam te gelucken, met dese naervolgende stipulatie en bedingh.

Dat wy voor altoos met malkanderen soude leven in een goede heylsame vrede

Dat oock sy, **Amacquas**, onder malkanderen geen oorlogh meer soude voeren, en soo sulx by ymant overtreden wierd, dat alsdan d'E. Comp[ie] die sy oordeelen sullen gelijck te hebben gehouden sal syn te adsisteren en de behulpsame hand te bieden

Asmede dat d'E. heer commandeur aen de Caepse Hottentots, **Hesicquas**, **Gregricquas**, als andere, die onder des E. Comp[ie] district behooren sal doen waarschouwen en bekent maecken dese vrede alhier gesloten, ende haer wyders te verbieden iets vyandtlijcx op haer te ondernemen, opdat sy vry en liber aen Caep de goede Hoop met d'E. Comp[ie] soude mogen komen handelen

---

1) Uit WATERHOUSE, *Simon van der Stel's Journal*, blz. 45. Ook bij GODEE MOLSBERGEN, *Reizen* I, blz. 175 en bij VALENTIJN, V, II, *Kaap der Goede Hoope*, blz. 70.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXXXIII. SUMATRA'S WESTKUST.

30 November 1685. [1])

Ten Zuiden van Painan, aan de baai van Batang Kapas, liggen de Sapoeloeh Boeah Bandar, de oudtyds vermaarde „Tien havens" van Sumatra's Westkust, die, hoewel reeds in het verdrag van 29 Augustus 1680 opgenomen, in het voorjaar 1685 tegen de Compagnie in verzet waren gekomen, maar zich 30 November 1685 opnieuw in het algemeen verbond lieten opnemen.

Contract en eeuwigdurend verbond tusschen de Comp[e] ende de regenten van de **Sapoeloe Boabandaars**, gesloten den 30[e] November 1685. [2])

Dese is 't nieuw contract, dat immer 't Oost bestendig blyft, [3]) op dat 't niet en verandere en een blyve, vermits den oorlog nu gedaan is ende nedergeleegd door den heer oppercoopman Joannes van Mechelen, ware gemagtigde van den heer commandeur Jacobus Couper, panglima tjaja radja, [4]) dewelke representeert onsen heer Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys en alle de Raden van India, die des Comp[es] saken binnen Batavia en alle landen van boven tot beneden wints binnen India, med alle de contingen besloten en overeengekomen, die met hun vieren 't gesag voeren, [5]) en de pounglous van de Ampat Soucats van de Sapoelo Boabandaars, dewelke opregte lyk besworen syn onder den groten boom tot Lunda, [6]) in presentie van al 't volk, welken contract onveranderlyk blyft, gelyk voor desen besloten is med den heer commissaris Laurens Pit, de jonge, binnen Padang, op Donderdag den 4[en] van de maand Zaban in 't jaar 1089 na Mahomets geboorte, na de Hollandse reeckening den 29[e] dag van Augustus 1680, jaar van onsen Zaligmaker Christy, ten anderen, [7]) is besloten [en] ver

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Komer Zeeland*, no. 8148.

[2]) Hier volgen twee redacties van hetzelfde contract, de eerste is zeer slecht gesteld en, naar ik vermoed, een vertaling uit het Maleisch, door iemand, die de taal niet behoorlyk kende. De tweede redactie is veel leesbaarder en begrijpelijker. Zie daarbij ook de aanteekening beneden.

[3]) ? Misschien een verschryving voor immer en altoos.

[4]) Hier als eeretitel voor Jacobus Couper, tjaha,a is glans of licht.

[5]) Dit doelt op de vier vorsten der Sapoeloeh Boeah Bandar, die elk een der 4 deelen of Soekas bestuurden, waarin dit landschap was verdeeld.

[6]) Dit blykt, volgens de tweede redactie, een andere naam of schryfwyze te zyn voor Silhida (Salido).

[7]) Misschien is bedoeld aan de andere zyde.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

accordeert med 't volk van dese stranden; die 's Comp'^s vyanden syn, sullen wy, volkeren van de Sapoelo Boabandaers, indien wy s' vinden, selvs te keer gaan na ons vermogen; ende indien wy deselve niet en kunnen te keer gaan sullen wy den oppercoopman tot Poelo Chinco sulx bekend maken, ende indien wy guastos [1]) of wapenen van noden hebben, sullen deselve van d'E. Comp^a vorderen.

Ten anderen, wanneer de vyanden van d'E. Comp'^a binnen dese stranden zyn, sullen wy deselve geen eeten nog drinken geven binnen de Sapoelo Boabandaars, ook sullen wy med selve vyanden van d'E. Comp'^a niet handelen, nademaa. sulx in ons contract besloten is.

Ten anderen is in ons contract besloten, 't volk van de Sapoelo Boabandaars med d'E. Comp'^a, dat er niemant anders sal mogen komen handelen binnen de thien bandhars, soo Comp'^a volk niet en syn; indien andere volkeren komen, 't sy wit of swart om te handelen binnen de thien bandhaers, soo en sullen wy deselve niet aannemen; ingevalle deselve met force binnen comen willen, sullen wy s' te keer gaan naar vermogen, ende indien wy se niet afkeren connen, wy sullen 't volk van d'E Comp^a, die aan dese strand wonen, sulx bekend maken, want sulx is in onsen contracte voor altyt sodanig besloten.

Ten anderen (of een ander articul), soo is in ons contract besloten, 't volk van de Sapoulo Boabandaars med d'E. Comp^a indien andere als 't volk van d'E. Comp^a versoecken om te wonen, 't sy huysvesten of [2]) met vaartuygen comen of aan de stranden, soo sullen wy sulx niet gedogen, nademaal 't besloten is in onse contracte voor altoos. Indien sy met force, sullen wy deselve te keer gaan, maar indien wy deselve niet kunnen afkeren, soo sullen wy het bekend maken aan 't volk van d'E Comp'^a, die aan dese stranden wonen, om te overleggen 't geene behoord.

Verders aanvanckelijk sy dese saak aan de gehele wereld bekend, wy dit werk gedaan hebben, ende alle hetgeene wegen dit contract, gelijk in teken van onse opregtigheyd wy sullen met van d'E. Comp'^a afwyken, voor altoos. Wy, alle te samen

[1]) Geld, eigentlijk onkosten.
[2]) Er staat om.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vraagen haat [1]); elk van onse handtekeningen binnen **Poolo Chinco** op Vrydag den 4^en^ dag van de maand Moharam in 't jaar Zee, in de jaar-reecquening 1094 van Naby [2]) Mahomet, na de Hollandsche reecquening op den 30^e^ van de maand November 1685, jaren van Naby Jesu.

Nader contract met voornoemde regenten aangegaan. [3])

Desen is geschreven, opgeste d en g'accordeert om voor altoos en eeuwig onderhouden te werden, opdat geen verandering meer tusschen d'E. Comp^ie^ en de Sapoelo Boabandaars mogen komen, alsoo den oorlog ter neder en bygelegd is door den oppercoopman Joan van Meghelen, gemagtigde van den heer commandeur Jacobus Couper, welken alhier 't oppergezag over dese strandlanden voerd, uyt den naam van den Gouverneur Generaal Joannes Camphuys, binnen de stad Batavia die alles wegens de Hollandsche Comp^ie^, soo boven als beneden 's winds, dirigeert, waarom wy, radjas en pounglos van de Ampat Soucas uyt de Sapoelo Boabandaars, de hieronder volgende artikulen op Sillada onder de grote boom in 't gesicht van alle de gemeente solemnelyk med eede [hebben] bevestigd, om deselve heyliglyk te onderhouden, naarvolgens de gemaakte contracten met den heer commissaris Laurens Pit, de jonge, tot Padang, op Donderdag den 4^e^ dag der maand Sabam in 't jaar na Mahomets geboorte 1089, zynde by de Hollandse den ..... der maand ..... [4]) in 't jaar 1680, naar Christy geboorte

Eerstelyk soo is veraccordeert en overeengekomen wegens d'E. Comp^ie^ met de boven geschreven groten van de Sapoelo Boabandaars, alsdat voor eeuwig en altoos alle des Ed Comp^e^

[1]) ?

[2]) Nabhi profeet.

[3]) Dit „nader contract" vond ik ook nog in de *Overgecomen brieven, 1687* elfde boeck, folio 471 verso en volgende. Er staat daar als opschrift boven „Translaat van 't nevensgaande Maleyts contract", met dit laatste zal dan het originneele stuk bedoeld zyn, waarvan hiervóór een gebrekkige vertaling is gegeven.

[4]) Niet ingevuld, lees den 29en der maand Augustus.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vyanden ook hare vyanden sullen wesen, dewelke sy, groten, 't sy blank off swarten, op of in haar land geen negotie of eenige vivres verleenen of toekomen laten, dog deselve met magtig wesende te weerstaan, sullen sy, groten, gehouden sijn sulx cito aan den oppercoopman tot Poulo Chinco bekend te maken, en des benodigende, hulp en assistentie, 't sy met wapens of andere, van d'E. Comp^a^ te versoeken

Ten tweeden is wegens d'E. Comp^a^ med de landgroten van de Sapoulo Boabandaars besloten, dat syluyden niemant als d'E. Comp^a^ in en op haar land ter negotie sullen admitteren, en, 't sy blank of swart, 't selve van haar begerende met force, sullen se desulke, die buyten voorkennis van d'E Comp^a^ daar verscheynen, met gedogen, maar afwyzen, dog met geweld binnen hare rivieren willende komen, sullen sy desulke met geweld te keer mogen gaan. En wanneer sy, Sapoelo Boabandaars volkeren, haar te swak mogten bevinden, soo sullen sy sulx ten spoedigsten aan des E Comp^a^ volkeren, die 't gesag langs dese strandlanden hebben, bekent maken, doordien sulx van outs en overlange soodanig is besloten en veraccordeert geweest met d'E. Comp^a^.

Ten derden is med de Sapoelo Boabandaars-groten wegens d'E. Comp^a^ besloten en g'accordeert, dat sy niemant, 't zy wien 't ook zoude mogen wesen, op of in haar land, in op te regte woningen of vaartuygen te negotieeren sullen permitteren, als alleen die van de Hollandse Comp^a^, alsook 't selve in dier voegen van overlange is besloten en g'accordeert, dog met geweld sulx in haar land willende doen, sullen zy vermogens zijn 't geweld med geweld te weerstaan, en te swak bevindende, ten spoedigsten aan die van d'E Comp^a^, daar 't behoord, sulx bekend te maken

Ten vierden en ten laasten, beloven sy, groten en regenten van de Sapoulo Boabandaars, dat al 't hiervoren geschreven en opgestelde voor altoos en puncteljk sal naargekomen, onderhouden en agtervolgd werden, hebbende dierhalven 't origineel, dat ter eyland Chinco bewaart blyft, met haar gewone hand tekening onder eede bekragtigt, op den 4de dag der maand Macharan in 't jaar genaamt Sy, naar de geboorte Mahomet

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1094, synde volgens onse reecqueninge naar Christy geboorte den 30e dag der maand 9ber 1685 [1])

Onder stond Door my, ondergeschreven, op 't voorlesen van een Maleyts priester, uyt die spraak in de Nederduytsche tale overgeset.

Lager stond Tambang, den 4e xber 1685, was getekend **Adam Hendriks Pen**.

CDLXXXIV. BANTAM.

15 Februari 1686. [2])

In verband met de vestiging der Engelschen op de Westkust van Sumatra Silebar en Benkoelen — onder voorgeven van daartoe indertijd toestemming te hebben gekregen van den ouden Sultan Ageng, — deze streken hadden steeds onder Bantam's opperhoogheid gestaan — trad de regeering te Batavia in onderhandeling met sultan Hadji van Bantam. Noch de Bantammer, noch de Hooge Regeering durfden tot openlijke vijandelijkheden tegen de Engelschen overgaan, wier protest over de inwijzing tot Bantam in Europa nog steeds een onderwerp van discussie uitmaakte Bovendien had de Bantamsche sultan immer nog tegen een aantal rebellige onderdanen te strijden. Van 's Compagnies zijde hadden de besprekingen in hoofdzaak ten doel, haar monopolie in Bantam en de van dit rijk afhankelijke deelen van Zuid-Sumatra nader vast te leggen, en een einde te maken aan de talrijke conflicten tusschen beider onderdanen. De onderhandelingen leidden tot onderstaand verdrag. (De Jonge, *Opkomst*, VIII, blz. L en volgende, 23 en volgende, 206 en volgende)

---

[1]) De officieele onderteekening komt niet voor in het *Contractboek* der Kamer Amsterdam, wel in het afschrift in de *Overgecomen brieven 1687*. Ze luidt daar: Poelou 't Sienko, den 30 9bre op Sumatra's Westcust, a° 1685 En was geteeckent Joannes van Meghelen. Terzyde stondt Ons present als expresse gecommitteerders, en was geteekent: Willem Valentijn, Jacob Verbergmoes, Pieter Bovie en Joannes Meny

Lager stond 't nevenstaande Maleyts contract, in dato 2 December 1685. De contracten van pointt tot pointt op Sillida onder de groote boom, ten overstaan van de gemeene man, voorgelesen zijnde, werd t selve eendragtelijck met luyder stemmen door de regenten uyt de Sapoelo Boabandaars gecertificeert ende bevestigt des is aen een yder derzelve een copia, met 's Comp.es cachet versterckt, verleend

Onder stond S.Luda op Sumatra's Westcust, den 2e December a° 1685. En was geteeckent Joan van Meghelen. In margine stont Ons present, zijnde expres daartoe gecommitteerd. Willem Valentijn Jacob Verbergmoes Pieter Bovie en Joannes Meny

[2]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer-Zeeland*, no. 8148, bij De Jonge, *Opkomst*, VIII, blz. 206 en volgende, en in de *Overgecomen brieven 1686*, tweede boeck, folio 1415 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Poincten van politie en commertie, nader besloten ende beraamt tusschen den Gouverneur-Generael Joannes Camphuys ende de Raaden van India, mitsgaders den Paducca Siry Sultan Aboen Nasar Abdul Cahaar, conink van **Bantam**, ende alle de landen daaronder gehorende, door derselver respective wedersijdse gecommitteerdens en volmagtigdens, met name de heeren Raden van India Willem van Outhoorn, Joan van Hoorn ende Isaäcq de Saint Martin ter eenre, ende den Pangiran Aria Dipa Ningrat, ende Keey Fockee, eerste staatsministers ende expresse afgesanten van denselven coning van Bantam ter andere zyde, binnen 't casteel Batavia op den 15^en^ February 1686.

Den Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys ende de Raden van India, gelesen hebbende 't geene den Sultan van **Bantam** by syne missive, die alnier op Batavia den 12^en^ December 1685 door Syn Hoogheyts bovengenoemde ambassadeurs, soo by monde als geschrifte aan de daartoe gecommitteerde heren Raden van India, Willem van Outhoorn, Joan van Hoorn, ende Isaäcq de Saint Martin nader is opgegeven, syn naar overleg van saken tot des te meerder bevestiginge der vrede ende na onlangs vernieuwde aangegane bondgenootschap,[1]) mitsgaders weringe ende wegneminge van 't gene die goede rust ende harmonie soude connen turberen, med deselve te rade geworden ende onderling overeengekomen als volgt

Eerstelijk persisteert d'E. Comp^a^ by haar voornemen, om den Sultan altoos, sooveel mogelijk sy, tegens syne afgevalle onderdanen allesints by te staan met volk, ammonitie en schepen etc^a^, sooveel daartoe na gelegentheyt ende voorvallen van saken souden mogen requireren, mits Zijn Hoogheyt altyd de oncosten en lasten van dien naar de redelykheyt en deugdelijk op te maken rekeninge sal rembourseren

2.

Den Gouverneur-Generaal ende de Raden van India, met verwondering ende ongenoegen hebbende vernomen, dat er eenige

[1]) Bedoeld is het verdrag van 17 April 1864, hiervóór blz. 336 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van des Sultans volkeren haar onder 't district van Batavia aan de Oostzyde der Tangerangse rivier hadden begeven, van welke luyden d'E. Comp^e^ dog geen voordeel komt te trecken, maar ligtelijk in tyden ende wylen aldaar quaat souden van connen verwagten, hebben omme reden, ende wel voornamentlijk tot nakominge van 't jongste gerenoveerde contract, goed gevonden en onderlinge g'accordeert, alle desulke, die na de ratificatie van 't selve contract, 't welk is geweest den 28^e^ April 1684 of na de Mahumetaanse reecqueninge den 13^e^ dag van de maand d'Joumadilauwal in 't jaar 1095 aan dese syde der rivier ofte in 't Jacatrase gebied overgekomen syn, 's Comp^es^ landen te ontseggen en den Sultan alle wederom toe te schicken. en wyders ook met ernst alle sorge ende ordre daartegens voor het toekomende te stellen, mitsgaders ten dien eynde van nu aan by publicque biljetten uyt onse name sulx bekend te maken, ende tot welkers ondersoek speciale gecommitteerdens sullen g'ordonneert en gecommitteerd werden.

3.

Ende om het verder overkomen ende weglopen van wedersydse onderdanen in 't toekomende te beter voor te komen ende te beletten, is nodig ende raadsaam g'acht, dat altoos imant van des Sultans wegen aan de Westzyde der Tangarangse rivier tegenover Comp^es^ vestinge sal moeten resideren, en wanneer dan tot een vast regulement ten wedersyden sal moeten werden onderhouden dat niemant der Bataviase ingesetenen sal vermogen te landwaard over de rivier van Tangerang te gaan, dan voorby des E. Comp^es^ vestinge aldaar, van welkers gesaghebber sy sullen moeten hebben een teecken, chiap of merk, omme 't selve te verthonen aan dengeene, die aan de over- ofte Westzyde van de rivier het gesag vanwegen den Sultan van Bantam sal voeren, die haar dan weder een ander teken sal geven om verder in 't land te gaan en aldaar te verrichten 't geene van haar voornemen mogte wesen, sullende in 't wederkeren en ter gemelter plaatse de riviere weder moeten overkomen met een teken van het Bantamse hoofd, om dat dan weder te verthonen aan 's Comp^es^ opperhooft der vestinge aan de Oostzyde der Tangerangse rivier. En soo sal wederom aan de andere syde in eevengelyker voegen niemant der Bantamse onderdanen vermogen te lande over de revier van Tangerang te komen in

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

't gebied van d'E. Comp.ª, dan voorby de voorschreven wagt plaats van den Sultan van Bantam, van welkers gesaghebber sy sullen moeten hebben een teecken, chiap ofte merk, om 't selve te verthonen aan den commandant van 's Comp.ªs voornoemde vastigheyt, die haar dan ook een ander teken sal geven om verder in 't land van Jacatra te mogen gaan, en aldaar te verrichten 't gene van haar voornemen soude zyn, sullende in 't wederkeren denselven weg moeten gebruyken en ter gemelte plaatse de rivier weder moeten overgaan, med een teecken van 's Comp.ª gesaghebber, om dat te verthonen aan 't Bantamse hooft aan de Westzyde, waarvan dan wederseyds der passerende en repasserende menschen behoorlyke aantekeninge gehouden sal werden.

4.

Nog is onderling overeengekomen ende vastgesteld, tot te beter agterhalinge dergener, die eenige slaven komen te stelen ende te vervoeren, dat geene van 's Comp.ªs onderdanen of ingesetenen, 't zy van Bantam ofte van Batavia, sullen mogen varen naar **Seringin, Anjer, Lampon**, ofte elders onder des Sultnans van Bantams gebied, dan med een passe van den Pangiran Aria Dipa Ningrat, ofte die Zyn Hoogheyt den Sultan daartoe sal comen te qualificeren, ten welken eynde dan Comp.ªs ingesetenen en onderdanen, die van Batavia vertrecken, expres Bantam alvorens sullen moeten aangieren, opdat den pangiran ofte de gemagtigdens van 's comings wegen, nevens ook des Comp.ª opperhooft, dan alvorens mogen sien, of sy geen slaven medevoeren, die haar niet toekomen, nogte van de eygenaars tot verhandeling medegegeven zyn; en sal dan gevolgelyk niemant eenige slaven op die plaatsen nogte ook tot Bantam, mogen verkopen, hetzy in 't openbaar ofte in 't verborgen dan naar voorgaande examinatie, en med kennisse van den pangiran ofte des Sultans gemagtigde en 's Comp.ªs opperhooft.

5.

Gelyk dan nog daarenboven by ons besloten is, alle Comp.ª ondersaten te verbieden dat sy geen slaven van Batavia na des Bantamsen Sultans landen sullen mogen uyt- of vervoeren om die aldaar te verkopen ofte te verhandelen, dan med voorgaande speciaal consent welk consent sy den pangerang of des

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sultans gemagtigde ende onsen gesaghebber tot Bantam altoos op hun verschyninge sullen moeten verthonen, eer sy die slaven tot voorschreven Bantam of elders in des Sultans jurisdictie mogen verkopen

6.

So is mede aangaande de premien der op te brengen en te agterhalen slaven ende de slavendieven, med den anderen verstaan de volgende amplıatie in dien opsigte boven het contract te maken, te weten dat voortaan degeene, die een slavendiev of vervoerder van vlugtende slaven opbrengt, dewelke eygentlyk niet onder het gebied van den Sultan mogen gehoren, en dierhalven tot straffe aan de Comp'e overgeleverd mosten werden, sal gemeten 40 rijxdaelders in plaats van 20, by 't boven geseyde contract te voren daartoe gesteld, en dat voorts voor een slaav, die uyt het district van Jacatra vlucht ofte vervoerd werd, ende onder het gebied van Bantam werd opgevat, evengelyk in 't contract staat, betaald sal werden 10 rijxdaelders, ende nu nog wyders, dat ook voor een slaav van 's Comp'es onderdanen, tot Bantam residerende, ende van daar vluchtende, mitsgaders onder 't selve gebied van Bantam g'apprehendeert ende aan 's Comp'es volkeren weder gebracht werdende, mede 3 rijxdaelders sal werden betaald.

7

Ende sullen dan sodanige slavendieven ofte vervoerders, geen onderdanen van den Bantamsen Sultan zynde, op Batavia ofte op Bantam door 's Comp'es gesaghebbers en officieren na de Hollandse wetten met de dood gestraft werden, hoedanig ook den Sultan sal doen handelen med zyne onderdanen, die aan 't stelen ende vervoeren van slaven bevonden sullen werden schuldig te zyn, alle 't welke niet alleen moet worden verstaan van slaven ofte lyveygenen, maar ook van degene, die vrye lieden stelen, waaromtrent de straffe niet vermindert, maar eer vermeerdert sal moeten werden

8.

Wyders is tot voorkominge van alle moeyelykheden ende overlasten, die des Comp'es ondersaten op Bantam souden mogen komen aan te regten, onderlinge verstaan en geaccordeert, dat geene Nederlandse ofte andere Comp'es onderdanen, hetsy op Bantam residerende of aldaar maar trafiqueerende, des nagts

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

buyten hare bescheyden plaatsen sullen mogen gaen, dan met expresse ordre ende consent van hare opperhoovden, soo als Comp^ie^ ordre medebrengt.

9.

Dat ook geene Comp^ie^ dienaren of ondersaten op Bantam buyten de stad sullen mogen gaan, dan med licentie van 's Comp^ie^ opperhooft en den Pangeran Diepa Ningrat ofte die den Sultan daartoe sal comen te qualificeren.

10.

Dat ook niemant van Comp^ie^ onderdanen, op wat tijd het sijn mogte, in de Javaanse huysen op Bantam sal mogen lopen of vagebonderen, veel min de Javanen daarin eenig geweld aandoen of moeyte maken.

11

Dat niemant van 's Comp^ie^ dienaren en ondersaten hun by nacht in eenige Javaanse huysen sullen mogen begeven ofte vernagten, maar verblyven ter plaatse, daar sy bescheyden of door het opperhooft van d'Comp^ie^ g'ordonneert zijn.

12

Dat niemant van 's Comp^ie^ volkeren tot Bantam op de marct of elders iets kopende, sullen vermogen het goed med geweld weg te nemen,eer de verkopers med den prijs tevreden en daar voor betaald sullen syn

13.

Dat ook geene Comp^ie^ onderdanen haar sullen aanmatigen de thuynen of het vee der Bantamse ingesetenen en Javanen te beschadigen ofte te ruineren, jaa ook niet vermogen in hare thuynen of plantagiën tegens des eygenaars wil in te lopen of eenige molestiën de luyden aan te doen.

14

Dat 's Comp^ie^ volkeren niet vermogen sullen op Bantam in eenige Javaanse tempelen of thorens te gaan, sonder consent dergenen, die daarover van den Sultan gesteld zyn, en ook geen onbetamelijkheden daarin mogen plegen.

15.

Dat sig een ygelyk van 's Comp^ie^ onderdanen sal hebben te

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wagten, eenige Javaanse vrouwen in de huysen, op de straten ofte wegen, onbehoorlyk aan te randen of te bejegenen.

16.

Dat sig niemant van 's Comp^es onderdanen ofte dienaren sullen verstouten den coning ende syne conninginnen, ofte andere Zyner Hoogheyts geselschap, in de stat of rivier ontmoetende te passeren of naby te komen, maar gehouden wesen deselve uyt den weg te staan ende te wyken totdat Zyn Hoogheyt of Zyn gesin sal voorbygepasseert sijn.

17

Ende van gelyken sullen ook niemant van Comp^es onderdanen, wanneer den coning en de conninginnen sig in de rivier elders wassen, daarna mogen staan kyken, maar voor dien tyd naar vandaan moeten blyven ende niet voorbypasseren.

18.

Dat ook 's Comp^es onderdanen ofte dienaren sig niet sullen mogen aantrecken eenige geschillen ofte regtssaken, die de Bantammers of des Sultans onderdanen onder malkanderen mogten hebben; maar deselve moeten later verblyven aan de judicature van haar eygene of des conings regters, om na hare wyse ende welgevallen daarover te disponeren.

19

Ingevalle eenige van Comp^es dienaren of onderdanen quamen te plegen eenige moetwille aan de Bantamse voorkeren, hetsy med doodslaan, vegten, quetsen, slaan en andere ongeregeldheden meer soo is onderlinge goedgevonden in sulken gevalle, dat wanneer een Comp^es onderdaan een Bantamse Javaan comt te doden, de sodanige daarover door 's Comp^es gesaghebbers of overheer, hetzy tot Bantam of hier op Batavia, weder met de dood sal werden gestraft, gelyk den Sultan van gelyke mede syne onderdanen, wanneer die een Nederlander of andere Comp^es onderdaan comen dood te slaan, med de dood sal straffen, dog van alle andere mindere misdaden sal yder de syne straffen met soodanige mindere straffen ofte boeten, als een yders wetten komen mede te brengen.

20.

Ende sal het volk van den coning vermogens sijn tot Bantam alle straatlopers ende moeytemakers, die onderdanen van d'E

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp ª zyn, op eenige misdaden betrappende, te apprehenderen ende gevangen te nemen, dog met discretie ende voorsigtigheyt, omme wanneer de Hollanders haar te weer mogten stellen, geen ongelucken te verwecken ofte te ontmoeten, sullende alsdan sodanige geapprehendeerde onderdanen van d'E. Comp'ª ten eersten in Comp'ª wagt of wel aan het opperhoovd overgeleverd moeten werden, om daarmede te handelen naar behooren

21

Ende dewyle de havenen ende passagie van het incomen en uytgaan der rivieren tot Bantam aan den koning eygen syn soo sal het des conings volk, daartoe aangesteld, aldaar vrystaan alle de vaartuygen, soo van vreemdelingen als Comp ª onderlanen, naar haar welgevallen te visiteren, behoudens nogtans dat 's Comp ª daartoe geordineerde ministers des geraden vindende oock deselve sullen mogen visiteren, of er geen verbode kleden tot Bantam werden ingebracht, ofte peper uytgevoerd, dog sullen de visschers en klene handelprauwen onder voorwendinge van (door) 's Comp ª ministers visite, niet mogen werden aan- of opgehouden, ten ware deselve van sodanige verbode in- ofte uytvoering met fondament wierden gesuspecteert, en anders niet

22

Tot welke visite dan wegens d'E. Comp ª derselver gesag hebber aldaar eenige Comp ª dienaren sal mogen stellen aan de grote boom, en ook tot Karanganting, die des conings volkeren daarin en omtrent ook sullen de hand bieden, opdat alles ordentelyk en tot wedersyts genoegen mogte toegaan

23

En wat belangd de vaart en handel der ingesetenen van Bantam, daaromtrent is onderling verstaan, dat deselve tot hare gerustheyt onder 's Comp ª passen zullen varen na en langs de gantsche Oostkust van Java, voorts langs de eylanden Baly en Lombok, item naar Banjermassing; voorts ook na Billiton, Banca, Palembang, en Jamby, alsmede naar Malacca, dog wanneer des Sulthans volkeren naar Malacca willen varen, sullen sy daarvan kennisse geven en passe versoeken tot Batavia, ende ook soo in 't gaan als wederkeren van die plaatse Batavia eerst moeten aangieren

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

24.

Ende indien 't nu mogte gebeuren, dat den Sultan selvs eenige besendinge naar andere hier omher gelegen plaatsen of landen, die hierboven niet en zijn genoemd, gelievde te doen, of wel ook naar China of de Manillas te equiperen, soo sal Zijn Hoogheyt hetselve aan den Gouverneur-Generaal ende Raden van India konnen bekend maken omme van Comp'^e^ pascedulla daartoe almede versien te werden

25

Ende ingevalle na desen eenige joncken uyt China of elders directelijk tot Bantam mogten aankomen en aldaar hare wharen verkopen, soo sullen deselve in het wederkeren na hare plaatsen Batavia moeten aandoen, om daardoor voor d'E. Comp'^e^ te meer verklaard te zyn, dat sy geen peper tegens het octroy en contract en comen te vervoeren

26.

De metale bassen,[1]) die d'E. Comp'^e^ in 't jaar 1682 van den Sultan van Bantam heeft geleend, om daarmede zyne vyanden en rebelle onderdanen t' onder of tot inkeer te helpen brengen, sullen voor sooveel die niet in den oorlog verloren, med de vaartuygen verongelukt of elders weg geraakt, maar by d'E. Comp'^e^ nog in wesen sijn ofte namaals bevonden sullen werden, en verder niet, den Sultan wederom werden geleverd en gerestitueert

27

Ende dewijl den Sultan van Bantam door zyne meergenoemde afgesanten aan den Gouverneur-Generaal en de Raden van India heeft laten voordragen, dat er mogte beraamd werden een vasten voet op den verkoop en prijs der kleden en lywaten die de Bantamse onderdanen, 't zy tot Bantam selve, ofte op Batavia van d'E. Comp'^e^ en deselver gepreviligeerde onderdanen mogten komen te kopen, soo is ter dierhalve onderling verstaan dat de ingesetenen van Bantam, de kleden van d'E. Comp'^e^ aldaar genegen zijnde te kopen, sullen connen krygen tot gelyke prysen, alsof sy die op Batavia quamen te kopen, soodat sy daarvoor sullen geven den Bataviasen prijs, alleenlijk met 5 percento daarenboven, ende daarbenevens sal het die van

[1]) Kleine draagbare kanonnen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bantam ook vrystaan de kleden hier op Batavia uyt de pakhuysen van d'E. Comp^e, ofte wel uyt de winkels onser onderdanen ende ingesetenen, te kopen en onder betaling van den gewonen thol na Bantam te vervoeren; dog soo wanneer den Sultan of eenige zyner voornaamste ministers voor haar selve tot eygen gebruyk iets op Batavia geheven te laten kopen, soo sal daarin met discretie gehandeld en op betaling van de thol soo nauw by d'E. Comp^e niet gesien werden.

28.

Ende gelijk in den jare 1684 ten tyde van 't vernieuwen van het jongste contract tusschen de Nederlandse Comp^e en den Sultan van Bantam door des E. Comp^es afgesant, den heer François Tack, med den Sultan en den Pangerang Aria Dip. Ningrat ende Key Focke etc^a ook by monde is beraamd ende gesloten eenen vasten prijs op de swarte en witte peper, in alle des Sultans landen vallende, aan de Comp^e alleen gegeven ende gegund te kopen, soo is daaromtrent voor jegenwoordig ook onderling besloten die prysberamminge nader in desen vast te stellen ende te begrypen voor altoos, in deser maniere

29.

Dat d'E. Comp^e alle den peper, (die) in des Sultans landen van Bantam, Lampon en Sillebaar[1]) vallende, van Syn Mayesteyt of deselvs ministers ende sabandaars sal ontvangen, ende voor yder bhaar swarte peper, gerekend tegens 375 lb de bhaar, sal betalen 15 Spaanse realen, mits dat gemelte peper bevorens suyver geharpt[2]) sy, ennde alsoo buyten alle andere lasten van bouca bouca,[3]) ofte hoe deselve genaamd mogten wesen, suyver gewogen in Comp^es logie tot Bantam sal moeten geleverd worden.

30.

Insgelyx sal ook d'E. Comp^e alle den witten peper, die er in des conings van Bantams gebied sal gemaakt worden, op Bantam ontvangen, en voor de bhaar van 375 lb, als voren suyver geharpt en sonder eenige beswaarnissen ofte ongelden, betalen 27 Spaanse realen.

[1]) Hier hadden de Engelschen een vestiging gesticht.
[2]) Zie hiervóór, noot 2 op blz. 348.
[3]) Hiervóór, noot 3 op blz. 348.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

31

Dog ingevalle de Nederlandse Comp^e somwylen van Spaanse munt mogte ontbloot zyn, soo sal den Sultan de Comp^e soo lange borgen sonder dat de Comp^e deswege eenigen intrest subject sal wesen, behoudens nogtans dat de schuld niet kome te verjaren, ofte dat andersints saex geschiedende, d'E. Comp^e van den verjaardag af (en eerder niet) wegens 't gene zy ter selver tyd nog aan den Sultan mogte ten agteren zyn, zal gehouden blyven aan Syn Majesteyt intrest te betalen na gewoonte en tegens ¾ ten honderd 's maands.

32.

Ende omme nu mede op de instantie van des Sultans meergenoemde afgesanten, Pangeran Diepa Ningrat en Keey Focke, een vasten voet en methode voor het aanstaande te observeren ende te doen houden in de valuatie en reductie van het Spaans geld, voor sooveel sy off andere gemagtigdens des konings van Bantam volgens 't hiervoor genoteerde in den koop der kleden en lywaten van de Comp^e, soowel te Batavia als Bantam quamen te negotieren en vertier te maken, ofte ook wel de doeken in afkortinge van des konings betalinge der pepergelden tals in Spaanse munt bedongen synde, te laten dienen, weswegen nu en dan eenige klene differenten op Bantam waren geweest, soo is nu daaromtrent almede na wedersydse genomene informatie onderlinge g'accordeert en vastgesteld, dat alle de kleden en lywaten, die door den Sultan van Bantam of zyne ministers, 't sy tot Bantam selve ofte hier tot Batavia, van d'E. Comp^e sullen werden gekogt ende aangenomen, en door Syn Hoogheyt ofte den pangiran of andere desselfs ministers in goeden Spaanse munten aan de Comp^e werden voldaan ende betaald, ofte ook andersints dat den Sultan 't bedragen van sodanige parthyen gekogte lywaten op sijn peperreecqueninge gelievde afgetrocken te hebben en in mindering desselvs te laten dienen, dat den Sultan ofte syne ministers alsdan altoos voor 't opgeld van de Spaanse munte na de pryscourant en Comp^es markgang der kleden sal tegoed comen en in mindering trecken twaalv ten honderd, ofte voor honderd Spaanse realen, die sy sullen voor de lywaten betalen ofte wel op de peperreecqueninge doen valideren, honderd en twaalv rijxdaalders courante Bataviase munte aan den Sultan goedgedaan werden

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

33.

Vorders is nog dienstig en tot onderlinge onderdaans meeste ruste nodig geacht ende verstaan, dat byaldien tusschen wedersydse ingesetenen van Batavia of Bantam eenige verschillen rakende den negotie en handel op Bantam quamen voor te vallen ende te ontstaan, dat deselve verschillen door den gesaghebber van d'E. Comp.ie tot Bantam met den Pangeran Aria Diepa Ningrat of zodanige ministers, als den koning daartoe zal gelieven te stellen in der minne en op de gevoegelykste wyse sullen bygelegd ende g'apayseert werden, mitsgaders dat alle Comp.ie onderdanen ende ingesetenen, op Bantam eenige goederen kopende of verkopende, daarvoor soodanige tollen ende geregtigheden aan den Sultan sullen betaten, als den coning altyd gewoon is geweest te trecken, dog de Nederlandse Comp.ie zal van haar eygen goederen, die sy op Bantam inbrengd ende uytvoerd, vry zyn ende blyven, uyt kragte van de gedane beloften ende het bevestigde contract van den koning.

Ende omme daarinne door Comp.ies onderdanen ende ministers, op Bantam wonende, niet g'abuseert te werden, soo sal het den Pangeran Diepa Ningrat of andere ministers, by den Sultan te stellen, vrystaan alle halv jaren, 't zy by den gesaghebber tot Bantam, of we. tot Batavia, te mogen laten opnemen en nasien, wat goederen in die tyd van Comp.ie wegen tot voorschreven Bantam mogte aangebragt ofte vandaar vervoerd wesen.

34.

Eyndelyk, overmits den Sultan van Bantam de Comp.ie volgens contract met uytsluytinge van alle andere, wie ook het mogte wesen, in syn gantsche rijk en havenen alleen geprevilegeert en vergund heeft den incoop van alle witte en swarte peper, ende den verkoop ende vertier van alle soorten van geschilderde of andere kleden en lywaten aan alle Syne Mayesteyts ingesetenen, soo is 't ook volgens het reets gedane mondeling besprek in 't jaar 1684 med den president François Tak van Comp.ie wegen, ende den Sultan Aboen Nasar Abdul Cahaar wedersyds, nu by desen mede nader vastgesteld, dat alle sodanige kleden, als buyten d'E. Comp.ie ofte die met hare passen van Batavia daartoe expres gelicentieert sullen syn, soowel door Bantamse als Comp.ies onderdanen tot Bantam

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mogten werden aangebracht ende verkogt, by agterhaalinge door ofte van des Comp^nie ofte van 's coninngs ministers, van wie die ook mogen wesen, sullen sijn en blyven geconfisqueert en verbeurd verklaard de helft voor den Sultan ende de helft voor d'E. Comp^nie ende die de aanhalinge sal doen.

35.

Hoedanigen evengelyken confiscatie ook suject ende onderworpen sal sijn alle den peper, die ter sluyk van Bantam ofte elders uyt Sijn Ma esteyts havenen werd uytgevoerd, dewijl den Sultan, als boven gesegd, d'E. Comp^nie daartoe alleen geoctroyeert ende geprevilegeert heeft.

De vorenstaande poincten ende articulen van politie ende commertie zyn tot nader bekragtinge en verklaringe van het contract, op den 2de Apru des jaars 1684 tusschen de Generale Nederlandse Oostindische Comp^nie en den Sultan Aboen Nasar Abdul Cahar vernieuwd ende bevestigd alsnu nader door ons, wedersijdse gecommitteerdens ende gevolmagtigdens, onderlinge tot elkanders nutte ende beste overeengekomen ende besloten, omme soo vanwegen de Nederlandse Comp^nie ter eenre ende den Sultan Aboen Nasar Abdul Cahaer ende syne successeurs ende ministers in 't rijk van Bantam ter andere zyde, voor nu en altoos opgerecht en heylig nagekomen ende onderhouden te werden, ende dat sulx ten selven eynde nu ook ten eersten door den Sultan Aboen Nazar Abdul Cahar tot Bantam, ende dan vervolgens ook alhier door den Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys ende de Raden van India tot Batavia sal werden g'approbeert ende geratificeert na behoren, met evengelyken kracht ende waarde, als het contract des jaars 1684 werd aangesien ende gehouden.

Onder stond Aldus gedaan ende besloten in 't casteel **Batavia** op 't eylant Groot Java in 't coninkryk Jacatra, dezen 15de February 1686, ende med onse wedersijdse ondertekeninge en signaturen bekragtigd, en was getekend **Willem van Outhoorn, Joan van Hoorn,** en **Isaäcq d'Saint Martin,** med haar Ed^ren respective zegels ter zyden in roden lacke gedrukt, synde op het tegenoverstaande blad onder 't Maleitse en Javaanse translaat gedrukt het zegel van **Pangiran Diepa Ningrat,** ende daarnevens

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zyne ende **Kiey Fockoes** handtekeningen, in 't Maleits en Javaans geschreven.

Mitsgaders daarna door den Sultan van Bantam daaronder gevoegd de acte van ratificatie, namentlijk

Ik, Sultan van Bantam, bevestige en bekragtige dit, benevens den Ed^le^ heer Gouverneur-Generaal en de gesamentlyke Ed^le^ heeren Raden van India, als hetgene in 't contract is begrepen Bovenaan stond het zegel des Sultans, in roden lacke gedruckt

> Volgt nu ook de Acte van Ratificatie van Haar Ed^le^ de Hoge Regering van India, zynde van vol genden inhoude, namentlijk:

Joannes Camphuys, Gouverneur Generaal, ende de Raden van India, representerende 't hoge gebied wegens Haar Hoogmogende Heeren Staten-Generaal der Vrye Verenigde Nederlanden, mitsgaders Syn Hoogheyt, den heer Prince van Orangie, ende de heeren Bewindhebberen der Generale Nederlandse G'octroyeerde Oostindische Comp^e^ in dese landen, bevestigen ende ratificeren, benevens den Paducke Siry Sultan van Bantam, dese bovenstaande nadere overeenkomste, die onse gecommitteerdens, de heeren Raden Willem van Outhoorn, Joan van Hoorn en Isaäcq de Saint Martin, uyt onse name op den 28^en^ February 1686[1]) aangegaan ende gesloten hebben met den Pangeran Diepa Ningrat ende Fockee, als ambassadeurs ende plenipotentarissen van den Sultan van Bantam, tot bevestiginge van 't welke wy desen med onse eygen handtekeninge en het zegel van hooggemelte Comp^e^ hebben bekragtigd

Onder stond **Batavia** in 't casteel, den 20^en^ Maart 1686. Was getekend **Joannes Camphuys, Anthoni Hurt, Willem van Outhoorn, Rijklof van Goens, Marten Pit, Cornelis Qualberg, Joan van Hoorn, Isaäc de St Martin** en **Thomas Sligher.**

Mitsgaders op het tegenoverstaande blat, onder 't Maleitse

[1]) Sic! Het contract is geteekend op 15 Februari. Vermoedelijk is 28 Februari de datum, waarop de sultan van Bantam zijn ratificatie, die, zooals men hiervoor kan zien, met gedateerd is, heeft geteekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en Javaanse translaat deser acte van ratificatie stond 's Comp^{te} groot zege, in rooden lacke gedrukt, en daaronder geschreven: Ter ordonnantie van Hooggemelte Haar Ed^{te}, was getekend: **Abraham van Ribeeck**, secretaris.

CDLXXXV SUMATRA'S WESTKUST.

15 Maart 1686. [1])

Het verdrag, 30 November 1685 tusschen de Compagnie en de vorsten der Sapoeloe Boeah Bandar gesloten, uit naam van den commandeur der Westkust, werd eenige maanden later door dezen persoonlijk bevestigd en versterkt. Eenige nieuw opgenomen clausules doen zien, dat de Compagnie ter Westkust ernstige concurrenten had gekregen in de uit Bantam verdreven Engelschen.

Contract ende eeuwigdurend verbond, gemaakt en besloten door den commandeur Jacobus Couper, stadhouder van den grootmagtigen keyser van Manincabou, en praesente leden van Sijn E. raad, tot Poelo Chinco op Sumatra's Westkust, in den naam en vanwegen d'Ed^{te} Heer Joannes Camphuys, Gouverneur-Generaal ende d'Ed^{te} heeren Raden van India tot Batavia, representerende de Nederlandse G'octroyeerde Oostindische Comp^{ie} ter eenre, ende de ses radja's van de vier hoovdsoucas, Paney, Campey, Tigalareh, [2]) en Malayou van de **Sapoeloe Boabandaars**, mitsgaders de poungdous van voorschreven thien bandhaars ofte handelplaatsen ter anderer zyde, als volgt:

Tot inleydinge deses werden alle contracten en accorden, in vorige tyden tusschen d'E. Comp^{ie} en de radjas als verdere regenten der thien handelplaatsen gemaakt en besloten, by desen ten vollen geconfirmeert en in vorige figeur en teneur

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148 en in de *Overgeromen brieven 1687* elfde boeck, folio 469 verso en volgende.

[2]) Verbastering van Tiga Laras.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gehouden, voor soo verre deselve dese naarvolgende poincten niet en komen te contrarieren

Eerstelijk, dat het landschap van de **Sapoelo Boabandhaars** naar de jongst voorgevallen oorlog in April en May des voor leden jaars 1685, med alle de inwoonderen van dien, op hare verdemoedinge en 't nederleggen der wapenen in genade aan genomen, van d'E. Comp'" gepardonneert en versoend zyn, en voortaan als vrunden en bondgenoten gehouden en erkend zullen werden

Ten tweeden beloven en sweren de radjas en regenten van de thien handelplaatsen alle trouw, gehoorsaamheyt en onder danigheyt aan d'E Comp'" voortaan te bewysen en onderhou den, en derselver commandeur tot Padang dierwegen te respec teren ende gehoorsamen, ende als getrouwe bondgenoten van deselve te leven sonder oyt daarvan af te wyken, op poene van voor vyand te werden verklaard, en de onderwerpinge van de eeuwige vloek Gods over haar en hare nakomelingen

Ten derden, dat de radjas, regenten en alle de inwoonders van de thien handelplaatsen beloven ende sweren, dat niemant van de hare ofte uyt hare landen van nu af of nimmermeer eenige correspondentie sullen mogen houden med den sultan en ingesetenen van Indrapoura en syne onderdanen, veel min derwaarts gaan of varen, nog imant van daar om handel te dryven in haar land toe te laten, maar deselve med a le hare adherenten als meyneedige bondbrekers aan te sien, soo lange med d'E. Comp" niet versoend en gepardonneert werden, op verbeurte van lyv en goederen, en dat se ook alle Indrapouresen, en die van haar aanhang, uyt haar landen sullen bannen, op verbeurte alsvoren. [1])

Ten vierden, dat alle vyanden van d'E Comp'" ook vyanden van de radjas en pounglous van de Sapoele Boabandhaars sullen zijn, en alle Maleiers, ingesetenen deser Westkust, vrunden van d'E. Comp'", ook hare vrunden sullen syn.

[1]) Deze veranderde gezindheid van de Compagnie tegenover den sultan van Indrapoera vond haar oorzaak in het feit, dat genoemde vorst de Engelschen in zijn land had toegelaten.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten vyfden beloven ende sweren wy, radjas en verdere regenten van meergemelte thien handelplaatsen, geen correspondentie, beraadslaginge, handel nog wandel med eenige Europische natie, buyten d'E Nederlandsche Comp^e, 't zy ook wie het wesen mocht, nu nog nooyt sullen mogen aangaan nog houden veel min med deselve koophandel dryven, maar by verschyninge haar afwysen in der min of med geweld, sodanig 't regt der volkeren ider in syn eygen land sulx aanwyst en dit verbond ons obligeert, op verbeurte van lyv en goed en des Comp^es regtveerdige gramschap.[1])

Ten sesden, dat alle goud, peper en andere coopmanschappen in onse landen vallende of aankomende, alleen sullen zyn en blyven voor d'E Comp^e, wel verstaande mits betalinge van den ordinairen prys of marktgang, of zoodanig de cooplieden med den anderen best accorderen connen, sonder dat deselve aan imant anders, 't zy Maleyers of Europeanen, buyten d'E. Comp^e, sal mogen afgestaan werden, op verbeurte van alle hare goederen, en sware correctie.

Ten sevenden, dat die van de thien handelplaatsen sullen mogen varen en hare kostwinninge soeken Noordwaarts tot Ayerbangy en Suydwaarts tot Cataun,[2]) mitsgaders op de eylanden, tusschen gemelte plaatsen t' sewaarts gelegen, mits alvorens daartoe hare zepassen, om de Noord voorby Padang varende van den commandeur comen versoeken, ende aan de Suydkand van 't opperhooft tot Poelo Chinco, en alle gewilde goederen aan d'E. Comp^e leveren, sonder ietwes van goud, peper, camphor en clappusoly aan imant anders te mogen verkopen.

Ten agsten, dat indien eenige slaven of andere dienaren, fugatyff van Poelo Chinco, Sullida of d'Tambangse goudmyn weglopende, in de thien handelplaatsen quamen te verschynen, soo beloven de radjas en verdere regenten deselve sonder oog luykinge te laten vervolgen, aantasten, en deselve gebonden aan de opperhoovden tot Poulo Chinco van 's Comp^es wegen over te leveren, mits dat voor yder slaav agt rixdaelders in betalinge, en voor de andere dienaren, 't sy Europeanen of Mardykers

[1]) Ook dit doelt op de Engelschen.
[2]) Ketahoen, in het Benkoelensche.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dubbeld loon sullen gemeten, maar indien van sommige weglopers de radja's, regenten of ingesetenen kennisse hebbende sulx komen te verswygen, sullen in plaats van de goede beloninge, die s' andersints verdienen soude, arbitrale correctie genieten, en haar loon dubbeld tot boete verbeuren

Ten negenden ende ten laatsten beloven wy, contractanten, alle ende ider in 't besonder, de Nederlandse Oostindische Comp^e^ voortaan voor onsen wettigen beschermheer en haren commandeur hier ter custe aan te nemen erkennen en respecteren, en derhalven, om alle desputen, questiën en verschillen tusschen ons radjas en soucas voorvallende, by te leggen, daaruyt verweideringe en oorlog mocht comen te ontstaan, soo versoeken wy de regtmatige decisie van den heer commandeur, onder voorwaarde, dat d'E. Comp^e^ de regtmatige tegens de onregtmatige procedeurders by wederstrevigheyt de hand bieden en in hun recht soo veel doenlyk maincteneren sal, opdat de vrede en vrintschap tusschen ons en onse nakomelingen met d'E. Comp^e^ eeuwig en onverbrekelyk blyve.

Zynde tot meerder bekragtinge der saken dit contract negen malen geschreven en wedersyds getekend, namentlyk een voor yder der ses radjas, een voor Haar Ed^e^ tot Batavia, een voor de heer commandeur tot Padang, en een voor 't opperhooft tot Poelo Chinco, sullende elk der thien bandhaars een authentycque copia in de Maleytse taal toegevoegd werden

Aldus gedaan, g'accordeert, gecontracteert ende geconfirmeert ten overstaan van Orangkay Panglima Radja, gouverneur van Padang, Panglima Radja Phalouran, Panglima dan Badjang Radja, Nemoeda, koning van Trouwsan,[1] mitsgaders de acht pounglous van Sulida, die dese voorwaarde nevens de wedersydse contractanten hebben getekend op **Poelo Chinco** en **Sillida**, den 15^e^ dag van de maand Maart in 't jaar na Christi geboorte 1686, en na de Maleitse reecqueninge den 18^e^ van de maand Abin Achir,[2] naar Mahomets geboorte duysent vyv en t' negentig jaaren.

Onder stond en was getekent **Jacobus Couper, Jan van**

[1]) Taroesan.
[2]) Rabi el achir

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Mechelen, en **Joannes Hofman**. Daaronder stond 's Comp'^es zegel in roden lacke gedrukt.

Lager. Ter ordonnantie van d'E E. Heer commandeur Jacobus Couper en raad, was getekend: **A. van Heyst**, secretaris.

CDLXXXVI. PERZIE.

Juni 1686. [1])

Tijdens de actie der vloot onder De Casembroot was Van den Heuvel met De Jager naar Ispahan getrokken, om te trachten tot overeenstemming te komen. De Perzische regeering wilde evenwel van geen besprekingen weten, zoo lang het eiland Kishm niet was teruggegeven, en de genomen schepen van inheemsche kooplieden ontslagen. Het eerste geschiedde in Juni 1685; over de uitlevering der schepen werd lang onderhandeld. Eerst in Juni 1686 kreeg Van den Heuvel toestemming om naar Gamron of Bender Abbas terug te keeren en den handel der Compagnie te heropenen. Van herstelling van den zijdehandel was evenwel nog geen sprake.

Een bevelschrift van Sijn Majesteyt Syah Suleimaan, coninck van **Persia** etc^a, op de regenten en raahdaars, alsmet' op den tholmeester van de zee coopplaatsen aan de Persiaanse Golff gelegen, in de maant Redzjeb des jaars 1097, dat is naar onse stijl in de maant Juny des jaars 1686 naar Christi geboorte gepasseert, waarby Sijn Ed^t, d'heer Justus van den Heuvel, commissaris en directeur van Persia, naar Gamron gehcentieert, mitsgaders aan voorschreven regenten en andere ministers geordonneert wert, om inmiddens tot nader ordre van 't hoff een pertinent aantekeningh en taxatie van de thollen der aangebraghte, uyt- en opgevoerde goederen van d'E. Comp'^e te maken, invoegen als de coopheden deselve betalen.

L.S. van Sijn Mayesteyt; luydend' et devis daarvan, uyt de Persiaanse in onse tale aldus *Suleimaan, slave van den conninck der vooghdye* [2])

Daar is een bevel, 't welcq de werelt te gehoorsamen heeft, geschiet, namenthyck dat Den regent der zeecoopplaatse van

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1687*, achiste boeck, folio 429, ook in die van *1688*, negende boeck, folio 1699 en volgende.

[2]) Door den conincq der voogdye verstaan Mortusa Ali, die se als voogt en regent wegens Godt over de werelt considereren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Abbaas [1]) en den reecqueningh-houder van de thollen der aen brengh en uytvoer aldaer en in de andere zeecoopplaetsen van **Faars,** [2]) mitsgaders de waziers, officiers en raahdaars [3]) van de groote wegen, van de zeecoopplaats van Abbas af tot aen de residentiestat Isfahaan toe, wete, hoe dat in conformite des verzoecks van den toevlucht van verheventheyt, den pilaar onder zijns gelycke, Justus van Heuvel, den Hollantsen capiteyn, hem voormelt gelicentieert hebbe na de zeecoopplaets van Abbas te gaen, om de coopmanschappen en waeren, die wegens de Hollantse natie in voorschreven zeecoopplaets aengekomen zijn, te verkoopen, zullende wat belanght de thollen van den aen brengh en uytvoer en de weegs-gerechtigheden als andere koninckx gerechtigheden van de voorschreven coopmanschappen en waeren, in zoodanigen voegen, als gemelte capiteyn aen het hooge hof een geschrift verleent en sich verplicht heeft gehadt, dezelve uytkeeren

Wanneer nu gemelte pilaer onder zijns gelycken daer aen komt, en zy van den inhoude van het hoogaensienlycke bevelschrift kennisse hebben, zoo en doen geen beleth noch verhinderingh in den handel en negotie van de goederen en coopmanschappen der voorschreven natie, maer den regent en rekeninghouder van de tholen der aenbrengh en uytvoer van de zeecoopplaats van Abbaas hout yder een pertinent en specificatoire lijste en aenteeckeningh van den gantschen handel en negotie der voorschreven natie, maeckende de taxatie en annotatie van de tollen der aenbrengh en uytvoer, en van de andere voorvallende gerechtigheden, tot wat somma yder soort come te monteeren, en dat conform de usantie van de goederen der andere coopluieden indertijt; en desgelijcks zoo houde den wazier en regent van **Laar,** alsoock de raahdaars van yder quartier een klare en pertinente notitie van haere goederen, die van de gesegende zeecoopplaets van Abbaas tot aen de residentiestat van Spahan en naer d'andere lantschappen opvoeren, van de weegs-gerechtigheden, tot welcke somma die komen te beloopen, nevens de behoorlycke specificatie en taxatie, in sodanigen voegen als de thollen van den aenbrengh en uytvoer, de rahdaryen en andere koninckx gerechtigheden naer d'usantie,

[1]) Bender Abbas of Gamron.
[2]) Fars
[3]) Ontvanger der wegtollen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

die in gebruyck is van de andere cooplieden, zullende [voorts] hetgeen hierna sullen beveelen en ordonneeren, dan ook sodanigh moeten nakomen, houdende zich [tot alle het voorschrevene] nootsakelijck verplicht.

Geschreven in de verheven maent Redzjeb des jaers 1097, (accorderende met de maent Juny des jaers 1686 naer Christi geboorte).

Achter op de dorso aen het laag einde stont

By den hooghen seer verheven ordonnantie, by monde.

Aen de rechterhant, dicht aen de kant, stont

Den 7^den^ van de maand Sjawaal des jaars 1097, dat is den 21^en^ September 1686, is hetselve in het bewint van den tandsich [1]) geregistreert.

Hierboven langs dezelve kant stont

In denselven dato is hetselve in het aensienehjck bewint van 's coninx particuliere domeine geregistreert, accordeert en is regt.

Hierboven naer de hoeck aen deselve kant stont.

In denselven dato is hetselve in het bewint van den serchat [2]) geregistreert.

Aen d' rechterhant langs de kant stont, onder alle de voorschreven paraphuren

Het is in de rekenboecken van het visitateurschap geregistreert.

Aen de verkeerde kant van den dorso stont heel boven

Dese ordonnantie, laten z' et registereren.

En daer kort onder

Laten z' et registereren in alle bewinden, daer het gehoort en dienstich is.

Onder stont Accordeert met het translaet, door den E. oppercoopman Herbert de Jager gemaeckt.

Spahan, ady den 6^en^ September 1686, was geteeckent **Willem Sicken,** secretaris.

Lager stont Gecollationeert, accordeert, Gamron, den 27 September 1686; was geteeckent, **Frans Casteleyn.**

Gecollationeert, accordeert, Souratte, desen 24 January a^o^ 1687

An^s^ Jansz, geauthoriseert. [2])

[1]) Hoog administratief ambtenaar.

[2]) Hierachter is vermoedelijk het woord clercq weggevallen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDLXXXVII. KOROMANDEL.

Juni 1686. [1])

De gebroeders **Madoera** en **Akkena**, respectieveljk eerste minister en generalissimus van den koning van Golkonda, Abdullah Hassan Kutab-sjah, waren langen tyd vrywel oppermachtig, en lieten dit de vreemde kooplieden duchtig voelen. Zy waren in het byzonder tegen de Nederlandsche Compagnie ingenomen, en wisten deze door hun optreden ernstige nadeelen toe te brengen. Toen de Grootmogol in 1685 Golkonda binnenrukte en de hoofdstad bedreigde, bracht het radeloose volk de beide gebroeders op gruwelyke wyze ter dood, waarom Havart hen met de gebroeders De Witt vergelykt.

In 1685 trad Laurens Pit, de jonge, als gouverneur van Koromandel op, hy begaf zich naar den koning en diende een aantal pretenties der Compagnie in, wegens benadeeling door Akkena. Met het volgende stuk meende de koning aan de eischen der Nederlanders te voldoen (Havart II, blz. 154—164, 219 en volgende, *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, blz. 165).

Gifte aan de Hollandsche Compagnie door den koning Sulthan Aboel Hassaan Coetob-sia.

Den heer nieuw gouverneur van Palleacatta, Laurens Pit, door den Hoog Ed Heer Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys en d'Ed Heeren Raden tot Jaccatra als expres ambassadeur by my om eenige saken gesonden, welkers gewigte verstaan hebbende, is myn welgevallen, om hetgene d'Ed Comp.ie door Akkana-pandiet aangedaan zy, haar te vernoegen, als [2]) om de vrentschap tusschen my en d'Ed Comp.ie vaster te maken, uyt genegentheyt, voor soo lang als de wereld staat, over te geven en te schenken de stad **Palliacatta** met zyn onderhorige dorpjes, als **Conderon, Nekkaderouw, Chormandelan, Sinepalaeeatta, Kanninghalen** en **Andemathon**, benevens geheel **Sinkerkoer**, met **Menaar** en **Penaar**, om daarmede te handelen en daarin te regeren naar eygen believen, sonder dat de regenten in Carnatica haar eenig toevoer, wat het sullen mogen wesen, sullen vermogen te verhinderen, mits dat d'E Comp.ie verobligeert blyft jaarlyx uyt te keren 3000 pagoden, waarvoor ik gehouden zal wesen d'E Comp.ie te helpen tegens sodanige vyanden, die haar omtrent die genoemde plaatsen eenig leet of quaad zouden willen aandoen of deselve overmeesteren, sullende die ook agten als myne vyanden.

In Palliacatta sal ik ook ymant van mijn volk laten blyven

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1687*, twaalfde boeck, folio 1082.
[2]) Verstaa- evenzeer als

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

als hawaldaar over myne schepen, en om naar het eyndigen van 't jaar t'ontfangen de 3000 pagoden voornoemt, die zig nergens meer mede, nog met het inkomen, nog met het regeren van de stad of inwoonders, sal te bemoeyen hebben, maar eenelijk stil op en neer gaan en van zyn gagie, die hy van my krygt, leven, en d'ordre van den heer gouverneur onderworpen zyn, sullende Paliacatta met de bovengenoemde plaatsen door de Hollandsche Comp.ª in volen eygendom beseten en geregeert werden, met onsen nieuwen jaar beginnende, den 3^en^ Juny 1686, zynde op de Moorse manier den 1^en^ dag van de maan Redzjel des jaars 1097 [1])

CDLXXXVIII. KOROMANDEL.

17 November 1686. [2])

Door het firman van Juni 1686, dat op zekere voorwaarden Paliacatta met omgeving aan de Compagnie afstond, was deze allerminst voldaan, hoewel de koning van Golkonda schreef, dat de opbrengst der stad 13000 pagoden per jaar bedroeg en dat dus de Compagnie, door hem slechts 3000 pagoden te betalen, er jaarlijks 10000 overhield. De Compagnie toonde aan, door Akkena en zijn creaturen voor meer dan 9 ton te zijn benadeeld, en toen de koning niet tot toegeven bereid bleek, ging Pit tot geweld over. Met van Ceilon bekomen versterking richtte hij zich naar Mazulipatnam, en bezette deze belangrijke stad. Een poging van den koning tot herovering werd met veel succes afgeslagen. Daarop gaf de vorst toe, en hij kreeg in November zijn stad terug tegen afgifte van een aantal firmans, waarbij de oude rechten der Compagnie werden bevestigd, en haar grieven weggenomen. (Havart I, blz. 211—213, II, blz. 164—165, Valentijn, V, I, *Choromandel*, blz. 67—68, *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, blz. 166)

> Firman door den conincq Sultoen Aboel Hassan Coetob-chia aen d'E. Comp.ª verleent, den 17 November 1686 ontfangen.

Den almogende Godt. [3])

Daer is een werelts onderdanigh gebod, blinkende als d'zon, van onverhinderlycke uytvoeringh uyt het hof, dat de myne is,

[1]) Er staat 1087.

[2]) Uit *Overgecomen brieven 1687*, achtste boeck, waarin 8 der volgende firmans tweemaal voorkomen, blz. 428 en blz. 458. Bovendien dezelfde 8 en nog een aantal andere, die de uitvoering regelen, in die van *1688* achtste boeck folio 1081 e.v.

[3]) Hieronder stond des konings zegel in swarten inkt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van regtvaerdigheyt gesegent, vervult met Gods stedehouderschap, vergeselschapt met goet gelucq, soodanigh met eenen glants te voorschijn gecomen, namentlicq dat de bevelhebbers, oppassers, gebieders, landrosten, hoofden van inwoonders schryvers, b'ampten, tholontfangers en weg en postbewaerders door het gantsche coninckrijcq, moeten weten, dat thans de verschillen met de Hollanders zijn verevent en door overgroote coninklycke genegentheyt tot d'E Comp^e^ en alle Hollanders in dese mijn firman aen haer vergunt, opdat sy met gerustheyt haere negotie, conform d' firmans, soo van my als van myne voorsaten door groote genegentheyt aen haer verleent, door 't gehele rijcq, soowel daar haer logies staen, als oocq op alle plaetsen, daer sy haer negotie comen te dryven mogen exerceren Dit is mijn strengh bevel, dat 't bovenstaende strikt moet nagekomen werden, oocq ider en op alle plaetsen door mijn gantsche rijcq moet volgens den inhout van dit mijn firman de negotie van de Hollanders met volcomen gerustheyt laten dryven, en op alle plaetsen, waer 't oocq soude mogen wesen daer d' Hollanders of diegene, die aen haer dependeren, haere negotie mogten exerceren, in 't gaen en comen in 't minste niet te verhinderen, maer met gerustheyt volgens haer begeerte laten passeren en repasseren, haere negotie laten dryven en haer coopmanschappen en verdere goederen vry over de rivier alsoocq over het droge, volgens haer eyge begeerte, volbrengen, waerin UE. haer in 't geringste gene verhinderinge moet toebrengen, opdat se daerdoor in haer negotie geen schade comen te lyden, en oocq geen redenen hebben om te comen klagen, maer 't zo dengeren, dat sy met gerustheyt haer negotie door mijn gehele rijcq mogen vermeerderen.

't Bevel van mijn is, dat niemant, op geenderhande maniere 't selve overtrede, maer volgens den inhout van dien agtervolge, en alle die dese mijn bevel overtreed, sal de straffe des coninx onderworpen sijn, want de begeerte des coninx is, dat se haer negotie in mijn rijcq vermeerderen. Dit moet U! E. weten, en haer in alle dese de behulpsame hant bieden, sullende diegeene, die contrarie dit mijn firman doet, de correctie des coninx onderworpen sijn;[1]) een copia daervan nemen en 't principael by haer laten.

[1]) Hierachter zijn eenige woorden uitgevallen, als b.v. alle ambtenaren moeten

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Gegeven in de maent Silhadsja [1]) des jaers Mahomets 1097

Ter syden stont: Een groot heer en heerscher van 't lant, dien alles toevertrouwt is, Hosseyn beecq, sercheyl, [2]) is dit gegeven

Voor de translatie **Cornelis van den Bogaerde.**

CDLXXXIX. KOROMANDEL.

18 November 1686. [3])

Zie de Inleiding bij het vorige contract

Copie firman, door den conincq van **Golconda**, Sultan Aboel Hassan Coetob-chia, op den naem van den E E. Heer commissaris Laurens Pit verleent

Naer eenige eertitulen aen d'E.E. Heer commissaris stont

Den Hollantschen gouverneur en capitain Laurens Pit, op wien des coninx groote genegentheyt is, moet weten, dat den sersamet [4]) en hawaladaer [5]) Thamaes-beecq voor eenige dagen herwaerts te kennen heeft gegeven gehad, dat d' verschillen om de pretentie, die tusschen U E.E. saraf [6]) Chodenda en pandiet Ackena sijn geweest, thans met 120 000 pagoden vereevent waren, die in 5 jaren uyt de incomsten van Masulipatnam en Pallecatta — synde jaarlijx 24 000 pagoden sullen moeten werden betaelt. Oversulx syn der twee firmans op de naem van de hawaladaers, soo van Mazulipatnam als Palleacatta, uytgegeven, dat se, met 'et begin van de maent Maharam des jaers Mahomets 1098 te rekenen, tot de 5 volgende jaren elcq jaar 24 000 pagoden aen de Hollantse Comp[ie] sullen moeten goet doen, en sulx op dese wyse, namentlijcq de regenten en hawaladaers van Mazulipatnam jaerlijx 18 000 pagoden, en die van Palleacatta 6 000 ditos. Des coninx bevel is, dat U E., op

[1]) Dsûl-Hiddscha.
[2]) Zie hiervóór, noot 2, op blz. 21
[3]) Zie noot 2 op blz. 414 hiervóór
[4]) Hiervóór, noot 3 op blz. 159.
[5]) Hawildar: zie hiervóór, noot 2 op blz. 13
[6]) Saraaf: bankier of kassier of geldwisselaar.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

des Mayesteyts genegentheyt hopende, naer den ontfangh van de firmans (te) Masulipatnam en Palleacatta, de schepen en wes meer in handen hebt, aen de regenten van den duan overlevert, moetende oocq naer ouder gewoonte de residenten naer hare comptoiren senden, de negotie laten voortgancq nemen en des coninx welvaren betragten, daerdoor de tekenen van vrundschap vermeerderen, Syn Mayesteyts behagen en U.E.E. alle dagen meer en meer respect en eer bewysen moge, moetende U.E.E. sigh in alles gerust stellen, voornamentlycq in 't geen hierboven wegens d' penningen gesegt is. Oocq moet U.E.E. in syn hart geen quaet gevoelen of eenige twyffelinge gehuysvest laten, dat d' regenten van de hiervoren genoemde plaetsen jaerlyx volgens het gemaekte contract tot 5 jaren toe d.E. Comp^nie het beloofde niet souden voldoen. maer naer luyt van 't firman te wercq gaen.

Gegeven den 2^en van de maen Maharam in den jare Mahomets 1098, naer onsen stijl den 18^en November 1686.

Ter syden stont: Voor den coninck uytgegeven.

Onder stont. Voor d' translatie, en getekent alsvoren.

CDXC. KOROMANDEL.

18 November 1686. [1])

Zie de inleiding bij no. CDLXXXVIII hiervóór.

Copia firman van den coninck van **Golconda, sultan** Aboel Hassan Coetob-chia, op de **Mazulipatnamse** regenten en hawaladaer ten faveure van de Hollantse Compagnie verleent.

't Bevel des coninx is, dat de regenten en hawaladaer van **Mazulipatnam** moeten weten, dat de pretentien wegens den Hollantsen kapiteyn, die tusschen syn saraf Chodenda en den pandiet Ackena syn geweest, jegenwoordigh met 120 000 pagoden, in 5 jaren te voldoen, verevent syn, moetende de regenten

[1]) Zie noot 2 op blz. 414 hiervóór.

This content downloaded from 146.90.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

jaerlijx aen des E. Comp'^s volcq 18 000 pagoden betalen en een quitantie van haer nemen. Weshalven is Syn Mayesteyts ordre, dat, met het begin van d'maan Maharam in 't jaer Mahomets 1098 te rekenen, aen d'Hollantse Comp'^e alle jaren uyt d'incomsten van Mazulipatnam 18 000 pagoden, tot 5 aen eenvolgende jaren toe, moeten betaelen en van haer een quitantie genomen werden, volgens welcke de incomsten van Mazulipatnam ten goede sullen comen, welcq bevel strict moet naergecomen en volgens 't firman te wercq gegaen werden.

Gegeven den 2^en van de maen Moharam des jaers Mahomets 1098, naer onsen stijl den 18^en November 1686.

Ter syden stont: Voor den conincq uytgegeven.

Onder stont: Voor de translatie, en getekent alsvoren

CDXCI. KOROMANDEL.

18 November 1686. [1])

Zie de inleiding bij no. CDLXXXVIII hiervóór

Copie firman van den koninck van **Golconda**, Sultan Aboel Hassan Coetob-chia, op de **Palleacatse** regenten en hawaladaer ten faveure van de Hollantse Compagnie verleent

't Bevel des coninx is, dat de regenten en hawaladaer van **Palleacatta** moeten weten, dat de pretentiën wegens den Hollantsen capitain, die tusschen syn saraf Chodenda en den pandiet Ackena syn geweest, jegenwoordigh met 120 000 pagoden, in 5 jaren te voldoen, verevent sijn, moetende de regenten jaerlijx aen des E. Comp'^s volcq 6 000 pagoden betaelen en een quitantie van haer nemen. Weshalven is Syn Mayesteyts ordre, dat, met 'et begin van de maen Maharam in 't jaer Mahomets 1098 te rekenen, aen d'Hollandse Comp'^e alle jaren uyt de incomsten van Palleacatta 6000 pagoden, tot 5 agtereenvolgende jaren toe, moeten betalen en van haer een quitantie genomen werden, volgens welke d'incomsten van Palleacatta te goede sullen

[1]) Zie noot 2 op blz. 414 hiervóór

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

comen, welcq bevel strikt moet naergecomen en volgens 't firman te werck gegaen werden.

Gegeven den 2de van de maen Moharam des jaers Mahomets 1098, naer onsen stijl den 18de November 1686.

Ter syden stont: Voor den comngh uytgegaen.

Onder stingh Voor de translatie, en getekent ut supra.

CDXCII. KOROMANDEL.

November 1686. [1])

Zie de inleiding bij no. CDLXXXVIII hiervóór. Men wete, dat de Nederlandsche Compagnie een munt op Palleacatte, de Engelsche een munt op Madras hadden, die met elkaar concurreerden.

Firman van den coninecq van **Golconda** aen d'E. Comp^e^ verleent wegens de **Palleacatse** pagoden, om die weder als voorheen te laten haer cours nemen.

Hier stond des coninx zegel
in swarten inct gedruct

Naer de gewone titulen stont

d'Hawaladaers, sersamets[2]) en verdere regenten, die den coninecq naer yders merite estimeren door Sijn Mayesteyts gehele rijcq, moeten weten, dat in desen tijt den manhaften Hollantsen capiteyn, die de grootste onder sijn geslagt is, voor des coninx throon dengeenen, die daeromtrent altoos is, bekent gemaekt heeft, dat de Palleacatse pagoden in 't gewigt met de Madrasse ontos eens, en d' eerstgenoemde oock beter van alloy syn, alsoock dat de Palleacatse pagoden beter als de Madrasse cours hebben genomen gehad, dogh dat deselve thans minder als de Madrasse werden ontfangen. Daerom is de ordre des coninx, dat de bovengenoemde regenten de Palleacatse pagoden gelyck voor desen en met minder in den ontfangh en uytgifte sullen hebben te laten cours nemen. En in gevalle daerin eenigh onderschijt in den ontfangk en uytgifte van imant wort gemaekt, van die sal tot peene eenigh gelt genomen werden, sullende die oock daervoor verantwoorden.

---

[1]) Zie noot 2 op blz. 414 hiervóór.

[2]) Districtshoofden. Zie noot 3 op blz. 159.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Gegeven in de maen Moharam des jaers Mahomets 1098.

Tersyden stont. Aen des Mayesteyts sercheyl [1]) Housseynbeecq g'ordonneert.

Onder stont: Voor de translatie, en getekent alsvooren.

CDXCIII. KOROMANDEL.

November 1686. [2])

Zie de inleiding bij no. CDLXXXVIII hiervóór

Firman van den coninco van **Golconda** aen d'E Compagnie verleent op de regenten, om de fugitive soldaten, indien se se krygen, weder over te leveren

Hier stond des conincx zegel
in swarten inct gedruct.

Naer de gewone titulen stont

't Bevel van de Mayesteyt is, dat de hawaladaers en die onder haer sorteren, alsooco de regenten door 't gehele rijco, die den kominco nae haer merite estimeren, moeten weten, dat in 't jaer 1087 [3]) volgens 's conincx boeco den manhaften Hollantsen capiteyn, die de grootste onder syn geslagt is, voor des conincx throon dengeenen, die daeromtrent altoos is, bekent gemaekt heeft, dat er eenige soldaten en onderdanen van hem hier in 't lant syn weggelopen, en schoon sy haer comen te roepen, willen se niet wedercomen, en de regenten van dito plaetsen houden se onder haer bescherminge Daerom is de ordre van Syn Mayesteyt dusdanigh, dat waer 't ooco is, door myn geheele lant, daer de dienaren en onderdanen van den capiteyn mogten syn, en hy deselve comt te eysschen, niemant se sal mogen onder syn bescherminge t' houden, maer haer ten eersten wederom hem overleveren Hier moet niet in gemancqueert worden, en ooco weten, dat dese ordre tot haer verantwoordingh sal sijn.

Gegeven in de maen Moharam des jaers Mahomets 1098.

[1]) Schatmeester. Zie hiervóór, noot 2 op blz. 21

[2]) Zie noot 2 op blz. 414.

[3]) Als dit jaartal juist is, zou hier gedoeld worden op een verzoek van vroeger, daar 1087 A.H. overeenkomt met 1676 A.D.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ter syden stont Aen des Mayesteyts sercheyl Houssein-beecq g'ordonneert.

Onder stont: Voor de translatie, en getekent ut ante.

CDXCIV. KOROMANDEL.

December 1686. [1])

Zie de inleiding bij no. CDLXXXVIII hiervóór.

Firman, door den coninck van **Golconda** op de schuldenaers van Chodenda aen d'E Compagnie verleent.

Naer de gewone titulen stont:

d'Hawaladaers, sersamets, kaerkoenaers,[2]) amelaars[3]) en verdere regenten door Syn Mayesteyts geheele rijck moeten weten, dat in desen tijt den manhaften Hollantsen capitain sijn saraf Chodenda door diegeene, die altoos by Syn Mayesteyts throon sijn, heeft doen bekent maecken, dat veel gelts van sommige luyden moet hebben, en die debiteuren sijn in verscheyde steden van Syn Mayesteyt remorerende En als men haer daer over aenspreekt, willen se dito schulden niet voldoen Daerom is Syn Mayesteyts bevel, dat van wie de saraf Chodenda te pretenderen heeft, en in wat p aets die persoon oock mogte wesen, sullen die hawaladaars en regenten naer de geregtigheyt inquireren, hoevee dito persoon schuldig mogte wesen, en 't selve alsdan aan Chodenda doen betalen Niemant van bovengenoemde regenten sullen oock vermogen dito schuldenaren verschuylen of onder haer beschermingh nemen, maer aen hem overleveren Dit bovenstaende moet een yder voor een strict bevel der Mayesteyt aennemen.

Gegeven in de maen Moharam des aers Mahomets 1098. naer onsen styl in de maent December 1686.

Ter syden stont Uytgegeven voor des Mayesteyts throon.

---

[1]) Zie noot 2 op blz. 414 hiervóór.

[2]) Administratieve ambtenaren. Zie *Hobson-Jobson* in voce carcoon.

[3]) Belasting-inners. Zie *Hobson-Jobson* in voce aumildar.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDXCV. KOROMANDEL.

December 1686. [1])

Zie de inleiding bij no. CDLXXXVIII hiervóór

Copie firman van den coninco van Golconda op de wegenbewaerders van **Golconda**, tot Mazulipatnam aen d'E. Comp[ie] verleent

Naer de gewone titulen stont

De postbewaerders en oppassers van de wegen van **Golkonda** tot Mazulipatnam moeten weten, dat in 't jaar 1087 [2]) volgens 's Mayesteyts boeck de onderdanen van den manhaften Hollantsen capiteyn den saraf Chodenda naer Masulipatnam brengen. [3]) Daerom is 't bevel van de Mayesteyt, dat niemant haer in de wegh eenige verhinderinge sullen toebrengen, maer vry en liber laten passeren, opdat se den saraf seguur tot Masulipatnam mogen overbrengen. Dit moet een yder voor een strikt bevel des Mayesteyts aennnemen.

Gegeven in de maen Moharam des jaers 1098, naer onse stijl in de maent December 1686.

Ter syden stont Voor 's Mayesteyts throon uytgegaen.

Onder stont Gecollationeert, accordeert, Mazulipatnam den . . . December 1686.

Was getekent. **J[e] Lampe**, secretaris.

CDXCVI. KOROMANDEL.

8 Januari 1687. [4])

Zie de inleiding bij no. CDLXXXVIII hiervóór

Translaat van de firman van den coninck van **Golconda** aan de sarieffdaars [5]) Mado Cistna en

[1]) Zie noot 2 op blz. 414 hiervóór

[2]) Zie voor dit jaartal hiervóór, noot 3 op blz. 420.

[3]) ? Dit staat zoo in beide exemplaren.

[4]) Uit de *Overgecomen brieven 1688*, achtste boeck, folio 1086 verso.

[5]) Deze ambtstitel is my niet bekend, wel sheristadar, „the head ministerial officer of a court, whose duty it is to receive plaints". (*Hobson-Jobson*). Mogelijk is sarieffdaar het bekende woord sheriff, verbonden met het gebruikelijke suffix voor ambtstitels dar

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sangosie Wissoenat wegens de gaddjum[1]) geschreven.

Bovenaan stond des coninx zegel in swarten inkt.

Den Hollandsen capiteyn heeft Syn Mayesteyt[2]) bekent gemaekt, dat de gaddjum over 's E. Comp^nie dienaers en alle inwoonders van **Palleacatta** nooyt voor desen in gebruik is geweest, 't welk UEd^e volk buyten redenen de menschen opgedrongen hebben, waerom sy ook alle gevlugt syn. Dierhalven is myn bevel, soo sulx voor desen noit in usantie is geweest, dat UEd^e haer deselve niet moet opdringen. Daerom moet je[3]) aan UEd^e volk sodanigen ordre geven, gelijk voordesen altijt een salabaed[4]) is geweest.

Geschreven den 22^en dag van de maen Saffer a° 1098, sijnde naar onsen stijl den 8^en January 1687.

Onder stont: Dit firman is voor den coninck geschreven.

CDXCVII. SUMATRA'S WESTKUST.

23 Januari 1687.[5])

In geen der gebieden van 's Compagnies werkzaamheid werden zoo vaak heilig bezworen overeenkomsten geschonden en dan opnieuw bezworen, als aan de Westkust van Sumatra. Het werd er voor de Compagnie niet gemakkelijker op, toen de Engelschen, na hun uitdrijving uit Bantam, zich ook aan deze kust vestigden en eerst in relatie traden met den keizer van Indrapoera, later ook met de vorsten van meer Noordelijk gelegen gebieden. De verantwoordelijke leiders der Compagnie moesten zich nu tot taak stellen, de oude vrienden en bondgenooten uit de handen der Engelschen te houden, en nauwer met de Nederlanders te verbinden. Allereerst geschiedde dit met de leden van het huis des legendarischen keizers van Menangkabau, dien vrijwel alle vorsten der Westkust nog als hun heer en beschermer beschouwden.

Contract ofte eeuwig verbond, gemaakt ende gesloten tusschen Jang de pertuang nang satie, Jang

[1]) Lasten of hoofdgelden, meestal gaddegam genoemd.
[2]) Dit woord ontbreekt in het handschrift.
[3]) Sic!
[4]) Gebruik. Zie hiervóór, noot 4 op blz. 21.
[5]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer-Zeeland*, no. 3148, en in de *Overgecomen brieven 1688* sevende boeck, folio 465 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

du pertuang nang moeda,[1]) ende de vier jongst aangekomene doorlugtige vorsten en geboorne princen des **Minangkabousen** hofs etc[a] ter eenre, ende de messieurs Cornelis de Bries, provisioneel hooft ten comptoire Chinco, Hendrik Mortier, ondercoopman, Jacob Verbergmoes, luytenant, Gerrit Stappers, ondercoopman, Pieter Bovie, vendrig, Willem Byland, boekhouder, ende Joannes van Velsen, sergiant, alle dienaren van de E. Nederlandse Comp[ie], door den provisioneel bestierder, den E. Heer Abraham Bouden[2]) en raad deser custe (als representerende den Hoog Ed heer Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys ende de Ed[le] Heeren Raden van India) tot verrichtinge van 's Comp[ies] saken naar de Zuyt zyde deser kuste gecommitteert ende afgesonden.

Eerstelijk verklaren de wedersijdse contrahenten, dat, mitsdien door ingeslopen abusen ende misverstanden eenige onlusten tusschen beyde parthyen sijn ontstaan, deselve by contracte deses te houden als met geschied, dienthalven vergeten en vergeven te sijn, en daar nimmer aan te gedenken maar met den anderen van nu af ende voortaan als broeders ende in vrundschap te leven.

Ten anderen verklaren sy, vorsten ende heeren, den Hoog Ed[en] heer Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys, ende den E. heer bestierder en raad deser strandlanden, als representerende Zijn opgemelte Hoog Ed[en], ofte al e die na Haar E E vanwegen d'E. Nederlandse Comp[ie] te deser custe mogte komen commanderen, te zijn houdende en erkennende als stedehouders van den doorlugtigen en grootmagtigsten keyser van Minangkabou op dese beneden-westersche strandlanden, van **Baros** af tot **Sillebaar** toe gerekend, gelijk sy, vorsten, ook van waarde kennen ende houden alle het gedoente der E E. heeren stedehouders te deser custe, t'sedert de gemaakte contracten met de E. Groenewegen ende het Minangkabouse hof gepleecht ende gedaan.[3])

[1]) Lees Njang di pertoean njang saitoe (de eerste of de oudste) en Njang di pertoean njang moeda (de jongste)

[2]) Hij heette eigenlijk Boudens, maar men vindt herhaalde ijk Bouden geschreven.

[3]) Zie *Corpus* II, blz. 251 en volgende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ende bygevolge revoceren, annulleren, doden, ende doen sy, vorsten, te niet alle contracten, verkopinge ofte overdracht van landschappen, steden, dorpen, rivieren ofte bhayen, die ten vadele ofte in prejuditie van de Nederlandse E. Comp^ie^ by haarluyden ofte imant anders harentwegen sijn gemaakt, over gegeven ofte verkogt, ende wel specialyk de jongst gemaakte contracten ofte overgiften van eenige plaatsen aan dese strand landen aan die van de Engelse natie, verklarende zy, vorsten, de gemelte Engelse deselve te quader trouwe en door misleydinge hebben verkregen, qualificerende sy, vorsten, dienthalven, soo verre hare authoriteyt is streckende, de gemelte stedehouders van den Minangkabousen keyser, om gemelte Engelse ende alle andere Europese natie, die eenig besit hebben ofte namaals soude mogen verkrygen, uyt alle hare besittingen aan dese strandlanden te dryven ende te verjagen

Waartoe sy, vorsten, beloven hare hulpe, des versocht werdende, te sullen bybrengen, en sullen sy, vorsten, ook alle Comp^ies^ vyanden voor hare vyanden houden en extimeren, gelijk ook d'E. Comp^a^ alle vyanden van den Maningkabousen keyser voor hare vyanden sijn achtende en tracteren zullen.

Belovende eyndelijk de gemelte messieurs gecommitteerdens welgemelte vorsten te respecteren ende te doen respecteren voor geboren vorsten uyt de Maningkabou ende oversulx haar alle hulpe te zullen bybrengen.

Aldus gemaakt ende besloten tusschen gemelte parthyen in 't landschap **Peynan** op Sumatra's Westkust, op den 23^en^ dag van de maand January in 't jaar na de geboorte Mahomets 1093 jaren, den dag van camis,[1]) zijnde den 9^en^ dag van de maand Jumadilauwel,[2]) ten overstaan van alle de Sillidase pounglous. En sijn hiervan gemaakt twee eensluydende instrumenten ende contracten, ende die op den alcoran bezworen den . . . . . [3])

Was geteykend onder 't Maleyts met de handteykening van **Jang pertuan nang saty**, dit van **Jang pertuan nang moed**.

Lager stond Als getuygen dit van **Radja Carbauw**, dit van **Radja Mangsor** uyt de Pynan, dit van **Datou Gadang**.

[1]) Hari kemis of Donderdag. Het jaartal 1093 deugt niet.
[2]) Dschumada il awal. de 5de maand van het Islamitische jaar
[3]) Niet ingevuld

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Onder 't Hollands was getekend **Cornelis de Bries, Hendrik Mortier, Jacobus Verbergmoes, Gerrit Stappers, Pieter Bovie, Willem Byland, Joannes van Velse.**

Lager stond. My present, **Jacob Claasz.**, eerste clerq

Onder stond Gecollationeert, accordeert, Padang den 10 Maart 1687, (was getekent) **Jacob Claasz.**, gesworen clercq.

CDXCVIII. SUMATRA'S WESTKUST.

9 Juni 1687. [1])

Ter voorkoming van verder doordringen der Engelschen naar het Noorden bet de Compagnie zich een strook lands uit het gebied der bekende Tien Havens, grenzende aan het land van Pauman en Salido (Sillida), dat de Compagnie reeds in eigendom bezat, overdragen.

> Acte van opdracht en eeuwigdurend onderwerpelijk overgift aan de Nederlandse G'octroyeerde Oost indische Comp'e, voor alsnu representerende Syn Ed', den heer Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys en de E.E. heeren Raden van India tot Batavia, uyt Haar Hoog Ed' naam den provisioneel bestierder Abraham Bouden en den raad, deser Sumatra's Westcust commandeur, verleend ende gepasseert by de gesamentlyke radjas en regenten der **Sapoula Boabandaars**, te weten de landschappen van Batang Kapas; [2]) Tello-Tarato, Batoe-Pintoe, Seranty, Pia man-Pare, Cambang, Lakitang, Pelangy, Songy-Toeno, ende Pongassam, zijnde Ayerhadje van outs eygen aan d'E. Comp'e

Eerstelyk erkennen wy, gesamentlyke regenten der **Sapoulo Boabandaars**, in den hoovde hiervoren genoemt, dat alle con tracten, die wy in het generaal of ider in 't particulier met de

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in het exemplaar der *Kamer Zeeland* no. 8148 en in de *Overcomen brieven 1688*. sevende boeck, folio 465 en volgende.

[2]) Zie voor de volgende landschappen VALENTIJN, V, I, *Sumatra*, blz. 12 en volgende.

Batang-Kapas geldt vaak als een andere naam voor het geheele landschap der Tien Havens, wat ook hier zoo bedoeld schijnt. Werd het namelijk ook als een der afdeelingen daarvan beschouwd, dan zouden er hier 11 inplaats van 10 genoemd worden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Nederlandsche G'octroyeerde Oostindische Comp" hebben gemaakt of doen maken, vast, bondig en onwederroepelijk zijn, renuncierende en verwerpende alle sodanige contracten, by ons gesamentlijk of in 't particulier gemaakt, die tegen deselve mogten comen te stryden, want sy onwettig en buyten ons vermogen sijn gepasseert, alsoo wy ware onderdanen van de Nederlandse G'octroyeerde Oostindische Comp" zijn, dierhalven versoeken pardon en gratie in plaats rigeur volgens regten over onse begane fout en misslag, als een onderdaan met het nederleggen van onse krissen voor de voeten dergener, die d'E Comp" ter deser custe representeren, als een teecken zijnde onser vrywillige submissie ende onderwerpinge op het nedrigste van synen wettigen heer en souverain, met ongedekten hoovde, gebogen knieën en gevouwen hande met het aangesigte ter aarde nedergelegt, (is) kan of mag versoeken en gebeden werden, op welk verkregen pardon de opdracht der gemelte landen, soo voor ons als onse nacomelingen, by desen verstrecken [1]) en bewaarheden

2" articul

Dat wy afstaan [2]) of pretentie van de eygendom der Sapoulo Boabandaars, beginnende in 't Noorden met Zillida en 't landschap Pynang, met den ap- en dependentië van dien, eyndigende in 't Suyden tegens het land van Ayerhadje, in 't Westen stotende tegens den groten oceaan, in het Oosten tegen sodanige landen, die in 't gebergte onse landpalen besluyten, erkennende de welgemelte Geoctroyeerde Nederlandse Oostindische Comp" voor ervheer derselver landen en onsen wettigen souverain, die wy als getrouwe onderdanen in alles beloven te gehoorsamen. Tot teken en erkentenisse van dien, verplichten wy ons gesamentlijk en yder in 't particulier, de jaarlyxe erkentenisse van een bos pisang, vier clappusnoten, vier hoenders, een sak rijs, een sak peper, een bok, synde een gedeelte der vrugten onser landen, te stulen opbrengen en op Chinco aan de meergemelte Geoctroyeerde Nederlandsche Oostindische Comp", of die uyt haare naam het gesag op dese Sumatra's Westkust benedenlanden voerd, te betalen

[1]) Een der kopieën heeft hier: verstercken.
[2]) Hierachter moet iets zijn uitgevallen, b.v. „den eygendom", hoewel dit in alle drie de afschriften ontbreekt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3de articul

En alsoo wy, radjas en regenten der gemelte Sapoulo Boabandaars, door 't violeeren ende overtreden der contracten, successivelijk med die gemelte E. Comp^ie^ gemaakt, derselver regtvaardige straffe over ons verwekt, ende niet alleen oorsake gegeven hebben om de incomsten onser landen in 't generaal maar ook alle gronden en besittingen derselver in 't particulier voor vervallen en verbeurt te verklaren, ende d'E. Comp^ie^ uyt een vaderlyke affectie ons in onse besittinge is gehoudende ende herstellende, ende met soo een geringe schattinge, als daar is een gedeelte der in te samelen vruchten, tevreden is, soo is 't dat wy, in erkentenisse van dien, alsmede oordelende sulx tot onse securiteyt te strecken, van nu af aan voor ons, onse erven ende nakomelingen verklaren verkogt, gecedeert en getransporteert te hebben, gelijk wy - alsnu weder door d'E. Comp^ie^ in onse landen hersteld en hiertoe geregtigd zijnde by den inhoude deses uyt vryen ende onbedwongen wille verklaren te verkopen, cederen ende over te dragen sekere streke lands, beginnende bezuyden van de grensen des landschaps Pynan, en streckende langs zee tot aan de uyterste grensen benoorden Ayerhadje, en in 't Westen off aan de zeekant gemelte bandhaars deckende, en dat in de brete van 100 roeden of een musquets schoot van de zee landwaarts in gerekend med alle de monden in- ende uytgangen der stromen ende rivieren, tusschen gemelte lengte gelegen, en dat voor de somma van 54 rijxdaelders yder bandhaar eens, welke penningen wy bekennen ten volien ontvangen te hebben ende daarvan voldaan te zijn, ende dienvolgens nu, nogte ten eeuwigen dage, geen regt, eygendom ofte pretentie op gemelte streeke lands, zeestranden en uytgangen der rivieren ot stromen meer sijn hebbende, maar dit land aan d'E. Comp^ie^ op 't kragtigste wyse als kan of mag gegeven werden, afstaan en overhandigen, om sodanig door gemelte E. Comp^e^ beseten, en daarmede te handelen, gelijk men gewoon is med zijn eygen en onbekommerde goederen te doen, belovende dese verkopinge voor vast, bondig en van waarde te houden en te doen houden tegens allen dengenen, die eenige pretentie of eygendom buyten d'E. Comp^ie^ der G'octroyeerde Maatschappy van de Geunieerde Nederlanden daarop souden willen maken, ofte deselve in dese haar wettige besittingen bekommeren, alsoo wy die uyt den

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hoovde als volkomentlyk gewettigd en geregtigd zynde, en uyt onse macht, soo voor ons selven als voor onse nakomelingen en ervgenamen, die jegenwoordig zyn of namaals wesen sullen, hebben gedaan en in volkomen eygendom overgegeven

4de articul

Tot dien eynde beloven wy, gesamentlyke radjas en regenten der 4 soucos, representerende de Sapoulo Boabandhaars, de 4 pounglous uyt de soucos of 4 geslagten, als Maleyo, Tigalares, Panny en Campey, tot Sulida residerende voor gecommitteerde, om uyt onsen hoovde aldaar te helpen bywonen den hogen raad der Sapoulo Boabandhaars, waarin d'E. Comp^e als onsen wettigen souverain de presidie heeft, die een panglima tot desen raad als vicepreses gelieft te qualificeren, om alle saaken van gewigte, de Sapoelo Boabandaars rakende, (naar het gevelde vonnis) af te doen, en onder 't hoger gesag van d'E. Comp^e ter executie te stellen en als wettige regters te erkennen, om alsoo die landen in rust en vrede te houden.

5^e articul.

Desen hogen raad off vergaderinge der Sapoulo Boabandaars zal op Sulida geplaatst zyn, en de raadsheren derselve aldaar haar woninge moeten houden, en gene van deselve mogen verwisseld werden of by afstervinge van dien een ander in plaats gesteld te werden, als met voorkennisse en toestemminge van d'E. Comp^e. En om haar van levensmiddelen te versorgen, soo sullen de gehele Sapoulo Boabandaars alle waren, en gene uyt gesondert, van coopmanschappen tot Poulo Chinco of Padang moeten brengen, om aan d'E. Comp^e te verkopen, en werd haar toegelegt daaruyt sekere geregtigheyt van . . . . . [1]) te ontvangen en tot soulagement van de costen. Insgelyx sullen alle degene, het zy wie het zy, der volkeren van de Sapoulo Boabandaars hunne wharen van coopmanschappen aan niemant buyten d'E. Comp^e mogen verkopen, en soo bevonden werd die buyten d'E. Comp^e verkogt te werden, sullen niet alleenig die wharen verbeuren, maar daarenboven het bedragen van deselve wharen, die andere buyten d'E. Comp^e gekogt hebben, tot straff en boeten opgelegd worden te betalen, welke boeten onder de raadsheren van de Sapoulo Boabandaars sal werden

[1]) In geen der drie afschriften ingevuld.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

verdeeld, omme des te beter hun daaruyt te kunnen sustenteren En soodoende sal door dat middel de fraude van whare voor gekomen werden, welke, alsoo die wharen d'E. Comp^ie uyt de Sapoulo Boabandaars als een erflijk regt toekomt, moet gemieten en daarvan niet versteken blyven.

6^e^ articul

Ook sullen die van de Sapoulo Boabandaars direct off indirect met niemant als met d'E. Comp^e^ vermogen te handelen, hetsy wie het soude mogen wesen, dan die met d'E. Comp^ies^ zeepassen op hare plaatsen aankomen, om soo van levensmiddelen als eenige andere wharen, by d'E. Comp^ie^ hun toegestaan, daarin vervat[1]) komt aan te wysen, te handelen, op verbeurte van lyv en goed

7^e^ articul

En of t' eenigertyd quame te gebeuren, dat eenige Europ aansche off Indische natiën met of tegen dank van onse onderdanen begeerden of poogden possessie of besittinge in eenige havenen of provintien derselver Sapoulo Boabandaars te nemen, dan sal d'E. Comp^ie^ als hunne wettige souverain sonder de alderminste tegensprekinge van wie het soude mogen wesen, hetselve niet alleenig verbieden, maar ook feytelijk verhinderen, gelijk een souverain gewoon is in syn eygen vrye land dat voor te komen

8^e^ articul

Des sweren en beloven alle de inwoonderen der Sapoulo Boabandaars, soo regenten als onderdanen, alle trouw, gehoorsaamheyt en onderdanigheyt aan d'E. Comp^e^ en by representatie van dien de bevelhebber van de Sumatra's Westkust benedenlanden commanderye te respecteren, gehoorsamen en eer bewysen, sooals getrouwe onderdanen betaamd, sonder oyt daarvan afwyken, op verbeurte van lyv en goederen, ende onderwerpinge van den eeuwigen vloek Gods over haar en hare nacomelingen.

9^e^ articul.

Belovende alle de ingesetenen, regenten en onderdanen van de Sapoulo Boabandaars, dat niemant van haar met ymant, 't zy wie hy sy, buyten d'E. Comp^ie^, eenige correspondentie sullen

[1]) In de zeepassen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mogen houden, veel min haar land verlaten, om by eenige buyten d'E. Comp^e haar ter woon te begeven, op verbeurte van lyv en goed, welke goed almede aan de raadsheren, als hiervoren in 't 5^e articul gesegt, sal verdeeld werden.

10^e articul

Zullende, gelyk onderdanen betaamt, het gedoente van d'E. Comp^e, als hun souveram, voor welgedaan erkennen, oversulx alle vyanden van d'E. Comp^e hare vyanden en de vrunden van d'E. Comp^e hare vrunden moeten zyn en blyven.

11^e articul

Eenige onderdanen der E. Comp^e uyt de Sapoulo Boabandaars willende ter zee hun kost winnen, hebben sulx aan d'E. Comp^e bekend te maken en van deselve hare passen te versoeken, te weten om de Suyd van 't opperhooft tot Poulo Chinco, en om de Noord, verby Padang varende, van den heer bevelhebber mits gehouden blyven de gewilde goederen aan d'E. Comp^e te presenteren, wel verstaande sonder ietwes van gout, peper, camphur, clappusoly en bensuin aan niemant anders te mogen verkopen, op verbeurte van lyv en goet, sullende d'E. Comp^e daarvoor betalen de oude en ordinaire prys, gelyk deselve gewoon is tot heden de coopheden te voldoen.

12^e articul

Indien eenige Comp^es slaven off dienaren, alsmede derselver slaven, komen weg te lopen en hun in de Sapoulo Boabandaars onthouden, sullen de ingesetenen van dien, soo regenten als onderdanen, deselve gehouden wesen te voorschyn te brengen, en aan 't opperhooft tot Poulo Chinco, die daar van 's Comp^es wegen resideert, over te leveren, zullende van ider slaav tot recognitie 4 rixdaelders gegeven werden, en van een Comp^es dienaar 8 rixdaelders. Soo deselve in de Sapoulo Boabandaars syn, en niet aangegeven waar onthouden, sullen die dat verswygen, hetzy dan wie het zy, moeten aan den dag gebracht worden, omme onder welkers geweld bevonden werden te berusten, met een boete van 100 rixdaelders te condemneren, om dat by de raadsheeren in den hogen raad der Sapoulo Boabandaars verdeeld te werden.

13^e articul

Alle disputen, questiën en verschillen van belang zullen in

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den hogen raad tot Zillida moeten vereffent werden, om de regtmatigen tegens de onregtmatigen en wederstrevigen de hand te bieden, en soo doende het recht maincti neeren, opdat de vrundschap, rust en vrede in de Sapoulo Boabandaars bewaart werde.

14e articul

En sal van nu af aan vergeten en vergeven blyven alle hostiliteyt, misdryv of bejegeninge, die tot dato deses syn gedaan, sonder dat de een den anderen daarover zal vermogen aan te spreken, veel min eenig regt daarover gedaan werden, het zy van wat naties het zy, alsoo wy sulx oordelen voor de rust en welstand der ingesetenen en landen sodanig te behoren gelyk ook d'E. Comp'e in geen gedachten sal houden eenige bejegeninge, voor 't sluyten deses hun aangedaan, maar 't selve als dood en niet geschied synde te blyven, tot geruststelling van alle, die haar daarover mochte beswaard vinden.

15e articul

Alle welke vorenstaande artyculen uyt kragte van 't mandaat, door den Minangkabousen vorst met den ordinaris ambassadeur Maharadja Laxamana, by d'E. Comp'e, als des keysers stadhouder, afgebracht, in dato 17e November 1686 ontfangen, d'E. Comp'e gequalificeert is hetselve sodanig, als voren staat, op papier te stellen, om de Sapoelo Boabandaars te doen verklaren, gelyk wy, gesamentlyke Sapoulo Boabandaars, verklaren by desen d'E. Comp'e niet alleenig uyt den hoovde van gemelte vorst, [1] maar ook uyt haar eygen qualiteyt, de macht te hebben om sulx op te stellen ende te doen effect sorteren erkennende dese vorenstaande artyculen wettig en regtmatig opgesteld te zyn, tegens allen dengenen, die deselve souden willen contrarieren ofte teegenspreken, des om dese alle ende een ygelyk, wie het zy, bekend te maken, wy 't selve, nadat tot Sillda onder den groten boom is afgekondigd, voor allen dengenen die daar zyn verschenen, insgelyx dese artyculen door de gehele Sapoelo Boabandaars op de baleeuwen [2] by rambang [3] en gomme

[1] De keizer van Menangkabau.

[2] Bale of balai, wel eens vertaald door raadhuis. Zie hiervóór, noot 1 op blz. 198.

[3] Meestal geschreven gambang, op Java goembang, goedkoope plaatsvervangster van de gong, bestaande uit een dikke, van onderen gesloten bamboe

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

slag,[1]) ter plaatse daar men gewoon is publyke afkondiging te doen, tot bekendmakinge van alle, die daar wetenschap van willen en behooren te hebben, voorgelesen, uytgeroepen ende openbaar gemaakt werd, opdat daarvan niemant namaals eenige exceptie kome te maken off ignorantie te pretenderen

Zijnde dit alles twaalff maal beschreven en wedersyds getekend, namentlijk een voor yder provintie der Sapoelo Boabandaars, en voor Haar H Ed^t^ tot Batavia, en een voor den bevelhebber en raad der Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp^ie^ commanderie ter Westkust van Sumatra En tot bekragtinge van alle dese artic.len is hetselve onder den groten boom op Zillida in het gesichte en bywesen dergener, die daar gekomen waren, by eede met dese omstanden en woorden bevestigt, met het spreken en doen den priester slaat open den alcoran, leggen onse handen daarop, en seggen Den inhoud deses boeks zy ons en onse nakomelingen een vloek, gelijk daarin vervat staat indien dese artic.len niet heyliglijk onderhouden en naargekomen werden

Des tot meerder kracht van dien 't selve met gewoonlyke hand hebben ondertekend op den 9 Juny 1687 naar de geboorte onses heeren Jesu Christi, en naar de Maleitse reecqueninge den .... van de maand . ..., naar Mahomets geboorte ..... jaren [2])

Onder stond en was getekend: **Abraham Bouden, W. Cleyn,** en **P' Bovie.**

Onder stond 's Comp^ies^ zegel, in roden lacke gedruckt, en daaronder Ter ordonnantie van den heer bestierder en desselvs presenten raad, was getekend **Jacob Claasz,** gesworen clercq

---

waarin door een dunnere bamboepyp wordt geblazen, en waardoor een dof en zwaar gelurd wordt voortgebracht.

[1]) Gom = goog.

[2]) Niet ingevuld Lees den 27sten dag van de maand Radschab, naar Mahomets geboorte 1098 jaren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CDIC. BANTAM.

4 December 1687—18 Februari 1688. [1])

Den 12den October 1687 overleed sultan Abdoel Kahar van Bantam, alias sultan Hadji. Zijn oudste zoon en opvolger was nog maar een jongeling van nauwelijks 16 jaar en daar de aanhangers van sultan Ageng, den ouden vijand, thans gevangene van de Compagnie, nog steeds op diens terugkeer hoopten, was de regeering te Batavia niet zonder zorg over de ontwikkeling van de Bantamsche regeeringscrisis. Zij zond aanstonds eenige gecommitteerden naar Bantam, die er in slaagden den jongen vorst te doen erkennen, waarna deze met den rijksbestuurder en de voornaamste rijksraden, de tractaten van 1659, 1684 en 1686 bekrachtigde. (De Jonge, *Opkomst* VIII, blz. LII en volgende)

Acte van renovatie der tractaten, gesloten tusschen de Nederlandsche Oostindische Comp^e^ ende de voorgaande **Bantamse** coningen, door de heer Jacob Joriszoon Pits, Raad-ordinaris van India en plenipotentaris van de Hoge Regering van India, met den wettig gekroonden successeur, Paducca Siry Sulthan Aboe Fahal Mahomet Jaja, en den Pangeran Aria Diepa Ningrat, rijxbestierder van Bantam

Acte van vernieuwinge der contracten, successive gesloten en bevestigd tusschen de Nederlandsche Oostindische Comp^e^ ende de voorgaande Bantamse coningen tot welstand der wedersijdse landen ende onderdanen, welke contracten heden — vermits het overlyden van den Paducca Siry Sulthan Aboe Nasar Abdul Cahar — door de heer Jacob Joriszoon Pits, ordinaris Raad van India, naar uytwysinge syner opene credentiaal de dato 22^e^ November jongstleden, ten bywesen van de ondergetekende gequalificeerde ministers met den wettigen gekroonden successeur, Paducca Siry Sulthan Aboe Fahal Mahomet Jaja, en den Pangeran Aria Diepa Ningrat, rijxbestierder, in tegenwoordigheyt van des sultans drie broeders, versterkt met vijv der gequalificeerste rijxraden, vernieut ende nader bekragtigd werden in maniere als volgt

Dat de volgende drie contracten, soo op den 10^en^ July 1659 tusschen d'E. Comp^e^ en den Sultan Agoen beraamt, vervolgens bevestigd in het tractaat van den 17^en^ April 1684 met de heer

[1]) Uit het *Contractboek* Ook in de verzameling der *Kamer-Zeeland*, no. 8148.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

president François Tak benevens de verdere gecommitteerden en den overleden Paducca Siry Sultan Aboe Nasar Abdul Cahar en desselvs groten binnen de stad Bantam gesloten, door Haar Ho Ed, d'E heer Joannes Camphuys, Gouverneur-Generaal ende de Raden van India binnen Batavia den 28^en^ derselver maand April geratificeert, gelijk mede het contract van policie ende commertie, gesloten tusschen de gecommitteerde heeren Raden van India Willem van Outhoorn, Joan van Hoorn, en Isaac d'St Martin ter eenre, ende den Pangerang Aria Diepa Ningrat en Keey Focke, nu Pangeran Tajoedin, als gevolmagtigden van den Bantamsen koning op den 15^en^ February 1686 binnen 't casteel Batavia overeengecomen, en door den Sultan van Bantam soowel als bovengenoemde Ed^e^ heeren Gouverneur Generaal ende de Raden van India op den 20^en^ Maart daar aanvolgende behoorlijk bekragtigd, dat alle de poincten in de vorenstaande drie contracten begrepen, in dese acte van renovatie verstaan ende gehouden werden sodanig vernieuwd ende bekragtigd te wesen, of deselve van woorde tot woorde in desen waren ingeschreven, sonder daar iets af off toe te doen

Ende opdat dese acte van vernieuwinge of nadere bevestinge der aangehaalde drie contracten des te bestendiger en onverbrekelyker blyve, ende tot den jongsten dag toe duuren mag, soo beloven den Paducca Siry Sultan Aboe Fahal Mahometh Jaja benevens den Pangiran Aria Diepa Ningrat als ryxbestierder, in tegenwoordigheyt van des comings drie broeders, met name Pangeran Adepatty Pangeran Cassatrien en den Panambahan, gelijk mede de vijv gequalificeerde ryxraden, de Pangerangs Tajoedin, Natta Widjaja, Natta Nagara, Raxa Nagara en Ratou Bagous Kousouma Ningrat, voor hem ende syne nacomelingen altoos en onwederroepelijk alle de poincten, in de meergemelte contracten begrepen, heylighijk, getrouw ende opregtelijk te sullen onderhouden agtervolgen, maintineren ende gestand doen, ook besorgen, dat se door alle syne groten en onderdanen getrouw ende oprecht onderhouden, agtervolgd, gemaintineert ende gestand gedaan werden, sonder daarmede d'allerminste infractie te gedogen

Gelijk mede d'heer ordinaris Raad van India, Jacob Jorisszoon Pits, uyt kragte van Sijn E^e^ plenipotentie, in tegenwoordigheyt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van den oppercoopman en gesaghebber Joan **Leeuwenson**, den capitain der Maleiers Wan Abdul Bagus, benevens de coopheden Louis de Keyser en Willem Caaff, vanwegen den Gouverneur-Generaal en de Raden van India uyt de name van de Generale Nederlandse Oostindische Comp^e^ van hare syde insgelyx beloven te doen, ende besorgen dat gedaan werde Synde mitsdien hiervan gemaakt drie eenstuydende actens van vernieuwinge in de Nederduytse, Javaanse en Maleytse tale nevens malcanderen geschreven, en door den coning, g'adsisteert met Pangeran Diepa Ningrat, ter presentie der over[1]) gementioneerde rijxprinsen ende raden op den alcoran naar de Moorse wyse gesworen, onderteekend en versegeld, insgelijx door de heer gevolmagtigde ende gequalificeerde alswanneer den Gouverneur-Generaal ende de Raden van India, representerende de hoogste macht van de Nederlandse Oostindische Comp^e^ in dese landen, deselve op Batavia in 't casteel mede ondertekenen en met het grote segel van deselve Comp^e^ bekragtigen sullen, een voor Haar Ed^e^, een voor de koning en een voor 's Comp^ies^ bewinthebberen die op Bantam by den sultan resideren en over Comp^ies^ volk commanderen sullen

Aldus gedaan, g'accordeert ende gesloten in 't casteel den Diamant tot **Sourosouan**, grootste stad in 't coningrijk Bantam, den 4^en^ December 1687

Onder stond en was getekend **Jacob Pits**. Ter syden stond Syn Ed^e^ wapen, in roden lacke gedruckt

Lager stond Ons present, en was getekend **Joannes Leeuwenson, Louis de Keyser** en **Willem Kaaff.**

Ter syden nevens iders naam stond het wapen van deselve, in roden lacke gedrukt, aan de regtersyde, onder aan het Maleyts, was getekend **Aboe Fahal Mahometh Jaja**, en daaronder **Aria Diepa Ningrat, Tajoedin, Natta Widjaja, Natta Nangara, Raxa Nagara** en **Ratou Bagus Cassoema Ningrat.** Synde wyders onder het Javaans neven yders naam gesteld hare wapens in roden lacke.

[1]) Vermoedelijk een verschrijving voor boven of even.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Renovatie der acte-obligatoir, groot 600.000 rijxdaelders, verleent by den overleden coning aan d'E. Comp^e, door den presenten coning van **Bantam**, Paducca Siry Sultan Aboe Fahal Mahometh Jaja en den rijxbestierder Pangeran Aria Diepa Ningrat.

By ons, Paducca Siry Sultan Aboe Fahaal Mahometh Jaja, en Pangerang Aria Diepa Ningrat, rijxbestierder, in tegenwoordigheyt van onse drie gebroeders, met namen Pangerang Adepatty, Pangeran Cassoerien en den Panambahan, benevens de vijv gequalificeerste Bantamse rijxraden, de Pangerangs Tajoedin, Natta Widjaja, Natta Nagara, Raxa Nagara en Ratou Bagus Cassoema Ningrat, gelesen en overwogen sijnde de acte obligatoir, in de maand Juma di Lauwal, den tweeden dag, sijnde Maandag omtrent elv uuren des tijds in 't jaar Dato na de heere onse propheet Mahometh 1095 by onsen overleden heer vader, den Paducca Siry Sultan Aboe Nasar Abdul Cahar, groot seshondert duysent rijxdaelders, ten behoeve van de Nederlandse Comp^e verleent, ter oorsake van deugdelyke uytgeschotene penningen geduurende de adsistentie tegens de rebellen van 't Bantamse rijk door den Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys ende de Raden van India op instantelijk versoek van den overleden Sulthan, onsen heer vader in den jare 1093 in de reecqueming van onsen propheet gedaan, gelijk mede het octroy tot erkentenis van de ontfangene diensten van den boven genoemde heer Gouverneur-Generaal ende de Raden van Ind^a representerende de Nederlandsche Comp^e, verleend, bestaande daarin, dat boven 't voldoen der penningen en oncosten die d'E. Comp^e in deselve adsistentie verschoten heeft en die, als voren gesegt de somma van ses hondert duysent rijxdaelders bedragen, gemelte Comp^e gepreviligeert werd met uytsluytinge van alle natien, wie off van wat conditie deselve mogten wesen om alle de peper, in de Bantamse, Lamponse ende Sulebaerse landen vallende, te mogen opkopen en uyt te voeren, insgelijx daartegen in te brengen en verkopen alle soorten van witte en geschilderde cleden, sonder dat imant, onder onse gehoorsaamheyt staande d'E. Comp^e daaromtrent geene de minste verhindering sullen mogen toebrengen, maar ten contrarie alle hulpe en adsistentie

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Welke bovenstaande acte-obligatoir, soodanig deselve van woorde te woorde in 't geheel legt, beloven wy, Paducca Sury Sultan Aboe Fahal Mahometh Jaja, koning van Bantam, en Pangerang Aria Diepa Ningrat, rijxbestierder, in tegenwoordigheyt van de bovengenomineerde princen ende rijxgroten, van ons ende onse erfgenamen opregte rk te sullen onderhouden en doen navolgen, tot naarcominge van 't welke verbinden wy ons selven, ons koningrijk ende desselvs incomsten

Aldus gedaan ende overeengekomen in 't casteel den Diamant tot **Sourousouan,** grootste stad in 't coningrijk Bantam, den 4^en^ xber na de Hollandse 1687, met [1]) en naar de Javaanse reecke ning in 't jaar Jun, 1099 na de geboorte des propheets Mahomets, op Donderdag den 29^e^ dag van de maand Mahoram, des naarmiddags ten drie uuren.

Besyden het Duyts onder het Maleyts was getekent **Aboe Fahal Mahometh Jaja, Aria Diepa Ningrat, Tajoedin, Natta Widjaja, Natta Nagara, Raxa Nagara** en **Ratou Bagus Cassoema Ningrat,** synde ter syden yders naamen gedrukt hare wapens in roden lacke

Renovatie der acte van remis aan den Sulthan van **Bantham,** door den heer Jacob Joriszoon Pits, Raad-ordinaris van India, plenipotentaris van Haar E. Ed^e^, de Hoge Regeering tot Batavia

Jacob Joriszoon Pits, Raad ordinair van India, en uyt kragte van Syn E^e^ opene credentiaal, in dato 22^e^ November deses jaars, plenipotentaris wegens den Gouverneur Generaal Joannes Camphuys ende de Raden van India representerende de Generale Nederlandse Comp^e^, gebleken synde, hoe bovengenoemde Haar Hoog Ed^e^ by een acte van remis, onder dato 28^e^ April 1684 in 't casteel tot Batavia geteekent, ende met het groot zegel van d'E. Comp^ie^ bekragtigd, omme redenen, in de geciteerde acte van remis nader uytgedrukt, hebben beleeven den Sultan te remitteren en quijt te schelden de somma van seshonderd duysent rijxdaelders, gedurende den oorlog tegen de Bantamse rebellen verschoten en in meergemelte acte nader g'expresseert.

[1]) In beide afschriften is de zin hier corrupt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Welke bovenstaande acte van remis ik, ondergeschreven, Jacob Jorisse Pits, Raad ordinaris van India, uyt kragte als boven, en in de presentie van de ondergeteekende getuygen, belove gestant te doen grypen en door meergemelte heer Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys en de Raden van India te doen ratificeeren, mits dat d'E. Comp'' ongekrenkt komt te genieten de prevatieve voorregten, in de principale acte van remis, datum als boven, uytgedrukt.

Gegeven in 't casteel den Diamant tot **Sourousouan**, grootste stad in 't coninkrijk Bantam, den 4 xber 1687. Was getekend **Jacob Pits.** Ter syden stont: Ons present als getuygen: **Joannes Leeuwenson, Louis de Keyser** en **Willem Caalf.**

Ratificatie van Haar E. Ed'', de Hoge Regeringe tot Batavia, op de voorenstaande acte van renovatie der contracten tusschen welgemelte Nederlandse Oostindische Comp'' en den tegenwoordigen coning tot **Bantham.**

Johannes Camphuys, Gouverneur-Generaal ende de Raden van India tot Batavia, representerende het hoogste gebied wegens Haar Hoog M. de heeren Staten-Generaal der Vrye Vereenigde Nederlanden, mitsgaders Syn Hoogheyt, den heere Prince van Orangie, en de heeren Bewindhebberen der Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp.'' in dese landen, by de vorenstaande acte van renovatie gesien ende gelesen hebbende, in hoedanigher voege de heer ordinaris Raat van India, Jacob Pits, ingevolge van onse volmagt en aan Syn E. verleende opene credentiaal, de dato 22'' November 1687, alle de contracten, voor desen tusschen de hooggemelte Nederlandse Comp'' ter eenre, ende de successive coningen van Bantam ter andre syde op den 10'' July 1659, 17'' April 1684 en 15'' February 1686 aangegaan synde, vermits het overlyden van den Paducca Siry Sulthan Abdul Cahar Abdul Nasar op den 4'' xber 1687 met ende nevens desselvs soon en successeur, den tegenwoordigen coning van Bantham, Paducca Siry Sulthan Aboe Fahal Mahometh Jaja g'adsisteert met den Pangiran Aria Diepa Ningrat, ter presentie van des Sultans drie broeders en vijf gequalificeerde rijx raden, wederom uyt onse name vernieuwt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

had, sooals breder by dese acte van renovatie comt te blyken, verklaren by desen de gemelte acte van vernieuwinge der contracten geapprobeert en geratificeerd te hebben, gelyk wy deselve approberen en ratificeren by desen, even in sodaniger voegen, alsof deselve vernieuwinge door ons selver in eygener personen met den Paducca Siry Sulthan Aboe Fahal Mahometh Jaja aangegaan ende volbragt was. Tot bevestinge van 't welke wy by desen met onse eygene handteekeninge en het segel van de hooggemelte Comp^nie hebben bekragtigd

Batavia, in 't casteel, den 18 February 1688, was geteekent: **Joannes Camphuys, Anthony Hurd, Willem van Outhoorn, Marten Pit, Jacob Pits, Joan van Hoorn, N^s Schagen, Sr Martin, Gerard de Beveren** en **Robbertus Patbrugge.**

Ter syden stond Comp^nie zegel, in roden lacke gedrukt, en daaronder Ter ordonnantie van hooggemelte Haar Ed^en, den Gouverneur-Generaal en Raden van India, was geteekent. **Abraham van Riebeeck,** secretaris.

Aan de oversyde in 't Maleits ende Javaans stond Comp^nie zegel in roden lacke gedrukt, en daaronder Ter ordonnantie van hooggemelte Haar Ed^en, den Gouverneur-Generaal en de Raden van India, was geteekent **Abraham van Riebeeck,** secretaris.

Ratificatie van de voorenstaande acte van remis aan den Sulthan van **Bantham** door Haar E. Ed^e, den Gouverneur-Generaal en de Raden van India tot Batavia

Johannes Camphuys Gouverneur-Generaal ende de Raden van India tot Batavia, representerende de Hoogmogende Heeren Staten-Generaal der Vrye Vereenigde Nederlanden, mitsgaders Syn Hoogheyt. den heere Prince van Orangie, en de heeren Bewindhebberen der Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindise Comp^nie in dese landen, verklaren by desen volcoment ick te approberen ende te ratificeren de bovenstaande acte, door de heer ordinaris Raad van India, Jacob Pits, op den 4^e December des voorleden jaars 1687 tot Bantham onderteeckent, en uyt kragte van onse daartoe aan Syn E. verleende volmagt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en open credentiaal van dato 22ª November bevorens aan den presenten Paducka Siry Sulthan Aboe Fahal Mahometh Jaja verleent sijnde, behelsende een vernieuwinge van de acte van remis, door ons op den 28ª April 1684 aan Sijn Hoogheyts nu jongst overleden vader, den Paducca Siry Sulthan Abdul Cahar Aboe Nasar verleent sijnde, ende dat onder sodanige voorwaarde ende conditiën, als by deselve acte van remis de dato 28ª April breder uytgedrukt staan.

Tot bevestinge van 't welke wy desen met ons eygen handteekeninge en 't zegel van de hooggemelte Compª bekragtigt hebben

Batavia in 't casteel, den 18ª February aº 1688, was geteeckend **Joannes Camphuys, Anthon Hurd, Willem van Outhoorn, Marten Pit, Jacobs Pits, Joan van Hoorn, Nicolaas Schagen, Sr Martin, Gerard de Bevere** en **Robbertus Padbrugge.**

Ter syden stond 's Compªs groot zegel, in rood lacke gedrukt en daaronder Ter ordonnantie van hooggemelte Haar Edª, en was geteeckend **Abraham van Riebeeck,** secretaris Onder stond Accordeert naar gedane collatie, Batavia in t casteel, den 18ª February aº 1688. Was geteeckent· **Abraham van Riebeek,** secretaris.

Aan de regtersyde, onder het Maleits en Javaans, was geschreven Hieronder stond 's Compªs groot zegel, in rood lac gedrukt, en daaronder Ter ordonnantie van hooggemelte Haar E Edª, den Gouverneur-Generaal ende de Raden van India, was geteekent· **Abraham van Riebeek,** secretaris.

Onder stond, Quod attestor, Batavia in 't casteel, den 18ª February 1688, was geteeckent **Abraham van Riebeek,** secretaris.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

D. SUMATRA'S WESTKUST.

22 December 1687. [2])

De zaken aan de Westkust van Sumatra ontwikkelden zich door de werkzaamheid der Engelschen zoodanig dat de Hooge Regeering in 1687 besloot den oud-gouverneur van Ternate, Jacob Lobs, er als „expresse commissaris" heen te zenden. In het rijkje Bajang, ten Noorden van Painan, was de Engelsch-gezinde koning die zijn vroegere verbintenissen met de Nederlanders geschonden had, gevlucht. Op verzoek van de penghoeloe's of regenten werden dezen, ten getale van twaalf, voorloopig met het bestuur belast.

> Acte van authorisatie, verleent aan de twaalff ponglous of regenten van **Bayang** wegens 't gemene bestier van saacken aldaar, door de heer commissaris Jacob Lobs, in dato 22 December 1687.

Jacob Lobs, expres commissaris van Sumatra's Westcust, uyt de naam en vanwegen den Hoog Ed heere Joannes Camphuys, Gouverneur Generaal ende d'Ed^e^ heeren Raden van 't Nederlands India, doen te weten.

Dewyle den jongsten of laatsten panglima ofte gouverneur van **Bayang,** genaamt Radja Pha.oan, sig sedert weynige jaren verleden sodanig in en omtrent de handelinge der Enge.sche natie hier te custe met de radjas doua Sahela [2]) heeft komen in te wickelen, dat naar verval der saken van deselve syne gunste lingen [3]) tegenwoordig als een trouwlose en meynediger syn aanvertrouwde gouvernement, uyt vrese voor straffe over syne begane fouten en misdaaden, heeft verlaten en naar Kenary [4]) voorvlugtig geworden, behalven dat oudt van jaren en daarby simpel en in syn sinnen verrukt is, oversulx tot de regeringe genoegsaam onbequaam; soo heeft sulx de twaalff presente ponglous ofte regenten van Bayang, met namen Radja Memoeda, Siry Maharadja Radja Bazaar, Radja Amaas, Intje Seleman Radja Indermamoe.ia, Cede Bayangh, Radja Alam, Radja

---

[1]) Uit het *Contractboek.* Ook in de verzameling der *Kamer-Zeeland,* no. 8148, en in de *Overgecomen brieven 1691* twee-en-twintighste boeck, folio 547 en volgende.

[2]) ?

[3]) Hiermede worden de genoemde radja's bedoeld.

[4]) VALENTIJN geeft op zijn kaart van Sumatra een plaats Kenari in de XIII Kottah's.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bandiara, Khatib Maharadja Lilla, Samporna Maradja, Radja Mahentangh en Nachoda Caya, bewogen ende genoodsaakt voor ons te compareren, ootmoedigh̄lyk en seer instantelyk versoekende, dat haar de directie over de gemene saken mogten toevertrouwd en aanbevolen werden, buyten eenen aan te stellen panghma ofte gouverneur, in plaats van den gevlugten Phaloan, insonderheyt vermits den schraapsugtigen eygeschap van meest alle de sodanige gouverneurs, waardoor 't gemeen niet alleen arm en uytgeput, maar ook tot rebellie, oproer en muytery geperst werden, gelyk de ervarentheyt genoegsaam geleert heeft belovende wel expresselyk, dat se haar altyd als getrouwe ende gehoorsame onderdanen daarin sullen evertueeren en gedragen tot contentement en goedt genoegen van d'E. Comp.ie als haren wettigen en souveraine opperheer 't Welk met rype deliberatie overwogen sijnde, is by ons ten dienste der E. Comp.ie nodig geacht deselve bovengemelte Bayangse regenten hun versoek te accorderen en toe te staan, gelyk geschiet by desen, dog by provisie en op approbatie van de Hoge Regeringe, Haar welgemelte Hoog Ed.e tot Batavia.

Oversulx authoriseren, qualificeren en volmagtig maken voorschreven pangoeloes ofte regenten van Bayang, om de gemene saken aldaar waar te nemen, dirigeren en sodanig bestieren, als [1]) den stand van saken en 't gemene welvaren soude mogen komen te vereysschen, sonder aan imant buyten d'E. Comp.ie of die wegens deselve hier ter custe 't gesag syn voerende, redenen ofte verantwoordinge van hun gedoente te geven gelyk ook met vermogens sullen syn eenige saken van belang, als geschillen onder hun, regenten, ontstaande en 't welk imants leven ofte confiscatie van goederen en verkoopinge en transporteringe van land ofte plaatsen soude mogen raken, sonder kennisse, voorweten en beraadslaginge van de heer commandeur, ofte het opperhooft, af te handelen en besluyten, veel min tegens imant de wapenen op te nemen, dan door nooddwang en tegens openbare vyanden, vermogende derhalven uyt kragte deses alle andere, wie deselve ook soude mogen wesen, die sig van buyten met de Bayangse regeringe soude willen bemoeyen en daar indringen, [2]) ten ware de sodanige door speciale acte van hoger hand daartoe na desen wierden gequalificeert

[1]) Er staat: en

[2]) Hier zijn eenige woorden uitgevallen, b.v. „af te wysen" of iets dergelijks

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Onder stond. Aldus gedaan, gepasseert ende verleend binnen 's Comp^ies^ residentie op **Troesang**, desen 22 December 1687, na de reecquenting der Mahumetische Maleyers 't jaar 1097, in de maand Saphar, den 18^en^ dag,[1]) op een Maandag

Was getekend: **Jacob Lobs**, ter syde Comp^ies^ segel, in rode lacke gedrukt, daaronder stond: Ter ordonnantie van den E heer expres commissaris Jacob Lobs, en was getekend **Lofsang.**[2])

DI. SUMATRA'S WESTKUST.

22 December 1687.[3])

Op denzelfden dag en ter zelfder plaatse sloot Lobs een overeenkomst met den koning van Taroessan of Troessan, door wiens gebied de weg van Baijang naar de kust liep, waarbij deze vorst de Compagnie aannam als zijn schuts- en schenkheer. Van haar kant verklaarde de Compagnie, dat de koning aan niemand buiten haar eenige „reeden ofte reeckenschap" behoefde te geven.

Jacob Lobs, expres commissaris der Sumatra's Westcust weegens den Hoog Edelen Heere Joannes Camphuys, Gouverneur Generaal, en de Edele Heeren Raeden van India, representeerende den Staat der Generale Nederlantse Oostindise Comp^ie^ tot Batavia, alten dengenen, die deesen sullen sien ofte hooren leesen, doen te weeten.

Alsoo Syn Hoogheyt, radia Itam, koning ende souveraine hooftgebieder over de landen en volckeren, onder 't district van 't rijk ofte provintie van **Trousaan** behorende, ons verscheyde maelen, soo by monde als geschrifte, vertoont en aangeclaegt heeft, hoe dat hy, gemelte coning, seer gaarne syne onderhorige volkeren allesints vreetsamelyk soude regeren en bestieren als dat behoort, alles conform 's landts wetten en maxime syner voorouderen, en seer ongeerne sien deesen aangaande door ymant van buyten, ende die deese syne regering en bestieringe niet aan en gaat, daarinne mogte geturbeert ofte belet werden,

---

[1]) Lees 't jaar 1099, in de maand Saphar, den 16den dag.

[2]) De doopnamen, Andries Olofszoon, ontbreken in alle drie de handschriften.

[3]) Uit de *Overgecomen brieven 1691* twee-en-twintigste boeck, folio 545 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tot verminderinge en dempinge syner vercregen magt en authoriteyt, was hy, coning, soo verclaarde en vercraart mits desen, te raede geworden, sig aan ons in naeme als boven te addresseren, en de Edele Heer Gouverneur-Generaal en de Ed Heeren Raeden van India te bidden ende te versoeken, syne schutsheer, regter en schutsheer te willen verstrecken, ten eynde sig geheel en al onderwerpende derselver Ho Ed^e^, mitsgaders den heer commandeur en raat deeser custe, haar judicature vonnissen, oordeelen en goetvindingen sonder sig daartegens oyt te sullen opposeren ofte tegenstellen, oversulx sig soo voor desselfs persoon, erven en naekomelingen als gemeene onderdanen verbindende, belovende en gehouden blyvende alle saeken van questien ende geschillen, die tussen hem, coning, ende syne onderhoorige regenten ofte ymant anders van buyten mogten gereesen syn en met te benuddelen waeren, ofte naar deesen nog komen te ontstaan, door den heer commandeur en raat tot Padang, ofte ter plaatse daar 't opperhooft Comp^nie^ weegen te deeser custe mogte resideren, te brengen, aldaar te laten bepleyten, desideren, termineeren, en uyt kragte van 't gewysde naar behoren ter executie te stellen, met uytsluytinge van alle anderen, wie deselve ook souden mogen syn, derhalven dan ook by deesen renuncierende en affstant doende van 't regt dat hem, coning, uyt eygen jurisdictie ende oppermagt was competerende, sonder sig daarmeede ooyt nae deesen te willen behelpen, versoeckende daarvan acte gemaakt werde, om sig daarvan te konnen dienen ter tyt en plaatse sulx soude mogen werden vereyscht.

Soo is 't dat wy, dit alles in opmerckinge ende deliberatie genomen hebbende, naar grondig ondersoeck, bevindinge ende becomene ervarentheyt van saken, in onsen raede gearresteert ende vastgestelt hebben het versogte van Syn Hoogheyt bovenvermelt, op approbatie en naeder goetvinden van de Hooge Regeering, haar welgemelte Ho Ed^e^ tot Batavia te consenteeren en toestaan, om reedenen, ons daartoe, besonderlyken tot welstant van 't gemeen, bewegende; dienvolgende verstaan en verclaren, dat bovengenoemde coning van Troessan, soo uyt kragte van syn wettige erffheerschapye als voorneen met desselfs antecesseuren gemaakte contracten, beloften ofte verbonden, mitsgaders deese onse verleende acte — mits approbatie als boven ongehouden sal syn ende blyven aan ymant buyten de E. Comp^nie^

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ofte die wegens deselve soo tot Batavia als hier ter custe 't oppergebiet en directie voeren, reeden ofte reeckenschap van syn doen ende bestieringe te geven,[1]) willende en begeerende, dat hy, coning daarby ongemoeyt blyven sal, waarinne wy 's E. Comp'" wegen beloven, Syn Hoogheyt tegens allen ende een yder te maincteneeren en hanthaven, gelyk sulx behoort en volgens regt en billikheyt vereyst wort.

Aldus gedaan, gearresteert, gepasseert, verleent en bevestigt, **Troessan,** binnen 's Comp " pagger, den 22 December 1687, nae de reecqueninge der Mahometanen 't jaar 1097[2]) in de maant Safar, den 18 dag, op een Maandag. Was geteekent. **Jacob Lobs,** en de hanteekeninge van **radia Itam** in 't Maleyts.

Ter syde stont 's E. Comp " zeegel, in roode lacque gedrukt, en daaronder. Ter ordonnantie van welgemelte heer commissaris, geteekent **Willem Bylant,** secretaris.

DII. KOROMANDEL.

17 Maart 1688.[3])

De Commissaris-Generaal Van Rheede tot Drakesteyn begaf zich, na Bengalen geïnspecteerd te hebben, naar de kust van Koromandel. Behalve aan een streng onderzoek van de boeken en van de gedragingen der ambtenaren, gaf hij ook zijn tijd en aandacht aan de relaties met de inheemsche vorsten. Alle contracten, van de oprichting der Compagnie af, het hij verzamelen, om te onderzoeken in hoeverre de daarbij verleende rechten nog van kracht waren. Hij bevond dat de ambtenaren, die meer aan hun eigen voordeel dan aan de belangen der Compagnie gedacht hadden, deze verschillende rechten hadden laten ontnemen. In het bijzonder in Tanjore bleek hem „zoo grote verwyderinge was ontstaan, [dat] zy [de regenten van den vorst] de logies tot Careal en Trimelevaas hadden doen breeken, beroven en 's Compagnies dienaren vyandelyk verjaegd . . . tot groote veragting aen het respect, 't welck zoodanige vorsten d'E. Comp'" schuldigh zijn en noyt verliesen moeten".

Van Rheede begaf zich toen naar den vorst van Tanjore Sahaja Ragia, dien hij bevond „te sijn seer tot d'E. Comp " genegen, maer die, om syn „onkneyd en uytnemende goed naturel, te veel van zijn raadsheeren geregeerd, ook misleyd en bedrogen word, onder welcke eenen Ragoenade Pandijt de voornaamste zijnde".

[1]) Dit ziet weer op de Engelschen.

[2]) Zie noot 1 op blz. 444.

[3]) Uit het *Contractboek.* Ook in de verzameling der *Kamer-Zeeland,* no. 8148 en uit dezelfde Kamer no. 8368, waarin het niet minder dan driemaal voorkomt. Verder in de *Overgecomen brieven 1689,* sevende boeck, folio 724.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Het gelukte Van Rheede met den vorst onderstaand verdrag aan te gaan, waardoor de Compagnie hier haar oude rechten terugkreeg. (*Ongedrukt, minute van Van Rheede aan Heeren-XVII, de dato 1 December 1688*).

Poincten van verdrag tusschen Sijn Hoogheyt Ragia Estri Sahagie Magharagie Chiole Ragie Toekoe, of vorst der Cholese landen [1]) ter eenre, ende d'Ed. magtige en doorlugtige Nederlandse Oost-indische Comp^e^, gebiedende over het eyland Ceylon, de Custe Madure, Mallabaar, Chjolemandelan, Carnagan, Condemandelan, Bengal, Suratta en Canara, ter see ende te lande, med den Hoog Ed heere Hendrik Adriaan van Reede, Commissaris-Generaal ende Sijn Hoog Ed^en^ raden in de commissie [2]) sijnde ter andere zyde, onder.ing beraamt ende besloten op den 17^e^ Marty 1688.

Eerstelijk,

Dat d'E. Comp^e^ tot **Carcal, Trinnelevaas** [3]) en **Andrangaapatnam** op yder der voornaamste plaatsen een logie mogen stabileren, op deselve hun vlagge planten, en hun volk, om aldaar te handelen, houden

Tot **Daratjoerpette** is d'E. Comp^e^ een plaats aangewesen en vergund, om een maligbey [4]) te mogen bouwen, de vlagge daarop te planten, en haar volk om te handelen daar op te houden

In alle landen van **Sjoelemandelan** [5]) aan de zekant, mitsgaders in alle de petten [6]) en voorts in alle landen, sorterende

---

[1]) De landen van Cholas. De naam Koromandel of Cormandel is „a corruption of Cholomandalam, the country of the Cholos" HUNTER, *Gazetteer* II, p. 512.

[2]) In twee der kopieën staat commersie.

[3]) Meestal: Trimelevaas.

[4]) Opslagplaats, goedang

[5]) Cholemandelan.

[6]) Het woord pettah, welks stam als suffix voorkomt in tal van Indische plaatsnamen, als Mazulipatnam, Negapatnam, Sadraspatnam - eigenlijk Mazulipatam etc — wordt bij de Compagnie in verschillende beteekenissen gebruikt Oorspronkelijk dorp, kreeg het de beteekenis van voorstad — buiten de stadsmuren — marktplaats, en meer speciaal dat deel eener stad, hetwelk door de inheemsche kooplieden werd bewoond. Verder ook plaats in het binnenland. In de volgende contracten komen tal van voorbeelden dier verschillende beteekenissen voor

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onder 't gebied en gehoorsaamheyt van den vorst Sahagie Ragie alwaar d'E. Comp^e^ sal comen te handelen heeft Sijn Hoogheyt vergunt en toegestaan dat d'E. Comp^e^ voor hare coopmanschappen niet meer als de halve thol voor 's lands geregtigheyt betalen sal.

Indien het quam te gebeuren, dat d'E. Comp^e^ in de landen, onder de gehoorsaamheyt van den vorst Sahagie Ragie soowel in de landen van petten als langs de zekant uyts mogten komen te verliesen, 't zy door rovers of eenige schuldenaren, sullen Sijn Hoogheyts habeldaars,[1]) subedaars[2]) d'E. Comp^e^ voor de geledene schade behoorlyk vergoeding moeten doen.

Tot Carcal. Trimmelevaas en Adrangapatnam langs de zeekant sullen geen Engelsen, Deenen, Francen, Portugesen en andere Europeanen geene uytgesondert aldaar mogen negotieeren, nog sal Sijn Hoogheyt haar tot dien eynde eenige plaatsen geven of toestaan.

Des E. Comp^es^ dienaren soowel in de comptoiren als in de landen van petten,[3]) sig onbehoorlyk aanstellende, soo sa. Sijn Hoogheyt na voorgaande informatie en onfeilbare preuve het opperhooft tot Nagapatnam daarvan kennisse laten doen, en eer men tot eenig actie sal treden, mits schielijk aanvangen off ondernemen.[4])

Degene dewelke wegens Sijn Hoogheyt in de steden, comptoiren of andere plaatsen, d'E. Comp^e^ toebehorende, afgesonden mogten sijn, sullen volgens haar waardigheyt geacht en eerlijk gerecipieert werden, gelijk hetselve ook aan des E. Comp^es^ afgesondene, soowel by Sijn Hoogheyt als by desselfs subedaars, staat g'observeert en onderhouden te werden.

G'E. Comp^e^ sal voor 1 à 2 scheepjes van Sijn Hoogheyt — voor reecquenering van de duwan — sonder de gewoonlyke ongelden vrye passen ofte zeebrieven verlenen.

Den getanden eliphant, die d'E. Comp^e^ jaarlyx aan Sijn

[1]) Zie hiervóór, noot 2 op bl. 13.
[2]) Zie hiervóór, noot 4 op blz. 295.
[3]) Hier in de beteekenis van zuiver inheemsche kwartieren.
[4]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Hoogheyt moet geven, sal 5 cobidos [1]) en daarboven, ofte onder de 6 cobidos (Comp[ies] mate), hoog moeten zijn

De recognitiepenningen sullen betaald en voldaan worden na uso mitsgaders aan den coning alle jaren vereert werden 2 Arabise of Soerabande se [2]) paarden.

Wawoke-pandidaar sal uyt de landen van sijn gouverno jaarlijx voor de waardye van 5000 pardaos [3]) aan nely [4]) binnen de stad Nagapatnam mogen doen brengen en verkopen, sonder eenige thollen of geregtigheyt daarvoor te betalen.

Sijn Hoogheyt Sahagie Ragie eenige ongemacken overkomen de, sal d'E Comp[ie] alle hulpe verlenen; insgelijx sal Sijn Hoogheyt, des noods sijnde, d'E. Comp[ie] in de landen onder Sijn Hoogheyts gebied alle mogelyke bystand en adsistentie moeten toebrengen

En ingevalle Sijn Hoogheyt met eenige inlanose en vreemde vorsten in oorlog mogte geraken, sal d'E Comp[ie] buyten consent van Sijn Hoogheyt gene goederen in de landen van Sijn Hoogheyts vyanden mogen doen vervoeren

Tot meerdere sekerheyt, confirmatie en trouwe, om dit tegenwoordig verdrag getrouwelijk te onderhouden dewelke soo lang als des E. Comp[ies] staat en die van Sijn Hoogheyt moeten duuren mitsgaders soo lange als de son en mane sullen schynen, sullen dese voorwaarden wedersijts met genoegen gesloten, aangenomen en geratificeert werden om volgens den inhoud van dien te doen

Onder stond N B. Het vorenstaande project-contract is eygener voegen door Sahagie Ragie gesegeld met een zeskantig chiap, boven in initio, en den 3[e] July, van Nagapatnam by missive van den 30[e] op Sadraspatnam overgebragt zijnde, van gelyken onderaan by Sijn HoogEdelheyt [5]) geteeckent

[1]) Eilen. Zie hiervóór, noot 6 op blz. 31.
[2]) ? Elders vond ik Soerangbelsche paarden. In zijn missive spreekt Van Rheede van „twee Persiaense off Arabise paarden"
[3]) Zie hiervóór, noot 3 op blz. 32.
[4]) Rijst in den bolster paddi.
[5]) Van Rheede.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

In margine gedrukt in roden lacke het zegel der commissie, en daaronder Ter ordre van weigedachte Zijn Hoog Ed', geteeckent **H. Zwaardecroon**, secretaris.

DIII. KOROMANDEL.

18 Maart 1688. [1])

Het dorp Palicol, nabij Masulipatnam gelegen had de Compagnie jaren lang in pacht gehad, maar ook hier had men toegestaan, dat de daar de bevolking lasten opgegde en zich andere rechten aanmatigde. Van Rheede's gezant naar den onderkoning Hoessein begunstigde hier eveneens herstel van 's Compagnies oude rechten te krijgen. (HAVART III, blz. 3 en volgende, *Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, II, blz. 153—154. 234, 235)

> Translaat rogha in 't Persiaans, door de heer Housseyn-beek, anders genaemt Moerindoe Patsia Alemgir Allimardi-chan, op den 18^en^ Maart a° 1688, in 't Persiaens den 16^en^ dag van de maand Sjamadi lawal, in 't een en dertigste jaar der regeering van den Naurangseeph [2]) aan den sarreidaar [3]) van Eloer, Mier Hassan, geschreven

Dit moet U E. weten, dat ik nu jongst verstaan heb, dat (het) U E. het dorp **Palicol** aan den duan hebt getrocken [4]) Daerom soo wert U E. aangeschreven, dat soodra U E. dese myn rocha sult ontfangen en gelesen hebben, op stonts 't dorp Palicol voornoemt aan de Hollanders sult hebben over te geven, en daermede zig naer die tijd dan niet meer te bemoeyen. Als ik tot costy sal gekomen wesen, dan sullen we de differentie affmaken en alle saken tusschen ons en den capitain ter neder leggen 't Is niet nodig, dat ik U E. iets meer dierwegen schryven, etc^a^

Lager stont Gecollationeert, accordeert, Masulipatnam, den 29 Maart 1688. Was getekent **Abraham Sem**, eerste clercq

---

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1689*, twaelfde boeck, folio 853.
[2]) De grootmogol Aurengzib.
[3]) Zie hiervóór, noot 5 op blz. 422.
[4]) Dit dorp was reeds in 1653 aan de Compagnie verpacht.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DIV. KOROMANDEL.

30 Maart 1688. [1])

Zie de inleiding bij het hiervóór gaande contract van 17 Maart

Translaat rocha door den nabab Housseyn beek, anders genaamt Alimarda-chan, in 't Persiaens op den 30 Maart 1688 verleent, inhoudende 't volgende.

Alle carcoenaars,[2]) sjanderijs,[3]) tallecarram,[4]) hooft- off opperschryvers, sjagatie of tolmeesters, etc^a, beginnende van de mhaals[5]) van **Eloer, Ragimandron, Daatcheron, Moestaffanager, Martosabaat, Mansulipatnam, Nisaampatnam** of **Petapoely** ende verdere coopen en gehugten, tot **Carlingapatnam** of **Sicacol**[6]) toe, doen te weten, hoe dat nu onlangs is komen te blyken, dat de negotie van de Hollandse Compagnie op vele plaatsen tegengehouden en verhindert [wert] soo te water als te lande aankomende. Waerom is dese verhindering geschiet en waerom niet volgens salabath[7]) gehandelt? Nu moetie weten, nooyt eenige verhinderinge meer omtrent die sake te doen, maer goede agt nemen op dese myne rocha, en volgens dien te werk gaan, etc^a

Onder stont: Gecollationeert, accordeert, Masulipatnam, den 14 April 1688. Was getekent: **Abraham Sem,** eerste clercq.

DV. KOROMANDEL.

8 Juni 1688.[8])

Verschillende redenen brachten den Commissaris-Generaal Van Rheede er toe, Pallacatta als residentie van den Nederlandschen gouverneur der

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1689*, twaelfde boeck, folio 853 verso.
[2]) Zie hiervóór, noot 2 op blz. 421.
[3]) »
[4]) Misschien thalkari, landeigenaar, grootgrondbezitter.
[5]) Districten of departementen. Zie Wilson in voce mahal.
[6]) Er staat Sicatol.
[7]) Gewoonte. Zie hiervóór, noot 4 op blz. 21.
[8]) Uit de *Contracten-verzameling der Kamer Zeeland*, No. 8368, V. Ook in de *Overgecomen brieven 1691*, twaelfde boeck, folio 705 en volgende, en in die van *1692*, sevende boeck, ongefoueerd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Kust te vervangen door Negapatnam, welke laatste plaats hij „gantsch verandert en in een seer groot en sterck, dogh niet min kostelijck casteel gereduceert (heeft), hebbende 't selve .. ben tonnen gouts gekost". Tot de voorbereidende maatregelen behoorde ook de hier volgende overeenkomst met den regent over de z.g. buitenstad, die niet onder de jurisdictie van de Compagnie stond. Het eigenaardige van het volgende stuk is, dat het niet door een inheemschen machthebber aan de Compagnie is verleend, maar omgekeerd. Dit is daardoor veroorzaakt, dat de betrokken vorst, Rama-nayck, door zijn leenheer ontslagen en gevangen gezet, door tusschenkomst van Van Rheede was bevrijd en in zijn oude ambt hersteld. (Zie de hiervóór geciteerde missive van Van Rheede aan Heeren XVII, *Pieter van Dam's beschryvinge*, II, II, blz. 110, VALENTIJN V, I, *Chormandel*, blz. 5 en volgende. HAVART I, blz. 14—15).

> Conditiën en vergunning uyt name van de Generaale Vereenigde Nederlandse G'octroyeerde Oostindische Comp[ie] aan den paligaar,[1]) landheer en boschwagter, genaamd Rama nayke, gedaan door Hendrik Adriaan van Reede tot Drakensteyn, heere van Mydrecht, etc[a], Commissaris wegens gemelte Comp[ie], en representerende d'Ed heeren Bewinthebberen van dien ter vergaderinge van XVII[en].

Eerstelyken is denselven Rama-nayke beloovd en vergund, gelyk wy denselven belooven en vergunnen by desen, syn persoon, desselfs familie, adharenten en dependenten, te nemen in bescherminge van de E. Comp[ie], sonder oyt te gedoogen op de sollicitatien, dreygementen, ja selver hostiliteyten die de pagters of pandidaars deser landen, sig binnen en buyten stad begevende, om synentwille d'E. Comp[ie] souden mogen off willen aandoen, gemelte Rama-nayka eenig ongelyk toegebragt ofte van d'E. Comp[ie] g'abandoneerd werden zal.

Denselven Rama-nayka heevd wederom aan d'andere zyde beloovd, soo in persoon, met syn maagschap, als alle zyn subjecten en soldaten, die hem onderdanig zyn, d'E. Comp[ie] by alle voorvallende gelegentheyd van oorlog binnen de buytenstad van **Nagapatnam**, anders genaamd **Sjolomandelan**,[2]) te komen helpen defenderen, van gelyken, sooveel in desselfs vermogen sal syn, te beschermen de seven dorpen, soo aan hem als zyn voorouders, namentlyk Antonie-pette, Mans,ekole, Nauangoeli,

[1]) Dit woord is het best te vertalen door „leenman". Zie *Hobson-Jobson* in voce poligar.

[2]) Zie hiervóór noot 2 op blz. 303.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ponweseeri, Alengemangelan, Mouton en Kaniwelaukuddi, over veele honderden van jaren te bewonen gegeven, ofte anders, byaldien door groter magt van de pagters by haar sulks niet soude konnen werden volbragt en nagekomen, hy, Rama nayka, met syn adjuncten bovengemelt, in dien gevalle vaststaat thienmaal, ja hondertmaal meerder schade te sullen toebrengen aan de dorpen en derselver ingesetenen, die onder het gebied van gesegde pagters begrepen zyn, dan het volk van deselve pandidaars aan de dorpen van d'E. Comp'e soude mogen gedaan hebben, soo men sulks begeerde.

d'E. Comp'e tot onderhoud dergeener, die in gemelte dorpen de wagt en toesigt sullen hebben, assigneerd, gelyk wy assigneeren by desen, aan meergenoemde Rama nayke alle d'incomsten, tollen, geregtigheden, schattingen, etc.[a] derselver dorpen, soo als die nu syn off namaals mogten werden, en deselve by de bedienden van d'E. Comp'e sullen werden ontvangen en geind, welcke dorpen egter zullen blyven onder de gehoorsaamheyt en het hooger gesag van d'E. Comp'e en haarentwegen van den gouverneur tot Paliacatte en het opperhoofd van dese stad Nagapatnam met haren rade in der tyd, aen wie het sal staan regt en justitie te oeffenen over en aan alle de ingesetenen van die dorpen, daar sulks mogte nodig wesen off vereyscht wierd.

Van gelyken sal meergemelte Rama nayke gehouden wesen alle debvoiren te doen, sooveel menschen van ambagt en neering binnen gemelte dorpen te locken en trecken, als hem mogelyk sal zyn, en geheel niets ondernemen, waardoor deselve soude komen te verminderen off verlopen, gehouden zynde te agter volgen en gehoorsamen sodanige ordres, als hem van tyd tot tyd door de successive opperhoofden deser stad sullen werden gegeven.

Daarenboven sal denselven Rama nayke buyten weten off verlov[a] van d'E. Comp'e aan geen onderdanen, landen, have, vee off eenigen eygendom, toebehoorende aan menschen, staande onder de gehoorsaamheyt van Sahagie Ragie[1]) en Syn Hoogheyts wegen onder het gesag van de landspagters, nu synde off namaals komende, te doen eenige geweld, kragt off schade, ver-

[1]) Vorst van Tanjore.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bonden blyvende, Lyaldien sulks heevd gedaan, en, daarover geklaegd zynde hetselve bewesen word, te geven behoorlyke satisfactie en vergoedinge van alles.

Tot verval van desselfs huyshouden, onderhoud van sijn familie als andere nodige lasten, die denselven te supporteren heefd, werd hem Rama-nayka, wegens de Generale Comp^ie toegelegd een jaarlyks onderhoud von twaaly honderd pardaus van thien Nagapatnamse fanums yder, die denselven uyt's Comp^ies cassa ontvangen sal, van gelyken de vryheyd hebben yder jaar binnen de buytenstad te mogen doen brengen ses honderd boys ne y,[1]) sonder tol off geregtigheyt à een fanum den boy te betalen.

Waartegen Rama nayke wederom geduurig by sig hebben zal en binnen de buytenstad gereedhouden honderd wackere weerbare soldaten, om by voorvallende gelegentheyd ten dienste van d'E Comp^ie gebruykt te konnen werden tot welckers logiement bequame gelegentheyd en plaats sal werden aangewesen.

Gemelt onderhout van 1200 pardaus sal duyren den tyd van twee, drie à vier jaaren aan den anderen heden ingaande, en [tot] tyd en wylen gemelte Rama-nayke in sijn oude regten omtrent de landpagters zal wesen hersteld, hetwelk soo sulks langer mogt werden uytgestelt, denselven 600 pardaus jaarlyks sal blyven genieten.

Soo werd denselven mede gesteld tot visiadoor, coetwaal off schout[2]) van de buytenstad Nagapatnam, om deselve te bevryden van alle dieveryen, conspiratien etc^a, hetwelck denselven sal moeten voorcomen en verhinderen off anders aanspreeckelyck zyn na de wetten en manieren van het land, met soodanige baten, costumen en vervallen, als daartoe staan, werdende denselven van s'Comp^ies wegen tot het opmaken van zijn huys vereerd en geschonken driemaal honderdduysent gebacke steenen,[3]) mitsgaders yder jaar een vrye pasbriev' voor een vaartuyg, sonder eenige recognitie derwegen te betalen.

[1]) Zeshonderd ossenvrachten ongepelde rijst.

[2]) De titel visiadoor is een verbastering van het Portugeesche vigiador, letterlijk waker. De coetewaal of cotwal was een politieofficier.

[3]) De uit het vaderland komende schepen hadden in den regel als ballast Hollandsche baksteenen in.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Dog byaldien de landen en heerschappyen van Tanjouwer mogten komen te vallen in handen van den mogol, zal men eenige conditien, in desen vermeld, veranderen en na dien tyd reguleren

Onder stond Aldus gedaan en geconditioneerd ter stede **Nagapatnam,** den 8ste Juny 1688, was geteekent **H. A. van Reede.**

In margine stond 's Comp^nie^ chap in roode lacca, en daaronder Ter ordonnantie van we gedagte Zyn HoogEdelheyt voornoemt, en was getekent **H. Zwaardecroon,** secretaris

Gecollationeerd, accordeert,
Jaffanapatnam,
A^o^ Hoet,
Abraham Vinck.

DVI. KOROMANDEL.

19 Juni 1688. [1])

Zie de inleiding bij het bevelschrift van 17 Maart hiervóór blz. 446. Arnalaer, of Alum aloer meestal kortweg Aloer geheeten, was een landstreek met gelijknamige hoofdstad ten Zuiden van Mazulipatnam. In zijn brief aan Heeren XVII, de dato 1 December 1688, zegt Van Rheede o.a.

Dr vermaarde coopstad Arnelaer, waaromtrent het meeste catoen voorkomt dat op Zuyder Chormandel gebruykt en vervoert wert, zynde ook een der voornaemste passagies, daar de goederen overal door de bovenlanden af en aengebragt werden"

In 't jaer 1688, den 19 Juny, is tusschen de HoogEd heer Commissaris-Generaal van India, gebiedende soo te water als te lande over 't eyland Ceylon, de custe Mallabaer, Madure, Cormandel, Carnatica, Tondemadehan,[2]) Bengala, Suratta, Connara[3]) en soo voorts, den HoogEd^e^ heer Hendrik Adriaan van Rheede, wegens de Vereenigde Nederlandse Geoc

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1689* twaelfde boeck, foho 1019
[2]) Tondamadulam, een deel van het tegenwoordige district Madras.
[3]) Canara.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

troyeerde Oostindische Comp^e^ ter eenre, en den beschermer van de verdrukte, den heer Negappa Mallewerave tot **Arrialoer** ter andere syde, het volgende caul en contract gemaakt

Ik hebbe d'E. Comp^e^ toegestaan om in de pette of markt[1]) van **Alumaloer** een logie te mogen bouwen en de vlagge daerop te planten, waertoe ik een plaats sal geven omme niet alleen aldaer maar ook in alle de landen, onder myn gebiet sorterende, hun negotie te doen

Van gelyken heb ik d'E. Comp^e^ in alle de landen en plaatsen bovengenoemt, vergunt ende gegeven de halve tolvryheyt van alle hare koopmanschappen, dewelke vercogt en ingekogt, vervoert ende aangebragt sullen werden

En ingevalle de Komp^e^ in d' pette off marckte, en voorts in alle landen, onder myne souverainytevt gehorende, iets mogte komen door roveryen te verhesen, sal ik gehouden wesen 't selve te vergoeden, desgelyx indien eenige van myne onderdanen aan d'E. Comp^e^ wegens in- off vercoop van coopmanschappen iets schuldig mogte blyven, ende weygerig ofte exeptie makende 't selve te betalen, sal ik verpligt en verbonden blyven d'E. Comp^e^ daerover na behoren[2]) voldoening te geven.

Dese voorwaarden sullen opregtelyk onderhouden werden wegens de onderlinge vruntschap tusschen d'E. Comp^e^ en my, dewelke soo lange moet duiren als de son en mane schynen sullen. Daerom heb ik op dusdanige wyse het tegenwoordige caul geschreven en ver eent.

DVII. KOROMANDEL.

28 Juni 1688.[3])

Dit caul is niet anders dan de bekendmaking van het hiervóór gaande contract van 19 Jun

[1]) Zie hiervóór, noot 6 op blz. 447

[2]) Er staat behoring.

[3]) Uit de *Overgecomen brieven 1689*, waarin het tweemaal voorkomt, namelijk sevende boeck, folio 726 verso e.v., en twaelfde boeck, folio 937. Verder in die van *1691* twaelfde boeck, folio *700*, en die van *1692*, sevende boeck, ongefolieerd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Dit caul geeft aan den HoogEd^en heer Hendrik Adriaan van Reede, Commissaris-Generaal van Nederlants India, den visiadoor[1]) van **Arrialoer**, Rangaxa Mallewaraye, in dato 28 Juny 1688, te weten,

Dat d'E Comp^ie op de plaats, die ik daartoe in de stad **Arrieloer** heb aangewese en gelargeert, een logie mogen bouwen haar vlagge daarvan doen wuyven en haar negotie dryve na welgevalle.

Dat d'E. Comp^ie voor 't aanbrengen als vervoeren van wat voor coopmanschappen dat het soude mogen zyn, op wat voor plaatse dat die in myn land moge gebragt of uytgebragt worde niet meer als halve thol betale sal

Dat soo byaldien er eenige coopmanschappen in myn land, 't zy waar dat het ook soude mogen zyn, d'E Comp^ie ontstoo e werde, sal ik daarnaa late vernemen en weder doen geve

Dat soo byaldien 'er eenige van de coopluyden off chittys[2]) daaraan d'E Comp^ie haare coopmanschappen hadde verkogt, (en) niet wilde betalen, sulks my aangedient zynde, sal ik daarin na regt en billyckheyd handele en make dat d'E Comp^ie daardoor aan 't haare geraakt

Omdat ik genege ben, soo lange als de son en maan sal duuren, met d'E Comp^ie in goede vrundschap te leven, heb ik dit caul verleend

Onder stont Pallacatta, den 10 Augustus 1688. Was getekent: **H^k Zwaardekroon**, secretaris

[1]) Portugeesch vigiador is bewaker, regent, hoofd der politie
[2]) Zie hiervóór, noot 5 op blz. 32.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DVIII. KOROMANDEL

3 September 1688. [1])

Arane was een koopplaats van zekere beteekenis in de nabijheid van Sadraspatnam. Door 's Compagnies invloedrijken makelaar Ponboe liet Van Rheede den gouverneur ook daar de gebruikelijke voorrechten verzoeken, die de Compagnie elders ter kuste genoot, namelijk betaling van den halven tol, en recht om een eigen loge te bouwen.

Translaat van een caul, door Wedosie Baskora, gouverneur van 't casteel **Arne** [2]) ende de daaronder gehorende landen, aan Baba Ponboe verleend en geschreven in de 10de van de maant Badrapada in 't jaar Wibawa, zijnde naar onse stij. den 3^den^ September a° 1688.

Tot nog toe ben ik gesonth U E briev is myn wel besteld, en hebbe daaruyt U E begeerte verstaan U E heeft mij geschreven, dat U E. van sins is om in onse landen 's Comp^es^ negotie te doen aangroeyen, waardoor den duan meerder profijt sal konnen trecken, en derhalven ook versocht, om maar de helft van de thol te mogen betalen, mitsgaders eenige huysen in ons gebiet te bouwen, waarover wy zeer verheugt zijn Den vorst Sahagie Magerasia heeft aan U E immers voor dato een caul verleend, en nu staan w' by desen U E^s^ versoek wederom toe te weten om maar de halve tol te betaalen, mitsgaders in ons gebiet huysen te timmeren daar 't Uw sal aanstaan, U E kund dan maken, dat 's duans voordeel sonder manquement vermeerderd werd, en de E. Comp^e^ haren handel in onse landen tot hun profijt breder uytsetten

Tot meerder sekerheyt zeg ik nogmaals, schoon d'E Comp^e^ uyt onse landen goederen vervoeren off in deselve coopmanschappen aenbrengen zy niet meer behoefen zullen te betaalen als de halve thol!

Onder stond Voor de oversettinge, was getekent **A. van Wede.**
Gecollationeerd, accordeert, Jaffanapatnam.

A° Hoet.
Abraham Vinck.

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1691* twaelfde boeck, folio 703, en *1692*, sevende boeck, ongetonneerd

[2]) Meestal geschreven Arane

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DIX CHERIBON.

8 September 1688. [1])

Reeds in 1686 ontstonden in Cheribon oneenigheden tusschen de drie gebroeders-sultans. Aanvankelijk bepaalde de Hooge Regeering er zich toe, hen tot harmonie aan te manen, en voor alle zekerheid het Nederlandsche fort aldaar door 200 soldaten onder een luitenant te doen bezetten. In 1687 zond zij er den opperkoopman Johannes de Hartog als commissaris heen, die aanvankelijk den indruk kreeg, dat de jongste der drie gebroeders, den Panembahan Anom, de oorzaak van alles was. Reeds had hij, dezen, op verzoek van den oudsten vorst, in arrest genomen, toen hem bleek, dat de jonge man het slachtoffer van een reeks hofintriges was, en dat de rijksbestuurder van den oudsten sultan, den tot den Islam overgegaanen Chinees Raksa Negara, de grootste intrigant was. Vrijwillig ging de Panembahan Anom nu mee naar Batavia, waar de zaak spoedig tot klaarheid kwam. Bij onderstaande overeenkomst ruimde de regeering de geschillen uit den weg, waardoor „alles onder die drie princen en hunne grooten na vele omstandigheden weder in een ordentelyken ploy en vaste harmonie, immers uyterlijk, hersteld [was]" (Da Jonge, *Opkomst* VIII, blz. XLVII—XLVIII en 55—86)

> Formulier van een vernieuwt accoord en herstelde vrundschap tusschen de drie gebroederen, uytmakende den coning en 't hooft van 't Cheribonse rijk, Sulthan Zopo,[2]) Sulthan Anum,[3]) en Pangeran Depatty Topatty, of nu Panbahaam[4]) Cheribon, opgeregt, beraamt en besloten ingevolge van haare bede door bemiddeling van den WelEd^te^ heer Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys, ende d'E.E. Heeren Raden van India, als schuts- en schermheren van 't rijk **Cheribon**, en dat by interventie van hooggemelte Haar Wel Ed^e^ commissaris, den opperkoopman Joannes de Hartog, wesende en bestaande dit nieuwe verdrag van de volgende teneur en articulen, namentlijk
>
> 1
>
> Werd by dit articul eenpeerlijk voorgenomen, belooft en aan malcanderen toegesegt een nieuwe, opregte, broederlyke vrund-

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148, en in de *Overgecomen brieven 1689*, dertiende boeck (folio 1708 en volgende.

[2]) Sepoeli, de oudste

[3]) Anom, de jongere

[4]) Lees Panembahan.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schap en eendragt, waarinne voortaan sonder scheuringe leven, en, sonder ooyt ook weder op te halen, vergeten en niet gedencken sullen eenige der oude en voorgaande geschillen, 't zy van wat naam of conditie ook mogte wesen, maar integendeel gehouden syn malcanderen te eeren, agten en te helpen, dog met onderscheyt dat Sultan Anum en den Panabahan Cheribon haren oudsten broeder, Sultan Zopo, in die qualiteyt en als voor den eerstgeborene van haar vader, den Panambahan Giery Laja, sullen moeten aansien, boven haar eeren en respecteren.

2.

Aan de andere syde sal ook Sultan Zopo, om haar geen versmaatheyt off kleynagtinge aan te doen, syn twee andere broeders, Sultan Anum en den Panabahan Cheribon, met behoorlyke eere en civiliteit bejegenen, en considereren, dat het leden syn, door hetwelk met hem één lighaam uytmakende, het Cheribonse rijk gehandhaaft en geregeert moet werden, en waarom in alle vergaderinge Sultan Zopo in 't midden, Sultan Anum aan de regter-, en den Panabahan Cheribon aan de slinckerzyde van haar oudsten broeder rang en sitplaats sullen hebben.

3.

Voorts sal er op Cheribon maar een saptoe- of toernoybaan [1]) gehouden mogen werden, en dat op den alon-alon, voor het hof van den oudsten prins, Sultan Zopo, alwaar dan de drie princelyke broeders met hare mantrys en staatsornamenten voorts weer alle Saturdagen na ouder gewoonte sullen comen en moeten verschynen.

4.

En om onder de princen op de tournoybaan sittende, voortaan weg te nemen alle oneenigheden en verwyderingen, soo is verstaan en g'accordeert, dat de drie gebroederen op de daartoe gestelde verheve plaats tegelyk by malcanderen sullen sitten, te weten Sopo aan d Oostsyde op de eerste, Annum op d'tweede plaats aan de Westsyde, na de verdelinge van 't Cheribonse rijk door den overleden Sousouhounang, en vervolgens yder op syn regte rang van eere en eygendom, en dan den Panbahan aan

[1]) De baan, waar de wekelyksche paardenrennen plaats hadden, welke des Zaterdags gehouden werden. Hari-saptoe is Zaterdag.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d'Oostzyde van haren oudsten broeder, op de hoek van gemelte verheve plaats, dog voorts alle de mantrijs beneden

5.

Voorts sullen Sulthan Anum en den Panbahan, siek of belet wesende, sulx met by het tournoy souden connen sijn, gehouden blyven dat door een bode 's ogtens van den Saturdag aan haren oudsten broeder Sulthan Zopo, bekend te maken, en soo sal van gelyken Sultan Sopo siek of belet wesende, dat niet op de tournoybaan can komen aan sijn tweede broeder, Sultan Anum, maar alleen en niet eerder, laten weten.

6.

De drie broeders met malcanderen op de tournoybaan wesende, sal niemant het commando of 't woord voeren mogen dan haren oudsten broeder, Sultan Zopo, dog Sultan Zopo met op de tournoybaan comende te verschynen, sal het tournoyen evenwel voortgaan en 't woord, mitsgaders de commando, moeten gevoerd werden by Sultan Anum en van gelyken ten laatsten by den Panbahan Cheribon, soo de twee oudste broeders niet na gewoonte op de tournoybaan comen te verschynen dog gene van de drie broeders by de tournoy connende present sijn, sullen de oudste soonen van Sultan Zopo en Sultan Anum daar compareren, en 't werk laten voortgaan moeten wanneer Pangeran Depaty Anum van Sopo,[1]) en by absentie Pangeran Ratouw[2]) van Anums wegen, 't woord voeren en als hooft commanderen sal.

7.

En opdat dese nieuwe vrundschap en overeenkominge tusschen de princen gebroeders ook te meer gesterkt mag werden met een nieuwe, vaste ordre in de Cheribonse regering, tot voorkominge en vermydinge van alle confuse oneenigheyt en twisten, soo is verder goedgevonden en g'arresteert, dat alle gesanten brieven, bootschappen etc^a^, 't zy van d E. Comp^a^ of andre bondgenoten comende eerst haar ordres sullen hebben by den oudsten broeder, Sultan Sopo, waarvan Sultan Zopo dadelyk dan sijn twee andere broeders sal moeten waarschouwen, en sy ook op die waarschouwinge in 't hof of op den alon-alon compareren.

[1]) De oudste zoon en opvolger van Sepoeh.
[2]) De oudste zoon van den tweeden sultan, Anom.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

8.

Op dese citatie de broeders byeen synde, sullen gemelte gesanten, brieven etc[a] door den sabandaar met de gewone mantrijs en staat der drie princen tegelijk werden opgehaald en binnen gebragt, de gesanten gehoort en b'antwoord, de brieven g'opent en gelesen, en dat in presentie mitsgaders goedvindinge van alle de drie princen, van dewelke Sultan Zopo alleenig het woord voeren zal, dog by absentie of siekte van Sultan Zopo sal dese eere Sultan Anum competeren en even ook soo sal het moeten toegaan in 't schryven en afsenden van brieven en gesanten aan d'E. Comp[ie] of andere gebuuren, met volkomen wetenschap en toestemming van de drie princen-gebroeders te samen niet elk apart.

9.

Zaken voorvallende, die 't gemene belang van 't rijk en 't volk van Cheribon betreffen als daar sijn te[1]) oopenen, schoon maken of verleyden van rivieren, wegen, dorpen, en dergelyken meer, sullen geensints apart of particulier by een van de broeders mogen werden ter hand genomen, maar sal Sultan Sopo, 't zy 't hem selfs of zyne broeders raakt, daarop den raad doen beleggen, sijn twee andere broeders daar citeren, en op deze waarschouwinge sullen deselvige by haaren oudsten broeder in 't hoff moeten compareren en hun t'samen over sulke saken dan beraden en besluyten, als met eenparige of meeste stemmen g'arresteert en goedgevonden sal werden ten beste van 't volk en 't land van Cheribon dienstig te sijn en te behoren.

10.

Dog in saken van minder belang en die juist de presentie der prinsen niet vereysschen, sal den oudsten broeder, Sultan Sopo, na voorgaande waarschouwinge de vergadering moeten doen beleggen door de mantrijs der drie princen op den alon-alon, naar ouder gewoonte en in 't ordinair getal van seven stux, te weten

3 mantrijs van d'oudste,
2 „ van de tweede, en
2 „ van de derde prins, welke mantrijs de saken besigtigen en afdoen, mitsgaders rapport brengen moeten aan hare

[1]) Waarschijnlijk zal gelezen moeten worden 't.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

respectieve heeren van 't geene zy in dese vergadering gedaan en afgehandeld hebben, en sullen voorts d'ordinaire vergader dagen niet veranderd nog verwisselt, maar daartoe vastgesteld moeten blyven den Woens- en Sondag, ten ware den nood en dringende voorval van saken sulx quam te vereysschen

11

Evenals in de vorige, soo is ook in de volgende articulen tusschen de princen-gebroeders besproken en vastgesteld, dat voortaan niemant derselver uyt eygen hoofde sijn volk sal mogen regten, veel min ter dood verwysen, maar sulx in den raad en volle vergadering van de voorgestelde seven mantrijs der drie princen-gebroeders moeten geschieden, en dat op de daartoe gestelde en hiervóór genoemde regtsdagen

12

In welke vergaderinge ook voorts na de Javaanse wetten afgehandeld, vergeleken en beslegt sullen moeten werden alle differenten, twisten, schulden, en wes meer tusschen coopmeden en den gemene man van dit vorstendom onder malcanderen comt voor te vallen Item alle brandstigtingen, diefstal, beroving der wegen en andere misdaden meer, welke saken by desen raad naukeurig ondersogt, de kwaatdoenders sonder wagten na de Javaanse wetten gestraft, de goede beschut en hare schade vergoed sal moeten werden.

13

Voorts is ook tusschen de princen gebroeders besloten, dat niemant der Cheribonse onderdanen het raatslot van 't vonnis van opgemelte seven mantrijs sal mogen tegenspreken, of hun daarvan beroepen, dan in saacken van groot gewigt en aangelegentheyt, en in welk cas de mantrijs selfs. hen sulx voorkomende, gehouden sullen wesen ider haar heer en meester daarvan rapport te doen; en sal dan Sultan Zopo syne twee andere broeders, Sultan Anum en den Panbahan Cheribon, behoorlyk laten citeeren, om met malcanderen gesamentlyk die, alsook alle andere swaare saken, finaal af te handelen, te besuyten en regt te doen.

14.

En om nu alle confusie, bedrog en schagery in het maken

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

der pitjes[1]) te weren en voor te komen, mitsgaders om te connen onderscheyden wiens pit es te ligt of te kleyn zyn gemaakt, sullen vooreerst niemant eenige mogen maken dan Raxa Nagara van Sopo, en Souradinata van Anums wegen, als van outs daartoe geregtigd wesende, en ider ook niet meer mogen hebben dan twee vieren,[2]) mitsgaders een stempel[3]) van gelyke ronte en grote, op een van de welke staan sal moeten de caracters en letters van Sultan Zopo, en d'andere van Sultan Anum, en sullen ook gene pitjes voorts mogen werden voortgebragt of gangbaar gesteld dan met voorgaande kennisse van de respective princen, Sultan Sopo en Sultan Anum, hare heeren en meesters, en die dan ook soodanig in de ronte gestempeld, gesnapt, mitsgaders een quart rijxdaalder waardy, van een catty twee tail netto swaarte in gewigt, moeten syn,[4]) of sullen anders in boeten en verlies van alle hare goederen vervallen

15

Dog seggen geme te princen Sopo en Anum wel speciahjk aan haar te behouden en te reserveren 't regt en vermogen om (by 't afsterven of veranderen van de nu geste de en gequalificeerde pitjesmakers, de tommagans Raxa Nagara en Soura dinata) andere, 't zy een of meer personen, daartoe aan te ste len en te qua ificeren, met dit onderling beding nogtans, dat de stempels in haar tegenwoordige grote en caracters en soo mede de pitjes in haar tegenwoordige swaarte of gewigt gelyk ook 't getal van de jegenwoordige vuursteden (synde van ider oudste prins twee stux) niet sullen mogen veranderd, verminderd of vermeerdert werden, dan met gemene beradinge en goedvinden van de gesamentlyke 3 princen of broeders, Sultan Sopo, Sultan Anum en Panabahan Cheribon.

16.

Opdat nu niet schyne het Cheribonse rijx in drie stucken verdeelt te zyn, soo is opnieuws verstaan en goedgevonden, dat er maar één sabandaar sal mogen wesen, die uyt naam der drie princen voornoemt alle vreemdelingen ontfangen, bescheyd

[1]) Kleine muntjes van tin

[2]) Vuren, om het tin te smelten

[3]) Namelijk ieder een stempel

[4]) Een catty is een gewicht van circa 6 ons Hollandsch, en verdeeld in 16 taël Dus 6¼ ons pit es moeten de waarde van ¼ rijksdaalder hebben.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

geven, teregt helpen, en daarvan rapport doen sal aan den oudsten prins, die sulx dan ook syne andere broederen, Anum en den Panbahan, sal laten bekend maken, en met welke eere van sabandaar nu weder begiftigd en vereerd werd den ouden tommagon Raxa Nagara, in vertrouwen dat hy hetselvige, als een opregt en eerlyk sabandaar toestaat en betaamt, sal waarnemen.

17.

Dog en sal den tommagon Raxa Nagara sig niet verder met de incomsten der boom[1]) mogen bemoeyen, dan met het invorderen der suyvere helft daarvan voor syn heer, den Sultan Sopo, en 't voorts in 't welgevallen staan van Sultan Anum, gelyk voor desen Zarapada, nu weder syn soone Souradinata, den Chinees Sinco, of een ander op de boom te zetten, om voor hem en syn andere broeder, den Panbahan Cheribon, d'andere suyvere helft der incomsten te ontfangen en in te vorderen, en welke verdeling tot nader dispositie van Haar Ed^t^ op Batavia sodanig sal blyven, alsoo de meeste ruste daarinne tusschen de princen-gebroeders voor alsnog schynt te residereu.

18.

En terwyl al van vele jaren af over 't aan- en weder afstellen van een sabandaar verschil en oneenigheyt onder de princengebroeders ontstaan syn, soo is by deselvige, om sulx na desen voor te komen en te weren, goetgevonden, best g'agt ende besloten, dat sy, princen-gebroeders, soo als den ouden tommagon Raxa Nagara mogte zijn overleden, hier selvs geen nieuwe sabandaar aanstellen, maar dit op Batavia aan Haar Hoog Ed^e^ voormelt zullen bekent maken, en versoeken, dat Haar Hoog Ed^e^ voormelt eenen anderen sabandaar believen te noemen en aan te stellen, die bequaamheyt en verstand genoeg heeft het sabandaarschap op Cheribon voor de princen-gebroeders wel en na behoren waar te nemen.

19.

Ook is met-eenen goedgevonden en verstaan, om alle confusie en verwarringe in de Cheribonse regeringe voor te komen, dat den tommagon Raxa Nagara voortaan sig met de regering van

[1]) De aanlegplaats der prauwen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de Chinese, d'araq-branderye, top-baan,[1]) en wat eygentlyk, daaraan verder behoord niet meer sal mogen bemoeyen of aan sig te trecken, maar dat in 't geheel overlaten aan den Chinees Sinco, die tegenwoordig provisioneel als hooft daartoe werd aangesteld, totdat Haar Hoog Ed^e^ op Batavia goetvinden sullen hem instede van de overledene Sarapada met den titul van capitain der Chinesen te vereeren, mits dat gemelte Sinco gehouden blyft voor 't inkomen van araqbranderye, top-baan en andere Lands geregtigheden, daarby gehorende, jaarlyx ten behoeve van de Cheribonse princen te betalen de somma van 3000 Spaansche realen

20.

Voorts is onder de princen-gebroeders verstaan en besloten, aan den Pangeran, of nu den Panbahaan Cheribon, sooveel volk te samen te sullen doen uytkeeren en ter hand stellen, als by ondersoeckinge van de gewone seve Javaanse regenten of mantrys der drie princen, met advys van Comp^e^ resident, bevonden sal werden aan 't besproke getal van vierhonderd door den commissaris Jacob van Dyk, te mancqueren,[2]) onder condittie ook, dat het meerder bevondene volk door opgemelte Panbahan aan syne twee oudste broeders weder overgegeven sal moeten werden, terwyl d'eene parthy het meerdere en d'andere het mindere voorwenden en staande sal houden.[3])

21

Ten anderen seggen de twee oudste princen op de sterke bede van haren jongen broeder, Pangeran Topaty, die desen naam niet langer begeert te voeren, van harentwegen na voorgaande beradinge met den commissaris te schencken d'eername van Panbahan Cheribon, mits dat hy, gelyk voorheen, als jonger broeder verpicht en gehouden blyft aan syne twee oudste broeders, Sulthan Zopo en Sulthan Anum, eere te bewysen, ende nooyt te mogen trachten sig boven gemelte zyne 2 oudste broeders te verheffen of te doen eeren, maar sulx ooyt of ooyt ondernemende, sal ten eersten vervallen syn van de voorschre-

[1]) Topbanen zijn dobbeltafels. Ook op Batavia was het toppen of dobbelen aan den kapitein-Chinees verpacht. Zie De Haan, *Oud-Batavia* I, blz. 501.

[2]) Dit getal is niet opgenomen in het contract, door Jacob van Dyk den 7den Januari 1681 met de Cheribonners gesloten; zie hiervoór blz. 233. Het schijnt mondeling te zijn vastgesteld.

[3]) Verstaa „aangezien d' eene parthy ".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ven eername van Panbahaan Cheribon, welke conditie hy, Panbahaan Cheribon voorschreven, aanneemt en ook belooft te sullen naacomen, sonder dat meergemelte syne twee oudste broeders, Sulthan Zopo en Sulthan Anum, wegens den titul van Panbahaan hem eenige de minste eere behoeven te bewysen, anders dan hem van outs als jonger broeder met de afgelegde name van Pangeran Depatty Topatty heeft toegekomen en genoten

22

Op 't voorschreven 21e articul seggen de gesamentlyke princen gebroeders, na voorgaande onderrigtinge van den commissaris, dat sy de aangeroerde tituls van Sulthans soowel als van Panbahaan, in de brieven en geschriften van of aan de Compe, alsook daarbuyten, niet pretenderen nog begeren te voeren, maar genoeg vereerd en getituleert te zyn met die van coning of princen van 't Cheribonse rijk, en naar vorige name van Marta Widjaja, Carta Wayaya, en Wangsa Carta, sodanig a° 1681 't contract met d'E. Compe aangegaan, besloten en geteeckend hebben.[1])

23

Ten laatsten, soo 't gebeurden, dat tusschen ons princengebroederen, t zy in vergadering of daarbuyten, eenig verschil of oneenigheyt voorviel, sulx in 't besluyten of 't uytvoeren der saken niet conde van één gevoelen werden, soo heeft den commissaris, uyt name van d E Compe, op ons voordragen en gedaan versoek, belooft en toegeseyd, dat wy, broederen princen van Cheribon, ons derwegen sullen mogen addresseren aan den resident, die van des E. Compe wegen hier op Cheribon en daartoe gereet zal wesen, en denselven versoeken in onse vergadering te komen, de reden en oorsaak van ons verschil openbaren en ons voorts te sullen gedragen aan syne bemiddeling, gevoelen en recommandatie die denselven uyt name van Haar Ede tot Batavia als onse schuts- en schermheeren tot onse vrede, eendragt en gerustheyt voortbrengen en uytspreken sal

24

Alle welke articulen beloven wy, Sulthan Zopo, Sulthan Anum en Panbahaan Cheribon voor ons en onse nacomelingen, mits-

[1]) Zie hiervóór, blz 233 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gaders Pangeran Depatty Anum en Pangerang Ratoe, als oudste sonen van de vorengenoemde twee oudste princen, in haar geheel en soo als se leggen, selvs te onderhouden en naar te comen, mitsgaders doen onderhouden, nacomen en gehoorsamen van alle onse onderdanen en ingesetenen, onder ons gebied en gehoorsaamheyt sorterende, alsoo wy sulx wel expres begeren en verstaan, tot onse onderlinge rust, vrede en eendragt, mitsgaders tot het weivaren van ons, van ons volk, en van ons rijk van Cheribon te behoren.

25

Dog of 't geviel, 't geen niet willen hopen, dat iemant der princen-gebroeders, wie 't ook zy, dese nieuwe gemaakte vrundschap en articulen van vrede en overeenkomst kwam te overtreden, te verbreken en met voeten te stoten, en denselven, als op art. 23 staat, sig niet wilde gedragen of laten geseggen aan en door de bemiddeling van den resident van d'E. Comp^e^, soo sullen egter de broederen malcanderen uyt eygen hoofden geenig leet of kwaad mogen doen, maar gehouden en verbonden sijn den overtreder van dit contract wettig te beklagen aan Haar Ho. Ed^e^ tot Batavia door hare gesanten en brieven van bewijs van alle hetgeene tot lasten van den overtreder weten in te brengen, mits dat ondertusschen den beklaagden sig in handen van den resident, of anders goede versekeringe geven zal, dat hy niet buyten de stad Cheribon transporteren maar daarin blyven zal, tot de aancomst der ordres en decisie van Haar Ed^e^ op Batavia over dese sake, en aan dewelke sy, princen, hun gesamentlijk sullen gedragen en moeten rigten.

26.

Ten laatsten, opdat alles te beter nagekomen werde, soo hebben wy, princen gebroeders, goedgevonden en gelast de 12 stux van onse grootste mantrijs, vijv van de eerste, vier van de tweede, en drie van de laatste prins, in ordre genoemt Raxa Nagara, Raxa Winata, Soerange Marta, Aria Raxa Dipoera, Raxa Dimangala, Aria Sourta Dimarta, Soura Dinata, Manconagara, Natta Nagara, Angabay Raxa Mangala, Demang Singanata en Wirat Moeka, dit contract mede onderteeckenen en sig verbinden sullen 't selvige, voor sooveel 't haar aangaat, na te komen en gehoorsamen, op verbeurte van sulx door haar toedoen en bewerkinge verbroken en overtreden werdende, ten eersten sonder

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

aansien van personen door den raad van ons of onse gestelde mantrijs op den alon-alon gekrist en ter dood gebragt te sullen werden, en welke straf in cas van overtredinge wy, ondergeteeckende mantrijs, [ons] onderwerpen.

Tot bekragtinge van alle de voornoemde articulen, die by ons, princen-gebroeders, besyden onse oudste sonen en grote mantrijs, wel overlesen, verstaan en begrepen, mitsgaders heden sonder exceptie of uytvlugt aangenomen en besloten syn, hebben wy vier stux deser eensluydende originele contracten met onse gewone handteekening geteeckend en met ons segels bevestigd, in presentie van den commissaris en opper coopman Joannes de Hartog, g'assisteert met den E. capitain Willem de Ruyter, die dese in qualiteyt van gestelde middelaar en getuygen mede met hare name onderteeckend en med Comp^n^ zegel bekragtigd hebben, synde aanstonds tot narigtinge aan ider van de princen-gebroeders een, en het vierde originele geteeckende en gechiapte contract aan den commissaris, om by Haar Ed^e^ op Batavia te berusten, overgegeven.

Aldus gedaan in 't hof van Sulthan Zopo, op Woensdag den 8^e^ September des jaars 1688, en na onse Javaanse tydreecque minge op den dag Robs, den 12^en^ dag van de maand Dulcaida, in 't jaar Alif van 1100.

Was onderteekend in t Javaans by **Sulthan Sopo, Sulthan Anum,** den **Pambahan Cheribon, Pangerang Depatty Anum** en **Pangeran Ratouw,** mitsgaders twaalf stux mantrijs, hiervóór in ordre genoemd. Aan 't hooft van de vyv eerste namen stond ider haar zegel, in rode lacke gedrukt, en daaronderaan de namen der twaalf mantrijs, was geteeckend **Jan Glas,** clercq.

Aan de zyde boven nevens de drie princen-gebroeders en hare twee oudste soonen was geteeckend **Johannes de Hartog** en **Willem de Ruyter,** mitsgaders daaraan het zegel van d'E. Comp^e^, in roden lacke gedrukt, en daaronder geschreven. Ter ordonnantie van den commissaris Johannes de Hartog, datum ut supra, geteeckend by **Jan Glas,** clercq, wesende onder het Maleytse en Javaanse translaat geschreven, gesegeld en geteeckend even als hiervoor onder den Duytschen inhoud.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DX. MOLUKKEN—MINDANAO.

10 September 1688. [1])

Aan de Zuidzijde van Mindanao lag de bocht van Boetuan, waarin het eilandje Sarangani. De koning van Kandhar de voornaamste vorst der Sanggi-eilanden, bezat hoogheidsrechten op Sarangani en een gedeelte der bochtlanden. In 1687 was deze streek bezocht door een Engelsch kaperschip, waarop zich o.m. de bekende William Dampier bevond. Hij heeft de Engelsche Compagnie in overweging gegeven daar een kantoor te stichten. Hoe groote beteekenis men [2]) de Molukken daarom aan onderstaande overeenkomst hechtte, blijkt uit het volgende citaat „Nog grooter avantagie heeft den gouverneur Thim voor de E. Comp[ie] te wege gebragt, met den coning van Candhaar door vriendelyke caressen en onthalingen te bewegen, dat hy aan de E. Comp[ie] afgestaan, geschoncken ende vereert heeft de Zuydkust van Mindanau, dat sijn eygen en by erfgenaam daarvan is, bestaande in de bogt van Boetuan, de eylanden Zarangane, etc[a], zoodat d'Ed. Comp[ie] tot allen tyden daar postvatten kan . . . Dat is een saak van groot belang en voordelig voor d'E Comp[ie] want wy tot nog toe zoo Noordlijk gene landen eygen gehadt hebben" *Ontfangen brief van Ternate voor Batavia, de dato 29 Juni 1689.* Zie ook *Pieter van Dam's Beschryvinge*, II, I, blz. 47–49, en *Rapport over 's Compagnies regt*, blz. 34)

> Acte, waarby den koning van **Candhaar** voor sig en syne nakomelingen desisteert, afstaat en aan d'E. Comp[ie] overdragt doet van alle sijn regt, eygendom en pretentiën, die Zijn Hoogheyt heeft op de Zuydt kust van 't eylandt **Mindanau**, de bogt van **Bouton**, [2]) **Sarangane**, etc[a], met alle dependentiën [3]) en appendentiën van deselve

Ik, Datoe Boetsan, koning van **Candahaar**, in aanmerkinge genomen hebbende alle de gunst en eerbewysingen, die my van tydt [tot tijdt] door d'E Comp[ie], en bysonderlijk in haren name door den Ed[le] heer Joan Henrik Thim, als gouverneur en directeur over de eylanden Molucco, sijn bewesen en toegevoegt, mitsgaders hoe versekert onse koninglyke persoon en onderdanen onder 's Compagnies beschermínge levende sijn, zodanig ons rijk en landen voor overval van vyanden, en gevolglijk voor de vermelinge derse ver, als bevrijt en versekert zijn welke overwegínge ons koninglijk gemoet edelaardig tot een bysondere

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1690*, vijfde boeck, folio 324 en volgende, ook in die van *1691*, negentiende boeck no. 19, ongefolieerd.

[2]) Lees Boetuan

[3]) Sic

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

erkentenis aangeprickelt heeft, in sodaniger maniere, dat ik by desen, tot een erkentenis van 's Compagnies menigvuldige aan ons betoonde weldaden, op- en overdragt doe van alle het regt eygendom en praetentie, als ik op de landen van **Mangidanao** en de bogt van **Boetuan** en **Saranganie**, met alle appendentien en dependentiën ben hebbende.

Zulx ik van deselve landen voor my ende myne nakomelingen desistere en afstant doe. transporterende meergedagte landen in 't geheel aan d'E. Compagnie. en in derselver name aan den Ed.^te^ heere gouverneur Joan Henric Thim gemelt, verklarende vervolgens hiermede van den eygendom derselve landen t'enemaal afstant te doen, sonder dat ik, nog myne nakomelingen, daar ietwes meer op te pretenderen willen hebben, stellende alzoo d'Ed. Compagnie veelgedagt in de volkomene possessie, eygendom en bestelinge van deselve.

In teken der waarheyt heb ik dit met myn gewonelyke handtekening bekragtigt en koningl.k zegel versegelt. neffens myne by my gebiedende officieren

Onder stont: Aldus gepasseert op 't eylandt **Ternaten** in 't casteel Orangie, den 10^den^ September 1688.

Was geteeknt met de handtekeningen van **Datoe Boeisan**, koning van Candahaar, de handtekening van **Hendrik Manabon**, capteyn laout van gemelt koninkryk de handtekening van **Kitchiel Simanciala**, des konings zoon, apparenten successeur tot de kroon, en de handtekening van den **Senghadie Tobo**.

Terzyde stont 's konings zegel, gedrukt in rode lakke

DXI. KOROMANDEL.

20 October 1688. [1])

In zijn brief van 1 December 1688 aan Heeren-XVII zegt Van Rheede dat het exempel van den vorst Sahasji Ragia van Tanjouer (Tanjore, zie hiervóór blz. 446) behalve den vorst van Arnaloer, ook dien van Olearpalicum of Oedearpalicum heeft bewogen aan de Compagnie dezelfde gunsten te verleenen, „het gebied voerende over een groote streek land, een swaar

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1690*, sevende boeck, folio 215, ook in die van *1691* twaalfde boeck folio 701. Verder in de Contracten-verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8368, V.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bosch synde, door welck district de wegen vallen, om van Porto Novo en Tegenepatnam in de bovenquartieren te konnen komen, hebbende een groote koopstad, genaemd Olear Pasum, werwaerds al eenige coopmanschappen gevoert zijn, en voor de negotie wat goeds te verwagten staet"

Translaat van het caul, in 't Malabaers verleent door den vryen bosheer[1]) Nella Nayaga Talakotorer **in Oediaarpalium** aen d'E. Comp^ie^ op de naem van den E. Jan Corte, koopman en opperhooft der comptoiren **Tegenepatnam** en **Portonovo** verleent, en den 20^e^ October 1688 op gemelte Tegenepatnam ontfangen

Bovenaen, na den naam van den E. Corte en van hem, vryheer, stond' Caul van volcomen versekeringe,

Ten eersten staen wy ten vollen toe en accorderen aen de Hollandse Comp^e^, gelyk doen by desen dat door ons geheel gebied van **Oedeaarpalium** vry en vrank door haere coopluyden zal mogen negotieeren, kopen en vercopen, daarvoor met betalende dan de halve thol, en waaronder wy ook verstaen soowel de coopluyden, die hier al bevorens gehandelt hebben, als die naar dato daertoe opkomen sullen.

Ten tweeden sullen U E. altoos, of de coopluyden van de E Comp^e^, vryheyt hebben en effectiv genieten om alle opgebragte en onvercogte coopmanschappen, hoe die ook genaemt mogen syn, te vervoeren werwaers en na sodanigen plaets, als 't U E sal believen, sonder contradictie van ymand

Ten derden sullen U E., nog 's Comp'^es^ coopluyden door ons en de onse noyt verhindert nog belet werden om haar schulden in te vorderen, nog ook gedogen, dat ymand van d'onse sig met les Comp'^es^ hande. tegens haer begeren komen te bemoeyen. maar staen by desen toe, dat sy met volcomen magt en regt haere debiteuren mogen arresteren en voorts tot volle betalinge constringeren.

Ten vierden en laestelyk verbinden wy ons, om alle sodanige goederen, coopmanschappen en wat dies meer is, d'E. Comp^e^ en haare coopluyden toebehorende, en die onder of binnen ons

[1]) Vanwege zijn met „swaar bosch" bedekt land.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gebiet gestolen en haer ontvremt werden, deselve op te soeken en te restitueren, en waerop U E. sig volkomen kan en mag verlaten, versekert synde dat aen dit ons cant niet manqueren sal, sullende UE^r coopluyden alle faveur en gunst bewysen, mitsgaders sodanigen huys en huysgesinnen aenwysen, als sy selfs tot accommodatie sullen komen te begeren.

Onder stont het zegel van den vryen bosheer in Oedjaerpalium, synen naem in 't Maliabaers inhoudende.

DXII. SIAM.

14 November 1688. [1])

In 1688 had in Siam een omwenteling plaats, waarbij de koning met al zijn nakomelingen werd gedood. Eenigen tijd stond alle handel stil, maar in November verkregen 's Compagnies residenten van den nieuwen koning, Phra Petratsja, een bevestiging en uitbreiding van het oude contract van 1664, dat niet steeds bona fide was nagekomen. (Zie *Overzigt der betrekkingen van de Nederlandsche Oostindische Compagnie met Siam*, in Tijdschrift Bataviaasch Genootschap. 1864, blz. 422—423).

> Acte van renovatie des contracts tusschen den overleden coning van **Siam** ende d'E. Compagnie a^o 1664 gemaakt, [2]) en by den jegenwoordigen coning van Siam den 14 9ber 1688 geconfirmeert en geamplieerd.

Eerstelijk is verdragen, geaccordeerd en beslooten, dat van nu aff aen en voortaen tusschen den conincq van **Siam** ende de Nederlandse Compagnie, mitsgaders de wedersijdse onderdanen en subjecten, wesen en onderhouden zal werden een opregte, onverbrekelyke, vaste, sinceere aliantie en vrundschap, ende dat van desen dag aff ook uyt de memorie geroeyt ende noyt weder gedagt sullen werden sodanige questiën verschillen en wydere differentien, als tusschen Sijn Mayesteyts onderdanen

---

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148.

[2]) Er staat in beide exemplaren 1684, wat een verschrijving is. Het laatstgesloten contract met Siam was dat van 22 Augustus 1664, *Corpus* II, blz. 280 e.v. Het nu volgende verdrag begint met de vrijwel woordelijke overneming van het hierboven genoemde contract van 1664.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en d'E Comp ª sijn komen te ontstaan, mits den konink d'an theurs wegens de affronten, d'Comp ª aengedaen, naer behooren en merite straffe

Ten tweeden is veraccordeerd en overeengekomen, dat d'E Comp'ª aen Syne Mayesteyt, wegens het aensnoeren en veroveren eener syner jonkis door 't fluytschip 't Roode Hart, 3 jaren verleden omtrent de eylanden van Maccauw, sal uytkeeren en restitueeren de somma van 15b catty Siamse munte,[1]) off 18720 gulden, sonder meer, quiteerende ende affstand doende wyders alle Syne Mayesteyts vordrere pretentie en eygendom, die voor desen wegens het aanhaelen van voorseyde jonckje was pretendeerende

Item verdragen en veraccordeerd, dat d'E Comp'ª Syn Mayesteyt sal restitueren en wederom overhandigen sodanige goederen en coopmanschappen, den konink toebehoorende, als jongst uyt een derselve jonken, comende van Japan, door 't fluytje Hoog Caspel omtrent 't eyland Poelo Ubi[2]) gehgt sij

Item mede veraccordeerd en overeengekomen, dat van nu voortaan d'E Comp ª, soo in **Siam, Ligoor, Oedjong Salang,**[3] en alle andere plaetsen en landen des konincks, geene uytgesondert, een vreedige, onbekommerde exercitie van negotie sullen genieten in alle sodanige goederen en coopmanschappen, die op ider plaetse komen te vallen, ende d'E Comp'ª oirbaer sijn, geene gereserveert, van wat nature deselve ook mogten wesen.

Item dat d'E Comp ª sal vermogen te negotieeren, handelen en correspondeeren met alle soodanige personen, 't sy van hooge ofte lage qualiteyt, als het haer goeddunckeu ende te raden werden sal, sonder, gelijk wel voordesen is geschied, van ymanden daerin, wien het ook soude mogen wesen, directelijk nog indirectelijk verhinderd nog belet te worden

Wyders is verdragen, veraccordeerd en overeengekomen, dat

[1]) Een catti zuver goid in Siam dus 120 gulden Dit alles was bepaald in 1664

[2]) Poeloe Oebi, in het Zuidoostelijk deel van de Golf van Siam.

[3]) Ligor was de belangrijke handelsplaats op het Maleische Schiereiland aan de Golf van Siam gelegen Oedjong Salang een eiland voor de Westkust van hetzelfde schiereiland Beide stonden onder Siameesche opperhoogheid.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d'E. Comp^e^ nu. nog hiernaemaels, met geen meerder tollen, geregtigheden etc^a^ soowel van de aenbrengende als versonden goederen en coopmanschappen, 't sy in Siam, Ligor, Oedjong Salang, en op wat plaatse 't selve ook mogte wesen, sullen beswaerd, nog in geenderhande maniere verhoogt, maer sal alles volgens ouder costume, gelijk in de gestatueerde ordonnantie des konincx gestipuleerd ende geaccordeerd sy, voldaen en betaelt werden.

Item is veraccordeerd, dat nu nog hiernaemaels Syne Koninglyke Mayesteyt, nog geenige desselvs onderdanen en ingesetenen van wat qualiteyt en hoedanigheyt deselve souden mogen wesen, sullen vermogen eenige Chinesen op haere jonken, schepen en mindere vaertuygen te setten (veel min eenige dier natiën daer met tragten binnen haere landpalen te voeren) dewelke naer Japan, Canton, Couchin China, Tonquyn, mitsgaders geene plaatsen uytgesondert,[1]) alsmede degeene, welke onder konincx gehoorsaemheyd, als daer is **Ligor, Cuy**[2]) etc^a^, staen, of dat alsulke jonken en scheepen, waerop die natie bevonden sal werden, en de onse in zee ontmoetende voor goede prijs aengeslagen sullen werden, sonder dat d'E. Comp^le^ daervan oyt ietwes aan imanden schuldig zal syn te restitueeren, voorts is versproken en veraccordeert, dat de gemelte Comp^le^ voor altoos sal hebben den uytvoer van alle de hartevellen en koehuyden, die in Siam komen te vallen, met uytsluytinge van alle andere cooplieden, van wat natie en hoedanige deselve ook sonde mogen wesen, by welk regt Syne Mayesteyt d'E. Comp^le^ met alle nodige middelen sal gehouden wesen te maintineeren.

Wyders soo het mogte komen te gebeuren, dat eenige debiteuren de Ed. Comp^le^ haere betaelinge weygerde, gelijk voordesen menigmael geschied sy, sal Syne Mayesteyt d'E. Comp^e^ daerin door Oya Berquelang,[3]) voorspraeke der vreemdelingen de behulpsame hand bieden, die de debiteuren in strenge versekeringe houden sal, ter tijd en wyle de E. Comp^e^ het haere sal bekomen hebben. Ende by soo verre d'E. Comp^le^ door dien middel aen haere regtmatige pretensie niet en konde geraken,

[1]) Hierachter is iets weggevallen, b.v. varen, of vertrekken.

[2]) Thans Kuw.

[3]) Oya is prins, Berquelang een verhaspeling van Phra-klangh, tusschenpersoon tusschen den koning en de vreemdelingen. Zie *Corpus* I, blz. 285, noot 2.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sal den komink offte wel Oya Berquelang gehouden sijn, deselve debiteuren d'E. Comp^ie in handen te leveren.

Ingevalle (dat God verhoede) ymand van Comp^ies residenten eenig swaer delict in Siam quam te begaen, soo sal echter den konink nog die van de justitie denselven niet mogen regten, maer sal aan 't opperhooft van d'E Comp^ie moeten overgeleverd, om gestraft te werden naer de Nederlandse wetten. En soo het mogte gebeuren dat het gemelte opperhoofd mede hem in een capitale misdaad quam te vergrypen, sal Sijn Mayesteyt vermogens sijn deselve binnen de logie te doen verblyven, ter tijd en wyle den komink daervan kennisse aen den heer Gouverneur Generael sal hebben gedaen

Item is verdragen en overeengekomen, dat soo wanneer het quame te gebeuren dat Sijn Mayesteyt resolveerden een onke, met desselfs natie gemant, naer Japan te senden, alsdan sal d'E Comp^ie gehouden wesen 7000 off wel 10000 stux harte vellen, ingevalle de procure derselver vellenwerken dat jaer groot offte middelbaer bevonden werden, ten pryse als deselve alsdan sullen werden ingekogt, aen den komink te leveren, onder sodanigen voorwaerde, dat Syne Mayesteyts factoors ofte imand anders en [1]) sullen ondernemen eenige vellen directelijk offte indirectelijk te kopen, veel min door andere te doen opsamelen.

Zoo het in 't aenstaende mogt komen te gebeuren, dat Syne Mayesteyt van resolutie wierd eenige gesanten naer Pekkin [2]) aen den grooten Cham [3]) te dimitteren, soo sal denselven vermogen nevens Syne ambassadeurs naer derwaerts te senden twee Cantonse Chinese, in de Tatarise [4]) spraeke ervaren, te weten voor soo lange de E. Comp^ie met die vorst in vrundschap continueert en volhart

Dat de jonken offte scheepen, soowel van Syne Mayesteyt als desselvs ondersaten, met Siammers gemant, sullen vermogen te vaeren naer Maccau, Manilha, Canton en andere plaetsen zoo

[1]) Hier gelijk aan niet.
[2]) Peking
[3]) Der keizer van China.
[4]) Tartaarsche of Chineesche.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

lang d'E. Comp'ie met voorschreven plaetsen in vrundschap en bondgenootschap zy, waertoe dan tot seguriteyt haerder voyagie passen off vrygeleybrieven sullen verleend werden

Dat alle scheepen en jonken van de gealieerde vrunden der Vereenigde Oostindische Comp'ie, die van anderen plaetsen komen ende naer het rijk van Siam tendeeren, door 's Comp'ie scheepen niet in 't voltrecken haerder voyagie (niet) en sullen verlet nogte verhindert werden, wel verstaende, soo daerop geen vyandelyke natiê bevonden werden

Ingevalle Comp'ie scheepen in zee eenige jonken, met Siammers gemant, van Sijn Koninglyke Mayesteyt en desselffs onderdanen quamen te bejegenen, sullen sy deselve in haerder voyagie niet mogen verhinderen, nog eenige belet aendoen, maar in contra alle behulpsaemheden (soo den nood sulx mogte vereysschen) bewysen, met alsulken verstande, wanneer naer geen plaetsen tendeeren, waermet d'E. Comp'ie in verwyderinge en oorlog sy

Zoo het in 't aenstaende gebeurde (dat God verhoede) eenige des Comp'ies scheepen om en omtrent des Mayesteyts onderhoorige landen door noot off andersints schipbreuke quamen te lyden, ende soo sulx ook des Mayesteyts jonceken van gelyken omtrent Comp'ie havens en landstreken 't voorschreven ongeluk quamen te bejegenen, sal desselfs onderdanen ter plaatse daer sulx geschied, met het bergen der goederen en 't salveeren van 't volck de behulpsame hand bieden, mitsgaders versorgen, dat de gebergde goederen en 't vordere scheepsvolck d'alsulke, wien 't eet soude mogen aengaen, wederom op 't gevoegelyxt doenelyk sonde te intrageeren en te overhandigen

Dat d'E. Comp'ie niet en sal vermogen eenige scheepen ofte jonceken alhier in Siam aen te tasten, nog aen deselve de minste hostiliteyt te oefenen, maar sullen voorschreven joncken en scheepen, waarmede d'E. Comp'ie in vyandschap sy, buyten, alwaer van ouds costumelyk en gebruyckelyk is geweest, deselve vermogen aen te snoeren en alle vyandelyke affbreuk te doen.

Dese voorschreven poincten sullen onderhouden en naergekomen werden, niet alleen by den jegenwoordigen koning van Siam, ende den tegenwoordigen Gouverneur-Generael, Jan Maet

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

suyker [1]) ende d'E heeren Raden van India, maar ook by haere respective successeurs ende naarsaaten voor altyt en eeuwigh

Onder stond Aldus gedaen, geaccordeert ende beslooten in d'stad **Judia** in 't koningryk Siam, Jesen 22e Augusto 1664

Lager stond het segel van 't koninkryk Siam, in rode verruw gedruckt, en daernevens 's Comp^n segel in roode lacke, was getekend **Pieter d'Bitter.**

Nog lager stond in Siamse caracters [2]) Den capitain Gouverneur-Generael en Pieter d'Bitter [3]) heeft versogt, om dese accordatie brieff te maken en te bewaren; desen met syn origineel gecollationeerd synde is daermede van woorde tot woorde bevonden te accordeeren, Siam den 14de November 1688, was getekend. **Joan Keyts en Pieter van den Hoorn.**

Op den dorse stond. Dit hieromme staende contract by den heer Oya Berquelang vanwegens den voorgaenden gelucksig afgestorven grooten Siamsen koning ter eenre en by wylen den heer commissaris Pieter de Bitter vanwegens de Honorable Nederlandse Geoctroyeerde Comp^e in India ter andere syde, in dato 22 Augusto 1664, nae de Nederlandse tytreekeninge, wedersyds getekend en versegelt, is by den tegenwoordigen glorieusen grootmagtigen vorst en heere den koninck van Siam, door den heere Oya Berquelang op het ootmoedig versoek by den loang apayuary, [4]) Joan Keyts, capitain der Hollanders op den 26^e September jongstleden gedaen, en nu ook door het nader versoek van syn aenstaende vervanger, loang witsjet sakon [4]) Pieter van den Hoorn, geadsisteerd, in alle syne leden gehouden voor geratificeerd, bekragtigt ende gerenoveerd, mitsgaders door Hooggedachte Syne Glorieuse Mayesteyt, uyt syne glorieuse souveraine magt en wille, bewogen door bysondere genegentheyt, in het faveur der Nederlanders daerenboven nog g'ampliieerd met dat voorregt ('t geene voor desen t'sedert eenigen tyt wel in usantie geweest. maer in t voorschreven verdrag niet gestipuleerd nog bedongen is) namentlyk dat de gemelte Nederlandse Geoctroyeerde Honorable Comp^e ter stede **Ligor** alleen, met uytsluytinge van alle andere natiën ter were.d, tegens den ordinaren prys van nu voortaen altoos sal vermogen

[1]) Dit is nog steeds de insertie van het contract van 1664.
[2]) Hier begint de aanvulling van 1688.
[3]) Lees „Den Gouverneur-Generaal en capitain Pieter de Bitter"
[4]) Dit is een Siameesche eeretitel, waarvan mij de beteekenis niet bekend is.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

te doen opkoopen alle den thin, uytgesondert alleen die, dewelke hooggemelte Mayesteyt tot syn eygen gebruyk nae voorgaende gewoonte ordinair sal van noden hebben.

Gegeven onder ons groot segel in 't hoff ter stede **Judia** [1]) in Siam, in 't groot slangenjaer 2232, Sondag in de 12e maend, den 7e dag in 't affgaen van die maen, overeenkomende met de Nederlandse tijtreekening den 14e November ao 1688.

Onder stond Dese Syne Koninklyke Mayesteyts gunstige renovatie en confirmatie, mitsgaders gedane amplicatie van het hierommestaende contract, is by ons, hier ondergeschreven, vanwegens de Generale Nederlandse Compie in India danckelijk g'accepteert; datum ut supra, was getekend **Johannes Keyts** en **Pieter van den Hoorn.**

DXIII. SUMATRA'S WESTKUST.

23 Januari 1689. [2])

De overige commandeur der Westkust, Salomon Lesage, reisde in gezelschap van den Panghma Radja van Padang de geheele kust langs, om allerwegen den invloed der Engelschen aldaar zooveel mogelijk ongedaan te maken. Op Priaman gekomen, kwamen daar al de regenten der omgelegen plaatsen hun opwachting maken en verslag uitbrengen van „den gerusten stant alom" „Op de gerugte aancomst des commandeurs is aldaer na bevoren versogte en toegestane licentie verschenen den Radja Ebrahim, een der bekende afvallige, die om zijn voorige ontrouw verjaegt en een tijt langh sig uyt de negorye Priaman in t gebergte landwaard-in onthouden hebbende, sig voor d'E. Comp[ie] quam verdemoedigen ...". Na teckening van onderstaande verklaring werd hij weer in genade aangenomen (*Onuitgegeven brief van de Westkust van Sumatra naar Batavia, d.d. 9 April 1689*).

Ick, ondergeschrevene, beloven en sweeren, dat nadien op myn ootmoedige beede d'E. Comp[ie] myn vorige misslagen vergeven en my in hare genade aangenomen heeft, deselve na desen houw en getrouw te zullen zyn, geensints my sal laten bewegen om yts tegens het gemeene beste van de E. Comp[ie] en derselver bondgenoten t'ondernemen, noch by aencomst van eenige schepen van andere natiën daermede te houden eenige

[1]) Ajodja of Ajoethya.

[2]) Uit de *Overgeromen brieven 1690*, sesde boeck, folio 325.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

correspondentie, off met raad en daad assistentie te doen, oock myne vrienden, die met de Engelse mogten hebben gecorresponderdt, van deselve te diverteeren en t' huys te roepen, en alles te doen en uyt te wercken, 't geen tot welstandt van de E. Comp^ie^ en 't gemeene beste vorderlyck wesen kan, sonder my in 't minste met eenige rebellen en twistsoeckende menschen te zullen bemoeyen, off by faute van dien my schuldigh te maecken aen de straffe, die de bontbreeckers komen te meriteren.

Tot teecken en verseeckeringe van desen heb ick 't selve, met opleggingе myner handen op den alcoran, met myn eygen hand onderteeckent en aen den commandeur Salomon Le Sage, in presentie van Panglima Radja en den resident Alexander Maendecker, overgegeven.

Actum **Priaman**, 23^e^ January anno 1689, en was geteeckent **Radja Ibrahim.**

DXIV MOLUKKEN—BANGGAI-EILANDEN

26 Januari 1689. [1])

Gouverneur en raad van de Molukken zonden eind 1688 eenige gecommitteerden naar den Banggai-archipel om aldaar den nieuwen koning namens de Compagnie te installeeren, maar vooral om eens poolshoogte te nemen. Deze eilanden, welke oorspronkelijk onder opperhoogheid van Ternate hadden gestaan, en dus na het verdrag van 1683 onder die van de Compagnie waren gekomen, hadden tot dusver weinig de aandacht getrokken. Men vernam op Ternate echter, „dat radja Palacka, of andera genaamt radja Bone, van Macasser, aldaar tot Bangay met veel goets en stoockt" (*Onuitgegeven brief van Ternate naar Batavia d.d. 29 Juni 1689*). Dit feit stond met op zichzelf. Aroe Palakka, overmoedig geworden door de vele gunsten, hem door de Compagnie geschonken, werd een lastig man.

Door het volgende contract werden de Banggai-eilanden nauwer aan de Compagnie verbonden, die er nu geregeld toezicht op behield.

Articulen ende voorwaarden, waarop den prins off kitchiel Kaloekoboelang tot sulbaltern coning of regent wert gestelt over de eylanden van **Bangay** of **Gape, Pelin** [2]) en den resorte van dien, vanwegen

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1690* vyfde boeck, folio 313 verso en volgende.

[2]) Tegenwoordig wordt het grootste eiland dezer groep, Peleng, niet meer tot de eigenlijke Banggai-eilanden gerekend. Gapi is de hoofdplaats van de Westelijke helft van Peleng.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den HoogEd^le^ heer Joannes Camphuys, Gouverneur-Generaal, en de Ed^le^ heer Joan Henric Thim, gouverneur en directeur, mitsgaders den raadt in Molucco, en Zijn Hoogheyt Paduca Siry Sulthan Kitchiel Amsterdam, coning van Ternaten, welke navolgende articulen hy, kitchiel Kaloekoboelang bovengenaamt, belooft eerlijk en getrouw na te komen en te onderhouden. En sijn deselve als hierna volgt

1.

Eerstelijk zal hy, coning voorschreven, en syne groten, gene Christenen, hetzy Europianen of Inlanderen, in den dienst van de E. Compagnie, of sonder dienst de onderdanen van deselve Compagnie, nog ook gene Ternataanse onderdanen, die over begane misdaden of anders uyt vrese voor straffe hare vlugt tot de landen van **Bangay** mogten nemen, vermogen aan te nemen of ontfangen, veelmin beherbergen, nog ook gene weggelopene slaven, maar gehouden sijn deselve weg- en overlopers aanstonts in goede versekeringe vast te zetten en by eerste gelegentheyt aan den heer gouverneur in Ternaten, of aan syne gecommitteerdens, over te leveren, op poene dat die hierinne nalatig is, swaar gestraft zal werden.

Ende zullen sy voor yder overgelopene slaat genieten de somma van 10 rijxdaalders.

2.

Of het geviel, dat by ongeluk of andersints eenige van 's Comp^ie^ schepen, chaloepen, of wat vaartuygen het wesen mogte, desgelijx ook die van onse burgeren, vrienden en bondtgenoten, tegen de stranden van Bangay quamen te verongelucken of schade te lyden, in su ken gevalle zal de coning voorschreven en alle syne groten en onderdanen schuldig en verbonden sijn, alle mogelyke hulpe tot het bergen van de menschen en de goederen by te brengen, desgelijx ook alle onderdanen van de E. Comp^ie^ en die van den coning van Ternaten, die ergens in noodt bevonden werden, met alle hare vermogen daaruyt tragten te redden en te helpen.

3

Sal mede de coning en alle syne groten, mitsgaders al derselver onderdanen, gehouden wesen alle de nagelen- en note-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

musquaatbomen, in de landen van Bangay wassende, hetzy oude of jonge, sonder onderscheyt met de wortel en al uyt te roeyen, sonder eenige te mogen laten staan of verswygen, op de verbeurte van 't leven en hare goederen dergener, die sulke verbergen En die sulke bomen weet, za. het aan den E heer gouverneur, of aan zyne afgesondene, moeten bekent maken, zelfs ook die in andere bygelegene landen en plaatsen buyten des conings gebiet, dewelke bomen zy ook op de ordre van den E. heer gouverneur der Moluccos sullen moeten selfs uytroeyen en ook helpen uytroeyen, en tot alle tyden lyden en gedogen, zoo dikmaals als den heer gouverneur de visite sal willen laten doen, aan de afgesondene en gecommitteerdens de behulpsame handt te bieden, waarvoor haarluyden dan een gevoeglyke belonnge zal gegeven werden.

4

Van gelyken ook, byaldien iemandt op de landen van Bangay eenige nagelen, notenmusquaat of foelie van andere plaatsen aanbragte, zal de coning en zyne groten alsulke aanbrengers by de kop vatten, in hegtenisse zetten, en die gevanklijk aan den heer gouverneur der Moluccos, of aan syne gecommitteerdens, overleveren.

5

Wyders verklaart bovengenoemden koning en alle syne groten haarzelven mitsgaders hare landen en onderdanen te stellen en over te geven in de magt en onder de bescherminge van de E. Comp", gelijk al de andere landen van Syn Hoogheyt, den coning van Ternaten, onder de E Comp" overgegeven zyn En sal den koning voorschreven met zyne groten en alle onderdanen de vrienden en bondtgenoten van de E. Comp " moeten erkennen en aansien voor hare vrienden, en aan deselve, daar 't vereyscht, alle hulpe en bystant doen.

Desgelyx ook alle 's Compagnies vyanden voor hare vyanden erkennen en aansien, en deselve alle schade aandoen.

6.

Soo en sal hy, koning, mede van de andere buytenplaetsen gene vreemde gesanten, boodschappen of brieven mogen aannemen ofte ontfangen, maar die dadelijk aan den heer gouverneur der Moluccos na Ternaten senden, opdat alle agterdogt weggenomen en geen oorsake van misnoegen gegeven werde.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

7.

Gelijk mede, of tot eenigen tyt enige Europische natien, hetzy Francen, Engelschen, etc^a, of ook andere Indiaansche natien, hetzy Macassaren, [1]) Boetoneers en dergelyke, op des konings van Bangais landen aanquamen met [2]) hare schepen, vaartuygen en personen, sonder passe of licentie van de E. Nederlandse Compagnie, en aldaar, hetzy met wil des comngs of tegen syn wille, begeerden en poogden possessie en besettinge te nemen, of eenige paggers en vastigheyt in hare landen te maken, zoo zal den koning met zyne groten zodanige luyden van zyn landt verjagen of afdryven, en sulks aan den E. heer gouverneur der Moluccos aanstonts bekent maken, die dan zonder de minste tegensprekinge des konings en zyne groten hetzelve zal verhinderen, beletten en tegen (te) gaan, even soogls de E. Comp^a in haar eygene landen doet. waartoe dan ook de koning en alle syne onderdanen hare hulpe kragtigljk betoonen sullen.

8.

Werdt ook verstaan, dat gene vreemde vaartuygen van andere plaatsen aldaar sullen toegelaten werden te negotieren zonder des E. Comp^nes passe, alsoo weynig als in andere landen van de E. Compagnie en den koning van Ternaten

9

Insgelijx zal ook den coning met zyne groten met niemant eenigen oorlog beginnen, nog geen vrede maken sonder weten en toestaan van de E. Compagnie, maar byaldien ymant van de naburen of andere volkeren haar beledigden of aantasteden, zullen zy sig zo lange verweren, totdat het de E. Comp^nie bekent gemaakt is, die haar dan in ene regtvaardige zake te hulpe komen en haar defenderen en beschermen sal.

10.

En ingevalle de E. Compagnie in de Moluccos, Zelebes, etc^a mogte komen te oorlogen, hetzy tegen wien het ook wesen mogte, zoo belooft den coning voorschreven met alle zyne groten en onderdanen de E. Comp^nie in dien oorlog met alle vermogen ten dienste te staan.

---

[1]) Dit doelt op Aroe Palakka. Zie de inleiding hierboven.
[2]) Er staat: wat

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

11.

Daarentegen zoo belooft en verbindt zig de E. Comp^e^ ook, alsdan den koning en alle syne groten en onderdanen met alle syne landen tegens alle syne vyanden en gewelt en overlast te helpen en te beschermen.

12.

Dog zal den koning en syne onderdanen tot zoo een oorlog gene oorsake geven, voornamentlyk op en tegen de landen en bondtgenoten, staande onder de beschermingе van de E. Comp^e^, hetzy op Zelebes of ergens anders, en dat met malkanders volkeren te roven, als andersins

13.

Byaldien daar enig verschil ofte questie tussen den koning en zyne raadsheren ontstonde, en de sake in der minne niet konde bygelegt werden, zoo zal daarinne niets feyteliex voorgenomen, maar goede aanteykeninge gehouden werden, om door d'F Compagnie en den koning van Ternaten of Hare E. gecommitteerdens alles geëxamineert, gehoort en ondersogt zynde, na billigheyt geslegt, gedecideert en verenigt te worden

14.

Soo sal ook de koning nog zyne groten en alle onderdanen nergens eenige vaartuygen senden sonder licentie en pas van de heer gouverneur der Molucco's, anders als na Ternaten.

15.

Zal de koning en zyne groten gene nieuwe hobatos,[1]) hetzy goegoegoes,[2]) capitain lauts,[3]) hoekoms[4]) of senghadjes[5]) mogen maken of afsetten, anders als op goetvinden en approbatie van de Compagnie en den koning van Ternaten.

16.

Opdat ook in 't toekomende geen ongehoorsaamheyt ende verwarringe van die van Bangay aan de E. Compagnie en aan Sijn Hoogheyt, den coning van Ternaten, meer betoont werde,

[1]) Boepatih's, rijksgrooten of regenten.
[2]) Djogoegoe, hooge Ternataansche titel, rijksbestuurder
[3]) Capitain-laoet, hoofd der zee, admiraal
[4]) Hoekoem, opperste kamponghoofd.
[5]) Sengadji, districtshoofd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nog voor en valle, zoo sal by aflyvigheyt en versterf, of ook wel by quaat comportement en afsettinge door de E. Comp^e^ en Syn Hoogheyt, de koning van Ternaten van den tegenwoordigen kitchiel Kaloekoboelang, geen nieuwen koning door de bobatos en groten van Bangay gemaakt werden, maar sullen de bobatos eenige uyt haar middel na Ternaten aan de E. Compagnie en Syn Hoogheyt, den koning, afsenden, het overlyden hares gewesenen konings te kennen geven en voorslag doen, wie dat het naaste, bequaamste en waardigste tot de successie gerecommandeert werdt, waarop dan den heer gouverneur en Zyn Hoogheyt, de coning van Ternaten, met Haar E^a^ raden en de bobatos van Bangay delibereren sullen en een coning verkiesen, die de besten daartoe zig opdoet.

17

Welken nieuw gemaakten coning dan ook een vernieuwt contract met de E. Comp^e^ zal aangaan, en openbaarlyk met alle behoorlyke eere en respect den volke voorgestelt werden.

18.

Byaldien ook den koning van Bangay tegen dit contract als andersints sig quame onbehoorlyk te gedragen, dan zal sodanigen coning afgeset en in zyn plaatse een ander en beter door de E. Comp^a^ en Syn Hoogheyt van Ternaten, als boven reets gesegt is, sonder enig tegenspreken gestelt werden.

19

Sal den koning en syne groten nergens in syne landen vermogen enige sterkte of vastigheyt te maken, zonder licentie en toestaan van den heer gouverneur.

20.

Maar zal het de E. Comp^e^ vrystaan op de landen, onder den coning voorschreven behorende zodanige vastigheden en krygsvolkeren te hebben, als het den heer gouverneur goetdunken en nodig vinden zal, tot welkers aanbouw den coning bovengenoemt met syne groten, met het besorgen van de nodige materialen en arbeytsvolk, alle hulpe zullen moeten bewysen, op zodanig een wyse, als met Zyn Hoogheyt, den koning van Ternaten, ook bedongen is.

21

Het Hollandse gelt of munte zal op den landen van Bangay

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gangbaar syn in schellingen, dubbelt,es en stuyvers, zooals het in Ternaten coers heeft en uytgegeven werdt.

22.

De gewassen des lands, als rijs, pad,e of neli,[1]) en wat dier ge,yke meer .s, neemt de E Comp ª aan, zooveel als de Bengajers leveren konnen, van haar.uyden te willen kopen, tot sodanigen prijs, als de E. Comp ª op andere plaatsen betaalt.

23.

Het schildpadshoorn en vogelnestjes werdt wel expresselijk bedongen, dat den coning met syne groten en onderdanen aan niemandt anders als aan de E. Compagnie verkopen zullen, op poene van, contrarie doende, swaarlijk gestraft te werden. En wanneer het de E Compagnie op Bangay ontfangt, zal hun voor het pico. van de coret[2]) 32 rijxdaalders, en voor de vogel nestjes 20 rijxdaalders betaalt werden; dog a.s de Bangayers hetze.ve op Ternaten in 't casteel leveren, zal h.n voor de vogelnestjes 24 r.jxdaalders, en voor het coret 36 rijxdaalders betaalt werden, nadat het groot is.

24.

Of het geviel, dat des E. Compagnies dienaren, op Bangay resideerende, een vaartuyg begeerden, om aan den heer gouver neur der Moluccos brieven of iets anders te senden, in sulken gevalle zal den koning met zyne groten en onderdanen aanstonts een vaartuyg klaarmaken, om des E Comp ª brief en goedere na Ternaten aan den heer gouverneur over te brengen.

25.

Byaldien het de E Compagnie begeert, zal hy tot hare versekeringe en nakominge van dit contract van Bangay mogen eyschen zodanige personen van qualiteyt, om tot ostagiers en pandsluyden in 't casteel Orangje of op Batavia te houden, zoo lange het de E. Comp ª goetvinden zal.

26.

Den koning bovengemelt belooft ook mits desen aan Syn Hoogheyt, den koning van Ternaten, aarl.jx homagium te doen.

[1]) Rijst in den bolster.
[2]) Karet of schildpadshoorn.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en zodanige schenkagie of tribut te senden, als gebruykelijk en behoorlijk is.

27.

Vorders belooft de coning met alle zyne groten de E. Compagnie en den coning van Ternaten getrouw en onderdanig te willen syn, deselve met alle zyne vermogen by te staan en haar met alle hare onderdanen ter dienst van de E. Compagnie en den koning van Ternaten te laten gebruyken.

28.

Ten laasten belooft den koning en zyne groten alle de voren staande articulen, conditien en voorwaarden, die hem wel duydelijk in de Maleytse en Bangaysche tale voorgelesen en overgesegt zyn, en verstaan heeft, als een vroom en getrouw bondtgenoot van de E. Compagnie en den coning van Ternaten in alle opregtigheyt te willen nakomen en onderhouden, en van syne onderdanen te doen nakomen.

Aldus gedaan ende besloten in het casteel Orangje op het eylandt **Ternaten**, ter presentie van den heer Joan Henric Thim, gouverneur der Molucco's, en synen raadt, representerende de Hoge Regeringe van Batavia, en Zyn Hoogheyt Paduca Siri Sultan Kitchie Amsterdam, coning van Ternaten, en Sijn E. raadt, op den 26e January anno 1689.

Onder stondt en was getekent **Joan Henric Thim, A. du Moulin** en **C. v. Otteren.**

Lager In kennisse van my, was getekent **Pr Alsteyn**, secretaris-provisioneel.

Ter zyden de handtekening des konings van Ternaten, den goegoegoe **Marasaoly**, capitayn-laut **Rhety**, hoecum **Marasaoly**, hoecum **Sala**.

Lager de handtekening van den koning **Kaloekoeboelang**, hoekum **Parinsia**, senghadje **Caja**, kitchiel **Lamara**.

Ter zyde van wedersydse handtekeninge 's Compagnies en des konings van Ternaten zegel, in roden lacke gedrukt.[1])

[1]) Op bovenstaand contract volgt in de *Overgecomen brieven*, l.c. nog een „Acte van voorstellinge en authorisatie des konings van Bangay" die wij hier niet overnemen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXV. SURATTE.

26 Maart—14 April 1689.[1])

In Suratte heerschte sedert eenigen tijd een gespannen verhouding tusschen de Engelschen en de vertegenwoordigers van den Grootmogol, een spanning, die sedert het eind van 1688 dagelijks „van quaad tot erger" verviel. Den 16den Februari 1689 werd het opperhoofd der Engelschen met 9 van zijne mannen in het huis gehecht. De stadsgouverneur liet den Engelschen agent Harris met nog 6 anderen „aen eene ysere ketting om haere halsen by malkander, en boeyen aen de beenen sluyten, d' andere 3 hadden touwen om haere halsen en ysere boeyen aen de beenen." Zoo werden zij langs de publieke straat rondgevoerd tot een spectakel en eeuwige schande der Europese Christen natie. O! gruwel!" Het arrogante optreden der Engelschen was de aanleiding tot dit optreden geweest, en had in het algemeen een onwelwillende houding tegen alle „hoedendragers" of Europeanen ten gevolge. In een schrijven aan den Grootmogol wees de Nederlandsche directeur, Gelmer Vosburg, er op, dat de Nederlanders nu al 72 jaar op Suratte handelden en zich steeds aan de bevelen van de regeering hadden gehouden, gaende ons het gedoente der Engelse noyt aen, ook hebben met haar egeene conjuncte of gemeenschap in traffique of anders, hoe 't ook genaemt mag werden." Hij sprak de verwachting uit, dat Zijne Majesteit een duidelijk bewijs zou willen geven van zijn goede gevoelens jegens de Nederlanders, waaruit tevens zou blijken, „dat wy met de cleene of onverstandige Engelsen niet als een gerekent werden." (*Ontvangen brief van directeur en raad in Suratte naar Batavia, d.d. 7 April 1689* met bijlagen)

Het resultaat van dit verzoek volgt hieronder in een drietal phasen.

> Translaat hasbul-hoccum of ordre des conings, gecachetteert door Letsulla-chan op Mochtaer-chan,[2]) in faveur der Nederlandse Compagnie, verleent den derden Sjamadis sani[3]) in 't 32 jaar van Syne Mayesteyts luysterryke regering, synde na onse rekening den 26e Maart 1689

Een versoekschrift van Gelmer Vosburg, commandeur der Hollanders in de zeestad **Suratte**, is voor des Mayesteyts luysterryke aenschyn gekomen, van inhoude dat sy 72 jaeren volgens de firmans of bevelen van 's Mayesteyts loffelyke voorouders hunne handel in dit rijk gedreven en met d' Engelse natie geene gemeenschap in negotie of regering en hebben, ook dat noyt

---

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1690*, achtste boeck, folio 497 verso en volgende

[2]) Dit was de gouverneur der stad

[3]) Dschumada-l-sani is een andere naam voor Dschumada 'l akhir, de 6e maand van het Mohamedaansche jaar

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in de betalinge van 's conings geregtigheden gemanqueert hadden, en nu in verwagting waeren, dat in de quade bedryven en differenten der Engelsen niet ingewickelt, nogte schaade mogte toegebragt werden maar integendeel hunne handel als voor oude tyden onverhinderd exerceren en dryven mogten, waarop den grootsten heerscher des werelts bevel gegeven heeft aen synen geringen dienaer Letsul a-chan om Mochtiaer-chan te schryven, indien haer vertoogschrift de waerheyt sy, en sy met d' Engelse querelen niet te doen hebben, dat alsdan hunne negotie, invoegen van oudsher gebruykelyck is geweest, sullen mogen dryven en vorderen.

't Is seker, dat gy volgens de ordre des conings U regering dirigeren sult

Translaet verclaring door den Souratsen gouverneur Mogtiaar-chan ten voordele van de Nederlandse Compagnie, betuygt en verleent den 14^en^ April 1689

Alle Hollanders sy te weten, dat een versoekschrift conform de begeerte van haeren commandeur voor de Mayesteyt is gekomen, behelsende dat sy met de Engelsen geen gemeenschap in negotie of anders onderhielden, ook geen nalatigheyt in 't betalen der thollen gepleegt hadden, en oversulx in verwagtinge of hoope waeren, dat in de quade fortuyne der Engelsen niet bedrayt en met haer bedurven wierden

Waarop de koninglyke ordre gevolgt is, dat byaldien dese vertoninge met de opregte waerheyt evenaerde, zy naar oude gewoonte hunne handel dryven en met meerder graagheyt vermogten voort te setten

En dewyle tot nog toe geen reden van misnoegen of verwydering door haer gegeven is, om van des Mayesteyts gunst berooft en afgesneden te werden, soo passere ik dierhalven dit geschrift tot hunner versekering en gerustheyt, dat haere handelssaeken, 's conings thol na uso behoorlyk betalende, onbecommert mogen beyveren en vorderen, geheel versekert en gerust konnende syn, wanneer na reden billickheyt en 's conings dienst hunne handel en wandel dirigeren, haar geen quade schadelycke verhinderinge sullen toegebragt werden, maer ter contrarie van alle 's conings ministers behulpsaemheyt ont

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

moeten en genegentheyt verwecken tot onderlinge vrundschappelycke houdinge

Den 23 Sjamadis Sane, in 't 32ᵉ jaer des conings regeringe.

Translaat destek [1]) door den Souratsen gouverneur Mogtiaer-chan op den tholman etc[a] verleent, tot ontbinding [2]) van Comp[ies] handel, mitsgaders het lossen en laden onser scheepen etc[a], den 14[en] April 1689.

Destek of licentiegeschrift voor den tholman en verdere bedienden van 's conings alphandige, [3]) te weten dat tegenwoordig een schryvens van Letsulla-chan hier is aangekomen, behelsende dat den Souratsen commandeur Gelmer Vosburg sijn versoekschrift voor de Mayesteyt was gekomen, behelsende dat sy al 72 jaeren conform des conings firman haaren handel hadden gedreven en in de betaling van 's conings tholsgeregtigheden noyt nalatig bevonden; dierhalven sy in verwagting of hoope waeren, dat in de nog fluctuerende verschillen en quade fortuyne der Engelse met mogten ingewickelt en met haer op glibberige voeten gestelt werden, maar dat ter contrarie naer coopmans styl, sooals van oudsheen [4]) gedaen hadden, hunne negotie mogten dryven en voortsetten, waarop 's conings ordre is gevolgt, dat ingevalle het seker was sy, Hollanders, met d' Engelse geen onderlinge gemeenschap of ommegang en hadden, en dat hunne affaires afsonderlyk bestiert en verrigt wierd haar alsdan gelijk by voorige tyden den handel en verdere verrigtinge soude toegelaten werden, sooals d' inhoude van de gemelte hasbul hoccum, hieronder [5]) geschreven, kan verclaren. Alle duystere en onsienbare saeken sijn God bekent, dog sooveel publijcq en sigbaerlyk schynt, en hebben de Hollanders nog geen reden gegeven om 's conings genegentheyt en gratie te verliesen, en van deselve afgesneden te werden; ook kan niet seggen, dat se met de Engelse eenige ommegang, of iets, hun onderling raekende, te doen hebben. Om welke reden tot vol-

[1]) Pas of vrybrief. Zie hiervóór noot 2 op blz. 119.
[2]) Vrymaking.
[3]) Tolhuis.
[4]) Sic!
[5]) Gaat hiervóór.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

doening van 's coninx ordre 'k schrijf, dat sy volgens oude costume haeren coophandel mogen dryven, mits den tol conform des Mayesteyts g'eerde bevelens betalende

Den 23 Sjamadis Sanı in 't 32ste jaer van 's comings regeringe, synde na onse rekeninge dato boven gespecificeert

Lager stont het afschrift van des Mayesteyts hasbul hoccum of bevel

---

DXVI. MOLUKKEN—LIMBOTTO.

29 Maart 1689. [1])

De verkiezing van een nieuwen koning op Limbotto was voor den gouverneur der Molukken aanleiding om het contract tusschen dit staat e en de Compagnie van den jare 1678 te doen bevestigen.

Contract tusschen d'E Compagnie en den nieuwen coning tot **Limbotto.**

Wy, ondergeschrevene, prins Goelamgoettoe, prins Bonelo, en prins Alamat als afgesondene en gevolmagtigde van den koning van **Limbotto** aan den Edlen heer Joan Henric Thim, gouverneur en directeur in Molucco, mitsgaders den raat, representerende de Hoge Regeringe wegens den Staat der Generalen Nederlandschen Compie, omme te versoeken en uyt te werken dat, alsoo den tegenwoordigen heer Ilatoe, koning tot Limbotto, oudt of afgeleeft en vele infirmiteyten onderworpen is, ook al enige jaren versogt om van de koninglyke waardigheyt ontslagen te zyn, daarneffens ook Syne Hoogheyt en alle de bobatos gesolliciteert [hebben], dat zyns broeders soon, genaamt kitchel Pilakiboutta, in syne plaats tot het coninglyk ampt mogte verheven werden, zoo is 't dat eyndelyk den Ed heer gouverneur en raadt bovengemelt, na type deliberatie het haar hebben laten weigeva len de electie en verkiesinge op voor noemden prins Pilakiboutta te doen vallen en reusseeren,[2]) op de conditien en voorwaarden nogtans van het accoort in 't jaar 1678, den 25ste Maart, tusschen den Ed heer Robbertus Padt

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1690* vyfde boeck, folio 322 en volgende.
[2]) Sic

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

brugge, en de voorschreven koningen van Gorontale en Limbotto gemaakt,[1]) dat hetzelve in allen delen by dese verkiesinge zal standt grypen en nagekomen werden, waartoe wy, kitchiels en princen, ons dan ook als afgesondere en gevolmagtigde van dien koning verbinden dat hetzelve in allen delen hierneffens bedongen wert.

Nemen ook aan, dat dese onse gepasseerde acte op onse aankomste tot Limbotto in tegenwoordigheyt van d'E. gecommitteerdens sal geratificeert, goetgekeurt en bevestigt werden

Aldus gepasseert in 't Compagnies casteel Orangie op het eylandt **Ternaten,** den 29^en^ Maart 1689.

Onder stont 't merk van den prins **Goelamgomoe,** 't merk van den prins **Boneelo,** en 't merk van den prins **Alamat.**

Ter zyden stont Ons present, was getekent **Joan Henric Thim, A. du Molin** en **C. van Otteren.**

Nog lager stont 's Comp^les^ zegel, in rode lakke gedrukt, en daaronder In kennisse van my, was getekent **Pr Alsteyn,** secretaris provisioneel [2])

DXVII. MALAKKA—DJOHOR—SIAK.

9 April 1689.[3])

Den 7den Maart 1689 vertrokken eenige gecommitteerden van den gouverneur van Malakka naar Djohor, om te trachten van den dato bandhara of rijksbestuurder, en de rijksgrooten — de koning was nog minderjarig — een nieuw contract te verkrygen, waarby dan aan de Compagnie den alleenhandel op Djohor en Siak zou worden vergund. Deze oude wensch, dien men van den overleden koning nooit had kunnen ingewilligd krijgen, werd nu „eyndelyck na veel kibbelens" toegestaan. (*Onuitgegeven brief van gouverneur en raad van Malakka naar Batavia, dd. 28 April 1689*, waarbij als bylagen o.a. de instructie voor de gecommitteerden, hun „schriftelijck rapport", alsmede een afschrift van het contract).

Articulen en conditiën, geaccordeert ende beslooten tusschen den sabandaar François van der Beke en

[1]) Hiervóór, blz. 127 en volgende.

[2]) Achter dit contract volgt nog een „Acte van voorstellinge en authorisatie des nieuwen conings tot Limbotto", die wij niet overnemen.

[3]) Uit het *Contractboek.* Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148, alsmede in de *Overgecomen brieven 1690*, sesde boeck, folio 244 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ondercoopman Joannes Bonket, beyde leeden uyt den raed, als gecommitteerdens of gesanten uyt den naen van d'Ed^le heer Thomas Sluyter, Raed-extraordinaris van Nederlands India, gouverneur en directeur der stad en fortresse **Malacca**, vanwegen de Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp^e ter eenre, en by minderjarigheyd van den doorluchtigen en magtigen Jang di pertuan Abdul Jalil, coninq van **Johor** en **Pahan** etc^a, den dato bandara Sry Maharadja, nevens de rijxgrooten ter andere syden

1.

By desen werden vernieuwt en bevestigt, om soo lange als de son en maen haer schijnsel sullen geven, [1]) de oude verbonden en accoorden tusschen de koningen van **Johoor** en **Pahan**, mits gaders de Nederlandse Comp^e en haere admiraels en capiteyns t'eeniger tijt gemaekt ende opgerecht.

2^de

Sullen den dato bandara en rijxgrooten van Johoor niet toe laten, datter eenige Europise natien meer in 's conings landen Johoor en Pahan etc^a mogen handelen, dan d'E. Comp^e alleen, sonder thol te betaelen, nevens voorschreven rijxgrooten, en moeten alle sodanige, sonder bescheyt van den heer gouverneur op Mallacca te hebben in voorschreven conings landen en onder hoorige plaetsen ter negotie komende ten eersten afgewesen werden.

3^de

Ook beloven meermelte dato bandara en rijxgrooten geene moren off jentiven [1]) voortaen meer ter negotie sullen admitteeren in Johoor, die haren handel soo frequent komen dryven en, aldaer overblyvende, d'eygen Johorse ingesetenen de rijs uyt de mond nemen en de winsten wegslepen, die de inwoonderen anders sekerlijk selfs souden konnen gauderen, gebiedende oversulx dat alle voornoemde moren en jentiven uyt 's conings landen sullen hebben te vertrecken, soodrae haere schulden van

[1]) Hier ontbreken eenige woorden, b.v. „te sullen duren".

[2]) Koopmeden uyt Voor-Indië. Moren zijn Mohamedanen, jentiven zijn Hindoe's dit laatste woord is een verbastering van het Portugeesche gentio of heiden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Dato Paduccoo Radja sullen hebben betaelt en affgelegt; en soo der hiernae nog eenige van die natien mogten aenkomen om haeren handel te dryven, sullen dertig percento met een groote schenkagie voor d'eerste mael sonder eenige conniventie moeten betaelen, en voor de tweede mael by hunne wederkomste vijftig percento, met de schenkagie alsvooren. En nemen wy alsdan aen, aen d'Ed^te heer gouverneur daervan kennisse te sullen geven.

4^de

Daerentegen sal d'E. Comp^e den liberen handel met d'tholsvryheyt aen den koning en rijxgrooten van Johoor, mits 't chiap van den dato bandara telkens moetende vertoonen, insgelijx op Malacca vergunnen en absoluyt toestaen, en dat onder een en deselfde conditie voornoemd

5de.

Insgelijx soo hebben den dato bandhare en meergemelte rijxgrooten tot de meerderjarigheyt van den jegenwoordigen coning aen gemelte E. Comp^e nu toegestaen en overgegeven mits desen, om alleen, met uytsluytinge van alle andere natien, op d'riviere van **Siaca**, en al die daer invloeyen, met sooveel scheepjes ofi vaertuygen, als daertoe requireren, en met volle licentie tot den opbouw van geen steenen, maer een houten huys, behalven op **Mandouw**,[1] daer wy echter onse negotie mogen dryven, allerhanden soorten van kleden, lywaten, syde en contanten, sonder eenig thol te betaelen, in alle securiteyt (ongeimiteerd van tijt en plaets, wanneer en waer d'E. Comp^e, des nodig zijnde, hare handelplaets sal willen begrypen, sonder eenige Johoorse bedienge, waervan d'E. Comp^e bevoorens maer al te veel preuven heefft ontwaerd in de negotie getraverseerd te werden, nogte ook d'inlanders off Manicabos t'intimideren) sal mogen aenbrengen en verkoopen, en daervoor, alsmede voor contant, wederom in te koopen thin en goud aldaer vallende, behalven dat d'intrance van een kleyn vaertuyg met kleden, en niet meer, jaerlijks voor reecqueninge van den dato bandhare sal werden vergund, gelijx 't selve mits desen werd geaccordeerd en toegestaen.

[1] De Soengai Mangau, linkerzijrivier van de Siak

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6^de^

Item dat de bewoonders van de rivieren van **Mandouw, Taponkiry** [1]) en verdere, welke in de groote revier van Siaca vloeyen, volkomen vryheyt altyt genieten mogen, om masten en stengen, rhees, [2]) etc^a^ voor de scheepen, en voorts allerly soort van huys-, timmer- en brandhout aen d'E. Comp^a^ vry te verkoopen, gelyk goede bondgenoten toestaet, en dat alle sodanige Johoorse bedienden, en wel speciael den sabandaer van **Sabouwer,** [3]) sullen belast werden 's Comp^nis^ voorschreven vrye toegestanen kledenhandel en benodigtheyd van gemelte houtwerken, door dato bandara en ryexgrooten toegestaen, geensints te traverseren offte te onderkruypen, nogte de bewoonders der voorschreven rivieren met eenige dreygementen daervan aff te schricken, off dat daerover als een verbondbreker in syn particulier persoon ten affschrick van andere sal werden gestrafft.

7^de^

Daertegens behouden de onderdanen van Johoor en Pahan de vryheyd, om op Tsiaca en de voorschreven revieren te voeren, aen te brengen, en te verkoopen sodanige maintimentos, [4]) provisiën van zout, vis, viscuyt, rijs en alle andere Javaense snuysteringe, als deselve gewoon syn aldaer te venten, waerin d'E. Comp^a^ haer met alleen niet sal verhinderen, maer verbind sig daerenboven, en belooffi hiermede, geene van dito gespecificeerde eetwaren aldaer te brengen boven 't geene d'E. Comp^a^ vaertuygen tot eygen provisien mogen benodigen, mits deselve Johorten en sodanige van des konings onderhoorige natiën, als hy dat sal willen vergunnen, by hun arrivement aldaer blykelyke permissie wegens den aenbreng van voorschreven maintementos per een chiap van d' dato bandara vermelt, sullen moeten vertoonen, en onderworpen blyven om van onse vaertuygen te werden gevisiteert en alle sodanige kleden. zyde, thin en contanten, daerin by op- en afvoer bevonden werdende, voor d'E. Comp^a^ confiscabel sullen syn, gelyk door haren sabandaer aldaer ook met 't visiteeren van sodanige Maleytse

[1]) De Siak-rivier ontstaat uit de Tapoeng-kanan en de Tapoeng-kiri, letterlijk de rechter- en de linker-Tapoeng.

[2]) Rhees zijn raas. Het *Contractboek* heeft reets.

[3]) ? Kan dat de oude naam zijn van de tegenwoordige hoofdplaats Siak Sri Indrapoera?

[4]) Levensmiddelen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

off andere vaertuygen, om d'E. Comp^e in dit regt te maintineeren, stip sal werden geobserveerd, sonder dat ook dito sabandaer de Mamncabas off eenige andere, de revier van Siaca voornoemd opwaerts bewoonende, en met viskuyt etc^a passeerende, aen Sabouwer niet sal vermogen op te houden, nog ook te beletten aen ons volk deselve te verkoopen.

8^en

Sullen van nu voortaen aen de E. Comp^e ofte haer ingesetenen werden wederom gegeven en ter hand gestelt alle sodanige lijffeygenen en dividoren,[1]) als sig onder 't gebied van Johoor 't sy vrywillig, gerooft of weggeloopen, souden mogen onthouden, en daerentegen weder alsulke, die van Johoor op Mallacca haer soude mogen verschuylen, voor de gesette praemie van oudts tegens twintig rijxdaelders reciproce, sonder deselve met gewelt te willen agterhouden off verswygen, mitsgaders alle overgeloopene Christenen, schoon Moors geworden waeren, ter goeder trouwe werden overgeleverd. En die bevonden werden selffs eenige lijffeygenen off dividoors gerooft off gestolen te hebben, sullen ten exempel van anderen metter dood, sonder eenige genade, gestrafft werden, welke straffe ook aen de eerste vrywillig weggelopen slaeff (om daerdoor schrick te verwecken) soo onder 't gebied van den koning, als op Mallacca, sal werden g'exerceert, en by publycke ommeslag aen een ider verkondigt dat gemelte rijxgrooten en d'voorschreven gecommitteerdens vanwegen d'E. Comp^e tot weringe van die frequente misdaet ider in de haren beloven trouwhertig nae te komen en te onderhouden.

Specialijk nemen gemelte rijxgrooten ook aen, om op de regeeringe van **Ranbouw**[2]) met desselvs onderhoorige dorpen item **Songoedjong, Calang, Tamping, Cling,**[3]) de voornaemste rooffnesten sijnde, sodanigen ordere te stellen, dat de Malaxe ingesetenen mogen bevrijt blyven van sodanige slavendieveryen en andere gewelden, als deselve in de bosschen plegen.

9^en.

Daertegens beloven de gecommitteerdens uyt de naem van d'Ed^e heer gouverneur vermelt, sorge te dragen, dat geen de

[1]) Pandelingen. Zie hiervóór, noot 2 op blz. 382.
[2]) Zie hiervóór, blz. 198 en volgende.
[3]) Alle op Malakka. Zie hiervóór, blz. 383.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

minste gewelt off overlast aen d'onderdanen van Johor, 't sy op d'rivieren van Siaca off **Bencalis** door ons volck van 's Comp^e^ kruysende vaertuygen sal werden aengedaen, en by voorval van eenig misbedrijf de daders ten allerrigoreusten, ten exempel van andere, te sullen doen straffen, mits d'onderdanen van Johor in sulken geval peccerende[1]) offte oorsaek gevende aen d'onse, ook naer merite sullen werden gecorrigeert.

10to

Eyndelijk en ten laesten beloven de rijcxgrooten van Johor voorschreven, een ider soo veel in hem is, d'E. Comp^nie^ beste en voordeel te soecken en te betragten, mitsgaders desselvs nadeel en schade te helpen schutten, en dit bovengeschreven contract in alle syne poincten en articulen te achtervolgen als goede en opregte bondgenoten toestaet en betaemt.

Ten welken eynde, en in oirkonde deses, hiervan gemaekt sijn twee eenluydende geschriften, waervan d'E. Comp^e^ een in 't Maleyts en een in 't Hollands, mitsgaders de rijcxgrooten, het gouverno by minderjarigheyt van den coning van Joboor en Pahan etc^a^ waernemende, twee gelyke ditos sullen behouden.

Onder stond: Aldus gedaen, geresolveerd en geaccordeert in **Johor**, ter koninklyke residentieplaets, ady 9^en^ April a^o^ 1689, en was daeronder door d'rijcxgrooten met eenige Maleytse characters ondertekend, en met de dato bandharas zegel in 't swart bekragtigt, en daerbenevens 't signet van den sabandaer **François van der Beeke** en **Joannes Bonket.**

Onder stond: Gecollationeerd, accordeert. Mallacca den 28^en^ April a^o^ 1689, en was geteekend **Sibert Sibenius,** gesworen clerck.

[1]) Zondigende, vgl. peccare.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXVIII. MALABAAR.

9 Mei 1689 [1])

De koningin van Atingen was de erfgename en tevens stammoeder der vorsten van Trevancore, waar het matriarchaat bestond. In 1688 had de heerschende vorstin in haar rijk de Engelschen toegelaten, wat 's Compagnies commandeur in Cochin in strijd achtte met artikel 7 van het contract, den 25en April 1665 met den koning van Trevancore gesloten. De bij-de-hande koningin verklaarde boete wegens contractbreuk te zullen betalen, en de Engelschen te willen uitwijzen, indien men haar kon aantoonen, dat zij of haar moeder zoodanig contract hadden geteekend, wat inderdaad niet het geval was. Ofschoon zij verder verklaarde, „zy een vrouwe en niet van meening was met ymand contracten aen te gaen", gelukte het den commandeur Van Dielen niettemin, na met veel tact gevoerde besprekingen, haar te bewegen het contract tusschen de Compagnie en den koning van Trevancore, haar voorzaat, te bevestigen (Zie ook CARTER VISSCHER, blz. 200 en volgende en *Corpus* II, blz. 323 en volgende).

> Translaat ola van belovte, door de conninginne van **Atingen** aan d'Nederlandse Comp^e^ gedaan op den 9^en^ Maay a^o^ 1689 naar onse stijl, ofte na de Mallabaarse rekeninge in 't jaar Coylan 864, den 31ste van de maand Medam

Het vertrouwen van vrundschap, datter is tusschen de Hollandse Comp^e^ en de conninginne van **Atingen,** zal onveranderlyk zyn, soo lange son en maane duire

Wat het verbond van negotie aanbelangd, d'E Comp^e^ ver magh deselve in myne landen te vervolgen, overeenkomende med 't contract, ten tyden van myn oudoom, den coningh van **Trevancoor,** en med hem selvs gemaekt, uytwysende d'olas en papieren, ten wederzyde gepasseerd, 't welk ik ordonnere

De Comp^e^ zal med my zyn als het behoord en volgens gewoonte, en doen hare contracten van negotie.

Omdat dit soodanig in waarheyt is gepasseert, heevd de koninginne 't zelve geordonneerd en bevolen te schryven voor den commandeur van Cochin, Isaäk van Dielen, in 't jaar 864 den 31^en^ van de maand Medam, was by de koninginne geteekend met dese caracters . . . ,[2]) bevattende het woordeken **Tulham,** off waarheyt, haar ordinaire handteekeningh.

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1691*, negende boeck, folio 268.
[2]) Volgen eenige letterteekens.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXIX. MOLUKKEN—TIDORE.

31 Juli 1689. [1])

Den 2den October 1687 overleed sultan Saif Oedin van Tidore. Tusschen zijn rijk en Ternate had jaren lang een gespannen verhouding bestaan en dit maakte voor de Compagnie, zonder wier toestemming, krachtens het verdrag van 29 Maart 1667, geen opvolger mocht worden benoemd, de aanwijzing van een troonopvolger tot een zaak van belang. De gouverneur der Molukken, Joan Henric Thim, stelde de zaak voorloopig uit, in afwachting wat praetenderten tot de comptoirlyke waarde haar op doen souden, wel wetende dat den kitchel of prins Ceram alreets lange van zijn vader daartoe gedestineert was, dog ook dat zijn oom en vaders broeder, den kitchel of prins Gorian daartoe de geregtigste was. Ondertusschen zouden wy in dat interregnum bereyden[2]) alle de pretentiën, klagten en doleantiën, soo wedersyts comingen te berde gebragt hadden, om die op de tijt van de electie metenen te decideren, verenigen en accorderen (*Onuitgegeven brief van gouverneur en raad der Molukken naar Batavia, de dato 29 Juni 1689*). In Juli 1689 werd Thim vervangen door Joannes Cops, terwijl de commissaris Dirk de Haas de Molukken bezocht. Zij beiden besloten, na onderzoek, den zoon des overledenen, in overeenstemming met den wensch van de meeste rijksgrooten, tot opvolger te benoemen.

> Secrete articulen, waerop den grootmagtigen Hamsa Farahoedin, [2]) coning van **Tidore**, en syne rijxgrooten voor hare onderdanen en nakomelingen ter eenre, mitsgaders den Heere Dirk de Haes, Raedextraordinary van India, commissaris etc[a], in den name van den Hoog Ed[ten] Heer Joannes Camphuys, Gouverneur-Generael, en de Ed[len] Heeren Raden van India, representeerende de hoogste magt en authoriteyt van de Generale Nederlandse Vereenigde Geoctroyeerde Oostindische Compagnie in dese landen ter andere syde, geaccordeerd, verdragen en overeengekomen zijn, gelijk als hieronder volgt.
>
> 1.
>
> Ingevolge het negende articul van 't contract en verbond, tusschen den koning Sayfoedin en d'Ed[le] Heere Cornelis Speelman, superintendent over alle de Oosterse provintiën, representeerende de opgemelte Nederlandsche Comp[ie], de dato 29[en] Maert

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148, alsmede in de *Overgecomen brieven 1690*, vijfde boeck, folio 425 en volgende, en die van *1691*, negentiende boeck, no. 31, ongefoheerd.

[2]) Meestal geschreven Faharoedin of Fahroedin.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1667 alhier in 't casteel Orangie gemaekt en beslooten, [1]) hebben wy als een medelit in de Tidorese regeringe den 19^en^ Juny deses jaers met de grooten en rijxstenden van Tidore in gemelte Sayfoedijns plaetse, die den 2^en^ October a° 1687 deser wereld is overleden, gecoren opgemelde Hoogheyt, Hamsa Farahoedin, tot coning over het eyland **Tidore** en alle desselfs onderhoorige landen en eylanden, die den 21^en^ deser gevolgelijk daertoe in onsen rade en 't bywesen van alle de grooten van gemelte landen haer voorgestelt en gehuldigt is, in welkers gevolge op heden door gemelte Sijn Hoogheyt het opgemelte contract van 29 Maert 1667, met alle syne rijxstenden, soo als dat legt, publykelijk aangenomen en b'edigt is, omme hetselve nae syn inhout claxalings [2]) voor haer en haere nakomelingen in eeuwigheyt te onderhouden en naekomen tot welkers vermeerderinge Sijn Hoogheyt en die van synen secreten rade nog aenneemt en belooffi prompt te sullen voldoen en naekomen

2.

Het senden van twee persoonen uyt synen rade, met namen Citchiel [3]) Palahawany, broeder van den capiteyn-lauwt, [4]) en Quimelaha [5]) Djico, nae Batavia, om aldaer van den Ed heer Gouverneur-Generael en d'Ed^le^ heeren Raden van India haere agreatie, wegens de promotie van gemelde Syne Hoogheyt Hamsa Faroedin tot coning van Tidore te ontvangen waertoe sy, gecomm.tteerdens, dan in de maend September aenstaende met het jachtje Jamby derwaerts sullen vertrecken.

3

Tegens welken vertrecktijd mede nu aennemen en beloven aen opgeme.te scheepsboort in ouse handen over te leveren den prince, Sijn Hoogheyds broeder, Quitchil Toloa, om daermede nae Batavia overgebragt te werden, als synde een seer boosaardig en wrevelig mensch, die hier alomme, soo in de heerlijkheden en landen van den koning van Ternaten, Amsterdam, als elders, niet anders als vervolgingen, twist, ja moorderyen

---

[1]) Zie *Corpus* II, blz 348 en volgende.

[2]) Dit is een archaistische vorm van klakkeloos, dat oorspronkelijk beteekent onvoorwaardelijk, geheel en al. Zie Verdam in voce clax.

[3]) Ketjil of prins.

[4]) Hoofd van de vloot.

[5]) Kimelaha of stadhouder

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

veroorsaekt, en alsoo 't geheele Tidorse rijk sodanig ontrust, waaruyt eerlange de uytterste rampen, ja ondergang van 't selve soude veroorsaeken, gelijk op 29e July a° 1687 nog tot Gamma knorra[1]) op de kust van Halmahera, gemelten coning Amsterdam als onsen leenman, toebehoorende, gedaen heefft, alwaer hy met een aental van 10 Mabarese[2]) en 4 Tidorese bemande en wel gewapende correcorren[3]) dieselve plaets seer verradich heefft overrompelt, verbrand, uytgeplundert, en 24 menschen met haren senghadje Isaha, goegoegoe Tiko, en hoecom Massari seer schandelijk vermoord, en dat op een tijt, dat men pas eenige dagen bevoorens hier in 't casteel de smeulende oude questiën tusschen Ternaten en Tidore geheelijk hadde bygelegt, perthyen wedersijts versoent, de hand van heffde den anderen gegeven, en daerop ten koste der E. Comp'e een groot maeltijt aengeregt en parthyen, daeronder mede was voornoemde Toloa, genereuselijk getracteert En omdat syne verdere misdryven langer niet te stutten syn, soo versoekt Syne Hoogheyt Farahoedin en de rijxstenden mits desen, dat Syn HoogEd° d'E. heer Gouverneur-Generael ende de heeren Raden van India die goetheyt geheven te hebben om hem, Toloa, elders sodanig in versekering te laten bestellen, dat hy syn leven het weder herwaerts komen mogte vergeten, 't geen Syn Hoogheyts opgemelte gesanten in persoon nader sullen versoecken

4

Sijn Hoogheyt ende rijcxgrooten beloven nog mits desen met de allereerste gelegentheyd in handen van den E heer gouverneur en directeur Joannes Cops over te sullen geven den hoekom Goelely, senghadsje Pattany, Senghadsje Poeassa, quimelaha Wawelo en gnoffamanera,[4]) die met twaelff correcorren en galalos[5]) soo van Maba, Weda en Pattany in de maend February deses jaers aen Cherams Noordcust in de bogt van Hatuwe, en daeromher, ten roof syn uytgeweest, daer se veele schandelyke redenen tot disrespect van d'E. Comp'e en de Nederlandse natie als andere ongehoorde daden, hebben

[1]) Gamkonorah. Zie hiervóór noot 1 op blz. 318.

[2]) De bewoners van Maba en Weda, aan de Oostkust van Halmaheira, waren beruchte roovers. Zie *Pie or von Dom's Beschryvinge*, II, 1 blz 43 en volgende.

[3]) Cora-cora's of gewapende praauwen.

[4]) De naam van den ngoffamanera ontbreekt in alle afschriften.

[5]) Lichte roeivaartuigen. Zie hiervóór, noot 1 op blz. 365.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

uytgerecht, twintig van 's Comp' vreedige onderdanen, en daeronder den orangkay Sargilla Aman, geweldelijk ten roof medegevoert, en tot Rarakit en Keffing, aen 't Oosteynde van Ceram gelegen, voor slaven verkogt, daerenboven nog 4 andere personen swaerlijk gequetst, die wy alsnog niet weeten of se gestorven syn off niet, welke dan als hooffden van die rooffvaertuygen ten overstaen van expresse gecommitteerdens van Syne Hoogheyt Farahoedyn. volgens het contract hier aen 't casteel 't sy met d' dood off anders, dienen gestrafft te werden, als bevonden sal werden te behooren

5.

En aengesien jaerlijks ten minsten eenmael in den stillen tyt onder den naem van Papouen,[1]) minder en meerder getal correcorren op t vryburten uyt dat ort nae Amboina en onder die jurisdictie staende eylanden Boana, Manipa en Boero uyt varen, sonder dat se oyt van 's Comp'" onderdanen syn beledigt, soo belooffi Syn Hoogheyt en de Tidorese rycxgrooten, op de wettige klagten, die door ons uyt Amboina aen den heer gouverneur en directeur van Ternaten over sulke gewelden voortaen meerder sal gedaen werden, telkens desselffs opperhoofden, te weten uyt die van Maba, Weda, Pattany en Massoal, off andere daer omher leggende gequalificeerdens, die dog altyt professie maken en niet kunnen rusten als ten rooff onder de naem van Papouers uyt te gaen, telkens te sullen doen apprehenderen en ten fine voorschreven in handen van den heer gouverneur in Ternaten over te geven, opdat daerdoor de andere een affschrick en exempel mogen nemen sonder 't welke dog geen rust nog vreede kan gevonden werden, 't geen dan mede ten waere blyck sal wesen, dat Syn Hoogheyt en d' rycxgrooten het ten regten en goeder trouwe met d'E. Comp'" menen

6.

Syn Hoogheyt ende d' rycxgrooten beloven mede ter goeder trouwe ter allereerste gelegentheyt hier in handen van d'E. heer gouverneur over te leveren alle sodanige Ambonse gevangen en onderdanen van d'E. Comp'", als er ergens in 't geheele Tidorese rvk, selfs tot op de minste eylanden toe, nog in levenden lyve syn, waeronder eenen, genaemd Codja, uyt

[1]) Papoea's.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de 4 stux, in April 1688 tot Bouro gerooft, althans tot Weda te vinden is; dog hieronder sijn niet begrepen de 20 gerooffde menschen uyt Hatuwe, waervan in het vierde articul is gesproken, die door haere vrunden van de Rarakeers [1]) en Keffingers voor groot randsoen weder ingekogt en alsoo gelost sijn, welkers vergoeding wy niet pretendeeren, alsoo niet twyvelen, off Sijn Hoogheyt en rijxgrooten sullen de voorschreven vijff hooffden, in 't vierde articul gemelt, sekerlyk aen ons overleveren, om ten exempel van andere en boete van die misdaat met de dood gestraft te werden.

7

De twee isere stucken canon, in de laaste oorlog en opstand der Ternatanen haer tot Toeseho door de Tidoresen ontnomen, en welke d'heer Padbrugge haer soude geschoncken hebben, die werden mits desen, als Sijn Hoogheyts eygene, aen hem gelaten, vermits deselve met d'E. Comp[a] in bondgenootschap gebleven sijnde en derhalven als een buyt van den algemeenen vyand heeft gerooft, hem ook na regt en reden toekomen.

8

Sulx dat wy uyt den name van Haer Hoog Ed[a] tot Batavia Sijn Hoogheyt en rijxgrooten mits desen vergeven alle sodanige misdryven, als tot heden toe tegens d'E. Comp[a] en den koning van Ternaten, Amsterdam, en goede mannen vanwegen den gemelten coning Amsterdam, mogten begaan zijn, te meer wy als arbieters en goede mannen vanwegen den gemelten coning Amsterdam, de onderlinge geschillen en questiën met den Tidorees ondersogt hebbende, den anderen even schuldig hebben gevonden, excepto dat den Tidorees in het werck van Gammaknorre èn ons èn gemelden coning Amsterdam swaerlijk heeft misdaen, en 't welke met d'overleveringe ter gevangenisse van voorschreven prins Toloa alsnu werd versoend en in 't graf van vergetenheyt gelegt, dog by sooverde Sijn Hoogheyt en stenden van Tidore de overleveringe van voornoemde prince Toloa, nog ook de vijff hooffden der rovers, tot Maba, Weda en Pattany te huys hoorende, niet voldoed, sal hy en syne grooten van dit genadig voorregt en vryspreking 't minste effect vermogen te gaudeeren, maer haer houden voor overtreders van

[1]) Die van het hiervóór genoemde Rarakit

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

't generael en dit speciael verbond, even alsoff sulken vryspreking en vergeving noyt was geschied, bygevolge subject blyven sodanige penaliteyten, als den Ed'^en heer Gouverneur-Generael en d'Ed^e heeren Raden van India sullen goedvinden haer daerover te meriteren

Aldus gedaen en gecontracteert in 't casteel Orangie op **Ternaten**, den 31^en July 1689. synde tot bevestinge van dien door den hooggemelten coning Citsili Hamsa Farahoedin en zyne rycxgrooten, den goegoegoe Banawa, citchiel Palahawany, senghadje Marieko Sahabanda, senghadje Boedjoe van Tsoa Sivo. senghadje Mamma, mede van Marieko, en quimelaha Sasoesoe Mare, voorts met den anderen vervangende alle andere rycxgrooten, hier present en niet present synde, welke den eed op den alcoran gedaen en afgelegt hebben mitsgaders met het rycxsegel versegelt; en vanwegen d'E Comp^ie heeft den commissaris, geads.steert met den E heer gouverneur en directeur deser Moluccos, Joannes Cops, hare handtekeningen besyden Comp^ie groot segel hieronder geset Was getekend **Dirck de Haas**, en daeronder stond. Ten overstaen van my, was getekend **Joannes Cops.**

Ter zyden stond 's Comp^ie groot zegel, in rooden lacke gedruckt, en daeronder Ter ordonnantie van opgemelte Syn E.E., was getekent **Pieter Rooselaer**, secretaris.

Onder het Maleyts stond 's conings zegel, mede in rooden lacke gedruckt en van alle de voormelde rycxgrooten getekend

Onder stond Gecollationeerd, accordeert met syn principael, Ternate in 't casteel Orangie, ady ultimo July a° 1689, was getekent: **Pieter Rooselaer**, secretaris.

DXX. MOLUKKEN—TIDORE.

31 Juli 1689. [1])

In aansluiting bij de hieraan voorafgaande artikelen bevestigde de nieuwe koning van Tidore bij onderstaand contract de overeenkomst door zijn vader in Maart 1667 met Cornelis Speelman gesloten, nog eens afzonderlijk.

[1]) Uit het *Contractboek* Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland* no. 8148, alsmede in de *Overgecomen brieven 1690* vijfde boeck folio 429, en in die van *1691*, negenbende boeck, no. 32, ongefolieerd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bevestiging en vernieuwing van sodanigen contract, als tusschen den overleden grootmagtigen coning Sayfoedin en de rijxgrooten van **Tidore** ter eenre, en den Edelen heere Cornelis Speelman, superintendent van de Oosterse quartieren, uyt den naem en vanwegen de Hoog Ed^le^ Heere Joan Maatsuyker, Gouverneur-Generael, en d'E.^te^ heeren Raden van India, representeerende de hoogste magt van de Nederlandse Vereenigde Geoctroyeerde Oostindise Compagnie in India ter andere syde op 29^e^ Maert 1667 tot Ternaten in 't casteel Orangie, soo voor haer selven als hare nacomelingen, is veraccordeerd, geslooten en met eede bevestigt geweest

Welk contract wy, Citsili Hamsa Farahoedin, nagelate soon van wylen myn opgemelte heer vader Sayfoedin, uyt kragt van wettige electie tot die kroone door den heer Direk de Haes, Raed-extraordinaris van India en commissaris etc^a^, en den E. heer Joannes Cops, gouverneur en directeur deser Molucos, op 14^e^ Juny deses jaers, te samen met de rijxstenden van Tidore geschiet, en waerop den 21ste der maend July de inhuldiging tot koning is gevolgt, mitsgaders alle de rijxgrooten van Tidore voor ons en onse nakomelingen verklaren in alle syne leden en deelen wel geresumeerd te hebben, waerom het dan, soo als het daer legt en door onse voorouders b'eedigt, gesegelt en ondertekend is, volkomentlijk aennemen, met belofte deselve promptelijk sodanig te sullen nakomen, onderhouden en voldoen, alsoft het jegenwoordig door ons in verbond met de E. Comp^ie^ nieuwelijk gecontracteert, bedongen en opgestelt was

Aldus gedaen, bevestigt, vernieuwt bygevolge gecontracteerd, in 't casteel Orangie op **Ternaten**, den 31ste July 1689, zynde tot bevestiging van dien door hooggemelten coning Citsili Hamsa Farahoedin en syne rijxgrooten, den goegoegoe Banawa, citchiel Palahawany, senghadje Marieko Sahabanda, senghadje Boedjoe van Soasivo, senghadje Mamma mede van Marieko, en quimelaha Sasoesoe Mare, voorts met den anderen vervangende alle andere rijxgrooten, hier present, en niet present synde, welke een eed op den alcoran gedaen en afgelegt hebben, mitsgaders met het rijxsegel versegelt, en vanwegen d'E. Comp.^ie^

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hebben den commissaris, geadsiteerd met den E. heer gouverneur en directeur deser Molucco's, Joannes Cops, den capiteyn Augustyn Dumouhn, ondercoopman Andries Boudewynsz Coenraat van Otteren en fiscaal Jacob Claasz, haere handtekening besyden Comp^es^ groot zegel hieronder geset; was getekend, **Dirck de Haes**, en stond geschreven: Ten overstaen van ons, was getekend, **Joannes Cops, Augustyn Dumolin, Andries Boudewyns, Coenraat van Otteren en Jacob Claasz.**

Ter syden stond 's Comp^es^ groot zegel, in rooden lacque gedruckt, en daeronder Ter ordonnantie van opgemelte Syn E E was getekend: **Pieter Rooselaer,** secretaris. En onder 't Maleyts stond 's conings segel, in rooden lacque gedruckt, en van alle de voornoemde rijxgrooten getekend

Onder stond Gecollationeerd, accordeert met sijn principael, Ternaten, in 't casteel Orangie, ady ultimo July 1689, was getekent: **Pieter Rooselaer,** secretaris.

—

DXXI. CEILON—MADURA.

19 Augustus 1689 [1])

Gouverneur Laurens Pijl, van Ceilon, gelastte in 1689 aan 's Compagnies ministers op Tuticorin, een gezantschap naar den naik van Madura te zenden, „d'E. Comp^e^ gemeegen zijnde in de landen, waer haere negotie exerceert, altoos te houden een naeuwe intelligentie en vertrouwelijckheyt met de vorsten dierselver gewesten, ook die gewoonte hebbende, deselve tot behoud nge van haere genegentheden te caresseeren". Resident en raad op Tuticorin bemsstten met deze opdracht den assistent Nicolaes Welter, die voorzien van rijke geschenken, naar 's vorsten residentie in het binnenland trok, en bij wien het volgende stuk zijn taak met succes vervulde.

(Instructie voor en daghregister van Welter in de *Overgecomen brieven 1691*, derde boeck, foho 224 e.v.)

> Copia translaet van een ola, door den heer Rengia Kistna Moutou Wirappa naick, vorst van het **Madurees rijck** en de geconquesteerde landen, uyt Tritchinapoli geschreven aan den opperkoopman Joan van Vliet, hooft wegens de Vereenigde Nederlantse Oostindische

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1691*, derde boeck, foho 326. Ook in de Contractenverzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8368, I, blz. 3 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp[ie] op de Madureese cust, gedateerdt op den 5[en] dag der nieuwe maene, in de maend Aveni des jaers Suckila, [1]) zijnde naer onse reeckeninge den 19[en] Augustus 1689

d'Origineele ola is door den vorst med eygen hand onderteyckend ende in de Tellingse [2]) taele gesteldt, op Tuticorijn ontvangen den 1[en] September des voorengemelte jaers, uyt handen van den adsistent Nicolaes Welter, die als gesandt aen Sijn Hoogheyt, den heer nayck, is gesonden geweest

d'Vertaelinge is op Tutucorijn uyt het Tellings in het Mallabaers off Tammoul [3]) gedaen door de brammes Rama Patter en Wengera Ramen, vader en zoon, ende uyt het Mallabaers off Tammul in het Nederduyts overgebragt door den opperkoopman Joan van Vliet voornoemt, ende des E Comp[nie] geweesen jongh tolck Ignatio Mendes.

In het jaer Suckila, den 5[den] dag der mane Aveni, Augustus, deze wel geluckige Wisuanaden naick [4]) Renga Kistna Moutou Wirappa-neyck doet weeten aen den kapitain tot Tutucorijn, het schrift, door U' E met een beede gedaen, hebben wy door het lesen van dien verstaen, zoo mede hetgeene UEd[e] opgezonden volck ons aengediend heeft, ende ontfangen den eliphandt en geschencken meer, welcke daerby door U E gesonden zijn geweest; als hetzelve heeft ons veel vernoegt De vruntschap die er tusschen d'E Comp[nie] en armene [5]) werd g'exerceerdt, is van outs zoo en niet anders.

Nu, in diervoegen als U' E. ons hebt verzogt, ende zoodanig het ons is aangedient, dat het waerachtige contract, ter tyde van Bramiliappa-pulle geslooten, [6]) zal onderhouden werden, datter geen andere blancken, 't zy wat natie off wie mogte

[1]) De naam van de maand is Asvina, die van het jaar Sukla

[2]) Tellingaasch.

[3]) Tamil

[4]) Wisuanaden-neyck is d' naem van den eersten heer nayck, die het rijck van Madure als een vryen naik heeft beheerscht ende de geschriften, die van waerden gehouden en by den vorst geteikent werden, werden met desen eersten heer naik zijn naem voorsien te stellen te meer bekragtigt

[5]) De regeering of het hof. Zie hiervóór, noot 4 op blz. 32.

[6]) Bedoeld wordt het contract van 18 Maart 1659, *Corpus* II, blz 142 en volgende gesloten door Baramalappa.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

komen, in des armenees landen plaets zal werden vergund; dat de kooplieden, die met d'E. Comp^e^ handelen de schilders en wassers, die voor d'E. Comp^e^ arbeyden, niet meer als de schattingh, die zy aen de armene verpligt zyn te geven, zal affgevordert werden;

dat de schulden van persoonen, die d'E. Comp^e^ schuldig zyn, naer het regt dezer gewesten zullen ingevordert en gegeven werden;

dat de sluyckers[1]) zonder Comp^e^ zeebrieven ter sluyck komende handelen, als U E. die aenwijst[2]) op alle havenen zullen afgewesen ende nergens entrance off plaets vergund werden,

dat dit zoodanig altoos ende by wat regeering offte manniegaer,[3]) die er mogt komen, zoolang als de loop der zon en maen duurt, zal onderhouden en agtervolgt werden. hebben wy Tieroewerignenader-ayen gelast ende aenbevoolen ende zullen U E. nog genoegsaem, by d'armene vereysschende, geschencken stuuren, wyders betragten dat de vrundtschap, die tusschen d'armene en Comp^e^ onderhouden werd, dagelycx toeneme[4])

Aldus overgezet ende getranslateerd uyt het Tammoul in het Nederduyts naer ons beste kennisse, door ons ondergeschreven, in 't Nederlands comptoir **Tutucorijn,** den 5^en^ September a° 1689 Was getekent **J van Vliet** en **Ignatio Mendes.**

Onder stondt: Gecollationeerd, accordeerd, Tutucorijn den 6^en^ September 1689 Was geteekent **Jan Bierens,** secretaris

[1]) Het woord sluyckers staet in de originele ola med die significatie als een dieffse actie

[2]) „UE die aenwyst" is gesteld omdat de vorst zeyde, zyne bedienden dat niet weelen koste, off de sluyckers van d'E Comp^e^ zeebrieven hadden off niet.

[3]) Eigenlijk dorpshoofd. Zie hiervóór, noot 1 op blz. 33 Hier vermoedelijk voor regeeringsvertegenwoordiger

[4]) N B Dese laeste reeden is gestelt uyt vertrouwen, dat d'E. Comp^e^ de vorst zyne nieuwsgierigheyt in het een en ander wel zal voldoen, ende voorts eene vaste vrundtschap med d'E. Comp^e^ begeere te onderhouden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXII. KOROMANDEL.

28 Augustus 1689. [1])

Johannes Bacherus, die vroeger als koopman op Suratte had gedient, was in 1679 gerepatrieerd. Hij keerde in 1684 met den Commissaris-Generaal Van Rheede als diens secunde naar Indië terug. Terwijl Van Rheede in Zuid-Koromandel werkzaam was, zond hij Bacherus als zijn gezant en vertegenwoordiger naar Noord-Koromandel. Daar was intusschen het rijk der koningen van Golkonda door den Grootmogol Aurengzib veroverd. Voorzien van rijke geschenken en van kopieën der firmans, die de Compagnie van de koningen van Golkonda had gekregen, trok Bacherus naar het hof van den mogol in Agra, waar hij verscheidene maanden werd opgehouden, maar ten slotte de bevestiging van alle oude voorrechten wist te krijgen. (*Pieter van Dam's Beschrijvinge* II, II, blz. 172 en volgende, en 238 en volgende; HAVART I, blz. 61 e.v.; II, blz. 165, 192; III, blz. 85—86; MANUCCI IRVINE, *Storia do Mogor or Mogul India*, II, blz. 383 e.v.). In afwachting van het opmaken van het officieele keizerlijke firman verleende de rijkskanselier voorloopig de volgende gunstbrieven.

> Translaat firman beasie[2]) ofte koninglyke perwanna uyt 't Persiaens, door den rijxcancelier Assetchan op des keysers duan van **Golconda** off **Heydrabat**, Bachiaret-chan, verleent

Naar uytdruckinge en loff des geslagts, stont Blijft welvarende, Bachiaret-chan

In dese dagen is hier in des conincx inkomstboeken gekomen een copie met et chiap van den baxie[3]) des koningrijx Roylachan, daarinne was gestelt, dat den heer commandeur Johannes Bacherus, Hollandsen ambassadeur, den coning te kennen gegeven heeft, dat de motsedys ofte regenten der thol in **Hejdrabat** den capiteyn van de Hollandse Comp[e] adaar moeylijk vallen en geregtigheyt[4]) begeren. Denzelven capiteyn heeft anders geen insigt, als met de ontbodene koopmanschappen in Golkonda en andere plaatzen de landen te doen floreren, en om het firman van tholvryheyt te vervaardigen zal der nog tijt van noden zijn; dog de motsedys van de thol willen gants geen uytstel geven,

---

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1691*, sevende boeck, folio 1055 en volgende.

[2]) Dit is waarschijnlijk een verschrijving voor een woord, dat koninklijk beteekent.

[3]) Baxi is een hooge titel. Voor de merkwaardige geschiedenis van dit woord zie men *Hobson-Jobson* in voce buxee.

[4]) Versta rechten of tollen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

waarom in hoope blijft, dat den koning zulx zal ter ooren gekomen wesen, en ordre geven, datter een hasbul hoecum [1]) op die moteseddys zal werden verleent, zy geen moeylykheden en mogen doen totdat et firman klaar zal zyn kunnende na de vervaardiging desselfs na den inhoude ageren

Waarop den koning heeft g'ordonneerd, dit perwanna te verlenen, 't gene den koning bevorens ook is voorgedragen, is g'accordeert en ordre gestelt, dat alles wat van hier naar haar land off Holland vervoert, en van daar hier te lande aangebracht wert, vry van thol zal zijn. Inmiddens heeft den koning, terwyl het firman vervaardigt wort, g'ordonneerd, conform den inhout derselve, een soodanigen geschrift te geven, dienvolgende schrijv' ik uit, dat U E ingevolge des koninx ordre te wercke gaat, tot zoo lange dat firman vervaardigt zal sijn.

12e van de maand Sjelkaddo [2]) des jaars 1er regeringe des keysers 33, naar onze styl 28 Augusto 1689

Agter stont het chiap van den rijxcancelier **Asset-chan,** en aan een zy. 't Is naargesien. Nog conform 's coninx boeken weer by des keyzers schryvers gepasseert, nog al een copie hiervan moet den souba [3]) hebben En nog in een hoek was den datum als boven gestelt.

Onder stont Voor de translatie, Golkonda, desen 20ste September 1689, was getekent. **Johannes van Steelant**

Lager. Gecollationeert, accordeert, Masulipatnam den 20ste October 1689, en was getekent. **Abraham Sem,** eerste clerq

[1]) Bevelschrift.

[2]) Dsul-Cada

[3]) Souba is eigenlijk de naam van een gewest of provincie van het rijk des Grootmogols De bestuurder van zoo'n gebied heet soubadar maar wordt vaak kortweg souba genoemd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXIII. KOROMANDEL.

7—20 September 1689. [1])

Ook het volgende parwanna werd voorloopig door den rijkskanselier Asset-chan uitgevaardigd. Zie de inleiding bij het firman van 28 Augustus hiervóór.

> Translaat perwanna uyt et Persiaans, wegens de vrykenninge der hooftgelden van des E. Comp^ies^ dienaren allerwegen, door den rijxcancelier Asset-chan op den duan Bachiaret-chan in **Heydrabat** verleent.

Siadat panna zynde de grootheyt des afkomst hertog, [2]) die des coninx voordeel betraght, Bachiaret-chan, God bewaart U E.

In dese dagen is den coning versoght, welkers copia met het chiap [van] haxi Royla-chan in des coninx dester of zecretarie gecomen is, namentlyk dat den E. heer commandeur Johannes Bacherus, den zeer g'estimeerden wackel [3]) van de Hollandse Comp^e^, den coning voorgedragen heeft, dat desselfs logies zoo in **Heydrabat** als elders zyn, alwaar de invorderaars van de hooftgelden de E. Comp^e^ en haere dienaers tot 'et betaelen der hooftgelden zeer lastig vallen. Die luyden zyn goede luyden, en vremdelingen, die, haar land (of Holland) verlatende om des coninx landen te doen floreeren, alomme geplaatst zyn, waarom in hope leven, dat de koning ordre zal gelieven te geven, zy van de hooftgelden zullen vrygekend werden.

Waarop Zyn Mayesteyt geordonneert heeft, dat desselfs duan een perwanna zal verleenen, de hooftgelden van haar niet zullen werden gevordert, maar uytgestelt, zullende na desen een nader bevelschrift uytcomen, naar welkers inhoude U E. zig reguleeren kund.

Wat aangaat 's coninx ordre, om van die luyden de hooftgelden te nemen, zal hiernaar gesproocken werden, wanneer den coning het zucces van haar goedwilligheyd en onderdanigheyd te blyken comt, zoodanig haere geschriften, met 'et zegel

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1691*, sevende boeck, folio 1053 en volgende.
[2]) ?
[3]) Wakil, plaatsvervanger of vertegenwoordiger.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van haar Comp^e^ bekragtight, getuygen, die voor den koning zijn gecomen den 22^e^ van de mane Zielkadda des jaars van des keysers regeringe 33, naer onsen steyl den 7^e^ Zeptember 1689

Agter stond het chiap van den rijxcancelier **Asset-chan**. Verder: By de schryvers gepasseert, gelyck 'et ter zecretarie berust

Wat aan de kand stond Den 6^en^ van de mane Zelhids,a [1]) des ,aars van des keysers regeringe 33, by ons 20 Zeptember 1689 by den keyser gesien.

Nog verder Denzelven datum en desselfs copia is ter zecretarie gecomen En aan een boekje 28^e^ van de mane Zielkadda

Onder stond Voor de translatie Golconda, desen 10^e^ October anno 1689, was geteekent **Johannes van Steeland.**

Lager stond Gecollationeert, accordeert, Golconda, daags daaraan, was geteekent **N^s^ Cramfer.**

Onder stond Accordeert, Masulipatnam, den 1^en^ November 1689, was getekent **Abraham Sem,** eerste clerq

DXXIV. KOROMANDEL.

20 September 1689 [2])

Behalve bevestiging der oude voorrechten in Golkonda vroeg Bacherus nog opheff ng van enkele bezwaren, die de Compagnie bij haar bedrijf van de zijde van sommige regenten ondervond. In het volgende parwanna wordt daaraan tegemoet gekomen.

Translaat, door den cagie van Golconda g'authoriseerde copia Perstaanse perwanna, volgens last en ordre van den keyser Orangsia, op het ernstig verzoek van den E.E. heer commandeur en ambassadeur Johannes Bacherus door den heere rijxcancelier Asset-chan aen de Nederlantse Oostindische Maatschappy verleend, en met desselfs zegel bekragtigt, gegeven den 7^en^ der maand Sjilheyts [1]) in 't drie-en-

[1]) Dsul-Hiddscha. 20 September 1689 valt op den 5den Dsul Hiddscha 1100.

[2]) Uit de *Overgecomen brieven 1691* achtste boeck, folio 725, en van hetzelfde jaar, drie-en-twintigste boeck, folio 210. Verder in die van *1693*, achtste boeck, folio 584, en tiende boeck, folio 386.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dertigste jaar der doorluchtigste regeringe, synde naar onse reecqueninge den 20ste September 1689

Alle stedehouderen, b'ampten en dienaren, soo praesente als toekomende, sig onthoudende in het huys des oorlogs **Hedrabath,** zy kennelijk, dat in dese dagen den E. E. heere commandeur Johannes Bacherus ambassadeur van de grootste Comp'e onder de natie der Holland'ren, syne nedrige versoeken voor den throon van den grootsten des werelts heeft gebragt, ten eynde dat met een gunstigh en kragtigh bevelschrift mogte werden begunstigt, dat omme wederom t'erlangen de schulden van wevers, schilders en andere, d'E Comp'e naar behooren van de regenten handbiedinge en hulpe bewesen magh werden

Mede soo wanneer van de natie der Hollanderen eenige naer andere plaatsen mogten komen haar met de vlugt te begeven dat alsdan de gesaghebbers der plaatsen, waar soodanige fugativen mogten werden gevonden, soodanige sullen doen opvatten en aan de gemagtigde der natie ter hand stellen of over te senden hebben.

De dienaren die sy sullen gebruyken, en alle andere meer welke d E. Comp'e tot haren dienst sal vermeynen van node te hebben, dat deselve van niemant en mogen werden verhindert, nog op eenigerhande wyse haar door gewelt of andere onredelijkheeden moeyelijkheyt of hinder aengedaen werden

Dit is in alle nedrigheyt den keyser voorgedragen

Waarop dan oock d'aldergunstigste toestemminge van Syne Mayesteyt is gevolgt, en om welcke redenen desen is verleent volgens de hooge maght en ordre, welcke een yder moet gehoorsamen, niet nodigh synde desen jaarlijx werde vernieuwt

Gegeven den 7de der maand Sijlheyts in het drie en dertigste jaar der doorluchtigste regeeringe.

Onder stont Aldus uyt de Persiaanse taal in de Nederduytse overgebragt in Souratta, desen 4en April 1690, door my was geteekent: **Joan van den Bergh.**

Lager Gecollationeert, accordeert, Golconda, den 13en May 1690, was geteekent. **Wm Witmont.**

Accordeert,
Abrah. Sem,
eerste clercq.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXV. KOROMANDEL.

9 October 1689. [1])

Het volgende bevelschrift verleent, thans definitief, vrijstelling aan de Compagnie van het betalen van hoofdgelden voor haar ambtenaren en werklieden in Golkonda, wat 7 September voorloopig was toegekend.

> Translaat, door den cadsjie [2]) in Golconda g'authoriseerde Persiaense copia generale perwanna, door den rijxcanselier Assat-chan uyt bevel van de keyser Orangseeph op het versoek van den E. A. Heer Johannes Bacherus, commandeur, ambassadeur etc[a] aan d'E. Comp[e] verleend den 26[en] der maand Sjijlheyts in 't drie-en-dertigste jaar van 's keyzers regeringe, zijnde na onse reeckeningh den 9[en] October 1689. [3])

De gemachtigdens tot het insamelen van de sjesuwa off hooftgeld in het huys des oorlogs **Hedrabath**, praesente en toekomende, zy kennelijck, dat in dese dagen een groot versoek voor den alderheerlijksten throon door den E.E. heer Johannes Bacherus, ambassadeur wegens de grootste Comp[e] onder d' natien der Hollanderen, is gebraght, van inhoude dat de Comp[ie] in het geseghde huys des oorlogs Hedrabath allerwegen haaren handel dryft en hunne woningen zijn hebbende, ter welker plaatse zy dagelijx door de invorderaars van gesegde hoofftgeld, soo in 't vorderen van die geregtigheyt van de Hollanderen, als die van haar komen te dependeren veele overlasten en gewelden quamen te ontvangen en lyden [4]), dat zy vreemdelingen waren, die om hunne negotie en om 't welvaren in Zyne Mayesteyts landen te vermeeren, sig aldaar hadden terneder geseth, om welke redenen ook hoopten, dat hun een gunstigh bevelschrift souden werden verleend, uyt welkers kraghte zy van die vorderinge en moeyelijkheden moghten bevrijd blyven;

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1691*, achtste boeck, folio 726, en eveneens drie-en-twintigste boeck, folio 211. Verder in die van *1693*, aghtste boeck, folio 586, en tiende boeck, folio 387.

[2]) Kadi, thans meest gebruikt als titel voor rechterlijke ambtenaren.

[3]) Naast dezen titel is een cirkel geteekend, waarboven staat „Hier stont het segel des cagie van Golkonda, met swarten inckt gedruckt" Sjijlheyts is Daul-Haddscha, de 12e maand van het Mohamedaansche jaar.

[4]) Er staat lydende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Op welk versoek een alderheerlijkste ordre en toestemminge des keysers is gevolght, dat het hooftgeld van de Hollanderen, ofte van die van hun dependeren, niet en zal geheeven werden, en dat de invorderaars van die geregtigheyt hun daarom in gene wyze zullen comen moeyelyk te vallen, nog eenige overlast aan te doen.

Des zullen de Hollanders, opdat blyken magh wie van haar dependeert, aan de gesegde invorderaars op een pertinente memorie alle derzelver namen hebben op te geven en zulx met het zegel van d'E. Comp^e^ bekragtigen, zynde den inhoude deses den 11^en^ der maand Sjylheyts voor den throon van de Mayesteyt gebraght, volgens de memorie, aghter desen gevoeght, daarop den 18 derzelver maand nogmalen een ernstiger versoek gedaan zynde, om welkers wille ik dese hebbe verleent, ten eynde de invorderaars van 't hooftgeld zig volgens de boven staande ordre van alle overlasten en vorderingen omtrent hun comen te onthouden.

Gegeven den 26^en^ der maand Sjylheyts in het 33 jaar van de doorlugtigste regeringe.

Memorie, den 11^en^ der maand Sjelheijts in 't 33 jaar der doorlugtigste regeringe, van welgemelden rijxcancelier Assat chan, tzn tyde van de wackannawies[1]) Chicander, geschreven en opgestelt, dat een versoek Zyn Mayesteyt voorgedragen, en een memorie van den generalen baxie [2]), dat is commissaris-generaal over de monsteringe, Royla chan, met zyn zegel bekragtight, ter groote secretarie ingelevert is, behelsende dat den E heer commandeur J^e^ Bacherus, ambassadeur wegens de Hollantse Comp^nie^, heeft verthoont, dat d E. Comp^e^ in het huys des oorlogs allerwegens hare woningen heeft, en aldaar door de invorderaars of commissarissen der hooftgelden aan de Hollanders, en die van haar dependeren, veele moeylykheden worden toegebraght; dat zy vreemdelingen waren, die om den hande. te doen bloeyen haar in de landen van Zyne Mayesteyt hadden ternedet gesteld; dat oversulx de hoope was tot verkryginge van een bevelschrift voor die natie, om van de hooftgelden bevrijt te syn,

Op netwelk ordre gegeven is, dat een perwanna ofi vergun-

[1]) Vertegenwoordiger van den vorst, major-domus. Zie WILSON in voce wakanivis.

[2]) Zie hiervóór, noot 3 op blz. 509.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schrift door den rijxcanselier sal werden verleent, en, gelijk dit bevel kraghtig is, soo zal niemant die natie wegens eenige hooftgelden mogen lastigh vallen.

Op den 10^den^ der maand Sjlheyts in het 33 jaar der doorlugtigste regeringe opgesteld na de ware memorie.

Hieronder stond.

Een cheyet [1]) van groot aansien onder alle vermogende viziers, de grootste onder de grootste hertogen, de grootste in de landen en regeringe des keysers, van een wyze ervarentheyt, bewandelende het pat der grooten, een van de dapperste heeren, die alle zaeken bestiert, Assat-chan, op desselfs voordragen in desen verleend.

Onder stond met de eygen hant van de heer Assat-chan geschreven 't Vorenstaande mag soodanig geregistreert werden.

Hieronder stont, door de heer Mochelis-chan met eygen hand geschreven: Den 18^e^ van de maand Sjlheyts in het 33 jaar der doorlugtigste regeringe, het voorenstaande versoeck is Zijn Mayesteyt t' elkens voorgedragen.

Hieronder stond nog Het volk van de Hollantse Comp^e^ zal volgens haere schriftelyke opgevinge gelooft werden.

Onder stond: Aldus uyt het Persiaans in de Nederduytsche tale overgebracht, in Souratte, den 4 April 1690, door my, was getekent. **Joan van den Bergh.**

Lager. Gecollationeert, accordeert, Golconda, den 13 Mey 1690, was getekent **Willem Witmond.**

DXXVI. KOROMANDEL.

24 October 1689. [2])

Eindelijk was het groote firman gereedgekomen, dat alle voorrechten, in vroegere jaren door de koningen van Golkonda aan de Compagnie verleend, bevestigde. Het werd 24 October door den Grootmogol Aurengzib bekrachtigd.

---

[1]) Said, titel, welke oorspronkelijk alleen toekwam aan de afstammelingen van Mohamed's dochter Fatmah.

[2]) Uit de *Overgecomen brieven 1691*, achtste boeck, folio 715 en volgende, en eveneens drie-en-twintigste boeck, folio 213 en volgende. Verder in die van

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Translaat, door den cagie in Golconda g'autentiseerde, Persiaanse copie firman, door den keyser Orangseep op het voordragen van den E.E. Johannes Bacherus, commandeur etc^a, ambassadeur etc^a, aen de E. Comp^ie verleent den 12^m der mane Inhoram [1]) in 't drie en dertigste jaar van 's keysers regeringe, synde naar onse reecqueninge den 24 October 1689

Afschrift van 't uytstekenste firman, gegeven den 12^e der maand Inhoram, in 't drie en dertigste jaar der doorlugtigste regeeringe, wiens inhout is dese

Alle stedehouderen, b'ampten en dienaeren in het huys des oorloghs, **Hedrabath,** [2]) presente en toekomende, op wien 's konings hefde en gunste is, zy kennelijck, dat in dese dagen der overwinninge den E.E. heere commandeur Johannes Bacherus, afgesonden ambassadeur van eene der grootste Compagnieën onder de natie der Hollanderen door 't voorstellen van een der aansienlijkste van ons ryckе in de alderdoorlughtigste vergaderinge voor den hooghblinckende en luysterrycken troon verscheenen sijnde, heeft voorgedragen dat **Eergam** [3]) en d'onderhorige dorpen van de voorige regeringe by een vrywillige gifte aen d'E. Comp^ie in eygendom waren geschonken volgens d'geschriften, daarvan synde, behalven dat oock de bedienden van d'E. Comp^ie hare negotie in 't gesegde huys des oorlogs en de zeehavenen, daeronder gehoorende, waren dryvende, derhalven hopende op de onmetelycke goetheyt des aldergrootsten monarch, die de geheele wereit doet leven en verquicken. So heeft den hooghsten keyser, wiens weldadigheyt sonder eynde is, volgens de geschriften van Abdulla en Abul Hassan, [4]) in dese firman g'insereert, Eergam met syn onderhorige dorpen, te samen vijf, leggende by Pallacatta in 't ge

1693 aghtste boeck, folio 565 e.v. en tiende boeck, folio 374 e.v. Ook in de contractenverzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8368, V blz. 94 e.v. Reeds afgedrukt in *Pieter van Dam's Beschryvinge* II II blz. 242 en volgende. Tenslotte vindt men nog twee afschriften in de *Overgecomen brieven 1707*, tweede boeck, folio 867 e.v. en 15de boeck, afdeeling Cormandel, vervolg blz. 82 en volgende, beide „met aanwysinge in margine hoeverre en waarinne men thans daarvan nogh komt te jouisseren"

[1]) Muharram.

[2]) Golkonda.

[3]) Vaak genoemd Erikan.

[4]) De laatste twee onafhankelijke koningen van Golkonda.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

melte rijk of huys des oorlogs, aen d'E. Comp^e^ op deselve wyse geschonken en oock deselve Compagnie gelibreert van alle tholen, op alle coopmanschappen en andere waren vallende, derhalven is het begeren van den aldermagtigste keyser, dat alle stedehouderen, b'ampten en dienaren, na 't geene hier ver volgens staat uytgedruckt, haar voor altoos sullen hebben te reguleeren, sonder dat het van noden sy dat dese ordre jaarlyx werde vernieuwt, als sijnde in alles klaar en kragtigh waartegens een yder sig moet wagten te misdoen.

De versoeken van de Hollandse Comp^e^ ingevolge de voordragtinge van den E.E. heere commandeur en ambassadeur Johannes Bacherus, na den inhoude van de geschriften van Abdulla en Abul Hassan in alle ootmoedige onderdanigheyt voor onse troon gebragt sijnde, is hun g'accordeert en toegestaan, soo als hier vervolgens komt te blyken.

Gifte des keysers aan d'E. Compagnie

Gifte van vijf dorpen, als drie geleegen onder Palleacatta, genaemt **Ergam, Masiewaram** en **Aweriwaka**, twee dito's onder Masulipatnam, genaemt **Palicol en Contera**.

Van de thollen, die in **Palleacatta** van de coopluyden van alle coopwaren werden geheeven, heeft d'E. Comp^e^ altoos haar aandeel of part gehad, derhalven is ootmoedigh van de Mayesteyt versogt, dat die gunste hun volgens oud gebruyck wederom magh werden bevestigt en gecontinueert. Op hetwelcke de hoge ordre des keysers is gevolgt, dat de thollen en geregtigheden aldaar zullen geheven werden volgens de wetten en gewoontens, door 't gantsche rijk gebruyckelijk, en daarvan aen de Hollandse Comp^e^ by maniere van vereeringe haar gedeelte, so als van outs genoten hebben, is vergunt.

De geregtigheden van de munt sullen by de Hollandse Comp^e^ na oude gewoonte werden betaalt van 't geene sy aldaar sullen laten vermunten.

De wharen, die op een candyl gewigt [1]) 4⅛ pagode verschuldigt sijn, daervoor sal voor 's lands incomste 2⅞ pagode, en by d'Hollandse Comp^e^ 1¼ pagode getrocken werden; maer de

[1]) 480 pond.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

goederen die minder geregtigheyt schuldigh syn, daervan sal, naardat de lasten der mossedys, dat is regenten, en amtenaren sullen afgetrocken syn, de helft voor des lands incomsten en de andere helft by d'Hollandse Comp^e^ getrocken werden.

Alle goederen, welckers geregtigheyt meer dan 4½ pagode souden mogen komen te beloopen, daarvan, nadat alvorens der thollieden geregtigheyt is afgetogen, sal drie quart voor 's keysers incomsten, en een quart aan haar gegeven werden

Alle packen tywaten, wiens goederen vier pagoden aen thol komen te geven, daervan sal een en een quart pagood 't deel der Hollanderen syn

Dogh van diegene, die minder geregtigheyt schuldigh syn, sal d'helft des keysers en d'andere helft der Hollanders syn

Alle tywaten, houdende 20 p^e^ [1]) in 't pack, die yder de lengte van 72 cobidos [2]) syn hebbende, daarvan de luyden, uyt de dorpen in de stadt gebragt werdende, drie quart pagood tol betalen, daarvan is de deelinge d'helft voor 's keysers incomste, en half aen d'E. Comp^e^ En byaldien de luyden de voornoemde kleeden, uyt de dorpen in de stadt gebragt, naderhant mogten comen te verkopen, soo sal daervan den thol weder, even gelyk voren, werden geheven en verdeelt.

Alle kledenpacken die meer dan 4 pagoden aen geregtigheyt moeten betalen, daervan sullen drie deelen des keysers, en een deel der Hollanderen incomsten zyn

De geregtigheyt van de grond, die bewoond wert, sal de helft onder 's keysers incomste, en d'andere helft voor d'E Comp^e^ gerekent werden.

Alle thollen op goederen, met de schepen van buyten aengebraght en met deselve wederom door de coopluyden vervoert werdende, daervan sal aen den keyser de helft, en d'andere helft aan de Hollanderen voldaan werden

[1]) Pees stuks.
[2]) Ellen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

De geregtigheyt van de tanksaal of munt, welcke drie quart ten hondert is, wanneer d'E. Comp.ie haar eygen gout komt te vermunten, daarvan sy d'helft dier inkomste des keysers, en d'andere helft haar deel.

Dog van de andere coopluyden voor de muntingh drie quart ten hondert betaelt werdende, so sullen daervan twee delen des keysers en een deel der Hollanderen sijn

Alle goederen, welcke by de coopluyden gecogt en vervoert, mitsgaders die op andere plaatsen genegotieert en daar ter marckte gebragt werden, daarvan sullen de helft der thollen by den keyser, en d'andere helft by d'E. Comp.ie getrocken werden

Voor **Masulipatnam.**

De thollen op de coopmanschappen, de geregtigheyt van cabaramt (sijnde een soorte van grondvragten[1]), baat-poelery (belasting op de uytgaande goederen), en moelliwissaal (wegh gelden), werden aen d'E. Comp.ie, als daervan van outs sijnde gehbereert geweest, mede vry geschoncken.

Voor 2 ossedragten naer 't huys des oorlogs, **Hedrabath,**[2]) is altoos voor vragt betaalt vier pagoden, van dewelcke twee van de landregenten wierden getrocken; dogh werden nu van twee ossendragten vijf pagoden betaelt, zulx 't verzoek aen de Hooge Mayesteyt is, dat hierinne wederom den ouden voet moge werden gehouden.

's Keysers ordre is op dese, dat d'E. Comp.ie over de vragten met de voerluyden ten besten doenelijck altoos sal vermogen te accordeeren, dogh wat aanbelangt de twee pagoden, by de landregenten 's keysers wegen gevordert, die werden vry geschoncken, en sullen de regenten daerover niemandt mogen moeyelijck vallen

't Fort tot **Palliacatta.**[3])

't Selve is van oude tyden altoos alleen eygen aen d'E. Comp.ie geweest, sonder dat eenige andere Europiaanen daerinne eenigh

[1]) In *Pieter van Dam's Beschryvinge*, l.c. staat „grondregten" wat beter is, daar het een belasting is op het weiden van runderen (trekossen) langs de openbare wegen. Zie Havart I, blz. 149, noot 1.

[2]) Golkonda.

[3]) Het bekende kasteel Geldria.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gesagh, part of deel syn hebbende. De klene verschillen syn aldaar door 's comnx ministers en de bediende van d'E. Comp^e^ afgedaan, dog die van grooter gewigte aan Abdulla en Abul Hassan overgeschreven, waerop 's keysers ordre is, dat op die selve wyse by voorval van grote en sware saken daervan naer het huys des oorlogs of Hedrabath berigt sal werden gegeven aen 's keysers stedevoogt, aldaar resideerende.

De dorpen **Gollepalem** en **Gondewaron**, by **Daatcheron** gelegen deselve werden door wassers bewoond, van welcke dorpen jaarlijx voor pagt door de Hollanderen 150 nieuwe pagoden aan den koning syn betaalt sulx het versoek is, dat 't selve op den ouden voet mag verblyven, en de inwoonders van gemelte dorpen voor alle overlasten bevrijt blyven, 't welcke dan oock soodanigh is vergunt.

In **Narsapoer** is een stuck lands, daerop een timmerwerf en smitse tot den opbouw van vaartuygen en vervaardinge van diverse behoeften voor de scheepen gestelt is, synde d'arbeytsluyden, die aldaer dienst komen te doen, vry van 't betalen eeniger geregtigheden, mogende oock niemand verhinderen andere arbeytsluyden, die haar aldaar met haar woon soude gedencken neder te stellen, doende van gelyke de wassers van Narsapoer aldaar den dienst der Hollanderen, daervoor jaarlijx drie pagoden voor een ygelijck huysgesin betaalt werden, sonder dat ergens anders over werden gemoeyd; dit poinct is na d'oude en voorige maniere van den keyser almede aan de Hollanderen geschonken en vergunt.

Het dorp **Masiewaron** [1]) legt onder Masulipatnam, daer voor veertigh huysgesinnen van wassers yder drie ropias jaarlijx is betaalt, en waarvan nu ses huysgesinnen sijn overgebleven, die onder 't gebiet van d'E. Comp^e^ staan en niet mogen gehindert of gemoeyt werden. En dewyle sy de lywaten in soet of vers water wasschen, so mogen sy, als haar 't selve ontbreekt in **Surigam** (dat is 't Suridorp) haar goet gaan wasschen, sonder van ymant gemoeyt te werden, 't welcke almeede na de oude wyse toegestaan is.

[1]) Dit is een ander dan het gelijknamige dorp, hiervoor genoemd, dat nabij Palleacatta lag.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Van de volgende geregtigheden, thollen, etc^a^ is ook versogt, dat d'E. Comp^a^ gelijk bevorens sal mogen bevrijd blyven, en 't welke haar ook in 't geheel is vergunt en vry geschonken, te weten de volgende geregtigheden van de massulas[1]) als andersints, namentlijk.

De geregtigheyt van de coelijs of arbeydsame menschen, die door de coopluyden t'elkens afbetaelt, maer by d'Comp^a^ permanent in dienst gehouden werden

De geregtigheyt van de ballagats,[2]) of schuytgelden, de raderyen of weggelden te lande van **Bimilepatnam**, onder **Cicacol** geleegen.

De raderyen of passagiegelden van **Eloer, Ragiemandrie, Daatcheron, Palicol** en **Nagelwance.**

De raderyen van **Masulipatnam** en **Palleacatta,** soowel van de gaande als komende.

De thollen of andere belastingen van alle mondkosten voor haar eygen gebruyk, soowel te water als te lande aenbrengende

De thollen van alle koopmanschappen en wharen, die uyt dese landen door d'E. Comp^a^ vervoert, en die door d'E. Comp^a^ van buyten in dese landen aengebragt en vercogt werden

d'Onkosten of lasten van de tanksaal (dat is de munt), op 't gout of silver, dat vercogt sal werden, benevens 't verschil der Pallacatse en Tjnipatnamse[3]) pagoden, welcke waarde ontrent d'E. Comp^a^ gelijkgestelt, en die oversulx van het gewoone opgelt bevrijt is.

De gara-em, dat is de granen en alle andere wharen, die van 's konincx wegen de kooplnyden werden opgedrongen tot hooger

---

[1]) Hindoestem mazur is lastdrager

[2]) Platte vaartuigen, welker naam volgens Havart beteekent „aan malkanderen gebondene planken". Zie ook *Pieter van Dam's Beschryvinge* II, II, glossarium.

[3]) Tjnipatnam is een andere schrijfwijze voor Tegenapatnam, de inheemsche uitspraak van dezen plaatsnaam was Djrwanapatam.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

prysen, als deselve ter basaar (dat is marct) waardigh sijn daervan sullen de koopluyden, die met de Hollanders handel dryven, en alle hare dienaeren, bevrijd zijn.

Hieronder staat.

Een Sijed [1]) van groot aensien onder alle vermogende visiers de grootste onder de grootste hartogen, de grootste in de landen en regeeringe des keysers, van een wyse ervarentheyt, bewandelende het pat der grooten, een van de dapperste heeren, die alle saken bestiert, Asset-chan, op desselfs voordragen is desen verleent.

Onder stont Aldus uyt de Persiaanse tale in 't Nederduyts overgebracht in **Souratta,** den 4^den^ April 1690, door my (was geteekent) **Joan van den Bergh**.

Lager stont: Gecollationeert, accordeert, Golconda, den 13^den^ May 1690, was geteekent: **Wm Witmont**. [2])

DXXVII. MALABAAR.

4 December 1689. [3])

De kapitein Hendrik Reynst was in Juni 1679 door den koning van Cochin benoemd tot ragiadoor-moor of opperregent van zijn rijk, omdat toezicht op het financieel beleid der regenten dringend noodig was. Nadat de vorst in 1689 was overleden, bevestigde diens opvolger Reynst in zijn gewichtige functie. (Zie ook hiervóór, blz. 181—182, 284)

Aan onsen capiteyn Hendrik Reyns

U E werd, gelijk bevorens by myn ouder broeder, zynde den jongst overleden coning, is geschied, nu nevens diegene, die we verder daertoe hebben g'ordonneerd, tot ragiador moor, om

[1]) Said. Zie hiervóór, noot 1 op blz. 516.

[2]) In de *Overgecomen brieven*, waar dit firman voorkomt, vindt men hierachter ook nog een vrijwel woordelijke herhaling van het geheele stuk, een „affirmatie" houdende van 's keizers besluit en door den rijkskanselier geteekend op 8 November 1689. Verder vindt men in de *Overgecomen brieven 1691*, 23ste boeck, folio 228, nog een zeer kort resumé van het groote firman, dat denzelfden datum draagt als het hier bovenstaande, nml. de 12de dag van Muharram in het 33e jaar van 's keizers regeering. Beide stukken nemen wij niet op.

[3]) Uit de *Overgecomen brieven 1691*, negende boeck, folio 183 verso.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

met malkanderen waar te nemen en alles te bevorderen, 't gene binnen de limijtscheydende plaatsen van Padtaloer in Mapemeloer van ons rijk in 't geheel zouden mogen te verrigten wesen wegens de rijxzaken, en geld te fourneeren om de ordinaire en noodsakelyke onkosten daeruyt gedaen te werden, mits dat U E door de menons of schryvers, door ons daertoe gesteld, daarvan pertinente reekeninge zal moeten doen houden, alsmede zal U E reekenschap vorderen van de ragiadoors, die alomme hier te lande in eenig bewind zyn gesteld, om daervan aan ons te allen tyden behoorlyke reekenschap gedaan te werden.

Aldus verleend in 't hof van **Cherekel-coilan,** in den jare 865 na de reekening van Coilon, in de maand Britsigaarder [1]) den 24ᵉ (na onse styl den 4ᵉ December 1689) ter ordre van den coning van **Cochin** geschreven door **Pawortie Itty-kowenden.**

Aan d'ommezyden van het voorste end van d'ola [2]) staat 't merk off handteekening van den Cochinsen kroondrager, aldus [3])

Onder stond: 't Vorenstaende door my uyt het origineel, berustende onder den capiteyn Ryns, in 't Mallebaers Tamoels geschreven, overgeset; **Cochin,** den 5ᵈᵉᵉ December '89 was geteekend: **C. Tayspil,** translateur

Accordeerende,
Cochin, den 10ᵉ January 1690
J. Scholten,
provisioneel secretaris.

DXXVIII. KOROMANDEL.

5 Mei 1690. [4])

Voor alle zekerheid drong Bacherus er op aan, dat ook de nieuwe soubadar of onderkoning van Golkonda de door den Grootmogol en den rijkskanselier verleende voorrechten bevestigde.

[1]) Brisigam.
[2]) Palmblad, schrijfmateriaal.
[3]) Hierop volgen eenige inheemsche letterteekens.
[4]) Uit de *Overgecomen brieven 1691* achtste boeck, folio 724, asmede drieen-twintigste boeck, folio 222 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Translaat originele parwanna, tot confirmatie van des koninex firman en de drie parwannas, door den rijxcancelier Assat-chan ter ordre van den Mayesteyt Oranghseeph voor 's Comp^ie^ negotie der custe **Chormandel** aen den Ed. A. heer commandeur, commissaris en ambassadeur etc^a^, Johannes Bacherus a^o^ 1689 vergunt, en desen door den heer souba of groot gouverneur van 't Heydrabathse rijk, Jansefra-chan, op de instantie van genoemde Sijn Ed.A., verleent den 5^en^ May 1690.

De getrouwe mosseddijs of b'amptenaren, praesente en toekomende van 't gouvernement **Heydrabath,** mitsgaders alle andere bevelhebberen, die onder dit rijx sorteren, moeten weten en verstaan, dat in 't firman van den monarch, den grootmagtigsten coninck van alle coningen, en de parwannas van den rijxcancelier, onder wiens opsigt alle landen gehooren, en een vertrouweling is, staan gemeit 't dorp **Erican** ende vijf dorpen onder **Palliacatta,** dewelcke aen de grootste Comp^ie^ onder alle Europianen, die 's conincx gebot gehoor geven, d Hollandse Comp^ie^, geschonken sijn, insgelijx de thollen van alle coopmanschappen als andere goederen, d' sjesuwa of hooftgelden van haar volk en die onder haar gehooren, vrygegeven, en nog meerder, na 't bevel des coninx, die hieronder ook begrepen werden, als dat die aen d'E. Comp^ie^ schuldigh sijn, moet men doen betalen en hulp bewysen Ook wanneer hun Hollanders zijn weggelopen en na andere plaatsen vlugten, moeten de bevelhebberen aldaar deselve vatten en aan de volmagten der Hollandse Comp^ie^ overleveren, en daarby werd aanbevoolen, dat een yder sigh na die hooge ordres van den grootmagtigsten coninck sal hebben te reguleeren.

De voorschreven vijf dorpen moeten dan gelargeert werden, en de geregtigheden of voordeelen daervan in handen van d'E Comp^ie^ komen, en wegens de gehefte hooftgelden, ook thollen, moet niemant haar lastigh vallen, nog iets daervoor eysschen, maar haar behulpsaem sijn, en 't geene sy met regt praetendeeren van haere schuldenaren, dat ook doen betalen, mitsgaders hun weghgevlughte volck in handen van 's Comp^ie^ volmagten intrageren, waartoe een ygelyck alle debvoiren moet inspannen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Hier stont: Den 26 der maand Redsjep[1]) in 't jaar 1101, synde na onse stijl den 5e May 1690

En tersyde d'ordinaire tekenmg van den souba, en nogh meer: Volgens ordre van den conmck is nu de parwanna van den rijxcancelier geschreven, om de dienaren, die d'E. Comp.e tot haar negotie van noden heeft, niet te moeyen; daarvoor, soo als het bevel van den Mayesteyt is, moet 't selve gehoorsaemt en nagekomen worden.

Onder stont. Voor de oversettinge, Golconda, desen 8 May 1690, was getekent. **Johannes van Steelant.**

Lager stont Gecollationeert, accordeert, Golconda, den 11e May 1690, was getekent. **J.s van Steelant.**

Accordeert.
Abrah. Sem,
eerste clercq.

DXXIX. KOROMANDEL.

Juli 1690.[2])

Dit stuk is niet anders dan de bevestiging van het voorloopig parwanna van 20 September 1689. Behalve de drie daarin behandelde punten is er hier nog een vierde bijgevoegd, nml. dat men ten opzichte van de Hollanders geen „nieuwigheden" mag invoeren of hun kwellingen aandoen.

Translaat perwannes van den rijxcancelier Assetchan op ordre van den keyser Eurangseeb buyten 't firman apart a° 1690 aan de E. Comp.ie verleent voor de cust **Cormandel**, aangaande 't weglopen van Hollanders, 't vastsetten van schuldenaars en 't in dienst nemen van alle benodige menschen, en desen geauthentiseert tot Golkonda, a° 1690, by den chasie,[3]) genaamt Moeraddy

Alle dienaren nevens die het oppergesag in **Heydrabath** voert,

[1]) Radschab.
[2]) Uit de *Overgecomen brieven 1691* drie-en-twintigste boeck, folio 227 verso e.v.
[3]) Kadi, uitgesproken als kaadsjie.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

presente en toekomende, weten. In dese dagen heeft den heer commandeur Joannes Bacherus, gemagtigde van de Hollantse Comp^e^, by 't ligtgeven des werelts[1]) geweest, en denselven eenige versoeken voorgedragen, namentlyk:

Wanneer de Hollanders eenige uytstaande schulden hebben, sy deselve weder mogen afvorderen, en dat de dienaren van den duan haar meer daaromtrent de behulpsame hand bieden, schoon die penningen onder de wevers of eenige lieden mogten berusten

Eenige heden van de Hollantse natie ergens heengaande sonder in haren dienst te continueeren, alsdan by den haweldaar, die op de plaats is, alwaar 't selve komt te gebeuren, getragt werde, dezulke wederom in handen te krygen, om aan die vanwegen d'E Comp^e^ 't grootste gesag voert over te leveren

De Hollanders eenige persoonen ter sake van negotie in dienst willende aannemen, dat niemant aan haar 't selve mag beletten

Eyndelyk, dat geenige persoonen haar ongelijk sullen mogen aandoen, of eenige nieuwigheden mogen invoeren.

Ende alsoo Syn Keyserlycke Mayesteyt alle hetselve haer heeft toegestaan en geaccordeerd, zoo zyn dese.ve pointen op 't papier gestelt. Wie hiertegens iets contrarie komt te doen, sal op het strengste werden gestraft. Ook sal hiervan jaerlyx geen nieuwe perwanna behoeven.

Onder stont **Geldria**, den 27 July 1690,[2]) was geteken^t^ **Albert van Wede.**

[1]) Omschryving voor den Grootmogol

[2]) Dit is de datum waarop het stuk op het kasteel Geldria te Paleacatta is gecopieerd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXX. CEILON—MADURA.

29 Juli—6 Augustus 1690. [1])

Van de kust van Koromandel trok Van Rheede Zuidwaarts in de richting van Ceilon, en zoo kwam hij allereerst in het gebied van den naïk van Madura, waar hij zijn tenten opsloeg in de kustplaats Tuticorijn. Het leek hem gewenscht den handel in lywaden aldaar uit te breiden. „maar dewyle ons daaromtrent niets dienstiger was dan de gunste van den landheer, soo hebben wy daartoe een ongemeene occasie ontmoet, namentlijk dat den vorst self beneden gekoomen en genegentheyt toonde te hebben met ons te spreken" Van Rheede maakte daarvan gebruik om hem te winnen voor een nieuw verdrag van vriendschap en samenwerking dat na 's vorsten vertrek voorloopig bekrachtigd werd door zijn vertegenwoordiger Wassonde-naïk, en later door hem zelf geteekend. (*Ouuitgegeven brief van Van Rheede aan G G en Rade, d.d. 23 September 1690*).

Den 29^{en} July a^{o} 1690 is tusschen Sr^{n} Hoogheyt, den Heere Renga Kistna Moutton Wirapa naik, vorst van het **Madurese Rijk** ter eenre, ende den HoogEd^{en} heere Hendrik Adriaan van Reede tot Drakensteyn, Heere van Meydregt etc^{a}, Commissaris wegens de Generale Nederlandse Oostindische Comp^{e}, representeerende d'Ed^{le} Heeren bewindhebberen ter vergadering van XVII^{en}, uyt name ende vanwegen d'Ed^{le} Heeren bewindhebberen genoemt, ter andere zyde, gemaekt ende geslooten dit contract van alliantie, om in alle opregtigheyt, soo lange als son en mane schijnsel geven, onderhouden te werden

Eerstelijk.

Wanneer de mannigaers van de armene [2]) olas [3]) aen eenige gebieders van de E. Comp^{le} schryven, sullen sy de namen van des E Comp^{les} bedienden eerst stellen, en seggen doet eerbiedigheyt Van 's gelyken olas van Comp^{e} wegen, aen die van de armene gesonden wordende, sal den naem van diegene, waeraen d'ola houd, vooraenstaen, en daerby doet eerbieding

[1]) Uit het *Contractboek*, Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148, in die derzelfde Kamer no. 8368, I, a.smede in de *Overgecomen brieven 1691* vyftiende boeck, folio 405 en volgende, en van hetzelfde jaar het drie en twintigste boeck, folio 518 en volgende

[2]) De vertegenwoordigers van het hof. Zie hiervóór, noot 4 op blz. 32.

[3]) Brieven.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten tweeden

Van alle coopmanschappen, hoe die genaemd sijn, sal d'E. Comp^e^ halven thol voldoen, en vry hebben alle eedwaren, die langs dese kust voor haere dienaren uyt het land werden gehaelt.

Ten derden

Aen geen Europeaanse natie, buyten die van d'E. Comp^e^, sal werden toegestaen op dese cust te woonen off negotie te dryven.

Ten vierden.

Soo eenige Europeaanse natie van d'E. Comp^e^ weglopen, sullen die van armene, al haer in 't gesigt krygen, gehouden blyven de wegloopers aan d'E. Comp^e^ over te leveren.

Ten vyffden.

De coopluieden en werkluyden, die met d'E. Comp^e^ handelen en voor deselve werken, ende [voor] het copen van lywaten offte voor het onderhanden sijnde werk gelt op de hand gemeten, sullen daarinne door niemand van des armenees bedienде ver hindert offte schade toegebragt werden.

Ten sesden

Imand van des E. Comp^e^ volck in 't land van den heere nayk molesten doende, waerover correctie merlteeren, sullen niet door die van d armene mogen werden gecastyd, maer ten eersten aen d'E. Comp^e^ moeten werden overgeleverd. Van 's gelyke eenige van de armene omtrent des E. Comp^e^ plaatsen hostiliteyten gebruykende, sullen mede, sonder iets misdaen te wesen, aen des armenees volk overhandigt worden.

Ten sevenden

Eenige vyanden hier comende om d'E. Comp^e^ te misdoen, zal den heer nayk d'E. Comp^e^ nae vermogen te hulpe komen, insgelyx den heer nayk van eenige vyanden aangetast werdende, sal d'E. Comp^e^ Syn Hoogheyt nae vermogen hulpe bewysen.

Ten agste

Het dorp Tutucoryn en desselfs onderhoorigheden, waervan den heere nayk jaerlyx de volgende inkomens heeft gehad namentlyk

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 8:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Voor schattingen der inwoonders van Meloer	pardaus	300
Voor schattingen der Parruas[1]) van Tutucorijn	„	920
Voor schattingen van d' dorpjes, genaemd Caroetoeritsje, Coetoecere-caroe, Ayen-oerypo, Marretour, Chiangereperi, Mapleoerni, Arisery, Cowen-caroe, en Caloerani	„	1000
Voor d' tholleñ en geregtigheden van d' strand, en 't opvoeren der coopmanschappen te landewaert	„	2400
Voor d' zoutpannen van Tutucorijn, Corenbolam en Arisery	„	1500
Somma	pardaus	6120

sal aen d'E. Comp'e werden overgelaten, en van gemelte somma d'E Comp'e 3000 pardauws vrygegeven, d'resteerende penningen, synde 3120 pardaus, sal d'E. Comp'e ider jaer voor die overlating aen den heer nayk betaelen

Ten negende.

Ende opdat alle het voorenstaende te vaster werd onderhouden en naergekomen, sal hetselve in de Mallabaerse tale op twee silvere plaaten gesneden, en twee in 't Nederduyts op 't papier geschreven werden, waervan er een in 't Mallabaers en een in 't Nederduyts aen den heer nayk sal werden overhandigt, en d'andere twee in gelyke tale by d E. Comp'e sullen blyven berusten

Aldus getekent in 's Comp'es gefortificeerde logie tot **Tutucorijn**, ter custe Madure, op den sesden dag van Augustus in den jare onses Heeren Jesu Christi 1690.

Onder stont

Accordeerd, Jaffanapatnam den . . September 1690. Was getekend: **Pieter Coesaart**, secretaris.

[1]) Inheemsche Christenen, die zich in hoofdzaak met de vischerij van paarlen en chancos bezig hielden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXXI. CEILON—MADURA.

7—11 September 1690.[1])

Op Tuticorijn zat Van Rheede ook in de nabyheid van het gebied van den teuver. Deze kwam de contracten van 1684 en 1685 niet na, wat Van Rheede te ernstiger vond, omdat den teuver het eiland Rammanacoyl toebehoorde, dat de vaarweg tusschen Ceilon en Koromandel beheerschte, en omdat de omliggende vorsten gedurigen waren van „de vexatien en dwangingh die ons van denselven aan alle kanten, en voornamentl. ook omtrent de passagie van Rammanacoyl wierd gedaan, mitsgaders overtredende eer van de principaalste poincten van het contract, daar 't bestaan ide denselven buyten regeringh houden soude moeten den moor Pentamby die den principaelsten belhaamel, fundateur en oorzaak van den oorlogh geweest was".

Met het oog op de rust op Ceilon vond Van Rheede het gewenscht, den grilligen vorst niet langer absoluut vorst over Rammanacoyl te laten; op grond van schending der tractaten deed hij hem den oorlog aan, na troepen van Ceilon en Malabaar te hebben laten komen. De majoor Philippus Pijl landde op het eiland en nam, met verlies van slechts een man, het kasteel van Pembenaar, dat het vaarwater, de kil van Pembenaar, beheerschte. Na eenige dagen van hevigen strijd was het grootste deel van het eiland door de Compagnie bezet, waarop besprekingen werden geopend, die tot de volgende overeenkomst leidden. (*Onze gegeven bruf van Van Rheede aan G. G. en Rade, d.d. 23 September 1690.*)

> Poincten en conditiën tot contract en alliantie van vreede tusschen de Generale Comp[ie] en Regnade Catte-teuver, opgesteld en byeengebragt den 7[en] September 1690 door desselfs afgesanten, Ragonade pulle en Ramasondere-ayen, en wegens d'E. Comp[ie] by den sergeant-mayoor Phillippus Pijl, Dominicus de Chavonnes en Maurits Caesar de Thel, capiteynen in dienst der E. Comp[ie], ten dien eynde expresselijk gecommitteert door den Hoog Edelgebooren Heere, de Heer Hendrik Adriaen van Rheede tot Drakensteyn, Heer van Meydregt etc[a], Commissaris wegens de vrye Generale Vereenigde Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp[ie], en representerende van dien d'Ed[e] Heeren bewindhebberen ter vergaderinge van 17[tien], omme naderhand by den voormelten Regnade Catte-teuver geratificeerd, en door denselven,

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland* no. 8148, in die derzelfde Kamer no. 8368, I, alsmede in de *Overgecomen brieven 1691*, vijfiende boeck, folio 400 en volgende, en van hetzelfde jaar het drie en twintigste boek, folio 519 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nevens welgedachte Sijn HoogEdelheyt, te werden ondertekend. [1])

1.

De vreede, die er tusschen de E. Comp[ie] en den teuver geweest is, en door eenig toeval gebrooken, werd by desen wederom vernieuwt.

2.

Alle het quaad, dat geduurende dese laetse differentie den een den ander mogt hebben aengedaen, sal voor altyt vergeven en vergeten blyven.

3.

Daer sal wesen een opregt vertrouwen tusschen den theuver en d'E. Comp[ie], en sodanige ordere gestelt werden, dat derselver dienaren en onderdanen malkanderen vrundelijk en minnelijk bejegenen.

4.

Gelyk als voormaels was bedongen, sal een soon van Penetamby, [2]) nogte desselfs vrunden offte maagschap in eenig regeering onder den theuver over eenige landen ofte havenen gestelt off ingelaten werden, dewijl dat volk de voornaemste oorsaek is geweest van de oneenigheyt en questie, die tusschen d'E. Comp[ie] en den theuver oyt is voorgevallen en opgekomen.

5.

Byaldien den teuver eenig ongemak van vyand mogte overkomen, soo sal d'E. Comp[ie] denselven nae haer vermogen en presente gelegentheyt de behulpsame hand bieden, gelyk sodanig den heer teuver in tegendeel belooft, soo d'E. Comp[ie] van eenige vyanden aengetast werd.

6.

d'E. Comp[ie] sal aen den heer theuver wederom overgeven het fortje **Pembenaar** met het geheele eyland **Ramanacoyl**, sodanig hetselve laatst in haar magt is gevallen, nevens 't canon, op 't selve eyland gevonden, present nog in wesen synde

[1]) Zoals beneden blijkt, is dit inderdaad geschied.
[2]) Zie voor hem ook het verdrag van 15 Maart 1685, hiervóór, blz. 378.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

7.

D'E. Comp.ª sal ter syde het fortge Pembenaar voormeld mogen maken een kleyne wooning voor een resident, 3 a 4 Nederlanders en 5 à 6 inlandse pions,[1]) om de vaertuygen van d'E. Comp.ª te bedienen, die nae desen tyt haer passagie door de engte van Pembenaer mogten nemen.

8.

Van alle de eygen goederen, de beurs rakende van de E. Comp.ª, sal den heer teuver in de passagie van Pembenaar geen thol vorderen, blyvende den thol der goederen, 's Comp.ª onderdanen belangende, sooals voormalen geweest is.

9.

Alle de vaartuygen, voor reekening van de E. Comp.ª beladen, sullen niet werden ontlost, wanneer sy meermael genoemde engte van Pembenaar moeten passeeren, soo de diepte van het riff en de banken sulx sal willen lyden.

10.

Byaldien men een middel koste uytvinden, het ordinaire canael en passagie te verdiepen, om de vaertuygen met minder periculi en in korter tyt voort te helpen, soo sal d'E. Comp.ª en den teuver ten dien eynde beyde haer best doen, om de gronden uyt te haelen en dieper te maken.

11.

Soo d'E. Comp.ª mogten genegen wesen in de landen van den teuver, offte desselfs havenen, eenige negotie te stabileren, soo sullen de goederen, die men aldaer mogte te koop brengen, niet meer dan de helft betalen van de gewonen tol, die andere coophieden verschuldigt syn, off in eygener wyse als d'E. Comp.ª in de landen van Madure betaeld.

12.

Geen Europeen sullen in de landen van den teuver ter woon nog ter negotie toegelaten offte gepermitteerd worden, buyten de E. Comp.ª.

13.

Soo eenig schip, kleen of groot, off eenig vaertuyg, toebe-

[1]) Soldaten te voet.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hoorende aen de E Comp'' offte derselver onderdanen, het ongeluk mogte hebben door storm, onweir off andere ongevallen te stranden op eenige landen staende onder den heer teuver, zoo zullen die scheepen en vaertuygen off haere goederen, niet mogen werden geconfisqueerd, maer d'E. Comp ' werden gerestitueerd, onder behoorlyke betaeling van bergloon en voldoeming van oncosten ten behoeve dergener die daeraen geholpen hebben.

14

Alle jaren sal den teuver verleend worden, wanneer hy sulx versoekt, een paspoort voor een scheepje, om met chancos [1]) nae Bengale te vertrecken.

15.

De vissers van den teuver sullen met vermogen chancos te duycken onder het district van Mannaar, [2]) nog besuyden nog benoorden, en sal den teuver gehouden wesen aen d'E. Comp'' te leveren alle de chancos, die hy buyten degeene van syn scheepje mogte overhouden, tegens de prysen van Tutucorjn

16

Deselve geregtigheyt, die den teuver van alle oude tyden in de parelvisschery gehad heefft, sal denselven alsnog blyven behouden en genieten.

17

Soo er eenige sluykers en vaertuygen sonder paspoort d'engte van Pembenaer willen passeeren, en deselve achterhaeld werden, sal d'helfte van haer goederen voor d'E. Comp'', en de andere helfft voor den teuver blyven geconfisqueerd, gelyk by het oude contract is overeengekomen. [3])

18.

Soo een van beyde de parthyen van des anderen onderdanen en volck schade mogte komen te lyden off verongelykt te werden, sal den beleedigde syne klagten voortbrengen, en geen justitie verkrygende, ongehouden blyven aen het gegeven woord

[1]) Kostbare schelpen. Zie *Pieter van Dam's Beschrvnnge* II, II, glossarium in voce.

[2]) Eilandje naby Ceilon, het eind vormende van de z.g. Adamsbrug.

[3]) Dit staat noch in het contract van 1684, noch in dat van 1685.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

19.

Den teuver zal gehouden blyven op dit eyland[1]) aen de Leylige rivier tegens het eyland de St Crux een wacht te houden van 5 à 6 inlandse pions, om aldaer alle sluykers te attrapperen, nevens welke wacht altyd een pion van d'E. Comp^nie^ zal werden gesteld

Dit contract sal soo lang duuren, als beyde d'natiën in wesen syn

Onder stond aan d' linkerzyde A.s volmagten wegens den teuver, was getekend in Mallabaerse letteren door **Regnadapulle en Ramasondere-ayen**[2]); en aen d' regtersyde: Als volmagten wegens de Generale Comp^nie^, was getekend: **P. Pijl, Dominicus d'Chavonnes,** en **Mrs C^r^ de Theil.**

Lager stond 't Voorenstaende contract nagesien en geresumeerd synde, soo werd hetselve door myn, Regnade Catte-teuver, by desen geratificeerd en geopprobeerd, belovende voor myn en myne nakomelingen 't selve altyd in opregtigheyd te sullen onderhouden, was getekend door de hand van den theuver met eenige caracters.

Ter syden stond Ons present **Pr Hoogerlinden** en **Claas Isaaksz.**

Nog lager stond Wy, Hendrik Adriaen van Reede tot Drakensteyn, heere van Meydregt etc^a^, Commissaris wegens de Generale Vrye Vereenigde Nederlandse G'octroyeerde Oostindische Comp^nie^, representeerde d'H E Heeren bewindhebberen van dien ter vergaderinge van 17^en^, nagesien en geresumeerd hebbende 't voorenstaende contract, by de volmagten en den teuver getekend, soo wert hetselve by desen door ons geratificeerd en geapprobeerd wegens de Generale Comp^nie^, en beloofft 't selve voor altyt in opregtigheyd te sullen onderhouden en doen onderhouden.

Op 't eyland **Ramanacoyl,** den 11^en^ September 1690, was getekend **H. A. van Reede.**

In margine stond 's Comp^nie^ zegel, in roode lacke gedruckt, en daeronder: Ter ordonnantie van welgedachte Zyn Hoog

[1]) Rammanacoyl.

[2]) Voor de titels pulle en ayen, die steeds achter den naam geplaatst worden, zie hiervóór noot 8 op blz. 32—33.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Edelheyd, was getekend **Hendrik Swaerdecroon**, secretaris.

Hieronder stond in Mallabaerse letters 't Voorenstaende hebben wy door Syn Hoog Edelheyt sien tekenen, en was getekend: **Regnade-pulle** en **Ramasondere-ayen.**

Nog lager stond Gecollationeerd, accordeerd, Ramanacoyl, den 13de September 1690, was getekend **G. v. Tholl,** eerste clercq

---

DXXXII. SUMATRA'S WESTKUST.

18 October 1690. [1])

Na het contract van 1681 hadden die van Baros, onder de „opperregenten" radja d'Hoeloe en radja d'Ilir, zich rustig gehouden. In November 1689 overleed de nog jonge radja d'Ilir, de aangewezen opvolger was de zoon zyns broeders, die de goedkeuring der Compagnie vroeg en verkreeg op de opvolging. Hij verbond zich bij onderstaande acte tot trouw en onderdanigheid aan de Compagnie, en bevestigde het contract van 1681

> Acte en Eet van getrouheyt, ge- en beswooren door den nieuw vercoren radia d'Ilhier, Mage Radia, broederssoon van den jongst in November anno passado overleeden radia d'Ilhier, aan de E. Comp^e^, den Edele Heere Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys en de Edele Heeren Raeden van Nederlants India tot Batavia, mitsgaders den grootmagtigen coning van Manincabou, en als desselfs stadthouder de heere commandeur Salomon Le Sage, residerende tot Padang

Naardien (het) Syn Edelheyt, den WelEdele Heere Joannes Camphuys, Gouverneur-Generaal, en de E.E. Heeren Raden, weegens de G'octroyeerde Nederlantse Oostindise Comp^e^ alhier in India beloofft heeft met het affsterven van weylen rad.a d'Ilhier (tweede hooftregent deeser lantstreeke en negory **Baros**) die plaatsvulling van den overleeden met een ander aansienelyck bemint en wacker man van kennisse, trouwe en stant aan de E. Agth. Heere Salomon Le Sage, commandeur deser

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1691* twee-en-twintigh-ste boeck, folio 534 e.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

kuste (mitsgaders vanweegens den grootmagtigen coning van Minancabou gouverneur deser Westcust strantlanden) te stellen, en by Syn E Agtb op 't versoek en voordraegen uyt de naam van radia de Houlou en de verdere regenten, door radia Bandara en Magad de radia, nu radia Marrewassa (agtervolgens opgemelte E heer commandeur en den raat tot Padang g'eerde missive, soo aan den resident en secunde, als aan radia d'Houlou en de regenten in dato 14 September deses jaars 1690 geschreven), alwaarby goetgevonden en verstaan is den persoon van Maege radia (synde broederssoon van den overleeden radia d'Ilhier, en tot de successie gewet- en geregtigt) te verkiesen, en met alleen met de eernaam van den overleden radia d'Ilhier te honoreren en vereren, maar ook in alle desselfs waardigheden, eernamen, domynen (de regeringe), beneffens radia de Houlou en de verdere regenten en eerampten aan te stellen, onder de behoorlyke verseekering en verbintenisse (van een soodanigen weldaet) van getrouw en opregtigheyt soo lange hy leeve, sonder eenige de minste malitie ('t sy teegens wiens het weese mogte) by hem in hart, boesem off gedencken verborgen te houden off willen houden, te erkennen

Dies sweere en belove hy voor Godt en de gantsche werelt en gemeente, soo groot als kleen, voor hem en syne kinderen, den opgemelten WelEdelen Heere Gouverneur-Generaal Joannes Camphuys en de Edele Heeren Raeden der Geoctroyeerde Nederlantse Oostindise Comp'e alhier in India tot Batavia, mitsgaders den grootmagtigen coning van Minangcabou, en desselfs stadthouder, den Agtbaren Heer S. Le Sage, commandeur deser Sumatrase Westcust en strantlanden tot boven **Sinkel**, meergemelt (als zyn wettige heeren en zouverainen) alle getrouwigen gehoorsaemheyt in 't particulier alsook aan te neemen het [1] jongst tussen de E. Comp'e en de regenten alhier van Baros in den jaere 1681 door de expresse heeren gecommitteerde opperkoopliedeu Joan van Lenen, althans Raat-extraordinaris van Nederlants-India en ambassadeur aan 't hoff van den coning van Persia, en weylen Arent Silvius vernieuwt en g'amplieert contract, [2] 't selve meede in allen syn poincten en deelen by radia d Houlou, syn meedebroeder en hooftregent, wylen radia d'Ilhier (als daarvan nu erffgenaam sijnde) en de verdere

[1] Er staat de
[2] Zie hiervóór, blz 243 en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

regenten belooft ende beëedigt sy, te sullen aanneemen, naarkomen, onderhouden en willen helpen onderhouden, alwaarom hem, radia de Houlou en de verdere regenten, beneffens de groote ouderlinge en aansienlijkste, alsook de gemeente deses volks, aannemen ter presentie van ons, ondergeschreeven, in 't bywesen van onse strantbewoonders, en beloven te eeren en in waarde te houden, meyntineeren, helpen houden en meyntineeren, idem tot voorkoming van alle onlusten, twist, tweespalt, in opregtigheyt, ten voordeele van de gantsche gemeente, ingesetenen en negorye, en naedeelen der algemeene vyanden wien hij mogte sijn (off die van Aatchin), heylig en opregtelijk, sonder eenig bedrog off de minste beveynstheyt te willen en sullen leven

Onder stont Aldus naar voorlezing van 't jongst vermelde vernieuwde contract, en by haar gesamentlijk naar de Mametanche wyse beeedigt sijnde, is den deese tot meerder verseekering en een yders gerustheyt met haere en onse naamteekening onderteekent en sulx dubbelt, soowel in 't Duyts als Maleyts

Lager stont Binnen 's E. Comp^ies^ gefortificeerde loge tot **Baros**, deesen 18 October anno 1690, naar de vlugt Mamets 1102, den 10 der eersten maant Marem,[1]) en was geteekent: **Radia d' Houlou, Radia d' Ilhier,** Orangkay-balleauw[2]) Radia **Sittia-moeda,** Radia **Sittia-lela, Bandara**-radia en radia **Bandhara.**

Terzyde stont Ons present, **Hendrik Mortier** en **N^o^ Spring.**

DXXXIII TIMOR—ROTTI.

24 November 1690—3 Februari en 4 Mei 1691.[3])

De verschillende vorstjes en regenten van Rotti hadden zich in 1662 onder zeker toezicht van de Compagnie gesteld. (*Corpus* II, blz. 212—214) Desondanks traden zij herhaaldelijk vijandig tegen de Nederlanders op,

[1]) Muharram.

[2]) Zie hiervóór, noot 1 op blz. 198.

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148, alsmede in de *Overgecomen brieven 1692*, tiende boeck, folio 709 verso en volgende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

om zich, na getuchtigd te zijn, weer te verdemoedigen en beloften van trouw en onderwerping af te leggen. (STAPEL, *De Archipel in 1684*, blz 56-57 en de daar genoemde literatuur). Zoo ook in 1689 toen een deel der regenten in openlijken opstand kwamen tegen de Compagnie. Deze kreeg echter steun van de bondgenooten van Zuid-Timor en de trouw gebleven negorijen op Rotti, en medio 1690 zonden de Rottineezen eenige afgevaardigden naar Koepang „om haer voor de E. Comp^e te verdemoedigen en meteenen te versoecken, dat de E. Comp^e haer wederom in genade gelieffde aen te nemen". Oneenigheden tusschen de Rottineezen onderling en daden van vijandschap tegen 's Compagnies bondgenooten, tijdens de onderhandelingen bedreven, maakten, dat de besprekingen lang duurden. Nadat eindelijk 24 November overeenstemming verkregen was, vertrokken de onderhandelaars naar Rotti, om daar rapport uit te brengen en verschillende ceremoniën te vervullen, waarna zij op Koepang terugkeerden, waar 3 Februari de onderteekening plaats had. Daarbij leter de onderhandelaars allen wat bloed uit hun arm in een kom met arak vloeien, deden daar wat buskruit door, legden er een musketkogel in, roerden alles met hun krissen goed dooreen, en dronken vervolgens allen een teugje van dit mengsel. Deze ceremonie droeg het karakter van de meest krachtige bezwering. De resident en zijn raad vierden den vrede met een maaltijd, den Rottineezen aangeboden die echter wegens de uit Batavia voorgeschreven messagie^n maar zeer eenvoudig was. Nadat nu de Rottineezen vertrokken waren, kwam 16 Maart op Koepang een vaartuig uit Batavia aan met een „schenckagie" voor de regenten. Er zat nu niets anders op dan hen te verzoeken, nogmaals naar Koepang te komen, om de geschenken in ontvangst te nemen. Op verzoek van de Hooge Regeering werd van deze gelegenheid gebruik gemaakt, om hun het verdrag nogmaals te doen ondertekenen. (*Onuitgegeven brief aan resident en raad op Timor aan de Hooge Regeering te Batavia, d.d. 25 Mei 1691*).

Vredearticulen, opgesteld door 't operhoofd en den raad deses casteels Concordia op 't eyland **Timor**, ter presentie van de bondgenoten, coningen van **Coupang, Sonnebay** en **Amaby**[1]) tusschen die van de negoryen **Termane Lando, Ossipoko, Boke, Deka, Oynale, Thie** en **Loby**, Comp^es trouwgeblevene ter eenre, en **Raccauw, Bulba, Carbaffa** en **Batoisie**,[2]) afgevallen en nu weder in genade aengenomene negoryen ter andere syde, bestaende in als volgt

Eerste articul

Dat alle voorgangene questien, die syheden tegen den

[1]) Rijkjes aan de Zuidpunt van Timor. Zie STAPEL, *De Archipel in 1684* en de daarbij behoorende kaart.

[2]) Alle rijkjes op of om Rotti, thans in de genoemde volgorde geheeten Termanoe Poeloe Landoe, Oemassapoko, Boka, Dengka, Oënale. Thie, Lole, Renggo, Belbo, Korbafo (HEERES, *Corpus* II, blz 214 leest ten onrechte Carbassa). Batoisie is een klip, vermoedelijk de Batoe-kashuif.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

anderen gehad ofte nog soude mogen hebben, dood en te niet sal wesen, en in toekomende niet meer van 't selve gerept, geroerd off opgehaelt sal werden

Ten tweeden.

Dat die van Rotty in 't generael niet sullen vermogen eenige Soloresen, Addonaren, Biemanesen,[1] Portugesen en andere handelaren, die sonder consent ofte vrygeleyde daer soude mogen komen, te gedogen ot aen deselve eenige slaven etc' te verkoopen, maer haerlieden voor de eerste mael afwysen, met cese waerschouwing, dat andermael niet weder behoeven te komen, off dat sy, Rottinesen, gehouden sullen wesen haer van daer te verdryven en de goederen prijs te maken Dog soo der eenige Maccassaren off Maleyers mogten aenkomen, sullen sy haer goederen aenslaen en d' personen vastsetten, om met 't een off 't ander vaertuyg aen 't casteel Concordia over te bren gen en in handen van d E. Comp'e te leveren

Ten derden

Dat die van Rotty niet sullen met haere vaertuygen naer Solor, Ammarassie Liffouw, Zavo,[2] ofte eenige andere plaet-sen vermogen te vaeren sonder daertoe een vrygeleyde van 't opperhooft en den raad te hebben verkregen, en byaldien dit komen over te treden,[3] en een ge haerder vaertuygen in zee quamen te attrapeeren, sullen de goederen prys, en de personen als lyfeygenen voor d' E. Comp'e verklaerd werden

Ten vierden.

Byaldien 't gebeurde, dat eenige slaven van haere meesters fugatief wierden, en haer in andere negoryen begaven, en haer daer sogten te onthouden ofte woonplaets te nemen, sullen de comingen ofte opperhoofden, in wiens negory de gevlugte komen, ieder, geene uytgesondert, gehouden wesen deselve aen den eygenaer te overhandigen

Ten vyfden

Byaldien daer eenige moetwilligers waren, die van d' een off

[1]) Respectievelijk bewoners van de Solor-eilanden, Adoenare en Buna.
[2]) Ammarassi aan de Zuidkust van Timor Liffou in het Portugeesche enclave Oikoessi, Zavo is Sawoe
[3]) Sic!

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d' ander negorys volckeren haere buffels, paerden, schapen ofte andere vee quamen te roven off te stelen, sal dien regent offte opperhooft, van wiens volck het soude mogen sijn, daeraen klagten wierden gedaen, gehouden wesen goed ondersoeck te doen of laten nemen, en sulx bevonden zijnde, den misdadiger by 't opperhooft en den raad tot Coupang over te leveren, om zijn straffe naer vereysch der sake te ontfangen.

Ten sesden

Zoo wanneer in d' eene off d' ander negory tot Rotty eenige persoonen mogten komen, die uyt de naem van 't opperhooft off d' E. Comp^e eenige paarden, buffels, schapen ofte ietwes anders quamen op te eysschen ofte valsse praetjens te maeken, [1]) gelijk voor desen wel is geschied en bynae onder haerheden in de gewoonte is, zullen de koningen ('t sy in wat negory sulx quam voor te vallen) die gasten in hegtenis setten en met 't een off ander vaertuyg naer Coupang oversenden, om haer straffe alhier naer merite te ontfangen, opdat alle onheylen, die daerdoor soude konnen ontstaen, voorgekomen mogen werden.

Ten sevenden

De volckeren van Carbaffa sullen haerheden weder onder haren wettigen coninck, genaemt Sodick, (die met het begin des oorlogs zig van daer heeft begeven, en sijn toevlugt op Termane onder d'E. Comp^ie genomen), hebben te begeven, om alsvooren haer negory onder haer regte heer wederom te bewoonen en op te bouwen.

Ten agsten

Gelijk mede die van Batouse, onder haren coninck, genaemt Nosse, (die present op de negory Lando is) zullen vervoegen, om haer negory wederom op te bouwen en aldaer domicilium te nemen; dog byaldien de coning Nosse genegen mochte sijn op Lando te blyven en sijn regeeringe af te gaen, zoo zullen die volckeren van Bantoise, welke op de kl p Batolam [2]) en elders gevlugt sijn, haer onder sodanig een regent moeten buygen en gehoorsaem syn, als d'E. Comp^ie sal oordeelen daer de naeste en bequaemste toe te wesen.

[1]) Deze alinea is woordelijk overgenomen uit artikel 6 van het contract van 27 Jan 1662.

[2]) Vermoedelijk het tegenwoordige Batoe Lau of Noera Lau.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten negenden.

d'E. Comp^ie^ sal niet gehouden sijn die van Termane, Lando, off andere trouw gebleevene bondgenooten te constringeren om imand van de volckeren, die van de Bulbanesen, Raccouwers, Carbaffers, off imand van haren aenhang geduurende den oorlog tot haerlieden zyn komen te overloopen, [1]) wederom te largeeren, vermits die by haren vader, d'E. Comp^e^, zyn gekomen, en in haer behoorlyke plicht gebleven. Maer sullen de Raccauwers en haren aenhang naer de ratificatie deses gehouden wesen, alle sodanige volckeren aen d'E. Comp^e^ ter hand te stellen, als er staende desen jongsten oorlog van de trouw gebleevene negoryen tot haer zyn komen overloopen, om daermede naer goedvinden te handelen.

Ten tienden.

Zullen die van Raccauw, Bulba, etc^a^, met haer aenkomst op 't eyland Rotty alle de Timoresen en Ammarasiers wederom naer Ammarassy laten vertrecken, of ten waere dat eenig derselve genegen waeren naer herwaerts te komen, om onder onse Timorese regenten te blyven woonen, welke dan naer herwaerts [2]) zullen mogen gebragt werden.

Ten elfden.

Gelyck die van Termane en Lando alle de Coupanesen, Zonnebayers en Amabiërs, die haer aldaer nog sijn onthoudende, aen haere hoofden alhier op Coubang van gelyken zullen restitueren.

Ten twaalfden.

Insgelyex zullen d'koningen van Raccauw, Bulba, Batoise en Carbaffa (naer de ratificatie deses) haere negoryen weder opbouwen, en in deselve domicilium nemen, en de klip Batolain's paggering en sterkte demoneeren en in 't geheel afbreeken.

Ten derthienden.

Mede zoo zullen de koningen op 't eyland Rotty gehouden blyven, zoo wanneer ymand van den anderen zijn volck in haere negoryen quamen te koopen, om aldaer domicilium te nemen, deselve op te vatten en naer haer rechte heer en coninck over te stuuren.

[1]) Sic!
[2]) Koepang

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten veerthienden.

Zoo het mogte komen te gebeuren, dat door eenig interval eenige negory off negoryen op Rotty met den anderen in eenig verschil quamen te geraken, zoo sullen sy daeromme egter den anderen met vyandelijk mogen aentasten maer op 't spoedigste naer Coupang overkomen om de oorsake van haer geschil aen t opperhooft en den raad bekend te maecken, aen welkers advys en goedvinden sy haer sullen moeten gedragen, om alsoo alle verdere verwyderingen voor te komen.

Ten vijftienden.

Mede sullen die van Bulba, Raccauw, Carbaffa en Batoissie gehouden zyn aff te wagten, wat Haer Hoog Edelens haerlieden tot boete voor gedane guastos [1]) op haer rebelly sal komen op te leggen.

Alle welke voorenstaende articulen wy alle in 't generael, en een ider van ons in 't besonder belooven sodanig te observeren en stiptelijk naer te komen, gelijk deselve ons ook volkomen, zoo in de Maleytse als onse moederlyke Rottinese tale, is overgetolkt [2]) en wel te verstaen gegeven, in den raad van 't casteel Concordia tot **Coupang** op 't eyland Timor, ter presentie van de Coupannese, Zonnebayse en Amabise koningen aldaer, in welker presentie wy tot teeken van onse goede meeninge, om dese voorenstaende vreede-articulen opregtelijk naer te komen, ons bloed onder den anderen gemengd, gevoegd met onsen swaersten eed, hebben gedroncken, en onse teekens hier onderaan gestelt.

Timor in 't casteel Concordia, ady 24e November 1690, en den 3de February 1691 ondertekend en beswooren van de na volgende koningen, als **Toncquanrak,** coninck van Raccauw, **Kappa Mangeray,** tweede van Bulba, **Kedo Pelo,** tweede van Carbaffa, **Nosso,** coninck van Batoise, **Lilo Dutamma,** jongste koninck van Baka, **Dala Rotty,** tweede van Ossipoko, **Toncquanan,** coninck van Landa, **Koyanna Hoean,** coninck van Loly, **Henokanna,** coninck van Deka, **Fanky Porro,** coning van Oynaly, **Messa Poura,** coning van Thie, **Pelo Kina,** coning van Termane, de verdere Timorese regenten, present als getuygen **Ammasoesang,** opperregent van Coepang, **Ammatano,** capitan

[1]) Onkosten.
[2]) Sic!

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en tommegon van Coupang, **Ammataluyt**, alias **Amanecy**, aen sienlijk tommegon der Amabiërs, **Ammabacky** en **Amababou**, aensienelyke tommegons van Sonnebay, en de koning van Amaphoan, en voor 't vertolcken **Paulus van Coupang**, inlands schoolmeester, **Cornelis Boudens** en **Hendrik Jochemsz.**, present den geheelen raad (exepto Sr Johannes Hofman, die seer siecke nijk thuys leyt) En nu volgens ordere van Haer Hoog Edele, by haer g'eerde missive van dato 30 January 1691, 't duplicaat opnieuw van de naervolgde koningen ondertekend. 't merck van **Tonkanack**, coning van Raccauw, 't merk van **Teo Mangary**, coning van Bulba in plaets van desselvs oom, **Cappa Mangary**, die door impotentheyt van sijn vrouw niet mede is overgekomen, 't merck van **Kedo Pelo**, tweede van Carbaffa, 't merck van **Nosso**, coning van Battoise, 't merck van **Fanky Porro**, koning van Oynaly; 't merck van **Dala Rotty**, tweede van Ossipoko, dito van **Hoean**, vader en regeerder van den jongen koning **Coyanna Hoean** van Loly, 't merck van **Henokanna**, coning van Deka, (De koningen, genaemd **Messa Poura** van Thy en **Lilo Dutamma** van Baka, sijn niet mede overgekomen, alsoo dese bovenstaende regenten, sonder haer te wagten de reyse naer herwaerts hebben ondernomen) 't merk van **Pelo Kina**, coning van Termane.

Onder stond Ons voor t vertolken uyt het Nederduyts in de Malevtse en Rottinese tale, was getekend **Paulus van Coupang** en **Hendrik Jochemsz**.

Ter zyde Als getuygen, en was getekend 't merk van **Amasoesang**, opperregent van Coupang, dito van **Ammatano**, capitain en tommegon der Coupanesen, 't merck van **Amakobo**, een der hoofdregenten van d'Amabiers, dewyl Amateluyt hier niet present en is, getekend 't merk van **Ambacky**, dito van **Amababou**, aensienelyke tommegons van Sonnebay.

Op de kant Dese nevens- en ommestaende handteykeningen sijn op dato 4^e^ May 1691, in presentie van 't opperhooft en den raed, benevens de Timorese coningen en bondgenooten als getuygen, weder opnieuw agtervolgens d'ordere van Haer Hoog Ed^e^, weder ondertekend ten casteele Concordia op 't eyland **Timor**, was getekend: **Willem Moerman, Hans Jacob Keller, Stephanus Hoomoet**, en **Jacobus Corput.**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXXIV. PERZIE.

27 November 1690. [1])

Het krachtdadig optreden der Compagnie in Perzië (hiervóór blz. 367—370) had een tegenovergesteld effect gehad als daarvan verwacht was, en eerst in 1686 werd de handel der Compagnie weer gedeeltelijk vrijgegeven, hoewel van een vernieuwing van het zijdecontract nog geen sprake was (hiervóór blz. 410—412). Den 5den October 1689 trok de buitengewoon Raad van Indië, Jan van Leenen, als gezant der Hooge Regeering uit Batavia naar Perzië. Hij werd met veel eerbewijzen te Ispahan ontvangen, maar uit een brief van den sjah aan de regeering te Batavia blijkt, dat wel enkele grieven werden opgeheven en eenige verzoeken ingewilligd, maar dat ook ditmaal geen nieuw zijdecontract tot stand kwam. (VALENTIJN V, I, *Perzië*, blz. 257). Op Van Leenen's verzoek droeg de sjah aan den gouverneur van de havenstad Gamron op, wat welwillender jegens de Nederlanders te werk te gaan.

Translaat mandament door den koninck Siah Suleman op den Gamronsen hartogh Mahamed Aly-chan, aan den Ed. heer ambassadeur Joan van Leene den 27e November 1690 verleent.

Godt

L.S. 't zegel van Zyne Mayesteyt

Daar is een gebod, dat de werelt te gehoorsamen heeft, gegeven, te weten, dat den hoogverhevenen ende aensienelyken in regering, Mahmed Aly-chan, regent tot **Gamron**, van onse koninklyke gunsten versekert zijnde, bekent zy, dat in desen tijd aen ons is voorgedragen, dat [hy] sig omtrent de residenten van de Nederlantse Comp[e], die aldaar haren coophandel dryven, met tot haer genoegen comt te gedragen, daarom sal op den ontfang deses het van synen pligt wesen, voortaen omtrent gemelte natie met een goeden en heusschen ommegang alle faveur ende goetgunstigheyt te bewysen, ende niet toelaten dat ymant tegen de redelijkheyt haar in haren handel hinderlijk zy, waarmede blyft op de koninklyke gunsten verhoopende

Geschreven in de maand Safer des jaars 1102.

Op den dos stond geschreven: Ter ordre van Syne Mayesteyt

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1690*, derde boeck, folio 1024.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

op 't voordragen van Zyn Hoogheyt den Isiik agazy bassy [1]) (te weten dit mandament verleent).

Accordeert

Spahan in Persia, den 20ste December 1690, [2])

P. Pierraard,

schryver

DXXXV. PALEMBANG.

15—19 Januari 1691. [3])

In den loop van het jaar 1690 ontving de regeering te Batavia van den resident op Palembang diverse klagten over de quadwilligheyt van Zultan Ratou omtrent de leverantie van peper" Ondanks de protesten van den resident werd de peper vol stof en vuil geleverd, de sultan wilde alleen Spaansche realen en geen Hollandsch geld in betaling aannemen, etc. Toen de Hooge Regeering hem wees op de bestaande overeenkomsten, verklaarde de vorst, dat hy wegens de „veelvuldigheyt der contracten" niet meer wist, waaraan hy zich had te houden. Zoo zag men zich te Batavia genoodzaakt, een commissaris naar Palembang te zenden, en den 5den November 1690 koos de opperkoopman Isaäc van Thye als zoodanig zee, voorzien van een uitvoerige instructie Het gelukte hem, een „t'samentreckinge" van de bestaande contracten door den sultan te doen teekenen (*Generale missive, door G. G. en Raad van Indie aan Heeren-XVII gesonden d.d. 26 Maart 1691*).

> T' samentreckinge van soodanige contracten, als in den jare 1662, 1678, 1679 en 1681 tusschen d' Generale Nederlandse Oostindische Comp", mitsgaders den Gouverneur-Generael ende de Raaden van India, sijn gemaekt ende beslooten met den Sulthan Ratoe ende

[1]) Zie voor dezen titel die zoo ongeveer beteekent opperceremoniemeester, Horz, *Cunaeus*, blz. 385.

[2]) Zooals uit noot 1 op blz. 545 blijkt, bevindt zich dit stuk, met nog eenige andere brieven en papieren van denzelfden datum, onder de Overgecomen brieven die in 1690 in Nederland zouden zijn ontvangen. wat natuurlijk onmogelijk is. Trouwens op een dier papieren staat, in het schrift van den advocaat Pieter van Dam, aangeteekend „Ontfangen over den lantwegh den 9 Mei 1691." Deze gelijcke zending uit Perzië is dus in Amsterdam verkeerd gebundeld.

[3]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland*, no. 8148, alsmede in de *Overgecomen brieven 1691*, tweede boeck, folio 581 en volgende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

het rijk van **Palembang**, met uytlatinge van verscheyde pointen en articulen, dewelke soo door de tijd vervallen, als naderhand voldaen, mitsgaders ook by nader overeenkomste verandert sijn, 't welk voor jegenwoordig sodanig geschied sy op het versoek van den coning van Palembang, tot voorkominge van alle misverstanden, die uyt de verscheydentheyt en veranderingen der gemelte contracten in eenige saken souden konnen ontstaen, om, onvermindert de bovengemelte contracten, in plaetse van deselve tot meerder klaerheyd te konnen dienen en in allen deele ter wedersyde opregtelijk nagekomen te werden.

1.

Ten eersten Sal tusschen de Nederlandse Comp^e^ en den **Sulthan van Palembang** en syne wettige successeurs, als voorheen blyven en onderhouden werden een vaste ende onverbrekelyke vreede ende eendragt, dewelke voor altijt sal duuren

2.

Ten tweeden Is beslooten en vastgesteld, dat de negotie van de Comp^e^ op Palembang als voorheen gedreven sal werden met 4 expresse daartoe aengestelde cooplieden door den Sulthan, off met soovee. meer off minder als den Sulthan sal gelieven goed te vinden, dog niet als in presentie van desselfs sabandaer, remende den Sultan aen in effect daervoor te sullen respondeeren, mits dat des Comp^e^ opperhoofden geen coopmanschappen off contanten, van gemelte cooplieden op des Sultans naem gevordert werdende, sullen laten volgen dan met speciale ordere des Sultans off in presentie van desselfs sabandaer, en welke verstrecking off coophandel van d'E Comp^e^ met des konings factoors ook niet sal mogen geschieden off in gelt òff in goed alleen, maer in beyde de soorten, yder voor de geregte helfft, namentlijk om met één woord te seggen halff kleden en halff gelt En sullen ook d' prysen der kleden nae yders driffte in 't particulier niet mogen gereguleerd, maer door wedersydse bewilliging moeten getroffen werden, invoegen gelijk den handel van cleden en coopmanschappen vereyscht, ende nae coopmans steyl in gebruyk is.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3.

Ten derden ' Sal niemand dan de E. Nederlantse Comp ' alleen alle den peper, in 't rijk van Palembang vallende, mogen koopen en uytvoeren, ende voor een picol van 100 catty-China, off 122½ Hollantse ponden, aen den coning off syne factoors voldoen 3 rijxdaelders in contant gelt off Spaense reaelen, ende 3⅝ in kleeden offte andere coopmanschappen, die de Comp ' op Palembang mogte aenbrengen en verkoopen, sullende daerenboven voor 's conings geregtigheyt van d' uyt te voeren peper de Comp ' bovendien dan nog betaelen ¾ rd' in contant voor yder picol peper, volgens oud gebruyk

4.

Ten vierden Ingevalle den peper, die aen de Comp'" geleverd werd, buyten gewoonte vuyl off met aerde en steentjes gemengd bevonden werd, sal den Sultan off desselffs sabandaer gehouden wesen de behoorlyke correctie daerover te doen, en te besorgen, dat se vóór de leverantie gesuyverd werd, opdat de Comp ' in haer gewigt geen nadeel kome te lyden, en goede peper voor haer gelt komt te erlangen

5.

Ten vijfden. De peper, die binnen Palembang aen de Nederlandse Comp'" geleverd sal werden, sal door de cooplieden des coninx voor des logies wallen moeten gebragt en van daer verder in d' pakhuysen door 's Comp'" dienaers gedragen werden, maer wanneer der eenige afscheping geschied, dan sal den sabandaer, off die door hem daertoe gestelt sullen werden, deselve alleen affwegen, treckende daervoor volgens oud gebruyk dertig rijxdaelders des daegs, en bovendien nog voor gemelte sabandhaers en haere dienaers de gewone vertering van . . stux cleetjes,[1]) offte de waerde van dien, ter somma van . . [1]) rijxdaelders voor ider Comp'" schip, dat ses duysent picols[2]) peper komt te vervoeren, mitsgaders de kleender scheepen van minder qualiteyt,[3]) ider nae advenant, hetsy dat se voor de logie, off binnen de rivier van Palembang volgeladen werden, mits dat den

[1]) In geen der drie afschriften ingevuld.
[2]) Het *Contractboek* heeft „ses picols"
[3]) Twee afschriften hebben mer „qualiteyt", de *Overgecomen brieven van 1691* „quanditeyt"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sabandhaer en syne dienaers gehouden sullen wesen soo lange te wegen, als by het daghgt de teekens der daatse[1]) sullen kunnen gesien werden

6

Ten sesden. Soo wanneer Sultan Ratoe eenig gesantschap doet, soo sal de peper, daermede affgaende, alleenlyk tot schenckagie mogen dienen, ende niet boven de 1000 picols in een jaer bedragen, sonder van 's Comp'^e residenten affgewogen te werden, ook sal deselve peper nae geen andere plaatsen tot schenckagie mogen gesonden werden, dan alleen nae Batavia, offte Malacca, sonder dat die gesanten tusschen wegen eenige plaatsen, dan door noot, vermogen aen te loopen, maer sulx doende door Sultan Ratou daerover gestraft moeten werden, om alle sluyckeryen des pepers te weren, tot welke besending dan ook het opperhooft tot Palembang de vereyschte pascedulen verleenen sal, even gelyk hy ook gehouden sal syn, op des Sultans versoeck, desselfs verdere vaertuygen, alsook die van syne ondersaten, vertreckende nae eenige sodanige andere plaatsen, als tot nog toe gebruyckelijk is, met behoorlyke passen te voorsien, om by ontmoeting van 's Comp ^e scheepen off vaertuygen voor geen zeerovers aengesien te werden, en alsoo van alle ongemack offte overlast bevrijd te blyven, mits dat dan ook met dese vaertuygen van den Sultan, als van syne ondersaten, geen peper altoos uytgevoerd, veel min aen andere natiën verschonken ofte verkocht sal mogen werden.

7

Ten sevenden Dat geene ondersaten van Palembang elders nae toe sullen vertrecken als onder behoorlyke pas van des Comp ^e opperhoofd, denwelke sy, wederkomende, ook weder aen denselven in 's Comp ^e logie sullen moeten vertoonen ende opgeven, wat goederen sy medegebragt hebben, alswanneer ook des Comp'^e opperhoofd des noods vermogens zal wesen, om die vaertuygen te laten visiteeren, en te ondersoecken, off deselve geen verboden waeren, als amphioen en Cormandelse, Bengaelse off Suradse kleeden, komen aenbrengen, om in sulken geval volgens alle de gemaekte contracten tegen haer te procederen tot confiscatie van goed en vaertuyg te verdeelen de helft voor den Sultan ende de helft voor de Nederlandse Comp'^e.

[1]) Unster of weegstok. Zie hiervóór noot 2 op blz. 138.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

8.

Ten agsten · Indien den Sultan Ratou eenige kleeden off andere goederen mogte komen te begeeren tot sijn gebruyck, sa. Sijn Hoogheyt deselve mogen eysschen en genieten van des Comp^{ie} residenten, soo die onder desselfs administratie berusten, off andersints deselve van Batavia laten ontbieden, mits daervoor betalende soo veel, als de E. Comp^{e} die affstaende off de prijs daervan bevorens bedongen zijn

9.

Ten negenden · De Nederlandse Comp^{e} sal, gelijk als by het contract van den 20 April deses jaers 1678 beslooten is, aen de sonsang,[1]) off de mond van de Palembangse revier, mogen hebben en aenhouden een huys off rakit,[2]) omme voor haere dienaren en subjecten tot gemack off lijfberging te dienen, gelijk dat mede bovendien den Sulthan aen de Nederlandse Comp^{e} vergund heefft sodanigen erff en daerop geboude logie, regt over de stad Palembang, als de E. Comp^{ie} volgens 't contract van den 29^{en} Juny des jaers 1662 aldaer is besittende, met sodanige sekerheyt voor brand en andere ongemacken, als daeromtrent van noden sal wesen, en ook by 't vierde articul van 't contract des jaers 1662 bedongen is, namentlijk dat omtrent deselve logie niemand sal vermogen eenige huysen ofte woningen te bouwen ofte besitten binnen de distantie ten minsten van 50 vademen, om van deselve geen pereyckel van brand onderworpen te sijn

10.

Ten tienden Den Sulthan Ratou neemt aen op sijn koninklijk woord, en beloofd de ministers, goederen en coopmanschappen van d'E. Nederlandse Comp^{ie} tot Palembang alle te samen te nemen en te houden onder sijn protexie en bescherminge tegens alle diegeene, die haer souden trachten te beschadigen off overlast aen te doen, geene uytgesondert.

11

Ten elfden. De Nederlanders ofte andere subjecten van d'E. Comp^{e}, 't sy vrye off jseygenen, schuldig ofte onschuldig, die

[1]) Songsong. Zie hiervóór, noot 4 op blz. 138.
[2]) Vlot Zie hiervóór, noot 5 op blz 138.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

souden willen van de E. Comp^e^ wegloopen en haer onder de protexie van den Zulthan of imand der grooten begeeven, en sal den Sultan nog de gemelte syne grooten off onderdanen, niet vermogen aen te neemen, maer gehouden sijn aanstonds weder over te leveren aen het opperhoofd van d'Nederlandse Comp^e^, om gestraft te werden, en dat selfs niettegenstaende sy de Mahometaanse religie mogte aengenomen hebben, ende sullen het volck van d'E. Comp^e^ ook van gelyken doen met de onderdanen van den Sultan van Palembang, om yder heer en meester over sijn dienaren en onderdanen te laten

12.

Ten twaelfden Wanneer eenige questien ofte onlusten tusschen de onderdaanen ofte subjecten van d E. Comp^e^ ende de onderdanen van den Sultan Ratou mogte ontstaen, sal ider nae den regel en regtmatigheyd syne eygene onderdanen vermogen te straffen, sonder dat den een eenige de minste jurisdictie offte straffe over en tegens des anders onderdanen sal mogen voeren off exerceren

13

Ten derthienden Sal het opperhooft van de Nederlandse Comp^e^ tot Palembang niet alleen 't gesag en gebied hebben over alle de onderdanen en subjecten van de gemelte Comp^e^ tot Palembang handelende offte aenkomende, om deselve te regten en in hare saeken voort te helpen, daer net nodig sal wesen, maer sullen daerenboven ook alle vreemde kooplieden, tot Palembang woonende ofte aenkomende, sorteren onder d'E. Comp^e^.

Alle welke voorenstaende poincten dan dusdanig syn beslooten en opnieuw bevestigt door den oppercoopman commissaris Isaäc van Thye, uyt de name van de Generale Nederlandse Comp^e^ met den Sulthan Ratoe koninck van Palembang, soo voor hem als sijn wettige successeurs in de stad **Palembang**, op den 15^e^ January des jaers 1691, omme wyders by den Gouverneur-Generael ende de Raden van India tot Batavia mede metten eersten sodanig geapprobeerd en geratificeerd te werden

Onder stond des Comp^e^ segel, in rooden lacke gedruckt, en daeronder Ter ordere van Welgemelte Haer Edelhedens, was getekend. **Isaäc van Thye.**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ter syden stond: Ten overstaen van ons, was getekend **Willem Sabelaer, Willem Bolton** en **Rippert Pelle**. En was het selve in de Maleytse tale met het koninxzegel bekragtigt, mits gaders door den Sultan en verscheyde syner grooten getekend.

Ampliatie of nader verklaringe op het vernieuwde contract tusschen Haer Edelheden, den Heere Gouverneur Generael ende de Heeren Raden van Nederlands India tot Batavia, als representeerende d'Generale Geoctroyeerde Oostindische Comp^e^, door den oppercoopman Isaäc van Thye, als welgemelte Haer Edelhedens expres commissaris ter eenre, ende Sulthan Ratou Abdul d'Jamal, koning van **Palembang**, door Sijn Hoogheyds speciael gemagtigde, de princen Pangeran Diepa Cassoema, ende Kiay Maas Ario Panoela ende verdere adjuncten ter andere zyde.

D'princen Pangeran Diepa Cassoema, nevens Kiay Maas Ario Panoelar, schoonsoon en swager respectievelijk van Sultan Ratoe, koning van **Palembang**, als expres gemagtigde van gemelte Sijn Hoogheyt, verseld met Kiay Patsja Tanda, nevens de drie sabandaers, hebben in hunne byeenkomste met den commissaris Isaäc van Thye en den raed heden in Comp^ie^ logie onderlinge gediscussieerd het verschil, nu sedert 2 à 3 jaren herwaarts getrotteerd hebbende tusschen gemelte Sijn Hoogheyt ende den resident Willem Sabelaer over het leveren van suyvere peper, als sustineerende Sijn Hoogheyt, volgens den teneur van 't contract van den 20ste April 1678 met den heer commissaris Dirck de Haes, en de ampliatie van den 3de July desselven jaers, met de heer commissaris Joan van Leenen, dat hy met het leveren der peper konde volstaen, als deselve met met aarde off steentjes vermengt was, schoon het stoff 10, 12, off meer percent bedroeg, als een eygen aard der peper synde, ende den resident Sabelaer in tegendeel, dat conform den inhoud der contracten de peper suyver ende schoon moest geleverd werden, terwijl het stoff geen coopmanswaer was, maer, als nergens tot nut, aenstonds weggeworpen wierd, waerop dan eyndelijk tusschen opgemelten commissaris en princen, uyt naem van wedersijdse principalen, vastgestelt en beslooten is, dat de

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

peper, conform den teneur der gemelte contracten, en insonderheyt het vierde articul in 't gerenoveerde contract van den 15ᵉ deser maend, suyver en schoon sal geleverd werden, sooveel den coopman of leverancier doenlyk sal syn; maer dewyl de bovenlanders off peperboeren dat greyn doorgaens stoffiger leveren dan wel voorheen, is verder overeengekomen en beslooten, dat byaldien het peperstof uytterlyk niet boven drie percento komt te bedragen, dat d'E. Compᵉ deselve dan als suyver aennemen en tegens den gestelden prijs betalen, mits gaders dat onderwigt alleen dragen sal. Dog ingevalle het stoff meer dan drie ten hondert bedraegt, sal het overige verhes, volgens het voorig gebruyk, voor reekening van den leverancier komen, en het meerder bedragen van de geleverde peper gerabatteerd werden. Wesende geduurende en onder de verhandelinge deser saak door voornoemde gemagtigde princen ook geproponeerd de volgende twee poincten, met versoeck, dat deselve door den commissaris, alvoorens de finale decisie, mogten toegestaen en ingewilligt werden, tot voorkoming van schade en wegneminge van alle verwyderinge, namentlyk

1

Dat by het aenbrengen van peper deselve, soodrae die (volgens luyd van d'5ᵉ articul in 't vernieuwde contrackt) door Compᵉˢ dienaren in 't pakhuys sal gedragen syn, aenstonds sal werden gewogen, sonder 't selve (onder 't pretext van nodiger dienst) tot een ander tijt uyt te stellen, of de peper in 't packhuys ongewogen vernachten; maer ingevalle dat 't ander werk soo noodsakelyk was, dat d'peper nae de opdraeginge niet sou konnen gewogen werden, dat men dan liever de peper soo lang in de rakits voor d'wal der logie sou laten blyven liggen, tottertyt dat het den resident off desselvs secunde, beter gelegen quam om die aenstonds af te wegen.

2

Dat de leveranciers der peper wat beter genoegen mogt gegeven worden, als den resident die van haer ontfangt, in 't wegen met de daats, naamlyk dat de rottang, die hier ordinaris met een bogt onder 't end van de daats inhangt, mogt weggenomen werden, ten eynde men ook soude konnen sien, hoever de weegstock neerslaet als de peper aan de haack hangt; des-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gelijx dat men geen te ruymen uytslag neemt by 't inwegen van de peper, met de weegstock in 't opslaen te stutten, maer dat sulx ten genoegen van de leveranciers nae behooren geschiede en op deselve wijs als de sabandaers die by de afscheepping de scheepsoverheden als waagmeester toewegen

Welke voorschreven twee poincten den commissaris met advijs van rade billijk en regtmatig oordeelende, Zijn Hoogheyt in allen deele volkomen werden toegestaen, en Comp^nie^ wegen gagreerd, 't geen den resident alhier by instructie ook specialijk sal werden aenbevolen promptelijk te agtervolgen waerby den commissaris nog gevoegt heeft, op het tweede poinct, dat byaldien de leveranciers eenig ongenoegen mogten scheppen by 't inweegen hunner peper, zy hetselve niet verswygen, maer de sabandaer bekend maken moeten, om met voorkennis en goedvinden van Sultan Ratou hun goedduncken daerover on sydig en in billijkheyt te uytten alsoo d'ervarentheyt leerd, dat het opkroppen van geleden ongelijk veeltijds aenlyding tot verwyderinge geefft

Tot naerkominge deses syn hiervan gemaekt twee eensluydende geschriften, soo in de Nederlandse, als nae den sin en sinceren inhoud door den commissaris in de Maleytse tale gestelt en wedersijds uyt naem onser heeren principalen met de respectieve zegelen en ondertekeninge bekragtigt

Onder stond: In 't Nederlands comptoir **Palembang**, den 19^e^ January a^o^ 1691 ofte den 18^e^ dag der maend Rabuil Achir, in 't jaer Ze. nae de reekeninge des propheets 1102 op Vrydag dog eerst bekragtigt den 3^e^ February daeraenvolgende; en daeronder des E. Comp^nie^ zegel, in rooden lacke gedruckt, en was getekend **Isaäc van Thye.**

Ter syden stond. Ten overstaen van ons, was getekend. **Willem Sabelaer, Willem Bolton** en **Rippert Pelton.**[1])

[1]) Sic! Onder het contract van 15 Januari teekent hij „Pelle", wat zijn juiste naam was. Pelton zal een verschrijving van den copist zijn, onder invloed van den vorigen naam Bolton.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXXVI. BANTAM

3 Maart 1691.[1])

Den 24en Augustus 1690 overleed de nog jeugdige sultan van Bantam, Aboel Fahaal zonder de opvolging te hebben geregeld. De vergadering van rijksgrooten plaatste den oudsten zoon van den overledene, den 18-jarigen Pangéran Depati, op den troon, in de verwachting dat hy een willig werktuig in hun handen zou zijn. Inderdaad het hij op hun aansporingen den ouden rijksbestuurder Dipa Ningrat, gevangen nemen, en na diens weldra gevolgden dood onder verdachte omstandigheden, al zijn bezittingen verbeurd verklaren. Te Batavia zag men deze ontwikkeling der gebeurtenissen met zorg te meer daar de Engelsch-gezinde Noto Diredjo grooten invloed kreeg. Door een tactvol maar mettemin krachtig optreden slaagde de Hooge Regeering er evenwel in, den jongen vorst, die den titel Zein Asabadhin had aangenomen, voor zich te winnen, waarna benoeming volgde van een de Compagnie welgezinden rijksbestuurder. De Nederlandsche bezetting te Bantam werd versterkt tot 563 man. Den 3den Maart 1691 bevestigde de nieuwe vorst de door zijn voorgangers met de Compagnie gesloten verdragen. (*Onuitgegeven brief van G. G. en Rade aan Heeren-XVII de dato 26 Maart 1691*, DE JONGE, *Opkomst* VIII, blz. LIV—LV, 70 en volgende).

> Acte van vernieuwinge der tractaten, successive gesloten en bevestigd tusschen de Nederlandse Oostindische Compagnie en de voorgaende **Bantamse** coningen, tot welstand der wedersijdse landen en onderdanen, welke contracten heden, mits het overlyden van den Paducca Siry Sulthan Abul Fahael Mahomet Jaja, door den Ed^ten^ heer Isaäc de St. Martin, Raad-ordinaris van India, major, commissaris en afgesant vanwegen d'Ed^le^ heer Gouverneur-Generael en d'E E. heeren Raden van Nederlands India, ten hywesen van d'ondergetekende gequalificeerde dienaren van d'E. Comp^e^, met den wettigen gecroonden successeur, Paducca Siry Sultan Abul Mahassin Abdul Nasir, in tegenwoordigheyt van des Sultans vier broeders, versterckt met tien der gequalificeerste rijxraden, vernieuwt en nader bekragtigd werden, in maniere als volgt.

Dat de volgende drie contracten, zoo op den 10^e^ July 1659

[1]) Uit het *Contractboek*. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland* no. 8148.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tusschen de Komp[ie] en den Sultan Agoen beraemd,[1]) vervolgens bevestigt in het tractaat van den 17[den] April 1684, met de heer praesident François Tack, benevens de verdere gecommitteerden, en den overleden Paducca Siry Sultan Abul Nasaar Abdul Cahaar en desselfs grooten binnen de stad **Bantam** geslooten, mitsgaders door den Edelen heer Joannes Camphuys, Gouverneur-Generael en d'E. heeren Raden van India binnen Batavia den 28sten van deselve maend April geratificeerd,[2]) gelijk mede het contract van politie en commercie, geslooten tusschen d gecommitteerde heeren Raden van India Willem van Outhoorn, Joan van Hoorn en Isaäc de St Martin ter eenre, en den pangerang Aria Diepa Ningrat en Key Focke, nu pangerang Tajoudin, als volmagten van den Bantamsen koning op den 15[den] February 1686 binnen 't casteel Batavia overeengekomen, en door den Sultan van Bantam soowel als de Ed[le] heer Gouverneur-Generael en de Raden van India op 20 Maert daeraenvolgende behoorlijk bekragtigt,[3]) dat alle de voorschreven poincten, in de drie contracten begrepen, in dese acte van renovatie verstaen en gehouden werden sodanig vernieuwt en bekragtigt te wesen, alsoff deselve van woord tot woord in desen waren ingeschreven, sonder daer iets aff of toe te doen, in maniere en gelijk als de gemelte contracten in date 4 December 1687 door den heer Jacob Joris Pits met den overleden koning Sultan Abul Fahael voorschreven eens vernieuwt, bekragtigt en door gemelten Ed[le] heer Gouverneur-Generael en Raden den 18[den] February 1688 in 't casteel Batavia geratificeert zijn.[4])

En opdat dese acte van vernieuwinge off nader bevestinge der gemelte drie contracten te bestendiger en onverbreekelyker blyve en tot den jongsten dag duuren mag, soo belooven den Paducca Siry Sultan Abul Mahassin Mahomet Zein Alabadien,[5]) in tegenwoordigheyt van des konincx vier broeders, met namen Pangerang Cassatrian, Panambahan, Ratoe Bagus Mahomet Sale, en Ratoe Bagus Mahomet Tahier, gelijk mede de thien gequalificeerde rijcxraden, de pangerans Taejoudin, Natta

[1]) *Corpus* II, blz. 155 en volgende.
[2]) Hiervóór, blz. 336 en volgende.
[3]) Hiervóór, blz. 392 en volgende.
[4]) Er staat „den 18en April 1688", wat onjuist is. Zie hiervóór, blz. 434 en volgende.
[5]) Er staat Zeinol abidien.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Nagara, Natta Widjaja, Depatty Jadanagara, Raxa Nagara, Wangsa Juda Singaranoe, Marta Widnaja, Ratoe Bagus, Seminingrat, Gnabey Doetantaka, voor hem en syne naerkomelingen altoos en onwederroepelijk alle de poincten, in den meergemelte contracte begrepen, heyhglijk, getrouw en opregtelijk te sullen onderhouden, agtervolgen, maincteneeren en gestand doen, ook besorgen, dat se door alle syne grooten en onderdanen getrouw en opregt onderhouden, achtervolgt, gemaincteneerd en gestand gedaen werden, sonder daerinne de alderminste infractie te gedoogen

Gelijk mede den Edelen heer ordinaris Raad en majoor Isaäc St. Martin, uyt kragte van Syn Ed^te^ commissie en volmagt, in tegenwoord.gheyt van den E. collonel Jan Franse Holsteyn, den coopman en gesaghebber Louis de Keyser, den coopman Willem Caef, en den ondercoopman Thomas van Son, vanwegens d'Edele heer Gouverneur Generael en de E E. heeren Raden van India, uyt den naem van de Generale Nederlandse Oostindische Comp^nie^ van haere syde insgelijx belooven te doen, en te besorgen dat gedaen werde.

Zynde mitsdien hiervan gemaekt drie overeensluydende actens van vernieuwinge, in de Nederduytse, Javaense en Maleytse tale nevens malkanderen geschreven en door den voormelten Sultan ter presentie van de voormelte rijxprinsen en raden op den alcoran naer de Moorse wyse beswooren, ondertekend en besegelt, gelijk deselve door voorschreven Ed^te^ heer Isaäc St Martijn en de verder gequalificeerde insgelijx ondertekend en versegelt sijn.

Alswanneer den Ed^le^ heer Gouverneur-Generael en d'E. E. heeren Raden van India, representeerende de hoogste macht van d'Generale Nederlandse Oostindische Comp^nie^ in dese landen, deselve tot Batavia in 't casteel mede ondertekenen en met het groot segel van de Comp^nie^ bekragtigen sullen, een voor Haer Hoog Edele, een voor den Sultan, en een voor de Comp^nie^s bevelhebberen, die op Bantam by den Sultan resideren en over 's Comp^nie^s volk commanderen [2]) sullen.

Aldus gedaen, geaccordeerd en beslooten in 't casteel den Diamant, tot **Sourousoang**, de grootste stad in 't coningrijk van

[2]) Er staat resideren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bantam, den 3^en^ Maert 1691 naer de Hollandse, en naer de Javaense reecqeningh op den 3^en^ dag van de maend Jumadel Achir[1]) des jaers 1102.

Onder het Javaense translaet stond des Sulthans zegel in rooden lacke, en daernevens met Sijn Hoogheyts eygen hand in d Javaense tale **Sultan Abul Mahasin Mahomet Zein Alabidien**, en daeronder de namen en zegels van des Zultans 4 gebroeders, te weten **Pangeran Cassatrian, Panambahan, Ratou Bagus Mahomet Sale**, en **Ratou Bagus Mahomet Tahir**, en vervolgens de namen en siappen[2]) van de 10 gequalificeerde grooten.

Onder het Nederduyts stond en was getekend **I. de St Martin**, en daernevens Sijn Ed^len^ zegel

Ter syden stond **Jan Franaz. Holsteyn, Louis de Keyser, Willem Caef**, en **Thomas van Son**, met een iders zegel daernevens

By ons, Paducca Siry Sulthan Abul Mahassin Mahomet Zein Alabidien, in tegenwoordigheyt van onse vier broeders, met namen Pangeran Cassatrian, Pannabahan, Ratoe Bagus Mahomet Sale, en Rattoe Bagus Mahomet Tahier, benevens de thien gequalificeerde Bantamse rijxgrooten, de pangerans Tajoudin Natta Nagara, Natta Widiaya, D'patty Jadar agara, Raxa Nagara, Wangsa Juda Singaranoe, Marta Widiaja, Ratoe Bagus, Semiringrat en Gnabey Doetantaka, gelesen en overwogen synde le acte-obligatoir, in de maend Jumadil Auwa., den 2^en^ dag, synde Maendag, omtrent 11 uuren des tijds, in het jaer Daal naer d' leere onses propheets Mahomet 1095, by onsen overleden heer vader Paducca Siry Sultan Abul Nasaar Abdul Cahaar, groot seshondert duysent rijxdaelders, ten behoeve van de Nederlandse Oostindische Comp^le^ verleent ter saake van deugdelyke uytgeschootene penningen geduurende d' assistentie tegens de rebellen van het Bantamse rijk door den Ed^le^ heer Gouverneur-Generael Joannes Camphuys en d E. heeren Raden van India, op instantelijk versoek van den overleden Sultan, onsen heer vader, in den jare 1093 nae de reekening van onsen profeet gedaen, gelijk mede het octroy van de erkentenis van de ontfange diensten,

[1]) Dschumada el akir
[2]) Zegels

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

aan bovengemelte heer Gouverneur-Generael en Raden van India, representeerende de Nederlandse Comp^e, verleend, bestaende daarin, dat boven het voldoen der penningen ende oncosten, die de E. Comp^e in deselve assistentie verschooten heeft, en die, als boven gesegt, de somma van seshondert duysend rd^s bedragen, gemelte E. Comp^e gepreviligeerd werd, met uytsluytinge van alle natien, wie off van wat conditie deselve mochten wesen, om alle de peper, in de Bantamse, Lamponse en Sillibaarse landen vallende, a leen te mogen opkopen en uytvoeren, insgelyx daerentegen in te brengen en te verkoopen alle soorten van witte en geschilderde kleeden, sonder dat imand onder onse gehoorsaemheyt staende, de E. Comp^e daeromtrent geene de minste verhinderinge sullen mogen toebrengen, maer ter contrarie alle hulpe en adsistentie, voorts soo de voorschreven acte-obligatoir in dato 4^e December 1687, off naer de Javaense reekening in 't jaer Jim 1099 naer de geboorte des profeets op den 29^en dag van d' maen I Moharam, by den Paducca Siry Sultan Abul Fahael Mahomet Jaja met den heer Jacob Jorisz. Pits vernieuwt en nader bekragtigt is,[1]) welke bovenstaende acte obligatoir, sodanig deselve van woorde tot woorde leeht, beloven wy, Paducca Siry Sultan Abul Mahasin Mahomet Zein Alabidien, coninck van **Bantam**, in tegenwoordigheyt van de bovengenoemde princen en rykraden, voor ons en onse erfgenamen opregtelyk te sullen onderhouden en naervolgen en doen naervolgen.

Tot naerkominge van 't welke verbinden wy ons selven, ons koninkryk en desselvs inkomsten.

Aldus gedaen en overeengekomen in 't casteel den Diamant tot **Sourousoang**, grootste stad in 't coningryk van **Bantam** den 3^e Maert 1691 naer de Hollandse, en naer de Javaense reecquening den 3^e dag van de maend Jamudil achir des jaers 1102.

Onder het Javaens transiaet, en daernevens met Sijn Hoogheyds eygen hand in 't Javaans **Sultan Mahassin Mahomet Zein Alabidien.**

Wat lager de namen van sijn 4 gebroeders, en vervolgens die van de 10 gequalificeerde grooten.

[1]) Hiervóór, blz. 437—438.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXXVII. KOROMANDEL.

17 September 1691.[1])

Na Golkonda te hebben veroverd, drongen de troepen van den Groot mogol geleidelijk meer naar het Zuiden op, en de vorsten van Gingi en Tanjore zagen dit met zonder angst en vreeze geschieden. De Compagnie hield zich in het naderend conflict absoluut onzijdig, wat den vorst van Tanjore geenszins aanstond. In 1690 liet hij 's Compagnies hoofdplaats Negapatnam blokkeeren en isoleeren, en legde beslag op de loges en de koopwaren der Compagnie in die kleinere plaatsen, waar zij geen militaire bezetting had. Gouverneur Laurens Pit, de jonge, verzamelde zoo spoedig mogelijk een legermacht, trok tegen de troepen van Tanjore in het veld en behaalde veel succes. Het einde van den strijd kwam met onderstaand contract, waarbij 's Compagnies oude rechten in Tanjore nog werden uitgebreid. (*Onuitgegeven brief van Laurens Pit en raad naar Batavia, d.d. 19 September 1691*)

> Artyculen van verdrag en alliantie, gesloten en aangegaan tusschen Syn Hoogheyt, Ragie Estrie Sahagie Mageragie Chiole Ragie Toekoe, vorst der **Tanajouwerse landen** ter eenre en d'Ed^e^ Doorlugtige Nederlantse Oostindise Comp^e^ ter andere zyde.

Dat de oorlog en alle verwyderingen, tusschen den vorst Sahagie Ragie en d'E. Comp^ie^ gevallen, van nu aff sal cesseren en veranderd werden in een vaste, onverbrekelyke en altyt duirende vrede en vrunt en bontgenootschap, die wedersyts met het aangaan van dit contract by de onderdanen stantgrypen en onderhouden werden sal, onder sodanige conditien, previlegien en voorregten, als bevorens by twee contracten tussen den vorst Regosie Ragie, Zyn Hoogheyts Sahagias heer vader, den 11^den^ December van het jaar 1676, en Hooggemelte Zyn Hoogheyt Sahasie den 17 Maart 1688 met de Generale Comp^e^ bedongen en veraccordeert zijn,[2]) dewelke in hare volle deelen, sonder de minste uytsondering, sullen blyven continueren en by desen als vernieuwt en naar derselver inhout en teneure Comp^ie^ commersie in dese Syn Hoogheyts landen van **Tanajou-**

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1692*, twaalfde boeck, folio 214 en volgende. Ook in de verzameling der *Kamer Zeeland* no. 8368, II. De datum is die van de collationeering.

[2]) Het contract van 11 December 1676 hiervoór blz. 34 en volgende, dat van 17 Maart 1688 blz. 446 en volgende. Opgemerkt diene, dat Sahagies vader niet Regosie, maar Egosie heette.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wer te werden gedreven, even off deselve poincten hierby waren geïnsereert, en bovendien tot de naauwer verbintenisse en versekering wedersyts nog overeengekomen en besloten het volgende

Dat alle koopmanschappen van de E Comp^e, op de marktplaatsen **Darasoerpette, Munanpette, Mannargoil, Adrangapatnam, Trimelevaas** en **Carcal** [1]) vóór dese ontstane verschillen berustende geweest, ten eersten wederom aan de bediendens van de E Comp^ie, met de bangsaals, [2]) daar deselve in hebben gelegen, sonder eenige schade sullen werden overgegeven, off de goederen, daeruyt genomen, naar Comp^ies gestelde prysen vergoet

Ook sal alle hetgene te voren door eenige pandidaers [3]) off andere hoofden daer uytgenomen en genoten is, onder voorgeven van hetselve uyt de toecomstige tollen te sullen voldoen, met den eersten naar de vaste prysen sooals die ten tyde van de verstrecking is geweest, werden betaalt en aan d'E. Comp^ie uyt gekeert, en niemant, 't zy wie 't ook soude mogen wesen, eenige vooruytverstrecking van koopmanschappen voortaan oyt meer mogen pretenderen, hetsy in voldoening van de toecomstige thollen, off wel voor minder prys, maar sullen, yets daarvan begerende, gehouden wesen 't selve ten eersten aan 's Comp^ies bediende op de marktplaatsen te voldoen tegen de prys, waarvoor het aan een yder wert vercogt, en welke stelling van prys om deselve te verhogen of te verlagen naa tyts gelegentheyt en coers van de negotie alleen sal blyven en dependeren aan het goedvinden en believen van de E Comp^ie, sonder dat de regenten daarin de dienaren van d'E Comp^e sullen mogen constringeren de minste verandering te maken

Van Comp^ies wegen sal niet mogen gepretendeert werden de nely in het land overal voor minder of meerder prys te doen vercopen als de regenten begeren, en haer inwoonders niet beletten die aldaar te gaan inkopen En sal vanwegen den duan

[1]) Alle plaatsjes aan de kust, in de nabijheid van Negapatnam.
[2]) Hier opslagplaatsen. Zie hiervoor, noot 5 op blz. 127 en noot 4 op blz. 148.
[3]) Regenten of pachters. Zie hiervóór noot 2 op blz. 127

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

geen basaar van nely op **Sapegoil** [1]) meer mogen gehouden werden, maer wel eenige andere kleene winkeltjes, gelyk het in oude tyden is geweest

Het sal aan alle inwoonders van den vorst, soo onder het gebiet van Wawesie als Regesie-pandidaar, vrystaan en onverhindert gelaten werden naar Comp^ie^ stad **Nagapatnam**, mitsgaders buyten de stad [2]) **Ciormandelan** en tien dorpen te mogen invoeren en aanbrengen allerhande slag van koopmanschappen en granen, uytgesondert eenlyk rys en nely ten reguarde van die onder het gebiet van Regesie gehoren, waermede den eenanderen [3]) naa haren beheven sullen mogen afkomen en hare waren volgens eygen goetvinden vercopen.

De negotie van kleden, gelyk bevorens altyt is gedaan, sal by de wevers vry en onverhindert door d'E. Comp^ie^ werden gedreven, en d'pandidaars en mindere regenten haar daarmede in 't minste niet hebben te bemoeyen, ook omtrent de kleden van het dorp **Trimelepatnam** [4]) en andere plaatsen, daar deselve werden ingesamelt en opgecogt van particuliere kledenkopers van Comp^ie^ stad en tien dorpen, geen hoger tollen dan van outs gebruykelyk werden gestelt, nog daarin eenige verhindering toegebragt

De boyers ofte ossendryvers van d'E. Comp^e^ sullen door niemant van de pandidaars off andere mogen gedwongen werden iets anders te doen dan hare diensten voor d'E. Comp^ie^ en het aanvoeren van granen na 's Comp^ies^ stad en dorpen

Het brandhout voor Comp^ie^ steenbakkeryen sal naar ouder gewoonte met karren uyt het land mogen gebragt werden ter plaatse, daar d'E. Comp^ie^ sal nodig hebben, sonder dat de pandidaars off andere regenten eenig gelt van de houthackers sullen mogen pretenderen off affdringen, alsmede niet van de steenbackers en kalkbranders, maar alles ongemolesteert laten passeren en voortgank nemen.

---

[1]) ? Misschien een verbastering van Mangicolle, even ten Zuiden van Negapatnam

[2]) Duidelijker ware de buytenstad. Zie hiervóór noot 2 op blz. 303.

[3]) Vermoedelijk een verschryving voor omwoonderen, of inlanderen

[4]) Iets Noordelijker van Negapatnam dan Karkal.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

's Compagnies Nederlantse dienaren, met pallenquins,[1]) te paart, off soo als het mogt komen voor te vallen de landwegen gebruykende, alsmede 's Comp^e^ pions,[2]) met brieven en eenige packies komende, sullen niet gehouden wesen elders[3]) tol te betalen, en van gelyken niet qualijk gehandelt off in hare reyse het minste belet toegebragt werden.

Voortaan sal de E. Comp^e^ onder dreygementen niet meer werden moeyelijk gevallen de schenkagies aan den vorst te moeten schicken na de wille der regenten, maar sal als een vrye gifte van haar wt. moeten dependeren, sodanig als hare negotie onbekommert en voorspoedig sal komen gedreven te werden.

't Contract van nely, gemaakt met Rengo en Keesjoe-pandi daar[4]) sal, sooveel daaraan nog resteert, werden nagecomen.

Onder stont Gecollationeert, accordeert, Negapatnam den 17 September 1691; was getekent **Albert van Weede**, eerste clercq.[5])

DXXXVIII. MALABAAR.

29 September 1691.[6])

Van de kust van Madura en Ceilon trok Van Rheede om kaap Komorin naar de kust van Malabaar, waar hem eveneens veel werk wachtte. De

[1]) Draagstoelen.
[2]) Hier in de beteekenis van boden.
[3]) Blykbaar bedoeld als ergens.
[4]) Contracten van zuiver commerciëelen aard zijn in dit werk niet opgenomen.
[5]) In het afschrift der *Kamer Zeeland* luidt deze laatste alinea anders, namelijk:
Onder stond Gecollationeerd, accordeerd, Negapatnam, den 31 Augustus 1691, was getekent Albert van Weede, eerste klerk.
Onder stond gecollationeerd, accordeert, Jaffanapatnam, den 10 September anno 1691, was getekent C. van Son, secretaris.
Onder stond Accordeert was geteekend F. I. Billing, eerste gezworen klerk.
Opgemerkt dient verder te worden, dat de vorst Sahagie-ragie bovenstaand contract eerst in 1693 door zijn zegel bekrachtigde. Zie het contract van 11 Augustus 1693.
[6]) Uit de contractenverzameling der *Kamer Zeeland*, 8368, IV, blz. 13 en volgende. Ook in de *Overgecomen brieven 1692* sevende boeck, ongefoliëerd. Het oorspronkelijke sevende boeck is verloren gegaan, en op verlangen van

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

positie der Compagnie was daar in de laatste jaren hard achteruitgegaan, met het minst door de schuld der ambtenaren, „van kleyne tot de hoogste". Van het Zuiden komende bezocht Van Rheede allereerst het rijk van Trevancore en het daarmede verwante Atingen, waar hij door een nieuw verdrag de rechten der Compagnie duidelijk omschreef (*Onuitgegeven brief van commandeur en raad van Malabaar aan Heeren XVII d.d. 17 Februari 1692*).

Contrakt van vriendschap, aangegaan en gemaakt weegens de Generaele Vrye Vereenigde Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp^ie^ door den Hoog-Edele Welgeboren Heere, Heere Hendrik Adriaan van Reede tot Drakensteen, Heere van Mydregt etc^a^, onder de ordre van de ridderschap en uit deselve ordre gecommitteerd ter vergaderinge van de Edele Mogende Heeren Staaten 's lands van Utregt, als commissaris representeerende de Edele Heeren bewindhebberen van voormelte Compagnie ter vergaderinge 17^den^ ter eenre, en den Grootmagtigen prince Kellorma, koning van 't rijk van **Trevankoor** ter andere zyde.

1.

Eerstelijk zal daar wesen tusschen d'E. Comp^ie^ en den koning van **Trevankoor** een eeuwige vrindschap, zo lange son en maan aan den hemel zullen staan.

2.

Alle vyanden van d'E. Comp^ie^ zullen weesen vyanden van den koning van Trevankoor, en zullen malkanderen by nood alle hulpe en bystand bewysen, nadat ieders gelegentheyd zal toelaten.

3.

Geene Europeese natiën, hoedanig deselve ook zoude weesen genaamd, zal den koning van Trevankoor in syne landen en het gebied van **Atingen**[1]) gedogen deselve aldaar komen wonen of handelen.

Heeren-XVII zijn in het midden van de 18de eeuw alle daarin gestaan hebbende stukken op de verschillende kantoren opnieuw gecopieerd. Deze copie is in 1754 in Nederland aangekomen, en toen in de serie van 1692 geplaatst. Verder in de *Overgecomen brieven 1694*, sevende boeck, folio 296 en volgende.

[1]) Voor de verhouding van Atingen tot Trevancore zie hiervóór, blz. 498, en beneden in den tekst van dit contract.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4.

Alle contrakten van vreede en negotie, voormalen tussen d'E. Comp.ª en koningen van Trevankoor gemaakt, zullen alsnog blyven in haar geheel en volle vigeur.

5

Ende dewyle d'E. Comp.ª voorheeft door de gunste des konings van Trevankoor in syn landen een groote handel te stabileeren, zo beloofdt den koning van Trevankoor voor zig zelfs, zyne princen nasaten en verdere heeren onder zyn gebied, de personen, die d'E. Comp.ª tot voormelte handel zal gebruiken, mitsgaders hare koopmeden, te nemen onder zyn bescherminge, en dezelve te bewaeren tegen alle overlast,

6

Alle den peper, vallende in de landen van Trevankoor en Atingen, beloofdt den koning aan d'E. Comp.ª alleen te zullen doen leveren op zodanige plaatsen, als daartoe bequaam geoordeelt werden

7.

Uyt geen plaatzen der stranden beloofd den koning eenige peper te zullen laten uitvoeren door iemand ter wereld, dan alleen d'E. Comp.ª.

8.

Alle de peeper, die tersluik uit het land mogte vervoerd werden en door het volk van d'E. Comp.ª of den koning agterhaald, sodanigen peper zal verbeurt zyn, d'eene helft voor d'E. Comp.ª en de ander helft voor den koning. En zo de sluikers bevonden werden te wesen onderdanen van Trevankoor of Atingen, zullen deselve overgelevert werden aan den koning, omme aldaar haer straffe te ontfangen

9

Niemand zal eenigen amphioen te water in 't gebied van den koning van Trevankoor mogen brengen, dan alleen de Comp.ª door haare dienaaren

10.

Den koning van Trevankoor belooft nu, nog ten eeuwigen dagen, geen wilden caneel in desselfs landen zal werden geschild, of, geschildt zynde, daar uitgevoert.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

11

Het zal d'E. Comp'e vrystaan in het dorp **Cottaty** te bouwen een huys van kalk en steen, tot bergynge van koopmanschappen voor brand, roovers en nagtdieve, mitsgaders tot logement van een factoor, die aldaar zal gesonden werden om den handel te dryven.

12.

Van gelyken en ten selven eynden om de goederen uit der zee van boord aan land, en wederom ingekogte koopmanschappen van lant aan boordt te brengen, zal d'E. Comp'e meede gepermitteerd zyn op **Coreian** te maken een huys, vry voor brand en dieven, van kalk en steen, en zullen daarin ook geplaats werden eenige 's Comp'es dienaaren, tot den handel noodzakelijk

13.

Gelijk ook zodanig d'E. Comp'e zal vrystaan de logie tot **Tengapatnam** te repareeren en bevryden voor ongelucken

14.

So 't mogte gebeuren d'E. Comp'e nodig vond buyten voormelte plaatsen ergens anders haere dienaren te zenden, zal zulx gepermitteerd zijn, 't zy aan de zeestranden of in 't land, op zodanige plaatsen, tot de negotie best gelegen zonder onderscheed, alwaar dezelve woning tot haer verblyf zullen mogen maken.

15

Indien 't geviel, dat eenige inlandsche kooplieden, van d'E. Comp'e geld ontfangen hebbende om handelwharen daarvoor te leveren, en zy moedwillig naleten dat te voldoen, zo zal het aan 's Comp'es dienaaren vrystaan, sodanige luyden tot de volcoeminge te constringeeren, waartoe den koning of zyne regenten zullen gehouden weesen de behulpzame hand te bieden

16

Alle aankomende goederen en koopmanschappen, die door d'E. Comp'e zoude moogen werden aangebragt, zullen geen thol betalen.

17

Alle waaren, die door d'E. Comp'e mogten werden ingekogt,

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zullen sodanige thollen by de verkoopers betaald werden, als die van Ceylon gewend zyn en aldaar van ouds gebruikelyk is geweest

18.

Eenige questy onder bydesijdse onderdanen komende, zal den schuldige by zyn overigheyd gestraft werden na iders wyse en regt, en zo dezelve malkanderen mogten doodslaan, zo zal den doodslager zonder aanzien van perzoon by zijn eygen regter ook gedood werden.

19

Indien 't quam voor te vallen eenige scheepen, chialoupen of inlandse vaartuygen van d'E. Comp.ª haer onderdanen en koopheden door stormen of eenige andere ongelucken quamen te blyven op eenige stranden, gehorende onder het gebied van den koning van Trevankoor, so sal denzelven gehouden weesen de geborge goederen, waarmeede de verongelukte scheepen, sloepen of inlandse vaartuygen zijn geladen geweest of daaraan gehoord hebben, weder te geven aan de Comp.ª zonder pretentie van strandregt, en zal alleen maar betaald werden 't bergloon aan dengeenen, die gearbeid heeft om eenig goed in de behoudenis te brengen

20.

Alle voormelte condities zyn ook te verstaan in de landen, gehorende onder de koninginne van Atingen, als moeder van Trevankoor, zullende d'E. Comp.ª en haere dienaren aldaar dezelve vryheyd mogen genieten, als hiervóór van Trevankoor aangehaelt is.

21

So iemand van 's Comp.ª onderdanen of dienaren mogte weglopen en zig onthouden in 't gebied van den koning van Trevankoor of Atingen, zo zal den koning sorge dragen sodanige gevlugte perzoon of perzonen weederom aan d'E. Comp.ª overgelevert werden.

22.

Ende dewijl het zoveel malen is komen te blyke, dat de Europeën en Portugeese papen altyd twist soeken te rockenen tusschen d'E. Comp.ª en de Mallabaarse vorsten, waardoor veelmaal verwyderingen ontstaan, zo beloofdt den koning alle blanke

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

papen, wonende in 't land en aan de zeestranden, van onder zijn gebied en Atingen te doen vertrekken, zullende de inlandsche Christenen gepermitteerd zijn haar met inlandse priesters te mogen bedienen, waarin d'E. Comp'' haer de behulpsaame hand sal bieden.

Hiervan zijn gemaakt vier eensluydende instrumenten, twee in de Hollandse en twee in de Mallabaarse sprake, daarvan ider twee zal behouden.

Aldus gedaan en besloten in 't hof van **Atingen** tot **Trevandeboran**, den 29 September 1691, zynde na de Mallabaarse stijl 't jaar Coylan 867, den 18 dag der maend Kannie.

Onder stond geteekendt den koning van **Trevankoor** met zijn gewoone signatuure, zynde een bloemetak; daarbenevens in Mallabaarse caracters **Critoeliam.** [1])

Ter zyde stond Uyt name en ordre van Syn Hoog Ed. Gestrenge, in het hoofd deeses vermeldt, was geteekend **A' Wighmans.**

Onder stondt: Accordeert, was geteekend **Bern. Schroder,** eerste klerk.

Lager Accordeert, geteekent **F. Dhaenens,** eerste geswoore klerk.

Onder stont Accordeert, was getekent **F. I. Billing,** eerste gesworen clerck. [2])

---

[1]) Op blz. 498 teekent de vorst Tulliam, uitgesproken als toeliam.

[2]) De vele onderteekeningen en accoord-verklaringen zijn het gevolg van het feit, dat dit een latere kopie van 1754 is. Zie noot 1 bij den titel van dit contract.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DXXXIX. MALABAAR.

16 November 1691. [1])

Ernstiger wantoestanden dan in Trevancore vond Van Rheede in de Noordelijker gelegen staten. In Cochin, met zijn ingewikkelden regeeringsvorm, heerschte een burgeroorlog, waarin zich ook de Samoryn, de vorst van het aangrenzende Calicoet, had gemengd, zoo „dat den staat van het Cochinsche rijk en Comp[e] vervallen respect langs de geheele custe noodwendig redres meriteerde". Al spoedig bleek, dat de verschillende vorsten zich niet zonder meer bij 's Compagnies inmenging wilden neerleggen, zoodat Van Rheede tot wapengeweld moest overgaan. Dit had succes, en de nog steeds machtige Samoryn onderteekende onderstaand verdrag van vrede en vriendschap. (*Brief van commandeur en raad van Malabaar aan Heeren-XVII d.d. 17 Februari 1692, Instructie van Van Rheede voor den commandeur van Malabaar, d.d. 23 November 1691.*)

> Nader verbond [2]) van vriendschap, aangegaan tusschen den grooten koning Sammoryn, uyt het geslagt der oude origineele koningen, Kelke Koylan genaamd, voor sigzelven en vanwegens desselfs princen en erfgenaamen ter eenre,
>
> en uyt naame van de Generalen Nederlandse Comp[e] ter andere zyde,
>
> door den HoogEd. Welgebooren Heere, [3]) Heer Hendrik Adriaan van Rheede tot Drakenstyn, Heere van Mydrecht etc[a], Commissaris wegens gemelte Comp[e], representeerende d'E. Heeren bewindhebberen van dien ter vergaderinge van Seventhienen

Daar zyn voormalen veele tractaten en contracten van vrede en vriendschap gemaakt tusschen de heeren koningen Sammoryn en de Generale Nederduytsche Comp[e], maar door de ongeluckige tyden zyn dezelve nog niet nagekomen als het wel had behoord; daarom soo werd opnieuw beslooten

Articul 1

Eerstelijk sal er wesen tusschen den koning van Sammoryn, [4])

[1]) Uit de *Overgecomen brieven 1692*, sevende boeck, ongefolieerd. Ook dit is een latere copie van 1753. Zie hiervóór noot 5 op blz. 563. Verder in de *Overgecomen brieven 1694*, sevende boeck, folio 299 en volgende.

[2]) Er staat verband.

[3]) Er staat Heeren.

[4]) Sic! Samoryn is niet de naam van een land, maar de titel van den vorst. Het is een verbastering van het inheemsche Samudri, heerscher der zee.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

princen, gouverneurs en d'ingesetenen in 't generaal, en de Hollandse natie, staande onder d'E. Comp^nie, een vertrouwen, vriendschap, vaste overeenkoming en opregte eendragt van harten, zonder eenige schalkheyd off bedrog, soo lang son en maan duurt

2.

Ingevalle den koning of het ryk van den Sammoryn mogte benouwd werden door de vyanden te lande,[1]) sal de E. Comp^nie gehouden wesen Zyn Hoogheyt te helpen en bystant te doen, en, na de gelegenthyd van tyd en magt, tot haarder coste

3.

Insgelyks indien eenige Europiaanse vyanden, die 's Comp^nies vyanden zyn, hun fytelyk willende begeven te lande[1]) of te water tegen den koning van Sammoryn, desselfs ryk ofte onderdanen, des versogt wesende door gemelte koning, zal d'E. Comp^nie gehouden wesen bystand te doen, te water en te lande,[1]) na gelegenthyt van tyd, magt en noodsakelykhyt, tot haarder kosten

4.

Zo meede ten wederzyde, indien de Hollandse natie, sorterende onder de E. Comp^nie ter custe Mallabaar, mogte benouwd werden van de vyanden, komende te lande of te water, verbind den Sammoryn en desselfs princen-successeurs hun, d'E. Comp^nie te helpen en bystand te doen na tyds gelegenthyd en noodsaakelykheyd, tot haarder coste.

5.

Aangezien d'E. Comp^nie beschermheer is van de koningen uit het ryk van **Cochim**, uyt de stamhuysen Moetadavile en Chaloer,[2]) en genouden is oorlog te voeren tegen alle de vyanden, onderdanen en rebellige onderhoorige, beloofd den Sammoryn voor sigselven en voor zyn nakomelingen zyn magt te voegen by die van d'E. Comp^nie, om in dit geval de voormelte verpligting te volbrengen, de kosten ider tot zyn lasten.

6.

Aangemerkt het huys van de koningen van **Cranganoor** de

[1]) Er staat: te landen.
[2]) Zie *Corpus* II, blz. 489 met noot 3.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sima of Paddenjatte Coyly, dewelke oorsaak zyn geweest van de verbrekinge der vriendschap, die er geweest is tusschen den koning[1]) van Sammorijn en d'E. Comp^e^, door listhijt, mislydingen en bedrog, waaromme denzelven zig heeft afgetrocken en ten enemaal afstand gedaan van alle de verpligtingen, die er was met den koning van Sammorijn, sonder eenige regt off pretentie zig heeft ingelaaten en onderworpen onder de bescherming en onderdanighijt van d'E. Comp^e^ en den cooning van Cochim, en ten laasten is denzelven soo ondankbaar en veranderlijk geworden, dat hy zig heeft gevoegt by de publicque vyanden van d'E. Comp^e^ en den koning van Cochim, publiceerende den oorlog tegens d'E. Comp^e^ met het afbranden van alle de woningen buyten de fortresse van Cranganoor, sonder eenige reeden, soodat d'E. Comp^e^ is genoodsaakt de wapenen op te vatten, en is gewapenderhand in de landen van Cranganoor de Sima getrocken, en door een regtmatigen oorlogh het gantschen land en[2]) 't hoff van Poedicolotto vermeesterd, waarvan de E. Comp^e^ heer geworden zijnde, stond haar vry met die conqueste te handelen naar haar welbehagen, sonder te misdoen nog te beleedigen de verdere Mallabaarse koningen en ragias dierhalven zijn de landen van voormelte Padmjattoe Coyly door d'E. Comp^e^ tot meerder bevestng van vriendschap en het vertrouwen aan den koning van Sammorijn en desselfs erfgenaamen in eygendom opgedragen, met alle haar middelen en eygendommen geregtigheeden en besittingen, sodanig als haar meester voorheenen in besitting heeft gehad.

7

In gelyker voegen is wegen d'E. Comp^e^ voor altijt opgedragen aan den koning van Sammorijn en desselfs princen-nakomelingen de heerschappye der fortressen, landen, onderdaanen, geregtigheeden en goederen behoorende aan de fortresse **Cherlyattoe**, welke door geweld van wapenen by publicquen oorlog door d'E. Comp^e^ is veroverd en van haaren vyand Aynecoetty Nambeddy afgenomen, onder conditie, indien den koning van Sammorijn t'eenige tijd in toekomende een tegenheyd[3]) mogte komen te krygen in de heerschappye van de voormelte twee

[1]) Er staat koningen.
[2]) Er staat in.
[3]) Tegenzin.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

fortresse en landen, namentlyk **Poediacolottoe** en **Cherleyam**,[1] dat se aan niemand anders sullen mogen overgegeven werden als aan d'E. Comp^ie.

8.

Aan d'E. Comp^ie en haare dienaars is vryigheyd gegeven, om onverhindert te komen en te gaan in alle de landen, die staan onder de heerschappye van den koning van Sammorijn, om alle soorten van koopmanschappen en vrugten, die aldaar wassen en te bekomen zijn in de landen van den koning van Sammorijn, te moogen koopen en daar uyt te voeren, sonder eenig belet; ook om aan te brengen van andere landen alderhanden handelswaaren, die konnen verkogt en gesleeten werden in de landen van den koning van Sammorijn, mits voor den uyt- en inbreng den thol betalende, te weten, daar andere cooplieden thien betaalen, sal d'E. Comp^ie seven betalen voor de whaaren, die ingekogt werden, maar voor de whaaren, die verkogt werden, sal men betaalen volgens de rhol, die gemaakt is.

9

Tot lijfberging van de residenten van d'E. Comp^ie heeft d'E. Comp^ie permissie om woningen, pakhuysen en bangasalen[2] op te slaan, die noodig zijn tot den handel en bequaam teegen brand en nagtdieven, so tot **Panany** en **Calicoet**, als elders, indien d'E. Comp^ie oordeeld nodig te wesen, waartoe den coning van Sammorijn genoegsame plaats sal geven, en sal de coopmanschappen en persoonen onder zijn bescherming neemen.

10.

d'E. Comp^ie heeft toegestaan aan d'inwoonders, onderdanen en onderhorige van den cooning van Sammorijn benoorde **Aycotti**,[3] omme allerhande handelwaaren, die wassen en te bekoomen zijn in den landen van den koning van Sammorijn, te moogen afscheepen en vervoeren naar de lande, noordwaard leggende, daar het haar goetdunke sal; en van die Noorderlanden wederom alderhanden coopmanschappen te moogen aanbrengen

---

[1]) ? De laatste naam is klaarblijkelijk een andere spelling van het zooeven genoemde Cherlyattoe.

[2]) Entrepot's. Zie hiervóór, noot 5 op blz. 127 en noot 4 op blz. 148.

[3]) Veelal Alicotte genoemd, ten Noorden van Calicoet en Panane.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in den lande van den cooning van Sammoryn, om te verkoopen en t' slyten, en tot die vaart sal d'E. Comp^e, ten versoeke van den coning, aan Zijn Hoogheyt, en niet aan de onderdanen paspoort verleenen, om door den koning na zyn welbehagen uytgegeven te werden, mits conditie, dat ider vaartuyg twee rijxdaelders sal betaalen, tot verval van de onkosten der residentie

11.

Indien onder d' onderdanen van d'E. Comp^e en den koning van Sammoryn eenige onheilen, oneenigheyd, doodslagen of andere beledigingе mogte komen te ontstaan, sullen die spoorloosheden [1]) nooyt oorsaak wesen van de verbreking van vriendschap tussen d'E. Comp^e en den koning van Sammoryn, maar den misdadiger sal ter requisitie van den heer gestraft werden naar 't gebruyk en gewoonte van ider natie, tenwaaren den heer wygerde over de misdadiger straff te oeffenen omtrent zyn onderdaan, waardoor verwydering soude konnen ontstaan, want soo daar een doodslag is begaan, sal ook met de dood moeten gestraft werden, sonder eenig teegenspreeken of voorwending van andere costumen

12.

Byaldien door quaad weer, ongeval ofte ongeluicken van zee en tyd eenige [2]) van d'E. Comp^e ofte haaren onderdanen op de custen van den Sammoryn mogten komen schipbreuk te leyden, sal soowel het schip als de lading door den eygenaar werden geborgen, mits betalende de moeyte en het coelyloon van die in sodanige nood geholpen mogten hebben

13.

De onderdanen van wederzyden, die misdaan hebben, hun fugatyff stellende, zo van d' eene kant als van de andere kant, by vordering van den eyge [3]) sullen overgeevert werden om haar straf te ontfangen.

14.

Den koning van Sammoryn belooft, dat geen Europeese natie,

[1]) Meer gebruikelijk is in de 17de eeuw uitspoorigheden.
[2]) Vermoedelijk zijn hierachter eenige woorden weggevallen, b.v. „scheepen ofte vaartuygen"
[3]) Verstaa eyge kant.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nog andere, wie het ook zoude moogen wesen, in syne landen sullen komen om te woonen en te negotieeren met zyne onderdanen en inwoonderen, sonder Hollandse paspoorten of consent van de Nederlandse Comp^e, buyten degeene, die er tegenwoordig zyn

Aldus gedaan en van wedersyden overeengekoomen, waarvan zyn gemaakt vier geschriften, te weten twee in de Nederduytsche taale op papier, en twee in 't Mallabaars op goude olas, alle getekent door voornoemde koning van Sammorijn, in presentie van syne princen erfwagters en de voorname ragiadoors van 't rijk, en door hooggemelte heer Commissaris-Generaal, in presentie van de voorname ragiadoors van den Sammorijn, waarvan een van goud en de andere van papier sullen bewaard werden by den coning van Sammorijn en de andere twee by de E. Comp^e

In de stad **Cochim,** op Vrydag voor de middag, de klocke elff uuren, des jaars onses Heeren Jesu Christi anno 1691 na de Hollandse of Europiaanse reekening, en na de Mallabaarse stijl den sesde van de maand Bourtsigam des jaars Coovelan [1]) 867, of sestiende November; was getekent met eenige Mallabaarse caracters den koning **Sammorijn,** in den hoofde dezer gemelt.

Terzyde stont 's Compagnies zegul, in roode lacke gedruckt

Onder stond. Accordeert, was getekent **Jacobus Meyn,** eerste clercq

---

DXL. KOROMANDEL.

15 December 1691. [2])

By firman van 7 Februari 1676, hiervóór no CCCLXXI, bevestigd door den Grootmogol op 24 October 1689, was aan de Compagnie algeheele tolvryheid verleend voor den handel van haar kantoor te Bimilepatnam,

[1]) De maand Brisigam des jaars Coylan. De datum klopt niet geheel, daar Brisigam begint op 13 November, en dus de 6de dag van Brisigam zou vallen op 18 en niet 16 November

2) Uit de *Overgecomen brieven 1693*, elfde boeck, folio 1087 verso.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

doch, zooals dat zoo dikwijls ging, bleken na eenigen tijd een aantal machthebbers dit voorschrift niet meer op te volgen. Daarom wendde Johannes Bacherus zich tot den onderkoning van Orissa, die op zijn verzoek elf gelijkluidende perwanna's uitvaardigde, gericht aan de pachters der inkomsten in de verschillende provincieën, waarin 's keizers gunstbewijs in herinnering werd gebracht. Wij laten er hier van die elf één volgen.

Den kayser Alemgier [1])

Eerwaardigen soon Poery Chiautery,[2]) pagter van de provintie Asicka.[3]) schrijff ick in eer, in 't tweede jaar van 's Lands reecquening,[4]) zijnde 1691, dat aan de Hollandse Comp^e by 't illustre firman van den kayser Alemgier de thollen zijn vry geschoncken, en zodanigh schencken wy die mede vry, dat den Hollandsen capitain tot **Bimilepatnam** voor haar Comp^ie lywaten en alle andere waren, die zy gekogt hebben en voortaan kopen en afbrengen zullen, off waar dat zy haar 's Comp^nie goederen om te vercopen zullen laten opvoeren, alle zonder eenige verhinderinsse moeten laten passeren en repasseren. Hiervan moet gy de copia nemen en d'originele aan haar, om by haar te blyven, wedergeven.

Nota. Hieronder was opnieuw door den serlaskeer[5]) by doen stellen 't volgende: Buyten de goederen, die voor d'E Comp^ie zijn, hebben zy gezegt dat geen andere kooplayden haar goederen, op voorgeven dat die 's Comp^nie zijn, onder de hare zullen nemen om haar te favoriseren, dat gy weten moet.

---

[1]) Alemgier was de keizersnaam, door den Grootmogol Aurengzib na zijn troonsaanvaarding aangenomen.

[2]) Hiernaast stond het zegel van den serlasker van Orissa. Zie noot 5.

[3]) De provincie van Asicka legt van hier 28 Sjentiefse off 81 Hollandse uuren Noordwaarts op.

[4]) In een cauf bij HAVART, III, blz. 11 wordt gesproken van een bock-jaar

[5]) Titel van den onderkoning van Orissa. Zie hiervóór, noot 2 op blz. 15.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

VERBETERINGEN

Blz. 79. Ad. van Renesse, lees: A. D. van Renesse.

„ 125. CDVIII, lees: CDIX

„ 126. CDIX, lees: CDX.

„ 127. CDX, lees: CDXI

„ 289. J. de Visscher, lees. I de Visscher

„ 381. Uit een later document blijkt, dat het woord suyckerye, op regel 3 van onderen, een verschrijving is voor: snuysterye.

„ 390. De in dit contract genoemde Mohamedaansche dateering is fout, en moet zijn: den 3de dag van de maand Muharram 1097

391—392. Als op blz. 390.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

REGISTERS.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

REGISTER VAN GERAADPLEEGDE WERKEN.

Aa (P J B. C. Robidé van der). De vermeestering van Siauw Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië. ('s-Gravenhage, 1867)

Het journaal van Padbrugge's reis naar Noord Celebes en de Noordereilanden, ibidem ('s-Gravenhage, 1867)

Baldaeus (Ph.). Naauwkeurige Beschryvinge van Malabar en Choromandel . . . en het machtige eyland Ceylon, (Amsterdam, 1672).

Blécourt (A. S. de). Kort begrip van het Oud-Vaderlandsch Burgerlijk recht. (Groningen—Den Haag, 1930)

Canter Visscher (J.) Mallabaarse brieven (Leeuwarden, 1743)

Chijs (J. A. van der) e.a. Dagh Register, gehouden int Casteel Batavia (Batavia—'s Hage, 1887-1931)

Clercq (F. S. A. de). Bijdragen tot de kennis der residentie Ternate (Leiden, 1890)

Daghregister Zie **Van der Chijs.**

Dam (Pieter van) Zie **Stapel.**

Dijk (L. C. D. van) Neêrland's vroegste betrekkingen met Borneo . . (Amsterdam, 1862).

Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, samengesteld door **J. Paulus**, tweede druk ('s-Gravenhage—Leiden, 1917 enz.)

Ferrand (G.). Les poids, mesures et monnaies des Mers du Sud. (Paris, 1921)

Godée Molsbergen (E. C.). Geschiedenis van de Minahassa (Weltevreden, 1928)

— Reizen in Zuid-Afrika in de Hollandse Tijd Eerste deel ('s-Gravenhage, 1916).

Haan (F. de). Priangan. (Batavia—'s-Gravenhage, 1910—1912)

— Oud-Batavia. (Batavia, 1922)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Havart (D.). Op- en ondergang van Cormandel (Amsterdam, 1693)

Heeres (J. E.). Corpus Diplomaticum Neerlando-Indicum ('s-Gravenhage, 1907, 1931).

Zie **Tiele-Heeres.**

Hobson—Jobson. Zie **Yule.**

Hotz (A.). Journaal der reis van . . . Joan Cunaeus . . (Amsterdam, 1908)

Hunter (W. W.). The imperial Gazetteer of India (New Edition Oxford, 1907 enz.)

Jonge (J. K. J. de). De Opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië ('s-Gravenhage—Amsterdam, 1862 enz.)

MacLeod (N.). De Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid in Azië. (Rijswijk Z.-H., 1927)

De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de 17de eeuw. De Indische Gids. (Amsterdam, 1905)

Manucci (N.). Storia do Mogor or Mogul India translated by **W. Irvine.** (London, 1907—1908)

Overzicht der betrekkingen van de Nederlandsche Oostindische Compagnie met Siam Tijdschrift Bataviaasch Genootschap (Batavia, 1864)

Rapport over 's Compagnies regt op de Groote Oost Samengesteld door **R. de Klerk, J. E. van Mijlendonk** en **W. A. Alting.** Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap. (Batavia, 1868)

Robidé van der Aa. Zie **Aa.**

Sewell (R.) and **S. Balkrishna Dikshit.** The Indian Calendar (London, 1896)

Stapel (F. W.). De Archipel in 1684 Geschiedkundige atlas van Nederland. ('s-Gravenhage, 1931)

— Bijdragen tot de Geschiedenis der Rechtspraak bij de Oostindische Compagnie Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië ('s Gravenhage, 1932, 1933)

— Het Bongaais Verdrag (Groningen, 1922)

— Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oostindische Compagnie R. G. P. nos 63, 68, 74, 76 ('s-Gravenhage, 1927 1932)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Terpstra (H.). De Vestiging der Nederlanders aan de Kust van Koromandel. (Groningen, 1911).

De Opkomst der Westerkwartieren van de O I Compagnie . ('s-Gravenhage, 1918)

Theal (Geo Mac Call). History of South Africa . (2nd edition, London, 1897)

Tiele (P A.) en Heeres (J. E.). Bouwstoffen voor de Geschiedenis der Nederlanders in den Maleischen Archipel ('s-Gravenhage, 1886—1895)

Valentijn (Fr.). Oud en Nieuw Oost Indiën. (Dordrecht enz., 1724—1726)

Veth (P J.) Uit Oost en West. (Arnhem, 1889)

Waterhouse (G.) Simon van der Stel's Journal (London enz., 1932)

Wessels (C.; S. J.). De Katholieke missie in Noord-Celebes en op de Sangi-eilanden Studiën CXIX ('s-Hertogenbosch, 1933)

Wilson (H. H.) A Glossary of judicial and revenue terms of British India (London, 1855).

Wüstenfeld (F.). Vergleichungs-Tabellen der Muhammedanischen und Christlichen Zeitrechnung (Leipzig, 1854)

Yule (H.) and Burnell (A. C.). Hobson-Jobson, being a glossary . (New edition, London, 1903)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN.

A.

Aaltmeyer (Caspar). 193.
Abbas (sjah) 147
Abbema (djogoegoe) 365.
Abdul Bagus, zie Wan Abdul Bagus.
Abdul Jalil (sultan van Djohor) 493.
Abdul Kahar (sultan van Bantam) zie Hadji
Abdul Nasir (sultan van Bantam), zie Zein Allabadhin.
Abdullah (Kutab-sjah) 517, 518, 521
Abdullah Hassan (Kutab-sjah)· 12—22, 413—423, 517, 518, 521.
Aboe Fahal (sultan van Bantam), zie Fahal.
Aboen Nasar, zie Hadji.
Abul Naby: 15, 157, 158.
Achmet-chia van Bajang· 256, 257.
Achmet-chia van Menangkabau 222.
Adersia 214—217.
Adiel (Matthio): 109.
Adil (radja): 220.
Adipatih van Bantam· 435, 437, 555. Zie ook Zein Allabadhin.
Adipatih Anom van Cheribon· 461, 468, 469.
Adipatih van Djambi 322, 330.
Adipatih Anom van Mataram 45, 47, 71, 72, 75. Zie verder Amangkoerat II.
Adipatih van Palembang 140—142, 322, 330, 333.
Ageng (sultan van Bantam): 233, 236, 343, 392. 434 556.
Ageng (sultan van Djambi): 137 326.
Agon, zie Ageng.
Akkena: 413, 414, 416, 417
Alam (prins-rijksbestuurder op Ternate) 52, 53, 317, 319.
Alam (zoon van den Grootmogol) 170.
Alamat (prins) 491, 492.
Alawadijn, zie Allah-Oedin.
Alem (djogoegoe)· 289
Alemgier (kroningsnaam van den Grootmogol Aurengzib zie aldaar.
Ali (kiahi). 321, 334, 335.
Alimardi-chan, zie Hoessein-beg.
Allah-Oedin (sultan van Batjan) 292—294.
Alsteyn (Pieter) 487, 492.
Amababou 544.
Amahobo. 544
Amanecy. 544.
Amangkoerat I· 39.
Amangkoerat II. 71, 74, 80, 98, 101, 121—123, 224, 235, 236, 241
Amasoesang. 543. 544.
Amat (radja). 354.
Amirul Amerouw: 115.
Ammabacky: 544.
Ammataluyt: 544.
Ammatano. 543. 544.
Amsterdam (sultan) 5, 7, 51 53, 56, 83, 90, 93, 129, 286, 292, 304, 307, 318, 334, 481 487, 500, 501, 503.
Andamoy (kiahi) 275, 278, 279.
Andriese (Poulous): 56.
Anga de Prana: 240, 242.
Anga de Raxa 240, 242.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Anom (sultan van Cheribon), zie Kartawidjaja
Anom (sultan van Djambi)· 275—282.
Anthonisz (Philip) 360, 365
Aria Soeria (pangeran). 328, 329.
Asem-chan: 114
Assendelft (Joan van)· 9, 328. 329.
Asset-chan 114, 116, 117, 119, 120, 509. 512, 514—516. 523, 525, 526.
Audecady-marca 378.
Aurengzib (grootmogol). 114, 116, 170, 295. 450, 488, 509. 512, 514, 517, 524—527, 560, 574, 575.
Aynecotty-nambeddy. 571

B.

Babatsia (kimelaha)· 317, 319
Bacherus (Johannes): 114, 509, 511—515, 517, 518, 524, 525, 527, 575.
Bachtaret-chan· 509, 511.
Bagagar (radja): 199, 208.
Bagia: 207
Bakker (Frans): 181, 198.
Balango (radja)· 362.
Balbul-chan: 126.
Banchem (Martinus van): 59.
Banda-Joeda. 104.
Bandhara (radja): 197, 230, 232. 250, 251, 299, 359, 537, 538.
Bangoe (carre): 193.
Bangon Adji (carre): 196.
Bangon Bieding (carre) 196.
Bantam (date) 268.
Bantam (imam). 321, 334, 335.
Bantam (Mas). 24, 113.
Banzy (Madoe). 14, 16—20, 22.
Bapias (Anthony)· 359, 360, 362.
Bappinga· 216.
Bartelsz. (Joachim): 70.
Bassing (Adolf): 31, 34, 227, 266. 275, 284.
Basting (Adolf), zie Bassing.
Basting (Willem): 10, 30, 166, 167, 292, 294, 365.
Batake (Francesco) 90, 93. Zie ook Xaverius
Batoe (carre): 193, 196.
Baukes (Nicolaas). 296.
Bax van Herentals (Johan): 59.
Bea (koning van Gorontalo): 128.
Becopia (sultan)· 352, 357
Beeke (François van der) 380. 384. 386, 387, 492, 497
Beginda Ratoe: 291.
Begoe 302.
Belloasta-nambiaar· 111.
Benebene of Beno-Beno· 6, 319.
Bengala, zie Manggala.
Bent (Frederik Lambertse) 242.
Bergh (Joan van den). 513, 516, 523.
Berkkerixerie Ramerie· 366.
Besaar (radja van Taroessan). 256, 257
Beveren (Gerard de)· 440, 441
Biatsa 156, 157
Bierens (Jan). 508.
Biginda Moulana: 199, 208.
Billing (F. J.). 563, 568.
Bissey (crain)· 234.
Bitter (Pieter de): 478.
Bivool 320, 334, 335.
Blom (Dirck) 209.
Bobatsia, zie Babatsia
Boeck (Jan de)· 116.
Boecjoe 504, 505.
Boeissan (dato) 89, 470, 471.
Boelotha 292, 294
Boeroe (Inche)· 232, 250, 251, 255.
Bogaerde (Cornelis van den)· 416.
Bogaert (Andries)· 10, 12.
Bolle (Balthasar) 289.
Bolleram (folk) 115.
Bolo (aroe)· 30.
Bolton (Willem) 552, 554
Bolwerk (Floris) 158.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bonelo (prins) 491, 492.
Bongsoe (nachoda)· 67, 268, 277
Bonket (Joannes) 493, 497
Bort (Balthasar)· 7, 8, 209, 242.
Boudens (Abraham): 424, 426. 433.
Boudens (Cornelis) 544.
Boudewijnsz (Andries) 506.
Bovie (Pieter)· 392, 424, 426. 433
Boysa, zie Boeissa
Bramtiappa-pulle 507.
Briel (Joan Georg) 196.
Bries (Cornelis de). 424, 426.
Buren (C. van). 380
Byland (Willem)· 424, 426, 446

C. (Zie ook K)

Caaf (Willem). 342, 436, 439. 557, 558.
Cabora (imam) 321, 334, 335.
Cabeyn (Ds. Zacharias)· 89.
Caja (sengadji) 487.
Calamatta (prins): 311
Cammarasuam-modliar 31, 33.
Camphuys (Joannes) 47, 114 209, 242, 346, 347, 349, 350. 359. 388, 390, 393. 404—406. 413. 424, 426, 435. 437 442. 444. 459, 481 536, 537, 556. 558.
Caperman (Krijn) 380
Cappittan (orangkaja) 156, 157
Carbouw (radja), zie Sampourna
Carelsz. (Mathijs)· 365.
Carnoor 216
Cartawidjaja, zie Kartawidjaja.
Casembroot (Reinier)· 320, 368, 370. 410
Cassatrian (pangeran): 435, 437, 556, 558.
Cassila (orangkaja) 168.
Cassoema, zie Koesoema
Cassoerien, zie Cassatrian.
Casteleyn (Frans) 412.
Catip Moeda zie Katip Moeda
Cattier (Jacques): 13, 15, 16, 18 21, 61, 125, 157
Cattry (orangkaja)· 156, 157
Cawatta-naik 36.
Cees (hoofd der Hottentotten)· 59
Ceram (prins) 499.
Chavonnes (Dominicus) 53, 535.
Chedoepaddi (teuver) 370, 377
Chege-pulle 378
Chendocady· 378.
Chiandynaer (Dom Diogo)· 152, 155
Chiander: 515.
Chili-moeda 301, 302.
Chiockenade (naik). 31
Chittiappa-pulle. 187.
Chodenda· 416—418, 421, 422
Chorsaz Dervisi Asizi. 368.
Christnambathoe. 212.
Cistna (madoe) 422.
Claasz. (Jacob) 426, 433, 506.
Clasen (Frans). 365
Clement (Jacob) 212.
Clement (Nicolaas) 61.
Cleyn (W.): 433.
Codja 502.
Coelomby, zie Colomby
Coessaert (Pieter)· 126, 520.
Colastri (stamhuis) 215, 225—227, 262.
Colomby (Johannes). 68, 165, 181
Commarasuami, zie Cammarasuan.
Commarentoene 33.
Consjepo 211
Coodja· 319.
Cooy (Pieter Corneliszoon) 365.
Cops (Joannes) 499, 501 504—506.
Corput (Jacobus) 544
Cors (Enrique) 89.
Corte (Jan) 160, 472.
Cos (Simon): 172.
Cotta-pulle. 155.
Coupang (Paulus van) 544
Couper (Jacobus)· 40. 41, 45, 46,

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

71, 75, 191, 193, 194, 196, 223, 224, 241, 320, 335, 388. 390, 406, 409, 410.
Couter (Pieter van de) 367
Coycoethalie 216.
Cramfer (Nicolaes): 512.
Critoeliam 568. Zie ook Tulliam
Cromhuysen (Jodocus)· 98.
Crudop (Hendrick), 59.
Cruse (Jeronimus), 59.
Cunaeus (Joan): 148.
Cuyper (hoofd der Hottentotten) 59.

D.

Dala Rotti 543, 544
Dam (Mr Jacob van): 320, 335, 347, 350.
Dam (Mr. Pieter van). 548.
Dampier (William) 470.
Darras (Jeronimo) 91, 98.
Dasje (sengadji) 301, 302.
Dato Bandhara. 165.
Dato Boessan 89, 470, 471
Dato Paducca 386.
Dato Siry Maharadja 386.
Deldeyn (Aarnout) 386.
Deman (nene), 24, 113.
Demanglangoe (nene), 24, 113.
Depatty, zie Adipatih
Dhaenens (F.)· 568
Dieden (Willem van) 59.
Dielen (Isaäk van) 498.
Dielen (Willem van) 34.
Diemer (Elbert), 59.
Diepa Cassoema, zie Dipa Koesoema.
Diepa Nierat, zie Dipa Ningrat.
Dijk (Jacob van)· 233, 240—242, 466.
Dilleer, zie Ilir.
Dipa Koesoema 552.
Dipa Ningrat 341, 342, 345, 347, 350, 393, 395, 397, 401—405, 434—439, 555, 556.
Dirk (Augustijn): 157.
Divool, zie Bivool.
Djaga-patty 49, 50.
Doetantoeka (ngabehi), 557, 558.
Doolat-beg 297.
Dorre (Jan van): 74, 79.
Dubbeldekop (Wybrand) 10, 12, 30.
Du Moulin, zie Moulin.
Dunataha (sengadji) 317.
Duyn (Cornelis van der) 320, 335.

E.

Ebraïm, zie Ibrahim.
Eenhuysen (G. M. van), 68.
Eenwijk (Tieleman van) 104 193, 225.
Egberts (Harman) 320, 335.
Eggenkonst (Christiaen) 151
Egosie-ragia, 34—39, 60, 61, 125, 143, 148. 183, 303, 560.
Emiama (orangkaja): 302.
Enaayt-chan: 116, 117, 119, 120.

F.

Fahal (sultan van Bantam) 434—441, 555, 556, 559.
Faharoedin (sultan van Tidore) 499—502, 504, 505.
Fankey Porro 543, 544.
Fatimah. 516.
Ferera (Manuel): 213.
Focke (kiahi) 393, 401, 402, 405, 435. 436. Zie ook Tajoedin.
Foemaly (kimelaha) 317
Francx (Cornelis): 83.
Fransen (Manuel) 365.
Fuys (Reymer), 165, 181

G.

Gadoe (dato) 425.
Galala of Galela (imam) 321, 334. 335.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Galesoeng (crain) 30, 82, 165—167, 191, 192, 194, 195.
Gamlamo (prinses)* 52, 53.
Gammelamme, zie Gamlamo.
Gampol (rangga), 104.
Gheyn (Dirck de): 53, 136, 292, 294. [1])
Gillison, zie Galesoeng.
Giralaya (panembahan van Cheribon), 460.
Glas (Jan), 469.
Glisson, zie Galesoeng.
Goa (Mas) 24, 30.
Gobalo-dadas 142, 143.
Godormat (prins): 274.
Goelade (djogoegoe): 128, 129.
Goelamgoetto of Goelamgomoe: 491, 492.
Goenoeng Maas (regent): 68.
Goens (Rijckloff van, senior), 7, 41, 47, 75, 110, 114, 137, 138, 140, 173, 191, 194, 197, 208, 209, 211, 214, 219, 220, 228, 233, 240—242, 252, 253, 257, 259, 267, 275, 281.
Goens (Rijckloff van, junior)* 31, 35, 36, 39, 152, 155, 405.
Gonnema of Ngonnomoa 58, 59.
Gorian (prins): 499.
Gravendijk (Govert), 181.
Grim (Nicolai): 223.
Groenewegen (Jan van) 424.
Grootmogol, zie Aurengzib.

H.

Haas (Dirk de): 136—142, 269, 499, 504—506, 552.
Hadji (sultan van Bantam) 336, 341, 342, 345—350, 392, 393, 403, 404, 434, 435, 437, 439, 441, 556, 558.
Hala (hoekoem) 317, 319.
Hamdja (sultan), 56.
Hamsa Farahoedin, zie Faharoedin.
Harde (Jan de)* 74, 79.
Harksz, zie Harxe.
Harris (Engelsch agent in Suratte): 488.
Harthouwer (David) 9, 30, 51, 54, 113.
Hartog (Johannes de) 459, 469.
Hartsinck (Willem)* 324, 325, 329, 330, 332.
Harxe (Paulus): 89, 90, 98, 110.
Hassan Oedin (sultan van Makassar)* 192, 195.
Hasselbergh (Christiaan), 176.
Hayman (Jacob) 198.
Haze (François de)* 114, 117.
Hel (Joan Jacob van der): 68, 165, 181.
Hendriksz. (Marten) 227.
Henokanna, 543, 544.
Heuvel (Justus van den), 368, 410, 411.
Heyde (Rutgaart de) 377, 380.
Heyst (A. W. van): 355, 359, 410.
Hisselt (Frederik van), 172.
Hoean (radja): 544.
Hoexo (prins) 319.
Hoeloe (radja d'), 197, 227, 229—232, 243—251, 536—538.
Hoessein-beg 2, 416, 420, 421, 450, 451.
Hoet (Arnoldus) 455, 458.
Hofman (Joannes): 410.
Hofman (Johannes)* 544.
Holsteyn (Jan Fransz.) 24, 44, 46, 193, 557, 558.
Hoogerlinden (Pieter) 535.
Hoomoet (Stephanus) 544.
Hoorn (Joan van), 209, 242, 347, 350, 393, 404, 405, 435, 440, 441, 556.
Hoorn (Pieter van): 47.
Hoorn (Pieter van den) 223, 259, 261, 478, 479.
Hosseyn-beecq, zie Hoessein-beg.
Hurdt (Anthony), 51, 166, 209,

[1]) Op blz. 53 staat J. de Gheyn, wat een verschrijving is van den kopiist.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

242, 317, 320, 321, 335, 347, 350, 405, 440, 441.
Hurdt (Melchior): 160, 161, 165. 181, 218.
Hustaart (Jacob) 226.
Huysman (Marten): 31, 141 181 182, 214, 217, 263. 266, 283. 284

I.

Ibrahim (radja van Baros) 232. 243, 244, 247, 248, 250. 251, 253.
Ibrahim (radja op Malakka)· 199.
Ibrahim (van Padang)· 357
Ibrahim (radja van Priaman) 291, 351, 353, 479, 480.
Ilatoe (koning) 491.
Ilheer ,zie Ilir
Ilir (radja d'). 197, 227 232, 243—251, 536—538.
Immens (A.): 39.
Indermacouta (radja) 354, 355.
Inderpoeta (radja). 354, 355.
Indramajoeda (kiahi) 49.
Indramoelja (radja) 255.
Indra-Moera 67
Indra-Poeta. 68.
Indra-Poetra 291
Ingalaga (sultan van Djambi). 322—328. 330—332.
Ingawangsa 73, 78.
Intam, zie Itam.
Isaäksz (Claas). 535.
Isaha 501.
Itam (radja van Kotta-tengah) 68, 299.
Itam (radja van Taroesan) 444, 446.
Ittekommeren (of Itty-kowenden) 182, 524.
Itty kanatsien· 366.

J.

Jadanagara (adipatih) 557, 558.
Jager (Herbert de). 61, 125, 368. 410, 412.
Jaja Percassa 102.
Jamblinne (Nicolaas de). 69, 70.
Jang de Pertuang (Njang di Pertoewan, van Djohor) 384, 385.
Jang de Pertuang (van Indrapoera)· 220, 223, 261
Jang de Pertuang (van Menang kabau): 423—425.
Jansefra-chan: 525.
Jansz. (An[s]) 412.
Janszoon (Michiel). 39, 65.
Jelaly (sengadji) 318.
Jochemsz. (Hendrik). 544.
Joedanagara. 275, 278, 279.
Joeda-mingrat: 343.
Jole 6.
Jongh (Jacob de): 167
Juriaansz. (Juriaan): 70, 151 157

K.

Kaaff, zie Caaf
Kaheyn, zie Caheyn.
Kaloekoboelang (koning van Banggai): 480, 481, 485, 487
Kappa Mangarai: 543, 544.
Kartawid,aja (of Sultan Anom van Cheribon). 233. 240—242. 459—469.
Katip Moeda. 223, 258. 261
Kedo Pelo· 543, 544.
Keesjoe-pandidaar. 563.
Kelke-Koylan 569.
Keller (Hans Jacob) 544
Kellorma. 564.
Kempen (Jan van) 377, 380.
Keyser (Louis de). 436, 439, 557, 558
Keyts (Johannes) 149, 151, 157 187, 190, 478, 479.
Kidoel (pangeran): 234.
Klein (vrijburger). 28.
Kleyn (Jan Bastiaanse). 367
Koelaba (hoekoem) 321
Koesoema-mingrat 435—438.
Koyanna-Hoean 543, 544.
Krijn (sengadji): 301, 302.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

L.

Laboan (orangkaja). 69.
Lakoe (orangkaja)· 149—151 188—190.
Laleroe 98.
Lamara 487
Lampe (J°): 422.
Laren (Adriaan van) 30.
Lawataha: 292, 294.
Laxamana: 329, 386, 432
Layo (cram). 30.
Leenen (Jan van): 137, 140—142, 223, 227, 232, 243, 250, 252, 255, 268, 269, 290, 298, 351, 355, 359, 537, 545, 552.
Leeuwenson (Joannes): 45, 46, 51, 436, 439.
Lella (radja)· 8.
Lella (een andere radja). 329. 354 Zie ook Sittia Lilla.
Lelle Wangsa: 230, 291 354.
Lesage (Salomon). 155, 479, 480, 536, 537
Letsjila-chan 488—490.
Lilla Sittia, zie Sittia Lilla
Lilla Wangsa, zie Lelle Wangsa
Lilo Dutamma. 543, 544.
Limoes (pongloe): 255.
Lincques (cram). 30.
Lindenaar (Anthony). 196.
Lobs (Jacob). 110, 112, 143, 144, 146, 334, 359, 365, 442, 444, 446.
Lofsang (Andries Oloise) 53, 55, 57, 136, 292, 294, 444.
Loloda (koning) 92.
Loutoepan (Matheus). 167.
Lucasse (A.). 208.
Lucasse (Lucas)· 151.

M.

Maandecker (Alexander). 480.
Maanhout (Pieter) 68, 165. 181
Macaboumi, zie Mangkaboemi.
Macarompo (Francisco)· 84, 88.
Machomoedali. 35.
Macotte· 352.
Madoe Banzy, zie Banzy
Madoe Cistna, zie Cistna.
Madoena 23, 413.
Madumdaer Siahy, zie Siahy
Maetsuycker (Mr Joan). 40, 46, 47, 71, 75, 83, 93, 105, 113, 114, 128, 198, 253, 477 505
Magat 232, 250, 254, 255.
Magat-Maas 68.
Magat-Mara 291, 354, 355, 537
Magat-Maradja· 68.
Magat-Samporna 68.
Mage (radja) 536, 537.
Mahamed Aly-chan: 545.
Maharadja-moeda. 232.
Mahomet-chia 217
Mahoradja (Siry): 217
Majoeda 5—7, 30, 306.
Malajoe (prins). 319.
Malempurmal. 212.
Mallewaraye. 456, 457.
Mamanpang (dam)· 166, 196
Mamet-chia (keizer van Indrapoera). 220, 223, 256, 257, 261, 290, 292.
Mamet-Sahey: 17.
Mamoe of Mamoet· 166, 196.
Mamoelja (sultan) 259.
Man (A. de) 59.
Manabou (Hendrik) 471
Manare 207
Mancaboumy, zie Mangkaboemi
Mancopradja, zie Mangkopradja
Mandaraka (adipatih). 73, 78, 80, 82, 83, 100, 101, 123, 125.
Mandarsaha (koning van Ternate): 5, 51, 55. 307 309, 315.
Mandschior, zie Mangsor
Mangale (dam)· 191, 193.
Manganonan 74, 78, 80, 83, 225.
Mangapo (dam)· 196.
Manggala (Natta). 102.
Mangimber (dam). 166.
Mangkaboemi (van Palembang) 140, 142, 330, 333.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Mangkopradja (van Djambi) 330.
Mangsor (radja) 164, 229, 250, 251, 359, 425.
Manimpa (dain): 196.
Manjamba (dain): 193.
Manjewooy (crain): 166, 191, 193, 194, 196.
Mantoeli (dain): 166.
Maondy 176.
Maradja (orangkaja). 8.
Maradja-Lella· 291
Maradja-Moeda. 197, 229, 250, 251.
Marjo (aroe). 12.
Marma-Gatti. 46, 49.
Maroangy (aroe). 12.
Marrewassa, zie Magat Mara.
Marsaoly (kimelaha) 289, 317, 319, 487
Martadjaja 49, 50.
Martalaya 74, 79—81, 83, 99, 101, 123.
Martajoeda: 104.
Martanaja 49, 50.
Martapoera (adipatih). 73, 74, 78—83, 99, 101, 121, 123, 125. Zie ook Wongso Dipo.
Martasana 45, 47, 72, 75.
Martawangsa 49, 50.
Martawidjaja (van Bantam)· 557, 558.
Martawidjaja (sultan Sepoeh van Cheribon): 233, 240—242, 459 469.
Maru (aroe) 30.
Mascere (dain). 166.
Mashorada (radja) 253, 255.
Massari (hoekoem): 501
Massouro (dain): 166, 193, 196.
Matadjan (dain): 194, 196.
Mathias (sengadji) 365.
Maurits (johannes): 254
Maylate (Dom Gaspaer): 155.
Mechelen (Joannes van). 388, 390, 392, 410.
Meghelen, zie Mechelen.
Meick Cassum· 115.
Melman (Joannes). 223, 259, 261
Mendes (Ignatio). 507, 508.
Meny (Joannes): 392.
Messa Poura 543, 544.
Meyn (Jacobus) 574.
Mhera (radja) 199, 205, 207, 208.
Michielse (Jochum): 234, 240, 242.
Mier-bekr (of Mierbacker): 159, 160.
Mier-chan· 120.
Mier Hassan: 450.
Mignon (Louis). 187
Miningjou (radja). 68
Mochelis-chan 516.
Mochtaar-chan. 488—490.
Moeda· 207.
Moemontoely (dain). 196.
Moeraddy (kadi) 526.
Moenanatoe, zie Mourianatta.
Moerman (Willem) 544
Moessou 292, 294.
Moffon: 156, 157.
Mohamet. 354, 368, 516.
Montappa-pulle 187
Mortier (Hendrik). 424, 426, 538.
Mortusa Ali 410.
Moulin (Augustijn du) 487, 492, 506.
Mourianatta 111, 367
Muche (Hendrik) 90.
Muller (Frederik Hendrick). 102, 104
Mustaffa-chan· 158.
Muydy (Philip), 299.

N.

Naja Patty: 240, 242.
Naja Wangsa: 103.
Nalla Wangsa. 49.
Namby Allagie-ayen· 378, 380.
Nandelael 115.
Narengery-pandidaar: 148, 149, 183, 187.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 20 6 8:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Narra Poeti. 354, 355.
Narra Wierana: 275, 278, 279.
Nasir Ali-chan 146.
Natta Bangala, zie Manggala.
Natta Nagara 341, 342, 345, 350, 435—438, 557, 558.
Natta Widjaja: 341, 342, 350, 435—438, 557, 558.
Nattesi-pandidaar. 127.
Negappa Malleweraye. 456, 457
Nemoeda (radja)· 409.
Nenda (van Priaman)· 164, 165, 291, 353, 355. 358.
Nesoerdie 120.
Niamoelia (sultan) 181
Nilate 155.
Niore. 7
Nirrang Koesoema. 225.
Nisam-chan· 117 119, 120.
Nityanagara 83.
Noortman (Pieter)· 74, 79, 100, 101, 123.
Nosso (radja)· 541, 543, 544.
Noto Diredjo· 555.

O.

Oedassa (kafferhoofd) 59.
Oeloe (radja), zie Hoeloe.
Oerawaran (adipatih) 73, 78, 80, 83, 101, 225.
Oewan, zie Ouwan
Oloffz (Andries), zie Lofsang.
Omar Ale: 318.
Opdam (Abraham)· 68.
Oranghzeep, zie Aurengzib.
Orangsia, zie Aurengzib
Oranje (prins van), zie Willem III.
Otteren (C. van). 487, 492, 506.
Oulabalang (sultan). 229, 298, 299.
Ourawan, zie Oerawan.
Outhoorn (Willem van): 209, 242, 347, 350, 393, 404, 405, 435, 441, 556.
Outshoorn van Sonnevelt (Pieter van)· 38, 39.
Ouwan. 188—190.
Overtwater (Pieter Anthonis). 47, 114.

P.

Pacat Soepit. 176
Padbrugge (Robertus)· 51, 53, 55—57, 83, 84, 89, 93, 95, 98, 105 109, 127, 128, 136, 172, 173, 176, 292, 294, 304, 305. 309, 359, 361, 440, 441, 491, 503.
Paduca Magat· 355, 358, 359.
Pagterdi-ayen· 378, 380.
Palahawany (prins)· 500, 504, 505.
Palakka (aroe of radja) 9—12. 30, 191, 195, 480, 483.
Palawan (sultan) 68.
Palinghamma 302.
Paljetter (vrijheer in Cochin) 143, 144, 181, 182, 366.
Panaragan (crain). 166.
Panembahan van Bantam. 435, 437, 556, 558.
Panembahan van Cheribon, zie Wangsakarta
Panglima radja van Padang. 165, 177, 180, 181, 220, 223, 258, 261, 290, 292, 355. 357 359, 409, 479, 480.
Panjale (hoekoem). 317, 319.
Panoela· 552
Papaai (Matheos): 109
Paradourtie Ittyoene-corre 366.
Parinsia (hoekoem) 487
Parvé (Jan) 320, 335.
Patchia Tanda. 275, 278, 279, 552.
Pauw (Pieter)· 320, 335.
Pavilioen (Anthony): 47, 114.
Pelie (Rippert) 552, 554.
Pelo Kina 543, 544.
Pelton, zie Pelle.
Pen (Adam Hendriksz.): 223, 259, 261, 392.
Penetamby-Marca· 378, 531, 532.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Perimbale: 264, 266, 274, 366.
Pedratsja (koning van Siam) 473.
Phalouran of Phaloan (radja) 409, 442, 443.
Piantay (prins) 105—109.
Pierraard (P.)· 546
Pijl (Laurens)· 152, 370, 377, 506.
Pijl (Philippus)· 38, 39, 531, 536.
Pilakiboeta (koning van Limbotto): 491
Pit (Laurens, senior) 47, 114.
Pit (Laurens, junior) 218 220, 223, 228, 252, 257, 259, 261, 290, 388, 390, 413, 414, 416, 560.
Pit (Marten) 317, 320, 321, 335, 347, 350, 405, 440, 441
Pits (Jacob Jorisse)· 199, 208, 256, 434—441, 556, 559.
Pleun (Claas) 10, 12, 30.
Poeger (pangeran) 45, 47, 72, 75.
Poemale (capitan-laoet) 128, 129.
Poerbo-negara 240, 242.
Poery Chiantery 575.
Poeti (van Kotta-tengah) 65—67 165, 219, 223, 232, 250
Poeti (van Priaman). 354.
Ponboe (Bapa) 458.
Poolman (Christiaan) 44, 47
Pouger, zie Poeger
Prins (François): 30.
Prins van Oranje, zie Willem III
Proost (Gerbrandt) 55, 136, 292, 294.
Punn (pulle) 155.

Q.

Quaalberg of Qualbergen (Cornelis van) 68, 149, 188—190, 405.

R.

Ragagan (sultan). 8.
Ragenado-pandito 125, 212, 446
Ragonade-pulle· 531, 535 536.
Ragowanata, zie Ragenado.
Raksa Negara (van Bantam)· 435—438, 465, 557, 558.
Raksa Negara (van Cheribon) 240, 242, 459, 464, 468.
Rama-naik: 452—454.
Ramasondere-ayen. 531, 535, 536.
Ramorma (prins)· 274.
Ranst (Constantijn) 47
Ranty (Pedro): 176.
Rapoetsini 191 193.
Rarothy 156, 157
Ratoe (prins van Cheribon)· 461, 468, 469.
Ratoe (Abdul Jamal, sultan van Palembang): 137—141, 267 273, 275—279, 285, 322, 330—332, 546, 549—552, 554
Ratoe Bagus (van Bantam) 557 558.
Ratoe Bagus Mahomet Sale 556, 558.
Ratoe Bagus Mahomet Tahier 556, 558
Raxa Nagara, zie Raksa Negara
Rayappa-pulle 187
Rechodin, zie Rochodin
Reede tot Drakesteyn, zie Rheede
Regnade Catte-teuver· 531, 535
Regnade-pulle, zie Ragonade-pulle.
Regosie-pandidaar: 562.
Renesse (Abraham Daniel van) 74, 79, 193, 196.
Rengo 563.
Rety (capitan-laoet) 52, 317, 318, 487
Reynst (Hendrik) 181 182, 217, 264, 266, 284. 366, 523, 524.
Rhee (Thomas van)· 35, 38, 39, 142.
Rheede tot Drakesteyn (Hendrick Adriaen van) 47, 446, 447, 449—452, 455, 457 458, 471, 509, 528, 531, 535, 563, 564 569.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Riebeeck (Abraham van) 406, 440, 441
Riebeeck (Joan van): 7, 377
Ringerijk (Cornelis). 90.
Rochodin (kimelaha) 292, 294.
Roepa (carre) 193.
Roepa Bangbang Satama: 191, 193.
Roos Maarten) 70.
Rooselaer (Pieter). 504, 506.
Rosdom (Jan). 380, 384, 387.
Rotterdam (prins): 319.
Royla-chan 509, 511, 515.
Ruyter (Willem de)· 469.

S.

Sabar (radja). 67.
Sabelaer (Willem) 552, 554.
Saffigoga 311.
Sage (le), zie Lesage.
Sahagie of Sahasja (maharadja van Tanjore)· 446—449, 453, 458, 471, 560, 563.
Said Mustaffa-chan: 15.
Saif Oedin (van Tidore)· 499, 500. 505.
Saint Martin (Isaäc de)· 45, 51, 74, 79, 121, 343. 393, 404, 405, 435, 440, 441, 555—558.
Sala (hoekoem) 487
Salotoengan (aroe) 12.
Samorijn· 110—112, 144, 283, 284, 569—574.
Sampourna (alias radja Carbouw) 259, 299, 425.
Sangalooa (aroe) 194, 196.
Sangosie Wissoenat 423.
San Jago (koning). 105.
Sannosie-pandidaar· 127
Santapa· 264, 266.
Saradja· 357, 359.
Sarapada. 465, 466.
Saway (Bastiaan): 176.
Schacher (kapitein der Hottentotten) 59.
Schagen (Nicolaas): 347, 350, 380, 440, 441
Scholten (Johannes). 524.
Scholten (Marten)· 377, 380.
Schoors (Jacob) 210, 211, 225, 226.
Schroder (Bernard): 568.
Schuur (Everard van der): 45, 51, 74, 79, 341, 342, 350.
Sed,anapoera 74, 79.
Seeghul-Islam 121.
Sefi (s,ah) 147
Segosie, zie Egosie.
Selman (radja)· 299.
Sem (Abraham)· 450, 451, 510, 512, 513, 526.
Semmngrat: 557 558.
Sepoeh (sultan van Cheribon), zie Martawidjaja.
Serbemiaman (dato) 359.
Seroyen (Wouter): 84.
Shivaji. 60, 61, 110, 125, 212.
Siahy (Madoemdaer). 14—20, 22.
Sibenius (Sibert)· 497
Sibori, zie sultan Amsterdam.
Sicken (Willem): 412.
Sidambrenaden. 33
Siebite (radja): 68.
Silvius (Arent): 198, 227, 232, 243, 250, 252, 255, 537.
Simanciala (prins)· 471
Sinco (Chinees): 465, 466.
Singa Perwangsa. 102—104.
Singaradja (raden) 46.
Singasarie (prins). 45, 47, 72, 75.
Singerewaron: 24, 113.
Singha (radja) 152.
Sipman (Jochum) 88, 109, 364.
Sire-chan 126.
Siri Amar Bangsa. 291, 354, 355.
Siri Amar Wangsa: 329.
Siri Bidy Wangsa· 329.
Siri Maharadja· 199, 208.
Siri Narra: 220, 223, 258, 291, 329.
Siri Narrangarang 119, 208.
Siri Sittia: 359.
Sittia-bactl: 255.
Sittia-goena: 68.
Sittia-lilla. 197, 232, 250—254, 538.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sittia-maharadja· 200, 209.
Sittia-moeda 197, 218, 232, 250, 251, 538.
Sittia-phalauaan: 291, 358, 359.
Sittia-wangsa: 67
Siwagie of Siwasie, zie Shivaji.
Slegt (Adam): 380.
Slighter (Thomas): 405, 493.
Sloot (Joan Albert). 74, 79, 225, 320.
Smient (Dircq Jansz.). 59.
Snikkers (Jacob) 208.
Sodick (radja)· 541
Soekorla (radja) 159, 160.
Soeradinata· 464, 465.
Soeranatta. 225.
Soffi-chan 295, 297.
Son (C. van). 563.
Son (Thomas van): 557.558.
Soury (Pieter) 281, 324.
Spanbroek (Cornelis): 259
Speelman (Cornelis): 6, 7, 9, 10, 12, 39, 40, 44, 45, 47—50, 70, 71, 74—76, 79, 80, 98, 100, 101, 121, 123, 124, 166, 192, 195, 209, 242, 293, 301, 302, 316, 322, 325, 330, 333, 336, 368, 499, 504, 505.
Spilbardus (Joannes). 112.
Spring (Nicolaas): 538.
Stappers (Gerrit): 424, 426.
Steelandt (Johannes van): 520, 512, 526.
Stel (Simon van der): 387.
Struys (Joan): 104
Sulimaän of Suleiman (sjah): 146, 410, 445.
Suwagie, zie Shivaji.
Swaerdecroon, zie Zwaardecroon.
Swart (Sybrand)· 328, 329.
Sweris, Sweers of Swerus (Cornelis): 53, 55, 136.

T.

Tabala Tabalassain: 334, 335.
Tabalehu· 334, 335.
Taboean· 69.
Tack (François). 267, 270, 272, 273, 275, 277 282, 285, 320, 324, 325, 331, 335, 341, 342, 347, 350, 401, 403, 435, 456.
Tajoedin (pangeran)· 341, 342, 345, 350, 435—438, 556, 558. Zie ook Focke.
Takineta: 105.
Taleroen, zie Tocheroen.
Taliabo: 6.
Talwatta-pulle: 378, 380.
Tanete (aroe)· 12, 30.
Tapaliwen: 12.
Tape-ajor. 164.
Taroeno Djojo: 39—48, 50, 70, 72, 79, 81, 165, 191, 196, 233, 235.
Tatandam (don Martin)· 89, 91, 92, 97, 98, 110.
Tayspil (C.): 524.
Tchinn, zie Thinn.
Tellolo (dain) 24, 166, 193, 196.
Temmer (Hendrik) 208.
Terval (Jacob) 217.
Teuver· 370—380, 531 535.
Tevoray· 378.
Thamaes-beg· 416.
Thet (Maurits Caesar de). 531, 535.
Theunisz (Cornelis): 157
Thijsz. (Jan)· 386.
Thim (Joan Henric) 470, 471, 481, 487, 491, 492, 499.
Thimu (sengadji): 319, 321, 335.
Tholl (G. van). 536.
Thomas (don). 92, 98.
Thomasse (Dirk) 196.
Thye (Isaäc van): 546, 551, 552, 554.
Tiko (djogoegoe): 501.
Timmersa (bramine): 378—380.
Tipi-ayar 354, 355.
Titasieuwa· 74, 79, 83.
Tobo (sengadji). 471.
Tobone (kimelaha): 7.
Tocheroen (sengadji)· 320, 334, 335.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Toeakel (radja): 299.
Toenuta Taloeki 319.
Tokoffi (sengadji): 318.
Toloa (prins): 500, 501 503.
Tolocko of Toloeko (prins): 319.
Tomagola Mama 319.
Toncquanan: 543
Toncquanrak· 543, 544.
Ton-samet. 254
Ton-seydin. 255.
Tontoeo (Jacobus): 89.
Topatty (prins van Cheribon), zie Wangsakarta.
Tricayla (dom Philippo): 155.
Tsiarek Soerabaja 45.
Tsiong (aroe). 196.
Tsiankal (B.) 92.
Tsiittamma: 302.
Tulliam· 498, 568.

V.

Vaas (Bartholomeus) 217
Valckenrijck (Johannes)· 59.
Valentijn (Willem): 392.
Telsen (Joannes van): 424, 426.
Verbergmoes (Jacob)· 392, 424, 426.
Verburgh (Jacob): 171.
Versteeg (Jacob). 266.
Verwer (Pieter)· 35, 38, 39, 126, 142.
Vicq (Robert de)· 170, 286, 289, 320, 335.
Vinck (Abraham): 455, 458.
Visscher (Isaäc de)· 289 300.
Visser (Barent de)· 208.
Visuagua ragia 35.
Vlamingh van Oudshoorn (Arnold de) 6, 167, 307.
Vliet (Joan van): 380, 506—508.
Vliet (Jeremias van) 193, 194, 196.
Vogel (Anthony de): 208.
Volger (Willem) 47, 114, 116, 117.
Voorst (Anthony van)· 89.
Vorwer, zie Verwer.
Vosburgh (Gelmer) 181, 367, 488, 490.

W.

Wal (J. van der). 98.
Wan Abdul Bagus 341, 350, 436.
Wanderpoel (Harmen Dirxe) 341, 350.
Wangsa Dipa: 40, 45—50, 71, 75, 79, 101 Zie ook Martapoera.
Wangsa Juda Singaranoe: 557, 558.
Wangsa Karta (Panembahan van Cheribon) 213, 240—242, 459 469.
Wangsa Mangala 49, 50.
Wangsa Prana. 46, 49, 50.
Wanjouwooy, zie Manjewooy.
Warrenthout (G.): 294.
Wassonde-naik. 528.
Wawesie· 562.
Wawoke-pandidaar· 449.
Wedosie Baskora: 458.
Weede (Albert van)· 60, 61, 458, 527, 563.
Welter (Nicolaas) 506, 507.
Wengena-naik. 34, 39.
Wengetesien-bramine. 60.
Wesdorp (Jan). 165.
Wesenhage (Jan van)· 329.
Wieland (Adriaan): 321 325, 327, 328.
Wiera Baja. 102—104.
Wiera Bangsa, zie Wiera Baja.
Wiera Datty. 46, 49, 50.
Wiera Saba· 102—104
Wiera Soeta: 101, 103. Zie ook Martalaya.
Wigmans (Alexander): 367, 568.
Willem III (stadhouder): 200, 316, 318, 349, 405, 439, 440.
Wirappa-naik· 506, 507, 528.
Wisuanaden-naik. 507.
Witmont (Wiliem). 513, 516, 523.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Witti of Wittul: 182, 264.
Woenssel (Cornelis van): 51.
Wolfdas: 117—120.

X.

Xaverius of Xaveer (Francisco): 90, 92, 98.

Z. (Zie ook S).

Zeeman (Gualterius): 320, 335.
Zein Allabadhin: 555—559.
Zwaardecroon (Henricus): 450, 455, 457, 536.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

REGISTER VAN PLAATSNAMEN.[1])

A.

Adamsbrug: 370, 371, 373, 534.
Adoenare: **301**, 302, 540.
Adrampatnam (of Adrangapatnam) 371, 373, **376**, **447—449**, **561**
Aetoer **31**, 32.
Air-Bangis. 220, 221, 353, 357, 408.
Air-Hadji 426—428.
Ajodja **478**, **479**.
Alengemangelan· 453.
Alicotte **572**.
Aloer: **455—457**.
Alumie-Aloer, zie Aloer.
Alwatirnegari: 33.
Amabi. **539—544**.
Amacqua, zie Namaqualand.
Amafoan· 544.
Amarassi **540**, 542, 544.
Ambon: **5**, 70, **167—170**, **286—289**, 299, 300, 306, 364, 502.
Ampat Soekas. **388**, 390.
Amsterdam (fort): 172, 174.
Andemathon· 413.
Anjer: 395.
Antonipette· 452.
Arane· **458**.
Ari Aloer, zie Aloer.
Aris **173**.
Arisery 530.
Arne, zie Arane.
Arosbaja: 70.
Asika 575.
Atangara. **376**.
Atingen: **498**, **564—568**.
Atjeh, Atjehers: 65, 160, 197, 199, 219, **228**, 229, 231, **243**, 244, 247, **252—254**, **291**, **351**, 352, 355, 356, 538.
Auwrewake 518.
Aycotti, zie Alicotte.

B.

Babakan 338.
Ba,ang· 160, **177—181**, **256**, **442—444**.
Baka. 543, 544.
Bali 240, 399.
Baliepatnam 226.
Banda. 9, 10, **68—70**, **149—151**, **156—157**, **187—190**, 364.
Banda-Neira· **190**.
Bandjarmasin: 399.
Banggai-eilanden· **309**, **480—487**
Banka· 399.
Bantam, Bantammers: 101, 141, 162, 166, 233, 326, 328, **336**, **350**, **392—406**, 423, **434—441**, **555—559**.
Bantik 173, 175.
Baros· **196—198**, **227—232**, **243—251**, 252, 254, 255, 424, **536—538**.
Batahan: **231**.
Bataks· 227, **230**, **246**, 247.
Batang-Hari: 327.
Batang-Kapas 388, **426**.
Batavia, niet opgenomen Zie echter Jacatra.
Batjan **292—294**, 313.

[1]) De vetgedrukte cijfers verwijzen naar vetgedrukte plaatsnamen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Batoe: 196.
Batoe Ampar (Ampat ?). 199, 200, 208, 209.
Batoe-Kashʻel: **539.**
Batoe-Laiʻ 541, 542.
Batoe-Pintoe 426.
Batoe-Tiga, zie Tiga Batur.
Batoer 156.
Batoesie **539,** 541 544.
Beda's, zie Weddas.
Behaar of Bihar: **116—120. 296.**
Belang **293.**
Belboʻ **539,** 542—544.
Bellesoorʻ **118. 171, 295.**
Bencalis, zie Benkalis.
Bender-Abbas, zie Gamron.
Bengalenʻ 15, **114—121, 170—172, 295—297,** 379. 446, 534.
Benkalis. **383, 385, 497.**
Benkoelen 392, 408.
Billiton: 399.
Bima. 24, **29,** 540.
Bimilepatnam **13, 18,** 157 **160,** 522, **574—575.**
Boana, zie Bonoa.
Boelang, zie Bolaäng.
Boeroe 167, 289, 306, 502, 503.
Boeton 10, 11, **54, 55,** 68. **309,** 311, 483.
Boetuan, zie Bontuan.
Bokalʻ **539.**
Bolaäng· **90. 92,** 97, 173.
Bongai: 10, 12.
Boni **9.**
Bonoaʻ **167,** 168, 502.
Bonthain 9.
Bontuan **470,** 471.
Bulba, zie Belbo.

C. (zie ook **K.**)

Cabon **7, 8.**
Cacappar, zie Kappar
Callpatnam **31, 32, 376**
Cajoeris, zie Kajoeris.
Calang, zie Kalang.
Calicoet **110—112, 283, 284, 569, 572.**
Caljemeer: 378.
Calpentijn. **152.**
Cambang 426.
Campey: 406, 429.
Cananoor. 210, **214—217, 225—227, 262.**
Canara: 110.
Candipang, zie Kandipang.
Canir: 156.
Canton 475, 476.
Carbalfa, zie Korbafo.
Carcal **36—38, 446—449 561**
Carlingapatnam, zie Chicacole.
Carnaticaʻ 212, 413.
Carnavelpattoeʻ 155.
Caros, zie Karas.
Carricattimoeleʻ 152, 155.
Caskassen. **173.**
Cassemakotta: 159.
Castilianen, zie Spanje.
Ceʻlonʻ **31,** 35, 39, **152—155,** 370, 373, 375, 377, 414, 506—508, 528, 531 567
Celebes: 9—12, 54—57, 83—98, 127 136, 172—176, 310, 480—487
Ceram. 167, 188, **294,** 501, 502.
Ceram-laoetʻ 149
Chartangatta. **262**
Chenotty: **266,** 367
Cherekecoyl of Cherekel-coylan **182, 524**
Cheribon. **233—242,** 337, 340, **459—469.**
Cherleyam: **572.**
Cherlyattoe. **571,** 572.
Chiali. 148, 183.
Chiauw, zie Siauw
Chicacole: 160, **451, 522.**
China, Chineezen: 400, 466, 475, 476.
Chinco (Poelau), zie Tjingkoek.
Cholemandelan of Choromandelan: **303, 447, 452 562.**
Cholese landen **447**
Chormandelan (dorp bij Pallea-catta): 413.
Choromandel, zie Koromandel

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Choromandelan, zie Cholemandelan.
Ciormandelan, zie Cholemandelan.
Clabat· **173.**
Clabat-boven· **173.**
Claverbladt (fort): 299, 300.
Cochin: **110—112, 143—146, 181, 182,** 227, **263—266 273—275, 283, 284, 366, 367,** 378, 498, **523, 524, 569—571, 574.**
Cochin-China. 475.
Cochoquas: 58, 59.
Collesegapatnam **31,** 32.
Colombo 34.
Concordia (kasteel) 539, 540 543, 544.
Condemandelan· 447
Conderon. **413.**
Contera. **518.**
Corelam **566.**
Corenbolam 530.
Corlang, zie Kolang.
Cormandel, zie Koromandel
Cottarana **7, 8.**
Cottaty **566.**
Cranganoor: **570, 571.**
Cuy, zie Kuw

D.

Daatcheron of Daetseron: **13,** 20, **451, 521 522.**
Dakka **295, 297**
Darasoerpette of Daratjoerpette **447, 561**
Darmapatam, zie Dermapatnam.
Datahan: **173, 175.**
Decca, zie Dakka.
Delapan Cottas. **290.**
Delhi, zie Dilly.
Demak 124.
Denemarken, Denen 13, 87, 95, 107, 133, 343, 362, 448.
Dengka **539,** 543, 544.
Dermapatnam· **210, 211**
Diamant (kasteel): 345, 436, 438, 439, 557, 559.
Dilly: 114, 116, 118.
Djambi: 137, **267, 275—282,** 285, **321—328,** 329, **330—333,** 337, 383, 385, 399.
Djilolo **314.**
Djohor: **199, 200,** 208, **380—387, 492—497**
Doeko-ma-Sêho· 317, 320, 334, 335.
Doeablas Cottas. **352, 357**
Dompo. **29.**
Dordrecht. 86, 94, 107, 361.
Dowara **293.**

E.

Eergam, zie Erikan
Ellore· 450, **451, 522.**
Engeland, Engelschen 13, 17, 87, 95, 107, 133, 343, 351, 362, 367, 392, 406—408, 419, 423, 425 426, 442, 445, 448, 470, 479, 480, 483, 488—490, 498, 555.
Ergam, zie Erikan
Erikan· **517, 518, 525.**

F.

Fars 411
Fataga of Fatanggar 151
Frankrijk, Franschen: 13, 15, 16, 87, 95, 107, 133, 343, 362, 448, 483.

G.

Gamkonorah· 318, 501, 503.
Gamron: **146, 147,** 368, **410—412, 545, 546.**
Ganeh **293.**
Gape of Gapi· **309, 480.**
Geldria (kasteel): 39, 60, 126, **520, 527**
Gingi· **62, 125, 126, 212, 213,** 500.
Gitty· **7, 8.**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Goa (Makassar), 192.
Golepalam, **20**, **521**.
Golkonda **12—23**, **157—160**, **413—423**, **509—512**, **514—518**, **520**, **524—527**, 560.
Gomono **293**.
Gondewaron· **20**, **521**.
Goram 69.
Gorontalo **56**, **57**, **127—136**, **310**, 492.
Gregicquas: **387**
Grobogan 121, 124.

H.

Halmaheira, **308**, 314, 317, 318, 501.
Hatepoetih **167—170**.
Hatuwe, **294**, 501, 502.
Hesicquas **387**
Heyderabath (Golkonda): **509**, **511**, **513**, **514**, **517**, **520**, **521**, **525—527**
Hinako-eilanden **161**.
Hindoestan 170.
Hoegli 115, **118**, 120, **171**, 295.
Hottentotten **58**, 59. **387**

I.

Inchiado· 35, 39, 370.
Indragiri· **328**, **329**, 339, **383**.
Indrapoera: 162, 179, **220—223**, **256**, 290, 292, 353. 407, 423.
Injoer, zie Nioer.
Ipa: **288**.
Ispahan 368, 410, 411, 545. 546.

J.

Jacatra **74—79**, 394, 396, 404, 413.
Jaffanapatnam· **152—155**, 458.
Japan 475, 476.
Japara: 40, **44**, 48, **50**, **51**, **71**, 75, **78**, 82. **100**, **101**, 121, **122—125**.
Java (Javanen), 39—51, 70—83, 98—104, 121 125, 139, 165-167, 179, 191 196, 223—225, 233—242, 336—350, 392 406. 459—469.
Jelolo, zie Djilolo.
Joana· 121, 124.
Judea, zie Ajodja

K. (Zie ook C.).

Kaap de Goede Hoop. **58**, **59**, **387**
Kadipang. **90—92**, 97
kajoehis **105—110**.
Kajoa: **309**, 318, 319.
Kakas **173**.
Kalang **383**, **386**, **496**.
Kaligawe **121—123**.
Kalinga **15**, **18**, **157—160**.
Kaliwongo 74, 79.
Kandahar **89**, **470—471**
Kani **156**.
Kaniwellaikuddi· 453.
Kanninghalen 413.
Kappar, **166**, **167**, **191—193**, 194.
Karang-gantoeng. 399
Karas: **156**.
Karta 40, 71 81, 233.
Kediri 80—82, 191.
Kefling **68—70**, 149, 150, **187—190**, 502, 503.
Kelangh: **167—170**.
Kelingh, zie Kalinga
Kelleloeboe 69. **189**.
Kenari· 442.
Ketahoen· 220, 221, 408.
Kilieloevoe 69, **189**.
Killikare **376**, 378
Kilwaroe· **188**.
Kishm **368—370**, 410.
Kismis, zie Kishm.
Kling **383**, **496**.
Koedoes· 99, 125.
Koembang. 178.
Koepang. 301, **539**, 541—**544**.
Kokonora, zie Gamkonorah.
Kolang. 245.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Komorin· **378**, 563.
Korbafo· **539**, 541—544.
Koromandel: **12—23**, **34—39**, **60—65**, **125—127** **142**, **143**, **148**, **149**, **157—160**, **183—187**, **211—213**, **303**, **413—423**, **446—458**, **471—473**, **509—523**, **524—527**, **560—563**.
Koto-Ranah **7**, **8**.
Kotta-Baroe 253.
Kotta Lama· 244—246.
Kotta Tengah· **65—68**, **163**, 164, 177, 197, **218—223**, 232, **298**, **299**.
Krawang 41, 73, **74—79**, 82, 100, **101** **104**.
Kuw 475.

L.

Laboea **283**.
Lakitang 426.
Lakkadieven: 214.
Lamahale **301**, **302**.
Lamakare **301**, **302**.
Lampongs· 344, **395**, 401, 437, 559.
Landoe· **539**, 541, 542.
Langoeban· **173**.
Lar 411.
Lawajang. **301** **302**.
Lifou 540.
Ligor **474** 475, **478**.
Lima Cottas **290**.
Limbotto **56**, **57**, **127—136**, **310**, **491**, **492**.
Loempo· **178**, 180, **256**, **257**.
Lohia. **309**
Lole: **539**, 543, 544
Lombok· 399.
Lunda: (andere naam voor Saldo). 388.

M.

Maatsuyker (schans). 98.
Maba, Mabareezen. 501—503.
Macao· 474, **476**.
Madoera, Madoereezen· **39**, 44 48, 49, 70, 71, 81, 98, 196
Madras· 419.
Madsjewarom (bij Mazulipatnam): 21, **521**.
Madsjewarom (bij Palleacatta) **518**.
Madura (in Voor-Indië): **31—34**, 36, 39, **303**, **370—380**. **506—508**, **528—536**.
Madyoer **376**.
Magindanao, zie Mindanao.
Maitara **309**.
Majutte, zie Mendjoeta.
Makassar, Makassaren **9—12**, **24** **30**, 39, 43, 44, 48. 50, 54, 56, 68, 71, 82, 87, 107, **113**, 127, 128, 133, **165—167**, 172, **191** **196**, 199, 234, 239, 268, 30., 302, 310, 364, 483, 540.
Makjan· **5—7**, 305, 308, **313**, 314, 316, 318, 319.
Malabaar: **110—112**, **143—146**, **181**, **182**, **210**, **211**, **214—217**, **225—227**, **262—266**. **273—275**, **283**, **284**, **366**, **367**, 375, **498**, **523**, **524**, **563—574**
Malajoe: 52, 53, 55, 57, **87**, 93, 95, 107, 133, 136, 362, 363.
Malakka 7—9, 78, 139, 140, 162 **198—209**, **217**, **218**, 269, **380—387**, 399, **492—497**, 549.
Malayou (aan de Westkust van Sumatra): 406. 429.
Mampeloer, zie Mapemeloer.
Manaar **152**, 371, 373, 534.
Manapaar 374
Manda 260.
Manganitoe· 91, **105—110**.
Mangau: 494, 495.
Mangicolie 562.
Mangolie, zie Soela-eilanden.
Manila 400, 476.
Manipa· **168—170**, 502.
Mansjekole: 452.
Maoes 161.
Mapemeloer· **162**, 275, **524**.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Marieko 504, 505.
Maros, zie Maoes.
Martosabat. 451.
Masiewaron, zie Madsjewarom.
Maskate. 215.
Massoal 502.
Matana 309.
Mataram 39—51, 70—83, 98—101, 121—125, 165—167 191—196, 223—225, 233, 235.
Mazulipatnam 13—16, 18—22, 157, 159, 414—416, 417, 418, 422, 450, 451, 455, 510, 520, 521, 522.
Meelpattu: 155.
Meloer: 530.
Menaar: 413.
Menado: 83, 88, 130, 132, 134, 172—176, 310, 364, 365.
Menangkabau 161, 197, 201, 203, 228, 252, 253, 255, 269, 272, 384, 385, 406, 423—426, 432, 494, 496, 536, 537
Mendjoeta 179, 220, 353, 357
Minahassa 172—176
Mindanao. 364, 470, 471
Moeliawale 155.
Moena: 55, 309
Moestaffanagar 451.
Mokka 215.
Molukken: 5—7, 51—58, 83—98, 105—110, 131, 286—289, 292—294, 299, 300, 304—321, 334, 335, 359—365, 470, 471, 480—487, 491, 492. 499—506.
Monkal. 199, 208.
Motir: 5—7, 305, 308, 309, 314, 316, 318, 319.
Mouton 453.
Munanpette 561.

N.

Nagelwance 13, 522.
Namaqualand 387
Naning 198—209.
Narsapoer 17, 158, 521.
Nassau (kasteel) 70, 151, 157, 189, 190.
Natal: 231
Nauangoeli: 452.
Negapatnam: 34—39, 126. 127 143, 183, 303, 370, 448, 449, 452—455, 560, 562, 563.
Neira zei Banda-Neira
Nekkaderouw 413.
Niaco, zie Hinako.
Nias 161.
Nieuw Guinea 149—151, 156, 157 187—190, 286, 502.
Nioer. 327, 328.
Nizapatnam, zie Petapoeli.
Noera Lai 541.

O.

Obi 292—294.
Obi-latoe 293.
Oebi, zie Obi.
Oebi (in Siam): 474.
Oedearpalium, zie Olearpalium.
Oedjoeng Barrang: 67.
Oedjoeng Karang 67, 219
Oedjoeng Salang 386, 474, 475.
Oedjoeng Tanah 244.
Oelaccan 165, 197
Oemassapoko 539, 543, 544
Oënale 539, 543, 544.
Oentoeng Djawa 337, 338.
Oikoessi 540.
Olearpalium 471—473.
Onin 149, 150, 188.
Orangie (kasteel): 52, 53, 55, 57, 129, 136, 294, 306, 365, 486, 487, 492, 500, 504—506.
Orissa of Orixa: 15, 116—118, 157—160, 170—172, 296, 575.
Ormuz 368, 378.
Ossipoko, zie Oemassapoko.
Oulaccan. 290.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

P.

Padang 65—67, 165, 180, 181, 218—220, 223, 228, 247—249, 251—255, 290, 292, 298, 351 359, 388, 390, 407 409, 426, 429, 431, 445 479, 536, 537
Paddenjatte-Coyly 571
Paddiloer of Padi-aloer 182, 275, 524
Pakan **380—387 493.**
Paman 256, 257, **259—261,** 388, 425- 427
Pa,acombo: 199, 200, 209
Pa,aë 317.
Palembang **136—142, 267—273, 275—280, 285, 321—324,** 327, 329, **330—333,** 383, 385, 399, **546—554.**
Palicol **13, 450, 518, 522.**
Palleacatta: 37, 60, 61, 125, 413, 414, 416, 417, **418—420, 423,** 451, 453, 457, 517, **518, 520—522, 525,** 527.
Pamanoekan 41, 45, 46, **74—79,** 82, 99, 100.
Pambenaer, zie Pembenaar.
Panaite: **112, 284, 572.**
Pandymandelam: **370.**
Paney of Panny 406, 429.
Panggasane: 359. Zie verder op Tagoelandang.
Pantsiano **54, 55, 309.**
Paoeh **66. 67, 177, 197, 218, 219.**
Papoea, zie Nieuw-Guinea.
Pasoeroean 194, 195.
Passan **173, 175.**
Passir Sala **385.**
Patana (in Bengalen), zie Patna.
Patani (op Halmaheira), 501 503.
Pati 99, 124.
Patna **117—120.**
Pattena, zie Patna
Peking: 476.
Pelangy, **426.**
Peleng 304, **480.**
Pembenaar: 371, 372, **375, 531, 532—534.**
Penaar 413.
Perak, **217, 218.**
Perzië: **146—148, 367—370, 410—412, 545, 546.**
Petapoeli **451.**
Piaman-Pare 426.
Pipeli **118, 171, 295.**
Pirriepatnam **376.**
Poedecheri, zie Pondicherry.
Poedecorlirpoe: **155.**
Poedicolotto: 571, 572.
Pondicherry **63.**
Pongassam. 426.
Ponnepilly: **17.**
Ponnosaccan (vermoedelijk een verbastering van Tonsaccan) **173, 175.**
Ponweseeri 453.
Porto-Novo **63, 126, 127, 142, 143, 211—213,** 472.
Portugal, Portugeezen 34, 64, 87 95, 107, 133, 152, 154 198, 201 326, 373, 448, 540, 567.
Preanger 233, 234.
Priaman **160—165.** 177, 220, **290—292, 351—355, 479, 480.**
Pynang, zie Painan.

R.

Raccauw, zie Renggo.
Ragiamahal **297.**
Ragimandron, **451, 452.**
Ramboekang, **173.**
Rammanacoyl, **370—380,** 531, 532, 535, 536.
Rarakit 502, 503.
Rarata 195, 196.
Ratahan: **175.**
Rembang 42.
Rembau **198—209, 383, 386, 496.**
Renggo **539,** 542—544.
Rijklof van Goensbaai 156, 157
Riouw 380, 384.
Roemah-Tameri: **188, 190.**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Roembati 151.
Roepat 386.
Rombouw, zie Rembau.
Romon: **173**.
Rotterdam (kasteel), 12, 24, 30, 113.
Rotti **538—544**.

S.

Saban, zie Tonsaban.
Saboeloe, 245.
Sabouwer: **495**, 496.
Saccan, zie Ponnosaccan.
Sadrangapatnam of Sadraspatnam: **22**, **23**, 449, 458.
Sahita 309.
Salangore, zie Oedjoeng Salang.
Saldanhabaai, 58, 59.
Saleyer: **309**.
Salido: 160, **177**, **178**, **220—223**, **256—259**, 388, 408, **409**, 424—427, 429, 432.
Saloerang: 91.
Sampang 81, 82.
Samalangga 199, 208.
Sanggir-eilanden **83—98**, **105—110**, **310**, **359—365**, 470.
Sapegoli, **562**.
Sapoetoeh Boeah Bandar **388—392**, **406—410**, **426—433**.
Sarangani: **470**, **471**.
Saronson: **173**.
Sawoe: 540.
Seblat 220, 221.
Semarang: **121—123**.
Sembilan Cottas **290**.
Senotte, zie Chenotty.
Seranty: 426.
Seringin 395.
Setile **293**.
Siak: **7—9**, **380—387**, **492—497**.
Siak Sri Indrapoera: 495.
Siam **473—479**.
Siauw of Siaoe **83**, **90—98**, 105, **106**, **310**.
Sicacol, zie Chicacole.
Si Labi: 162.
Silebar 343, 392, 401, 437, 559.
Sillebaer, zie Silebar.
Sillida, zie Salido.
Simpan 327 328.
Sinepaleacatta 413.
Singkel **252—255**, **537**.
Singkerkoer: **413**.
Singie, zie Gingi.
Sjolemandelan, zie Cholemandelan.
Soeasivo, 504, 505.
Soela-eilanden: **286—289**, **299**, 300, **309**.
Soembawa, **24—30**, **113**, **114**.
Soemedang 233.
Soengai-Aloe **257**.
Soengai Bakar **298**.
Soengai Kepahian **177**, **178**, **257**.
Soengai-Nipa: 260.
Soengai-Oedjong: **383**, **386**, **496**.
Soengai-Sela **178**, **257**.
Soengai-Toeno: 426.
Soerabaja: 48, 49, 70, 82, 191.
Soerasowan: **341 345**, **436**, **438**, **439**, **557**, **559**.
Soka **191—193**.
Solor: **301**, **302**, **310**, **311**, 540.
Sonbait, **539**, 542—544.
Sonnebay, zie Sonbait.
Sopeng **9**.
Sorkam: 245.
Sourarum, 20.
Sourousouang, zie Soerasowan.
Spahan, zie Ispahan.
Spanje, Spanjaarden, 52, 83, 87, 90, 93, 95, 96, 105, 107, 133, 134, 172, 362.
Speelwijk (kasteel) 336.
St. Crux: 535.
Sumatra (Oost- en Zuidoostkust) **7**, **8**, **136—142**, **267—273**, 275—283.
Sumatra (Westkust): **65—68**, **160—165**, **177—181**, **196—198**, **218—223**, **227—232**, **243—261** **290—292**, **298**, **299**, **351** **359**, **388—392**, **406—410**, **423—433**, **442—446**, **479—480**, **536—538**.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sumatra (Zuid)· 392
Suratte. 114, 117, 215, 412, **488—491**, 513, 516, 523.
Surcam, zie Sorkam.
Surigam **521**.

T.

Tabaleto **318**.
Taboekan· **83—89**, 90, 94, **106**.
Taflago· 319.
Tagoelandang· **89**, **310**, **359—365**
Tahaboe, zie Soe.a-eilanden
Tambang· 392, 408.
Tambessie 276.
Tamboeko, Tambuco, zie Toboengkoe.
Tamping. **383**, **386**, **496**
Tandjoeng-Alam: 8.
Tandjoeng-Poera· **101—104**.
Tandon· 8.
Tangerang. 338, 394.
Tanjore· **34—39**, 61, 125, **303**, **446**, 453, 455, 471, **560—563**.
Tansjouwer, zie Tanjore
Tapa· **293**.
Tapoeng kanan 8, 495.
Tapoeng kiri 8, 495.
Taroena **89**—91, **97**
Taroesan· **256**, 409, **444—446**.
Tawalid 90.
Tegal. 74.
Tegenepatnam. **60**, 61, **63**, **125**, **126**, **212**, **213**, 472, 522
Tello-Tarato: 426.
Tengapatnam **566**.
Termanoe **539**, 541 544
Ternate. **5—7**, 10, 11, **51—58**, 83, **84**, **90—92**, 96, 97, 105, 106, 127—130, 135, 136, 172, 286, 288, 294, 301, 302, **304—321**, **334**. **335**, 359, 365, 480—487, 492, 499—**505**.
Thie **539**, 543, 544.
Tibore: **54**, **55**, **309**.
Tidore: 52, 149, 286, **309**, 313, **449—506**.
Tiga Batur 199, 200, 207 209.
Tiga Laras. 406, 429
Tikoe **355—359**.
Timor **301**, 310, **536—544**
Tinnengoeri-palium **143**.
Tirewaretesien: 31.
Tiroepalycoery· **376**.
Tjingkoek (Poeloe). 227, **256—259**, 261, 389—392, 406, 408, 409, 424, 427, 429, 431.
Tji-Sedane 338.
Toboengkoe **309**
Toedjoe Cottas **290**, **352**.
Toedoenan 99.
Tolo 309.
Tombarirrie **173**.
Tombassiaen· **173**.
Tometana: **309**.
Tomini· **134**.
Tomon: **173**.
Tondamadulam 455.
Tondano. **173**
Tondi **376**.
Tonkin. 475.
Tonkinbout-boven **173**.
Tonkinbout-omlaegh **173**.
Tonsaban **173**, **175**.
Tonsaccan, zie Ponnosaccan.
Tonsea **173**.
Toseho: 503.
Trevancore **498**, **564—568**.
Trevandeboran **568**.
Trimelepatnam: 34, **36**, **37** **562**.
Trimelevaas: **148**, **149**, **183—187**, **446—449**, **561**
Tripaloer, zie Triwaloer
Tritchinapoli 506.
Tritsjoer. 366.
Triwaloer **62** .
Troepat 386.
Troesang, zie Taroesan.
Trong. **301** **302**.
Tsianramangelan 33.
Tutucorin. **31** 32, 34, 371, **374—379**. 506, **507**, **508**, 528—**530**. 531, 534.
Tyviepatu: **376**.

This content downloaded from 146.50.98.25 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

V.

Vengoerla, zie Wingurla.
Victoria (kasteel) 286, 299, 300.
Visiapour **34—36**, **60**, 126.

W.

Waarmoekan 374, **376**.
Wanma's: 152, 154, **155**, 375
Weda 501 503.
Wedaie **376**.
Weddas 154.
Wetoer: 33.
Wingurla, **110**.
Woena, zie Moena.

X.

Xula's, zie Soela-eilanden.

Z.

Zeeburg (fort) 314.
Zweden 87, 95, 107, 133, 362.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

VERKLARING VAN DE IN DE DOCUMENTEN VOORKOMENDE VREEMDE WOORDEN EN UITDRUKKINGEN.[1])

A.

aatchar, zie *atjar*.

adigaar, titel voor een inheemsch rechtsprekend ambtenaar op Koromandel, soms vertaald door baljuw of landdrost **148**

aetsien, ambtstitel aan de kust van Malabaar Zie WILSON in voce *atchi* 274.

aguilhout, welriekend hout van den aloë boom **184**.

alta, jonge mannetjes-olifant zonder slagtanden: 152, 153.

alphandigo, Portugeesch *alfandega*, tolhuis, kantoor der in- en uitvoerrechten. **265**, 490.

amblegare of *ambalagar*, titel voor een dorpshoofd aan de kust van Madura **32**.

amelaar, Hindoestan. *aumildar*, belastinginner in Golkonda. **421**.

ammenam, hoeveelheid van 24000 areka- of pinangnoten **183**.

amphioen, opium 184, 269, 565.

ane, zie *anna*

angabey, zie *agabehi*

anna, munt ter waarde van $^1/_{16}$ ropia **297**

areek, areka of pinangnoot **183**, 371, 375, 376, 379.

armene, hof, paleis, regeering van Madura in Voor-Indië **32**, 33, 374—376, 528.

aroe of *aroeng*, Boegineesche titel voor lieden van vorstelijken bloede. **166**.

arsdast, verzoekschrift. **171**

atjar, ingelegde vruchten, zuur: **185**.

aya of *ayen*, titel voor Brahmanen, achter den naam geplaatst: **32**, 183.

B.

baar, gewichtseenheid, in den Archipel meest gelijk aan 3 pikoel of 375 lb. De peperbaar op Sumatra was echter 300 lb en de Portugeesche of specerijenbaar in de Molukken 550 lb, terwijl in Voor-Indië de baar, *candil* of *candy*, 480 lb was **7**, 18, 19. 32, etc.

baat poelery, zie *bate poelery*

Badrgaals, taal der Badega's **39**.

bafta, eenvoudige katoenen stof van Koromandel. 188.

bahar, zie *baar*

balagats, inheemsche vaartuigen aan de kust van Koromandel **522**.

balau, oorspronkelijk het gras-

[1]) De cijfers verwijzen naar de bladzijden, waar het woord voorkomt de vetgedrukte cijfers naar die bladzijden, waar men een korte omschrijving en soms ook een literatuurverwijzing aantreft

Van woorden, die herhaaldelijk voorkomen, zijn slechts enkele plaatsen opgegeven.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

plein, waar in de Menangkabausche negri de oudsten samenkwamen; later de aan dat grasplein gebouwde pendoppo, „raadhuis" Men ontmoet ook de copulaties *balai-bitjara* en *balai-desa*. De leider der negri heet de *orangkaja-balai* 198, 223, 248, 251, 432, 538.
baleye, zie *balai*
ballatios, ruwe effen katoenen doeken, als pakmateriaal en als zeilen voor schepen gebruikt 186.
baloer, groot roeivaartuig 203.
balouw, zie *baloer*.
baloyn, zie *baloer*.
bandar of *bandahar*, haven 115, 162, 388—392, 406 etc.
banksaal, kantoor der in- en uitvoerrechten, ook aanlegplaats voor schepen, en entrepot. 127, 143, 148, 202, 561, 572
barring, handelsplaats markt 163, 164
bas, klein draagbaar kanon 27, 91, 400
bate-poelery, uitgaande rechten. 41, 520.
baxi, titel van een hoog regeeringsambtenaar in Golkonda 509, 511, 515.
benjuin, benzoëhars 162, 183, 229.
bhaer, zie *baar*
bobato, zie *boepatih*.
boedjang, ongehuwde man 228, 243.
boeka-boeka, tol- of poortgelden 348. 401
boepatih, titel voor den regent op Java, in de Molukken was het de titel voor de rijksgrooten 305, 308, 361, 484, 485, etc.
bolatius, zie *ballatios*.
bay, last van 480 pond, eigentijk zooveel, als men met een span ossen kan vervoeren 186, 454.
boyado, een hoeveelheid van 30.000 areka- of pinangnoten 371
boyeers, ossendrijvers. 19, 562.

C. (Zie ook K.).

cabaramt, zie *kabaram*.
cabessa (Portugeesch), hoofd, aanduiding voor 1e kwaliteit. 249.
cadsjie, zie *kadie*.
caffa, bontbewerkte zijde of fluweel, „blomfluweel". 202.
caffila, karavaan, reisgezelschap, vloot; 119
cagie, zie *kadi*
calentourhout, rood sandelhout 184.
calemback, zie *kelambak*.
candil of *candy*, last, zooveel als men met een span ossen kan vervoeren, meestal gerekend op 480 pond 210, 215, 218
capitan-laoet, hoofdman der zee, admiraal 86, 92, 106, etc.
carcoenaar, zie *karkoenaer*.
cardamon, Maleisch *kardamoenggoe*, welriekende specerij, 163, 185, 210, 215.
carori, zie *crori*
carre, Boegineesche titel 168, 193—196.
cartoun, regent of gouverneur 210.
cassia lignea, wilde kaneelsoort 26.
cassoemba, zie *kasoemba*
catchoe, zie *katjoe*
catref, Middelnederlandsch *keitijf*, ongelukkige, ellendige 178.
cattabarra, doorvoerrechten in Bengalen; 296
catti of *catti-China*, 1/100 pikoel of ongeveer 6 ons Hollandsch, onderverdeeld in 16 taël, niet te verwarren met de
catti-Banda, 1/100 van de Banda-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

neesche of Portugeesche baar, ongeveer 5½ pond· **136**, 184, etc·

caul, geschrift, waarbij een hooge autoriteit een belofte, toestemming, vrijgeleide of amnestie verleent. Zie *Hobson-Jobson* in voce cowl: passim

cayer, touw uit klappervezels· **185.**

caytchil, Molukscbe titel voor leden eener sultansfamilie, prins· **107**, 128, 304, 307, 318, 500, 504.

cersamet, zie *sarsamet*.

champan, zie *sampan*

chancos, kostbare schelpen, kinkhoorns· **185**, 370, 374, 530, 534.

chasi, zie *kadi*.

chetty, zie *chitty*.

cheyed, zie *said*.

chiampan, zie *sampan*.

chiancos, zie *chancos*

chiap, zie *tjap*.

chindely-moeris, moeris of indigoblauwe katoenen doeken uit Chindely. 187

chitty, titel voor leden van de handelskaste, achter den naam geplaatst **32**, 127, 149, 457

claxalings (Middelnederlandsch), onvoorwaardelijk, geheel en al· **500**.

cobido, inheemsche ellemaat· **31**, 153, 186, 449, 519.

coetewaal, zie *cotwal*.

cojang, zie *coyang*.

cotwal, inheemsch politieofficier, in het bijzonder belast met het toezicht op de markt; **64**, 454

cora-cora, gewapende praauw. 91, 365, 501.

coraie, district (op Ceilon). 376.

coret, zie *karet*.

corgi, bundel van 20 stuks geweven goederen of lijnwaden **326**.

corle, zie *coraie*.

cosroise, koninklijk **23**.

coyang, last, inhoudsmaat voor schepen, ongeveer 30 pikoel: **26**, 43, 44, 81

crain, zie *karaeng*

croni, ontvanger der belastingen, in een acte uit 1704 omschreven als „wagter der wegen": **171**, 295.

crusado, kruisdaalder **202**.

D.

daats, Chineesch-Maleisch *datjin*, unster of weegstok: **138**, 549, 553.

daëng, Boegineesche beleefdheidstitel **166**.

dain, zie *daeng*.

dakoei, lasten ter beveiliging tegen roovers **171**.

daroga, ambtstitel voor een politie-officier, ook voor het hoofd der munt; gouverneur. **160**, **297**.

dato, veel gebruikte beleefdheidstitel, oorspronkelijk beteekenende grootvader passim.

dato-bandhara, titel van den rijksbestuurder in Djohor 492, 493, 495, 497

daty, Amboneesche naam voor hof of heerendienst· **287**

deriachan, ambtenaarstitel aan de kust van Koromandel **160**.

dessave, districtshoofd op Ceilon **154.**

destek, paspoort, schriftelijk bewijs van vrijdom van doorvoerrechten, toestemming tot vertrek, etc· **119**. **296**, 490.

dester, koninklijke secretarie. 511.

divdor (Portugeesch), debiteur, meest in de beteekenis van pandeling· **382**, 496.

diwan, zie *duan*.

djoeroe (Maleisch), hoofd, gebruikt in tal van verbindingen, als

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

djoeroe-bahassa, tolk: **69**.
djoeroe-pangkalan, hoofd van de pangkalan of aanlegplaats der prauwen **209**.
djogoegoe, titel voor rijksbestuurder in de Molukken **86**, 89, 91, 106, 128, etc.
duan, vertegenwoordiger van den vorst tegenover de vreemdelingen; ook hoofd der financiën **13**, 62, 64, 212, 213, 295, etc.

F.

fanum, inheemsche munt, onderscheiden in groote fanums of fanums-radja, ter waarde van 1,12 pagode of 50 cent Hollandsch, en kleine fanums van ongeveer 25 cent: **32**, 36, 37, etc.
firman of *farman* (Perzisch), bevelschrift, pas of vrijbrief, door den vorst zelf verleend, passim.
fousdaar, tollenaar **171**.

G.

gaddegam, plaatselijke tollen op Palleacatta **423**.
gaddjam, zie *gaddegam*.
galeran, *galarang* of *glarang*, Boegineesche titel voor een districtshoofd: **166**.
gambang, Javaansch *goembang*, blaasinstrument van bamboe **432**.
gans, een bronsachtig metaal uit Pegoe 183.
ganting, rijstmaat, gelijk aan $^{1}/_{10}$ pikoel **202**.
garaem, een belasting op granen 522.
garioffel, 1e kwaliteit kruidnagelen: **184**.
gas, zie *ges*.
gentief Hindoe, Portugeesch *gentio* of heiden, **375**, 493.
ges, lengtemaat, gelijk aan 2 *cobido* of 2 el: **213**.
gilala, lang en smal snelvarend roeivaartuig **365**, 501.
gingelie, sesamzaad: 185.
gnoffamantera, zie *ngoffamanjirah*.
goegoegoe, zie *djogoegoe*.
gom, gong, iets wordt bekend gemaakt bij gommeslag of bekkenslag: 164, 383, 432, 433.
gonting of *koenting*, inheemsch zeilvaartuig: 276.
goorzeburdar, uitvoerder van 's konings bevelen **171**, 295.
goserbant, zie *goorzeburdar*.
grain, Latijn *granum* of korrel, oorspronkelijk de naam voor de *cardamon* of paradijskorrel. Later ook meer algemeen, o.a. voor rijst of peper: **163**, 179, 553.
gravet, versterkte wachtpost, tevens tolpoort op de wegen in Ceilon: 154.
guastos (Portugeesch), onkosten **82**, 159, 182, 265, 274, etc.
guastoshouder, hulpkassier, houder van de kleine kas 265.

H.

habeldaar, zie *havildar*.
harp, zeef voor specerijen **348**, 401.
hasbul-hockum, letterlijk: expresse ordre, bevelschrift, uitgevaardigd door of namens den Grootmogol. Zie *Hobson-Jobson* in voce *hosbolhookum*, passim.
havildar, hooge stedelijke autoriteit aan de kust van Koromandel, Gouverneur der groote havenplaatsen: **13**, 14, 16, 17, 18, 19, 63, 126, etc.
haweldaer, zie *havildar*.
hoekoem of *oekoeng*, volkshoofd in de Molukken: **86**, 89, 92, 106, 109, etc.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

I.

imam (Arabisch), voorzitter of voorganger, titel voor den kalief of groote Mohamedaansche geleerden, in den Archipel is de imam de leider bij de dagelijksche godsdienstoefening in de missigit 321

ingabey, zie *ngabehi*.

ishik agasi bashi (Perzisch), titel voor den opperceremoniemeester 546.

J.

jagheerdar, apanagehouder, in een acte van 1704 vertaald door „inkomsttreckende uyt de landeryen" 171, 295.

jemadar, politieofficier 171, 295.

jentief, zie *gentief*

K.

kabaram, een soort grondbelasting, te betalen bij goederenvervoer over land, en wel voor het recht om de trekossen langs de wegen te doen weiden 19, 520.

kadi, rechter Ook titel voor besturende ambtenaren, 117, 120, 121, 514, 517, 526.

kakim of *kakkim*, titel voor rechtsprekende of besturende ambtenaren in de Menangkabausche landen: 358.

karaeng, Makassaarsche en Boegineesche vorstelijke titel, dikwijls *crain* geschreven 166.

kardamoenggoe, zie *cardamon*.

karet, schildpadshoorn 364, 486.

karkoenaer, titel voor een hoog administratief ambtenaar in Golkonda 421, 455.

kasoemba, oranje-roode plantaardige verfstof 184

katjoe, plantaardige medicijn 185.

katti, zie *catti*.

kaul, zie *caul*

kay of *kaya*, een eetbare peulvrucht, 184.

keey, zie *kiahi*

kelambak, 1° Malesche naam voor agulhout, alsmede voor de als medicijn gebruikte hars van den aloë-boom, 2° Chineesche rhabarber 184.

ketjil, zie *caytchil*.

ki, zie *kiahi*

kiahi, beleefdheidstitel, oorspronkelijk voor hooggeplaatste Javanen, later overgenomen in andere deelen van den Archipel 40, 46, 48, 50, 69, 71, etc.

kiatenhout, djatihout 185.

kilekare, penningmeester, kassier 366.

kimelaha, titel voor een stadhouder namens den sultan van Ternate; tegenwoordig voor een kamponghoofd: 7, 289, 292, 317, 319, 320, 500.

kismis, krenten. Dit Perzische woord is ontleend aan *Kishm* het eiland in de Golf van Perzië, waar krenten groeiden, maar is later in de meeste Indische talen overgenomen 185.

koelit-lawang, zie *massoi*.

koenting, zie *gonting*.

kojang, zie *coyang*.

kokeres, cocosnoten 185.

ksatriyas, leden van de 2de kaste 217.

L.

laxamanna, Menangkabausch-Maleische titel voor admiraal 329, 386, 432.

lorrendraaier, smokkelaar, handelaar in verboden waren of op verboden plaatsen 170.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 8:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

M

maal, district, departement: **451.**
maas, munt, onderdeel van de *laël*, zie aldaar.
machan, bergplaats, tijdelijke verblijfplaats, woonplaats **303**
macis, foelie 184
magam, zie *machan*
mahal, zie *maal*.
mantementos (Portugeesch), levensmiddelen: **379**, **381**, 495.
mayoraal of *marjoraal*, titel van een dorpshoofd op Ceilon **153**.
maligbey, opslagplaats, schuur, goedang: **447**.
mammedebath, epitheton bij plaatsnamen, beteekenende Huis van Mohamed **17**
manacotta, titel van een hoofdregent aan de kust van Malabaar: **264**, **274**.
manigaar of *monegar*, dorpshoofd aan de kust van Madura, ook, vertegenwoordiger van den vorst **33**, 372, 374, 508, 528.
mantri, dienaar des vorsten, rijksbestuurder, minister, later, en ook thans nog, titel voor ambtenaren van minderen rang: 462. 468, 469.
Maraats, de taal der *Mahratta's* **187.**
marcanses (Portugeesch *mercancia*), koopmanschappen: **171.**
mardykers, vrije Christen inlanders: **133**, 135, 408.
marjoraal, zie *mayoraal*.
massool of *koelit-lawang*, schors van den lawangboom, waaruit een welriekende olie wordt bereid: **149**, 151, 156
massuur, zie *mazur*
mata-kaoe, magische drank **30**.
mazur, lastdrager, koelie **522**.
menon of *menavon* (Malabaarsch), schrijver of klerk: **182**, 265, 274, 275, 524.
mhaal, zie *maal*.
modelly, zie *modliar*
modliar, hoofd, regent: **31**, **33**.
modseddies, hooge ambtenaren der kanselarij in het rijk van den Grootmogol: 115, **116**, 119, **171**, 295, 510, 519, 525.
moedeljaar, zie *modliar*
moelawissael, tollen of „weggelden": **14**, 520
moeri, eenvoudig indigo-blauw lijnwaad van Koromandel. **186.**
moesmodaar, ontvanger der belastingen op Koromandel. **127**
moor, 1° algemeene naam voor Mohamedaan, speciaal in Voor-Indië, als tegenstelling met *gentief*, Hindoe, passim
2° contractie van major ook geschreven mor in aan de Portugeezen ontleende titels, als ragiador-moor, capitan-moor, etc. passim.
mossedjs, zie *modseddies*.

N.

nabab of *nabob*, gouverneur of onderkoning over een provincie van het rijk van den Grootmogol. 120, 159, 295, 451
naby of *nabin*, profeet **390.**
nachoda, schipper, gezagvoerder in de Menangkabausche landen ook titel van een regent. **268.**
naik, vorstentitel, dikwijls vertaald door graaf of vrijheer: 31, 34, 303. 376, 452, etc.
nairos, naam voor de leden der militaire kaste aan de kust van Malabaar, meest vertaald door „ridders": **111**, 145, 226.
nambiaar, Malabaarsch *nambûri*, leden van de kaste der Brahmanen **111**, 367
naukar, dienaar, minister: **31**, 182, 264.
nayros, zie *nairos*.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nely, rijst in den bolster, paddi: **14**, 32, 184, 202, etc*.

nene, titel voor hoofden op Soembawa, oorspronkelijk beteekenende grootvader: **24**, 113.

ngabehi, titel voor hooge Javaansche ambtenaren: 40, 46, 48, 50, 71, 102, etc*.

ngoffamanjirah, ambtstitel in de Molukken; thans kamponghoofd: **317**, 319, 320, 501.

nhaukar, zie *naukar*.

nisan, privilege, gunstbewijs: **170**, 171, 172.

njang di pertoewan, titel voor een vorst of rijksbestuurder in de Maleische landen; letterlijk: hij die de oudste is: **220**, 223, 261, 384, 385, 423, 424, 425.

O.

oediar, titel voor een districtshoofd op Ceilon: 155.

ola, 1* gedroogd palmblad, gebruikt om op te schrijven; 2* brief, bevelschrift, privilege: **31**, **145**, 181, 185, etc*.

orangkay of *orang-kaja*, dorpshoofd: **8**, 69, 156, 164, etc*.

orangkay-balay, zie op *balai*.

orang-toewa, kamponghoofd, oudste.

oudjaer, zie *oediar*.

oya berquelang, tusschenpersoon tusschen den koning van Siam en de vreemdelingen: **475**, 476, 478.

P.

pachiana, een kruid, zoowel dienende voor vergif als medicijn: 183.

pagadi, tol, tribuut: **379**.

pagode, gouden munt ter waarde van 6 Hollandsche guldens, en verdeeld in 12 *fanums*: 19, 20. 23, etc*.

paligaar, leenvorst: **64**, **452**.

pallenquin, palankijn of draagstoel. Zie VETH, *Uit Oost en West*, blz. 44: 562.

paljetter, prins of „vrijheer" in Cochin: **143**, 144, 181, 263, etc*.

palmeer, hout van den *palmira*- of waaierpalm: 185.

pandidaar, regent, pachter van een stad of landstreek op Koromandel: **127**, 148, 452, 453, 561, 562.

pandita, epitheton voor geleerden, ervaren in de Sanskrit-wetenschap, als suffix achter den naam geplaatst: **125**, 148, 183, 413.

pangelon, zie *ponglou*.

pangeran, Javaansche titel voor leden eener vorstenfamilie, prins: 45, 72, etc*.

panghoeloe, priester; ook regent. Zie *ponglou*.

pangkalan, aanlegplaats voor prauwen, eigenlijk de plaats, waar een landweg aansluit op een rivier: **203**.

panglima, Maleisch-Menangkabausche titel, stadhouder of gouverneur: 164, 177, 180, 181, 216, 258, 261, 290, etc*. Men vindt herhaaldelijk de copulatie *panglima-radja*.

pante of pantekke, duurzame houtsoort van Koromandel: **185**.

pantjalang, groot Maleisch handelsvaartuig met dek en hut: **385**.

parang, kapmes: 202.

pardao, een oorspronkelijk zilveren Portugeesche munt, in Goa geslagen en ter waarde van 300 reis. Later liet ook de Compagnie pardaos slaan: 32, 36, 449, 454, 530.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Parrua's, Christen-inlanders aan de kust van Madura in Voor-Indië, bekend als paarlvisschers: **375**, **376**, **379**, 530.

parwanna, privilege of gunstbrief, verleend door een gouverneur of onderkoning: passim.

passadul, pascedulle of paspoort: **162**, 179, etc*.

patchery, paar of stel beschilderde Koromandel-doeken: **62**, **186**, 187.

patih, titel voor een ambtenaar, die den vorst ter zijde stond als regent, gouverneur of rijksbestuurder op Java en Bali: passim.

Pattani's, hoofden der *Parrua's*. Zie aldaar.

pay of *payement*, termijnbetaling: **206**.

pedra de porco (Portugeesch), varkenssteen, gevonden in de gal van varkens, geiten, apen en andere dieren, en een groote reputatie genietende als tegengif: **385**.

pees (Portugeesch *peça*), stuks: **519**.

perkara (Maleisch), zaak, kwestie, geschil; in het bijzonder ook: artikel van een contract: **315**.

pette (Hindi *pettah*), dorp, voorstad, marktplaats, wijk der inheemsche bevolking: **447**, 448, 456.

pion of *peon*, algemeene naam in Voor-Indië voor een bode, looper of bediende. Oorspronkelijk was het Portugeesche *peano* — van *pé*, voet — een soldaat te voet: 533, 535, 563.

pitcharinge, bespreking; Maleisch *bitjara*, spreken: **302**.

pitjes, tinnen muntjes: 464.

poeti, rijstmaat op Koromandel, 1/30 last of 16 pond: **158**.

pokkelen, met hard werken den kost verdienen: **170**.

ponglou, andere schrijfwijze voor *panghoelue*, priester; aan de Westkust van Sumatra was dit de gebruikelijke titel voor regenten: **67**, 181, 232, 244, 251, etc*. Zie ook de volgende samenstellingen.

ponglou-kakkim, hoofd der rechtspraak: 358.

ponglou-oulaballang, hoofd van het leger: 358.

portes (Portugeesch), havens: **376**.

p, zie *pees*.

pulle, epitheton voor leden van de kaste der Sudra's, steeds als suffix achter den naam gevoegd: 32, **33**, **187**, 531, 535, 536.

R.

radix-Chinae, gedroogde wortel van een smilax-soort, gebruikt als medicijn bij huidziekten: **183**.

ragiador, titel voor een regent aan de kust van Malabaar: ook in de samenstelling *ragiador-moor* (*major*) of opperregent: **181**, **182**, 217, 226, 263, 265, 266, 274, etc*.

rahdar, inner der tolgelden: **171**, 295, 410, 411.

rahdari, tol- of weggelden: **171**.

rakit, bamboevlot, verankerd aan den rivieroever, en waarop een huis of schuur is gebouwd: **138**, 550, 553.

rambang, zie *gambang*.

rangga, ambtelijk praedicaat voor regenten in sommige deelen van Java: 74, 79, 83, 104.

rocha, bevelschrift, geschreven document. Zie *Hobson-Jobson* in voce *roocka:* passim.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

roggevellen, huiden van den rogvisch, voor diverse doeleinden gebruikt: **186**, 374.

ropia, zilveren munt ter waarde van circa 28 stuivers, en onderverdeeld in 16 anna's: 21, 297, etc*.

S.

saale, zie *saya*.

sabandaar, havenmeester, vgl. *sjah*, vorst of heer, en *bandar*, haven: **8**, 138, 140, 282, etc*.

sabandarye, tolhuis, kantoor van den havenmeester: 385.

said, hooge Mohamedaansche titel, oorspronkelijk alleen verleend aan afstammelingen van Mohamed's dochter Fatimah: **516**, 523.

salabat, gewoonte, adat: **21**, 451.

salempouris, bontbeschilderde doeken van Koromandel: 186.

samaan, Boeddhistisch asceet: **159**.

sampan, inheemsch zeilvaartuig met scherpe kiel: 312, 376.

sappanhout, rood sandelhout: 184.

saraaf, geldwisselaar, kassier, bankier: **14**, 416, 417, 418, 421, 422.

sarafy, loon van den saraaf, agio: **14**.

sarieffdaar, hoog ambtenaar in Golkonda: **422**, 450.

sarsamet, districtshoofd: **159**, 416, 419, 421.

saya, roode verfstof, dikwijls genoemd saje-wortel, daar ze uit een wortelstok werd bereid: **184**, 186, 374.

schoupo, dagrantsoen rijst, 1½ pond: 202.

seguro (Portugeesch), als adjectief veilig; als substantief paspoort of vrijgeleide: **18**, **262**, 422.

seguur, vernederlandschte vorm van *seguro*.

sembah, eerbewijs, huldiging: **222**.

sengadji, regent of districtshoofd in de Molukken: 6, 88, 92, 106, etc*.

serafy, zie *sarafy*.

serchat, hoog ambtenaar in Perzië: **412**.

serchell, schatmeester, minister van financiën op Koromandel: **21**, 416, 420, 421.

serlasker, oorspronkelijk: hoofd van het leger, later titel van den onderkoning van Orissa: **15**, 157, 158, 159, 575.

sersamet, zie *sarsamet*.

settreas, verbastering van *ksatriyas*, leden van de 2de kaste: **217**.

sheristadar, rechterlijk ambtenaar in Golkonda: **422**.

siap, zie *tjap*.

sijed, zie *said*.

singely, zie *gingelie*.

sinnagos, volkshoofden op Motir: **6**.

sitterjas, zie *settreas*.

sitty, zie *chitty*.

sjagatie, tolmeester. Zie WILSON in voce *jagat-dar* or *jagatya*: 451.

sjagierdar, zie *jagheerdar*.

sjanderijs, hooge ambtenaren op Koromandel: 451.

sjemidaar of *sjenndaar*, zie *jemadar*.

sjentief, zie *gentief*.

sjesuwa, hoofdgeld. Zie *Hobson-Jobson* in voce *jezya*: 514.

soasivos, rijksgrooten in de Molukken: 6, 7, 316.

sobagies, fijne lijnwaden, met goud- en zilverdraad doorweven: 326.

soeka, landschap, district: 388.

somba, zie *sembah*.

songsong, landingsplaats bij den mond eener rivier; letterlijk de

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

plaats, waar rivier- en zeewater elkaar ontmoeten. (Het Maleische werkwoord *songsong* beteekent: op iets inloopen): **138**, 139, 550.

souba, provincie: **295**, 510, 525. Soms staat dit woord voor het volgende.

soubadar, stadhouder of onderkoning: **295**, 448, 510, 524.

spiauter, zink: **183**.

spillage, synoniem van *lakkage*, het verloren gaan van een deel der lading door indrogen, smelten, etc°: **163**.

T.

taël, *tail* of *thail*, als gewichtseenheid $^1/_{16}$ catti of circa 37½ gram; als geldwaarde 37½ gram goud of zilver, en dan verdeeld in 10 mazen. Aan de Westkust van Sumatra gold 1 taël goud 16 rijksdaalders; op Malakka was 1 taël zilver 6 rijksdaalders: 229, 299, 464.

talchinor, rentmeester: 264, 274.

tallecarram, ambtenaarstitel op Koromandel: **451**.

tallica, factuur of inventarislijst: **296**.

tandsich, hoog ambtenaar in Perzië: 412.

tanksaal, munt(gebouw). Zie *Hobson-Jobson* in voce *tuxall*: 520, 522.

tapih, doek, kleed of lijnwaad: 187.

tatĕngĕr (Javaansch), merkteeken, stempel: 101, 123, 125, etc°.

teuver, vorstentitel aan de kust van Madura: 370—380, 531, etc°.

thail, zie *taël*.

thalkari, grootgrondbezitter: 451.

thombo, register of naamlijst op Ceilon: **153**.

tjaja of *tjahaja*, epitheton-ornans bij persoonsnamen, beteekenende glans of lichtschijn: **388**.

tjap (Maleisch), stempel, zegel, gestempeld stuk, pas, etc°: 116, 237, 270, 328, 382, etc°.

toepety, zeker soort Koromandelsch lijnwaad: 186.

tombo, zie thombo.

tommagon, Javaansch *toemenggoeng*, hooge titel, thans praedicaat voor regenten van adellijke afstamming. Bij de Compagnie in Maleische stukken herhaaldelijk gebruikt als vertaling voor fiskaal, baljuw, ook wel ontvanger: 74, 204, 386.

topbaan, dobbeltafel: **466**.

V.

valiador des hortes (Portugeesch), taxateur van de pepertuinen op Malakka: **201**, 202.

vigiador (Portugeesch), letterlijk waker, politie-autoriteit: **455**, 457.

visiadoor, zie *vigiador*.

W.

wackannawies, minister, vertegenwoordiger van een vorst, major-domus: **515**.

wakil, gemachtigde, plaatsvervanger: 117, 511.

wambas, eenvoudige houten versterking of schans: 288.

wannia, 1° district of provincie in het Noorden van Ceilon;
2° hoofd van zoodanig district: 152.

Z.

zaay, zie *saya*.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 18:02:48 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms